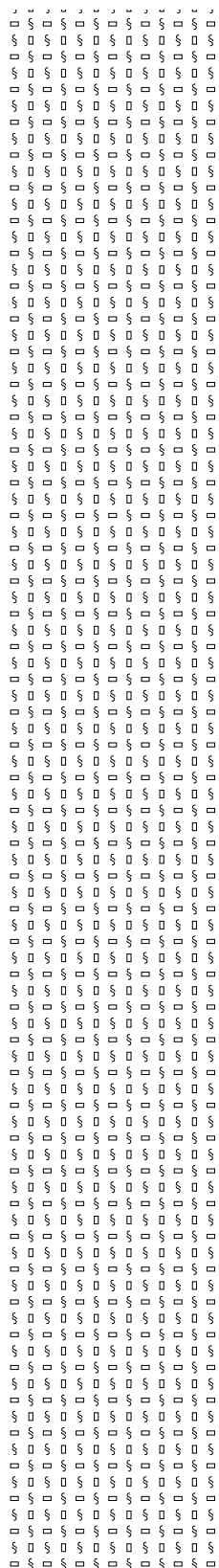

SPISY PRÁVNICKÉ FAKULTY
MASARYKOVY UNIVERZITY

řada teoretická, Edice Scientia
Svazek č. 493

AKTUÁLNÍ JUDIKATURA K TRESTNÍMU ŘÍZENÍ

**Marek Fryšták,
Petra Polišenská a kolektiv**

Masarykova univerzita

Brno 2014

Vzor citace:

FRYŠTÁK, Marek ; POLIŠENSKÁ, Petra a kol. Aktuální judikatura k trestnímu řízení. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. 517 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia ; sv. č. 493. ISBN 978-80-210-7518-4.

Katalogizace v knize – Národní knihovna ČR

Fryšták, Marek

Aktuální judikatura k trestnímu řízení / Marek Fryšták, Polišínská Petra a kolektiv. – 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014. - 517 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia ; sv. č. 493. ISBN 978-80- 210-7518-4 (brož.)

343.13* 347.951* 343.9* 343.97

- trestní řízení

- soudní rozhodnutí a stanoviska

- kolektivní monografie

343 – Trestní právo [16]

Judikatura v uvedené publikaci byla vyhledána a setříděna ve spolupráci s Oddělením evidence judikatury Nejvyššího soudu České republiky v Brně.

Tato publikace vznikla na Masarykově univerzitě v rámci projektu Aktuální judikatura k trestnímu řízení (MUNI/A/0833/2013) podpořeného z prostředků účelové podpory na specifický vysokoškolský výzkum, kterou poskytlo MŠMT v roce 2014.

Autorský kolektiv:

doc. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D., JUDr. Petra Polišínská,
Mgr. Ing. Vladimír Gajdičiar, Mgr. Dušan Gaľo, Mgr. Jana Kursová,
Mgr. Jan Provazník, Mgr. Petr Zarivnij

© 2014 Marek Fryšták, Petra Polišínská a kolektiv

© 2014 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-7518-4

OBSAH

ZÁKLADNÍ ZÁSADY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Základní zásady trestního řízení vyplývající z LZPS (čl. 36 až čl. 40 LZPS).....	4
Základní zásady trestního řízení a obecná ustanovení trestního řádu (§ 1 až § 12 tr. ř.)	59

SUBJEKTY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Soud a osoby na řízení zúčastněné (§ 13 až § 51b tr. ř.).....	79
---	----

ÚKONY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Obecná ustanovení o úkonech trestního řízení (§ 52 až § 66 tr. ř.).....	140
Předběžná opatření a zajištění osob a věcí a jiných majetkových hodnot (§ 67–§ 88o tr. ř.).....	154
Dokazování (§ 89 až § 118 tr. ř.).....	243
Rozhodnutí (§ 119 až § 140 tr. ř.).....	279
Náklady trestního řízení (§ 151 až 156 tr. ř.).....	285

PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ

Postup před zahájením trestního stíhání (§ 158 až 159b tr. ř.).....	302
---	-----

ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Zahájení trestního stíhání (§ 160 až § 179 tr. ř.).....	303
Hlavní líčení (§ 196 až § 231 tr. ř.).....	333

OPRAVNÁ ŘÍZENÍ

Stížnost (§ 141 až § 150 tr. ř.).....	352
Odvolání a řízení o něm (§ 245 až § 265 tr. ř.).....	366
Dovolání (§ 265a až 265s tr. ř.).....	395
Obnova řízení (§ 277 až § 289 tr. ř.).....	425
Zvláštní způsoby řízení (§ 290 až § 314s tr. ř.).....	436
Vykonávací řízení (§ 315 až § 362 tr. ř.).....	459
Zahlazení odsouzení (§ 363 až § 365 tr. ř.).....	485

MILOST A AMNESTIE

Udělení milosti a použití amnestie (§ 366 až § 370a tr. ř.).....	488
--	-----

MEZINÁRODNÍ ASPEKTY

Právní styk s cizinou (§ 375 až § 460zp tr. ř.).....	497
--	-----

REJSTŘÍK.....	514
---------------	-----

Aktuální judikatura k trestnímu řízení

Nejvýznamnější judikatura
k vybraným tematickým okruhům trestního řízení
od roku 2009

Význam jednotlivých kategorií rozhodnutí:

A – rozhodnutí navržená k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek. Tato rozhodnutí jsou rozesílána k připomínkám vybraným institucím (např. ústřední orgány státní správy, soudy, Nejvyšší státní zastupitelství, právnické fakulty, profesní komory) a poté projednána na zasedání příslušného kolegia Nejvyššího soudu. Není-li rozhodnutí k publikaci schváleno, přeřadí se do nižší kategorie.

B – významná rozhodnutí nezařazená do skupiny A.

C – ostatní rozhodnutí řešící hmotněprávní otázku, pokud nepatří do skupin A nebo B

D – věci výkonu rozhodnutí a ostatní rozhodnutí řešící procesní problematiku, nepatří-li do skupin A nebo B

E – u OOK jednoduchá procesní rozhodnutí (např. zastavení dovolacího řízení, odmítnutí dovolání, odklad vykonatelnosti). U TK rozhodnutí, jimiž se nerozhoduje ve věci samé (např. rozhodnutí o vazbě, opravné usnesení).

EU – rozhodnutí, ve kterých Nejvyšší soud aplikoval právo Evropské unie.

Použité zkratky:

(Pozn.: Použité mimo citace právních vět a výňatky z odůvodnění rozhodnutí.)

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava české republiky, dále také „**Ústava**“.
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, dále také „**LZPS**“.
- Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8, dále také „**Úmluva**“.
- Zákon č. 140/1961Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů, dále také „**tr. zák.**“.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů, dále také „**tr. ř.**“.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů, dále také „**obč. zák.**“.
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník ve znění pozdějších předpisů, dále také „**obch. zák.**“.
- Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, dále také „**z. o soudech**“.
- Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti ve znění pozdějších předpisů, dále také „**z. o ochraně utajovaných informací**“.
- Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů ve znění pozdějších předpisů, dále také „**z. o elektronických úkonech**“.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů, dále také „**tr. zákoník**“.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů, dále také „**OZ**“.

- Ústavní soud, dále také „**ÚS**“.
- Nejvyšší soud, dále také „**NS**“.
- Automatizovaný systém právních informací od společnosti Wolters Kluwer a. s. - ASPI, dále také „**ASPI**“.

ZÁKLADNÍ ZÁSADY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Základní zásady trestního řízení vyplývající z LZPS (čl. 36 až čl. 40 LZPS)

Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS)

- *Nález Ústavního soudu ze dne 5. března 2009, sp. zn. III. ÚS 2306/07, publikovaný pod číslem N 47/52 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 471.*

Právní věta:

Nerespektováním zákazu reformationis in peius obecný soud poruší právo stěžovatele na spravedlivý proces podle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a dále základní právo být stíhán nebo zbaven svobody toliko z důvodů a způsobem, který stanoví zákon, garantované článkem 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Nahrazení výroku rozsudku nalézacího soudu, který byl napaden toliko obžalovaným, novým výrokem o souhrnném trestu, v němž odvolací soud zohlední i existenci trestního příkazu vydaného v jiném trestním řízení v rozporu s § 314e odst. 5 písm. c) trestního řádu, se ocitne v rozporu s dispozitivním charakterem odvolání a zároveň nerespektuje zákaz reformationis in peius. Samo nahrazení výroku o úhrnném trestu v prvoinstančním rozsudku výrokem o trestu souhrnném za více sbíhajících se trestných činů již představuje změnu rozhodnutí v neprospěch obžalovaného. Zcela nepřijatelná je pak situace, kdy je tímto způsobem odvolateli ukládán přísnější trest, než který mu byl uložen jím napadeným rozhodnutím první instance. Nelze akceptovat ani skutečnost, že odvolací soud, rozhodující pouze na základě odvolání obžalovaného, ve výroku o souhrnném trestu de facto přemění peněžitý trest, pravomocně uložený v jiném trestním řízení, v trest odnětí svobody. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud konstatuje, že výše popsáný postup odvolacího soudu není slučitelný se zásadou zákazu reformationis in peius. Ústavní soud předně poukazuje na dispozitivní charakter odvolání, zvyrazněný od účinnosti zákona č. 265/2001 Sb. Český trestní proces touto velkou novelou opustil dřívější (omezený) revizní princip a nyní se v odvolacím řízení uplatňuje princip vázanosti odvolacího soudu podaným odvoláním a jím vytykánymi vadami podle § 254 odst. 1 tr. řádu. **I s ohledem na tuto vázanost a opuštění dřívějšího revizního principu nelze za správný považovat postup, kdy odvolací soud z podnětu odvolání obviněného napravuje chybu, ke které došlo v jiném pravomocně skončeném trestním řízení a ne v řízení, z něhož vzešel odvoláním napadený rozsudek nalézacího soudu.** Takovýto postup odvolacího soudu by ovšem ještě nemusel znamenat ústavně relevantní zásah do práv odvolatele. Zcela nepřipustná je však situace, kdy je v důsledku uvedené "revize" odvolateli ukládán přísnější trest, než který mu byl uložen jím napadeným rozhodnutím první instance. Právě tato situace nastala v projednávané věci.

Odvolání stěžovatele se netýkalo a ani nemohlo týkat trestního příkazu vydaného Okresním soudem v Hradci Králové a stěžovatel svým odvoláním jistě nesledoval uložení souhrnného trestu, k němuž přikročil krajský soud v ústavní stížnosti napadeném rozsudku. **Samo nahrazení výroku o úhrnném trestu v prvoinstančním rozsudku výrokem o trestu souhrnném za více sbíhajících se trestných činů již představuje změnu rozhodnutí v neprospěch obžalovaného. Především však krajský soud de facto přeměnil peněžitý trest 15 000 Kč, uložený pravomocným trestním příkazem, v nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání jednoho měsíce, čímž prodloužil trest uložený soudem prvního stupně odvoláním napadeným rozsudkem. Krajský soud se přitom ve svém rozhodnutí vůbec nezabýval otázkou, zda stěžovatel peněžitý trest např. již zaplatil (s důsledky dle § 54 odst. 4 tr. zák.) či zda jsou dány podmínky pro postup ve smyslu § 344 odst. 2 tr. řádu.** Ústavní soud připomíná, že peněžitý trest má obecně charakter mírnější alternativy k trestu odnětí svobody. **Avšak ani v případě, že by mohl být či již byl nařízen náhradní trest odnětí svobody, nemohl odvolací soud k odvolání stěžovatele takovýto trest transformovat v byť i kratší trest odnětí svobody v rámci souhrnného trestu, neboť takový postup je v příkrém rozporu s již zmíněným dispozitivním charakterem odvolání.** Ústavní soud přitom odkazuje na svou předchozí judikaturu, v níž zdůraznil nutnost extenzivního výkladu zákazu reformationis in peius a jeho souvislost s požadavkem kontradiktornosti řízení (viz nálezy I. ÚS 670/05, I. ÚS 1947/07 - oba viz výše).

Dotčené předpisy: § 259 odst. 4 tr. ř., § 314g odst. 2 tr. ř.

Uvedeno také: *Reformatio in peius* (§ 259 tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. července 2009, sp. zn. IV. ÚS 426/09, publikovaný pod číslem N 134/53 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 681.*

Právní věta:

Nezbytným předpokladem naplnění smyslu a účelu jednak ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces a v tom rámci práva na obhajobu, jakož i smyslu a účelu práva podat opravný prostředek (stížnost) vůči prvostupňovému soudnímu rozhodnutí, je reálná možnost seznámit se s rozhodovacími důvody obsaženými v rozhodnutí, jež je podrobena stížností kritice. Pouze za těchto podmínek se stěžovateli dostává i kvalifikované možnosti skutkově a právně argumentovat, a tedy v případě svého nesouhlasu zpochybňovat argumenty obsažené v odůvodnění, na nichž výrok jím napadeného rozhodnutí spočívá. Vyjádřeno poněkud jiným způsobem, dikci § 137 odst. 1 trestního řádu nutno vyložit pro oblast předmětného vazebního rozhodování za nastalé procesní situace tak, že stěžovateli mělo být příslušné usnesení Okresního soudu v Kolíně včetně jeho odůvodnění prokazatelně oznámeno takovým způsobem, aby z obsahu oznámení byly seznatelné všechny důvody, o něž se opírá výrok rozhodnutí. Tato úplnost a prokazatelnost oznámení má význam nejen pro realizaci práva obviněného na obhajobu, nýbrž též pro reálnou kontrolu zákonnosti řízení ze strany druhoinstančního orgánu. Těmto požadavkům lze alternativně vyhovět několika způsoby uvedenými v trestním řádu (§ 136, 137, 55a, 55b):

1. doručením opisu usnesení též obviněnému (resp. obhájci);
2. ústním vyhlášením usnesení, jehož plné znění (včetně odůvodnění) bude zapsáno v protokolu o úkonu;
3. ústním vyhlášením usnesení, jehož plné znění (včetně odůvodnění) bude podchyceno zvukovým záznamem. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Dle § 137 odst. 1 trestního řádu je mimo jiné usnesení třeba oznámit osobě, které se přímo dotýká, jakož i osobě, která k němu dala svým návrhem podnět, přičemž oznámení se děje

bud' jeho vyhlášením v přítomnosti toho, jemuž je třeba usnesení oznámit, anebo doručením opisu usnesení. Ve své dosavadní rozhodovací praxi Ústavní soud, ovšem v konfrontaci s jinak postavenou procesní situací [normativním rámcem posuzovaným v kontextu § 137 odst. 4 trestního řádu ve spojení s ustanovením § 143 odst. 1, § 140 odst. 1 písm. b), aa) trestního řádu], kdy rozhodujícím bylo určení okamžiku, od něhož se odvíjí běh lhůty k podání stížnosti, konstatoval, že **citované ustanovení zakládá právní účinky oznámení usnesení kontraivalentně bud' vyhlášením, anebo doručením** [srov. nález sp. zn. III. ÚS 303/04 ze dne 10. 3. 2005 (N 52/36 SbNU 555), nález sp. zn. III. ÚS 457/05 ze dne 5. 1. 2006 (N 4/40 SbNU 39), nález sp. zn. IV. ÚS 2519/07 ze dne 23. 1. 2008 (N 19/48 SbNU 205), nález sp. zn. I. ÚS 521/06 ze dne 21. 2. 2007 (N 35/44 SbNU 443) a contrario]. **Ohledně ústavní stížnosti stěžovatele jde naproti tomu o posouzení otázky z pohledu kontextuálního naprosto odlišné.**

Z dnes již v daném ohledu ustálené judikatury vyplývá, že jednotlivá ustanovení jednoduchého práva jsou orgány veřejné moci povinny interpretovat a aplikovat v první řadě vždy z pohledu účelu a smyslu ochrany ústavně garantovaných základních práv a svobod [srov. nález sp. zn. III. ÚS 139/98 ze dne 24. 9. 1998 (N 106/12 SbNU 93), nález sp. zn. III. ÚS 257/98 ze dne 21. 1. 1999 (N 10/13 SbNU 65), nález sp. zn. I. ÚS 315/99 ze dne 10. 11. 1999 (N 157/16 SbNU 165), nález sp. zn. II. ÚS 369/01 ze dne 18. 12. 2002 (N 156/28 SbNU 401) a další].

K otázce napětí mezi doslovným a teleologickým výkladem se Ústavní soud vyslovil v celé řadě rozhodnutí.

Výchozí tezi v této souvislosti zformuloval přitom v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 33/97 ze dne 17. 12. 1997 (N 163/9 SbNU 399; 30/1998 Sb.). Konstatoval, že **neudržitelným momentem používání práva je jeho aplikace vycházející pouze z jazykového výkladu. Jazykový výklad představuje toliko prvotní přiblížení se k aplikované právní normě, je východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu** (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad e ratione legis atd.). Připomněl, že mechanická aplikace abstrahující od smyslu a účelu právní normy činí z práva nástroj odcizení a absurdity. V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 21/96 ze dne 4. 2. 1997 (N 13/7 SbNU 87; 63/1997 Sb.) potom uvedl: "Soud není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případech, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku. Je nutno se přitom vyvarovat libovůle, rozhodnutí soudu se musí zakládat na racionální argumentaci."

[srov. dále kupř. i nález sp. zn. Pl. ÚS 42/03 ze dne 28. 3. 2006 (N 72/40 SbNU 703; 280/2006 Sb.), nález sp. zn. Pl. ÚS 5/05 ze dne 4. 4. 2006 (N 77/41 SbNU 11; 303/2006 Sb.), nález sp. zn. Pl. ÚS 24/06 ze dne 10. 10. 2006 (N 183/43 SbNU 89; 519/2006 Sb.), nález sp. zn. Pl. ÚS 87/06 ze dne 12. 9. 2007 (N 139/46 SbNU 313) a další].

Dotčené předpisy: § 137 odst. 1 tr. ř., § 143 odst. 1 tr. ř., čl. 36 odst. 1 LZPS

Uvedeno také: **Oznamování usnesení (§ 137 tr. ř.), Lhůta a místo k podání stížnosti (§ 143 tr. ř.)**

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. července 2009, sp. zn. II. ÚS 2445/08, publikovaný pod číslem N 174/54 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 193.

Právní věta:

Pro posuzování návrhu na povolení obnovy řízení jsou relevantní takové skutečnosti nebo důkazní prostředky, kterými jsou zpochybňovány usvědčující důkazy provedené v původním řízení. Znalecký posudek obsahující nové skutečnosti, které vedou k jinému skutkovému závěru, je třeba považovat za vhodný důkazní prostředek.

Obecné soudy tím, že zamítly návrh stěžovatele na povolení obnovy řízení, aniž by se řádně vypořádaly s novými skutečnostmi (důkazy) ve prospěch stěžovatele, které vyšly najevo a mohly mít vliv na původní rozhodnutí v trestní věci stěžovatele, porušily stěžovatelovo ústavně zaručené právo na spravedlivý proces zakotvené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Důkazy a skutečnosti opodstatňující obnovu řízení musí být - ve smyslu § 278 odst. 1 tr. řádu - "nové", tj. dříve nebyly soudu známy nebo nebyly dostupné (proveditelné), ačkoli objektivně existovaly; důvod obnovy řízení je dán i tehdy, jestliže obviněný v původním řízení navrhl určitý důkaz, ten však nemohl být z důvodu objektivních překážek proveden.

Stěžovatel považuje za nový důkaz posudek znalce, který má vyvrátit závěry soudu učiněné na základě výpovědi očitých svědků a poškozeného. **Zpracování znaleckého posudku z oboru silniční dopravy navrhoval stěžovatel již v původním řízení. Soud prvního**

stupně jej považoval za nadbytečný právě s ohledem na výpovědi svědků a totéž konstatoval i soud odvolací. Oba soudy tedy vycházely při posuzování viny stěžovatele z důkazů, které byly provedeny, zejména, jak již bylo několikrát zmíněno, z výpovědi svědků, o jejichž věrohodnosti neměly žádné pochybnosti.

K názoru stěžovatele, že soud v případě pochybností o objektivitě znalce měl nechat vyhotovit revizní znalecký posudek, Ústavní soud odkazuje na nález sp. zn. I. ÚS 2517/08 ze dne 24. 2. 2009 (N 34/52 SbNU 343), v němž konstatoval, že "soud pominul skutečnost, že jeho povinností bylo v řízení o povolení obnovy zkoumat nový důkaz toliko z pohledu jeho možné či potenciální, nikoli zcela mimo jakoukoli rozumnou pochybnost prokázané, schopnosti vychýlit rovinu ve prospěch pochybností o tom, zda je pachatelem skutku stěžovatel, tj. odsouzený (viz body 39, 40), a to za plného respektování zásady in dubio pro reo, která se samozřejmě musí uplatňovat i v řízení o povolení obnovy řízení, neboť stále jde o řízení trestní se všemi jeho potenciálními následky, v němž je proto třeba šetřit všechna základní práva stěžovatele, jakož i ústavní principy ovládající trestní řízení (bod 39). Ústavní soud nemůže přehlédnout Ústavě odporující vybočení soudu rozhodujícího o obnově řízení z procesního rámce vyhrazeného řízení o povolení obnovy řízení. Nemůže přehlédnout, že soud aktivisticky a v rozporu s příkazem plynoucím z ustanovení § 278 odst. 1 tr. řádu (viz slova "by mohly") svévolně, tj. mimo zákonný rámec vymezující předmětné řízení, nechal, nestranně nahlíženo, bezdůvodně, tj. nad rámec přípustného výkladu ustanovení § 282 odst. 1 tr. řádu (viz bod 39) vypracovat revizní znalecký posudek". Jinými slovy, je-li zde nový důkaz, který může mít vliv na původní rozhodnutí (stačí pouhá rovina pravděpodobnosti), není zde zmocnění pro soud, který o návrhu na povolení obnovy řízení rozhoduje, provádět dokazování k potvrzení či vyvrácení této pravděpodobnosti. Takové dokazování může provádět pouze soud rozhodující o vině a trestu v obnoveném řízení.

Dotčené předpisy: § 2 odst. 6 tr. ř., § 134 odst. 2 tr. ř., § 278 odst. 1 tr. ř., § 282 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Podmínky obnovy řízení (§ 278 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. října 2009, sp. zn. II. ÚS 1320/08, publikovaný pod číslem N 218/55 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 47.

Právní věta:

Aby bylo naplněno ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, je třeba i výrok o náhradě škody náležitě odůvodnit v souladu s ustanovením § 125 odst. 1 tr. ř. V odůvodnění výroku o náhradě škody se soud musí vypořádat mj. s otázkou, zda byl nárok uplatněn včas a řádně, jaké nároky byly uplatněny a v jaké výši a o který hmotněprávní předpis je nárok opřen, zda nárok v době rozhodování soudu trval, zda jeho přiznání nebrání nějaká zákonná překážka ve smyslu § 228 odst. 1 věty za středníkem tr. ř. (srov. P. Šámal a kolektiv: Trestní řád, komentář - díl II., 5. vydání, 2005. str. 1782 a násled.).

Dosavadní trestní řízení musí dát pro přiznání nároku na náhradu škody dostatečný podklad pro závěr o tom, že škoda vznikla, a případně o její výši. Nebyly-li splněny tyto zákonné předpoklady pro přiznání náhrady škody v adhezním řízení, a přesto byl stěžovatel odsouzen k náhradě škody v adhezním řízení, bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces, garantované čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Jak dále vyplývá z obsahu spisového materiálu, odvolací soud, který zrušil v celém rozsahu rozsudek soudu prvního stupně a sám nově rozhodl, přiznal poškozené na základě uplatněného nároku na náhradu škody ve výši 13 000 000 Kč (představující hodnotu předmětných nemovitostí) částku 3 750 000 Kč, která dle skutkové věty výroku rozsudku představuje úplatu, za niž obchodní firma Real Signum, s. r. o., získala od Komerční banky, a. s., pohledávky vůči společnosti Medag, spol. s r. o., které následně trestným jednáním obžalovaných pozbyla. Takový nárok co do důvodu však poškozená v adhezním řízení neuplatnila, když výslovně požadovala na náhradě škody částku, představující hodnotu předmětných nemovitostí, ohledně nichž dosáhli obžalovaní změny vlastnických vztahů. **Pokud tedy vrchní soud o náhradě škody rozhodl způsobem uvedeným v příslušném výroku, dle názoru Ústavního soudu tak učinil nad požadovaný návrh poškozené, a jednal tedy svévolně.**

Ústavní soud nemůže zaujmout žádné stanovisko k úvahám, jež odvolací soud k takovému postupu vedly, neboť v tomto směru není rozhodnutí o náhradě škody

odůvodněno. Pouze je konstatováno, že vzhledem k tomu, že došlo ke změně výše způsobené škody, změnil vrchní soud výrok o náhradě škody tak, že zavázal oba obžalované, aby společně a nerozdílně zaplatili poškozené Real Signum, s. r. o., škodu ve výši 3 750 000 Kč. **Takové odůvodnění není s ohledem na konkrétní okolnosti případu dostatečné.**

Dotčené předpisy: § 43 tr. ř., § 125 odst. 1 tr. ř., § 22 odst. 1, 2 tr. ř.

Uvedeno také: Odůvodnění rozsudku (§ 125 tr. ř.), Náhrada škody poškozeného (§ 228 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 5. března 2010, sp. zn. III. ÚS 1624/09, publikovaný pod číslem N 43/56 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 479.

Právní věta:

K porušení ústavním pořádkem zaručeného práva na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 Listiny) dochází také tehdy, pokud orgány veřejné moci nesprávně aplikují právní normy a právní závěry v jejich rozhodnutích se dostávají do extrémního nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními.

Důkazní situace, při níž v trestním řízení existuje pouze jediný usvědčující důkaz, je z poznávacího hlediska nesnadná a obsahuje v sobě riziko možných chyb a omylů. V takových případech musí být věnována mimořádná pozornost důkladnému prověření tohoto jediného přímého usvědčujícího důkazu a takový důkaz musí být mimořádně pečlivě hodnocen. Orgány činné v trestním řízení jsou povinny vyvinout všemožné úsilí, aby tento jediný usvědčující důkaz byl pokud možno doplněn jinými, byť třeba nepřímými důkazy. Taková povinnost pro ně vyplývá ze zásady oficiality a ze zásady vyhledávací (§ 2 odst. 4 a 5 tr. ř.), podle níž orgány činné v trestním řízení jsou povinny samy provádět další potřebné a dostupné úkony tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.

Úmysl pachatele nelze v žádném případě jen předpokládat, nýbrž je nutno jej na základě zjištěných okolností prokázat. Sama lhotejnost ve vztahu k následku nestačí k naplnění volní složky nepřímého úmyslu.

Právo na obhajobu, které má i ústavněprávní zakotvení (čl. 37 odst. 1 a 2, čl. 40 odst. 3 a 4 Listiny), je koncipováno tak, že obviněný se může, avšak nemusí hájit; taktika

a způsob vedení obhajoby je výlučně v dispozici obviněného; také volba okamžiku, kdy obviněný s obhajobou vystoupí, je toliko jeho věcí; úkol prověřovat obhajobu spočívá v kterémkoli okamžiku trestního řízení na orgánech činných v trestním řízení; obviněného v trestním řízení netíží žádné důkazní břemeno.

Z principu presumpce nevinny (§ 2 odst. 2 tr. řádu) kromě pravidla, podle něhož musí být obviněnému vina prokázána, plyne rovněž pravidlo in dubio pro reo, dle kterého, není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny v daném kontextu důvodné pochybnosti, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

I. Jak je patmo z odůvodnění ústavní stížností napadeného rozsudku krajského soudu, opírá se odsuzující rozsudek o tu část jedné výpovědi svědka Ch. ze dne 7. 11. 2007, z níž má vyplývat přítomnost stěžovatele při brachiálním útoku obviněného B. **Protože žádný jiný důkaz o tomto faktu není k dispozici, jde nesporně o velmi obtížnou důkazní situaci, kdy odsouzení se opírá (v této nejpodstatnější části) o jediný důkazní zdroj.** [...] V dané věci byla situace poměrně značně nepřehledná, protože na prošetřování případu krádeže fotoaparátu, z níž byl podezírán Z. Ch., se v kritický den podílelo několik součástí policie (Obvodní oddělení Policie České republiky v Bílovci, Správa kriminální policie a vyšetřování Okresního ředitelství Policie České republiky v Novém Jičíně) a několik policistů (policijní inspektoři I. H. a D. S. a policejní komisaři Z. B. a J. Š.). Rozdělení úkolů a náplň činnosti těchto policistů v průběhu šetření nejsou v trestním spise náležitě a transparentně objasněny, není např. přesvědčivě zjištěno, zda některý ze zúčastněných policistů měl v dané situaci nadřazené postavení. **Vyvozovat zvláštní odpovědnost obviněného Š. jen z faktu, že byl služebně starší a měl vyšší hodnost, jak to činí státní zástupce v závěrečné řeči u hlavního líčení (č. I. 366 trestního spisu), aniž by bylo objasněno konkrétní rozdělení úkolů v daném řízení, rozhodně nelze.**

II. Použité důkazy, mají-li posloužit k jednoznačnému závěru o vině pachatele, musí tvořit systém, jehož jednotlivé články musejí být v souladu jak mezi sebou, tak i s dokazovanou skutečností, tj. v daném případě s existencí zavinění. V tomto případě nejsou tyto požadavky souladnosti důkazů a jejich vztahu k dokazované skutečnosti splněny.

Ústavní soud konstatuje, že obecné soudy při úvahách o zavinění jakoby "krátkým spojením" vyvodily ze samotných forem omisivního jednání také závěr o úmyslném zavinění. **Samotné**

omisivní jednání ve formě "nesplnění povinnosti" neimplikuje nutně závěr o tom, že musí jít o úmyslné jednání. Zajisté si lze docela dobře představit, že takové jednání může být spácháno z pouhé nedbalosti; ostatně k takovému závěru dospěl v jednom shora uvedeném rozhodnutí i soud prvního stupně, který jednání kvalifikoval jako trestný čin maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti podle § 159 odst. 1 tr. zák. Za určitých okolností není vyloučeno kvalifikovat "nesplnění povinnosti" jako přestupek, kárný či disciplinární delikt nebo dovést závěr, že nejde o žádný delikt (pokud by např. existovaly okolnosti vylučující protiprávnost).

III. S takto koncipovanou argumentací, používanou k hodnocení důkazů, nelze souhlasit. České trestní řízení je vybudováno důsledně na principu oficiality a principu vyhledávacím (srov. § 2 odst. 5 tr. řádu), z nichž plyne pro orgány činné v trestním řízení povinnost objasňovat stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch obžalovaného a to i bez návrhu stran. **Právo na obhajobu, které má i ústavněprávní zakotvení (čl. 37 odst. 1 a 2, čl. 40 odst. 3 a 4 Listiny), je koncipováno tak, že obviněný se může, avšak nemusí hájit; taktika a způsob vedení obhajoby je výlučně v dispozici obviněného; také volba okamžiku, kdy obviněný s obhajobou vystoupí, je toliko jeho věcí; úkol prověřovat obhajobu spočívá v kterémkoli okamžiku trestního řízení na orgánech činných v trestním řízení; obviněného v trestním řízení netíží žádné důkazní břemeno.**

Ústavní soud nechce tvrdit, že by k chování obviněného během trestního řízení nebylo možno nikdy a nijak přihlídnout; někdy je určité počínání obviněného právně relevantní (např. při rozhodování o vazbě v situacích uvedených v § 68 odst. 3 tr. řádu). **Orgány činné v trestním řízení zajisté mohou hodnotit argumenty obhajoby jako logicky vadné nebo nevěrohodné, a tudíž nezpůsobilé k vyvrácení důkazů o vině. Nikdy však nelze využít jako pozitivní důkaz o vině (v posuzovaném případě dokonce jako jeden ze stěžejních důkazů), sloužící k usvědčení pachatele, samotný způsob vedení obhajoby.**

Dotčené předpisy: § 2 odst. 4, 5 tr. ř., § 2 odst. 5, 6 tr. ř., § 2 odst. 5 tr. ř., § 2 odst. 2 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na obhajobu (čl. 40 odst. 3 LZPS), Zásada oficiality a zásada vyhledávací (§ 2 odst. 4 a 5 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. dubna 2010, sp. zn. I. ÚS 22/10, uveřejněný pod číslem N 77/57 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na s. 43.

Právní věta:

Vrchní soud postupoval libovolně, když postupem porušujícím čl. 2 odst. 2 Listiny nevyhověl návrhu stěžovatelky z důvodu neunesení důkazního břemene spočívajícího v nedoložení nevladnictví a případných dalších listin (dary od příbuzných), aniž by však stěžovatelku vyzval k jejich doplnění, což ve svém důsledku vedlo k porušení základního práva stěžovatelky garantovaného čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy. V daném případě nelze ani odhlédnout od skutečnosti, že v trestním řízení jako celku, tedy i při rozhodování o náhradě nákladů řízení, se uplatňuje zásada vyšetřovací [viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 1991 sp. zn. 1 To 56/90].

Ústavní soud nesdílí restriktivní pojetí "oprávněných výdajů", neboť je dle jeho názoru třeba posuzovat lidský život a osobnost člověka výrazně komplexněji, mimo jiné i pod zorným úhlem práva na soukromí. Již ze samé povahy tohoto práva je však patrné, že nelze vymezit jeho obsah tak, aby zahrnoval všechny v úvahu přicházející možnosti, neboť je to právě každý jeden jednotlivec, který tomuto právu dává konkrétní obsah. Je proto povinností soudů, aby posuzovaly jedinečnost každého případu tak, aby vedle dodržení záruk spravedlivého procesu byla šetřena i další základní práva jednotlivce, v daném případě právo na soukromý život. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Podstatou ústavní stížnosti byly námitky stěžovatelky ohledně postupu vrchního soudu, který, aniž by stěžovatelku vyzval k doplnění podání, posoudil jí předložené doklady o nemajetnosti jako nedostačující pro přiznání nároku na bezplatnou obhajobu, resp. náhradu nákladů ustanoveného obhájce státem.

Je proto povinností soudů, aby posuzovaly jedinečnost každého případu tak, aby vedle dodržení záruk spravedlivého procesu byla šetřena i další základní práva jednotlivce, v daném případě právo na soukromý život [G. Dürig (G. D., Der Grundrechtssatz von der Menschenwürde, Archiv des öffentlichen Rechts 81, 1956, s. 127) zformuloval proslulou teorii objektu, kterou převzala judikatura německého Spolkového ústavního soudu, vážící se k otázkám lidské důstojnosti. Podle této teorie dochází k porušení lidské důstojnosti v případě, kdy je konkrétní jednotlivec postaven státní mocí do role objektu, kdy se stává pouhým prostředkem a je umenšen do podoby druhově zaměnitelné veličiny. Lze dovodit, že člověk

tak bývá netoliko objektem společenských "poměrů", ale stává se i objektem práva, je-li nucen podrobovat se mu zcela při jeho interpretaci a aplikaci, tj. bez zohlednění jeho individuálních zájmů, resp. základních práv]. **Vedle subjektivních faktorů na straně jednotlivce je při posuzování "obvyklosti, resp. oprávněnosti" výdaje třeba vzít v úvahu i faktory objektivní; mezi ty mimo jiné patří technologický vývoj (např. mobilní telefony, internet) a s ním související změny ve způsobech komunikace, získávání informací, styku s úřady, sdružování apod., resp. vývoj technologií, skrze něž je realizováno právo jednotlivce na osobní rozvoj, vztahy s ostatními lidmi a vnějším světem, tedy právo na soukromý život.**

Dotčené předpisy: § 33 odst. 2 tr. ř., § 33 odst. 3 tr. ř., § 59 odst. 4 tr. ř., § 152 tr. ř., čl. 36 LZPS

Uvedeno také: Dokazování nároku na bezplatnou obhajobu (§ 33 odst. 2 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. května 2010, sp. zn. Pl. ÚS 7/09, publikovaný pod číslem 226/2010 Sb.

Právní věta:

V Dohodě mezi smluvními stranami Severoatlantické smlouvy o bezpečnosti informací ze dne 6. března 1997, uveřejněné sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 75/2001 Sb. m. s., se smluvní strany NATO zavázaly chránit a zabezpečovat utajované informace, jež mají původ v NATO (čl. 1 bod I), a zajistit, aby všechny osoby, které mají jejich státní příslušnost a plnění jejich služebních povinností vyžaduje přístup, nebo osoby, které mohou mít přístup k informacím označeným stupněm utajení DŮVĚRNÉ a vyšším, byly před plněním svých povinností příslušně prověřeny (čl. 3 odst. 1). Česká republika, která převzala vůči svým spojencům mezinárodní závazky stran utajení některých důležitých a citlivých informací, splnila svoji povinnost tím, že přenesla tyto své mezinárodní závazky ustanovením § 58 odst. 6 zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů, do vnitrostátního práva, aby zajistila jeho pomocí utajení odpovídajících informací cizí moci.

Zrušením ustanovení § 58 odst. 6 zákona č. 412/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů, by se prostor pro zpřístupnění utajovaných informací NATO neotevřel, ty by byly

i nadále pod ochranou platné mezinárodní smlouvy a z ní vyplývajícího závazku podle čl. 1 odst. 2 Ústavy České republiky. Nelze než konstatovat, že i pro projednávaný případ platí principy spravedlivého procesu a presumpce nevinny, takže orgány činné v trestním řízení nemohou použít jako důkaz nic, k čemu by odepřely obhajobě přístup, což mimochodem platí i o soudu samotném, pro který nelze v daném případě s ohledem na jasnou dikci smlouvy uplatnit ani ustanovení § 58 odst. 1 písm. e) zákona č. 412/2005 Sb. Mezinárodní závazek má přednost a je na orgánech činných v trestním řízení, zda dokáží vést trestní řízení i při jeho zachování, anebo od takového řízení budou muset upustit. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Právo na obhajobu je jedním z nejdůležitějších základních práv osob, proti nimž se trestní řízení vede, a směřuje k dosažení spravedlivého rozhodnutí vydaného nejen v zájmu trestně stíhané osoby, ale nepochybně také v zájmu demokratického právního státu, založeného na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Právo na obhajobu je upraveno ve všech základních mezinárodních dokumentech zabývajících se základními lidskými právy a svobodami. Podle čl. 37 odst. 2 Listiny každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Podle čl. 40 odst. 3 Listiny má obviněný právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Podle čl. 6 odst. 3 písm. b) a c) Úmluvy každý, kdo je obviněn z trestného činu, má mj. právo na přiměřený čas a možnost k přípravě své obhajoby a právo obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru. Uvedená ustanovení zakotvují některé základní procesní záruky práva na spravedlivé řízení, které jsou nepominutelnou součástí pojmu právního státu. **Stát proto musí zajistit takové podmínky, aby uvedené principy bylo možné realizovat cestou příslušných procesních záruk postavení obhájce i obviněného** [srov. nález Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2008 sp. zn. II. ÚS 2445/07, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu (dále jen "Sbírka rozhodnutí"), svazek 49, nález č. 65, str. 15]. Ústavní soud se právem na obhajobu zabýval v řadě svých rozhodnutí, ve kterých konstatoval, že ústavně zaručené právo na obhajobu spolu s presumpcí nevinny (čl. 40 odst. 2 Listiny) jsou základními podmínkami spravedlivého trestního procesu, a tyto ústavní záruky se promítají i do trestního řádu, který je ve shodě s Ústavou budován na zásadě priority volby obhájce (§ 33 odst. 1, § 37 odst. 2 trestního řádu), kterou je obviněný oprávněn uplatnit v kterémkoli stadiu neskončeného řízení (§ 37 odst. 2 trestního řádu). **Pokud by pak byly v trestním řízení provedeny důkazy, se**

kterými by nebyli obhájce a obviněný seznámeni, nemohlo by k nim být pro porušení fair procesu přihlíženo. [...] Ústavní soud připouští, že aplikace napadeného ustanovení může v konkrétních případech vyvolávat jisté problémy a pochybnosti tak, jak tomu bylo v případě navrhovatele, **nelze však pominout, že za účelem zajištění spravedlivého procesu musí být v průběhu celého trestního řízení přihlíženo k tomu, aby u obviněného nedošlo k omezení jeho procesního práva na obhajobu. Za situace, kdy se právo obviněného na seznámení se s listinnými důkazy vztahuje k důkazům, které jsou součástí spisu, jsou to orgány činné v trestním řízení, které rozhodují, s ohledem na povahu a závažnost trestného činu, jaké důkazy se ve spisu ponechají a které vyloučí, či které provedou a zda je vyhodnotí jako pro řízení použitelné či nikoliv (§ 2 odst. 5 trestního řádu), tak, aby ke kolizi napadeného ustanovení s příslušnými ustanoveními trestního řádu nedošlo a aby byla obviněnému poskytnuta ochrana všech jeho procesních práv.**

Dotčené předpisy: § 33 odst. 1 tr. ř., § 37 odst. 2 tr. ř., § 58 odst. 6 zák. č. 412/2005 Sb., čl. 40 odst. 3 LZPS, čl. 36 LZPS, čl. 40 odst. 2 LZPS

Uvedeno také: Presumpce neviný (čl. 40 odst. 2 LZPS), Kolize práva obhajoby a zájemem na ochraně utajovaných informací (čl. 40 odst. 3 LZPS)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. března 2010, sp. zn. II. ÚS 226/06, publikovaný pod číslem N 48/56 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 521.*

Právní věta:

Principu práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 Listiny základních práv a svobod odpovídá povinnost obecných soudů důkazní postup vyčerpávajícím způsobem popsat a logicky i věcně přesvědčivým způsobem odůvodnit. Uvedený požadavek zákonodárce vtělil do soustavy nároků kladených na odůvodnění rozsudku, resp. usnesení (§ 125 a § 134 odst. 2 tr. ř.). Trestní řád nároky na odůvodnění zvýrazňuje zejména pro případy, kdy si provedené důkazy vzájemně odporují. V situaci "tvrzení proti tvrzení" je potřebné na soud, a to jak z pohledu jednoduchého práva, tak i práva ústavního, klást zvýšené požadavky, a to v souvislosti s vyvozením závěrů o tom, které skutečnosti soud vzal za prokázané, o které důkazy svá skutková zjištění opřel a jakými úvahami se řídil při hodnocení provedených důkazů [srov. nález sp. zn. III. ÚS 532/01 ze dne 31. 1. 2002 (N 10/25 SbNU 69)].

Je nezbytné, aby soud, který rozhoduje o opravném prostředku, v odůvodnění svého rozhodnutí náležitým způsobem rozebral všechny námitky v podání obžalovaného uvedené, jsou-li jen poněkud smysluplné a relevantní.

Pokud provedeným dokazováním nebylo prokázáno jednoznačně a s nejvyšším stupněm jistoty, že se stěžovatel dopustil jednání, které mu je kladeno obžalobou za vinu, došlo k porušení zásady presumpce neviny ve smyslu článku 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, neboť vzniklé pochybnosti bylo třeba vyložit ve prospěch stěžovatele [srov. nálezy sp. zn. III. ÚS 2042/08 ze dne 26. 11. 2009 (N 247/55 SbNU 377) nebo sp. zn. I. ÚS 375/06 ze dne 17. 12. 2007 (N 225/47 SbNU 951)]. Vzhledem ke kumulaci řady vytýkaných okolností dospěl Ústavní soud k závěru o porušení práv a svobod stěžovatele plynoucích z článku 36 Listiny základních práv a svobod a porušení práva být stíhán jen zákonným způsobem dle článku 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

V trestním řízení není možné připustit, aby byl někdo odsouzen pro trestný čin jen proto, že podobný způsob prodeje vozidel je v autobazarech běžný a nelze jej tolerovat. Ústavní soud má v projednávané věci za to, že vztah mezi stěžovatelovým jednáním (zaviněním) a dovozovaným následkem nebyl před soudem prvního stupně bezpečně prokázán. **Skutkový děj, tak jak byl soudem prvního stupně naznačen, nebyl soudem přesvědčivě zrekonstruován a dostatečně neobjasnil způsob jednání stěžovatele i způsob jednání poškozeného. To vše za situace, kdy se výpověď poškozeného v podstatných částech s obhajobou stěžovatele a výpověďmi svědků rozcházel.** Soud tvrzení obžalovaného stěžovatele, že za něj prodeje aut sjednávají zaměstnanci, označil bez dalšího za úsměvné, přestože z výpovědi zaměstnance S. vyplývalo, že v autobazaru provádí technické prohlídky vozidel, má právo určovat jejich cenu a s poškozeným prodej předmětného vozidla dojednával a také mu sdělil veškeré technické údaje. **S výpovědí tohoto svědka se soud prvního stupně vůbec nevypořádal, přestože takový způsob jednání autobazaru prostřednictvím zaměstnanců podporuje i výpověď původního majitele předmětného vozidla.** Soud prvního stupně přitom současně v odůvodnění svého rozhodnutí připustil, že nebýt právě usvědčující výpovědi poškozeného, který za jednající osobu označil právě stěžovatele, zřejmě by se jednalo o občanskoprávní spor mezi společností Tomica - Car, s. r. o., a poškozeným, jehož předmětem by bylo předražené vozidlo.

Dotčené předpisy: § 2 odst. 5, 6 tr. ř., § 125 odst. 1 tr. ř., § 228 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Presumpce nevinny (čl. 40 LZPS), Odůvodnění rozhodnutí (§ 125 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. září 2010, sp. zn. III. ÚS 1542/09, publikovaný pod číslem N 201/58 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 787.

Právní věta:

Osobu oprávněnou k podání stížnosti (§ 142 odst. 1 trestního řádu) proti takovému usnesení v trestním řízení, které je třeba vyhotovovat a doručovat, nelze nutit k podání stížnosti, aniž by se mohla seznámit s písemným vyhotovením usnesení, proti němuž tato stížnost směřuje. Ani podání stížnosti do protokolu bezprostředně po vyhlášení usnesení nesmí této osobě znemožnit reagovat v rámci opravného prostředku na právní a skutkovou argumentaci uvedenou v odůvodnění usnesení, jež je teprve posléze vyhotoveno. V takovém případě je nutno oprávněné osobě poskytnout od okamžiku doručení písemného vyhotovení k doplnění její stížnosti přiměřenou dobu, jejíž délku je třeba přizpůsobit povaze napadeného usnesení (srov. vlastní lhůtu k podání stížnosti podle § 143 odst. 1 trestního řádu).

Nebyl-li stěžovateli v řízení o opravném prostředku dán prostor, aby jakkoli zpochybnil právní a skutkové úvahy soudu prvního stupně obsažené v odůvodnění napadeného usnesení, došlo tím k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces podle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a k porušení práva na obhajobu podle článku 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud považuje za vhodné zdůraznit, že při vyhlášení usnesení ve veřejném zasedání soud seznamuje přítomné osoby pouze s výrokem takového rozhodnutí, zatímco jeho důvody sděluje jen rámcově. **Teprve v odůvodnění usnesení soud dle jeho konkrétní povahy precizuje svou skutkovou a právní argumentaci.** Byť stížnost oprávněné osoby směřuje proti výrokům usnesení [srov. § 145 odst. 1 písm. a) tr. řádu], stávají se předmětem námitek uvedených v odůvodnění takového opravného prostředku právě skutková zjištění a právní úvahy ve smyslu § 134 odst. 2 tr. řádu, o něž soud napadený výrok opírá [viz také obsáhlou judikaturu Ústavního soudu týkající se náležitostí odůvodnění usnesení soudu, jež je předpokladem vyloučení libovůle a přezkoumatelnosti takového rozhodnutí - např. nález sp. zn. III. ÚS 188/99 ze dne 4. 11. 1999 (N 156/16 SbNU 157), nález sp. zn. IV. ÚS 137/2000 ze

dne 20. 11. 2000 (N 174/20 SbNU 235), náález sp. zn. I. ÚS 1348/07 ze dne 7. 7. 2008 (N 124/50 SbNU 79), náález sp. zn. II. ÚS 169/09 ze dne 3. 3. 2009 (N 43/52 SbNU 431), náález sp. zn. II. ÚS 435/09 ze dne 2. 6. 2009 (N 129/53 SbNU 623) a další]. **Na uvedeném nic nemění ani omezený revizní princip, jenž se při rozhodování o stížnosti uplatňuje, neboť ve všech opravných řízeních soud vyšší instance fakticky vždy přezkoumává napadené rozhodnutí především ve světle konkrétních námitek osoby, jež opravný prostředek podala, s nimiž se soud vyšší instance musí vypořádat.** To je patrné i v projednávané věci, neboť v záhlaví označené rozhodnutí krajského soudu je samo o sobě odůvodněno jen zcela paušálně, nezabývá se konkrétními argumenty soudu prvního stupně s tím, že navrhovatel svou stížnost neodůvodnil.

Dotčené předpisy: § 2 odst. 13 tr. ř., § 33 odst. 1 tr. ř., § 134 odst. 1, 2 tr. ř., § 137 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na obhajobu (čl. 40 odst. 3 LZPS), Osoba oprávněná k podání stížnosti (§ 142 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. února 2011, sp. zn. I. ÚS 2920/09, publikovaný pod číslem 14/60 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 141.

Právní věta:

Pokud okresní soud uložil povinnost k náhradě škody stěžovateli, který neměl možnost se v trestním řízení k věci jakkoliv vyjádřit, neboť nebyl účastníkem (stranou) předmětného trestního řízení, porušil tím základní právo stěžovatele na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Požadavkům spravedlivého procesu odporuje uložení povinnosti fyzické či právnické osobě, aniž by se tato osoba mohla k věci vyjádřit, a tím uplatňovat a bránit své zájmy. Již to samo o sobě nutně vede k vyhovění ústavní stížnosti, pokud jde o zrušení výroku o náhradě škody.

Je zřejmé, že okresní soud porušil i ustanovení § 228 odst. 1 trestního řádu, neboť povinnost k náhradě škody mohl uložit jen obžalovanému, a nikoli stěžovateli, který stranou řízení ani nebyl. Tím bylo porušeno i ustanovení čl. 4 odst. 1 a čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ustanovení § 228 odst. 1 tr. ř., na které napadený výrok odkazuje, hovoří o obžalovaném, kterému soud uloží povinnost k náhradě škody, za dalších podmínek zde uvedených. **Jedná se tedy o výrok o povinnosti obžalovaného k náhradě škody, a ne o povinnosti jiné osoby**, v tomto případě právnické osoby - Autoklubu České republiky (dále též "Autoklub ČR"). Na základě výše citovaného ustanovení tedy soud může zavázat k povinnosti nahradit škodu jen osobu obžalovanou z trestného činu, a to v případě, kdy škoda byla způsobena právě tím trestným činem, jímž byl obžalovaný uznán vinným. **Výsledkem předmětného adhezního řízení tedy nemůže být výrok o náhradě škody, který ukládá povinnost k náhradě škody jiné osobě než fyzické osobě obžalovaného** (pozn. po přijetí zákona č. 418/2011 Sb. lze uložit tuto povinnost i obžalované právnické osobě).

Dotčené předpisy: § 228 odst. 1 tr. ř., § 36 LZPS

Uvedeno také: Náhrada škody poškozeného (§ 228 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. prosince 2011, sp. zn. III. ÚS 1231/11, publikovaný pod číslem N 207/63 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 413, shodně i nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. října 2012, sp. zn. III. ÚS 2310/09, publikovaný pod číslem N 177/67 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 157.

Právní věta:

Ve smyslu závěrů nálezů Ústavního soudu vyslovených ve věcech sp. zn. III. ÚS 303/04 ze dne 10. 3. 2005 (N 52/36 SbNU 555) a sp. zn. III. ÚS 457/05 ze dne 5. 1. 2006 (N 4/40 SbNU 39) platí, že usnesení, jímž byl zamítnut návrh odsouzeného na povolení obnovy trestního řízení, je mu třeba oznámit nikoli jen vyhlášením, nýbrž též doručením obsahu usnesení, a až od okamžiku tohoto doručení počíná odsouzenému lhůta k podání stížnosti.

Zamítnutím stížnosti v důsledku chybného posouzení počátku lhůty (v neprospěch procesně oprávněné strany) porušil stížnostní soud sice normy podústavního práva, avšak v důsledku toho byl stěžovatel zbaven opravné instance, resp. práva na věcné projednání svého oprávněného prostředku, a tím mu byla odňata možnost reálně a efektivně ve své věci jednat před soudem ve smyslu ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny

základních práv a svobod; ústavněprávní roviny bylo tak dosaženo, a důvod ke kasačnímu zásahu Ústavního soudu je dán. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

V nálezu sp. zn. III. ÚS 303/04 (viz výše) Ústavní soud vyložil, že **ustanovení § 137 odst. 1 tr. řádu zakládá právní účinky oznámení usnesení buď vyhlášením, anebo doručením; není-li účelem a smyslem doručování toliko naplnění jeho informační funkce, povinnost doručovat dle ustanovení § 137 odst. 4 tr. řádu ve spojení s ustanoveními § 143 odst. 1 a § 140 odst. 1 písm. b), aa) tr. řádu vylučuje právní účinky oznámení usnesení vyhlášením** (argumentum reductionis ad absurdum). Ve vztahu k teleologickému výkladu pak Ústavní soud připomněl, že jednotlivá ustanovení jednoduchého práva jsou orgány veřejné moci povinny interpretovat a aplikovat v první řadě vždy z pohledu účelu a smyslu ochrany ústavně garantovaných základních práv a svobod, tj. v daném případě ve prospěch procesně oprávněného.

Na těchto závěrech setrval Ústavní soud i v nálezu sp. zn. III. ÚS 457/05 (viz výše), v němž zdůraznil, že pokud je stěžovateli nutno ve smyslu ustanovení § 137 odst. 4 tr. řádu doručit opis usnesení příslušného okresního soudu, pak jen jeho přítomnost při vyhlášení citovaného usnesení nezaložila účinky oznámení, které mohlo nastat až doručením opisu usnesení. **Ústavní soud dodal, že opačný závěr by nutil oprávněnou osobu podat stížnost proti usnesení, aniž by se mohla seznámit s jeho písemným vyhotovením, a povinnost doručit opis usnesení by se pak jevila jako samoučelná.** Bez ohledu na skutečnost, že při vyhlášení usnesení se vedle výroku sděluje i podstatná část odůvodnění (ustanovení § 128 odst. 2 tr. řádu ve spojení s ustanovením § 138 tr. řádu), je obeznámenost s písemným odůvodněním usnesení pro kvalifikované podání stížnosti klíčová. **Usnesení o opravném prostředku ve smyslu § 137 odst. 4 tr. ř. se přitom svým významem blíží rozsudku, a právě proto byla stanovena povinnost jeho opis oprávněným osobám písemně doručit;** pokud by se lhůta k podání stížnosti neodvíjela od doručení opisu usnesení, ztratilo by toto ustanovení svůj racionální smysl. [...] Z vyžádaného spisu se podává, že **usnesení okresního soudu, jímž byl zamítnut návrh na povolení obnovy řízení, bylo stěžovatelovu obhájci doručeno (prostřednictvím datové schránky) dne 8. 2. 2011 a stěžovateli dne 10. 2. 2011. Odmítl-li tedy stížností soud pro opožděnost stížnost podanou obhájcem (prostřednictvím datové schránky) dne 9. 2. 2011 (nikoliv dne 9. 12. 2010, jak nepřesně uvádí krajský soud - viz č. I. 153 spisu), postupoval ve zjevné kolizi se závěry vyslovenými v označených**

(a citovaných) nálezech Ústavního soudu; jinak řečeno, podal-li obhájce stěžovatele stížnost proti usnesení okresního soudu dne 9. 2. 2011, pak není namístě závěr, že nebyla podána včas.

Dotčené předpisy: §137 odst. 1, 4 tr. ř., § 140 odst. 1 písm. b) tr. ř., § 143 odst. 1 tr. ř., § 278 odst. 1 tr. ř., § 283 tr. ř.

Uvedeno také: Zamítnutí povolení obnovy (§ 283 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. března 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/11, publikovaný pod číslem N 69/64 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 781.

Právní věta:

Trestní soud má v adhezním řízení povinnost postupovat co do odůvodněnosti svého rozhodnutí se stejnou péčí jako civilní soud, který rozhoduje o náhradě škody ve věcech občanskoprávních. V rámci rozhodování o náhradě škody musí tudíž trestní soud vzít v úvahu všechna ustanovení občanskoprávních předpisů o odpovědnosti za škodu, včetně tzv. moderačních ustanovení. Nelze přehlédnout ustálenou civilní judikaturu, podle níž je soud vždy i bez návrhu povinen zkoumat, zda jsou dány zákonné předpoklady pro snížení požadované náhrady škody podle ustanovení § 450 obč. zák. (pozn. dnes § 2953 odst. 1 obč. zák.)

Moderační právo podle § 450 obč. zák. (pozn. dnes § 2953 odst. 1 obč. zák.), jímž má být zabráněno nežádoucím a nepřiměřeným tvrdostem ve vztahu ke škůdci, platí i pro rozhodování v adhezním řízení v trestních věcech. Soud moderační právo použije, jsou-li pro snížení splněny podmínky, bez ohledu na to, zda tento postup byl některým z účastníků navržen. Při aplikaci § 450 obč. zák. se náhrada může snížit ve všech složkách, tedy i v jednorázovém odškodnění podle § 444 obč. zák. (pozn. dnes § 2958 či § 2959 obč. zák.).

Výrok o náhradě škody v adhezním řízení včetně podmínek aplikace § 450 obč. zák. (pozn. dnes § 2953 odst. 1 obč. zák.) musí být náležitě odůvodněny. Trestní soud v adhezním řízení nemůže rezignovat na náležité odůvodnění výroku o náhradě škody, včetně posouzení osobních a majetkových poměrů obžalovaného.

V projednávané věci byl stěžovatel s lakonickým poukazem na znění mimotrestních předpisů odsouzen k zaplacení více než dvou milionů korun na náhradě škody, aniž by

obecný soud zkoumal, jaké jsou osobní a majetkové poměry stěžovatele a zda uplatnění nároku na náhradu škody v uvedené výši nebude mít pro stěžovatele jako odsouzeného důsledky z ekonomických hledisek zcela likvidační. Z napadených rozhodnutí není patrné, zda byl v adhezním řízení aspekt proporcionality obecnými soudy vůbec zvažován. Napadené rozhodnutí nalézacího soudu proto ve výroku o náhradě škody neodpovídá požadavku řádného a vyčerpávajícího zdůvodnění, čímž dochází k porušení základního práva stěžovatele na spravedlivý proces podle článku 36 odst. 1 Listiny.

Zejména v případech, kdy je pachatel odsuzován za nedbalostní trestný čin, nebo za trestný čin, jehož těžší následek zavinil pachatel z nedbalosti, je při stanovení výše náhrady škody třeba dbát na to, aby uložená povinnost nahradit způsobenou škodu neměla pro pachatele doživotní "likvidační" následky, tj. aby mu neznemožňovala vést snesitelný a lidsky důstojný život. Stupeň a intenzita viny pachatelů nedbalostních trestných činů a trestných činů, jejichž těžší následek byl zaviněn z nedbalosti, je přece jen kvalitativně odlišná, než je tomu u pachatelů úmyslných trestných činů s úmyslně způsobeným těžším následkem.

Takové soudní rozhodnutí, které náležitě nerozlišuje stupeň závažnosti deliktu a na ní závislý stupeň přísnosti uložené sankce a které nezohledňuje mimořádné osobní poměry pachatele při stanovení výše náhrady škody, nemůže být jako celek hodnoceno jako spravedlivé. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud připomíná, že **kompenzace újmy způsobené trestným činem poškozeným představuje jen jeden z mnoha účelů trestního práva**. Uspokojení nároku poškozených, jakkoli je zcela legitimní a žádoucí, musí zohledňovat i jiné uznávané hodnoty, např. možnost resocializace pachatele.

Dotčené předpisy: § 228 odst. 1 tr. ř., § 2953 odst. 1 OZ, § 2958 OZ, § 2959 OZ, § 43 odst. 3 tr. ř.

Uvedeno také: Náhrada škody (§ 228 tr. ř.)

- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 17. května 2012, sp. zn. IV. ÚS 1455/12, publikované pod číslem U 3/65 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 669.

Právní věta:

Závazek vyšetřit, identifikovat a potrestat viníka porušení čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod je třeba vnímat jako závazek na existenci prostředků, nikoliv jako závazek na dosažení výsledku; tento článek neimplikuje nutně potrestání za každou cenu, ale povinnost vést vyšetřování způsobilé vyústit při zjištění viny v potrestání odpovědné osoby.

Smyslem úsilí o hledání spravedlnosti v řízení trestním není obstarávání podkladů pro rozhodování soudů v řízeních, jež jsou či mohou být vedena mezi osobami obviněnými a osobami, jimž měla být vyšetřovanou či souzenou trestnou činností způsobena újma. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Postavením poškozeného a jeho procesními právy v trestním řízení se Ústavní soud ve své dosavadní rozhodovací praxi již zabýval. Konstatoval, že **koncepte trestního řízení v České republice ohledně postavení poškozeného vychází z toho, že poškozený je samostatnou stranou řízení s poměrně širokými procesními právy** - poškozený má právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání, před skončením řízení se k věci vyjádřit; proti obviněnému má nárok na náhradu škody, jež mu byla trestným činem způsobena, a je oprávněn navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit tuto škodu (srov. nález sp. zn. I. ÚS 570/99 ze dne 12. 6. 2001, N 87/22 SbNU 227). Ústavní soud respektoval ustanovení § 43 tr. řádu definující poškozeného jako osobu, jíž bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda, a připomněl, že pojem poškozeného je širší než pojem subjektu adhezního řízení. **Nicméně výkon práv poškozeného považoval na nutné sladit s účelem trestního řízení, a proto poškozenému nacházejícímu se v trestním řízení v postavení adhezní strany nepřiznal v trestním řízení práva vyplývající z čl. 36, 37 a 38 Listiny s tím, že jejich nositelem je především osoba trestně stíhaná** (srov. např. usnesení sp. zn. III. ÚS 587/04 ze dne 9. 11. 2004, U 53/35 SbNU 621). Při svém rozhodování vycházel Ústavní soud z veřejnoprávního charakteru trestního řízení, výlučného postavení státního zastupitelství (čl. 80 Ústavy) a jeho

rozhodnutí se odvíjela od teze, opírající se o čl. 39 a 40 Listiny, že trestní stíhání je věci vztahu mezi státem a pachatelem trestného činu, neboť zásadně stát rozhoduje o tom, zda byl trestný čin spáchán či nikoliv; neexistuje proto - zjednodušeně vyjádřeno - základní právo na to, aby byl někdo trestně stíhán a odsouzen. Na základě tohoto názoru Ústavní soud řadu ústavní stížností podaných poškozenými osobami odmítal s tím, že nejsou oprávněné k jejich podání; došlo-li k jejich (kvazi)meritornímu přezkumu (ústavní stížnost byla odmítnuta pro zjevnou neopodstatněnost), naznačil, že by mohl ústavní stížnosti vyhovět pouze v případě extrémní neaktivity orgánů činných v trestním řízení, pokud např. bylo trestní oznámení odloženo bez dalšího nebo po šetření zcela nedostačujícím (srov. např. usnesení sp. zn. II. ÚS 361/96 ze dne 26. 2. 1997, U 5/7 SbNU 343, sp. zn. I. ÚS 84/99 ze dne 8. 4. 1999, U 29/14 SbNU 291, sp. zn. I. ÚS 249/2000 ze dne 27. 9. 2000, U 34/19 SbNU 303, sp. zn. III. ÚS 8/03 ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. IV. ÚS 264/06 ze dne 19. 2. 2007 a řadu dalších, dostupných na <http://nalus.usoud.cz>). [...] Ústavní soud připomíná, že **závazek vyšetřit, identifikovat a potrestat viníka porušení čl. 3 Úmluvy je třeba vnímat jako závazek na existenci prostředků, nikoliv jako závazek na dosažení výsledku; článek 3 Úmluvy neimplikuje nutně potrestání za každou cenu, ale povinnost vést vyšetřování způsobilé vyústit v potrestání odpovědné osoby. Úmluva nestanoví rozsah a způsob trestněprávní ochrany zvláště ve vztazích jednotlivců, zavazuje pouze stát pozitivní povinností přijmout přiměřená (Úmlouvou blíže neurčená) opatření k předcházení porušení práva nebo k uplatnění sankcí za již nastalé porušení.** Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva v tomto směru vyplývá povinnost státu oficiálně a účinně vyšetřit každý takový případ a potrestat viníka. Byl-li ovšem obžalovaný zproštěn pro nedostatek důkazů na základě uplatnění zásady in dubio pro reo, je tím stát zproštěn své mezinárodněprávní odpovědnosti (srov. Repík, B., Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo, Orac 2002, str. 52 a násl.).

Dotčené předpisy: čl. 36 LZPS, čl. 37 LZPS, čl. 38 LZPS, čl. 39 LZPS, čl. 40 LZPS

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 31. května 2012, sp. zn. III. ÚS 169/12, publikovaný pod číslem N 117/65 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 549.

Právní věta:

Z ustanovení čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod plyne základní právo na reálnou a efektivní možnost účastníků řízení jednat před soudem, zahrnující i oprávnění skutkově a právně argumentovat, a tímto způsobem hájit svá práva.

Porušení uvedeného práva zakládá postup, kdy soud prvního stupně, který rozhodl podle § 330 odst. 1 trestního řádu s použitím § 83 odst. 1 trestního zákoníku tak, že odsouzený vykoná trest odnětí svobody, nepředloží písemné odůvodnění stížnosti, kterou odsouzený podal ústně do protokolu při veřejném zasedání, stížnostnímu soudu včas, resp. předtím, než o zmíněné stížnosti rozhodne. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud v řadě svých rozhodnutí uvedl, že z ustanovení čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny plyne základní právo na reálnou a efektivní možnost účastníků řízení jednat před soudem, zahrnující i oprávnění skutkově a právně argumentovat, a tímto způsobem hájit svá práva [viz např. nálezy sp. zn. III. ÚS 93/99 ze dne 27. 5. 1999 (N 80/14 SbNU 161), sp. zn. IV. ÚS 426/09 ze dne 9. 6. 2009 (N 134/53 SbNU 681) a sp. zn. I. ÚS 2570/09 ze dne 13. 1. 2010 (N 7/56 SbNU 63)]. Byť v uvedených případech spočívalo pochybení v jiném postupu než v tom, proti němuž stěžovatelka brojí v ústavní stížnosti, předchozí závěry Ústavního soudu je třeba vztáhnout i na souzenou věc, neboť daná pochybení mají tentýž důsledek. **V dané věci stěžovatelce sice nebyla upřena možnost skutkově a právní argumentace, a to v podobě písemného odůvodnění shora zmíněné stížnosti, tato její argumentace se však - v důsledku pochybení soudu prvního stupně - nedostala do dispozice stížnostního soudu. Přitom se - vzhledem k tomu, že posledně uvedený soud rozhodoval v neveřejném zasedání - jednalo o jediný způsob, jak stěžovatelka mohla před městským soudem jako soudem stížnostním "jednat" a v daném (stížnostním) řízení hájit svá práva.**

Dotčené předpisy: čl. 38 odst. 2 LZPS, § 330 odst. 1 tr. ř., § 83 odst. 1 tr. zákoník

Uvedeno také: Pomíněné odsouzení (§ 330 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. října 2012, sp. zn. II. ÚS 289/12, publikovaný pod číslem N 170/67 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 83.

Právní věta:

Rozhodování o právu poškozeného na náhradu nákladů vzniklých v souvislosti s přibráním zmocněnce nemůže být podmíněno mírou jeho procesní aktivity, kterýžto faktor může hrát roli jedině při stanovení výše náhrady nákladů, nikoli však roli determinující přiznání či naopak nepřiznání práva na náhradu předmětných nákladů, neboť by se v takovém případě jednalo o faktické vyprázdnění obsahu tohoto práva, což není slučitelné s principem ochrany práv soudní mocí, jak stojí v čl. 4 a 90 Ústavy. Vedle toho je třeba také pamatovat na to, že zohlednit procesní aktivitu zmocněnce je třeba vždy v kontextu konkrétního případu, konkrétního trestného činu, za nějž byl obžalovaný odsouzen. Účast zmocněnce pak pro poškozeného ztělesňuje i psychickou podporu nebo alespoň ulehčení ne vždy lehké poutí trestním řízením. Lze tedy uzavřít, že postupem obecného soudu, který nevzal uvedené skutečnosti v potaz, bylo porušeno stěžovatelčino právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Lze si představit situaci, kdy poškozený neuplatnil nárok na náhradu svých nákladů, neboť mu žádná újma nevznikla, trestního řízení se však účastní, neboť jeho účast - ať již osobní či zprostředkovaná zmocněncem - má pro něj morální a satisfakční rozměr, anebo má význam pro trestní řízení jako celek. **Bylo by v rozporu s obecnou ideou spravedlnosti, aby na právo na náhradu svých nákladů směli dosáhnout jen ti poškození, kterým nějaká škoda či újma vznikla, ale nikoli ti, kteří se s nárokem na náhradu škody nemohli přihlásit, avšak trestní řízení pro ně mělo nikoli zanedbatelný význam či dokonce jejich účast byla v dané trestní věci klíčová.** Přepjatě formalistické spojení mezi existencí řádně a včas uplatněného nároku na náhradu škody a nákladů poškozeného, které je v tomto řízení nucen platit, není odůvodněno žádným legitimním cílem nebo účelem, který by rozdíl v právech poškozených mohl ospravedlnit. **Ustanovení § 154 odst. 2 trestního řádu je proto namístě vykládat tak, že poškozenému může být oproti odsouzenému přiznáno právo na náhradu nákladů poškozeného v trestním řízení i tehdy, jestliže poškozený nárok na náhradu škody nebo imateriální újmy nevnesl.** Nic na tom nemůže změnit ani potenciální argument, že poškozený se teoreticky může přihlásit s nárokem na náhradu škody nebo imateriální újmy vždy, bez ohledu na to, zda mu nárok zjevně přísluší, či nepřísluší. Takový

postup by nicméně vedl k puristicky formalistickému uplatňování nároku na náhradu škody, a to jen za účelem, aby bylo vyhověno doslovné dikci ustanovení § 154 odst. 2 trestního řádu, a tak i mohlo být případně zažádáno o náhradu nákladů spojených s účastí poškozeného v trestním řízení. Takový přístup k právům je ovšem neslučitelný s pojetím subjektivních práv v demokratickém právním státu, jelikož jejich výkon směřuje k popření smyslu existence subjektivních práv, negaci jejich vlastního obsahu. Je možno uzavřít, že ústavně nekonformní exegezi ustanovení § 154 odst. 2 trestního řádu došlo rovněž k porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Dotčené předpisy: § 154 odst. 2 tr. ř., § 155 odst. 2, 3, 4, 5 tr. ř.

Uvedeno také: Náhrada nákladů poškozeného (§ 154 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. června 2012, sp. zn. 5 Tdo 280/2012, uveřejněné pod číslem 27/2013 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva lze vyvodit obecné základní podmínky přípustnosti použití svědecké výpovědi tzv. korunního svědka, a to i podle zahraniční právní úpravy (např. Polské republiky) v trestním řízení, kterými jsou a) otevřený přístup prokuratury (státního zastupitelství) k dohodě s korunním svědkem a informování o jeho postavení v řízení, b) zaručení přístupu obhajoby k výslechu takového svědka, a to včetně možnosti mu klást potřebné otázky, c) informovanost soudů o takové dohodě a dostatečné přezkoumání výpovědi korunního svědka, d) podpoření tvrzení korunního svědka jinými důkazy (výpověď korunního svědka je tedy důležitým, ale ne jediným důkazem, na základě kterého dojde k odsouzení). Přípuštění výpovědi korunního svědka tak může být odůvodněno použitím dostatečně uvážené kombinace výše uvedených skutečností (srov. rozhodnutí ESLP ve věci Atanasov proti Bulharsku ze dne 3. března 2009, č. stížnosti 20309/02; rozhodnutí ESLP ze dne 25. května 2004 ve věci Cornelis proti Nizozemsku, č. stížnosti 994/03; rozhodnutí ESLP ze dne 27. ledna 2004, ve věci Lorscheidť proti Nizozemsku, č. stížnosti 44484/98; a rozhodnutí ESLP ze dne 27. ledna 2004, ve věci Verhoeck proti Nizozemsku, č. stížnosti 54445/00). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

K institutu korunního svědka považuje Nejvyšší soud za nutné dodat, že použití svědecké výpovědi učiněné výměnou za beztrestnost, nestíhatelnost nebo zmírnění trestu, **může představovat zásah do práva na spravedlivý proces obviněného, vůči němuž takový korunní svědek vypovídá**, a tedy porušení článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.; dále jen „Úmluva“). Jak dříve Komise pro lidská práva, tak dnes Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) zdůrazňuje, že **použití výpovědi takového korunního svědka samo o sobě nedostačuje k tomu, aby k porušení práva na spravedlivý proces došlo**, ale současně na druhé straně rozeznávají několik podmínek, za nichž je korunní svědek s Úmluvou slučitelný. ESLP v rozhodnutí Atanasov proti Bulharsku (rozhodnutí ESLP ze dne 3. března 2009, č. stížnosti 20309/02), konstatoval, že použití výpovědi podezřelého, který byl zbaven obvinění, samo o sobě nedostačuje k tomu, aby k porušení práva na spravedlivý proces došlo. V tomto případě ESLP zohlednil skutečnost, že a) rozhodnutí prokurátora o zastavení trestního řízení proti korunnímu svědkovi stálo na přesvědčivých argumentech dokazujících, že se nepodílel na trestném činu stěžovatele; a b) vnitrostátní soudy si byly vědomy dvojaké role korunního svědka, analyzovaly věrohodnost jeho výpovědi a přihlédly ke skutečnosti, že svědek v řízení před soudem zopakoval výpověď, kterou učinil již několik dní po svém zadržení. V dalším rozhodnutí v případě Cornelis proti Nizozemsku (rozhodnutí ESLP ze dne 25. května 2004, č. stížnosti 994/03) se ESLP zabýval stížností pro porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy v důsledku odsouzení na základě (mj.) videozáznamu výpovědi svědka před policií, jež vnitrostátní soud shlédl na neveřejném jednání. Stěžovatel namítal, že tím došlo k porušení jeho práva na efektivní obhajobu. [...] ESLP zde uznal, že využití svědeckých výpovědí výměnou za imunity nebo jiné výhody je důležitým nástrojem domácích orgánů v boji proti vážným zločinům. Použití takových výpovědí však může zpochybnit spravedlivost řízení proti obviněnému a vzbudit citlivé otázky, protože obdobné výpovědi jsou ze své povahy náchylné k manipulaci, nebo vytvoření pouze za cílem získat výhodu, anebo osobní pomstu. **Nejednoznačná povaha podobných výpovědí a riziko, že dojde k obvinění a stíhání jednotlivce na základě neověřených tvrzení, která nemusí být nezaujatá, nelze podcenit** (srov. mutatis mutandis rozsudek ESLP ze dne 6. dubna 2000, ve věci Labita proti Itálii, č. stížnosti 26772/95). Nicméně, využití podobných výpovědí samo o sobě nezakládá nespravedlivost procesu a řízení (srov. rozhodnutí ESLP ze dne 27. ledna 2004, ve věci Lorscheid proti Nizozemsku, č. stížnosti 44484/98; a rozhodnutí ESLP ze dne 27. ledna 2004, ve věci Verhoek proti Nizozemsku, č. stížnosti 54445/00). Eventuální porušení článku 6 Úmluvy tak

závisí vždy na konkrétních okolnostech toho kterého případu (srov. k tomu i Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání. C. H. Beck, 2012, s. 781).

Dotčené předpisy: § 101 tr. ř., čl. 36 odst. 1 LZPS, čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy
Uvedeno také: Výslech svědka – korunní svědek (§ 101 a násl. tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. března 2013, sp. zn. 8 Tdo 218/2013, uveřejněné pod číslem 22/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Jestliže poškozený uplatnil včas a řádně nárok na náhradu majetkové škody způsobené trestným činem a obviněnému byla dána možnost seznámit se s tímto nárokem a vyjádřit se k němu, a neuložil-li přesto soud prvního stupně obviněnému povinnost k náhradě škody, může takové rozhodnutí za splnění zákonných předpokladů učinit odvolací soud. Pokud odvolací soud z podnětu odvolání státního zástupce či poškozeného podaného v neprospěch obviněného z důvodu, že nebyl učiněn výrok o náhradě škody, za podmínek uvedených v § 259 odst. 3 tr. ř. ve věci sám rozhodl tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil obviněnému povinnost, aby nahradil poškozenému způsobenou škodu, nejde pro obviněného o překvapivé rozhodnutí ani o porušení jeho práva na spravedlivý proces, neboť takové rozhodnutí odvolacího soudu nebylo vyloučeno. Obdobně to platí u nároku poškozeného na náhradu nemajetkové újmy a na vydání bezdůvodného obohacení. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Odvolací soud při svém rozhodování shledal (především na podkladě řádně a včas podaného odvolání poškozené společnosti), že soud prvního stupně ve výroku napadeného rozsudku pochybil, pokud opomenul rozhodnout i o řádně a včas uplatněném nároku poškozené společnosti na náhradu škody. Proto bylo zcela na místě, aby odvolací soud – tím spíše, že k tomu měl i další zákonné důvody – postupoval podle ustanovení § 258 odst. 1 písm. b), f) tr. ř. a za podmínek uvedených v § 259 odst. 3 tr. ř. ve věci nově rozhodl rovněž tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil obviněnému P. B., aby rukou společnou a nerozdílnou se spoluobviněnými L. H. a M. Z. zaplatili poškozené společnosti jako náhradu způsobené škody

304.371,76 Kč. **Odvolací soud při takovém rozhodnutí totiž vycházel ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn soudem prvního stupně a svým postupem v podstatě jen napravitel pochybení, jehož se dopustil soud prvního stupně. Takový procesní postup odvolacího soudu je tak plně v souladu se zákonem.**

Výhrady dovolatele, že měl být zkrácen na svých právech, nepovažuje Nejvyšší soud za případné. **Rozhodnutí soudu druhého stupně pro něho nemohlo být rozhodnutím, které by bylo možno označit za překvapivé rozhodnutí, neboť o návrhu poškozené společnosti byl řádně a včas seznámen a postupem soudů obou stupňů mu nebyla odepřena možnost dostatečně se k věci vyjádřit** (srov. například nálezy Ústavního soudu České republiky sp. zn. ÚS 109/1999).

V této souvislosti je třeba akcentovat i to, že tzv. velkou novelou trestního řádu (provedenou zákonem č. 265/2001 Sb.) byla přijata i nová koncepce odvolacího řízení, která se projevila ve způsobu vyřizování věcí odvolacím soudem přechodem od principu kasačního s omezenými prvky apelace k principu výrazně apelačnímu s prvky kasace. Odvolacímu soudu sice zůstala zachována možnost vrátit věc soudu prvního stupně s příkazem, aby rozhodl o chybějícím výroku (srov. § 259 odst. 2 tr. ř., jehož aplikace se obviněný dovolával), **současně však má i pravomoc sám rozhodnout ve věci rozsudkem, jsou-li splněny zákonné podmínky** (srov. § 259 odst. 3, 4 tr. ř.). **Jelikož tyto podmínky v posuzované věci splněny byly, odvolací soud měl možnost nejen změnit rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o vině, ale v návaznosti na něj k odvolání poškozené společnosti podanému v neprospěch obviněného rozhodnout nově i o solidární povinnosti obviněného nahradit způsobenou škodu** (srov. § 259 odst. 4, věta za středníkem tr. ř.).

Dotčené předpisy: § 258 odst. 1 písm. b), f) tr. ř., § 259 odst. 3,4 tr. ř., § 228 tr. ř., čl. 36 LZPS

Uvedeno také: Náhrada škody (§ 228 tr. ř.), Rozhodnutí odvolacího soudu (§ 259 odst. 3 tr. ř.)

- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. října 2012, sp. zn. 6 To 58/2012, uveřejněné pod číslem 61/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Z ustanovení § 55a, § 55b tr. ř. ani § 41 odst. 6 tr. ř. a rovněž z jiných ustanovení trestního řádu upravujících práva obhajoby neplyne, že by protokol o hlavním líčení bylo nezbytné vyhotovit a obhájci doručit před přednesením závěrečných řečí. Jen z jeho doručení až po vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně proto nelze vyvozovat závěr o porušení práva obviněného na spravedlivý proces. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle obhájce je dispozice s protokolem z hlavního líčení jeden ze zásadních pilířů práva na spravedlivý proces. K tomuto odvolací soud podotýká, že podle § 55b odst. 1 tr.ř. je o průběhu hlavního líčení zpravidla pořizován zvukový záznam, nerozhodne-li z důležitých důvodů předseda senátu jinak. Podle § 55b odst. 2 tr.ř., je-li jako zapisovatel přibrán protokolující úředník, protokol se nediktuje, ale samostatně jej podle zvukového záznamu pořizuje protokolující úředník. **Z uvedeného je zřejmé, že zákon nepředpokládá, že by vyhotovený protokol o hlavním líčení byl k dispozici již při jeho ukončení. [...]** S ohledem na skutečnost, že celému průběhu dokazování v hlavním líčení byli obžalovaní i zvolení obhájce osobně přítomni, i s ohledem na skutečnost, že mezi jednotlivými jednacími dny až do dne vyhlášení rozsudku uplynula velmi krátká doba v řádu několika dní, **nepovažuje odvolací soud tu skutečnost, že stranám trestního řízení nebyly v době přednesu závěrečných řečí k dispozici protokoly z hlavního líčení, za okolnost, která by porušovala právo na spravedlivý proces. Takto by tomu mohlo být maximálně za situace, když by mezi dnem, v němž jsou přednášeny závěrečné řeči a dnem, kdy bylo naposledy prováděno dokazování, uběhla podstatně delší doba, případně, když by dokazování bylo provedeno např. náročným znaleckým posudkem z technického či ekonomického oboru, kdy k dokonalé orientaci ve věci je třeba mít přesný záznam výpovědi znalce.**

Dotčené předpisy: § 41 odst. 6 tr. ř., § 55a tr. ř., § 55b tr. ř., čl. 36 LZPS

Uvedeno také: Práva obhajoby (§ 41 odst. 6 tr. ř.), Zvláštní prostředky protokolace (§ 55a tr. ř.), Zvláštnosti protokolace v řízení před soudem (§ 55b tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. března 2011, sp. zn. IV. ÚS 3193/10, publikovaný pod číslem N 42/60 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 491.

Právní věta:

Právní základ nároku jednotlivce na náhradu škody v případě trestního stíhání, které je skončeno zproštěním obžaloby, je třeba hledat nejen v ustanovení čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, ale v obecné rovině především v čl. 1 odst. 1 Ústavy, tedy v principech materiálního právního státu. Má-li stát být skutečně považován za materiální právní stát, musí nést objektivní odpovědnost za jednání svých orgánů či za jednání, kterým státní orgány nebo orgány veřejné moci přímo zasahují do základních práv jednotlivce.

I při důsledném respektování presumpce nevinu představuje každé trestní řízení významný zásah do soukromého a osobního života trestně stíhaného a negativně se dotýká jeho cti a dobré pověsti. Takový zásah je o to intenzivnější, prokáže-li se následně, že se skutek, z něhož byl jednotlivce obviněn a obžalován, nestal, případně nebyl trestným činem.

Podmínka obsažená v ustanovení § 8 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, tzn. podmínka vyčerpání řádných opravných prostředků, vychází z obecné právní zásady prevence, neboť vylučuje odpovědnost státu v těch případech, kdy poškozený nevyužil dostupných právních prostředků k odvrácení hrozící škody. Současně však citované ustanovení umožňuje soudu zohlednit specifika konkrétního případu a nesplnění této podmínky prominout. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

V posuzovaném případě stěžovatel proti usnesení o zahájení trestního stíhání stížnost nepodal, neboť ji považoval za zjevně bezúspěšnou. Za situace, kdy podle soudem zjištěného stavu pro skutek označený v usnesení o zahájení trestního stíhání, který stěžovatel nikdy nepopíral, o němž však od počátku tvrdil, že není trestným činem (v kterémžto tvrzení

mu soud v zprošťujícím rozsudku dal za pravdu), státním zástupcem, který má povinnost na zákonnost přípravného řízení dohlížet z úřední povinnosti [§ 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu], **obžaloba podána byla, čímž dal státní zástupce najevo své přesvědčení o důvodnosti a zákonnosti zahájeného trestního stíhání, lze vycházet z předpokladu, že stěžovatelova stížnost by úspěšná nebyla.** Stejně jako v nálezu sp. zn. IV. ÚS 618/08 (viz výše) i v této věci se tak jeví trvání na vyčerpání tohoto opravného prostředku jako přepjatý formalismus, zakládající nejen porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny, ale rovněž i práva na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím orgánu veřejné moci ve smyslu čl. 36 odst. 3 Listiny, neboť interpretuje omezující podmínku stanovenou v § 8 odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. způsobem rozporným s čl. 4 odst. 4 Listiny. Z uvedených důvodů proto Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, ústavní stížnosti vyhověl a napadené rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) citovaného zákona zrušil.

Dotčené předpisy: § 160 odst. 7 tr. ř., § 172 tr. ř., § 8 odst. 3 zák. č. 82/1998 Sb., čl. 36 odst. 3 LZPS

Heslo: Právo obviněného na přítomnost při provádění důkazů (čl. 38 odst. 2 LZPS)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. března 2011, sp. zn. III. ÚS 2764/08, publikovaný pod číslem N 53/60 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 663.

Právní věta:

Právo obviněného na osobní přítomnost při provádění důkazu a právo na možnost vyjádřit své hodnocení důkazu nebylo v tomto případě zasaženo, neboť obviněný měl možnost být osobně přítomen při provádění důkazu před prvoinstančním soudem a ve stížnosti podané k druhoinstančnímu soudu se mohl vyjádřit k tomu, jak on sám obsah důkazu hodnotí. Pochybení soudu prvního stupně spočívající v nedostatečném popisu nově provedených důkazů v odůvodnění rozhodnutí nedosáhlo ústavněprávní dimenze, protože v daném případě neomezilo právo obviněného na obhajobu.

Tím, že stížnostní soud sám zamítl stížnost odsouzeného podle ustanovení § 148 odst. 1 písm. c) trestního řádu jako nedůvodnou a nevrátil věc do první instance k novému

jednání a rozhodnutí, a to přesto, že v odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval pochybení soudu prvního stupně spočívající v nedostatečném popisu nově provedených důkazů, nebyly porušeny zásady spravedlivého procesu. Platná trestněprocesní úprava stížnostního řízení, obsažená v ustanovení § 148 a 149 trestního řádu, nepreferuje ani kasační ani apelační postup při vyřizování stížnosti, tj. zákon stížnostnímu orgánu neukládá, jaký způsob rozhodnutí o stížnosti má zvolit. Poskytuje tak stížnostnímu orgánu širší možnosti volby možných postupů a neomezuje jej tolik, jako je tomu např. v řízení o odvolání. Stížnostní orgán tak může zvažovat též hlediska účelnosti, účinnosti a rychlosti řízení; ve stížnostním řízení je pravidlem, akceptovatelným i z ústavněprávních hledisek, aby stížnostní orgán sám rozhodl (má-li k tomu skutkový stav dostatečně zjištěn), aniž by vracel věc do první instance. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Postupem a rozhodnutím soudu druhého stupně nebylo nijak dotčeno stěžovatelovo právo podat opravný prostředek ani právo na uplatnění řádné obhajoby, a nebyly zasaženy ani jiné principy spravedlivého procesu. Jedinou výtkou, jejíž oprávněnost lze uznat, je to, že prvoinstanční soud v odůvodnění svého zamítavého rozhodnutí nedostatečně rozvedl, jaké konkrétní skutečnosti zjistil z nově provedených důkazů, tj. z obsahu zhlédnutých videonahrávek. Z tohoto důvodu je závěr soudu prvního stupně, že z nahrávek nebyly zjištěny skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými již dříve odůvodnit jiné rozhodnutí o vině odsouzeného, nepřesvědčivý a obtížně přezkoumatelný. Toto pochybení soudu prvního stupně však nelze v daném případě kvalifikovat jako protiústavní zásah, protože nevedlo k omezení stěžovatelova práva podat opravný prostředek ani práva na obhajobu.

V posuzovaném průběhu dokazování **nebyla porušena zásada kontradiktornosti, která má obviněnému zaručit možnost osobní účasti na provádění důkazů a na jejich hodnocení. Stěžovatel byl s obsahem videonahrávek dobře obeznámen, ostatně on sám je soudu předložil spolu s návrhem na obnovu řízení.** Stěžovateli nebylo upřeno právo být osobně přítomen při přehrávání videonahrávek v rámci veřejného zasedání před prvoinstančním soudem a měl nepochybně možnost vyjádřit své stanovisko k obsahu tohoto důkazu a zhodnotit jeho relevanci pro dokazování v obou soudních instancích. **Ten fakt, že prvoinstanční soud v odůvodnění svého zamítavého rozhodnutí blíže nereprodukoval obsah videonahrávek, a spokojil se toliko se souhrnným konstatováním, že z nich nezjistil podmínky pro obnovu řízení, nikterak stěžovatele neomezilo v možnosti, aby**

mohl soud seznámit se svým hodnocením důkazů a se svou verzí obhajoby, což ostatně ve své stížnosti ze dne 30. 7. 2008, již napadal prvoinstanční rozhodnutí, také učinil.

Dotčené předpisy: § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř., § 149 tr. ř., § 277 tr. ř., čl. 38 odst. 2 LZPS

Uvedeno také: Zamítnutí stížnosti (§ 148 a násl. tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2011, sp. zn. 4 Tdo 659/2011, uveřejněné pod číslem 32/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Hlavní líčení lze konat v nepřítomnosti obžalovaného i ve zjednodušeném řízení před samosoudcem po podání návrhu na potrestání po zkráceném přípravném řízení (§ 314b a násl. tr. ř.), ale je zde nutné respektovat určité zvláštnosti, které se týkají takového způsobu řízení. Jedna z nich spočívá v tom, že v případě zkráceného přípravného řízení nemůže dojít ve smyslu § 166 odst. 1 tr. ř. ke skončení vyšetřování, a proto obviněnému ani nelze umožnit, aby poté prostudoval spis a učinil návrhy na doplnění vyšetřování. Tato podmínka stanovená pro konání hlavního líčení v nepřítomnosti obžalovaného podle § 202 odst. 2 písm. b) tr. ř. se v případě zjednodušeného řízení před samosoudcem neuplatní.

Konání hlavního líčení v nepřítomnosti obžalovaného za uvedených předpokladů neodporuje ani ustanovení čl. 38 odst. 2 věty první Listiny základních lidských práv a svobod, jestliže soudní řízení jako celek není dotčeno v takové míře a takovým způsobem, aby pozbylo podstatných rysů spravedlivého procesu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Je třeba zdůraznit, že hlavní líčení lze konat v nepřítomnosti obviněného i ve zjednodušeném řízení po podání návrhu na potrestání po zkráceném přípravném řízení, ale je zde nutné uplatnit určité zvláštnosti, které se takového způsobu řízení týkají. (srov. Trestní řád, Komentář – II. díl, Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D. a kol., nakladatelství C. H. Beck, 6. doplněné a přepracované vydání, 2008). Jednou z nich je přitom zásada definovaná v ustanovení § 314b odst. 1 tr. ř., podle níž se trestní stíhání ve věcech, v nichž se konalo zkrácené přípravné řízení, zahajuje doručením návrhu státního zástupce na potrestání soudu. U zkráceného přípravného řízení tedy nedochází k vydání usnesení o zahájení trestního

stíhání (§ 160 tr. ř.) a následně k vedení vyšetřování, z čehož je nutno dovodit, že u takového typu řízení nemůže dojít ani ke skončení vyšetřování ve smyslu § 166 tr. ř. Je zřejmé, že za této situace obviněnému postupem podle § 166 odst. 1 tr. ř. nemůže být umožněno prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění vyšetřování, když žádné vyšetřování konáno nebylo.

S výkladem čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod není v rozporu, že v konkrétních ustanoveních trestního řádu, který zmíněné ústavní právo obviněného blíže rozvádí, jsou odlišně stanoveny podmínky, za nichž lze konat v nepřítomnosti obviněného hlavní líčení (popř. veřejné zasedání). Je důležité, aby konáním hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného nebylo dotčeno soudní řízení jako celek v takové míře a takovým způsobem, aby pozbylo podstatných rysů a standardů spravedlivého procesu (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 8 Tdo 249/2011).

Postup nalézacího soudu, který neakceptoval požadavek obviněného na v pořadí již třetí odročení hlavního líčení, navíc z důvodu, že na jeho konání zapomněl, a rozhodl se provést hlavní líčení bez přítomnosti obviněného, nelze považovat za takový zásah do zmíněného práva obviněného, který by nebylo možno akceptovat. Příslušný soud měl k takovému rozhodnutí zákonný podklad a soudní řízení jako celek nepozbylo podstatných rysů spravedlivého procesu.

Nejvyšší soud České republiky považuje za vhodné doplnit, že osobní účast obviněného při hlavním líčení je především jeho právem. Jestliže jej nevyužije, k účasti ho nelze nutit a za splnění zákonem stanovených podmínek může tedy soud rozhodnout o konání hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného, a to i za situace, kdy bylo ve věci konáno zkrácené přípravné řízení (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 6. 2007, sp. zn. 5 Tdo 307/2007).

Dotčené předpisy: § 202 odst. 2 písm. b) tr. ř., § 314b a násl tr. ř., čl. 38 odst. 2 LZPS

Uvedeno také: Právo obviněného na přítomnost při provádění důkazů (čl. 38 odst. 2 LZPS), Přítomnost při hlavním líčení (§ 202 tr. ř.), Řízení před samosoudcem (§ 314b tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. srpna 2011, sp. zn. 7 Tdo 986/2011, uveřejněné pod číslem 36/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

I. Z ustanovení § 67 zákona č. 6/2002 Sb., o sodech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, plyne, že soudce může svou funkci vykonávat jen u jednoho konkrétně určeného soudu, k němuž byl přidělen. Stejná zásada platí i pro soudce dočasně přiděleného k výkonu funkce soudce k jinému soudu podle § 68 tohoto zákona, a proto se takový soudce na dobu dočasného přidělení stává soudcem soudu, k němuž byl dočasně přidělen, a po tuto dobu nemá z hlediska výkonu soudcovské funkce žádný vztah k soudu, od něhož byl přidělen. Poznámka redakce: Tyto principy se neuplatní u soudců kárného soudu, a to vzhledem ke speciální zákonné úpravě způsobu, jakým je tento soud sestaven, tak i vymezení jeho kompetencí (viz zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů). Rozhodnutí předsedy krajského soudu o dočasném přidělení soudce okresního soudu k výkonu funkce u krajského soudu podle § 68 odst. 1, odst. 2 písm. a) zákona o sodech a soudcích, jakož i výkon funkce takového soudce odpovídají požadavkům kladeným na zákonného soudce podle § 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále „Listina“) jen tehdy, je-li soudce k výkonu funkce u krajského soudu dočasně přidělen tak, že po dobu takového přidělení přestává vykonávat funkci soudce okresního soudu, k němuž byl přidělen podle § 67 zákona o sodech a soudcích. Právo na zákonného soudce nelze obházet organizačním opatřením předsedy krajského soudu, jímž bylo „přerušeno“ dočasné přidělení soudce za účelem jeho rozhodování v konkrétní věci u okresního soudu, a na ně navazujícími změnami rozvrhu práce, na základě nichž soudce dočasně přidělený ke krajskému soudu vykonával funkci soudce i u okresního soudu. Takový výkon funkce soudce je porušením čl. 38 odst. 1 Listiny (k tomu též č. 8/1996 Sb. rozh. tr.).

II. Naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. spočívajícího v tom, že rozhodnutí učinil soud, který nebyl náležitě obsazen, může být založeno i na skutečnosti, že ve věci rozhodoval soudce, jenž byl v době rozhodování dočasně přidělen k jinému soudu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Z odůvodnění napadeného usnesení je patrné, že Krajský soud v Praze v posuzované věci nepovažoval za aplikovatelné právní názory vyslovené v nálezu Ústavního soudu ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. II. ÚS 721/2010, a v rozhodnutí č. 8/1996 Sb. rozh. tr. Citovaná rozhodnutí sice byla učiněna ve skutkově odlišných věcech, avšak byly v nich zobecněny zásady, jimiž se soudy měly řídit i v posuzovaném případě. **To se týká zejména postavení soudce dočasně přiděleného k jinému soudu s tím, že tento soudce po dobu přidělení nemá žádný skutečný vztah k původnímu soudu a že je třeba považovat ho za soudce soudu, ke kterému byl přidělen. Dále se to týká nepřipustnosti rozhodovacích těles sestavených ad hoc pro konkrétní případ.**

V souladu s ústavně zaručeným právem na zákonného soudce byl pouze takový postup, při kterém by řízení konané v době dočasného přidělení JUDr. Ladislava Koudelky ke Krajskému soudu v Praze, tj. v době od 1. 9. 2010 do 28. 2. 2011, provedl senát Okresního soudu v Kladně s jiným soudcem v pozici předsedy senátu, a to soudcem, jehož přítomnost v této pozici by vyplývala z předem stanovených pravidel uvedených v rozvrhu práce Okresního soudu v Kladně.

Rozsudek Okresního soudu v Kladně je rozhodnutím soudu, který nebyl náležitě obsazen, ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. Napadené usnesení Krajského soudu v Praze pak je rozhodnutím, které je vadné ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., neboť jím bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku a v řízení předcházejícím tomuto rozhodnutí byl dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř.

Dotčené předpisy: § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř., § 67 z. o soudech, § 68 z. o soudech

Uvedeno také: Důvody dovolání (§ 265b odst. 1 písm. a/ tr. ř.)

Heslo: Právo na osobní slyšení u vazebního zasedání (čl. 38 odst. 2 LZPS)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. srpna 2012, sp. zn. III. ÚS 1822/11, publikovaný pod číslem N 141/66 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 167.

Právní věta:

Ani v případech periodického přezkumu důvodnosti vazby, k němuž dochází z úřední povinnosti bez podnětu ze strany vazebně stíhaného, nelze nadbytečnost osobního slyšení při rozhodování o dalším ponechání obviněného ve vazbě dovodit pouhým odkazem na tento typ řízení. Sám nedostatek osobního slyšení však nemůže založit porušení základních práv stěžovatele za situace, kdy se stěžovateli dostalo prostoru brojit proti dalšímu trvání vazby v rámci hlavního líčení. Pro posouzení ústavnosti vazebního rozhodnutí soudu má totiž zásadní vliv skutečnost, že stěžovatel měl v období, kdy bylo o dalším trvání vazby rozhodováno, bezprostřední přístup k soudu, kde mohl sám nebo prostřednictvím svého obhájce učinit jakýkoli návrh týkající se vazby, upozornit na zánik vazebních důvodů či navrhnout její nahrazení některým jiným zajišťovacím institutem dle trestního řádu. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Jednak jde o garance přímo vyplývající z článku 5 odst. 4 Úmluvy, jež obviněnému zaručuje právo vyvolat o důvodnosti vazby spor před orgánem soudního typu. **Na toto řízení je pak třeba vztáhnout pravidla blízká se zárukám spravedlivého procesu dle článku 6 odst. 1 Úmluvy a přiměřeně článku 36 odst. 1 a článku 38 odst. 2 Listiny, jejichž součástí je i možnost obviněného se při osobním slyšení před soudem k dalšímu trvání vazby vyjádřit a předložit své argumenty.** I při absenci této procesní aktivity obviněného však obecným soudům ve smyslu článku 4 Ústavy a článku 8 odst. 1, 2, a 5 Listiny zůstává povinnost bdít nad zákonností vazby, což je v rovině jednoduchého práva vyjádřeno právě periodicitou přezkumu ex officio i dle § 72 odst. 1 věty první tr. řádu ve znění před účinností zákona č. 459/2011 Sb. (nyní § 71 odst. 1 tr. řádu), podle něhož mají všechny orgány činné v trestním řízení povinnost průběžně zkoumat, zda důvody vazby ještě trvají nebo se nezměnily. Této povinnosti nelze dle názoru Ústavního soudu dostat, aniž by obviněný stanul osobně před soudem v přiměřených intervalech spíše v řádu týdnů než měsíců (srov. přiměřeně i argumentaci in Kmec. J. a kol. Evropská úmluva o lidských právech, s. 543, k rozsudku ESLP Krejčíř proti České republice).

Uvedené zásady je z pochopitelných důvodů třeba akcentovat v přípravném řízení, jež je vedeno policejními orgány pod dozorem státního zástupce a do něhož obecný soud zasahuje právě jako nezávislý a nestranný garant zákonnosti vazby [srov. k tomu náleží sp. zn. I. ÚS 573/02 ze dne 23. 3. 2004 (N 41/32 SbNU 397)]. Své platnosti však tyto zásady nepozbývají ani v řízení před soudem. Zde však Ústavní soud spatřuje zásadní změnu

v tom, že vazební stíhání obžalovaného se ocitá pod bezprostřední kontrolou soudu, k němuž má obžalovaný zajištěn přístup v hlavním líčení.

Dotčené předpisy: čl. 8 odst. 2, 5 LZPS, § 67 tr. ř., § 71 tr. ř., § 72 tr. ř., § 73 tr. ř.

Uvedeno také: Přezkoumávání trvání důvodu vazby (§ 71 a násl tr. ř.)

Heslo: Presumpce nevinny (čl. 40 odst. 2 LZPS)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. března 2010, sp. zn. II. ÚS 226/06, publikovaný pod číslem N 48/56 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 521.*

Právní věta:

Principu práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 Listiny základních práv a svobod odpovídá povinnost obecných soudů důkazní postup vyčerpávajícím způsobem popsat a logicky i věcně přesvědčivým způsobem odůvodnit. Uvedený požadavek zákonodárce vtělil do soustavy nároků kladených na odůvodnění rozsudku, resp. usnesení (§ 125 a § 134 odst. 2 tr. ř.). Trestní řád nároky na odůvodnění zvýrazňuje zejména pro případy, kdy si provedené důkazy vzájemně odporují. V situaci "tvrzení proti tvrzení" je potřebné na soud, a to jak z pohledu jednoduchého práva, tak i práva ústavního, klást zvýšené požadavky, a to v souvislosti s vyvozením závěrů o tom, které skutečnosti soud vzal za prokazané, o které důkazy svá skutková zjištění opřel a jakými úvahami se řídil při hodnocení provedených důkazů [srov. nález sp. zn. III. ÚS 532/01 ze dne 31. 1. 2002 (N 10/25 SbNU 69)].

Je nezbytné, aby soud, který rozhoduje o opravném prostředku, v odůvodnění svého rozhodnutí náležitým způsobem rozebral všechny námitky v podání obžalovaného uvedené, jsou-li jen poněkud smysluplné a relevantní.

Pokud provedeným dokazováním nebylo prokázáno jednoznačně a s nejvyšším stupněm jistoty, že se stěžovatel dopustil jednání, které mu je kladeno obžalobou za vinu, došlo k porušení zásady presumpce nevinny ve smyslu článku 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, neboť vzniklé pochybnosti bylo třeba vyložit ve prospěch stěžovatele [srov. nálezy sp. zn. III. ÚS 2042/08 ze dne 26. 11. 2009 (N 247/55 SbNU 377) nebo sp. zn. I. ÚS 375/06 ze dne 17. 12. 2007 (N 225/47 SbNU 951)]. Vzhledem ke kumulaci řady vytýkaných okolností dospěl Ústavní soud k závěru o porušení práv a svobod stěžovatele

plynoucích z článku 36 Listiny základních práv a svobod a porušení práva být stíhán jen zákonným způsobem dle článku 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

V trestním řízení není možné připustit, aby byl někdo odsouzen pro trestný čin jen proto, že podobný způsob prodeje vozidel je v autobazarech běžný a nelze jej tolerovat. Ústavní soud má v projednávané věci za to, že vztah mezi stěžovatelovým jednáním (zaviněním) a dovozaným následkem nebyl před soudem prvního stupně bezpečně prokázán. **Skutkový děj, tak jak byl soudem prvního stupně naznačen, nebyl soudem přesvědčivě zrekonstruován a dostatečně neobjasnil způsob jednání stěžovatele i způsob jednání poškozeného. To vše za situace, kdy se výpověď poškozeného v podstatných částech s obhajobou stěžovatele a výpověďmi svědků rozcházel.** Soud tvrzení obžalovaného stěžovatele, že za něj prodeje aut sjednávají zaměstnanci, označil bez dalšího za úsměvné, přestože z výpovědi zaměstnance S. vyplývalo, že v autobazaru provádí technické prohlídky vozidel, má právo určovat jejich cenu a s poškozeným prodej předmětného vozidla dojednával a také mu sdělil veškeré technické údaje. **S výpovědi tohoto svědka se soud prvního stupně vůbec nevypořádal, přestože takový způsob jednání autobazaru prostřednictvím zaměstnanců podporuje i výpověď původního majitele předmětného vozidla.** Soud prvního stupně přitom současně v odůvodnění svého rozhodnutí připustil, že nebýt právě usvědčující výpovědi poškozeného, který za jednající osobu označil právě stěžovatele, zřejmě by se jednalo o občanskoprávní spor mezi společností Tomica - Car, s. r. o., a poškozeným, jehož předmětem by bylo předražené vozidlo.

Dotčené předpisy: § 2 odst. 5, 6 tr. ř., § 125 odst. 1 tr. ř., § 228 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS), Odůvodnění rozhodnutí (§ 125 tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. května 2010, sp. zn. Pl. ÚS 7/09, publikovaný pod číslem 226/2010 Sb.*

Právní věta:

V Dohodě mezi smluvními stranami Severoatlantické smlouvy o bezpečnosti informací ze dne 6. března 1997, uveřejněné sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 75/2001

Sb. m. s., se smluvní strany NATO zavázaly chránit a zabezpečovat utajované informace, jež mají původ v NATO (čl. 1 bod I), a zajistit, aby všechny osoby, které mají jejich státní příslušnost a plnění jejich služebních povinností vyžaduje přístup, nebo osoby, které mohou mít přístup k informacím označeným stupněm utajení DŮVĚRNÉ a vyšším, byly před plněním svých povinností příslušně prověřeny (čl. 3 odst. 1). Česká republika, která převzala vůči svým spojencům mezinárodní závazky stran utajení některých důležitých a citlivých informací, splnila svoji povinnost tím, že přenesla tyto své mezinárodní závazky ustanovením § 58 odst. 6 zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů, do vnitrostátního práva, aby zajistila jeho pomocí utajení odpovídajících informací cizí moci.

Zrušením ustanovení § 58 odst. 6 zákona č. 412/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů, by se prostor pro zpřístupnění utajovaných informací NATO neotevřel, ty by byly i nadále pod ochranou platné mezinárodní smlouvy a z ní vyplývajícího závazku podle čl. 1 odst. 2 Ústavy České republiky. Nelze než konstatovat, že i pro projednávaný případ platí principy spravedlivého procesu a presumpce nevinny, takže orgány činné v trestním řízení nemohou použít jako důkaz nic, k čemu by odepřely obhajobě přístup, což mimochodem platí i o soudu samotném, pro který nelze v daném případě s ohledem na jasnou dikci smlouvy uplatnit ani ustanovení § 58 odst. 1 písm. e) zákona č. 412/2005 Sb. Mezinárodní závazek má přednost a je na orgánech činných v trestním řízení, zda dokáží vést trestní řízení i při jeho zachování, anebo od takového řízení budou muset upustit. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Právo na obhajobu je jedním z nejdůležitějších základních práv osob, proti nimž se trestní řízení vede, a směřuje k dosažení spravedlivého rozhodnutí vydaného nejen v zájmu trestně stíhané osoby, ale nepochybně také v zájmu demokratického právního státu, založeného na účtě k právům a svobodám člověka a občana. Právo na obhajobu je upraveno ve všech základních mezinárodních dokumentech zabývajících se základními lidskými právy a svobodami. Podle čl. 37 odst. 2 Listiny každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Podle čl. 40 odst. 3 Listiny má obviněný právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Podle čl. 6 odst. 3 písm. b) a c) Úmluvy každý, kdo je obviněn z trestného činu, má mj. právo na přiměřený čas

a možnost k přípravě své obhajoby a právo obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru. Uvedená ustanovení zakotvují některé základní procesní záruky práva na spravedlivé řízení, které jsou nepominutelnou součástí pojmu právního státu. **Stát proto musí zajistit takové podmínky, aby uvedené principy bylo možné realizovat cestou příslušných procesních záruk postavení obhájce i obviněného** [srov. náleží Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2008 sp. zn. II. ÚS 2445/07, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu (dále jen "Sbírka rozhodnutí"), svazek 49, náleží č. 65, str. 15]. Ústavní soud se právem na obhajobu zabýval v řadě svých rozhodnutí, ve kterých konstatoval, že ústavně zaručené právo na obhajobu spolu s presumpcí nevinny (čl. 40 odst. 2 Listiny) jsou základními podmínkami spravedlivého trestního procesu, a tyto ústavní záruky se promítají i do trestního řádu, který je ve shodě s Ústavou budován na zásadě priority volby obhájce (§ 33 odst. 1, § 37 odst. 2 trestního řádu), kterou je obviněný oprávněn uplatnit v kterémkoli stadiu neskončeného řízení (§ 37 odst. 2 trestního řádu). **Pokud by pak byly v trestním řízení provedeny důkazy, se kterými by nebyli obhájce a obviněný seznámeni, nemohlo by k nim být pro porušení fair procesu přihlíženo.** [...] Ústavní soud připouští, že aplikace napadeného ustanovení může v konkrétních případech vyvolávat jisté problémy a pochybnosti tak, jak tomu bylo v případě navrhovatele, **nelze však pominout, že za účelem zajištění spravedlivého procesu musí být v průběhu celého trestního řízení přihlíženo k tomu, aby u obviněného nedošlo k omezení jeho procesního práva na obhajobu. Za situace, kdy se právo obviněného na seznámení se s listinnými důkazy vztahuje k důkazům, které jsou součástí spisu, jsou to orgány činné v trestním řízení, které rozhodují, s ohledem na povahu a závažnost trestného činu, jaké důkazy se ve spisu ponechají a které vyloučí, či které provedou a zda je vyhodnotí jako pro řízení použitelné či nikoliv (§ 2 odst. 5 trestního řádu), tak, aby ke kolizi napadeného ustanovení s příslušnými ustanoveními trestního řádu nedošlo a aby byla obviněnému poskytnuta ochrana všech jeho procesních práv.**

Dotčené předpisy: § 33 odst. 1 tr. ř., § 37 odst. 2 tr. ř., § 58 odst. 6 z. o ochraně utajovaných informací., čl. 40 odst. 3 LZPS, čl. 36 LZPS, čl. 40 odst. 2 LZPS

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS), Kolize práva obhajoby a zájmem na ochraně utajovaných informací (čl. 40 odst. 3 LZPS)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. června 2010, sp. zn. I. ÚS 2859/09, publikovaný pod číslem N 122/57 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 525.

Právní věta:

Jednotlivec nemůže v žádném případě doplácet na to, že daná problematika byla pro orgány činné v trestním řízení v té době nová či obtížně zhodnotitelná, stejně jako mu nemůže být přičítáno k tíži použití zákonných prostředků procesní ochrany, a naopak to nezabavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti konat tak, aby k průtahům v řízení nedocházelo, resp. je nelze tímto ospravedlňovat. Podle Ústavního soudu je třeba přihlížet i k tomu, že probíhající trestní řízení negativně ovlivňuje osobní život trestně stíhaného, na kterého je sice do okamžiku právní moci meritorního rozhodnutí třeba pohlížet jako na nevinného, avšak samotný fakt trestního stíhání je zátěží pro každého obviněného. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

V nálezu sp. zn. I. ÚS 554/04 ze dne 31. 3. 2005 (N 67/36 SbNU 707) dospěl Ústavní soud k závěru, že zároveň s otázkou spravedlivého procesu a jeho dílčí součástí, tedy práva na projednání věci v přiměřené lhůtě, je třeba zkoumat otázku, jaké důsledky má porušení svou povahou procesních základních práv ve sféře základních práv stěžovatele, která jsou svou povahou hmotněprávní. Jde-li o uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, je zřejmé, že zároveň je třeba zkoumat, zda zásah do osobní svobody stěžovatele (garantované čl. 8 odst. 1 Listiny), obecně ústavním pořádkem předvídaný (čl. 8 odst. 2 Listiny), je v souvislosti s délkou řízení ještě proporcionálním zásahem, či nikoliv [obdobně viz nález sp. zn. I. ÚS 603/06 ze dne 12. 4. 2007 (N 65/45 SbNU 83)]. Časový horizont toho, kdy se účastníkovi řízení dostává konečného rozhodnutí ve věci, je neoddelitelnou součástí měřítek celkové spravedlnosti řízení. Čím je tento časový horizont delší, tím více se rozostřují kontury spravedlnosti jak v očích přímých účastníků řízení, tak i v obecném vnímání veřejností a veřejného mínění. Celkově se tak oslabuje kredibilita státní moci a specificky moci soudní. Nepřiměřená délka řízení se pak proto přímo odráží v důvěře občana ve stát, jeho instituce a v právo, což je základní podmínka pro fungování legitimního demokratického právního státu.

Z ústavněprávního hlediska je proto významné posouzení přiměřenosti vztahu mezi veřejným zájmem vymezeným v trestním zákoně účelem trestu a základními právy konkrétního obviněného, a to zejména práva, aby o jeho vině či nevině a trestu bylo rozhodnuto

v přiměřené lhůtě, a práva na osobní svobodu. Uvedený veřejný zájem ovšem nepůsobí absolutně, stejně jako nelze absolutizovat stěžovatelova základní práva. Proto je třeba hledat vztah přiměřené a spravedlivé rovnováhy mezi omezením základních práv jednotlivce a veřejným zájmem. Jinak řečeno, **je třeba zkoumat vztah veřejného statku, který představuje onen trestněprávně vymezený účel trestu, a základního práva na osobní svobodu, které je sice formálně omezitelné zákonem, avšak pouze za materiálního předpokladu, že jde o opatření v demokratické společnosti nezbytné a nelze-li sledovaného cíle dosáhnout mírnějšími prostředky.** I v tomto případě totiž platí, že zákon, resp. jím předvidané omezení základních práv je třeba interpretovat ústavně konformním způsobem, tedy především tak, aby aplikace takového zákona obstála v testu proporcionality.

Dotčené předpisy: čl. 40 odst. 2 LZPS, § 11 odst. 1 písm. j) tr. ř., § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř., § 245 tr. ř.

Heslo: Právo na obhajobu (čl. 40 odst. 3 LZPS)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. dubna 2009, sp. zn. II. ÚS 2448/08, publikovaný pod číslem N 106/53 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 331.

Právní věta:

Právo na obhajobu v sobě zahrnuje i právo žádat o odročení úkonu trestního řízení včetně hlavního líčení pro překážky na straně obhájce z toho důvodu, že obviněný žádá přítomnost zvoleného obhájce. Pokud tedy obviněný žádá o odročení hlavního líčení proto, že se jeho obhájce z objektivních příčin nemůže k hlavnímu líčení dostavit, aniž by se jednalo o zjevnou obstrukci, je zásadně namístě takové žádosti vyhovět. Orgány činné v trestním řízení jsou totiž povinny obhájci umožnit, aby svá zákonná oprávnění a povinnosti plnil. Pouze v případě evidentních obstrukcí by tedy v souladu s názorem obsaženým v nálezu sp. zn. III. ÚS 68/97 (N 74/8 SbNU 221) bylo možné akceptovat názor dovolacího soudu v posuzované věci. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud nepovažuje právo podle čl. 37 odst. 2 Listiny a čl. 40 odst. 3 Listiny na obhajobu za vyčerpané tím, že si obviněný zvolí obhájce. Orgány činné v trestním řízení totiž musí tuto skutečnost respektovat a umožnit reálný výkon tohoto ústavně garantovaného práva.

Z hlediska porušení základních práv stěžovatele na právní pomoc, jako obviněného v trestním řízení, je rozhodující zjištění Ústavního soudu, že se hlavní líčení uskutečnilo přesto, že se k němu nedostavil zvolený obhájce stěžovatele, ale ani jeho substituent. Postupem soudu tak bylo stěžovateli upřeno právo na jakoukoliv právní pomoc v řízení, které bylo pro souzenou věc mimořádně důležité, neboť při něm byl proveden klíčový důkaz znaleckým posudkem a výsledkem znalkyně, a byl vynesena rozsudek pro stěžovatele na rozdíl od předchozího rozsudku nepříznivý. **Pokud soud měl za to, že důvody pro odročení hlavního líčení dány nebyly, nemohl takto nastalý stav řešit tím, že jednal v nepřítomnosti obhájce, ale měl z toho vyvodit odpovídající důsledky ve vztahu k obhájci, např. stížností na postup advokáta České advokátní komory, a vyvolat tak proti němu kárné řízení a jednání odročit.**

Na tomto závěru nic nemění skutečnost, že se nejednalo o nutnou obhajobu. Jakmile si totiž obviněný, u kterého nejsou splněny zákonné důvody nutné obhajoby, obhájce zvolí, **má právo, aby se účastnil všech úkonů trestního řízení stejně jako obhájce v případě nutné obhajoby.** Neúčast obhájce u hlavního líčení nelze chápat jako pouhé porušení smlouvy mezi advokátem a klientem o právní pomoci. Odpovědnost za výběr obhájce z hlediska jeho schopnosti účinně hájit obviněného dopadá v plné míře na toho, kdo si ho zvolil, avšak nelze ho činit odpovědným za to, že se obhájce k soudu vůbec nedostavil. Základní právo být obhajován není vyčerpano tím, že si obhájce zvolí, ale až tím, když je zvolený obhájce při konkrétním úkonu trestního řízení také přítomen, a to buď osobně, nebo zastoupený substituentem.

Dotčené předpisy: čl. 37 odst. 2 LZPS, čl. 40 odst. 3 LZPS, § 33 odst. 1, tr. ř., § 41 odst. 4 tr. ř., § 202 odst. 3 tr. ř.

Uvedeno také: Práva obviněného (§ 33 odst. 1 tr. ř.), Povinnosti a práva obhájce (§ 41 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 5. března 2010, sp. zn. III. ÚS 1624/09, publikovaný pod číslem N 43/56 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 479.

Právní věta:

K porušení ústavním pořádkem zaručeného práva na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 Listiny) dochází také tehdy, pokud orgány veřejné moci nesprávně aplikují právní normy a právní závěry v jejich rozhodnutích se dostávají do extrémního nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními.

Důkazní situace, při níž v trestním řízení existuje pouze jediný usvědčující důkaz, je z poznávacího hlediska nesnadná a obsahuje v sobě riziko možných chyb a omylů. V takových případech musí být věnována mimořádná pozornost důkladnému prověření tohoto jediného přímého usvědčujícího důkazu a takový důkaz musí být mimořádně pečlivě hodnocen. Orgány činné v trestním řízení jsou povinny vyvinout všemožné úsilí, aby tento jediný usvědčující důkaz byl pokud možno doplněn jinými, byť třeba nepřímými důkazy. Taková povinnost pro ně vyplývá ze zásady officiality a ze zásady vyhledávací (§ 2 odst. 4 a 5 tr. ř.), podle níž orgány činné v trestním řízení jsou povinny samy provádět další potřebné a dostupné úkony tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, šo němž nejsou důvodné pochybnosti.

Úmysl pachatele nelze v žádném případě jen předpokládat, nýbrž je nutno jej na základě zjištěných okolností prokázat. Sama lhostejnost ve vztahu k následku nestačí k naplnění volní složky nepřímého úmyslu.

Právo na obhajobu, které má i ústavněprávní zakotvení (čl. 37 odst. 1 a 2, čl. 40 odst. 3 a 4 Listiny), je koncipováno tak, že obviněný se může, avšak nemusí hájit; taktika a způsob vedení obhajoby je výlučně v dispozici obviněného; také volba okamžiku, kdy obviněný s obhajobou vystoupí, je toliko jeho věcí; úkol prověřovat obhajobu spočívá v kterémkoli okamžiku trestního řízení na orgánech činných v trestním řízení; obviněného v trestním řízení netíží žádné důkazní břemeno.

Z principu presumpce nevinny (§ 2 odst. 2 tr. řádu) kromě pravidla, podle něhož musí být obviněnému vina prokázána, plyne rovněž pravidlo in dubio pro reo, dle kterého, není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny v daném kontextu důvodné pochybnosti, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného.

(Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

I. Jak je patrné z odůvodnění ústavní stížností napadeného rozsudku krajského soudu, opírá se odsuzující rozsudek o tu část jedné výpovědi svědka Ch. ze dne 7. 11. 2007, z níž má vyplývat přítomnost stěžovatele při brachiálním útoku obviněného B. **Protože žádný jiný důkaz o tomto faktu není k dispozici, jde nesporně o velmi obtížnou důkazní situaci, kdy odsouzení se opírá (v této nejpodstatnější části) o jediný důkazní zdroj.** [...] V dané věci byla situace poměrně značně nepřehledná, protože na prošetřování případu krádeže fotoaparátu, z níž byl podezírán Z. Ch., se v kritický den podílelo několik součástí policie (Obvodní oddělení Policie České republiky v Bílovci, Správa kriminální policie a vyšetřování Okresního ředitelství Policie České republiky v Novém Jičíně) a několik policistů (policijní inspektoři I. H. a D. S. a policejní komisaři Z. B. a J. Š.). Rozdělení úkolů a náplň činnosti těchto policistů v průběhu šetření nejsou v trestním spise náležitě a transparentně objasněny, není např. přesvědčivě zjištěno, zda některý ze zúčastněných policistů měl v dané situaci nadřazené postavení. **Vyvozovat zvláštní odpovědnost obviněného Š. jen z faktu, že byl služebně starší a měl vyšší hodnost, jak to činí státní zástupce v závěrečné řeči u hlavního líčení (č. I. 366 trestního spisu), aniž by bylo objasněno konkrétní rozdělení úkolů v daném řízení, rozhodně nelze.**

II. Použité důkazy, mají-li posloužit k jednoznačnému závěru o vině pachatele, musí tvořit systém, jehož jednotlivé články musejí být v souladu jak mezi sebou, tak i s dokazovanou skutečností, tj. v daném případě s existencí zavinění. V tomto případě nejsou tyto požadavky souladnosti důkazů a jejich vztahu k dokazované skutečnosti splněny.

Ústavní soud konstatuje, že obecné soudy při úvahách o zavinění jakoby "krátkým spojením" vyvodily ze samotných forem omisivního jednání také závěr o úmyslném zavinění. **Samotné omisivní jednání ve formě "nesplnění povinnosti" neimplikuje nutně závěr o tom, že musí jít o úmyslné jednání.** Zajisté si lze docela dobře představit, že takové jednání může být spácháno z pouhé nedbalosti; ostatně k takovému závěru dospěl v jednom shora uvedeném rozhodnutí i soud prvního stupně, který jednání kvalifikoval jako trestný čin maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti podle § 159 odst. 1 tr. zák. Za určitých okolností není vyloučeno kvalifikovat "nesplnění povinnosti" jako přestupek, kárný či disciplinární delikt nebo dovést závěr, že nejde o žádný delikt (pokud by např. existovaly okolnosti vylučující protiprávnost).

III. S takto koncipovanou argumentací, používanou k hodnocení důkazů, nelze souhlasit. České trestní řízení je vybudováno důsledně na principu oficiality a principu vyhledávacím

(srov. § 2 odst. 5 tr. řádu), z nichž plyne pro orgány činné v trestním řízení povinnost objasňovat stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch obžalovaného a to i bez návrhu stran. **Právo na obhajobu, které má i ústavněprávní zakotvení (čl. 37 odst. 1 a 2, čl. 40 odst. 3 a 4 Listiny), je koncipováno tak, že obviněný se může, avšak nemusí hájit; taktika a způsob vedení obhajoby je výlučně v dispozici obviněného; také volba okamžiku, kdy obviněný s obhajobou vystoupí, je toliko jeho věcí; úkol prověřovat obhajobu spočívá v kterémkoli okamžiku trestního řízení na orgánech činných v trestním řízení; obviněného v trestním řízení netíží žádné důkazní břemeno.**

Ústavní soud nechce tvrdit, že by k chování obviněného během trestního řízení nebylo možno nikdy a nijak přihlídnout; někdy je určité počínání obviněného právně relevantní (např. při rozhodování o vazbě v situacích uvedených v § 68 odst. 3 tr. řádu). **Orgány činné v trestním řízení zajisté mohou hodnotit argumenty obhajoby jako logicky vadné nebo nevěrohodné, a tudíž nezpůsobilé k vyvrácení důkazů o vině. Nikdy však nelze využít jako pozitivní důkaz o vině (v posuzovaném případě dokonce jako jeden ze stěžejních důkazů), sloužící k usvědčení pachatele, samotný způsob vedení obhajoby.**

Dotčené předpisy: § 2 odst. 4, 5 tr. ř., § 2 odst. 5, 6 tr. ř., § 158 odst. 1 tr. zák., § 2 odst. 5 tr. ř., § 2 odst. 2 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS), Zásada oficiality a zásada vyhledávací (§ 2 odst. 4 a 5 tr. ř.), Presumpce neviný (§ 2 odst. 2 tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. května 2010, sp. zn. Pl. ÚS 7/09, publikovaný pod číslem 226/2010 Sb.*

Právní věta:

V Dohodě mezi smluvními stranami Severoatlantické smlouvy o bezpečnosti informací ze dne 6. března 1997, uveřejněné sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 75/2001 Sb. m. s., se smluvní strany NATO zavázaly chránit a zabezpečovat utajované informace, jež mají původ v NATO (čl. 1 bod I), a zajistit, aby všechny osoby, které mají jejich státní příslušnost a plnění jejich služebních povinností vyžaduje přístup, nebo osoby, které mohou mít přístup k informacím označeným stupněm utajení DŮVĚRNÉ a vyšším, byly před plněním svých povinností příslušně prověřeny (čl. 3 odst. 1). Česká republika, která převzala vůči svým spojencům mezinárodní závazky stran utajení

některých důležitých a citlivých informací, splnila svoji povinnost tím, že přenesla tyto své mezinárodní závazky ustanovením § 58 odst. 6 zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů, do vnitrostátního práva, aby zajistila jeho pomocí utajení odpovídajících informací cizí moci.

Zrušením ustanovení § 58 odst. 6 zákona č. 412/2005 Sb., ve znění pozdějších předpisů, by se prostor pro zpřístupnění utajovaných informací NATO neotevřel, ty by byly i nadále pod ochranou platné mezinárodní smlouvy a z ní vyplývajícího závazku podle čl. 1 odst. 2 Ústavy České republiky. Nelze než konstatovat, že i pro projednávaný případ platí principy spravedlivého procesu a presumpce nevinny, takže orgány činné v trestním řízení nemohou použít jako důkaz nic, k čemu by odepřely obhajobě přístup, což mimochodem platí i o soudu samotném, pro který nelze v daném případě s ohledem na jasnou dikci smlouvy uplatnit ani ustanovení § 58 odst. 1 písm. e) zákona č. 412/2005 Sb. Mezinárodní závazek má přednost a je na orgánech činných v trestním řízení, zda dokáží vést trestní řízení i při jeho zachování, anebo od takového řízení budou muset upustit. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Právo na obhajobu je jedním z nejdůležitějších základních práv osob, proti nimž se trestní řízení vede, a směřuje k dosažení spravedlivého rozhodnutí vydaného nejen v zájmu trestně stíhané osoby, ale nepochybně také v zájmu demokratického právního státu, založeného na účtě k právům a svobodám člověka a občana. Právo na obhajobu je upraveno ve všech základních mezinárodních dokumentech zabývajících se základními lidskými právy a svobodami. Podle čl. 37 odst. 2 Listiny každý má právo na právní pomoc v řízení před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Podle čl. 40 odst. 3 Listiny má obviněný právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Podle čl. 6 odst. 3 písm. b) a c) Úmluvy každý, kdo je obviněn z trestného činu, má mj. právo na přiměřený čas a možnost k přípravě své obhajoby a právo obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru. Uvedená ustanovení zakotvují některé základní procesní záruky práva na spravedlivé řízení, které jsou nepominutelnou součástí pojmu právního státu. **Stát proto musí zajistit takové podmínky, aby uvedené principy bylo možné realizovat cestou příslušných procesních záruk postavení obhájce i obviněného** [srov. náleží Ústavního soudu ze dne 3. dubna 2008 sp. zn. II. ÚS 2445/07, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu

(dále jen "Sbírka rozhodnutí"), svazek 49, nález č. 65, str. 15]. Ústavní soud se právem na obhajobu zabýval v řadě svých rozhodnutí, ve kterých konstatoval, že ústavně zaručené právo na obhajobu spolu s presumpcí nevinny (čl. 40 odst. 2 Listiny) jsou základními podmínkami spravedlivého trestního procesu, a tyto ústavní záruky se promítají i do trestního řádu, který je ve shodě s Ústavou budován na zásadě priority volby obhájce (§ 33 odst. 1, § 37 odst. 2 trestního řádu), kterou je obviněný oprávněn uplatnit v kterémkoli stadiu neskončeného řízení (§ 37 odst. 2 trestního řádu). **Pokud by pak byly v trestním řízení provedeny důkazy, se kterými by nebyli obhájce a obviněný seznámeni, nemohlo by k nim být pro porušení fair procesu přihlíženo.** [...] Ústavní soud připouští, že aplikace napadeného ustanovení může v konkrétních případech vyvolávat jisté problémy a pochybnosti tak, jak tomu bylo v případě navrhovatele, **nelze však pominout, že za účelem zajištění spravedlivého procesu musí být v průběhu celého trestního řízení přihlíženo k tomu, aby u obviněného nedošlo k omezení jeho procesního práva na obhajobu. Za situace, kdy se právo obviněného na seznámení se s listinnými důkazy vztahuje k důkazům, které jsou součástí spisu, jsou to orgány činné v trestním řízení, které rozhodují, s ohledem na povahu a závažnost trestného činu, jaké důkazy se ve spisu ponechají a které vyloučí, či které provedou a zda je vyhodnotí jako pro řízení použitelné či nikoliv (§ 2 odst. 5 trestního řádu), tak, aby ke kolizi napadeného ustanovení s příslušnými ustanoveními trestního řádu nedošlo a aby byla obviněnému poskytnuta ochrana všech jeho procesních práv.**

Dotčené předpisy: § 33 odst. 1 tr. ř., § 37 odst. 2 tr. ř., § 58 odst. 6 z. o ochraně utajovaných informací, čl. 40 odst. 3 LZPS, čl. 36 LZPS, čl. 40 odst. 2 LZPS

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS), Presumpce nevinny (čl. 40 odst. 2 LZPS)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. září 2010, sp. zn. III. ÚS 3221/09, publikovaný pod číslem N 197/58 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 741.

Právní věta:

Právo obviněného a obhájce na nahlížení do spisů je možno v přípravném řízení odepřít postupem podle § 65 odst. 2 tr. řádu. Tato zákonem předpokládaná možnost omezení práva nahlížet do spisů vyplývá ze skutečnosti, že v počátcích vyšetřování nelze často zabezpečit ochranu důkazních pramenů před jejich poškozením a zničením nebo před

jinými aktivitami sledujícími cíl mařit vyšetřování. Ohroženy mohou být i jiné společenské a individuální zájmy, např. bezpečnost svědků, citlivé osobní údaje nezúčastněných osob, skutečnosti podléhající utajení, přičemž časová tíseň neumožňuje zajistit ochranu těchto legitimních zájmů jiným způsobem. Všechna tato rizika, obsažená v realizaci práva obviněného (obhájce) nahlížet již v přípravném řízení do spisu, je třeba zvlášť pečlivě zvažovat v případech nebezpečných forem kriminality, jako je např. organizovaná kriminalita s mezinárodními prvky. Za situace, kdy koliduje oprávněný zájem státu na účinném postihu kriminality, resp. jiné důležité společenské a individuální zájmy s právem obviněného na obhajobu, přípouští právní úprava, jakož i trestněprocesní teorie i praxe dočasné omezení práva na nahlížení do spisů v přípravném řízení. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Pokud stěžovatelé v ústavní stížnosti namítají porušení zásady kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní, lze odkázat na právní závěry vyslovené Ústavním soudem v nálezu sp. zn. III. ÚS 239/04 ze dne 17. 6. 2004 (N 80/33 SbNU 273). V tomto nálezu se praví: "Zásady kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní, vyplývající z principu spravedlivého procesu, obsaženého v čl. 6 Úmluvy, jsou sice významnými, avšak nikoliv jedinými zásadami trestního řízení. Za určitých okolností mohou kolidovat s jinými uznávanými a legitimními zásadami trestního řízení, např. se zásadou vyhledávací, zásadou hospodárnosti a zásadou rychlosti řízení, a **proto mohou být, za dodržení principu proporcionality, v některých stádiích řízení, zejména v přípravném řízení, dočasně omezeny.**

Zásady kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní platí pro trestní řízení jako celek, **avšak neuplatňují se ve všech stádiích trestního řízení a při všech procesních úkonech stejně intenzivně. Nejúplněji se prosazují v hlavním líčení, eventuálně ve veřejném zasedání soudu, v nichž se rozhoduje o nejdůležitějších meritorních otázkách trestního řízení, tj. o vině a o trestu.** V těchto procesních formách lze vytvořit reálné předpoklady (procesní, organizační i faktické) pro široké a reálné uplatnění těchto zásad. **Naproti tomu při provádění úkonů v přípravném řízení nelze zásady kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní vždy plně uplatnit, pokud by jimi byly popřeny jiné legitimní zájmy, zejména zájem státu na efektivitě trestního stíhání.**

Dotčené předpisy: § 65 odst. 1, 2 tr. ř. § 88 odst. 6 tr. ř.

Uvedeno také: Nahlížení do spisů (§ 65 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. září 2010, sp. zn. III. ÚS 1542/09, publikovaný pod číslem N 201/58 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 787.

Právní věta:

Osobu oprávněnou k podání stížnosti (§ 142 odst. 1 trestního řádu) proti takovému usnesení v trestním řízení, které je třeba vyhotovovat a doručovat, nelze nutit k podání stížnosti, aniž by se mohla seznámit s písemným vyhotovením usnesení, proti němuž tato stížnost směřuje. Ani podání stížnosti do protokolu bezprostředně po vyhlášení usnesení nesmí této osobě znemožnit reagovat v rámci opravného prostředku na právní a skutkovou argumentaci uvedenou v odůvodnění usnesení, jež je teprve posléze vyhotoveno. V takovém případě je nutno oprávněné osobě poskytnout od okamžiku doručení písemného vyhotovení k doplnění její stížnosti přiměřenou dobu, jejíž délku je třeba přizpůsobit povaze napadeného usnesení (srov. vlastní lhůtu k podání stížnosti podle § 143 odst. 1 trestního řádu).

Nebyl-li stěžovateli v řízení o opravném prostředku dán prostor, aby jakkoli zpochybnil právní a skutkové úvahy soudu prvního stupně obsažené v odůvodnění napadeného usnesení, došlo tím k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces podle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a k porušení práva na obhajobu podle článku 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud považuje za vhodné zdůraznit, že při vyhlášení usnesení ve veřejném zasedání soud seznamuje přítomné osoby pouze s výrokem takového rozhodnutí, zatímco jeho důvody sděluje jen rámcově. **Teprve v odůvodnění usnesení soud dle jeho konkrétní povahy precizuje svou skutkovou a právní argumentaci.** Byť stížnost oprávněné osoby směřuje proti výrokům usnesení [srov. § 145 odst. 1 písm. a) tr. řádu], stávají se předmětem námitek uvedených v odůvodnění takového opravného prostředku právě skutková zjištění a právní úvahy ve smyslu § 134 odst. 2 tr. řádu, o něž soud napadený výrok opírá [viz také obsáhlou judikaturu Ústavního soudu týkající se náležitosti odůvodnění usnesení soudu, jež je předpokladem vyloučení libovůle a přezkoumatelnosti takového rozhodnutí - např. nález sp. zn. III. ÚS 188/99 ze dne 4. 11. 1999 (N 156/16 SbNU 157), nález sp. zn. IV. ÚS 137/2000 ze dne 20. 11. 2000 (N 174/20 SbNU 235), nález sp. zn. I. ÚS 1348/07 ze dne 7. 7. 2008 (N 124/50 SbNU 79), nález sp. zn. II. ÚS 169/09 ze dne 3. 3. 2009 (N 43/52 SbNU 431), nález sp. zn. II. ÚS 435/09 ze dne 2. 6. 2009 (N 129/53 SbNU 623) a další]. **Na uvedeném nic**

nemění ani omezený revizní princip, jenž se při rozhodování o stížnosti uplatňuje, neboť ve všech opravných řízeních soud vyšší instance fakticky vždy přezkoumává napadené rozhodnutí především ve světle konkrétních námitek osoby, jež opravný prostředek podala, s nimiž se soud vyšší instance musí vypořádat. To je patrné i v projednávané věci, neboť v záhlaví označené rozhodnutí krajského soudu je samo o sobě odůvodněno jen zcela paušálně, nezabývá se konkrétními argumenty soudu prvního stupně s tím, že navrhovatel svou stížnost neodůvodnil.

Dotčené předpisy: § 2 odst. 13 tr. ř., § 33 odst. 1 tr. ř., § 134 odst. 1, 2 tr. ř., § 137 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS), Osoba oprávněná k podání stížnosti (§ 142 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2012, sp. zn. 8 Tdo 1454/2011, uveřejněné pod číslem 6/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Obsahuje-li plná moc udělená zvolenému obhájci (§ 37 tr. ř.) oprávnění, že se tento obhájce v trestním řízení vedeném proti obviněnému může dát zastoupit jiným advokátem, je takový projev vůle v souladu s ustanovením § 26 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů. Jestliže se zvolený obhájce nemůže zúčastnit nařízeného hlavního líčení nebo veřejného zasedání a nechá se zastoupit jiným advokátem, nejde o porušení práva na obhajobu a soud není povinen takové jednání odročit.

Nesouhlasí-li obviněný s konáním hlavního líčení nebo veřejného zasedání a žádá-li o jeho odročení s tím, že trvá na osobní účasti zvoleného obhájce, a pro toto hlavní líčení nebo veřejné zasedání udělí témuž obhájci novou plnou moc, podle níž se zvolený obhájce nesmí dát zastoupit jiným advokátem, lze takové jednání obviněného posoudit jako obstrukční snahu zmařit konání hlavního líčení nebo veřejného zasedání, pokud s ohledem na konkrétní okolnosti případu neexistuje vážný důvod obviněnému vyhovět. Pakliže takové hlavní líčení nebo veřejné zasedání proběhne za přítomnosti obhájcem pověřeného advokáta, není naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud však **neshledal porušení práva na obhajobu obviněného, ani v dalším postupu odvolacího soudu, který veřejné zasedání za účasti substituenta konal i přes změnu obsahu uvedené plné moci, v níž si obviněný vyhradil, že se obhájce dát zastoupit zmocněncem nemůže** (viz č. l. 3154). Z obsahu této další plné moci plyne, že obviněný dříve udělenou plnou moc nezrušil, ale toliko, jak je v této nové plné moci výslovně uvedeno, „nově zplnomocnil advokáta Mgr. Radima Janouška“, aby ho zastupoval s tím, že tato plná moc „je udělena k obhajobě v trestním řízení, jenž je vedeno v současné době před Vrchním soudem v Olomouci pod sp. zn. 5 To 24/2011“. Je tedy zřejmé, že obviněný tímto jednostranným úkonem sjednal vedle shora uvedené generální plné moci novou plnou moc, v níž svou obhajobu jmenovaným obhájcem omezil, a to zcela účelově, jen na uvedený určitý úsek trestního řízení.

Tímto úkonem (vystavení další plné moci s vyloučením možnosti substitute), se obviněný snažil obejít rozhodnutí soudu o konání veřejného zasedání, které bylo řádně a včas nařízeno. Obviněný takto jednal přesto, že obhájce Mgr. Radim Janoušek dne 22. 6. 2011 sepsal plnou moc pro substituenta Mgr. Radima Struminského, který uvedeně zmocnění, aby jako obhájce zastupoval při obhajobě v trestní věci obviněného M. V. před Vrchním soudem v Olomouci dne 29. 6. 2011, převzal v H. dne 27. 6. 2011. K veřejnému zasedání se v souladu s tímto zmocněním dostavil a obhajobu obviněného i přes jeho nesouhlas realizoval. **Z uvedeného postupu obviněného je možné vyvozovat, že se prostřednictvím svého práva na obhajobu, snažil o neopodstatněné a zcela účelové protahování řízení. V takovém případě bylo v rozporu s obsahem původní plné moci trvat na osobní účasti jmenovaného obhájce, což nemělo žádné opodstatnění**, a to tím spíše za situace, že u tohoto veřejného zasedání nebyly prováděny žádné doplňující důkazy a odvolání obviněného bylo zčásti ve vztahu k výroku o náhradě škody vyhověno.

Dotčené předpisy: § 37 odst. 1 tr. ř., § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., čl. 40 odst. 3 LZPS

Uvedeno také: Zvolený obhájce (§ 37 tr. ř.), Důvody dovolání (§ 265b odst. 1 písm. c) tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. února 2013, sp. zn. 3 Tdo 148/2013, uveřejněné pod číslem 10/2014 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

I. Pokud důkaz sice nebyl součástí spisu v přípravném řízení a byl předložen soudu teprve po podání obžaloby (srov. § 180 odst. 2, 3 tr. ř.), avšak stranám byla později dána možnost se s ním seznámit a předmětný důkaz byl řádně proveden v rámci dokazování v hlavním líčení, přičemž obviněný měl možnost se k němu vyjádřit, nedošlo tímto postupem ke zkrácení práv obviněného na obhajobu. Proto nejde o podstatnou vadu řízení ve smyslu ustanovení § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř. a jen z toho důvodu, že určitý důkaz byl proveden v pozdější fázi trestního řízení, nelze dovodit porušení zásad spravedlivého procesu.

II. Pro závěr, že jde o zvláště závažný zločin ve smyslu § 14 odst. 3 tr. zákoníku, není významná dolní hranice trestní sazby odnětí svobody posuzovaného trestného činu, popřípadě výměra soudem uloženého trestu odnětí svobody, neboť pro zařazení trestného činu do kategorie zvláště závažných zločinů je rozhodné jen to, zda zákon na něj stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I. Konečně je třeba poznamenat, že samotnou zákonnost výše uvedených odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu nezpochybňuje ani sám dovolatel. Jeho výtka směřuje pouze vůči tomu, že tento důkaz nebyl původně součástí spisu a byl soudu předložen teprve po podání obžaloby. **Protože stranám byla - byť později - dána možnost se s ním seznámit a předmětný důkaz byl pak řádně proveden v rámci dokazování v hlavním líčení, a obviněný (dovolatel) měl právo se k němu vyjádřit, nelze mu přisvědčit v tom, že by ve vytýkaném směru byl jakkoliv zkrácen na svých právech,** a že by došlo k porušení zásad spravedlivého procesu jen z toho důvodu, že by byl určitý důkaz uplatněn v pozdější fázi trestního řízení. Soud prvního stupně pak neponechal uvedenou otázku bez povšimnutí a na str. 8 svého rozsudku se s ní právně akceptovatelným způsobem vypořádal.

II. Pokud jde o hmotně právní námitku dovolatele, že s ohledem na rozmezí sazby trestu odnětí svobody uvedenou v ustanovení § 283 odst. 2 tr. zákoníku, která činí dvě až deset let, se nedopustil zvláště závažného zločinu, nýbrž toliko zločinu, nebylo jí možno přiznat opodstatnění. **Z jazykového výkladu ustanovení § 14 odst. 3 věty za středníkem tr.**

zákoníku totiž jednoznačně vyplývá, že zvlášť závažným zločinem je takový úmyslný trestný čin, na nějž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. Dolní hranice trestní sazby odnětí svobody při vymezení kategorie zločinu (ostatního) a jejím rozhraničení od kategorie zvlášť závažného zločinu přitom nehraje roli. Pozn.: v právní nauce srov. Šámal a kol., Trestní zákoník I, Komentář, C.H.BECK 2009, str. 151 Poněkud nesrozumitelná interpretace dovolatele, že za trestný čin podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku lze uložit trest odnětí svobody na dvě léta až deset let, „tj. maximálně v této desetileté výši, nikoli nejméně v této hranici, resp. alespoň v této hranici“, obsahu ustanovení § 14 odst. 3 tr. zákoníku neodpovídá, neboť **zde nejde o otázku ukládání (výměry) trestu, nýbrž o trestní sazbou vyjádřenou typovou odlišnost zvlášť závažných zločinů na rozdíl od zločinů ostatních.**

Dotčené předpisy: § 2 odst. 5, 6 tr. ř., § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř., čl. 40 odst. 3 LZPS, § 14 odst. 3 tr. zákoník

Uvedeno také: Rozhodnutí odvolacího soudu – podstatná vada řízení (§ 258 odst. 1 tr. ř.)

**Základní zásady trestního řízení a obecná ustanovení trestního řádu
(§ 1 až § 12 tr. ř.)**

Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Presumpce nevinny (§ 2 odst. 2 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 5. března 2010, sp. zn. III. ÚS 1624/09, publikovaný pod číslem N 43/56 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 479.

Právní věta:

K porušení ústavním pořádkem zaručeného práva na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 Listiny) dochází také tehdy, pokud orgány veřejné moci nesprávně aplikují právní normy a právní závěry v jejich rozhodnutích se dostávají do extrémního nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními.

Důkazní situace, při níž v trestním řízení existuje pouze jediný usvědčující důkaz, je z poznávacího hlediska nesnadná a obsahuje v sobě riziko možných chyb a omylů. V takových případech musí být věnována mimořádná pozornost důkladnému prověření tohoto jediného přímého usvědčujícího důkazu a takový důkaz musí být mimořádně pečlivě hodnocen. Orgány činné v trestním řízení jsou povinny vyvinout všemožné úsilí, aby tento jediný usvědčující důkaz byl pokud možno doplněn jinými, byť třeba nepřímými důkazy. Taková povinnost pro ně vyplývá ze zásady oficiality a ze zásady vyhledávací (§ 2 odst. 4 a 5 tr. ř.), podle níž orgány činné v trestním řízení jsou povinny samy provádět další potřebné a dostupné úkony tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.

Úmysl pachatele nelze v žádném případě jen předpokládat, nýbrž je nutno jej na základě zjištěných okolností prokázat. Sama lhotejnost ve vztahu k následku nestačí k naplnění volní složky nepřímého úmyslu.

Právo na obhajobu, které má i ústavněprávní zakotvení (čl. 37 odst. 1 a 2, čl. 40 odst. 3 a 4 Listiny), je koncipováno tak, že obviněný se může, avšak nemusí hájit; taktika a způsob vedení obhajoby je výlučně v dispozici obviněného; také volba okamžiku, kdy obviněný s obhajobou vystoupí, je toliko jeho věcí; úkol prověřovat obhajobu spočívá v kterémkoli okamžiku trestního řízení na orgánech činných v trestním řízení; obviněného v trestním řízení netíží žádné důkazní břemeno.

Z principu presumpce nevinny (§ 2 odst. 2 tr. řádu) kromě pravidla, podle něhož musí být obviněnému vina prokázána, plyne rovněž pravidlo *in dubio pro reo*, dle kterého, není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny v daném kontextu důvodné pochybnosti, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

I. Jak je patrné z odůvodnění ústavní stížností napadeného rozsudku krajského soudu, opírá se odsuzující rozsudek o tu část jedné výpovědi svědka Ch. ze dne 7. 11. 2007, z níž má vyplývat přítomnost stěžovatele při brachiálním útoku obviněného B. **Protože žádný jiný důkaz o tomto faktu není k dispozici, jde nesporně o velmi obtížnou důkazní situaci, kdy odsouzení se opírá (v této nejpodstatnější části) o jediný důkazní zdroj.** [...] V dané věci byla situace poměrně značně nepřehledná, protože na prošetřování případu krádeže fotoaparátu, z níž byl podezírán Z. Ch., se v kritický den podílelo několik součástí policie

(Obvodní oddělení Policie České republiky v Bílovci, Správa kriminální policie a vyšetřování Okresního ředitelství Policie České republiky v Novém Jičíně) a několik policistů (policijní inspektori I. H. a D. S. a policejní komisaři Z. B. a J. Š.). Rozdělení úkolů a náplň činnosti těchto policistů v průběhu šetření nejsou v trestním spise náležitě a transparentně objasněny, není např. přesvědčivě zjištěno, zda některý ze zúčastněných policistů měl v dané situaci nadřazené postavení. **Vyvozovat zvláštní odpovědnost obviněného Š. jen z faktu, že byl služebně starší a měl vyšší hodnost, jak to činí státní zástupce v závěrečné řeči u hlavního líčení (č. I. 366 trestního spisu), aniž by bylo objasněno konkrétní rozdělení úkolů v daném řízení, rozhodně nelze.**

II. Použité důkazy, mají-li posloužit k jednoznačnému závěru o vině pachatele, musí tvořit systém, jehož jednotlivé články musejí být v souladu jak mezi sebou, tak i s dokazovanou skutečností, tj. v daném případě s existencí zavinění. V tomto případě nejsou tyto požadavky souladnosti důkazů a jejich vztahu k dokazované skutečnosti splněny.

Ústavní soud konstatuje, že obecné soudy při úvahách o zavinění jakoby "krátkým spojením" vyvodily ze samotných forem omisivního jednání také závěr o úmyslném zavinění. **Samotné omisivní jednání ve formě "nesplnění povinnosti" neimplikuje nutně závěr o tom, že musí jít o úmyslné jednání.** Zajisté si lze docela dobře představit, že takové jednání může být spácháno z pouhé nedbalosti; ostatně k takovému závěru dospěl v jednom shora uvedeném rozhodnutí i soud prvního stupně, který jednání kvalifikoval jako trestný čin maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti podle § 159 odst. 1 tr. zák. Za určitých okolností není vyloučeno kvalifikovat "nesplnění povinnosti" jako přestupek, kárný či disciplinární delikt nebo dovést závěr, že nejde o žádný delikt (pokud by např. existovaly okolnosti vylučující protiprávnost).

III. S takto koncipovanou argumentací, používanou k hodnocení důkazů, nelze souhlasit. České trestní řízení je vybudováno důsledně na principu oficiality a principu vyhledávacím (srov. § 2 odst. 5 tr. řádu), z nichž plyne pro orgány činné v trestním řízení povinnost objasňovat stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch obžalovaného a to i bez návrhu stran. **Právo na obhajobu, které má i ústavněprávní zakotvení (čl. 37 odst. 1 a 2, čl. 40 odst. 3 a 4 Listiny), je koncipováno tak, že obviněný se může, avšak nemusí hájit; taktika a způsob vedení obhajoby je výlučně v dispozici obviněného; také volba okamžiku, kdy obviněný s obhajobou vystoupí, je toliko jeho věcí; úkol prověřovat obhajobu spočívá v kterémkoli okamžiku trestního řízení na orgánech činných v trestním řízení; obviněného v trestním řízení netíží žádné důkazní břemeno.**

Ústavní soud nechce tvrdit, že by k chování obviněného během trestního řízení nebylo možno nikdy a nijak přihlídnout; někdy je určité počínání obviněného právně relevantní (např. při rozhodování o vazbě v situacích uvedených v § 68 odst. 3 tr. řádu). **Orgány činné v trestním řízení zajisté mohou hodnotit argumenty obhajoby jako logicky vadné nebo nevěrohodné, a tudíž nezpůsobilé k vyvrácení důkazů o vině. Nikdy však nelze využít jako pozitivní důkaz o vině (v posuzovaném případě dokonce jako jeden ze stěžejních důkazů), sloužící k usvědčení pachatele, samotný způsob vedení obhajoby.**

Dotčené předpisy: § 2 odst. 4, 5 tr. ř., § 2 odst. 5, 6 tr. ř., § 158 odst. 1 tr. zák., § 2 odst. 5 tr. ř., § 52 tr. ř., § 2 odst. 2 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS), Právo na obhajobu (čl. 40 odst. 3 LZPS), Presumpce nevinny (§ 2 odst. 2 tr. ř.), Zásada oficiality a zásada vyhledávací (§ 2 odst. 4 a 5 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. června 2011, sp. zn. I. ÚS 864/11, publikovaný pod číslem 116/61 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 695.

Právní věta:

Při interpretaci a aplikaci základní právo omezujícího zákona je soud povinen postupovat tak, aby minimalizoval zásah do základního práva, a to výběrem (popřípadě výkladem aplikačních podmínek) prostředků, které mají vést k naplnění účelu zákonem sledovaného, tj. v případě trestního řádu především zjištění trestných činů řádným postupem orgánů činných v trestním řízení. V daném případě jde o ustanovení § 2 odst. 5 a 6 tr. ř., která upravují postup při získávání a zejména při hodnocení důkazů, které musí šetřit tyto základní zásady trestního řízení.

Z principu presumpce nevinny plyne pravidlo *in dubio pro reo*, dle kterého není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny důvodné pochybnosti ve vztahu ke skutku či osobě pachatele, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného.

Obsah doznání obviněného se považuje za věrohodný jen tehdy, je-li jeho věrohodnost prokázána dalšími věrohodnými důkazy; nelze připustit možnost, aby ze způsobu obhajoby bylo usuzováno na vinu obviněného za neexistence nebo slabosti jiných usvědčujících důkazů, nebo na ni usuzovat z osobních vlastností nebo jiných

charakteristik obviněného; takový postup soudu by znamenal potlačování práva na obhajobu, byl by v rozporu s presumpcí nevinu. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Z výše uvedeného (část II) je patrné, že **obecné soudy učinily závěr o vině stěžovatele pouze na základě jeho doznání, které však stěžovatel následně v hlavním líčení popřel a trval na své nevině, přičemž závěru o vině stěžovatele nenasměruje žádný další věrohodný přímý či nepřímý důkaz** (bod 19). Již v okamžiku podání obžaloba trpěla důkazní nouzí, když výsledkem zasahujících policistů měly být nahrazeny výsledky jimi nezajištěných přímých svědků; v průběhu soudního řízení se orgány veřejné žaloby ani nesnažily tento stav řádným procesním způsobem zvrátit. Na tom nemůže nic změnit ani skutečnost, že si obecné soudy tohoto stavu byly vědomy, a proto se tímto momentem poměrně podrobně zabývaly. **Závěr, ke kterému obecné soudy dospěly ohledně pachatelství a viny stěžovatele, se tak díky absenci přímých důkazů a díky nedostatečnosti nepřímých důkazů, na nichž byl založen, ocitl podle názoru Ústavního soudu v extrémním rozporu s provedenými důkazy** (bod 17). Jinými slovy řečeno, **z provedených důkazů nelze bez porušení principu presumpce nevinu učinit závěr, že stěžovatel byl pachatelem skutku uvedeného v návrhu na potrestání** (bod 7). Ostatně, kasační důvody tohoto rozhodnutí plně korespondují s výpovědí zasahujících policistů [bod 12 d) a e)] a s vlastním názorem nalézacího soudu (bod 9), který v odůvodnění napadeného rozhodnutí uvedl, že policie se spokojila s doznáním pachatele, který vypovídal ještě pod vlivem alkoholu, a nepokusila se ani zajistit stopy z vozidla samého či svědky z řad osob, které jí na dvoře pomohly identifikovat pachatele, což je v rozporu s ustanovením § 2 odst. 5 tr. ř.

Dotčené předpisy: § 2 odst. 2, 5, 6 tr. ř., § 125 odst. 1 tr. ř., § 207 odst. 2 tr. ř.

Uvedeno také: **Zásada priměřenosti** (§ 2 odst. 4 tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ze dne 8. srpna 2013, sp. zn. II. ÚS 2142/11.*

Právní věta:

Z principu presumpce nevinu (§ 2 odst. 2 trestního řádu) kromě pravidla, podle něhož musí být obviněnému vina prokázána, plyne rovněž pravidlo in dubio pro reo, dle

kterého, není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny v daném kontextu důvodné pochybnosti, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného.

Pokud obecné soudy nedostály požadavkům plynoucím ze zásady in dubio pro reo, porušily základní právo stěžovatele na presumpci nevinny dle ustanovení čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Důvodem kasačního rozhodnutí bylo zjištění, že městský soud nepostupoval dle ustanovení § 179b odst. 2 trestního řádu, přestože zde byly dány pochybnosti o způsobilosti obviněného se náležitě hájit. Za procesně nepoužitelné proto shledal dovolací soud původní doznání stěžovatele v přípravném řízení, kdy obviněný neměl obhájce, přestože jej mít měl.

Napadená rozhodnutí obecných soudů se vymykají z mezí ustanovení § 2 odst. 5 a 6 trestního řádu a jsou současně i v rozporu se zásadou in dubio pro reo. Z principu presumpce nevinny (§ 2 odst. 2 trestního řádu) totiž kromě pravidla, podle něhož musí být obviněnému vina prokázána, plyne rovněž pravidlo in dubio pro reo, dle kterého, není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny v daném kontextu důvodné pochybnosti, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného. [...]

V rovině ústavního práva tak obecné soudy nedostály požadavkům plynoucím ze zásady in dubio pro reo, čímž porušily i základní právo stěžovatele na presumpci nevinny dle ustanovení čl. 40 odst. 2 Listiny. V důsledku existence tzv. opomenutých důkazů se obecné soudy dopustily taktéž porušení práva na spravedlivý proces ve smyslu ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny.

Dotčené předpisy: § 179b odst. 2 tr. ř., § 2 odst. 2 tr. ř., čl. 36 odst. 1 LZPS, čl. 40 odst. 2 LZPS

Heslo: Zásada rychlosti, nepřiměřená délka trestního řízení (§ 2 odst. 4 tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. února 2010, sp. zn. I. ÚS 1305/09, publikovaný pod číslem 19/56 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 185.*

Právní věta:

Je to státní moc, která rozhoduje o vině a trestu. Z ústavněprávního hlediska je proto významné posouzení otázky, do jaké míry může (ještě) veřejný zájem, vymezený v trestním zákoně účelem trestu, legitimně omezovat základní práva konkrétního obviněného, a to zejména právo na rozhodnutí o jeho vině či nevině a trestu v přiměřené lhůtě, právo na osobní svobodu a konečně i právo na soukromý a rodinný život. Jinak řečeno - uvedený veřejný zájem je třeba považovat za důvod, který legitimizuje zásah do svrchu uvedených práv a především do svobody jednotlivce. Přitom je však z důvodů odvoditelných z principu právního státu vždy třeba zkoumat, zda je zásah do těchto práv ještě odůvodňován veřejným zájmem, tedy zda je tento zásah, resp. jeho intenzita nezbytná v demokratickém právním státu, tj. zda v konkrétní situaci je tento zásah ještě možno považovat za proporcionální.

Ochrana práva na přiměřenou délku řízení, které garantuje čl. 6 odst. 1 Úmluvy, resp. kompenzace jeho porušení může být dosažena prostředky, které jsou vlastní trestnímu právu, jsou-li jeho normy vykládány ústavně konformně. Je povinností všech obecných soudů vykonávajících trestní jurisdikci, bez ohledu na jejich funkční příslušnost, využít všech vhodných prostředků, které jim trestní právo poskytuje k tomu, aby promítlí nalezené porušení práva na spravedlivý proces obviněného (v jeho časové dimenzi) do úvah o ještě proporcionálním omezení práva na osobní svobodu. Účelem tohoto požadavku je poskytnutí rychlé, resp. bezprostřední ochrany základním právům obviněných a implicitní snaha o vyloučení mezinárodněprávní odpovědnosti České republiky za porušení závazků plynoucích z Úmluvy.

Krajský soud postupoval ryze formalisticky, když jako platný doklad o doručení neakceptoval "čestné prohlášení" stěžovatele a dál lpěl na postupu dle § 62 a následujících trestního řádu. Potvrdí-li odsouzený doručení rozsudku a vyjádří-li souhlas s projednáním dovolání, je absurdní a májí účel zákona, trvá-li soud na doslovném znění zákona a jeho ryze formálním výkladu, nadto na výkladu, který může jen zhoršovat intenzitu již nastalého zásahu do základního práva obviněného.

Na posuzování trestnosti daného jednání a jeho kvalifikaci měly s narůstající délkou řízení bezpochyby vliv i zásadní společenské a hospodářské změny, k nimž v průběhu 90. let docházelo. To však podle přesvědčení Ústavního soudu nelze vykládat k tíži stěžovatele, neboť jednotlivec nesmí v žádném případě doplácet na to, že daná problematika byla pro orgány činné v trestním řízení v té době nová či obtížně zhodnotitelná. Je totiž třeba přihlížet i k tomu, že každé probíhající trestní řízení

negativně ovlivňuje osobní život trestně stíhaného, na kterého je sice do okamžiku právní moci meritorního rozhodnutí třeba pohlížet jako na nevinného, avšak samotný fakt trestního stíhání je zátěží, která nesmí být prodlužována z důvodů na straně státu. Finanční kompenzace je prostředkem komplementárním a vždy připadá v úvahu až tehdy, není-li jiný, efektivnější prostředek nápravy již možný (např. po vykonání trestu). Zbavení osobní svobody totiž nelze nikdy zcela kompenzovat relativní náhradou. Neústavnímu zásahu do osobní svobody je třeba se v první řadě vyhnout. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Jak je shora uvedeno, se **zvětšujícím se časovým odstupem od spáchání trestných činů se oslabuje možnost realizace účelu trestu** (bod 19). V trestním řízení bylo osvědčeno, že posuzované jednání stěžovatele je v jeho životě jistým excesem [vyjma spáchání trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. c) tr. zák., viz rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 12. 4. 2001 sp. zn. 4 T 14/2000, bod 11], který se vymyká jinak bezúhonnému způsobu života, který vedl před a zejména po spáchání trestné činnosti v průběhu trestního řízení. **Rovněž způsobilost trestu výchovně působit na společnost je po tak dlouhé době velmi snížena.** Uvedené platí tím spíše, že společnost v mezidobí prošla hlubokými změnami v důsledku transformace hospodářské, sociální i právní a byla v mezidobí konfrontována s mnohem složitějšími a nebezpečnějšími formami hospodářské kriminality. Ústavní soud zastává názor, že účelu trestu tak, jak jej definuje § 23 tr. zák. (*pozn. dnes tr. zák. výslovně účel trestu neuvádí*), nelze v případech obdobných právě projednávanému, po více než 15 letech od spáchání trestné činnosti (1991 až 9. 5. 2002), resp. než 16 letech (1991 až 22. 10. 2008, kdy nastoupil stěžovatel výkon trestu, č. 1. 2524), dosáhnout v jeho úplnosti. **Tak se i trest odnětí svobody uložený stěžovateli v trvání 6 a půl roku jeví z hlediska účelu či funkce trestu jako čirá represe. Tu však jako převažující účel akceptovat nelze,** konečně ani zákon ji v tomto rozsahu nepředvidá a může se uplatnit jen akcesoricky. Tento závěr je proto třeba důsledně promítnout do úvah o ukládání trestu. [...] Není však úlohou Ústavního soudu, aby předjímal druh a výši konkrétně ukládaného trestu tak, aby nedošlo k neproporcionálnímu zásahu do základního práva na osobní svobodu stěžovatele. Přesto Ústavní soud s odvoláním na svou judikaturu uvádí, že **obecný soud disponuje celou řadou prostředků, které mu nabízejí trestní předpisy, a nikoliv jen prostředkem v podobě zastavení trestního stíhání, kterým odmítavě operuje Nejvyšší soud. Jakkoli je i tento prostředek, jak je shora dokladováno odvoláváním se na judikaturu ESLP, jakož i na judikaturu zahraničních ústavních**

soudů, jsou-li pro jeho aplikaci předpoklady, využitelný, a to z důvodů ústavních, není prostředkem jediným. Uvažovat je třeba o případném využití dalších institutů, jako je např. mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, a to z důvodů, které plynou ze samotného ústavního pořádku (nikoliv z podústavních trestněprávních norem), neboť v oblasti trestního práva je třeba základní práva uplatňovat přímo v případě, že by mechanickým uplatněním podústavní normy bylo způsobeno porušení základního práva osoby před soudem stojící.

Dotčené předpisy: § 137 odst. 1, 3 tr. ř., § 202 tr. ř.

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. června 2011, sp. zn. I. ÚS 864/11, publikovaný pod číslem 116/61 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 695.*

Právní věta:

Při interpretaci a aplikaci základní právo omezujícího zákona je soud povinen postupovat tak, aby minimalizoval zásah do základního práva, a to výběrem (popřípadě výkladem aplikačních podmínek) prostředků, které mají vést k naplnění účelu zákonem sledovaného, tj. v případě trestního řádu především zjištění trestných činů řádným postupem orgánů činných v trestním řízení. V daném případě jde o ustanovení § 2 odst. 5 a 6 tr. ř., která upravují postup při získávání a zejména při hodnocení důkazů, které musí šetřit tyto základní zásady trestního řízení.

Z principu presumpce nevinny plyne pravidlo *in dubio pro reo*, dle kterého není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny důvodné pochybnosti ve vztahu ke skutku či osobě pachatele, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného.

Obsah doznání obviněného se považuje za věrohodný jen tehdy, je-li jeho věrohodnost prokázána dalšími věrohodnými důkazy; nelze připustit možnost, aby ze způsobu obhajoby bylo usuzováno na vinu obviněného za neexistence nebo slabosti jiných usvědčujících důkazů, nebo na ni usuzovat z osobních vlastností nebo jiných charakteristik obviněného; takový postup soudu by znamenal potlačování práva na obhajobu, byl by v rozporu s presumpcí nevinny. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Z výše uvedeného (část II) je patrné, že **obecné soudy učinily závěr o vině stěžovatele pouze na základě jeho doznání, které však stěžovatel následně v hlavním líčení popřel a trval na své nevině, přičemž závěru o vině stěžovatele nenavědčuje žádný další věrohodný přímý či nepřímý důkaz** (bod 19). Již v okamžiku podání obžaloba trpěla důkazní nouzí, když výsledkem zasahujících policistů měly být nahrazeny výsledky jimi nezajištěných přímých svědků; v průběhu soudního řízení se orgány veřejné žaloby ani nesnažily tento stav řádným procesním způsobem zvrátit. Na tom nemůže nic změnit ani skutečnost, že si obecné soudy tohoto stavu byly vědomy, a proto se tímto momentem poměrně podrobně zabývaly. **Závěr, ke kterému obecné soudy dospěly ohledně pachatelství a viny stěžovatele, se tak díky absenci přímých důkazů a díky nedostatečnosti nepřímých důkazů, na nichž byl založen, ocitl podle názoru Ústavního soudu v extrémním rozporu s provedenými důkazy** (bod 17). Jinými slovy řečeno, **z provedených důkazů nelze bez porušení principu presumpce nevinny učinit závěr, že stěžovatel byl pachatelem skutku uvedeného v návrhu na potrestání** (bod 7). Ostatně, kasační důvody tohoto rozhodnutí plně korespondují s výpovědí zasahujících policistů [bod 12 d) a e)] a s vlastním názorem nalézacího soudu (bod 9), který v odůvodnění napadeného rozhodnutí uvedl, že policie se spokojila s doznáním pachatele, který vypovídal ještě pod vlivem alkoholu, a nepokusila se ani zajistit stopy z vozidla samého či svědky z řad osob, které jí na dvoře pomohly identifikovat pachatele, což je v rozporu s ustanovením § 2 odst. 5 tr. ř.

Dotčené předpisy: § 2 odst. 2, 4 tr. ř., § 125 odst. 1 tr. ř., § 207 odst. 2 tr. ř.

Uvedeno také: Presumpce nevinny (§ 2 odst. 2 tr. ř.)

Heslo: Zásada oficiality a zásada vyhledávací (§ 2 odst. 4 a 5 tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 5. března 2010, sp. zn. III. ÚS 1624/09, publikovaný pod číslem N 43/56 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 479.*

Právní věta:

K porušení ústavním pořádkem zaručeného práva na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 Listiny) dochází také tehdy, pokud orgány veřejné moci nesprávně aplikují právní

normy a právní závěry v jejich rozhodnutích se dostávají do extrémního nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními.

Důkazní situace, při níž v trestním řízení existuje pouze jediný usvědčující důkaz, je z poznávacího hlediska nesnadná a obsahuje v sobě riziko možných chyb a omylů. V takových případech musí být věnována mimořádná pozornost důkladnému prověření tohoto jediného přímého usvědčujícího důkazu a takový důkaz musí být mimořádně pečlivě hodnocen. Orgány činné v trestním řízení jsou povinny vyvinout všemožné úsilí, aby tento jediný usvědčující důkaz byl pokud možno doplněn jinými, byť třeba nepřímými důkazy. Taková povinnost pro ně vyplývá ze zásady oficiality a ze zásady vyhledávací (§ 2 odst. 4 a 5 tr. ř.), podle níž orgány činné v trestním řízení jsou povinny samy provádět další potřebné a dostupné úkony tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.

Úmysl pachatele nelze v žádném případě jen předpokládat, nýbrž je nutno jej na základě zjištěných okolností prokázat. Sama lhotejnost ve vztahu k následku nestačí k naplnění volní složky nepřímého úmyslu.

Právo na obhajobu, které má i ústavněprávní zakotvení (čl. 37 odst. 1 a 2, čl. 40 odst. 3 a 4 Listiny), je koncipováno tak, že obviněný se může, avšak nemusí hájit; taktika a způsob vedení obhajoby je výlučně v dispozici obviněného; také volba okamžiku, kdy obviněný s obhajobou vystoupí, je toliko jeho věcí; úkol prověřovat obhajobu spočívá v kterémkoli okamžiku trestního řízení na orgánech činných v trestním řízení; obviněného v trestním řízení netíží žádné důkazní břemeno.

Z principu presumpce nevinny (§ 2 odst. 2 tr. řádu) kromě pravidla, podle něhož musí být obviněnému vina prokázána, plyne rovněž pravidlo *in dubio pro reo*, dle kterého, není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny v daném kontextu důvodné pochybnosti, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

I. Jak je patrné z odůvodnění ústavní stížností napadeného rozsudku krajského soudu, opírá se odsuzující rozsudek o tu část jedné výpovědi svědka Ch. ze dne 7. 11. 2007, z níž má vyplývat přítomnost stěžovatele při brachiálním útoku obviněného B. **Protože žádný jiný důkaz o tomto faktu není k dispozici, jde nesporně o velmi obtížnou důkazní situaci, kdy odsouzení se opírá (v této nejpodstatnější části) o jediný důkazní zdroj. [...]** V dané věci

byla situace poměrně značně nepřehledná, protože na prošetřování případu krádeže fotoaparátu, z níž byl podezírán Z. Ch., se v kritický den podílelo několik součástí policie (Obvodní oddělení Policie České republiky v Bílovci, Správa kriminální policie a vyšetřování Okresního ředitelství Policie České republiky v Novém Jičíně) a několik policistů (policejní inspektoři I. H. a D. S. a policejní komisaři Z. B. a J. Š.). Rozdělení úkolů a náplň činnosti těchto policistů v průběhu šetření nejsou v trestním spise náležitě a transparentně objasněny, není např. přesvědčivě zjištěno, zda některý ze zúčastněných policistů měl v dané situaci nadřazené postavení. **Vyvozovat zvláštní odpovědnost obviněného Š. jen z faktu, že byl služebně starší a měl vyšší hodnost, jak to činí státní zástupce v závěrečné řeči u hlavního líčení (č. I. 366 trestního spisu), aniž by bylo objasněno konkrétní rozdělení úkolů v daném řízení, rozhodně nelze.**

II. Použité důkazy, mají-li posloužit k jednoznačnému závěru o vině pachatele, musí tvořit systém, jehož jednotlivé články musejí být v souladu jak mezi sebou, tak i s dokazovanou skutečností, tj. v daném případě s existencí zavinění. V tomto případě nejsou tyto požadavky souladnosti důkazů a jejich vztahu k dokazované skutečnosti splněny.

Ústavní soud konstatuje, že obecné soudy při úvahách o zavinění jakoby "krátkým spojením" vyvodily ze samotných forem omisivního jednání také závěr o úmyslném zavinění. **Samotné omisivní jednání ve formě "nesplnění povinnosti" neimplikuje nutně závěr o tom, že musí jít o úmyslné jednání.** Zajisté si lze docela dobře představit, že takové jednání může být spácháno z pouhé nedbalosti; ostatně k takovému závěru dospěl v jednom shora uvedeném rozhodnutí i soud prvního stupně, který jednání kvalifikoval jako trestný čin maření úkolu veřejného činitele z nedbalosti podle § 159 odst. 1 tr. zák. Za určitých okolností není vyloučeno kvalifikovat "nesplnění povinnosti" jako přestupek, kárný či disciplinární delikt nebo dovést závěr, že nejde o žádný delikt (pokud by např. existovaly okolnosti vylučující protiprávnost).

III. S takto koncipovanou argumentací, používanou k hodnocení důkazů, nelze souhlasit. České trestní řízení je vybudováno důsledně na principu oficiality a principu vyhledávacím (srov. § 2 odst. 5 tr. řádu), z nichž plyne pro orgány činné v trestním řízení povinnost objasňovat stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch obžalovaného a to i bez návrhu stran. **Právo na obhajobu, které má i ústavněprávní zakotvení (čl. 37 odst. 1 a 2, čl. 40 odst. 3 a 4 Listiny), je koncipováno tak, že obviněný se může, avšak nemusí hájit; taktika a způsob vedení obhajoby je výlučně v dispozici obviněného; také volba okamžiku, kdy obviněný s obhajobou vystoupí, je toliko jeho věcí; úkol prověřovat**

obhajobu spočívá v kterémkoli okamžiku trestního řízení na orgánech činných v trestním řízení; obviněného v trestním řízení netíží žádné důkazní břemeno.

Ústavní soud nechce tvrdit, že by k chování obviněného během trestního řízení nebylo možno nikdy a nijak přihlídnout; někdy je určité počínání obviněného právně relevantní (např. při rozhodování o vazbě v situacích uvedených v § 68 odst. 3 tr. řádu). **Orgány činné v trestním řízení zajisté mohou hodnotit argumenty obhajoby jako logicky vadné nebo nevěrohodné, a tudíž nezpůsobilé k vyvrácení důkazů o vině. Nikdy však nelze využít jako pozitivní důkaz o vině (v posuzovaném případě dokonce jako jeden ze stěžejních důkazů), sloužící k usvědčení pachatele, samotný způsob vedení obhajoby.**

Dotčené předpisy: § 2 odst. 4, 5 tr. ř., § 2 odst. 5, 6 tr. ř., § 158 odst. 1 tr. zák., § 2 odst. 5 tr. ř., § 2 odst. 2 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS), Právo na obhajobu (čl. 40 odst. 3 LZPS), Presumpce neviný (§ 2 odst. 2 tr. ř.)

Heslo: Nepřípustnost trestního stíhání – amnestie nebo milost (§ 11 odst. 1 písm. a/ tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. září 2013, sp. zn. 4 Tdo 859/2013, kat. A.*

Pozn.: Schváleno kolegiem.

Právní věta:

Trestní stíhání podle čl. II rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. 1. 2013, vyhlášené pod č. 1/2013 Sb. (dále jen „amnestie“), je za splnění dalších podmínek možno zastavit jen v případě, že celková doba neskončeného trestního stíhání činila více než 8 let, a to k datu vyhlášení amnestie.

Neskončeným trestním stíháním ve smyslu § 12 odst. 10 tr. ř. je ta část trestního řízení, která počíná zahájením trestního stíhání (sdělením obvinění), tj. oznámením usnesení o zahájení trestního stíhání osobě, u níž je dostatečně odůvodněn závěr, že spáchala trestný čin (§ 160 tr. ř.) až do právní moci rozsudku (§ 120, § 139 tr. ř.), trestního příkazu (§ 314e odst. 7 tr. ř.), případně jiného rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení ve věci samé (např. usnesení o zastavení trestního stíhání podle § 172 tr. ř.).

Do celkové doby trvání neskončeného trestního stíhání však nelze zahrnout tu část trestního řízení, která mu obvykle předchází, a tou je tzv. prověřování podle § 158

a násl. tr. ř. To platí i v případě, kdy státní zástupce zruší usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání a uloží mu ve věci znovu jednat a rozhodnout, neboť věc se vrací do stádia tzv. prověřování (§ 158 a násl. tr. ř.). Naproti tomu dobu, po níž již bylo trestní stíhání vedeno před tímto rozhodnutím státního zástupce, je pro účely aplikace čl. II amnestie nutno zahrnout do celkové doby trvání neskončeného trestního stíhání. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Rozhodně nelze do stádia trestního stíhání zahrnout tu část trestního řízení, která mu obvykle předchází a tou je tzv. prověřování podle § 158 tr. ř. a násl. Tento závěr vyplývá ze samotné právní úpravy, kdy trestní stíhání je upraveno v hlavě desáté trestního řádu, přičemž podle § 160 odst. 1 tr. ř. nasvědčují-li prověřováním podle § 158 tr. ř. zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, rozhodne policejní orgán neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného, pokud není důvod k postupu podle § 159a odst. 2 a 3 nebo § 159b odst. 1 tr. ř.

Naproti tomu postup před zahájením trestního stíhání (§ 158 až § 159b tr. ř.) je upraven v hlavě deváté trestního řádu jako první stádium trestního řízení a současně i přípravného řízení, neboť orgány činné v trestním řízení v něm na rozdíl od předcházejících fází již postupují zásadně podle ustanovení trestního řádu. Jde tedy o počátek trestního procesu, jehož úlohou je zjišťovat podmínky, na základě nichž může být učiněn závěr o přechodu věci do dalšího úseku trestního řízení nebo závěr o tom, že tu takové podmínky chybí a je nutno věc řešit mimo rámec trestního řízení.

V této souvislosti je třeba poukázat na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 10.2009 sp. zn. 4 Tz 69/2009, v němž je na zásadní rozdílnost těchto stádií přípravného řízení poukázáno.

Dotčené předpisy: § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř., § 12 odst. 12 tr. ř., § 158 tr. ř.

Heslo: Nepřípustnost trestního stíhání - promlčení (§ 11 odst. 1 písm. b) tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. září 2010, sp. zn. 5 Tdo 1103/2010, uveřejněné pod číslem 48/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

I. Trestností činu ve smyslu § 2 odst. 1 tr. zákoníku se rozumí možnost, že pachatel bude pro určitý trestný čin odsouzen, tj. po zažalování bude pro tento trestný čin uznán vinným a uložen mu trest. Jsou to tedy všechny podmínky relevantní pro výrok o vině i o trestu, a to i v případě, že nejprve nabude právní moci výrok o vině posuzovaným trestným činem a teprve později je rozhodováno o trestu, který má být obviněnému za takový trestný čin uložen.

Trestní stíhání totiž končí až odsouzením pachatele pravomocným výrokem o vině a trestu, resp. upuštěním od potrestání (§ 12 odst. 10, § 122 odst. 1 tr. ř.). Zrušením odsuzujícího pravomocného rozsudku, i když jen ve výroku o trestu, v řízení o mimořádných opravných prostředcích (o dovolání, stížnosti pro porušení zákona nebo obnově řízení) vzniká ve věci právní stav neskončeného trestního stíhání. Odsuzující výrok o vině, který byl ponechán jako pravomocný, není překážkou pro následné zastavení trestního stíhání pro některý z důvodů jeho nepřípustnosti podle § 11 odst. 1 tr. ř. (např. z důvodů milosti nebo amnestie prezidenta republiky, promlčení, úmrtí obviněného nebo jeho prohlášení za mrtvého apod.).

II. Skutek se posuzuje podle toho práva, jehož použití je pro pachatele nejpříznivější, a to bez rozdílu, zda jde podle dřívějšího a pozdějšího práva o stejné či různé skutkové podstaty. Přitom se použije ve všech směrech buď jen práva účinného v době činu, anebo jen práva pozdějšího. Platí tedy zásada, že ohledně trestnosti jediného skutku je třeba užít dřívějšího nebo nového zákona jako celku.

Zásada vyplývající z ustanovení § 2 odst. 1 tr. zákoníku, že trestnost činu se posuzuje podle pozdějšího zákona, jestliže je to pro pachatele příznivější, se uplatní i při posuzování otázky, zda je či není promlčena trestní odpovědnost podle § 34 odst. 1 tr. zákoníku (resp. promlčeno trestní stíhání podle § 67 odst. 1 tr. zák.), v tom smyslu, že se vychází z délky promlčecí doby určené trestní sazbou trestu odnětí svobody toho trestného činu, jehož kvalifikace podle této zásady připadá v úvahu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I. Jak je zřejmé, Vrchní soud v Praze se nedostatečně zabýval institutem promlčení, když obviněného Ing. L. Ž. zprostil obžaloby pro skutek kvalifikovaný jako trestný čin zvýhodňování věřitele podle ustanovení § 256a odst. 1, odst. 3 tr. zák. (*pozn. dnes zvýhodnění věřitele dle § 223 tr. zák.*) a zároveň obviněného Ing. L. Ž. odsoudil za trestný čin poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), b), odst. 4 tr. zák. (*pozn. dnes poškozování věřitele dle § 222 tr. zák.*), jímž byl již uznán vinným (nikoli odsouzen) rozsudkem Městského

soudu v Praze ze dne 9. 10. 2008, sp. zn. 48 T 5/2008, přičemž tento výrok nabyl právní moci dne 17. 2. 2009, k nepodmíněnému trestu odněti svobody v trvání 2 let se zařazením pro výkon tohoto trestu do věznice s dozorem, a dále podle § 49 odst. 1, § 50 odst. 1 tr. zák. (pozn. dnes § 73 tr. zák.) k trestu zákazu činnosti spočívajícím v zákazu funkce statutárního orgánu v obchodních společnostech a družstvech na dobu 5 let. **Tímto výrokem nastolil situaci, na níž upozornil obviněný ve svém dovolání, neboť nemohla být zproštěným trestným činem zvýhodňování věřitele podle ustanovení § 256a odst. 1, odst. 3 tr. zák. (pozn. dnes § 223 tr. zák.) přerušena promlčecí doba u trestného činu poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), b), odst. 4 tr. zák., (pozn. dnes § 222 tr. zák.) čímž zřejmě došlo, a to i při jeho pozdějším dokonání dne 24. 1. 2001, jak uvádí ve svém rozsudku nalézací soud, k jeho promlčení, pokud nenastal jiný důvod pro stavení nebo přerušení promlčecí doby podle § 67 odst. 2, odst. 3 tr. zák. (pozn. dnes § 34 tr. zák.)**

II. Nejvyšší soud k tomu považuje za nutné uvést, že v trestní věci obviněného Ing. L. Ž., týkající se posuzování trestného činu poškozování věřitele podle § 256 odst. 1 písm. a), b), odst. 4 tr. zák., ohledně něhož zůstal výrok o vině usnesením Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2009, sp. zn. 5 Tdo 623/2009, nedotčen, není možné aplikovat novou trestněprávní úpravu, neboť podle ustanovení § 2 odst. 1 trestního zákoníku (zák. č. 40/2009 Sb.), stejně jako podle § 16 odst. 1 tr. zák. (zák. č. 140/1961 Sb.) se trestnost činu posuzuje podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán, podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, jestliže to je pro pachatele příznivější. **Trestností činu rozumíme možnost, že pachatel bude pro určitý trestný čin odsouzen, tj. po žalobání bude pro tento trestný čin uznán vinným a uložen mu trest. Jsou to tedy všechny podmínky relevantní pro výrok o vině i o trestu, a to i v případě, že nejprve nabude právní moci výrok o vině posuzovaným trestným činem a teprve později je rozhodováno o trestu, který má být obviněnému za takový trestný čin uložen** (srov. č. 35/1992 Sb. rozh. tr.). Při aplikaci ustanovení § 2 odst. 1 trestního zákoníku, stejně jako § 16 odst. 1 tr. zák. se konkrétní čin pachatele musí nejprve podřadit pod souhrn všech v úvahu přicházejících trestněprávních norem účinných v době spáchání trestného činu, neboť trestnost činu se zásadně posuzuje podle doby jeho spáchání, a teprve poté je třeba jej podřadit pod souhrn všech v úvahu přicházejících trestněprávních norem účinných v době meritorního rozhodování. Souhrn všech v úvahu přicházejících trestněprávních norem (právních předpisů) ovlivňuje nejen rozhodnutí, zda vůbec je posuzovaný konkrétní čin určitého pachatele trestným činem, ale i o jaký trestný čin a jaké povahy se jedná, zda pro tento trestný čin bude konkrétní pachatel uznán vinným a jaký trest z hlediska druhu a výměry mu bude uložen (popř. zda bude upuštěno od potrestání), nebo bude trestní stíhání pro

nepřipustnost zastaveno, popř. věc bude postoupena k mimosoudnímu projednání, poněvadž by čin mohl být příslušným orgánem posouzen jako přestupek nebo kárné provinění atd. **Pro otázku, kterého souhrnu trestněprávních norem bude použito, je rozhodující porovnání, které z těchto různých posouzení je jako celek pro pachatele nejprůzračnější** (srov. č. 73/1951 a č. 19/1962 Sb. rozh. tr.). Pachatelův skutek se posuzuje podle toho práva, jehož použití je pro obviněného nejprůzračnější, a to bez rozdílu, zda jde podle dřívějšího a pozdějšího práva o stejné či různé skutkové podstaty. Přitom se použije ve všech směrech buď jen práva platného v době činu, anebo jen práva pozdějšího (č. 32/1951 Sb. rozh. tr.). Platí tedy zásada, že dřívějšího nebo nového zákona je třeba užít jako celku. **Nelze tedy rozhodovat např. o vině podle zákona jednoho a o trestu či o některých trestech podle zákona dalšího**; výjimkou jsou pouze ustanovení § 3 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku nebo § 16 odst. 2, odst. 3 tr. zák. (srov. č. 11/1991 Sb. rozh. tr.).

Dotčené předpisy: § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř. § 12 odst. 10 tr. ř., § 2 odst. 1 tr. zákoník

Heslo: Ne bis in idem (§ 11 odst. 1 písm. f tr. ř.)

- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 16. června 2011, sp. zn. Tpjn 300/2011, uveřejněné pod číslem 52/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Pravomocný odsuzující rozsudek vytváří zákonnou překážku, pro kterou není možno pachatele pro týž skutek postavit před soud (překážka ne bis in idem), a proto se dnem právní moci odsuzujícího rozsudku podle § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku promlčecí doba staví, což znamená, že od právní moci takového rozsudku promlčecí doba neběží a po jeho případném zrušení pokračuje (srov. § 139 tr. zákoníku).

Dojde-li proto na návrh odsouzeného podle § 306a odst. 2 tr. ř. ke zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku vydaného v řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.), doba od právní moci odsuzujícího rozsudku vydaného v řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.) do vyhlášení rozhodnutí o jeho zrušení postupem podle § 306a odst. 2 tr. ř. se do promlčecí doby nezapočítává, neboť pachatele nebylo možno postavit před soud pro zákonnou překážku podle § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku spočívající v překážce ne bis in idem [srov. § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř.]. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Zásadně se k tomu v literatuře uvádí, že **mezi zákonné překážky tato zásada ne bis in idem náleží** (např. byl-li pravomocný rozsudek zrušen z podnětu mimořádného opravného prostředku, stává se po dobu pravomoci zrušeného rozsudku promlčení trestného činu, který snad byl spáchán tímž skutkem, třebaže to trestní řád již neopakuje). *Solnař, V. Systém československého trestního práva. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Academia, 1972, s. 351; Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D. Systém českého trestního práva. Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Orac, 2003, s. 426; Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D., Vanduchová, M. Systém českého trestního práva. II. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Nakladatelství Novatrix, s. r. o., 2009, s. 455.* **Tuto překážku právní moci odsuzujícího rozsudku, která staví běh promlčecí doby ve smyslu § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, je třeba odlišovat od přerušení promlčecí doby podle § 34 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, které mimo jiné nastává také vyhlášením odsuzujícího rozsudku, a proto od tohoto dne počíná promlčecí doba nová (srov. § 34 odst. 5 tr. zákoníku), která běží až do dne nabytí právní moci tohoto odsuzujícího rozsudku, jímž se promlčecí doba staví podle § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku a v případě zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku vydaného v řízení proti uprchlému podle § 306a odst. 2 tr. ř. pak pokračuje (dobíhá). Z těchto důvodů **není správný právní názor zastáván např. Městským soudem v Praze, podle něhož po dobu mezi nabytím právní moci odsuzujícího rozsudku vyhlášeného v řízení proti uprchlému a zrušením takového odsuzujícího rozsudku podle § 306a odst. 2 tr. ř. doba promlčení trestní odpovědnosti nejenže neběží, ale od zrušení odsuzujícího rozsudku podle § 306a odst. 2 tr. ř. běží dokonce promlčecí doba zcela nová.** Tak by tomu mohlo být jen v případě přerušení promlčecí doby podle § 34 odst. 4 tr. zákoníku, který však takový důvod přerušení promlčecí doby nestanoví.**

Dále v této souvislosti vzniká otázka, jaká je povaha zmíněných ustanovení § 275 odst. 1, věta druhá, tr. ř. či § 289 písm. a), popř. § 314i písm. a) tr. ř., ve kterých se v podstatě uvádí, že **bylo-li zrušeno předchozí pravomocné rozhodnutí** (zákon porušen jen v neprospěch obviněného či obnova povolena jen ve prospěch obviněného), **doba od právní moci původního rozsudku do právní moci rozhodnutí o opravném prostředku** (příp. do doručení nálezu Ústavního soudu) **se do promlčecí doby nezapočítává.** Především je třeba uvést, že jde o ustanovení, jež se týkají řízení o mimořádných opravných prostředcích a řízení o ústavní stížnosti, kdy je možno na základě podaného opravného prostředku a přezkoumání napadeného rozhodnutí a řízení mu předcházejícího rozhodnout ve prospěch obviněného či v jeho neprospěch. **Naproti tomu v případě zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku**

podle § 306a odst. 2 tr. ř. v řízení proti uprchlému jde o zcela jinou situaci, která je nesrovnatelná s účelem řízení o mimořádných opravných prostředcích nebo s řízením o ústavní stížnosti a rozhodováním o nich. V tomto řízení se k návrhu odsouzeného neprovádí přezkumné řízení, ale rozsudek vydaný v řízení proti uprchlému se bez dalšího zruší a řízení se provede v rozsahu § 306a odst. 1 tr. ř. znovu. Účelem ustanovení § 306a odst. 2 tr. ř. je poskytnout odsouzenému v řízení proti uprchlému právo na nové projednání trestní věci při dodržení záruk spravedlivého procesu, zejména obhajovat se osobně a vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výsledku svědků ve svůj prospěch (srov. čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod – sdělení č. 209/1992 Sb.), a nikoliv přivodit situaci, kdy nový proces po zrušení odsuzujícího rozsudku k návrhu odsouzeného by byl vyloučen pro promlčení, a to v důsledku zastavení trestního stíhání podle § 11 odst. 1 písm. b) tr. ř.

Dotčené předpisy: § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř., § 306a odst. 1 tr. ř., § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoník

Uvedeno také: Řízení proti uprchlému (§ 302 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. února 2011, sp. zn. 8 Tdo 78/2011, uveřejněné pod číslem 3/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Pravomocné rozhodnutí správního orgánu o přestupku proti bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích podle § 22 odst. 1 písm. d) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, jehož se obviněný dopustil porušením ustanovení § 5 odst. 1 písm. f) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů, tím, že jako řidič motorového vozidla se na výzvu policisty odmítl podrobit vyšetření ke zjištění, zda není ovlivněn alkoholem, nebrání jeho trestnímu stíhání pro trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 tr. zák. (pozn. nyní podle § 274 tr. zákoníku.), jestliže bylo zjištěno, že řídil motorové vozidlo skutečně pod vlivem alkoholu. S ohledem na odlišnost posuzovaných jednání, jakož i jejich následků v takovém případě nejde o porušení zákazu „ne bis in idem“ ve smyslu čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (publikované pod

č. 209/1992 Sb.), neboť čin, pro který byl obviněný trestně stíhán, není totožný s činem, pro který bylo před příslušným správním orgánem proti němu vedeno řízení o přestupku. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Totožnost skutku bude zachována za předpokladu, jestliže: **a) je úplná shoda alespoň v jednání při rozdílném následku, b) je úplná shoda alespoň v následku při rozdílném jednání, c) jednání nebo následek (nebo obojí) jsou v případech uvedených pod písm. a) a b) alespoň částečně shodné, shoda ovšem musí být v podstatných okolnostech,** jimiž se rozumí zejména skutkové okolnosti charakterizující jednání nebo následek z hlediska právní kvalifikace, která přichází v úvahu; podstatnými z tohoto hlediska nejsou ty skutkové okolnosti, které charakterizují jen zavinění či jiný znak subjektivní stránky činu (Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. II. díl., 5. vydání. Praha : C. H. Beck 2005, s. 1682).

Srovnáním popsanych jednání u obou porovnávaných činů je zřejmé, **že se tyto skutky liší v jednáních obviněnému kladených za vinu,** neboť u přestupku spočívalo v tom, že se obviněný „přes výzvu policisty odmítl podrobit orientačnímu i odbornému vyšetření zjišťujícímu obsah alkoholu včetně biologického materiálu k jeho stanovení“. Projednávaného trestného činu, pro který je nyní vedeno trestní řízení, se obviněný dopustil tím, že řídil osobní motorové vozidlo, přestože byl ovlivněn alkoholem v takové míře, že nemohl bezpečně ovládat a řídit vozidlo, neboť měl v krvi v době řízení nejméně 1,5 g/kg alkoholu“. **Je tedy patrné, že uvedená jednání nejsou shodná, neboť u přestupku se obviněný odmítl podrobit vyšetření, kdežto u trestného činu řídil motorové vozidlo, ač jeho schopnost vykonávat tuto činnost byla ovlivněna požitým alkoholem,** což jsou zcela rozdílná a netotožná jednání.

Uvedené činy se však neshodují ani co do vzniklého následku, neboť přestupek podle § 22 odst. 1 písm. d) zák. o přest., spočíval v porušení ustanovení § 5 odst. 1 písm. f) zák. č. 361/2000 Sb., vyjadřujícím povinnost řidiče podrobit se na výzvu policisty nebo strážníka obecní policie vyšetření ke zjištění, zda není ovlivněn alkoholem. Škodlivým následkem, který zde nastal, a jenž požívá ochrany přestupkového zákona ve smyslu § 22 odst. 1 písm. d) zák. o přest., je nerespektování pokynu policejního orgánu, a tím narušení řádného výkonu policejního orgánu v rámci šetření činů v rámci provozu na pozemních komunikacích. U trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 tr. zák. jde o ohrožovací delikt, u něhož je následkem vyvolání stavu ohrožení, které nemusí být bezprostřední a konkrétní. U řízení motorového vozidla nastává již při zahájení jízdy. Ve smyslu tohoto

ustanovení je objektem, jenž je chráněn, život a zdraví lidí a majetek proti ohrožení určitého druhu, zde konkrétně před opilými řidiči motorových vozidel.

Ze všech takto zjištěných skutečností Nejvyšší soud shledal, že v daném případě nedošlo k porušení zásady „ne bis in idem“, neboť čin, pro který je obviněný v projednávané trestní věci staven před soud, není totožný s činem, pro který bylo zastaveno řízení pro přestupek ve věci Magistrátu města K., odboru dopravy, sp. zn. MMK/074972/2009, rozhodnutím ze dne 24. 8. 2009. Jde tedy o odlišné skutky (činy), jejichž znaky se obsahově nekryjí v žádných právně relevantních okolnostech, přičemž jeden z nich byl posuzován v rámci trestního řízení a další z nich v řízení přestupkovém.

Dotčené předpisy: § 11 odst. 1 písm. f), j) tr. ř., § 201 tr. zák., čl. 4 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě

SUBJEKTY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Soud a osoby na řízení zúčastněné
(§ 13 až § 51b tr. ř.)

Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Příslušnost soudu (§ 16 a násl. tr. ř.)

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. října 2011, sp. zn. 7 Tz 68/2011, uveřejněný pod číslem 35/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Příslušnost soudu podle § 26 tr. ř. k úkonům v přípravném řízení je omezena pouze na dobu trvání přípravného řízení (§ 12 odst. 10 tr. ř.). Po ukončení přípravného řízení podáním obžaloby se příslušnost soudu řídí obecnými hledisky uvedenými v ustanoveních § 16 až 22 tr. ř. a soud příslušný podle těchto ustanovení se stává soudem příslušným ke všem rozhodnutím, která ve věci přicházejí v úvahu, a to včetně těch,

jejichž potřeba vyvstala z procesních úkonů, k nimž došlo ještě v přípravném řízení. Proto o stížnosti obviněného podané proti usnesení, jímž rozhodl státní zástupce v přípravném řízení podle § 71 odst. 3 tr. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2011) o dalším trvání vazby, v době po podání obžaloby rozhoduje soud [§ 146a odst. 1 písm. a) tr. ř.] příslušný k projednání obžaloby. Jelikož nejde o rozhodování o vazbě tohoto obviněného v přípravném řízení, nejsou soudci, kteří rozhodují o takové stížnosti, vyloučení z vykonávání úkonů trestního řízení z důvodu, jenž jinak vyplývá z ustanovení § 30 odst. 2 věty druhé tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Ustanovení § 26 tr. ř. obsahuje zvláštní úpravu příslušnosti soudu, která je omezena jen na dobu, po kterou se koná přípravné řízení. Účelem tohoto ustanovení je zajistit soudní kontrolu výkonné moci, kterou v trestním řízení reprezentuje státní zastupitelství, pokud činí ty nejzávažnější zásahy do základních práv a svobod. Po podání obžaloby, jímž se přípravné řízení končí, tento účel odpadá, neboť věc se dostává do sféry výlučné ingerence soudní moci a přitom z obecných ustanovení o soudní příslušnosti (§ 16 tr. ř. až § 22 tr. ř.) vyplývá, který soud je určen k tomu, aby rozhodoval o všem, co je předmětem řízení v době po podání obžaloby. **Významným atributem řízení ve stadiu po podání obžaloby je také jednota tohoto řízení, a to ve smyslu záruk konzistentnosti postupu soudu a všech jeho rozhodnutí ve vzájemném vztahu. Nenahraditelným předpokladem této jednoty je to, že v daném stadiu vede řízení jeden soud a že tento soud činí veškerá rozhodnutí spadající do daného stadia řízení.**

S těmito zásadami je neslučitelné, aby ve stadiu po podání obžaloby byla některá rozhodnutí vyňata z kompetence soudu, jehož příslušnost vyplývá z ustanovení § 16 tr. ř. až § 22 tr. ř., a aby nadále spadala do kompetence soudu příslušného podle § 26 tr. ř. **pro stádium přípravného řízení.** Příslušnost soudu, která byla založena ustanovením § 26 tr. ř. pouze pro přípravné řízení, končí podáním obžaloby. Věc tím přechází do stadia řízení před soudem prvního stupně, jehož příslušnost vyplývá z ustanovení § 16 tr. ř. až § 22 tr. ř. Tento soud činí veškerá rozhodnutí včetně těch, jejichž potřeba vyvstala z úkonů, k nimž došlo v době, kdy ještě probíhalo přípravné řízení.

Dotčené předpisy: § 16 tr. ř., § 17 tr. ř., § 18 tr. ř., § 19 tr. ř., § 20 tr. ř., § 21 tr. ř., § 22 tr. ř., § 26 tr. ř., § 30 odst. 2 tr. ř., § 71 odst. 3 tr. ř.

Uvedeno také: Příslušnost soudu k úkonům v přípravném řízení (§ 26 tr. ř.), Vyloučení soudce (§ 30 odst. 2 tr. ř.)

Heslo: Příslušnost soudu k úkonům v přípravném řízení (§ 26 tr. ř.)

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. října 2011, sp. zn. 7 Tz 68/2011, uveřejněný pod číslem 35/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Příslušnost soudu podle § 26 tr. ř. k úkonům v přípravném řízení je omezena pouze na dobu trvání přípravného řízení (§ 12 odst. 10 tr. ř.). Po ukončení přípravného řízení podáním obžaloby se příslušnost soudu řídí obecnými hledisky uvedenými v ustanoveních § 16 až 22 tr. ř. a soud příslušný podle těchto ustanovení se stává soudem příslušným ke všem rozhodnutím, která ve věci přicházejí v úvahu, a to včetně těch, jejichž potřeba vyvstala z procesních úkonů, k nimž došlo ještě v přípravném řízení. Proto o stížnosti obviněného podané proti usnesení, jímž rozhodl státní zástupce v přípravném řízení podle § 71 odst. 3 tr. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2011) o dalším trvání vazby, v době po podání obžaloby rozhoduje soud [§ 146a odst. 1 písm. a) tr. ř.] příslušný k projednání obžaloby. Jelikož nejde o rozhodování o vazbě tohoto obviněného v přípravném řízení, nejsou soudci, kteří rozhodují o takové stížnosti, vyloučeni z vykonávání úkonů trestního řízení z důvodu, jenž jinak vyplývá z ustanovení § 30 odst. 2 věty druhé tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Ustanovení § 26 tr. ř. obsahuje zvláštní úpravu příslušnosti soudu, která je omezena jen na dobu, po kterou se koná přípravné řízení. Účelem tohoto ustanovení je zajistit soudní kontrolu výkoné moci, kterou v trestním řízení reprezentuje státní zastupitelství, pokud činí ty nejzávažnější zásahy do základních práv a svobod. Po podání obžaloby, jímž se přípravné řízení končí, tento účel odpadá, neboť věc se dostává do sféry výlučné ingerence soudní moci a přitom z obecných ustanovení o soudní příslušnosti (§ 16 tr. ř. až § 22 tr. ř.) vyplývá, který soud je určen k tomu, aby rozhodoval o všem, co je předmětem řízení v době po podání obžaloby. Významným atributem řízení ve stadiu po podání obžaloby je také jednota tohoto řízení, a to ve smyslu záruk konzistentnosti postupu soudu a všech jeho rozhodnutí ve vzájemném vztahu. Nenahraditelným předpokladem této jednoty je to, že

v daném stadiu vede řízení jeden soud a že tento soud činí veškerá rozhodnutí spadající do daného stadia řízení.

S těmito zásadami je neslučitelné, aby ve stadiu po podání obžaloby byla některá rozhodnutí vyňata z kompetence soudu, jehož příslušnost vyplývá z ustanovení § 16 tr. ř. až § 22 tr. ř., a aby nadále spadala do kompetence soudu příslušného podle § 26 tr. ř. pro stádium přípravného řízení. Příslušnost soudu, která byla založena ustanovením § 26 tr. ř. pouze pro přípravné řízení, končí podáním obžaloby. Věc tím přechází do stadia řízení před soudem prvního stupně, jehož příslušnost vyplývá z ustanovení § 16 tr. ř. až § 22 tr. ř. Tento soud činí veškerá rozhodnutí včetně těch, jejichž potřeba vyvstala z úkonů, k nimž došlo v době, kdy ještě probíhalo přípravné řízení.

Dotčené předpisy: § 16 tr. ř., § 17 tr. ř., § 18 tr. ř., § 19 tr. ř., § 20 tr. ř., § 21 tr. ř., § 22 tr. ř., § 26 tr. ř., § 30 odst. 2 tr. ř., § 71 odst. 3 tr. ř.

Uvedeno také: Příslušnost soudu (§ 16 a násl. tr. ř.), Vyloučení soudce (§ 30 odst. 2 tr. ř.)

Heslo: Tlumočníci, náhrada promeškaného času (§ 29 odst. 2 tr. ř.)

- *Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. března 2011, sp. zn. 14 To 28/2011, uveřejněné pod číslem 7/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Tlumočníku, který není v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru, je však jinak výdělečně činný, přísluší kromě odměny za tlumočnický úkon i náhrada za ztrátu na výdělku za dobu strávenou provedením tlumočnického úkonu při jednání před státním orgánem, včetně čekací doby a doby strávené na cestě k jednání a zpět za předpokladu, že doloží, že v době, za niž požaduje příslušnou náhradu, skutečně měl vykonávat jinou výdělečnou činnost. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle § 28 odst. 1 citované vyhlášky znalec (tlumočník), který podává posudek (tlumočnický úkon), má nárok

a) na náhradu cestovních a jiných výdajů, a to podle obecných předpisů o náhradě cestovních, stěhovacích a jiných výdajů při pracovních cestách,

b) na náhradu mzdy za dobu strávenou podáním ústního znaleckého posudku (provedením ústního tlumočnického úkonu) při jednání před státním orgánem, včetně čekací doby a doby strávené na cestě k jednání a zpět, jestliže jde o dobu, která se kryje s jeho pracovní dobou.

Z ustanovení § 28 odst. 5 této vyhlášky se pak dále podává, že při uplatnění nároku na náhradu mzdy znalce (tlumočnicka) postupuje se obdobně jako při uplatnění nároku na náhradu mzdy svědka. Z toho jednoznačně vyplývá, že při uplatnění nároku na náhradu mzdy podle § 28 odst. 1 písm. b) citované vyhlášky tlumočnicka, který není v pracovním poměru nebo v poměru obdobném pracovnímu poměru, je však jinak výdělečně činný, je třeba aplikovat ustanovení § 29 odst. 3 vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů, které stanoví postup pro tyto případy. Pochybení krajského soudu tedy spočívá v tom, že podle zmíněných předpisů v dané věci nepostupoval.

Dotčené předpisy: § 29 tr. ř.

Heslo: Vyloučení soudce (§ 30 odst. 1 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. srpna 2009, sp. zn. 15 Tdo 520/2009, uveřejněné pod číslem 31/2010 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Soudce, který bezdůvodně inicioval trestní stíhání znalce pro trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 175 tr. zák., byť tak učinil až po pravomocném skončení trestního stíhání, v němž znalec podal znalecký posudek, je vyloučen z vykonávání úkonů trestního řízení, pokud se v tomto pravomocně skončeném trestním stíhání pokračuje (např. na podkladě rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku nebo o ústavní stížnosti), zejména když soudce dalším postupem, vztahujícím se k potřebě opětovně provést důkaz tímto znaleckým posudkem, dal znovu najevo svůj negativní postoj k osobě znalce a k jeho posudku tím, že ani neprovedl důkaz tímto posudkem.

Nebylo-li v takovém případě rozhodnuto o vyloučení soudce podle § 31 odst. 1 tr. ř. a ten se podílel i na novém rozhodnutí ve věci samé ve smyslu § 265a odst. 2 tr. ř., je tím naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. S poukazem na tento dovolací

důvod však nelze namítat, že ve věci vystupoval podjatý znalec, o jehož vyloučení nebylo rozhodnuto. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Tím, že JUDr. Martin Zelenka dal podnět k prověření skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu znalcem MUDr. P. T., jehož znalecký posudek byl součástí důkazů prováděných v trestní věci obviněné, **dal v podstatě najevo, že znalecký posudek vypracovaný tímto znalcem považuje za nesprávný.** Svým podnětem k trestnímu stíhání zpracovatele znaleckého posudku tak JUDr. Martin Zelenka uvedeným způsobem hodnotil tento důkaz sice až poté, co bylo rozhodnuto o řádném opravném prostředku obviněné, což by samo o sobě nezakládalo důvod k podjatosti jmenovaného předsedy senátu odvolacího soudu, takový důvod ovšem nastal za situace, kdy týž senát odvolacího soudu opětovně rozhodoval ve věci. Obviněná totiž podala proti předchozímu odvolacímu rozhodnutí jednak dovolání a následně i ústavní stížnost, na podkladě které byla zrušena dřívější rozhodnutí obecných soudů vydaných v nyní posuzované trestní věci včetně předchozího dovolacího rozhodnutí Nejvyššího soudu. **V nově konaném odvolacím řízení pak rozhodoval senát odvolacího soudu ve stejném složení poté, co předtím předseda tohoto senátu JUDr. Martin Zelenka inicioval trestní stíhání znalce MUDr. P. T., a tím jmenovaný předseda senátu vyjádřil poměrně vyhraněný názor na znalecký posudek tohoto znalce, který mu – i celému senátu odvolacího soudu – bránil znovu hodnotit uvedený důkaz v novém odvolacím řízení zcela nestranně a nezaujatě.** Pro úplnost velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu zdůrazňuje, že znalecký posudek MUDr. P. T. představoval ve věci obviněné jeden ze stěžejních důkazů, neboť otázka trestní odpovědnosti ve vztahu k příčetnosti obviněné v době činu se stala předmětem nejobsáhlejší části procesu dokazování před soudy prvního i druhého stupně. Proto také měl být tento důkaz proveden v opakovaném odvolacím řízení, a nestalo-li se tak, lze v tom shledávat rovněž pochybnost o nestrannosti senátu odvolacího soudu, který u veřejného zasedání dne 11. 11. 2008 zopakoval, resp. doplnil jen tu část jiných znaleckých důkazů, jimiž byla obviněná usvědčována a které potvrzovaly alespoň částečné zachování rozpoznávacích a ovládacích schopností obviněné, ale neprovedl již důkaz posudkem znalce MUDr. P. T.

Dotčené předpisy: § 30 odst. 1 tr. ř., § 105 tr. ř., § 265b tr. ř.

Uvedeno také: Důvody dovolání (§ 265b tr. ř.)

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. února 2012, sp. zn. 3 Tz 7/2012, kat. B.

Pozn.: Rozhodnutí projednáno evidenčním senátem.

Právní věta:

Důvodem pro vyloučení soudce z vykonávání úkonů trestního řízení pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení, jenž mu neumožňuje ve věci nestranně rozhodovat (§ 30 odst. 1 tr. ř.), není sama o sobě okolnost, že u soudu téhož stupně tutéž trestní věc předtím vyřizoval jako zákonný soudce manžel (manželka). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Je nepochybné, že v posuzované věci se jedná o problematiku výkladu ustanovení § 30 odst. 1 tr. ř., a to v té části, v níž se hovoří o soudci, u něhož lze mít pochybnost, že pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení nemůže nestranně rozhodovat. V daném vztahu dvou soudců se nejedná o orgány činné v trestním řízení, **které by byly ve vztahu nadřízenosti a podřízenosti, popř. o osoby vystupující na různých stranách řízení**, jejichž postavení by samo o sobě již mohlo navozovat vztah rozporu a vytvářet tak základ pochybností, zda jeden z nich nemůže být ovlivněn druhým, ale **jedná se o dva soudce rozhodující ve věci v I. stupni, tedy osoby v trestním řízení na stejné úrovni, ve stejném postavení**, povinné rozhodovat nezávisle a nestranně, na základě svého svědomí při vázanosti zákonem. Současně je třeba zdůraznit, že vyloučení Mgr. Kurfírtové nebylo stranami ani v průběhu řízení namítáno a samotné odvolání obviněného se vztahuje pouze k meritu věci a ke způsobu vyhodnocení provedených důkazů. Nelze akceptovat názor, že by soudce v postavení Mgr. Kurfírtové, která na základě rozvrhu práce a přidělení věci vstoupila do trestního řízení, které do té doby vedl její manžel, byl pouze z důvodu manželského vztahu vyloučen z projednání věci, aniž by nastaly **konkrétní důvody zakládající pochybnosti o jeho nestranném rozhodování**, tedy že by důvodem vyloučení byl čistě příbuzenský vztah k jinému soudci, který ve shodné věci u soudu téhož stupně činil úkony. V takovém případě by bylo nutné důvody vyloučení vztáhnout v širším smyslu i na jiné příbuzenské vztahy mezi soudci shodného postavení, na vztahy partnerské, popřípadě i na vztahy blíže přátelské, když tyto se mimo formálního dokladu manželství z hledisek shledaného důvodu vyloučení od uvedeného jinak neliší.

Je věcí vysoké profesionality každého soudce při výkonu soudcovské činnosti i v občanském životě předcházet situacím, které by mohly vnášet pochybnosti o jeho nestranném rozhodování, a jestliže přesto dojde ke vzniku takových pochybností, reagovat na ně v souladu se svým ústavním postavením. Jak bylo zmíněno již shora, procesní strany nenamítaly podjatost samosoudkyně Mgr. Kurfiřtové. Tato také neshledala zákonný důvod, pro který by se vyloučila z vykonávání úkonů trestního řízení v této věci.

Dotčené předpisy: § 30 odst. 1 tr. ř.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. července 2012, sp. zn. 8 Tdo 762/2012, uveřejněné pod číslem 76/2013 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Za soudce vyloučeného z rozhodování u soudu vyššího stupně podle § 30 odst. 3 tr. ř. se považuje soudce, který se zúčastnil rozhodování u soudu nižšího stupně jako procesu zakončeného rozhodnutím ve věci samé či rozhodnutím s takovým rozhodnutím souvisejícím (např. o vazbě, o zajištění majetku obviněného). Za účast na rozhodování u soudu nižšího stupně ve smyslu § 30 odst. 3 tr. ř. se nepovažuje, jestliže soudce u soudu nižšího stupně nařídil hlavní líčení a prováděl dokazování, aniž by učinil rozhodnutí ve věci samé či rozhodnutí s ním související. Uvedená skutečnost podle okolností zakládá důvod pro vyloučení soudce podle § 30 odst. 1 tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

K vyloučení soudce z rozhodování u soudu vyššího stupně vede jeho účast „na rozhodování u soudu nižšího stupně“, což znamená, že se zde nemíjí jakákoliv účast při provádění úkonů soudu nižšího stupně, ale z formulace „na rozhodování“ je patrné, že se požaduje výslovně rozhodovací činnost, která je završena „rozhodnutím“. Tímto rozhodnutím proto nemůže být jakýkoliv výsledný úkon soudce, ale je za něj nutné považovat jen takové rozhodnutí, jež se svou povahou blíží smyslu rozhodnutí, jak je vymezeno v ustanovení § 119 tr. ř., podle něhož soud rozhoduje rozsudkem a jestliže zákon nestanoví něco jiného, usnesením. V rozhodnutí, jak má na mysli § 119 tr. ř., se odráží výsledek projednání určitých otázek a závazný způsob jejich řešení. Z rozhodnutí vyplývají pro subjekty vynutitelná práva a povinnosti. **Kromě toho soud rozhoduje i dalšími ryze neformálními způsoby, kromě**

jiného např. vydává opatření, která jsou považována za neformální úkony spíše organizačně-technické povahy, jež zákon nespecifikuje. Ta se však za rozhodnutí v uvedeném smyslu nepovažují. V souladu s § 30 odst. 3 tr. ř. je proto nutné považovat za soudce vyloučeného z rozhodování u soudu vyššího stupně takového soudce, který se zúčastnil procesu „rozhodování“, jež bylo završeno „rozhodnutím“, jak má na mysli ustanovení § 119 tr. ř. O splnění této podmínky nejde tehdy, jestliže takový soudce jako předseda senátu u soudu nižšího stupně nařídí hlavní líčení, a v jeho průběhu provádí dokazování, event. hlavní líčení odročuje, aniž by v průběhu této činnosti učinil jakýkoliv úkon, kterým by ve smyslu § 119 tr. ř. rozhodl. Nařízení hlavního líčení podle § 198 tr. ř. ani úkony organizační povahy v průběhu hlavního líčení (§ 202 tr. ř., § 203 odst. 1 tr. ř.) nebo odročení hlavního líčení podle § 219 tr. ř. nemají povahu v naznačeném směru, a proto postup soudce, který pouze nařídí hlavní líčení a v jeho průběhu provádí dokazování (zejména vyslýchá svědky a čte listinné důkazy), aniž by v jeho průběhu rozhodoval o meritorních otázkách usnesením nebo rozsudkem, nenaplnuje důvod pro vyloučení tohoto soudce, jak má na mysli ustanovení § 30 odst. 3 tr. ř.

Dotčené předpisy: § 30 odst. 1 tr. ř., § 30 odst. 3 tr. ř.

Uvedeno také: Vyloučení soudce, podjatost (§ 30 odst. 3 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. října 2012, sp. zn. II Tvo 31/2012, uveřejněné pod číslem 40/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Dřívější politická příslušnost soudců není sama o sobě okolností, která by mohla vést k pochybnostem o jejich způsobilosti projednávat a rozhodovat věci nezávisle a nestranně bez ohledu na osobu obviněného, včetně jeho projevů, politických názorů, postojů apod. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Pokud obviněný v posuzované věci spatřuje podjatost předsedy senátu 9 To JUDr. Miroslava Pavrovského pro jeho politickou příslušnost před listopadem 1989, pak tyto jeho námitky jsou samy o sobě ve vztahu k posouzení jeho případné podjatosti právně irelevantní. Je třeba připomenout, že **ani z ustanovení § 60 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve**

znění pozdějších předpisů, které stanovuje předpoklady pro výkon funkce soudce a přísedícího, ani z žádného jiného právního předpisu nevyplývá žádné omezení pro členy politických stran či hnutí (včetně členství v KSČ), proto členství v politické straně nelze samo o sobě považovat za důvod k vyloučení soudce z projednávání a rozhodnutí věci. Na tomto závěru nemůže nic změnit ani rozhodnutí Ústavního soudu České republiky ze dne 15. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 517/2010, neboť toto rozhodnutí se netýká přímo otázky podjatosti soudců, ale otázky práva na poskytnutí informace ohledně členství (popř. kandidatury) soudců v Komunistické straně Československa v období před 17. 11. 1989. K tomu srov. přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. března 2011, sp. zn. 11 Nd 52/2011, a sp. zn. 11 Nd 68/2011. [...] Za pochybení nelze podle Nejvyššího soudu považovat ani to, pokud se vrchní soud zabýval též možnou podjatostí i zbývajících členů senátu 9 To, JUDr. Jany Kantorové a JUDr. Petra Píši, protože tatáž námitka by mohla být následně uplatněna i proti těmto soudcům.

Dotčené předpisy: § 30 odst. 1 tr. ř., § 60 z. o soudech

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. května 2013, sp. zn. 8 Tdo 1464/2012, kat. B. EU.

Pozn.: Rozhodnutí projednáno evidenčním senátem.

Právní věta:

I. Pro posouzení, zda jde o vyloučení soudce ve smyslu § 30 odst. 1 tr. ř., je nutné zásadně v každé konkrétní věci zvažovat souhrn všech rozhodných podkladů, postojů a chování soudce. Okolnosti svědčící o poměru soudce k projednávané věci nebo k osobám zakládající jeho vyloučení je nutné posuzovat výhradně se zřetelem na okolnosti projednávaného případu, nikoli s ohledem na problematiku (byť by zdánlivě obdobnou) v jiných trestních věcech, neboť důvody pro vyloučení soudce podle § 30 odst. 1 tr. ř. pro jeho podjatost lze dovozovat vždy jen ve vztahu k pojednávané věci a okolnosti zjištěné z jiných věcí není možné zásadně zobecňovat. Každá věc je jedinečná, má zcela jiný obsah a zkoumají se vždy konkrétní skutečnosti v každé projednávané věci samostatně.

II. Pro vedení řízení proti uprchlému ve smyslu § 302 tr. ř. u osoby pobývajícím v cizím státě je rozhodující, že důvodem jeho pobytu v cizině je právě jeho záměr vyhnout se trestnímu stíhání před domovským soudem. Jestliže se za těchto okolností obviněný nachází v cizím státě, kde je vzat na základě požadavku domovského státu na vydání takového pachatele do vydávací vazby, čímž je omezen na osobní svobodě, jsou stále splněny podmínky § 302 tr. ř. pro konání řízení proti uprchlému.

III. Závěru o naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1, 4 tr. zák. spáchaného přede dnem 1. 7. 2006 bezhotovostními převody, které získaly materializovanou povahu peněz v hotovosti (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2007, sp. zn. 5 Tdo 1256/2007), nebrání skutečnost, že tyto finanční prostředky nebyly v hotovosti vybrány přímo z majetku osoby, která je pachatelé svěřila, ale došlo k tomu až poté, co byly záměrně nejprve převedeny na účty jiných subjektů, které se tak staly prostředníkem v toku těchto finančních prostředků, a byly v hotovosti vybrány teprve z účtů těchto prostředníků, pokud se tak stalo se záměrem zakrýt kriminální povahu takového jednání. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I. Lze jen připomenout, že pokud se v nálezů Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 167/1994, konstatuje, že postačí pochybnost podjatosti, s tímto závěrem se Nejvyšší soud ztotožňuje, neboť to vyplývá především ustanovením § 30 odst. 1 tr. ř. Jestliže však obviněný tímto rozhodnutím argumentuje na podporu svých úvah o vyloučení senátu odvolacího soudu, srovnávaný nález řešil konflikt mezi soudkyní a právním zástupcem účastníka řízení, na rozdíl od projednávané věci, kde šlo o rozdílnost právních názorů nalézacího a dovolacího soudu. Argumentace nálezem sp. zn. III. ÚS 2523/2010 není v projednávané věci rovněž namístě, protože tento nález se netýká podjatosti, nýbrž ultima ratio a procesní korektnosti úkonů orgánů činných v trestním řízení.

Rozhodné proto je, že u každé jednotlivé věci je nezbytné pro podjatost soudců posuzovat individuálně na základě obecných principů vycházejících z čl. 6 Evropské úmluvy o lidských právech a v čl. 36, 37, 38 Listiny základních práv a svobod a dalších pravidel stanovených obecnými konkrétními právními normami. Na podjatost proto **nelze usuzovat jen na základě názoru obviněného dovozaného z okolností vytržených z kontextu všech skutečností** (tj. nejen týkajících se osoby pachatele a projednávaného činu, ale i všech dalších stojících i mimo rámec projednávané věci) majících pro takové posouzení význam. **Je proto nutné v případě možných pochybností o podjatosti soudců vždy zvažovat celý komplex**

v **konkrétní věci zjištěných skutečností, podkladů a postojů soudců v ní rozhodujících**, neboť teprve při souhrnném uvážení všech důležitých poznatků je možné učinit spolehlivý závěr o tom, zda zkoumaná námitka zpochybňující nestrannost soudce svědčí s přihlédnutím ke všem konkrétním okolnostem o podjatosti soudce či nikoli. Je proto vždy nutné vycházet z konkrétních okolností případu [k tomu srov. např. Hauschildt proti Dánsku, rozsudek pléna, 24. 5. 1989, č. 10486/83, § 49]. Pouhá skutečnost, že soud rozhodl v neprospěch stěžovatele, není dostatečná k závěru, že soud nebyl nestanný [viz. Shalimov proti Ukrajině, rozsudek, 4. 3. 2010, č. 20808/02, § 69].

II. Jestliže za těchto skutečností je obviněný v cizím státě vzat na základě požadavku domovského státu na vydání takového pachatele do vydávací vazby a je v cizím státě omezen na osobní svobodě, jsou stále splněny podmínky § 302 tr. ř. pro konání řízení proti uprchlému, protože i za takové situace se obviněný vyhýbá trestnímu stíhání v domovském státě. Jde tedy o zcela odlišnou skutečnost, než když je osobní svoboda osoby trestně stíhané omezena vězením v cizině, v níž obviněný pobýval nikoli proto, aby se vyhýbal trestnímu stíhání, ale přebýval v ní ze zcela jiných důvodů. V nyní projednávané věci se tedy nejedná o situaci ve smyslu rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. 5 Tz 79/2000.

III. Pokud jde o tu část ze společnosti Technology vyvedených finančních prostředků (tj. částky 48.743,- Kč, 6.664.360,- Kč 5.900.000,- Kč, 6.708,- Kč a 149 EUR), která zůstala pouze v bezhotovostní podobě a nebyla tedy průkazně materializována, když současně nebyl prokázán ani úmysl obviněných jejich hotovostní výběr uskutečnit, aby bylo možné uvažovat o pokusu trestného činu zpronevěry, odvolací soud je do částky představující výši způsobené škody nezahrnul, a proto o ně ani výrok o vině neopřel.

Dotčené předpisy: § 30 odst. 1 tr. ř., § 302 tr. ř., § 206 tr. zákoníku

Uvedeno také: Řízení proti uprchlému (§ 302 tr. ř.)

Heslo: Vyloučení soudce (§ 30 odst. 2 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. prosince 2010, sp. zn. 4 Tz 68/2010, uveřejněné pod číslem 42/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Pod pojmem „rozhodnutí o vazbě“, jehož vydání v přípravném řízení je důvodem k vyloučení soudce podle § 30 odst. 2 věty druhé tr. ř. z rozhodování v téže věci po podání obžaloby, se rozumí jak rozhodnutí pozitivní, tj. takové, jímž soudce vyhověl návrhu státního zástupce a rozhodl o vzetí obviněného do vazby, tak i rozhodnutí negativní, tj. takové, jímž soudce nevyhověl návrhu státního zástupce na vzetí obviněného do vazby, resp. zamítl ho a případně propustil obviněného ze zadržení. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud České republiky se po prostudování dané věci neztotožnil s názorem ministra spravedlnosti uvedeným ve stížnosti pro porušení zákona, že rozhodnutí o zamítnutí návrhu státního zástupce na vzetí obviněných do vazby není možno považovat za rozhodnutí o vazbě uvedené v ustanovení § 30 odst. 2 tr. ř. Dle názoru Nejvyššího soudu České republiky je třeba shora citované ustanovení § 30 odst. 2 tr. ř. vykládat tak, že pod pojmem rozhodnutí o vazbě měl zákonodárce na mysli jak rozhodnutí pozitivní, tj. že soud návrhu na vzetí obviněného do vazby vyhověl, tak i rozhodnutí negativní, tj. že soud návrhu na vzetí obviněného do vazby nevyhověl, resp. jej zamítne.

Dotčené předpisy: § 30 odst. 2 tr. ř.

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. října 2011, sp. zn. 7 Tz 68/2011, uveřejněný pod číslem 35/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Příslušnost soudu podle § 26 tr. ř. k úkonům v přípravném řízení je omezena pouze na dobu trvání přípravného řízení (§ 12 odst. 10 tr. ř.). Po ukončení přípravného řízení podáním obžaloby se příslušnost soudu řídí obecnými hledisky uvedenými v ustanoveních § 16 až 22 tr. ř. a soud příslušný podle těchto ustanovení se stává soudem příslušným ke všem rozhodnutím, která ve věci přicházejí v úvahu, a to včetně těch, jejichž potřeba vyvstala z procesních úkonů, k nimž došlo ještě v přípravném řízení. Proto o stížnosti obviněného podané proti usnesení, jímž rozhodl státní zástupce v přípravném řízení podle § 71 odst. 3 tr. ř. (ve znění účinném do 31. 12. 2011) o dalším trvání vazby, v době po podání obžaloby rozhoduje soud [§ 146a odst. 1 písm. a) tr. ř.]

příslušný k projednání obžaloby. Jelikož nejde o rozhodování o vazbě tohoto obviněného v přípravném řízení, nejsou soudci, kteří rozhodují o takové stížnosti, vyloučeni z vykonávání úkonů trestního řízení z důvodu, jenž jinak vyplývá z ustanovení § 30 odst. 2 věty druhé tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Ustanovení § 26 tr. ř. obsahuje zvláštní úpravu příslušnosti soudu, která je omezena jen na dobu, po kterou se koná přípravné řízení. Účelem tohoto ustanovení je zajistit soudní kontrolu výkonné moci, kterou v trestním řízení reprezentuje státní zastupitelství, pokud činí ty nejzávažnější zásahy do základních práv a svobod. Po podání obžaloby, jímž se přípravné řízení končí, tento účel odpadá, neboť věc se dostává do sféry výlučné ingerence soudní moci a přitom z obecných ustanovení o soudní příslušnosti (§ 16 tr. ř. až § 22 tr. ř.) vyplývá, který soud je určen k tomu, aby rozhodoval o všem, co je předmětem řízení v době po podání obžaloby. **Významným atributem řízení ve stadiu po podání obžaloby je také jednota tohoto řízení, a to ve smyslu záruk konzistentnosti postupu soudu a všech jeho rozhodnutí ve vzájemném vztahu. Nenahraditelným předpokladem této jednoty je to, že v daném stadiu vede řízení jeden soud a že tento soud činí veškerá rozhodnutí spadající do daného stadia řízení.**

S těmito zásadami je neslučitelné, aby ve stadiu po podání obžaloby byla některá rozhodnutí vyňata z kompetence soudu, jehož příslušnost vyplývá z ustanovení § 16 tr. ř. až § 22 tr. ř., a aby nadále spadala do kompetence soudu příslušného podle § 26 tr. ř. **pro stádium přípravného řízení.** Příslušnost soudu, která byla založena ustanovením § 26 tr. ř. pouze pro přípravné řízení, končí podáním obžaloby. Věc tím přechází do stadia řízení před soudem prvního stupně, jehož příslušnost vyplývá z ustanovení § 16 tr. ř. až § 22 tr. ř. Tento soud činí veškerá rozhodnutí včetně těch, jejichž potřeba vyvstala z úkonů, k nimž došlo v době, kdy ještě probíhalo přípravné řízení.

Dotčené předpisy: § 16 tr. ř., § 17 tr. ř., § 18 tr. ř., § 19 tr. ř., § 20 tr. ř., § 21 tr. ř., § 22 tr. ř., § 26 tr. ř., § 30 odst. 2 tr. ř., § 71 odst. 3 tr. ř.

Uvedeno také: Příslušnost soudu (§ 16 a násl. tr. ř.), Příslušnost soudu k úkonům v přípravném řízení (§ 26 tr. ř.)

- Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 14. října 2011, sp. zn. 7 Tmo 42/2011, uveřejněné pod číslem 37/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Soudce, který rozhodoval v přípravném řízení o vazbě obviněného nebo činil jiný z procesních úkonů vyjmenovaných v ustanovení § 30 odst. 2 tr. ř., je po podání obžaloby na obviněného vyloučen z vykonávání všech úkonů trestního řízení, nikoliv jen těch, které bezprostředně směřují k rozhodnutí o jeho vině a trestu. Proto je takový soudce vyloučen též z provedení výsledku obviněného, o jehož vazbě rozhodoval v přípravném řízení, a rozhodnutí o vazbě na základě příkazu k zatčení podle § 69 odst. 5 tr. ř., který po podání obžaloby na tohoto obviněného vydal jiný soudce stejného soudu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Vzhledem k tomu, že rozhodnutí soudce L. P. ze dne 3. 6. 2011, sp. zn. 27 Ntm 3/2011, je rozhodnutím o vazbě, neboť shledal u mladistvého P. C. vazební důvody podle § 67 písm. a), c) tr. ř. a zároveň dospěl k závěru, že skutečnosti dosud zjištěné, včetně jeho doznání se k presumované trestné činnosti, nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky přečinu (provinění), pro které bylo mladistvému sděleno obvinění, a jsou zde i zřejmé důvody k podezření, že přečin spáchal, **bylo nutno soudce L. P. považovat za soudce, který je ve smyslu § 30 odst. 2 tr. ř. po podání obžaloby na mladistvého vyloučen z vykonávání jakýchkoliv úkonů v tomto trestním řízení, nikoliv jen těch, které bezprostředně směřují k rozhodnutí o jeho vině a trestu.** Pokud po podání obžaloby vydal napadené usnesení, krajskému soudu nezbylo, než je jako nezákonné zrušit a v důsledku toho propustit mladistvého z vazby.

Dotčené předpisy: § 30 odst. 2 tr. ř., § 69 odst. 5 tr. ř.

Heslo: Vyloučení státního zástupce z rozhodování nadřízeného orgánu (§ 30 odst. 3 tr. ř.)

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. ledna 2012, sp. zn. 7 Tz 5/2012, uveřejněný pod číslem 8/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Z rozhodování o stížnosti u nadřízeného orgánu je podle § 30 odst. 3 tr. ř. vyloučen státní zástupce, který vykonával dohled ve smyslu § 12d zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, nejen tehdy, jestliže dal k napadenému usnesení výslovně písemný pokyn podle § 12d odst. 1 zákona o státním zastupitelství, ale i tehdy, jestliže smyslem jeho přípisů, byť takto výslovně neoznačených, bylo usměrnit postup státního zástupce nejbližší nižšího státního zastupitelství, který vykonával dozor v přípravném řízení, tak, aby bylo zahájeno trestní stíhání obviněného pro konkrétní trestný čin včetně toho, jak má být popsán skutek, neboť jde o postup, jehož význam je fakticky stejný jako pokyn podle § 12d odst. 1 zákona o státním zastupitelství.

Nadřízeným státním zástupcem podle § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. se rozumí státní zástupce státního zastupitelství nejbližší vyššího státního zastupitelství vůči tomu, u něhož je činný státní zástupce, který vykonává dozor v přípravném řízení. Pokud je tento nadřízený státní zástupce vyloučen z rozhodování o stížnosti z důvodu uvedeného v § 30 odst. 3 tr. ř. a rozhodnout nemůže ani jiný státní zástupce téhož nadřízeného státního zastupitelství, je nadřízeným státním zástupcem ve smyslu § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. státní zástupce jiného státního zastupitelství stejného stupně. O odnětí a přikázání věci je třeba rozhodnout v souladu s procesními pravidly uvedenými v ustanoveních § 12a zákona o státním zastupitelství a v § 25 tr. ř. per analogiam. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I když žádný z uvedených přípisů státního zástupce Krajského státního zastupitelství v Praze, který vykonával dohled, a krajského státního zástupce v P. nebyl výslovně označen jako pokyn podle § 12d odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, je zjevné, že ve faktickém smyslu o pokyny šlo. Smyslem přípisů evidentně bylo usměrnit postup státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Mělníku, který vykonával dozor nad přípravným řízením, tak, aby bylo zahájeno trestní stíhání obviněné pro přečin zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku včetně toho, jak má být popsán skutek

Za tohoto stavu je plně akceptovatelný názor ministra spravedlnosti, že Krajské státní zastupitelství v Praze vůči policejnímu orgánu prosadilo prostřednictvím Okresního státního zastupitelství v Mělníku své právní názory. Státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Praze, který vykonával dohled a rozhodl o stížnosti obviněné proti

usnesení policejního orgánu, byl vyloučen z rozhodování, neboť předtím fakticky dal pokyn k usnesení policejního orgánu, proti němuž směřovala stížnost. Vzhledem k tomu, že se na zmíněném faktickém pokynu významně podílel také sám krajský státní zástupce v P. (tj. vedoucí státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Praze), bylo namístě, aby o stížnosti obviněné proti usnesení policejního orgánu rozhodl státní zástupce jiného krajského státního zastupitelství. Pouze tak mohla být zaručena nestrannost a objektivita přezkumu usnesení policejního orgánu a následného rozhodnutí o stížnosti.

Dotčené předpisy: § 30 odst. 3 tr. ř., § 25 tr. ř., § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř.

Uvedeno také: Řízení před orgánem proti jehož usnesení stížnost směřuje (§ 146 odst. 2 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. července 2012, sp. zn. 8 Tdo 762/2012, uveřejněné pod číslem 76/2013 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Za soudce vyloučeného z rozhodování u soudu vyššího stupně podle § 30 odst. 3 tr. ř. se považuje soudce, který se zúčastnil rozhodování u soudu nižšího stupně jako procesu zakončeného rozhodnutím ve věci samé či rozhodnutím s takovým rozhodnutím souvisejícím (např. o vazbě, o zajištění majetku obviněného). Za účast na rozhodování u soudu nižšího stupně ve smyslu § 30 odst. 3 tr. ř. se nepovažuje, jestliže soudce u soudu nižšího stupně nařídil hlavní líčení a prováděl dokazování, aniž by učinil rozhodnutí ve věci samé či rozhodnutí s ním související. Uvedená skutečnost podle okolností zakládá důvod pro vyloučení soudce podle § 30 odst. 1 tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

K vyloučení soudce z rozhodování u soudu vyššího stupně vede jeho účast „na rozhodování u soudu nižšího stupně“, což znamená, že se zde nemíní jakákoliv účast při provádění úkonů soudu nižšího stupně, ale z formulace „na rozhodování“ je patrné, že se požaduje výslovně rozhodovací činnost, která je završena „rozhodnutím“. Tímto rozhodnutím proto nemůže být jakýkoliv výsledný úkon soudce, ale je za něj nutné považovat jen takové rozhodnutí, jež se svou povahou blíží smyslu rozhodnutí, jak je vymezeno v ustanovení § 119 tr. ř., podle něhož soud rozhoduje rozsudkem a jestliže zákon nestanoví něco jiného,

usnesením. V rozhodnutí, jak má na mysli § 119 tr. ř., se odráží výsledek projednání určitých otázek a závazný způsob jejich řešení. Z rozhodnutí vyplývají pro subjekty vynutitelná práva a povinnosti. **Kromě toho soud rozhoduje i dalšími ryze neformálními způsoby, kromě jiného např. vydává opatření, která jsou považována za neformální úkony spíše organizačně-technické povahy, jež zákon nespecifikuje. Ta se však za rozhodnutí v uvedeném smyslu nepovažují.** V souladu s § 30 odst. 3 tr. ř. je proto nutné považovat za soudce vyloučeného z rozhodování u soudu vyššího stupně takového soudce, který se zúčastnil procesu „rozhodování“, jež bylo završeno „rozhodnutím“, jak má na mysli ustanovení § 119 tr. ř. O splnění této podmínky nejde tehdy, jestliže takový soudce jako předseda senátu u soudu nižšího stupně nařídí hlavní líčení, a v jeho průběhu provádí dokazování, event. hlavní líčení odročuje, aniž by v průběhu této činnosti učinil jakýkoliv úkon, kterým by ve smyslu § 119 tr. ř. rozhodl. Nařízení hlavního líčení podle § 198 tr. ř. ani úkony organizační povahy v průběhu hlavního líčení (§ 202 tr. ř., § 203 odst. 1 tr. ř.) nebo odročení hlavního líčení podle § 219 tr. ř. nemají povahu v naznačeném směru, a proto postup soudce, který pouze nařídí hlavní líčení a v jeho průběhu provádí dokazování (zejména vyslýchá svědky a čte listinné důkazy), aniž by v jeho průběhu rozhodoval o meritorních otázkách usnesením nebo rozsudkem, nenaplnuje důvod pro vyloučení tohoto soudce, jak má na mysli ustanovení § 30 odst. 3 tr. ř.

Dotčené předpisy: § 30 odst. 1 tr. ř., § 30 odst. 3 tr. ř.

Uvedeno také: Vyloučení soudce (§ 30 odst. 1 tr. ř.)

Heslo: Práva obviněného (§ 33 odst. 1 tr. ř.)
--

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. dubna 2009, sp. zn. II. ÚS 2448/08, publikovaný pod číslem N 106/53 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 331.*

Právní věta:

Právo na obhajobu v sobě zahrnuje i právo žádat o odročení úkonu trestního řízení včetně hlavního líčení pro překážky na straně obhájce z toho důvodu, že obviněný žádá přítomnost zvoleného obhájce. Pokud tedy obviněný žádá o odročení hlavního líčení proto, že se jeho obhájce z objektivních příčin nemůže k hlavnímu líčení dostavit, aniž by se jednalo o zjevnou obstrukci, je zásadně namístě takové žádosti vyhovět. Orgány

činné v trestním řízení jsou totiž povinny obhájci umožnit, aby svá zákonná oprávnění a povinnosti plnil. Pouze v případě evidentních obstrukcí by tedy v souladu s názorem obsaženým v nálezů sp. zn. III. ÚS 68/97 (N 74/8 SbNU 221) bylo možné akceptovat názor dovolacího soudu v posuzované věci. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud nepovažuje právo podle čl. 37 odst. 2 Listiny a čl. 40 odst. 3 Listiny na obhajobu za vyčerpané tím, že si obviněný zvolí obhájce. Orgány činné v trestním řízení totiž musí tuto skutečnost respektovat a umožnit reálný výkon tohoto ústavně garantovaného práva.

Z hlediska porušení základních práv stěžovatele na právní pomoc, jako obviněného v trestním řízení, je rozhodující zjištění Ústavního soudu, že se hlavní líčení uskutečnilo přesto, že se k němu nedostavil zvolený obhájce stěžovatele, ale ani jeho substituent. Postupem soudu tak bylo stěžovateli upřeno právo na jakoukoliv právní pomoc v řízení, které bylo pro souzenou věc mimořádně důležité, neboť při něm byl proveden klíčový důkaz znaleckým posudkem a výsledkem znalkyně, a byl vynesena rozsudek pro stěžovatele na rozdíl od předchozího rozsudku nepříznivý. Pokud soud měl za to, že důvody pro odročení hlavního líčení dány nebyly, nemohl takto nastalý stav řešit tím, že jednal v nepřítomnosti obhájce, ale měl z toho vyvodit odpovídající důsledky ve vztahu k obhájci, např. stížností na postup advokáta České advokátní komory, a vyvolat tak proti němu kárné řízení a jednání odročit.

Na tomto závěru nic nemění skutečnost, že se nejednalo o nutnou obhajobu. Jakmile si totiž obviněný, u kterého nejsou splněny zákonné důvody nutné obhajoby, obhájce zvolí, má právo, aby se účastnil všech úkonů trestního řízení stejně jako obhájce v případě nutné obhajoby. Neúčast obhájce u hlavního líčení nelze chápat jako pouhé porušení smlouvy mezi advokátem a klientem o právní pomoci. Odpovědnost za výběr obhájce z hlediska jeho schopnosti účinně hájit obviněného dopadá v plné míře na toho, kdo si ho zvolil, avšak nelze ho činit odpovědným za to, že se obhájce k soudu vůbec nedostavil. Základní právo být obhajován není vyčerpano tím, že si obhájce zvolí, ale až tím, když je zvolený obhájce při konkrétním úkonu trestního řízení také přítomen, a to buď osobně, nebo zastoupený substituentem.

Dotčené předpisy: čl. 37 odst. 2 LZPS, čl. 40 odst. 3 LZPS, § 33 odst. 1 tr. ř., § 41 odst. 4 tr. ř., § 202 odst. 3 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na obhajobu (čl. 40 odst. 3 LZPS), Povinnosti a práva obhájce (§ 41 tr. ř.)

Heslo: Právo obviněného nevypovídat (§ 33 odst. 1 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. srpna 2009, sp. zn. 8 Tdo 921/2009, uveřejněné pod číslem 3/2011 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Nerozhodne-li z důležitých důvodů předseda senátu jinak, pak v souladu s ustanovením § 55b odst. 1 tr. ř. se vždy pořizuje zvukový záznam o průběhu hlavního líčení. Jestliže obviněný byl v souladu s ustanovením § 33 odst. 1 tr. ř. řádně poučen o právu ve své trestní věci nevypovídat a poté při vědomí, že průběh hlavního líčení bude zvukově zaznamenán, rozhodl se sám vypovídat, tedy dobrovolně poskytl svůj hlasový vzorek. Proto nelze považovat za nezákonný postup soudu, který použije takto pořízený zvukový záznam zachycující hlasové projevy obviněného jako srovnávací materiál pro vypracování znaleckého posudku (z oboru fonetika, odvětví kriminalistická audioexpertiza) ke ztotožnění osoby, jejíž hlas byl opatřen odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu provedeným zákonným způsobem podle § 88 tr. ř. Takto opatřený posudek znalce je důkazem (důkazním prostředkem) použitelným v řízení před soudem (§ 89 odst. 2 tr. ř.). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Pokud jde o tyto námitky obviněného, zejména k postupu soudu prvního stupně při ztotožňování jeho hlasu s hlasem na záznamech telefonických odposlechů, jeví se vhodné odkázat na závěry odvolacího soudu, který správně poukázal na to, že předpoklady a podmínky pro vypracování znaleckého posudku jsou zakotveny v ustanovení § 105 tr. ř., přičemž zdůraznil, že v souzené věci není podstatné, zda byl znalci předkládán spisový materiál, jeho přílohy nebo předmět znaleckého zkoumání jako věci, které nejsou a ani nemohou být součástí spisu či jeho přílohou. Současně správně zdůraznil, že podle § 89 odst. 2 tr. ř. nelze předem vyloučit žádný druh důkazního prostředku, vyjma případů, ve kterých přímo z trestního řádu nebo jiného právního předpisu vyplívá nepřipustnost určitého důkazu. O takový případ (tj. vyloučení použitelnosti důkazu podle § 89 odst. 3 tr. ř.) jednoznačně v souzené věci nejde, přičemž nepřipustnost důkazu použitého soudem prvního stupně

nevyplývá ani z eventualit uvedených v respektovaném komentáři k trestnímu řádu k § 89 odst. 2. tr. ř. (srov. stranu 23 rozhodnutí odvolacího soudu).

V těchto souvislostech Nejvyšší soud považuje rovněž za významné, že v posuzované věci nelze přehlédnout ani to, že v případech mnoha telefonických hovorů byla totožnost obviněných či jiných mluvících osob zjištěna i z jiných okolností a souvislostí, takže audioexperti tato zjištění jen potvrzovala, aniž by byla rozhodujícím prvkem při identifikaci jednotlivých účastníků hovorů.

Pokud obviněný dále namítal, že zvukový záznam pořízený podle § 55b odst. 1 tr. ř. slouží toliko k tomu, aby protokolující úředník mohl zaznamenat na příslušný prostředek podstatný obsah hlavního líčení do protokolu, považuje Nejvyšší soud za vhodné poukázat na závěry shora uvedené, které jsou ve vztahu i k této námitce v obecné rovině použitelné. Rovněž pak lze poukázat na závěry přijaté v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2005, sp. zn. 4 Tz 7/2005 (publikované pod č. 58/2005 Sb. rozh. tr.), že „... není možné trvat ani na stanovisku, že strana trestního procesu nemá nárok na pořízení kopie tohoto záznamu, jen s odkazem na skutečnost, že trestní řád pořizování takových kopií nepředpokládá. Získání kopie zvukového záznamu je vlastně jen umožněním seznámit se se zvukovým záznamem jiným technickým způsobem, než jeho poslechem při přehrání pracovníky soudu ...“, a že „Možnost seznámit se s obsahem zvukového záznamu o průběhu hlavního líčení je součástí práva obviněného na obhajobu. Proto k žádosti obviněného nebo jeho obhájce soud podle okolností případu určí, zda umožní přehrání takového záznamu nebo poskytne jeho kopii.“ Z těchto jen stručně uvedených důvodů je zřejmé, že zvukový záznam pořízený podle § 55b odst. 1 tr. ř. neslouží toliko k tomu, aby protokolující úředník mohl zaznamenat podstatný obsah hlavního líčení do protokolu.

Dotčené předpisy: § 55b odst. 1 tr. ř., § 88 tr. ř., § 89 tr. ř., § 33 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: **Zvláštní prostředky protokolace (§ 55b tr. ř.), Odposlech a záznam telekomunikačního provozu (§ 88 tr. ř.)**

Heslo: Nárok na bezplatnou obhajobu (§ 33 odst. 2 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. dubna 2010, sp. zn. I. ÚS 22/10, uveřejněný pod číslem N 77/57 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na s. 43.

Právní věta:

Vrchní soud postupoval libovolně, když postupem porušujícím čl. 2 odst. 2 Listiny nevyhověl návrhu stěžovatelky z důvodu neunesení důkazního břemene spočívajícího v nedoložení nevládnictví a případných dalších listin (dary od příbuzných), aniž by však stěžovatelku vyzval k jejich doplnění, což ve svém důsledku vedlo k porušení základního práva stěžovatelky garantovaného čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy. V daném případě nelze ani odhlédnout od skutečnosti, že v trestním řízení jako celku, tedy i při rozhodování o náhradě nákladů řízení, se uplatňuje zásada vyšetřovací [viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 1. 1991 sp. zn. 1 To 56/90].

Ústavní soud nesdílí restriktivní pojetí "oprávněných výdajů", neboť je dle jeho názoru třeba posuzovat lidský život a osobnost člověka výrazně komplexněji, mimo jiné i pod zorným úhlem práva na soukromí. Již ze samé povahy tohoto práva je však patrné, že nelze vymezit jeho obsah tak, aby zahrnoval všechny v úvahu přicházející možnosti, neboť je to právě každý jeden jednotlivce, který tomuto právu dává konkrétní obsah. Je proto povinností soudů, aby posuzovaly jedinečnost každého případu tak, aby vedle dodržení záruk spravedlivého procesu byla šetřena i další základní práva jednotlivce, v daném případě právo na soukromý život. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Podstatou ústavní stížnosti byly námitky stěžovatelky ohledně postupu vrchního soudu, který, **aniž by stěžovatelku vyzval k doplnění podání, posoudil jí předložené doklady o nemajetnosti jako nedostačující pro přiznání nároku na bezplatnou obhajobu, resp. náhradu nákladů ustanoveného obhájce státem.**

Je proto povinností soudů, aby posuzovaly jedinečnost každého případu tak, aby vedle dodržení záruk spravedlivého procesu byla šetřena i další základní práva jednotlivce, v daném případě právo na soukromý život [G. Dürig (G. D., Der Grundrechtssatz von der Menschenwürde, Archiv des öffentlichen Rechts 81, 1956, s. 127) zformuloval proslulou teorii objektu, kterou převzala judikatura německého Spolkového ústavního soudu, vážící se k otázkám lidské důstojnosti. Podle této teorie dochází k porušení lidské důstojnosti v případě, kdy je konkrétní jednotlivce postaven státní mocí do role objektu, kdy se stává pouhým prostředkem a je umenšen do podoby druhově zaměnitelné veličiny. Lze dovodit, že člověk tak bývá netoliko objektem společenských "poměrů", ale stává se i objektem práva, je-li nucen podrobovat se mu zcela při jeho interpretaci a aplikaci, tj. bez zohlednění jeho individuálních zájmů, resp. základních práv]. **Vedle subjektivních faktorů na straně jednotlivce je při posuzování "obvyklostí, resp. oprávněnosti" výdaje třeba vzít v úvahu**

i faktory objektivní; mezi ty mimo jiné patří technologický vývoj (např. mobilní telefony, internet) a s ním související změny ve způsobech komunikace, získávání informací, styku s úřady, sdružování apod., resp. vývoj technologií, skrze něž je realizováno právo jednotlivce na osobní rozvoj, vztahy s ostatními lidmi a vnějším světem, tedy právo na soukromý život.

Dotčené předpisy: § 33 odst. 2 tr. ř., § 33 odst. 3 tr. ř., § 59 odst. 4 tr. ř., § 152 tr. ř., čl. 36 LZPS

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2009, sp. zn. 8 Tdo 1020/2009, uveřejněné pod číslem 29/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Jestliže bylo obviněnému pravomocným rozhodnutím přiznáno právo na bezplatnou obhajobu a byl poučen o tom, aby si zvolil obhájce, popřípadě aby požádal soud o jeho ustanovení (§ 33 odst. 2, 4 a 5 tr. ř.), záleží jen na obviněném, zda a kdy toto své právo uskuteční. Učiní-li tak se značným časovým odstupem (např. zvolí si obhájce až po uplynutí více jak šesti měsíců od přiznání práva na bezplatnou obhajobu) až poté, co orgány činné v trestním řízení prováděly úkony trestního řízení směřující k vydání meritorního rozhodnutí, pak ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. nemůže úspěšně namítat, že v řízení neměl obhájce, ač ho podle zákona měl mít. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Právo obviněné na její obhajobu bylo respektováno i potud, že když podala návrh na obhajobu bezplatnou, neboť bylo o jejím požadavku usnesením Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 3. 3. 2008 sp. zn. 0 Nt 1043/2008, podle § 33 odst. 2 tr. ř. rozhodnuto kladně a tento nárok jí byl přiznán. Se zřetelem na to, že obžaloba na obviněnou byla Okresnímu soudu v Hradci Králové podána až dne 20. 5. 2008, obviněné nic nebránilo, aby poté, co již pominuly důvody nutné obhajoby, si obhájce zvolila. Obviněná však k tomuto kroku přistoupila až dne 15. 9. 2008, kdy udělila plnou moc obhájci JUDr. Josefu Šlerkovi.

Za pochybení v této souvislosti nelze považovat ani to, že z protokolu o hlavním líčení, které se konalo dne 9. 9. 2008 vyplývá, že obviněná při něm uvedla, že se jí nepodařilo spojit s obhájcem, a požadovala odročení řízení. Tomuto jejímu požadavku v době, kdy již neexistovaly důvody nutné obhajoby, samosoudce nevyhověl s poučením, že si může zvolit obhájce pro další fázi řízení, což také obviněná následně učinila. Stejně tak za okolnost porušující právo na obhajobu nelze považovat, že obhajoba nebyla podle názoru obviněné řádně zajišťována, protože naplnění uvedeného dovolacího důvodu nelze spatřovat ve vlastním způsobu obhajoby obviněného ustanoveným obhájcem (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2005, sp. zn. 3 Tdo 567/2005, uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu roč. 2005, seš. 17, č. T 806).

Dotčené předpisy: § 33 odst. 2, 4, 5 tr. ř., § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř.

Uvedeno také: Důvody dovolání (§ 265b odst. 1 písm. c/ tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. února 2010, sp. zn. 11 Tdo 1041/2009, uveřejněné pod číslem 53/2010 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Zrušení ustanovení obhájce, kterého soud ustanovil obviněnému na jeho žádost z důvodu, že obviněnému byl přiznán nárok na bezplatnou obhajobu (§ 33 odst. 2, 4 tr. ř.), se vůbec neváže na existenci (zánik) důvodů nutné obhajoby (§ 36 a § 36a tr. ř.), nýbrž výlučně na pomnutí důvodů, které vedly k přiznání nároku na bezplatnou obhajobu (§ 33 odst. 4 tr. ř.).

Pokud v důsledku nesprávného postupu soudu, který s odkazem na ustanovení § 39 odst. 1 tr. ř. (tj. s ohledem na pomnutí důvodů nutné obhajoby) zruší ustanovení takového obhájce obviněného, přestože nebylo zjištěno, že by pomnuly důvody uvedené v ustanovení § 33 odst. 2 tr. ř., pro které mu byl obhájce ustanoven, jde o porušení práva obviněného hájit se prostřednictvím svého obhájce. Jestliže tímto postupem byla obhájci znemožněna účast na takovém jednání soudu, v němž bylo učiněno i rozhodnutí ve věci samé (např. obhájce nebyl ani vyzooměn o konání veřejného zasedání odvolacího soudu a nebyl mu přítomen), pak je naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Obviněný byl v odůvodnění opatření poučen, že si místo ustanovené obhájkyň může zvolit jiného obhájce na plnou moc, to však neučinil, a JUDr. B. Č. jako svou obhájkyňi plně akceptoval. O tom svědčí především opakovaná účast této obhájkyňi na hlavních líčeních u okresního soudu (dne 29. října 2007, dne 4. února 2008, dne 29. května 2008 a dne 1. září 2008), ale i skutečnost, že za obviněného sepsala odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně a účastnila se i prvního veřejného zasedání odvolacího soudu (dne 11. prosince 2008) nařízeného k jeho projednání. Je zřejmé, že i soudy ji důvodně pokládaly za obhájkyňi obviněného. Její ustanovení tedy mohlo být zrušeno pouze za podmínek § 33 odst. 4 tr. ř., tj. pouze pokud by pominuly důvody, pro které byl obviněnému nárok na bezplatnou obhajobu přiznán. V posuzovaném případě však odvolací soud ve veřejném zasedání dne 11. prosince 2008 ani před tímto zasedáním žádná taková zjištění neučinil, takové skutečnosti nevyplývají ani ze spisu soudu prvního stupně a **je tak evidentní, že odvolací soud se otázkou trvání důvodů pro přiznání práva obviněného Z. H. na bezplatnou obhajobu vůbec nezabýval. Odvolací soud tedy ustanovení obhájkyňi zrušil, aniž by k tomu byly dány zákonné důvody podle § 33 odst. 4 tr. ř.** Pokud zrušení ustanovení této obhájkyňi navíc opřel o § 39 odst. 1 tr. ř., tak je nutno zdůraznit, že v ustanovení § 33 odst. 4 tr. ř. se odkazuje toliko na obdobné užití ustanovení § 38 odst. 2, § 39 odst. 2 (nikoliv odst. 1), § 40 a 40a. Propuštění obviněného z výkonu trestu odnětí svobody (kde se, jak vyplývá z šetření Nejvyššího soudu, nacházel v období od 15. října 2008 do 19. listopadu 2008) takovým zákonným důvodem není

Dotčené předpisy: § 33 odst. 2 tr. ř., § 33 odst. 4 tr. ř., § 39 odst. 1 tr. ř., § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř.

Uvedeno také: **Důvody dovolání (§ 265b odst. 1 písm. c/ tr. ř.)**

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. října 2011, sp. zn. 11 Tz 49/2011, uveřejněný pod číslem 2/2013 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Odepření nároku obviněného na bezplatnou obhajobu či obhajobu za sníženou odměnu s poukazem na rozpor se zásadami morálky není v souladu s ustanovením § 33 odst. 2 tr. ř. a účelem institutu této obhajoby. Morální zásady nejsou hlediskem pro použití ustanovení zaručujícího obviněnému nárok na bezplatnou obhajobu (či obhajobu za

sníženou odměnu), byť by rozpor s těmito zásadami byl dovozován ze skutečnosti, že obviněný je důvodně podezřelý ze spáchání trestného činu.

Jediným významným hlediskem pro přiznání tohoto práva je zjištění úplné nebo částečné neschopnosti obviněného hradit náklady obhajoby. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

V posuzované věci je tedy ze skutkových zjištění soudů zřejmé, že odsouzený v době jejich rozhodování neměl dostatek finančních prostředků, aby byl schopen hradit předpokládané náklady obhajoby v celé jejich výši. Rozhodnutí Okresního soudu v Opavě, kterým odsouzenému byl s přihlédnutím k jeho výdělkovým možnostem přiznán nárok na obhajobu za odměnu sníženou o polovinu, je tak zcela na místě, a v souladu s výše již citovaným ustanovením § 33 odst. 2 tr. ř., neboť obviněný osvědčil, že nemá dostatek prostředků, aby si plně hradil náklady obhajoby. **Naopak postup stížnostního soudu, který odsouzenému tento nárok odepřel mimo jiné s poukazem na rozpor s dobrými mravy, je v rozporu se zněním ustanovení § 33 odst. 2 tr. ř. i účelem institutu bezplatné obhajoby, jak ostatně přílehlavě na to poukazuje ministr spravedlnosti v podané stížnosti.** Kritérium „rozporu s dobrými mravy“ není obsaženo v ustanovení zaručujícím obviněnému nárok na bezplatnou obhajobu (či obhajobu za sníženou odměnu) a vlastně by vylučovalo kterémukoli odsouzenému možnost žádat o bezplatnou obhajobu s odkazem na to, že spácháním trestného činu si sám způsobil vzniklé náklady na obhajobu, a proto se nemůže domáhat toho, aby mu je zcela nebo zčásti hradil stát.

Právo na bezplatnou obhajobu je přitom nedílnou součástí práva na obhajobu zakotveného v čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, a jeho obsahem je právo obviněného, v případě, že si pro svou nemajetnost sám nemůže zcela či zčásti hradit náklady obhajoby, na obhajobu bezplatnou či za sníženou odměnu, resp. při prokázání této nemajetnosti povinnost soudu rozhodnout o tom, že stát zcela či zčásti ponese náklady obhajoby obviněného (srov. nález Ústavního soudu ze dne 7. dubna 2010, sp. zn. I. ÚS 22/10).

Dotčené předpisy: § 33 odst. 2 tr. ř., čl. 40 odst. 3 LZPS

Heslo: Důvody nutné obhajoby (§ 36 odst. 1 tr. ř.)

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. prosince 2013, sp. zn. 6 Tz 58/2013, kat. A.

Pozn.: Schváleno kolegiem.

Právní věta:

Důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř. je dán i tehdy, je-li obviněný ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody na území cizího státu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Pokud krajský soud ke dni 24. 8. 2012, tj. celý měsíc před konáním veřejného zasedání dne (24. 9. 2012) disponoval poznatkem, že (opis rejstříku trestu obviněného založený na č. l. 78-80) rozhodnutím Zemského soudu v Korneuburgu (Landesgericht Korneuburg) ze dne 16. 5. 2012, které téhož dne nabylo právní moci, byl obviněný shledán vinným trestným činem (Theft after unlawful entry into property) a byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání deseti měsíců (Imprisonment, Sentenced Duration: 10 Months), **pak zcela reálně z tohoto poznatku vyvstávala varianta, že obviněný je v rozhodné době (tj. ke dni získání tohoto poznatku, resp. i ke dni nařízeného veřejného zasedání) omezen na osobní svobodě výkonem trestu odnětí svobody na území Rakouska a že tudíž nejsou splněny zákonné podmínky k provedení veřejného zasedání o jeho odvolání v jeho nepřítomnosti. V případě, že takový poznatek odvolací soud neučinil (např. vzhledem k anglické verzi podstatné části záznamu), pak je nutno konstatovat, že nevyvinul dostatečné úsilí k objasnění otázky podstatné pro jeho řízení. Zpráva (č. l. 81), která prokazovala, že ke dni 24. 9. 2012, tj. dni rozhodování odvolacího soudu, nevykonává obviněný vazbu či trest odnětí svobody v tuzemských věznicích, totiž žádným relevantním způsobem nemohla vyloučit možný (a následně ověřený) závěr, že obviněný vykonává v cizině trest odnětí svobody uložený mu cizozemským rozhodnutím. Nedostatečnost citované zprávy pro učinění odpovídajícího závěru plyne z faktu, že nejde-li o případ upravený ustanovením § 455 tr. ř., vykonává odsouzená osoba (v posuzované věci obviněný) uložený trest odnětí svobody na území státu, jehož soudem byl uložen.**

Dotčené předpisy: § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř.

Heslo: Nutná obhajoba (§ 36 odst. 2 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2011, sp. zn. 8 Tdo 713/2011, uveřejněné pod číslem 28/2012 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Skutečnosti zakládající důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 2 tr. ř. nejsou konkretizovány přímo zákonem, jako je tomu u jiných důvodů nutné obhajoby (např. podle § 36 odst. 1 nebo odst. 3 tr. ř.), ale posouzení existence tohoto důvodu je svěřeno soudu a v přípravném řízení státnímu zástupci, jejichž úvaha se odvíjí od individuálních okolností ovlivňujících způsobilost obviněného náležitě se hájit.

Závěr o existenci důvodu nutné obhajoby podle § 36 odst. 2 tr. ř. se musí opírat o konkrétní zjištění takových tělesných nebo duševních vad obviněného, které s ohledem na jejich charakter a rozsah mu neumožňují náležitě se hájit, resp. důvodně vzbuzují pochybnosti o tom, zda obviněný je způsobilý sám se hájit.

Takové pochybnosti mohou vyvstat např. u obviněného, který je velmi vysokého věku a je trvale umístěn v domově důchodců, neboť vysoký věk, nutnost péče jiné osoby o něj i jistá odlišnost od obvyklého samostatného způsobu vedení života jsou výraznými omezeními, jež vedou k oslabení racionálního úsudku a tím i podstatnému snížení jeho schopnosti uplatnit vlastní obhajovací práva bez pomoci obhájce. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

S ohledem na tato pravidla bylo nezbytné, aby soud bez ohledu na to, zda obviněný v průběhu řízení před soudem posléze sám požádal o obhajobu bezplatnou ve smyslu § 33 tr. ř., posuzoval na základě podmínek stanovených v § 36 odst. 2 tr. ř., zda u obviněného nejsou dány důvody nutné obhajoby. Pro tento postup byly v projednávané věci zřejmé pochybnosti o tom, zda obviněný je schopen se náležitě hájit, již v době podání návrhu na potrestání. Zejména pro takový závěr svědčí věk obviněného, který se projednávaného trestného činu dopustil ve svých 88 letech. Jde o osobu, která se již delší dobu nacházela v domově důchodců, kde mu byla zajišťována veškerá potřebná péče. Již tyto dvě okolnosti vedou k závěru, že jak velmi vysoký věk, tak i jistá izolovanost od obvyklého samostatného způsobu života, jsou výraznými omezeními, která mohou vést k nedostatečné orientaci v oblasti trestního práva, a tím podstatnému snížení schopnosti svá obhajovací práva bez pomoci další osoby uplatnit. **Jestliže soudní praxe pochybnosti o způsobilosti náležitě se hájit shledává**

u obviněných hluchých, slepých, hluchoněmých, němých, s vadami řeči nebo těžce nemocných, kteří jsou po utrpeném úrazu v kómatu nebo v jiném obdobném stavu hospitalizováni v nemocnici, anebo u obviněných, kteří neumí číst nebo psát apod. (viz např. rozhodnutí č. 27/1977 a č. 68/1978 Sb. rozh. tr.), pak obdobně tomu je i obviněných přestárých a umístěných v domovech sociální péče, neboť jde o osoby obdobně handicapované. [...] Proto, aby soud mohl tuto otázku řádně posoudit, bude nutné, aby vyžádal od domova důchodců, kde byl (nebo je) obviněný hospitalizován, zprávu o jeho duševní a fyzické způsobilosti a na základě nejen této zprávy, ale též i okolností případu a dalších zjištěných souvislostí důsledně uvážil míru pochybností o způsobilosti obviněného se náležitě hájit. I bez vyžádání uvedené zprávy lze mít za to, že zákonem přepokládané pochybnosti jsou v daném případě, jak je výše naznačeno, patrné. **Ze smyslu § 36 odst. 2 tr. ř. přitom pro rozhodnutí o nutné obhajobě z tohoto důvodu postačí, že existují pochybnosti o schopnosti obviněného se náležitě hájit, a soud považuje za nutné, aby obhájce obviněný měl.** Podle dikce uvedeného ustanovení není nutné nepochybně prokázat, že taková nezpůsobilost se řádně hájit fakticky nastala.

Dotčené předpisy: § 36 odst. 2 tr. ř.

Heslo: Důvody nutné obhajoby (§ 36 odst. 3 tr. ř.)

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2012, sp. zn. 8 Tz 11/2012, uveřejněný pod číslem 61/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Jestliže soud v řízení o přečinu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, ukládá souhrnný trest podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku i za sbíhající se zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje pět let, jímž byl pachatel uznán vinným dřívějším pravomocným rozsudkem, není dán důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 3 tr. ř. V takovém případě je totiž řízení, byť před senátem ve smyslu § 314a odst. 2 tr. ř., konáno jen o přečinu, a nikoliv též o tomto zločinu, třebaže i za něj je ukládán souhrnný trest. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Z uvedeného je patrné, že se předmětný důvod nutné obhajoby **odvíjí výhradně od stanovené horní hranice trestného činu, o němž se řízení koná**. Tímto trestným činem (trestným činem, pro který se vede trestní řízení) **je právní označení skutku, pro který bylo zahájeno trestní stíhání** ve smyslu § 160 tr. ř. Konkrétně se jedná o trestný čin, jenž je uveden ve výroku usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř., neboť tento výrok musí obsahovat kromě jiných náležitostí „...popis skutku, ze kterého je osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným, a zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován“.

Základním předpokladem pro uložení souhrnného trestu je pravomocný odsuzující rozsudek o jiném trestném činu téhož pachatele. Pro splnění podmínek souhrnného trestu je tedy směrodatný pravomocný odsuzující rozsudek, jímž bylo rozhodnuto o vině a trestu. **Soud ukládající souhrnný trest není oprávněn činit skutková zjištění týkající se otázky viny ohledně skutku souzeného dřívějším rozsudkem a nesmí přezkoumávat ani právní závěry dřívějšího rozsudku v otázce viny**, která již byla pravomocně vyřešena. Může pouze doplnit nebo korigovat zjištění učiněná předchozím rozsudkem jen v otázce trestu, a to zjištěními a skutečnostmi, které nastaly v době po vyhlášení dřívějšího rozsudku, a o skutečnostech, které mají bezprostřední vztah ke skutku souzenému později (srov. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009, s. 516-517). Z těchto zásad pro ukládání souhrnného trestu je tedy zjevné, že soud při splnění podmínek podle § 45 odst. 2 tr. zákoníku posuzuje jen otázky spojené s ukládáním trestu, k němuž toto ustanovení také jediné slouží. Otázkou viny, ve vztahu k činu, za nějž se souhrnný trest rovněž ve vztahu k dřívějšímu odsouzení ukládá, se soud vůbec nezabývá. Charakter takového trestného činu, jenž je vůdčím trestným činem pro ukládání souhrnného trestu, nemá tedy žádné jiné dopady než pro uložení trestu. **Není proto možné s tímto trestným činem spojovat otázky viny ani procesní důsledky**, které by jinak, pokud by se vedlo řízení o tomto trestném činu, bylo nutné dodržet.

Dotčené předpisy: § 36 odst. 3 tr. ř., § 43 odst. 2 tr. zákoník

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. ledna 2009, sp. zn. IV. ÚS 1855/08, publikovaný pod číslem N 8/52 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 91.

Právní věta:

Obviněný si zvolí obhájce tím, že s ním uzavře smlouvu o poskytování právních služeb a udělí mu plnou moc, kterou se v řízení obhájce prokazuje. Tato smlouva je právním důvodem vzniku zastoupení, jež vzniká její účinností, a její právní účinky jsou spjaté s předložením plné moci. Vyloučení zvoleného obhájce jako mimořádně významný zásah do práva na obhajobu a s ním spjaté svobody volby obhájce je tudíž svěřeno toliko nezávislému soudci a toliko ze zákonem stanovených důvodů.

Je zásadně věcí obviněného (obžalovaného), kdy a koho z osob oprávněných k poskytování právní pomoci formou obhajoby v trestním řízení (§ 37 trestního řádu) svou obhajobou pověří, příp. zda svého práva volby vůbec využije. Pokud si však obviněný obhájce sám zvolí, může stát do jeho svobodného výběru zasáhnout pouze za splnění zákonem stanovených podmínek, které je nutno vždy vykládat restriktivně se zřetelem na jeho ústavně zaručená práva. Důvod k vyloučení obhájce z obhajování podle § 37a odst. 1 písm. a) trestního řádu je dán za podmínky, že v tomto řízení obhájce jako svědek vypovídá, jako znalec podává znalecký posudek anebo je činný jako tlumočnick (§ 35 odst. 3 trestního řádu). Nepostačuje úmysl orgánů činných v trestním řízení někdy v budoucnu obhájce jako svědka vyslechnout, ani samotné předvolání obhájce jako svědka k výslechu. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Posouzení předmětné věci se odvíjí dále od interpretace § 35 odst. 3 trestního řádu. K této otázce se Ústavní soud autoritativně vyjádřil v nálezu sp. zn. II. ÚS 2445/07 ze dne 3. 4. 2008 (N 65/49 SbNU 15), přičemž právní závěry vyslovené v uvedeném nálezu plně dopadají i na daný případ. Ústavní soud předně s poukazem na ustanovení čl. 37 odst. 2 a čl. 40 odst. 3 Listiny, jakož i čl. 6 odst. 3 písm. b) a c) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva") konstatoval, že každý, kdo je obviněn z trestného činu, má mj. právo na přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby a právo obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru, přičemž tyto ústavní záruky se

promítají i do příslušného procesního předpisu, do trestního řádu (§ 33 odst. 1 trestního řádu), jenž je ve shodě s ústavním pořádkem budován zcela zřetelně na zásadě priority volby obhájce (§ 33 odst. 1, § 37 odst. 2 trestního řádu), kterou je obviněný (obžalovaný) oprávněn uplatnit v kterémkoli stadiu neskončeného řízení (§ 37 odst. 2 trestního řádu); je proto zásadně věcí obviněného (obžalovaného), kdy a koho z osob oprávněných k poskytování právní pomoci formou obhajoby v trestním řízení (§ 37 trestního řádu) svou obhajobou pověří, příp. zda svého práva volby vůbec využije. Pokud si však obviněný obhájce sám zvolí, může stát do jeho svobodného výběru zasáhnout pouze za splnění zákonem stanovených podmínek, které je nutno vždy vykládat restriktivně se zřetelem na jeho ústavně zaručená práva. Důvod k vyloučení obhájce z obhajování podle § 37a odst. 1 písm. a) trestního řádu je dán za podmínky, že v tomto řízení obhájce jako svědek vypovídá, jako znalec podává znalecký posudek anebo je činný jako tlumočnický (§ 35 odst. 3 trestního řádu). Nepostačuje úmysl orgánů činných v trestním řízení někdy v budoucnu obhájce jako svědka vyslechnout, ani samotné předvolání obhájce jako svědka k výslechu. **Jinými slovy tato překážka nenastane, pokud advokát, který má být ve věci činný jako obhájce, v trestním řízení nebude vypovídat jako svědek, nepodá znalecký posudek nebo nebude činný jako tlumočnický, byť je i k úkonům trestního řízení, v rámci nichž by měl takto vystupovat, předvolán či o nich vyrozuměn.**

Dotčené předpisy: § 33 odst. 1 tr. ř., § 35 odst. 3 tr. ř., § 37a tr. ř., § 37 tr. ř.

Uvedeno také: Vyloučení obhájce (§ 37a tr. ř.)

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2009, sp. zn. 4 Tz 41/2009, uveřejněný pod číslem 51/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Účinky úkonu obviněného, jímž si zvolil obhájce k výkonu obhajoby v trestním řízení, nastávají vůči příslušnému orgánu činnému v trestním řízení, u kterého se právě vede trestní řízení, okamžikem, kdy mu obviněný nebo jím zvolený obhájce předložil plnou moc udělenou k výkonu obhajoby v trestním řízení. Přitom nezáleží na okolnosti, kdy byla mezi obviněným a jeho obhájcem uzavřena smlouva o poskytování právních služeb, ani kdy orgán činný v trestním řízení založil písemné vyhotovení plné moci do trestního spisu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Trestní řád v platném znění nedefinuje pojem plné moci, jejího obsahu ani vzniku zastoupení. Odpověď na ni je v trestním řádu jen nepřímou naznačena v ustanovení § 37 odst. 2 tr. ř., podle kterého oznámí-li obviněný změnu obhájce tak, aby obhájce mohl být o úkonu vyrozuměn v zákonem stanovené lhůtě, orgán činný v trestním řízení ode dne doručení takového oznámení vyrozumívá nově zvoleného obhájce.

Z formulace citovaného ustanovení vyplývá, že **účinky plné moci vůči orgánům trestního řízení nastávají oznámením plné moci, tedy jejím předložením orgánu trestního řízení.**

Nutno přitom rozlišovat předložení plné moci od jejího zařazení do trestního spisu. Zatímco předložením plné moci nastávají její účinky vůči orgánu trestního řízení, samotné zařazení plné moci do trestního spisu je jen administrativním úkonem, tedy technickou záležitostí nemající žádný význam z hlediska účinků plné moci. Jestliže tedy orgán trestního řízení, v posuzované věci policejní orgán, opomene předloženou mu plnou moc od obhájce převzít a zařadit ji do trestního spisu, nemůže to mít dopad na účinky plné moci.

Dotčené předpisy: § 37 odst. 1, 2 tr. ř.

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. října 2009, sp. zn. 25 Cdo 4768/2007, uveřejněný pod číslem 99/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Manželka obviněného, která mu namísto něj zvolí obhájce pro trestní řízení a zaplatí náklady nutné obhajoby, je aktivně věcně legitimována ve sporu proti státu o náhradu škody způsobené zahájením (vedením) trestního stíhání, které skončilo jeho zastavením nebo zproštěním obžaloby. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Tedy i manželka obviněného, která využila práva podle § 37 odst. 1 trestního řádu a zvolila svému manželovi obhájce, ač stranou podle § 12 odst. 6 části věty za středníkem trestního řádu není, má vzhledem k tomuto zákonnému oprávnění i k dalším potenciálním možnostem stát se stranou trestního řízení takovou pozicí, že je nutno považovat ji za

účastníka řízení ve smyslu § 7 odst. 1 zákona, který je oprávněn uplatnit nárok na náhradu škody spočívající v jím vynaložených nákladech nutné obhajoby.

I když tedy v posuzované věci dovolatelka nebyla ryze formálně stranou v trestním řízení ve věci samé, tím, že namísto svého obviněného manžela zvolila mu obhájce pro trestní řízení s nutnou obhajobou, stala se osobou fakticky natolik zúčastněnou na trestním řízení, že ji není možno vyloučit z pojmu účastník řízení pro účely definice aktivně legitimované osoby podle § 7 odst. 1 zákona.

Dotčené předpisy: § 37 odst. 1 tr. ř.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2009, sp. zn. 25 Cdo 109/2008, kat. B.

Pozn.: Projednáno evidenčním senátem.

Právní věta:

Družka, která za obviněného zaplatila náklady nutné obhajoby, je aktivně věcně legitimována ve sporu proti státu o náhradu škody způsobené zahájením (vedením) trestního stíhání jejího druha, které skončilo jeho zastavením nebo zproštěním obžaloby. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Proto družka obviněného, která zvolenému obhájci za svého druha zaplatila odměnu, ač se tím stranou podle § 12 odst. 6 části věty za středníkem trestního řádu nestala, má vzhledem k tomuto zákonnému oprávnění (i k dalším potenciálním možnostem stát se stranou trestního řízení) takovou pozici, že je nutno považovat ji za účastníka řízení ve smyslu § 7 odst. 1 zákona, který je oprávněn uplatnit nárok na náhradu škody spočívající v jím vynaložených nákladech nutné obhajoby.

I když tedy v posuzované věci dovolatelka nebyla ryze formálně stranou v trestním řízení ve věci samé, tím, že ze svých prostředků hradila náklady nutné obhajoby svého obviněného druha, stala se osobou fakticky natolik zúčastněnou na trestním řízení, že ji není možno vyloučit z pojmu účastník řízení pro účely definice aktivně legitimované osoby podle § 7 odst. 1 zákona.

Dotčené předpisy: § 37 odst. 1 tr. ř.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2012, sp. zn. 8 Tdo 1454/2011, uveřejněné pod číslem 6/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Obsahuje-li plná moc udělená zvolenému obhájci (§ 37 tr. ř.) oprávnění, že se tento obhájce v trestním řízení vedeném proti obviněnému může dát zastoupit jiným advokátem, je takový projev vůle v souladu s ustanovením § 26 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů. Jestliže se zvolený obhájce nemůže zúčastnit nařízeného hlavního líčení nebo veřejného zasedání a nechá se zastoupit jiným advokátem, nejde o porušení práva na obhajobu a soud není povinen takové jednání odročit.

Nesouhlasí-li obviněný s konáním hlavního líčení nebo veřejného zasedání a žádá-li o jeho odročení s tím, že trvá na osobní účasti zvoleného obhájce, a pro toto hlavní líčení nebo veřejné zasedání udělí témuž obhájci novou plnou moc, podle níž se zvolený obhájce nesmí dát zastoupit jiným advokátem, lze takové jednání obviněného posoudit jako obstrukční snahu zmařit konání hlavního líčení nebo veřejného zasedání, pokud s ohledem na konkrétní okolnosti případu neexistuje vážný důvod obviněnému vyhovět. Pakliže takové hlavní líčení nebo veřejné zasedání proběhne za přítomnosti obhájcem pověřeného advokáta, není naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud však neshledal porušení práva na obhajobu obviněného, ani v dalším postupu odvolacího soudu, který veřejné zasedání za účasti substituenta konal i přes změnu obsahu uvedené plné moci, v níž si obviněný vyhradil, že se obhájce dát zastoupit zmocněncem nemůže (viz č. l. 3154). Z obsahu této další plné moci plyne, že obviněný dříve udělenou plnou moc nezrušil, ale toliko, jak je v této nové plné moci výslovně uvedeno, „nově zplnomocnil advokáta Mgr. Radima Janouška“, aby ho zastupoval s tím, že tato plná moc „je udělena k obhajobě v trestním řízení, jenž je vedeno v současné době před Vrchním soudem v Olomouci pod sp. zn. 5 To 24/2011“. Je tedy zřejmé, že obviněný tímto

jednostranným úkonem sjednal vedle shora uvedené generální plné moci novou plnou moc, v níž svou obhajobu jmenovaným obhájcem omezil, a to zcela účelově, jen na uvedený určitý úsek trestního řízení.

Tímto úkonem (vystavení další plné moci s vyloučením možnosti substitute), se obviněný snažil obejít rozhodnutí soudu o konání veřejného zasedání, které bylo řádně a včas nařízeno. Obviněný takto jednal přesto, že obhájce Mgr. Radim Janoušek dne 22. 6. 2011 sepsal plnou moc pro substituenta Mgr. Radima Struminského, který uvedeně zmocnění, aby jako obhájce zastupoval při obhajobě v trestní věci obviněného M. V. před Vrchním soudem v Olomouci dne 29. 6. 2011, převzal v H. dne 27. 6. 2011. K veřejnému zasedání se v souladu s tímto zmocněním dostavil a obhajobu obviněného i přes jeho nesouhlas realizoval. **Z uvedeného postupu obviněného je možné vyvozovat, že se prostřednictvím svého práva na obhajobu, snažil o neopodstatněné a zcela účelové protahování řízení. V takovém případě bylo v rozporu s obsahem původní plné moci trvat na osobní účasti jmenovaného obhájce, což nemělo žádné opodstatnění,** a to tím spíše za situace, že u tohoto veřejného zasedání nebyly prováděny žádné doplňující důkazy a odvolání obviněného bylo zčásti ve vztahu k výroku o náhradě škody vyhověno.

Dotčené předpisy: § 37 odst. 1 tr. ř., § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., čl. 40 odst. 3 LZPS

Uvedeno také: Právo na obhajobu (čl. 40 odst. 3 LZPS), Důvody dovolání (§ 265b odst. 1 písm. c/ tr. ř.)

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 2013, sp. zn. 30 Cdo 2396/2012, uveřejněný pod číslem 71/2013 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Osoby oprávněné zvolit obviněnému obhájce (§ 37 odst. 1 tr. ř.) nejsou účastníky trestního řízení samy o sobě, ale stávají se jimi až v okamžiku, kdy toto právo využijí. Vznikne-li jim v souvislosti s tím škoda nebo nemajetková újma, za niž odpovídá stát, je třeba je považovat za účastníky řízení ve smyslu § 7 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. k náhradě takové škody nebo nemajetkové újmy aktivně legitimované. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Osoby, které jsou podle § 37 odst. 1 tr. ř. oprávněny zvolit obviněnému obhájce (zákonný zástupce, příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner, druh, jakož i zúčastněná osoba), činí tak vlastním jménem a na vlastní náklady. Jde o osoby, které mají zpravidla s ohledem na vztah k obviněnému samy osobní zájem na výsledku řízení (srov. Šámal, P. a kolektiv. Trestní řád. 6. vydání. Praha 2008, s. 280, bod 2). Proto jsou tyto osoby (kromě osoby zúčastněné) nadány rovněž právem podat ve prospěch obžalovaného odvolání proti rozsudku (§ 247 odst. 2 tr. ř.) a i v takovém případě jsou stranou v trestním řízení. **Splňují tedy předpoklady pro to, aby byly považovány za účastníka řízení aktivně legitimovaného k uplatnění nároku na náhradu škody spočívající v jimi vynaložených nákladech nutné obhajoby** (Vojtek, P. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 88, odst. 3).

Z uvedeného je zřejmé, že **osoby vyjmenované v § 37 odst. 1 tr. ř. nejsou účastníky trestního řízení samy o sobě, ale stávají se jimi až v okamžiku, kdy učiní v trestním řízení jim příslušející úkon**. Vznikne-li jim v souvislosti s tím škoda (např. v podobě vynaložených nákladů na obhajobu) nebo nemajetková újma, za niž odpovídá stát, je třeba je považovat za účastníky řízení ve smyslu § 7 odst. 1 zák. č. 82/1998 Sb. k náhradě takové škody nebo nemajetkové újmy aktivně legitimované. To však neznamená, že by tyto osoby byly oprávněny k náhradě škody nebo újmy vzniklé v trestním řízení někomu jinému (typicky obžalovanému).

Dotčené předpisy: § 37 odst. 1 tr.ř., § 12 odst. 6 tr. ř.

Heslo: Změna zvoleného obhájce (§ 37 odst. 2 tr. ř.)

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2013, sp. zn. 8 Tz 27/2013, uveřejněný pod číslem 21/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Zvolení obhájce obviněným (případně jinou k tomu oprávněnou osobou) na místo obhájce, který mu byl ustanoven, je třeba považovat za skutečnost, v důsledku které původní ustanovení obhájce ve smyslu § 37 odst. 2 tr. ř. ze zákona zaniká. Ve vztahu k ustanovenému obhájci je však zánik jeho ustanovení účinný teprve poté, co je o takové skutečnosti příslušným orgánem činným v trestním řízení vyrozuměn nebo se o ní jiným

způsobem dozví. Do té doby je oprávněn i povinen hájit práva obviněného, a pokud tak činí, má i podle § 151 odst. 2, věty první, tr. ř. vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů podle zvláštního předpisu (advokátního tarifu). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Ustanoveného obhájce rozhodně nebylo možné sankcionovat – jak se napadeným usnesením státního zástupce a jemu předcházejícím usnesením policejního orgánu stalo – tím, že mu nebude přiznána v požadovaném rozsahu odměna a náhrada hotových výdajů (včetně náhrady za promeškaný čas v souvislosti s poskytnutím právní služby) podle výše citovaných ustanovení advokátního tarifu za situace, kdy postupoval zcela v intencích ustanovení § 37 odst. 2 tr. ř. a vykonával obhajobu svého klienta až do doby, než se dozvěděl, že ji převzala později zvolená obhájkyň JUDr. J. X. Do té doby bylo totiž nejen právem, ale dokonce povinností ustanoveného obhájce poskytovat právní pomoc obviněnému mladistvému.

Dotčené předpisy: § 37 odst. 2 tr. ř., § 151 odst. 2 tr. ř.

Uvedeno také: Náklady trestního řízení (§ 151 odst. 2 tr. ř.)

Heslo: Vyloučení obhájce (§ 37a tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 13. ledna 2009, sp. zn. IV. ÚS 1855/08, publikovaný pod číslem N 8/52 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 91.*

Právní věta:

Obviněný si zvolí obhájce tím, že s ním uzavře smlouvu o poskytování právních služeb a udělí mu plnou moc, kterou se v řízení obhájce prokazuje. Tato smlouva je právním důvodem vzniku zastoupení, jež vzniká její účinností, a její právní účinky jsou spjaty s předložením plné moci. Vyloučení zvoleného obhájce jako mimořádně významný zásah do práva na obhajobu a s ním spjaté svobody volby obhájce je tudíž svěřeno toliko nezávislému soudci a toliko ze zákonem stanovených důvodů.

Je zásadně věcí obviněného (obžalovaného), kdy a koho z osob oprávněných k poskytování právní pomoci formou obhajoby v trestním řízení (§ 37 trestního řádu) svou obhajobou pověří, příp. zda svého práva volby vůbec využije. Pokud si však

obviněný obhájce sám zvolí, může stát do jeho svobodného výběru zasáhnout pouze za splnění zákonem stanovených podmínek, které je nutno vždy vykládat restriktivně se zřetelem na jeho ústavně zaručená práva. Důvod k vyloučení obhájce z obhajování podle § 37a odst. 1 písm. a) trestního řádu je dán za podmínky, že v tomto řízení obhájce jako svědek vypovídá, jako znalec podává znalecký posudek anebo je činný jako tlumočnick (§ 35 odst. 3 trestního řádu). Nepostačuje úmysl orgánů činných v trestním řízení někdy v budoucnu obhájce jako svědka vyslechnout, ani samotné předvolání obhájce jako svědka k výslechu. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Posouzení předmětné věci se odvíjí dále od interpretace § 35 odst. 3 trestního řádu. K této otázce se Ústavní soud autoritativně vyjádřil v nálezu sp. zn. II. ÚS 2445/07 ze dne 3. 4. 2008 (N 65/49 SbNU 15), přičemž právní závěry vyslovené v uvedeném nálezu plně dopadají i na daný případ. Ústavní soud předně s poukazem na ustanovení čl. 37 odst. 2 a čl. 40 odst. 3 Listiny, jakož i čl. 6 odst. 3 písm. b) a c) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva") konstatoval, že každý, kdo je obviněn z trestného činu, má mj. právo na přiměřený čas a možnosti k přípravě své obhajoby a právo obhajovat se osobně nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru, přičemž tyto ústavní záruky se promítají i do příslušného procesního předpisu, do trestního řádu (§ 33 odst. 1 trestního řádu), jenž je ve shodě s ústavním pořádkem budován zcela zřetelně na zásadě priority volby obhájce (§ 33 odst. 1, § 37 odst. 2 trestního řádu), kterou je obviněný (obžalovaný) oprávněn uplatnit v kterémkoli stadiu neskončeného řízení (§ 37 odst. 2 trestního řádu); je proto zásadně věcí obviněného (obžalovaného), kdy a koho z osob oprávněných k poskytování právní pomoci formou obhajoby v trestním řízení (§ 37 trestního řádu) svou obhajobou pověří, příp. zda svého práva volby vůbec využije. Pokud si však obviněný obhájce sám zvolí, může stát do jeho svobodného výběru zasáhnout pouze za splnění zákonem stanovených podmínek, které je nutno vždy vykládat restriktivně se zřetelem na jeho ústavně zaručená práva. Důvod k vyloučení obhájce z obhajování podle § 37a odst. 1 písm. a) trestního řádu je dán za podmínky, že v tomto řízení obhájce jako svědek vypovídá, jako znalec podává znalecký posudek anebo je činný jako tlumočnick (§ 35 odst. 3 trestního řádu). Nepostačuje úmysl orgánů činných v trestním řízení někdy v budoucnu obhájce jako svědka vyslechnout, ani samotné předvolání obhájce jako svědka k výslechu. **Jinými slovy tato překážka nenastane, pokud advokát, který má být ve věci činný jako obhájce, v trestním řízení nebude vypovídat jako svědek, nepodá znalecký posudek nebo nebude činný jako**

tlumočník, byť je i k úkonům trestního řízení, v rámci nichž by měl takto vystupovat, předvolán či o nich vyrozuměn.

Dotčené předpisy: § 33 odst. 1 tr. ř., § 35 odst. 3 tr. ř., § 37a tr. ř., § 37 tr. ř.

Uvedeno také: Zvolený obhájce (§ 37 tr. ř.)

Heslo: Ustanovený obhájce (§ 39 tr. ř.)

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. ledna 2009, sp. zn. 4 Tz 101/2008, uveřejněný pod číslem 57/2009 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Pominou-li v průběhu přípravného řízení důvody nutné obhajoby, nezanikají tím bez dalšího práva a povinnosti ustanoveného obhájce k výkonu obhajoby obviněného. V takovém případě příslušný orgán činný v přípravném řízení předloží věc soudci, aby učinil opatření, jímž zruší ustanovení obhájce (§ 39 odst. 1 tr. ř.).

Nebylo-li ustanovení obhájce zrušeno podle § 39 odst. 1 tr. ř. před podáním obžaloby, pak povinnost obhájce k výkonu obhajoby obviněného neskončila v přípravném řízení, a proto orgán činný v přípravném řízení (např. státní zástupce) již není oprávněn rozhodovat o návrhu ustanoveného obhájce na určení výše odměny a náhrady hotových výdajů podle § 151 odst. 3 tr. ř., ale předloží takový návrh k rozhodnutí předsedovi senátu (samosoudci) příslušného soudu prvního stupně. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Z ustanovení § 39 odst. 1 tr. řádu tak jednoznačně plyne, že ustanovení obhájce jakož i zrušení tohoto ustanovení, pominou-li důvody, pro něž se tak stalo, činí za výše uvedených procesních podmínek soudce, k čemuž v posuzované věci nedošlo. Otázku, kdy tedy v konkrétním případě zaniklo ustanovení obhájce JUDr. J. R., je nutno vykládat v intencích ustanovení § 41 odst. 5 tr. řádu. Podle tohoto ustanovení **nebylo-li zmocnění obhájce při jeho zvolení nebo ustanovení vymezeno jinak, zaniká při skončení trestního stíhání. Jinými slovy zmocnění obhájce trvá až do právní moci rozsudku či trestního příkazu, případně právní moci usnesení o zastavení trestního stíhání či jiného pravomocného skončení trestní věci.** Povinnost JUDr. J. R. obhajovat obviněnou M. R. skončila dne 11. 7.

2007, obviněného M. R. dne 26. 7. 2007 a obviněnou K. B. dne 10. 7. 2007, jak jsou vyznačeny právní moci trestního příkazu u jednotlivých obviněných.

Za takto zjištěného stavu věci Nejvyšší soud uzavírá, že státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Litoměřicích **neměl obhájce JUDr. J. R. vyzývat k vyúčtování nákladů obhajoby, a pokud tak již učinil, měl zaslaná vyúčtování obhájce o nákladech obhajoby předložit k rozhodnutí věcně příslušnému orgánu**, jímž byl v daném případě Okresní soud v Litoměřicích. Svým rozhodnutím učiněným podle § 151 odst. 3 tr. řádu porušil zákon v neprospekch obviněných, neboť ve věci rozhodoval věcně nepříslušný orgán

Dotčené předpisy: § 39 odst. 1 tr. ř., § 41 odst. 5 tr. ř., § 151 odst. 3 tr. ř.

Uvedeno také: Náklady trestního řízení – výše odměny a náhrada hotových výdajů (§ 151 odst. 3 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2010, sp. zn. 6 Tdo 1516/2010, uveřejněné pod číslem 36/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

I. Ustanovený obhájce, jemuž byl pozastaven výkon advokacie, není oprávněn po dobu pozastavení výkonu advokacie poskytovat právní služby, a nemůže tedy ani vykonávat obhajobu obviněného v trestním řízení. Za této situace je obhájce, který vykonává advokacii samostatně, povinen, neučiní-li jiné opatření za účelem ochrany práv nebo právem chráněných zájmů obviněného, bez odkladu, nejpozději do jednoho měsíce ode dne, kdy vznikla taková překážka, ustanovit jiného advokáta (po dohodě s ním) svým zástupcem (§ 27 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů).

II. Jestliže se takto ustanovený zástupce obhájce poté účastní úkonů trestního řízení, např. veřejného zasedání konaného o odvolání, nelze učinit závěr, že obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl, takže není naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Obviněný J. N. prostřednictvím svého obhájce uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., jehož naplnění spatřuje v tom, že jemu ustanovené obhájce byl pozastaven ke

dni 1. 5. 2010 výkon advokacie a u veřejného zasedání obviněného ji měla zastupovat obhájkyň JUDr. D. J., kterou viděl poprvé v životě, kterou si za svoji obhájkyň nezvolil a „nabyl přesvědčení, že s projednávanou věcí není blíže seznámena“. Uvádí, že „po dobu pozastavení výkonu advokacie zaniká oprávnění poskytovat právní služby“ a od 1. 5. 2010 tedy neměl v trestním řízení obhájce, přestože se jednalo o případ nutné obhajoby. Vrchní soud v Praze neměl připustit, aby obviněného v řízení o odvolání obhajovala JUDr. D. J., kterou „bez jeho vědomí určila Mgr. E. K. s odkazem na ustanovení § 26 odst. 1 zákona o advokacii, které však nelze použít v případě zániku oprávnění vykonávat advokacii“. S ohledem na shora uvedenou skutečnost obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek soudu druhého stupně a věc tomuto soudu vrátil k novému projednání a rozhodnutí.

K dovolání obviněného J. N. a jím uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., který je dán v případě, že obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl, Nejvyšší soud konstatoval, že dovolací námitky jsou založeny na tvrzení, že obviněný neměl ve veřejném zasedání odvolacího soudu obhájce, ač ho podle zákona mít měl, protože se v jeho případě jednalo o nutnou obhajobu.

Uvedl, že z obsahu spisu Městského soudu v Praze vyplývá, že obviněný měl ustanovenou obhájkyň Mgr. E. K., která ho také zastupovala osobně, eventuálně prostřednictvím svého substituenta. V tomto směru tedy od počátku řízení až do 1. 5. 2010 nemohl být naplněn zmíněný dovolací důvod a obviněný ho shledává až od tohoto data, tj. od 1. 5. 2010. Ve vztahu k prováděným důkazům přichází v úvahu zabývat se pouze problematikou § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. ve vztahu k veřejnému zasedání odvolacího soudu, neboť žádné úkony, které by měly vliv na výsledek trestního řízení, prováděny nebyly. Ze spisu je také patrné, že ustanovené obhájkyň Mgr. E. K. byl pozastaven výkon advokacie z důvodu uvedeného v § 9 odst. 1 písm. b) zákona o advokacii. Uvedená advokátka tuto skutečnost sdělila Vrchnímu soudu v Praze přípisem ze dne 12. 5. 2010, doručeným dne 17. 5. 2010. Již dne 1. 5. 2005 Mgr. E. K. ustanovila svým zástupcem podle § 27 odst. 1 zákona o advokacii JUDr. D. J., která se také dostavila k veřejnému zasedání u odvolacího soudu dne 14. 6. 2010 a zde zajistila obhajobu obviněného. Obviněný však v podaném dovolání argumentoval tím, že JUDr. D. J. viděl u veřejného zasedání poprvé v životě, nikdy si ji za svého obhájce nezvolil a že pozastavením výkonu advokacie zaniká advokátovi oprávnění poskytovat právní služby, což nastalo i u obhájkyň Mgr. E. K. v jeho trestní věci, proto mu měla být dána možnost obhájce si ve stanovené lhůtě zvolit, případně mu měl být následně obhájce ustanoven. Uvedenou argumentaci obviněného nelze akceptovat.

Ustanovená obhájkyň obviněného si byla vědoma svých povinností vůči obviněnému – klientovi i skutečnosti, že pozastavením výkonu advokacie po dobu pozastavení výkonu advokacie není advokát oprávněn poskytovat právní služby. Ustanovená obhájkyň, vědoma si této skutečnosti, postupovala podle § 27 odst. 1 zákona o advokacii, podle něhož, „brání-li advokátovi, který vykonává advokacii samostatně, jakákoliv překážka ve vykonávání advokacie a neučiní-li jiné opatření za účelem ochrany práv nebo právem chráněných zájmů svých klientů, je povinen ustanovit bez odkladu, nejpozději však do jednoho měsíce ode dne, kdy taková překážka vznikla, jiného advokáta po dohodě s ním svým zástupcem (§ 26 odst. 1)...“ Z postupu ustanovené obhájkyň je patrné, že tato postupovala plně v zájmu klienta. Z toho, že veřejnému zasedání byla přítomna JUDr. D. J. vyplývá, že ustanovená obhájkyň JUDr. E. K. v této souvislosti u veřejného zasedání žádnou právní službu neposkytovala. Obviněný byl u veřejného zasedání zastoupen obhájkyň a tudíž jeho odkaz na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. je zjevně neopodstatněný. Obviněný byl obhájcem zastoupen nejen ve formálním významu zastoupení, ale i materiálním, neboť argumentaci obviněného uplatněnou v dovolání, že „o JUDr. D. J. nabyl přesvědčení, že s projednávanou věcí není blíže seznámena“, lze označit za účelovou, protože nelze přehlížet okolnosti konání veřejného zasedání dne 14. 6. 2010. Obhájkyň JUDr. D. J. byla veřejnému zasedání přítomna, přednesla odvolání, rovněž tak závěrečný návrh a ani v jednom případě tohoto vystoupení obviněný neuplatnil námitku, že jej tato obhájkyň zastupuje nekvalitně, naopak sám uvedl, že souhlasí se slovy své obhájkyň. Tato skutečnost svědčí rovněž pro závěr, že služby advokátky, které se mu dne 14. 6. 2010 u veřejného zasedání dostalo, nic nevytýkal a nečinil rozdíl mezi obhájkyň ustanovenou a JUDr. D. J.

Dotčené předpisy: § 35 odst. 1 tr. ř., § 39 tr. ř., § 265b odst. 2 písm. c) tr. ř., § 38 tr. ř.

Uvedno také: **Důvody dovolání (§ 265b odst. 1 písm. c/ tr. ř.)**

Heslo: Zproštění obhájce povinnosti obhajování (§ 40 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. listopadu 2009, sp. zn. 3 Tdo 839/2009, uveřejněné pod číslem 35/2010 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Na rozdíl od případů uvedených v ustanovení § 40a tr. ř., v nichž předseda senátu rozhodne o zproštění ustanoveného obhájce povinnosti obhajování i bez návrhu, je

postup podle § 40 tr. ř. vždy podmíněn žádostí obviněného nebo jeho obhájce a existencí důležitých důvodů. Předseda senátu nemůže rozhodnout bez takové žádosti o zproštění povinnosti obhajování ani v případech, pokud by sám shledal důležité důvody ve smyslu § 40 tr. ř. (např. při ztrátě důvěry mezi obviněným a obhájcem), neboť jinak by tím nepřipustně zasáhl do výkonu advokacie (do vztahu obhájce a jeho klienta – obviněného). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Jak již bylo řečeno výše, soud (předseda senátu) však v tomto případě nemůže sám vstoupit do vztahů mezi obviněným a jeho obhájcem, nepožádá-li o to jeden z nich. Obhájce JUDr. D., jak patrně z protokolu o hlavním líčení (viz č. I. 94), v rámci své závěrečné řeči před obvodním soudem uvedl, že „že mezi ním a obviněným vznikla jakási nedůvěra“, nicméně návrh na zproštění své povinnosti obviněného obhajovat neučinil. Obviněný pak na zmíněné sdělení obhájce nijak nereagoval a o ustanovení jiného obhájce při této příležitosti, ale ani jindy v průběhu řízení před soudem prvního stupně rovněž nepožádal. Učinil tak až v samotném úvodu řízení odvolacího (viz č. I. 126), přičemž Městský soud v Praze jeho žádosti obratem vyhověl.

Z toho Nejvyšší soud uzavřel, že právo obviněného K. na obhajobu postupem samosoudce soudu prvního stupně žádným způsobem porušeno nebylo. Obhájce JUDr. D. obhajobu fakticky vykonával, i když způsobem, který mohl zakládat nespokojenost obviněného. **Protože však obviněný nesdělil soudu prvního stupně, že žádá o ustanovení obhájce jiného, jak to vyžaduje ust. § 40 tr. ř., nelze považovat dovolání obviněného v tomto směru za opodstatněné.** Nejvyšší soud přitom zdůrazňuje, že taková žádost nevyžaduje žádné formální náležitosti, lze ji učinit i ústně v průběhu jednání soudu, přičemž lze konstatovat, že obviněný nebyl osobou, která by vzhledem ke svým duševním schopnostem byla v podání takové žádosti jakkoli omezena. Na podporu tohoto závěru lze poukázat na to, že obviněný zcela kvalifikovaně požádal jak o ustanovení obhájce pro řízení před soudem prvního stupně, tak o jeho výměnu pro řízení odvolací. Nejvyšší soud proto shledal dovolání obviněného K. v této části zjevně neopodstatněné.

Dotčené předpisy: § 40 tr. ř., § 40a tr. ř.

Heslo: Povinnosti a práva obhájce (§ 41 odst. 1 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. září 2011, sp. zn. II. ÚS 1739/11, publikovaný pod číslem N 163/62 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 417.

Právní věta:

V posuzovaném případě soud prvního stupně odmítl přiznat podání obhájkyne stěžovatele ze dne 22. října 2010 účinky odporu s ohledem na to, že toto podání sepsala a podala toliko sama svým jménem advokátka, kterou stěžovatel zmocnil jako svoji obhájkyň. Odůvodnil to tím, že obhájkyň sama nemá právo podat opravný prostředek, leda jako zástupkyň obžalovaného. Z toho plyne, že soud prvního stupně zcela ignoroval ustálenou rozhodovací činnost obecných soudů, na kterou poukázal stěžovatel i Městský soud v Praze. Je třeba přitom zdůraznit, že ona rozhodnutí rozhodně nebyla v dané otázce prvními, protože se odvozují od stanoviska Nejvyššího soudu SSR sp. zn. Tpj 18/72 ze dne 2. ledna 1972 (in Sb.NS 1972: 10, 586 - č. 62). Všechna rozhodnutí přitom vycházejí z toho, že obhájce by jako neoprávněná osoba jednal tehdy, kdyby (vyjma případů uvedených v § 41 odst. 4 trestního řádu) to bylo proti vůli obviněného. I ze skutečnosti, že pod text opravného prostředku obhájce uvedl své jméno, a nikoliv jméno obviněného, je primárně zřejmé, že jej obhájce podal v zastoupení obviněného, a nikoliv sám za sebe.

Z vyjádření soudu prvního stupně k ústavní stížnosti vyplývá, že jej ustálená rozhodovací činnost vrcholných soudních orgánů vlastně vůbec nezajímá a nehodlá se jí řídit, protože to nekonvenuje názoru příslušného zákonného soudce. Pokud se v této souvislosti soud prvního stupně dovolává názoru obsaženého v usnesení sp. zn. II. ÚS 200/02 ze dne 19. 8. 2002 (ve SbNU nepublikováno, dostupné na <http://nalus.usoud.cz>), pak je třeba zdůraznit, že názorem obsaženým v tomto rozhodnutí není vázán ani Ústavní soud sám, a tím méně jiné orgány či osoby. Nejedná se totiž o právní názor obsažený v nálezu [srov. a contrario nález sp. zn. III. ÚS 425/97 ze dne 2. 4. 1998 (N 42/10 SbNU 285) aj.], který by bylo nezbytné formálně překonat stanoviskem pléna Ústavního soudu. Materiálně se potom jedná o názor jedinečný, který nebyl v další rozhodovací činnosti Ústavního soudu nijak rozvinut. Konečně ani skutkové okolnosti v onom rozhodnutí nejsou zcela shodné s těmi, které jsou v základu nyní posuzované věci.

Ze shora vyloženého je tedy zřejmé, že soud odmítá aplikovat právní názor plynoucí z ustálené rozhodovací činnosti obecných soudů, aniž by se k ní byť jen vymezil. Ustálená rozhodovací činnost obecných soudů je přitom závazná v tom smyslu, že

vykládá právní normy podústavního práva pro jejich adresáty. Tak zakládá jejich legitímní očekávání v určitý postup orgánů veřejné moci při následné aplikaci těchto právních norem. Takový postup soudu prvního stupně je tedy svévolný a jako takový je rozporný s ústavním pořádkem. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

I ze skutečnosti, že pod text opravného prostředku obhájce uvedl své jméno, a nikoliv jméno obviněného, je primárně zřejmé, že jej obhájce podal v zastoupení obviněného, a nikoliv sám za sebe. Jinak by byla zpochybněna dosavadní ustálená rozhodovací činnost obecných soudů respektující pojmoslovní obhájců. **Teprve ve druhém sledu by taková skutečnost mohla svědčit o určitých formálních nedostatecích obsahu opravného prostředku, což může v konkrétních situacích vyvolávat pochybnost, zda obhájce podal za obviněného odvolání v souladu s jeho vůlí.** Ovšem k objasnění této otázky si případně musí obecný soud před svým rozhodnutím opatřit příslušné vyjádření obviněného, a nelze takové podání bez dalšího zamítnout z důvodu, že bylo podáno neoprávněnou osobou. Takovýto výklad dané problematiky lze považovat za ústavně souladný, neboť chrání podstatu práva na obhajobu i vztah mezi obviněným a jeho obhájcem. Nutno dodat, že tento názor v dané věci, na rozdíl od příslušného soudce soudu prvního stupně, zastává jak Městský soud v Praze, tak patrně i předseda soudu prvního stupně, jak plyne z jeho do určité míry alibistické odpovědi na stížnost na průtahy v řízení.

Dotčené předpisy: § 41 odst. 1, 2 tr. ř., § 314g odst. 1, 2 tr. ř., § 314e tr. ř.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. května 2012, sp. zn. 5 Tdo 413/2012, uveřejněné pod číslem 50/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Účast advokáta při podání vysvětlení (§ 158 odst. 5 věta první tr. ř.) se omezuje pouze na právní pomoc a jen v tomto rozsahu může advokát při podávání vysvětlení vystupovat. Nejde o činnost, která by byla srovnatelná s účastí obhájce obviněného, a proto advokát nemůže postupovat ani analogicky podle § 41 tr. ř., protože zákon výslovně omezuje jeho činnost na poskytnutí právní pomoci. Advokát tedy nemůže do průběhu podávání vysvětlení zasahovat např. kladením otázek osobě, která vysvětlení podává, nemůže

požadovat účast na jiných úkonech ve věci, kterých se osoba podávající vysvětlení neúčastní. Naproti tomu je např. oprávněn v průběhu podávání vysvětlení uskutečnit poradu s touto osobou, navrhopat provedení důkazů, účastnit se rekognice, při níž má být poznána osoba, které poskytuje právní pomoc. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Umožnil-li následně vyšetřovatel advokátovi účastnit se rekognice „in natura“, učinil tak zcela v souladu se zákonem, neboť na této rekognici se již V. Č. účastnil jako osoba, která má být poznána a jako taková např. musí být vyzvána, aby se zařadila na libovolné místo mezi ukazované osoby, a logicky jí proto s přihlédnutím k § 104b odst. 6 tr. ř. náleží per analogiam právo na právní pomoc advokáta ve smyslu § 158 odst. 5 tr. ř. (dříve podle § 158 odst. 4 tr. ř.)

Dotčené předpisy: § 41 odst. 1 tr. ř., § 158 odst. 5 tr. ř., § 104b tr. ř.

Uvedeno také: Postup před zahájením trestního stíhání – podání vysvětlení (§ 158 odst. 5 tr. ř.)

Heslo: Povinnosti a práva obhájce (§ 41 odst. 4 tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. dubna 2009, sp. zn. II. ÚS 2448/08, publikovaný pod číslem N 106/53 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 331.*

Právní věta:

Právo na obhajobu v sobě zahrnuje i právo žádat o odročení úkonu trestního řízení včetně hlavního líčení pro překážky na straně obhájce z toho důvodu, že obviněný žádá přítomnost zvoleného obhájce. Pokud tedy obviněný žádá o odročení hlavního líčení proto, že se jeho obhájce z objektivních příčin nemůže k hlavnímu líčení dostavit, aniž by se jednalo o zjevnou obstrukci, je zásadně namístě takové žádosti vyhovět. Orgány činné v trestním řízení jsou totiž povinny obhájci umožnit, aby svá zákonná oprávnění a povinnosti plnil. Pouze v případech evidentních obstrukcí by tedy v souladu s názorem obsaženým v nálezu sp. zn. III. ÚS 68/97 (N 74/8 SbNU 221) bylo možné akceptovat názor dovolacího soudu v posuzované věci. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud nepovažuje právo podle čl. 37 odst. 2 Listiny a čl. 40 odst. 3 Listiny na obhajobu za vyčerpané tím, že si obviněný zvolí obhájce. Orgány činné v trestním řízení totiž musí tuto skutečnost respektovat a umožnit reálný výkon tohoto ústavně garantovaného práva.

Z hlediska porušení základních práv stěžovatele na právní pomoc, jako obviněného v trestním řízení, je rozhodující zjištění Ústavního soudu, že se hlavní líčení uskutečnilo přesto, že se k němu nedostavil zvolený obhájce stěžovatele, ale ani jeho substituent. Postupem soudu tak bylo stěžovateli upřeno právo na jakoukoliv právní pomoc v řízení, které bylo pro souzenou věc mimořádně důležité, neboť při něm byl proveden klíčový důkaz znaleckým posudkem a výsledkem znalkyně, a byl vynesena rozsudek pro stěžovatele na rozdíl od předchozího rozsudku nepříznivý. **Pokud soud měl za to, že důvody pro odročení hlavního líčení dány nebyly, nemohl takto nastalý stav řešit tím, že jednal v nepřítomnosti obhájce, ale měl z toho vyvodit odpovídající důsledky ve vztahu k obhájci, např. stížností na postup advokáta České advokátní komoře, a vyvolat tak proti němu kárné řízení a jednání odročit.**

Na tomto závěru nic nemění skutečnost, že se nejednalo o nutnou obhajobu. Jakmile si totiž obviněný, u kterého nejsou splněny zákonné důvody nutné obhajoby, obhájce zvolí, má právo, aby se účastnil všech úkonů trestního řízení stejně jako obhájce v případě nutné obhajoby. Neúčast obhájce u hlavního líčení nelze chápat jako pouhé porušení smlouvy mezi advokátem a klientem o právní pomoci. Odpovědnost za výběr obhájce z hlediska jeho schopnosti účinně hájit obviněného dopadá v plné míře na toho, kdo si ho zvolil, avšak nelze ho činit odpovědným za to, že se obhájce k soudu vůbec nedostavil. Základní právo být obhajován není vyčerpano tím, že si obhájce zvolí, ale až tím, když je zvolený obhájce při konkrétním úkonu trestního řízení také přítomen, a to buď osobně, nebo zastoupený substituentem.

Dotčené předpisy: čl. 37 odst. 2 LZPS, čl. 40 odst. 3 LZPS, § 33 odst. 1, tr. ř., § 41 odst. 4 tr. ř., § 202 odst. 3 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na obhajobu (čl. 40 odst. 3 LZPS), Práva obviněného (§ 33 odst. 1 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2009, sp. zn. 4 Tdo 9/2009, uveřejněné pod číslem 58/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Obviněný je oprávněn vzít sám zpět své odvolání, i když je předtím podal prostřednictvím obhájce, neboť s oprávněným prostředkem zásadně disponuje ten, jehož jménem je podán.

V případě, že obhájce je oprávněn jménem obviněného podat odvolání i proti jeho vůli (§ 41 odst. 4 tr. ř.), zpětvzetí takového odvolání jen samotným obviněným je neúčinné.

Nejde-li o případ, kdy obhájce může jménem obviněného podat odvolání i proti jeho vůli, pak skutečnost, že obviněný zastoupený obhájcem vzal sám zpět své odvolání ani nezakládá důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., tj. že obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona měl mít, a to ani tehdy, měl-li obhájce z důvodu nutné obhajoby. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Pokud obviněný namítá, že obhájce musí být přítomen každému úkonu, který v rámci trestního řízení obviněný činí, tedy i ke zpětvzetí odvolání, které dle jeho názoru nelze v takovém případě učinit platně bez součinnosti s obhájcem, pak se obviněný mylí. **Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. nezahrnuje jakékoliv (resp. každé) porušení práva na obhajobu a naplnění dovolacího důvodu nelze spatřovat ani ve vlastním způsobu výkonu obhajoby obviněného ustanoveným obhájcem.**

Odvolání má povahu dispozitivního procesního úkonu učiněného osobou k tomu oprávněnou trestním řádem a jeho účinným podáním se zahajuje odvolací řízení. Zásada dispoziční v daném případě znamená, že je výlučně věcí svobodného projevu vůle obviněného určitý úkon učinit či nikoli. Tato zásada není nijak omezena a z **žádného ustanovení trestního řádu nevyplývá, že v případech nutné obhajoby by jakýkoli projev vůle obviněného vůči soudu byl neúčinný, pokud byl učiněn v nepřítomnosti, resp. bez součinnosti obhájce, což platí i o zpětvzetí odvolání.** Pokud tedy obviněný učinil úkon směřující ke zpětvzetí odvolání bez jakékoli porady s obhájcem, stalo se tak na základě jeho svobodné volby.

Dotčené předpisy: § 41 odst. 4 tr. ř., § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

Uvedeno také: Důvody dovolání (§ 265b odst. 1 písm. c/ tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. února 2010, sp. zn. 4 Tdo 2/2010, uveřejněné pod číslem 54/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Z ustanovení § 250 odst. 2, věty první, tr. ř. vyplývá, že pokud obviněný vzal odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně zpět, vztahuje se toto zpětvzetí i na odvolání podané jeho jménem obhájcem. To neplatí, jde-li o obviněného, který je zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena, popř. o mladistvého, u kterých může obhájce podat odvolání i proti jejich vůli (§ 41 odst. 4 tr. ř.). V takových případech je zpětvzetí odvolání samotným obviněným právně neúčinné(srov. č. 58/2009 Sb. rozh. tr.). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 250 odst. 2, věty první, tr. ř. osoba, která odvolání podala, může je výslovným prohlášením vzít zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. Prohlášení o zpětvzetí odvolání je přitom neodvolatelné a je-li přesto učiněn další projev vůle svědčící o podání odvolání, odvolací soud jej zamítne z formálních důvodů podle § 253 odst. 1 tr. ř. Odvolání nelze vzít zpět jen z části, tj. jen ohledně jednoho z více napadených výroků, nebo podmíněně, např. s požadavkem, aby odvolání vzala zpět i jiná oprávněná osoba, která ho podala.

Z uvedeného ustanovení vyplývá, že pokud obviněná vzala odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně zpět, vztahuje se toto zpětvzetí i na odvolání podané obhájcem, neboť tento jednal pouze v zastoupení obviněné, **proto je rozhodující projev vůle obviněné nikoli obhájce**. S názorem obhájce, že zpětvzetí odvolání obviněné se nevztahuje na odvolání podané obhájcem, nelze souhlasit.

Dotčené předpisy: § 250 odst. 2 tr. ř., § 41 odst. 4 tr. ř.

Uvedeno také: Zpětvzetí odvolání (§ 250 odst. 2 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. května 2013, sp. zn. 4 Tdo 412/2013, uveřejněné pod číslem 68/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Jestliže obhájce podal za obviněného odvolání proti výroku o vině i trestu, ale obviněný, jehož způsobilost k právním úkonům nebyla omezena, poté výslovně omezil své odvolání jen proti výroku o trestu, přičemž s ohledem na jím vytýkané vady odvolací soud výrok o vině nepřezkoumával, ani jej nebyl povinen přezkoumat (§ 254 odst. 2 tr. ř.), pak dovolání obviněného směřující proti výroku o vině je nepřípustné (srov. č. 20/2004 Sb. rozh. tr.). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

V této souvislosti je nutné zdůraznit, že obhájce obviněného je v trestním řízení nadán poměrně širokými právy zastupovat obviněného včetně podávání opravných prostředků (viz § 41 odst. 2 tr. ř.), ale vždy se tak musí dít v souladu s vůlí obviněného. Jediné případy, kdy tomu tak být nemusí, vyplývají z ustanovení § 41 odst. 4 a § 247 odst. 2 tr. ř., podle nichž může obhájce svá oprávnění včetně podání odvolání vykonávat i proti vůli obviněného a to pokud je obviněný zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li tato jeho způsobilost omezena. Z přezkoumávaného trestního spisu ani z dovoláním napadených rozhodnutí soudů nižších stupňů ale nelyne, že by v projednávaném případě taková situace nastala. **Obhájce obviněného proto nebyl oprávněn podávat odvolání v rozsahu, který nebyl souladný s vůlí obviněného**, jenž tuto projevil již ve shora zmíněném vazebním zasedání před odvolacím soudem v tom smyslu, že jeho odvolání směřuje výhradně do výroku o trestu.

Dotčené předpisy: § 265a a násl. tr. ř., § 41 odst. 2 tr. ř., § 41 odst. 4 tr. ř.

Uvedeno také: (Ne)přípustnost dovolání (§ 265a tr. ř.)

Heslo: Zánik zmocnění obhájce k obhajobě (§ 41 odst. 5 tr. ř.)

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. února 2012, sp. zn. 3 Tz 120/2011, uveřejněný pod číslem 12/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Pokud státní zástupce zruší usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání ve věci, v níž byl obviněnému z důvodu nutné obhajoby ustanoven obhájce, pak takovým skončením trestního stíhání zaniká též zmocnění obhájce k obhajobě obviněného (§ 41 odst. 5 tr. ř.). Dojde-li znovu k zahájení trestního stíhání v této věci a jsou-li dány

důvody nutné obhajoby, je nutno učinit úkony k tomu, aby obviněný měl obhájce, tj. aby si obhájce sám v určené lhůtě zvolil, a pokud tak neučiní, aby mu byl ustanoven. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud konstatuje, že **jelikož byl u obviněného L. O. dán důvod nutné obhajoby** (§ 36 odst. 3 tr. ř.), neboť trestní stíhání obviněného pravomocně skončilo, **měl být obviněný opětovně poučen v souladu s ustanovením § 2 odst. 13 tr. ř. o právu zvolit si obhájce a pokud by tak neučil, měl mu být obhájce ustanoven** opatřením soudce Okresního soudu v Novém Jičíně.

Pokud policejní orgán takto nepostupoval porušil ustanovení § 2 odst. 13 a § 36 odst. 3 tr. ř. Státní zástupce Okresního státního zastupitelství ve Frýdku-Místku, který obdržel podání Mgr. H., nazvané jako stížnost obviněného, rovněž nepostupoval v souladu se zákonem přesto, že si byl vědom skutečnosti, že obviněný nebyl opětovně poučen v souladu s ustanovením § 2 odst. 13 tr. ř. o právu zvolit si obhájce, obhájce si sám nezvolil, ani mu nebyl obhájce ustanoven opatřením soudce Okresního soudu v Novém Jičíně.

Dotčené předpisy: § 41 odst. 5 tr. ř., § 151 odst. 2 tr. ř.

Heslo: Práva obhajoby (§ 41 odst. 6 tr. ř.)
--

- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. října 2012, sp. zn. 6 To 58/2012, uveřejněné pod číslem 61/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Z ustanovení § 55a, § 55b tr. ř. ani § 41 odst. 6 tr. ř. a rovněž z jiných ustanovení trestního řádu upravujících práva obhajoby neplyne, že by protokol o hlavním líčení bylo nezbytné vyhotovit a obhájci doručit před přednesením závěrečných řečí. Jen z jeho doručení až po vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně proto nelze vyvozovat závěr o porušení práva obviněného na spravedlivý proces. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle obhájce je dispozice s protokolem z hlavního líčení jeden ze zásadních pilířů práva na spravedlivý proces. K tomuto odvolací soud podotýká, že podle § 55b odst. 1 tr.ř. je

o průběhu hlavního líčení zpravidla pořizován zvukový záznam, nerozhodne-li z důležitých důvodů předseda senátu jinak. Podle § 55b odst. 2 tr.ř., je-li jako zapisovatel přibrán protokolující úředník, protokol se nediktuje, ale samostatně jej podle zvukového záznamu pořizuje protokolující úředník. **Z uvedeného je zřejmé, že zákon nepředpokládá, že by vyhotovený protokol o hlavním líčení byl k dispozici již při jeho ukončení.** [...] S ohledem na skutečnost, že celému průběhu dokazování v hlavním líčení byli obžalovaný i zvolený obhájce osobně přítomni, i s ohledem na skutečnost, že mezi jednotlivými jednáními dny až do dne vyhlášení rozsudku uplynula velmi krátká doba v řádu několika dní, **nepovažuje odvolací soud tu skutečnost, že stranám trestního řízení nebyly v době přednesu závěrečných řečí k dispozici protokoly z hlavního líčení, za okolnost, která by porušovala právo na spravedlivý proces. Takto by tomu mohlo být maximálně za situace, když by mezi dnem, v němž jsou přednášeny závěrečné řeči a dnem, kdy bylo naposledy prováděno dokazování, uběhla podstatně delší doba, případně, když by dokazování bylo provedeno např. náročným znaleckým posudkem z technického či ekonomického oboru, kdy k dokonalé orientaci ve věci je třeba mít přesný záznam výpovědi znalce.**

Dotčené předpisy: § 41 odst. 6 tr. ř., § 55a tr. ř., § 55b tr. ř., čl. 36 LZPS

Uvedeno také: Zvláštní prostředky protokolace (§ 55a tr. ř.), Zvláštnosti protokolace v řízení před soudem (§ 55b tr. ř.)

Heslo: Poškozený (§ 43 odst. 1 tr. ř.)

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2013, sp. zn. 8 Tdo 46/2013, uveřejněný pod číslem 14/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

I. Pro rozhodnutí o nároku poškozeného na náhradu nemajetkové újmy v penězích vzniklé mu v důsledku trestného činu je soud povinen v adhezním řízení nejprve zkoumat, zda poškozený jako fyzická osoba utrpěl nemajetkovou újmu ve smyslu § 13 odst. 1 občanského zákoníku (pozn. dnes patrně § 82 odst. 1 obč. z.), která mu vznikla trestným činem obviněného, vůči němuž byl tento nárok uplatněn. V případě, že se o nemajetkovou újmu jedná a není postačující morální zadostiučinění podle § 13 odst. 1

občanského zákoníku (pozn. dtto), lze za podmínek § 13 odst. 2 (pozn. dnes patrně § 2951 odst. 2 ve spojení s § 2956 obč. z.) tohoto zákona přiznat náhradu v penězích.

O snížení důstojnosti fyzické osoby nebo její vážnosti ve společnosti ve značné míře ve smyslu § 13 odst. 2 občanského zákoníku půjde pouze tam, kde s ohledem na konkrétní situaci, za které k neoprávněnému zásahu do osobnostních práv fyzické osoby došlo, jakož i s přihlédnutím k dotčené fyzické osobě, lze spolehlivě dovodit, že by nastalou nemajetkovou újmu vzhledem k intenzitě a trvání nepříznivého následku, spočívajícího ve snížení její důstojnosti či vážnosti ve společnosti, pociťovala jako závažnou zpravidla každá fyzická osoba nacházející se na místě a v postavení postižené fyzické osoby.

II. O nárocích na náhradu majetkové škody, nemajetkové újmy v penězích, jakož i vydání bezdůvodného obohacení lze rozhodnout i vedle sebe, avšak každý z těchto nároků má své vlastní zákonné opodstatnění, a proto výroky o těchto samostatných nárocích jsou výroky oddělitelnými (§ 254 odst. 1 tr. ř.). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I. Proto, aby mohlo být v adhezním řízení o nároku poškozeného o nemajetkové újmě rozhodováno, musí se jednat o takový zásah, který je objektivně způsobivý vyvolat nemajetkovou újmu a který spočívá v porušení nebo ohrožení osobnosti fyzické osoby v její fyzické integritě. Musí se jednat o zásah neoprávněný, resp. protiprávní a musí být dána příčinná souvislost mezi oběma uvedenými předpoklady (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2000, sp. zn. 30 Cdo 1602/99). Finanční zadostiučinění za nemajetkovou újmu lze poškozenému přiznat, **pokud není postačující morální zadostiučinění a neoprávněným zásahem došlo ke snížení důstojnosti fyzické osoby či její vážnosti ve společnosti ve značné míře.** Za takovou značnou míru zásahu do důstojnosti a vážnosti fyzické osoby se považuje zejména újma, kterou tato fyzická osoba vzhledem k povaze, intenzitě, opakování, trvání a šíři okruhu působení nepříznivého následku spočívajícího ve snížení její důstojnosti či vážnosti ve společnosti pociťuje a prožívá jako závažnou. Ač se určení výše tohoto zadostiučinění stává předmětem volného uvážení soudu, **musí soud v každém jednotlivém případě vycházet z úplného skutkového stavu, a v tomto rámci se opírat o zcela konkrétní a přezkoumatelná hlediska.** Rovněž se požaduje, aby šlo o takový zásah, který je objektivně způsobivý vyvolat nemajetkovou újmu a který spočívá v porušení nebo ohrožení osobnosti fyzické osoby a v její fyzické integritě. **Musí se jednat o zásah neoprávněný, resp. protiprávní a musí být dána příčinná souvislost mezi oběma uvedenými předpoklady** (srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2003, sp. zn. 30

Cdo 2005/2003). **Nepostačí proto jen subjektivní pocity poškozeného ani vyvážení zmírňování krátkodobých újem.** O snížení důstojnosti postižené fyzické osoby či její vážnosti ve společnosti ve značné míře půjde pouze tam, kde vzhledem ke konkrétní situaci, za které k neoprávněnému zásahu do osobnosti fyzické osoby došlo, jakož i s přihlédnutím k dotčené fyzické osobě, lze spolehlivě dovést, že by nastalou nemajetkovou újmu vzhledem k intenzitě a trvání nepříznivého následku, spočívajícího ve snížení její důstojnosti či vážnosti ve společnosti, pocítovala jako závažnou zpravidla každá fyzická osoba nacházející se na místě a v postavení postižené fyzické osoby (srov. rozhodnutí ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4431/2007). [...] Pro stanovení výše nemajetkové újmy v penězích (relutární) podle § 13 odst. 3 obč. zák. je rozhodná i míra zavinění původce zásahu, která se stává zásadním způsobem spoluurčující a bezpochyby je i jedním z klíčových hledisek pro navýšení relutární náhrady. To odpovídá i satisfakčnímu smyslu této náhrady, kdy potřeba finanční satisfakce narůstá v přímé úměře s mírou zavinění původce zásahu, neboť vyšší mírou zavinění je vždy neoprávněnost zásahu do osobnostních práv zesílena (je zesílena křivda, za niž má přijít zadostiučinění). V tomto směru lze dojít k závěru, že v případě zlého úmyslu (záměru) na straně původce neoprávněného zásahu by měl soud svůj odsudek nad tímto společensky i právně zvlášť odsouzeníhodným chováním vyjádřit právě citelným určením výše peněžitého zadostiučinění (srov. přiměřeně nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/2009, usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2002, sp. zn. IV. ÚS 315/2001, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 2625/2007). **Nutné je dodržet i princip proporcionality,** jakožto obecnou právní zásadu, která se uplatní i v případě určování výše nemajetkové újmy v penězích. Přestože proporcionalitu jako kritérium Ústavní soud vymezil v nález ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. II. ÚS 350/2003, ve vztahu k náhradě škody a formuloval ji se zřetelem na závažnost způsobené škody na zdraví, možnost vyléčení či eliminace způsobené škody, a míra zavinění toho, kdo škodu způsobil, lze ho plně využít i při rozhodování o výši náhrady za nemajetkovou újmu v penězích ve smyslu § 13 odst. 3 obč. zák., a to v rámci závažnosti újmy a okolností, za nichž k porušení práva došlo (blíže srov. M. Ryška. Výše a účel náhrady nemajetkové újmy v penězích při ochraně osobnosti, Právní rozhledy č. 9/2009, str. 305 a násl.).

II. Vzhledem k tomu, že nemajetková újma v penězích bude v rámci trestního řízení méně častým nárokem, než je tomu např. u náhrady škody, která obvykle bývá kvalifikačním znakem některých trestných činů, je vhodné na tomto místě připomenout, že **soudu nic nebrání, aby vedle sebe rozhodl jak o náhradě škody, která jako majetková újma má**

svůj hmotně právní podklad v § 420 obč. zák. (pozn. dnes ust. § 2894 a násl. obč. z.), tak i o nemajetkové újmě v penězích, jež vychází v případě fyzické osoby z ustanovení § 11 a 13 obč. zák. (vedle toho ustanovení § 43 tr. ř. upravuje i vydání bezdůvodného obohacení, které je třetí formou, na jejímž základě může poškozený uplatňovat své nároky v adhezním řízení proti pachateli činu, jímž mu újma jím spáchaným trestným činem vznikla). **Je však třeba zdůraznit, že každý z těchto konkrétně jmenovitě uvedených nároků má své vlastní postavení a je oddělitelný od ostatních, a proto ke každému z nich nutno přistupovat v tomto smyslu individuálně. Proto je třeba, aby každý z nich byl důsledně jako samostatný nárok na náhradu ve smyslu § 43 odst. 1, 3 tr. ř. v návrhu poškozeného vymezen a řádně samostatně uplatněn.** Protože je nelze považovat za jeden nárok, musí i soud o každém z nich rozhodnout zvlášť, což je nutné respektovat zejména při formulaci výroku, jímž soud o uplatněných nárocích poškozeného rozhoduje. Toto pravidlo musí být promítnuto i v odůvodnění rozsudku, jímž bylo o více uvedených nároků soudem rozhodnuto (srov. § 125 tr. ř.), a to zejména se zřetelem na to, že adhezní trestní řízení ve své podstatě nahrazuje občanskoprávní řízení, v němž by jinak byl nárok na náhradu škody nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení uplatňován, a proto výrok trestního soudu, jímž byl podle § 228 odst. 1 tr. ř. přiznán nárok poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení vůči obžalovanému, je exekučním titulem a musí snést test ústavnosti jako kterékoli jiné meritorní rozhodnutí soudu. **Trestní soud má v adhezním řízení povinnost postupovat co do odůvodněnosti svého rozhodnutí se stejnou péčí jako civilní soud, který rozhoduje o náhradě škody ve věcech občanskoprávních. V rámci rozhodování o náhradě škody musí tudíž trestní soud vzít v úvahu všechna ustanovení občanskoprávních předpisů o odpovědnosti za škodu, včetně tzv. moderačních ustanovení (viz. nález Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/2011).**

Dotčené předpisy: § 43 odst. 1, 3 tr. ř., § 228 odst. 1 tr. ř., § 254 odst. 1 tr. ř., § 13. odst. 1, 2 obč. zák.

Uvedeno také: Oddělitelné výroky (§ 254 odst. 1 tr. ř.)

Heslo: Poškozený – návrh k náhradě škody (§ 43 odst. 3 tr. ř.)

- Unesení Nejvyššího soudu ze dne 11. srpna 2010, sp. zn. 7 Tdo 498/2010, kat. B.

Pozn.: Projednáno evidenčním senátem.

Právní věta:

I v trestním (adhezním) řízení, v němž se rozhoduje o nároku poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem (§ 43 odst. 3, § 228 a § 229 TrŘ), lze ve výjimečných případech považovat námitku promlčení, kterou vznesl obviněný vůči uplatněnému nároku poškozeného na náhradu škody, za výkon práva, jenž je v rozporu s dobrými mravy ve smyslu § 3 odst. 1 ObčZ (pozn. dnes patrně § 2 odst. 3 OZ), a v důsledku toho není vyloučeno přiznat poškozenému i promlčený nárok na náhradu škody. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I obecné občanskoprávní soudy (např. Nejvyšší soud ve věcech sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, 32 Cdo 466/2004) s důrazným poukazem na zajištění ochrany subjektivních občanských práv založených zákonem, jakož i na požadavek zachování právní jistoty v občanskoprávních vztazích jako jedné z hlavních zásad, které ovládají tyto vztahy (čl. 1 Ústavy) možnost případné aplikace § 3 obč. zák., tj. korektivu dobrých mravů a spravedlivého vyrovnávacího měřítka i při výkonu práva vznést námitku promlčení, připouští jen zcela výjimečně (lze říci jen v krajních případech). **Bude to především tam, kde zánik nároku v důsledku vznesení námitky promlčení by v konkrétním případě znamenal s ohledem na jeho okolnosti pro oprávněného evidentně mimořádnou tvrdost s přihlédnutím k uplatněnému právu.** Soud by však při takovém intenzivním zásahu zejména do zásady právní jistoty, měl vzít vždy v úvahu důvody, proč oprávněný své právo včas neuplatnil. Souhrnně řečeno, rozpor uplatněné námitky promlčení s dobrými mravy nelze dovozovat jen z okolností spojených s uplatněným nárokem, nýbrž ze všech okolností, za nichž byla námitka promlčení uplatněna (srov. Švestka J., Spáčil J., Škárová M., Hulmák M: a kol. Občanský zákoník I., § 1 – 459. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 597).

Závěrem lze dodat, že ustanovení § 3 občanského zákoníku, podle něhož výkon práv nesmí být v rozporu s dobrými mravy, platí i pro výkon práva vznést námitku promlčení (srov. rozh. Ústavního soudu ve věci sp. zn. ÚS 309/95). Nejvyšší soud vyslovil ve věci sp. zn. 25 Cdo 2648/2003 názor, že rozpor uplatnění námitky promlčení s dobrými mravy nelze dovozovat z okolností a důvodů spojených pouze s uplatněným nárokem, ale z okolností, za nichž byla tato námitka uplatněna.

Nejvyšší soud považuje vznesení námitky promlčení nároku ve výši 2.982.000 Kč obviněnou za výkon práva, který je v rozporu s dobrými mravy podle § 3 občanského zákoníku.

Z průběhu adhezního řízení, který byl přehledně vyložen v předcházející části odůvodnění rozhodnutí je zřejmé, že poškozený P. K. řádně uplatnil nárok na náhradu škody a v adhezním řízení v souladu s trestním řádem pokračoval. Na druhé straně **jednání obviněné, pravomocně odsouzené vyděračky a podvodnice, vyznačující se zjištěnými a praktikami, které vedly k enormní majetkové újmě u poškozeného P. K. a jímž získala částku téměř 3 miliony korun, je takovou konkrétní a výjimečnou okolností, kterou je nutno vzít v úvahu při posouzení okolností, za nichž obviněná uplatnila námitku promlčení.** Nejvyšší soud shledal výrok o náhradě škody správným a námitku obviněné proti tomuto výroku za neopodstatněnou.

Dotčené předpisy: § 43 odst. 3 tr. ř., § 228 tr. ř., § 229 tr. ř., § 3 odst. 1 obč. zák.

Uvedeno také: Náhrada škody poškozeného (§ 228 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. srpna 2013, sp. zn. 8 Tdo 569/2013, uveřejněné pod číslem 31/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Jestliže poškozený uplatnil řádně a včas nárok na náhradu škody způsobené trestným činem (§ 43 odst. 3 tr. ř.) a jako příslušenství tohoto nároku žádal i úroky z prodlení, soud je povinen zabývat se i tímto návrhem, a je-li oprávněn, musí poškozenému přiznat podle § 228 odst. 1 tr. ř. též úroky z prodlení. *Poznámka redakce: viz § 563, § 517 odst. 1, 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013, přiměřeně srovnej § 1970, § 1958 odst. 2, § 1959 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014.* Při odpovědnosti za škodu podle občanského zákoníku je z hlediska počátku prodlení obviněného v trestním řízení obvykle rozhodné, kdy policejní orgán poté, co uznal vyšetřování za skončené a jeho výsledky za postačující k podání obžaloby, umožnil obviněnému prostudovat spisy (§ 166 odst. 1 tr. ř.), pokud spis obsahuje řádně uplatněný nárok na náhradu škody, a obviněný se tak z obsahu spisu mohl o něm dozvědět. To nevylučuje, že obviněný měl možnost dozvědět se o této skutečnosti v odlišné době. Rozhodující je však vždy zjištění, kdy se projev vůle poškozeného dostal do sféry dispozice obviněného, čímž je třeba rozumět konkrétní a objektivní možnost obviněného seznámit se s obsahem jemu adresovaného požadavku poškozeného na náhradu škody. *Poznámka redakce: viz § 45 odst. 1 zákona č. 40/1964*

Sb., občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013, § 570 odst. 1 zákona č. 89/2012, občanského zákoníku, účinného od 1. 1. 2014. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Na základě těchto podkladů rozhodoval o požadavku poškozeného M. Z. i odvolací soud, který v napadeném rozhodnutí k úrokům z prodlení uvedl, že poškozený M. Z. se připojil k trestnímu řízení s nárokem na náhradu škody již v průběhu přípravného řízení, v řízení před soudem pak jednotlivé částky upřesnil a doložil. **Dne 25. 1. 2008 měl obviněný možnost seznámit se s obsahem trestního spisu po skončení vyšetřování a dozvědět se tak okruh poškozených i výši jimi uplatněných nároků, poškozeného M. Z. nevyjímaje.** Obviněný však této možnosti nevyužil, nicméně podle § 166 odst. 2 tr. ř. se má za to, že k tomuto úkonu došlo. Soud druhého stupně proto dospěl k závěru, že vzhledem k tomu, že obviněný měl možnost dne 25. 1. 2008 seznámit se s uplatněným nárokem na náhradu škody poškozeného M. Z., dne 26. 1. 2008 měl z tohoto titulu poškozenému poskytnout plnění. Protože tak neučinil, dostal se ode dne 27. 1. 2008 do prodlení s plněním náhrady škody a od tohoto data mu také vzniká povinnost platit úrok z prodlení.

Nejvyšší soud tak shledal, že odvolací soud úroky z prodlení určil ode dne, kdy se obhájce obviněného seznámil s výsledky vyšetřování, aniž by zkoumal okolnosti, jak mu ustanovení § 517 odst. 2 obč. zák. (*pozn. nyní § 1970 obč. z.*) pro přiznání úroku z prodlení ukládá, ale postupoval paušálně jen z okamžiku, kdy došlo k seznámení s obsahem spisu. [...] Z uvedeného je tedy zřejmé, že **odvolací soud nevezl do úvahy, že v době, kterou určil jako okamžik, od něhož byl obviněný v prodlení, ještě žádná konkrétní částka nebyla poškozeným na obviněném k úhradě požadována** (§ 563 odst. 3 obč. zák. *pozn. sic!*) a že **formální připojení se s nárokem na náhradu škody (bez požadavku na konkrétní výši plnění) nemůže zakládat vznik nároku na úroky z prodlení, protože se odvíjí od splatnosti jen u takové pohledávky, která existuje, a dlužník se proto nemůže dostat do prodlení s uspokojením nároku na náhradu škody, která nebyla finanční částkou vyčíslena.**

Dotčené předpisy: § 434 odst. 3 tr. ř., § 228 odst. 1 tr. ř., § 513 obč. zák.

Heslo: Zmocněnc poškozeného (§ 50 odst. 2 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. května 2014, sp. zn. 5 Tdo 332/2014, kat. B.

Pozn.: Rozhodnutí pouze předáno na web.

Právní věta:

Vyloučení zmocněnce poškozeného podle § 50 odst. 2 věta za středníkem tr. ř. z důvodu, že byl předvolán k podání svědecké výpovědi, se vztahuje jen k hlavnímu líčení nebo veřejnému zasedání, ve kterém má vypovídat. Může tedy poškozeného zastupovat v trestním řízení jak před tímto hlavním líčením nebo veřejným zasedáním, tak i po jeho skončení, pokud nedojde ze strany poškozeného k ukončení jeho zastupování zmocněncem, který vypovídal jako svědek.

Vztah zmocněnce k poškozenému nemůže sám o sobě vést k nepřipustnosti svědecké výpovědi zmocněnce jako důkazu v trestním řízení, byť je třeba její obsah s ohledem na uvedený vztah hodnotit obezřetně. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Je vždy zásadně věcí poškozeného, kdy a koho svým zastupováním v trestním řízení pověří, případně zda svého práva volby vůbec využije. **Pokud si ale poškozený zmocněnce zvolí, mohou orgány činné v trestním řízení do jeho svobodného výběru zasáhnout pouze výjimečně za splnění zákonem stanovených podmínek, které je nutno vždy vykládat restriktivně se zřetelem na jeho ústavně zaručená práva.** Podle § 50 odst. 2 věta za středníkem tr. ř. je důvod k vyloučení zmocněnce dán jen za podmínky, že v trestním řízení zmocněnec u hlavního líčení nebo veřejného zasedání vypovídal jako svědek, jako znalec podává znalecký posudek nebo je činný jako tlumočník. Oproti obhájci, jehož postavení je neslučitelné s postavením svědka, znalce a tlumočníka v celém trestním řízení (srovnej znění § 35 odst. 3 tr. ř.) a který nejpozději od okamžiku, kdy podá svědeckou výpověď, je ze zákona vyloučen z dalšího výkonu obhajoby v téže trestní věci, **podání svědecké výpovědi zmocněnce z dalšího zastupování poškozeného zásadně nevyklučuje a je pouze na poškozeném, zda s ohledem na obsah svědecké výpovědi, kterou zmocněnec podal, rezignuje na jeho další služby.** Z výše citovaného ustanovení navíc vyplývá, že zákonodárce striktně omezil neslučitelnost postavení zmocněnce poškozeného a svědka výhradně na hlavní líčení a veřejné zasedání. Je-li totiž zmocněnec v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání vyslýchán jako svědek, nemůže současně v témže stadiu trestního stíhání řádně realizovat práva, která mu jako zmocněnci poškozeného nebo zúčastněné osoby zákon přiznává. Zmíněný zásah do práva poškozeného nechat se zastupovat zvoleným zmocněncem tedy

primárně slouží k ochraně jeho samotného, protože u zmocněnce, jenž má v řízení před soudem podat svědeckou výpověď, nelze vyloučit střet zájmů, a to zájmu svědka na tom, aby vypověděl úplnou pravdu a nic nezamlčel, a zájmu zmocněnce na úspěšném zastupování poškozeného, zejména pak na dosažení účelu adhezního řízení. **Pokud by řízení před soudem bylo zatíženo vadou spočívající v kumulaci postavení zmocněnce poškozeného a svědka, neměla by taková vada zásadní dopad na zákonnost procesu z pohledu práv obviněného, ale mohla by negativně ovlivnit právě základní výkon práv poškozeného a hájení jeho oprávněných zájmů. [...] Nejvyšší soud dále s ohledem na obsah uplatněné námitky obviněného konstatuje, že z ustanovení § 50 odst. 2 tr. ř. ani z jiného ustanovení trestního řádu rozhodně nelze dovozovat, že zmocněnec nemůže v řízení před soudem podat svědeckou výpověď s ohledem na to, že není nestranným svědkem, jak mylně toto ustanovení interpretoval obviněný (bod 2.3. dovolání), popř. také odvolací soud, který dovodil, že nepoužitelnost svědecké výpovědi zmocněnce poškozeného je v podstatě jedinou v úvahu přicházející sankcí za porušení ustanovení § 50 odst. 2 věta za středníkem tr. ř. V posuzovaném případě soud prvního stupně nepochybil tím, že JUDr. L. D., která ve věci vystupovala jako zmocněnkyně poškozené z titulu udělené plné moci, vyslechl jako svědkyni ke skutečnostem, které se odehrály za její účasti a byly pro řádné objasnění věci podstatné, a to přesto, že byla v uvedeném vztahu k poškozené S. Č., což bylo nutno samozřejmě hodnotit z hlediska její věrohodnosti, tak jako u každého jiného svědka, který má podobný vztah k poškozenému. Správně proto soud prvního stupně po zhodnocení tohoto důkazu ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. vzal tento důkaz v potaz ve svých hodnotících úvahách o průběhu skutkového děje. Podle názoru Nejvyššího soudu uvedený vztah zmocněnce JUDr. L. D. k poškozené S. Č. nemůže sám o sobě vést k nepřipustnosti provedení její svědecké výpovědi v hlavním líčení jako důkazu v trestním řízení, byť je třeba její obsah s ohledem na uvedený vztah hodnotit obezřetně. Zmíněný důkaz je procesně použitelný, protože byl získán zákonným způsobem, svědkyně vypovídala po řádném poučení podle § 101 odst. 1 tr. ř., a to poté, co byla v souladu s § 99 odst. 2 tr. ř. zbavena svou klientkou povinnosti mlčenlivosti. Její výpovědi byli osobně přítomni obviněný i jeho obhájce a bylo jim umožněno klást svědkyni dotazy a vyjádřit se k jejím tvrzením. K námitce obviněného, že zmocněnec poškozeného má řadu procesních práv a v podstatě je stranou procesu, která má zájem na výroku o vině, Nejvyšší soud konstatuje, že to ještě samo o sobě nemůže být důvodem, pro který by zmocněnec nemohl vypovídat jako svědek, zejména jde-li o očitého svědka událostí majících přímý vztah k projednávané obžalobě**

Dotčené předpisy: § 2 odst. 6 tr. ř., § 50 odst. 2 tr. ř., § 51 odst. 1 tr. ř.

ÚKONY TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Obecná ustanovení o úkonech trestního řízení (§ 52 až § 66 tr. ř.)

Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Zvláštní prostředky protokolace (§ 55a tr. ř.)

- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. října 2012, sp. zn. 6 To 58/2012, uveřejněné pod číslem 61/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Z ustanovení § 55a, § 55b tr. ř. ani § 41 odst. 6 tr. ř. a rovněž z jiných ustanovení trestního řádu upravujících práva obhajoby neplyne, že by protokol o hlavním líčení bylo nezbytné vyhotovit a obhájci doručit před přednesením závěrečných řečí. Jen z jeho doručení až po vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně proto nelze vyvozovat závěr o porušení práva obviněného na spravedlivý proces. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle obhájce je dispozice s protokolem z hlavního líčení jeden ze zásadních pilířů práva na spravedlivý proces. K tomuto odvolací soud podotýká, že podle § 55b odst. 1 tr.ř. je o průběhu hlavního líčení zpravidla pořizován zvukový záznam, nerozhodne-li z důležitých důvodů předseda senátu jinak. Podle § 55b odst. 2 tr.ř., je-li jako zapisovatel příbrán protokolující úředník, protokol se nediktuje, ale samostatně jej podle zvukového záznamu pořizuje protokolující úředník. **Z uvedeného je zřejmé, že zákon nepředpokládá, že by vyhotovený protokol o hlavním líčení byl k dispozici již při jeho ukončení. [...]** S ohledem na skutečnost, že celému průběhu dokazování v hlavním líčení byli obžalovaní i zvolení obhájce osobně přítomni, i s ohledem na skutečnost, že mezi jednotlivými jednáními

dny až do dne vyhlášení rozsudku uplynula velmi krátká doba v řádu několika dní, nepovažuje odvolací soud tu skutečnost, že stranám trestního řízení nebyly v době přednesu závěrečných řečí k dispozici protokoly z hlavního líčení, za okolnost, která by porušovala právo na spravedlivý proces. Takto by tomu mohlo být maximálně za situace, když by mezi dnem, v němž jsou přednášeny závěrečné řeči a dnem, kdy bylo naposledy prováděno dokazování, uběhla podstatně delší doba, případně, když by dokazování bylo provedeno např. náročným znaleckým posudkem z technického či ekonomického oboru, kdy k dokonalé orientaci ve věci je třeba mít přesný záznam výpovědi znalce.

Dotčené předpisy: § 41 odst. 6 tr. ř., § 55a tr. ř., § 55b tr. ř., čl. 36 LZPS

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS), Práva obhajoby (§ 41 odst. 6 tr. ř.), Zvláštnosti protokolace v řízení před soudem (§ 55b tr. ř.)

Heslo: Zvláštní prostředky protokolace v řízení před soudem (§ 55b tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. srpna 2009, sp. zn. 8 Tdo 921/2009, uveřejněné pod číslem 3/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Nerozhodne-li z důležitých důvodů předseda senátu jinak, pak v souladu s ustanovením § 55b odst. 1 tr. ř. se vždy pořizuje zvukový záznam o průběhu hlavního líčení. Jestliže obviněný byl v souladu s ustanovením § 33 odst. 1 tr. ř. řádně poučen o právu ve své trestní věci nevypovídat a poté při vědomí, že průběh hlavního líčení bude zvukově zaznamenán, rozhodl se sám vypovídat, tedy dobrovolně poskytl svůj hlasový vzorek. Proto nelze považovat za nezákonný postup soudu, který použije takto pořízený zvukový záznam zachycující hlasové projevy obviněného jako srovnávací materiál pro vypracování znaleckého posudku (z oboru fonetika, odvětví kriminalistická audioexpertiza) ke ztotožnění osoby, jejíž hlas byl opatřen odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu provedeným zákonným způsobem podle § 88 tr. ř. Takto opatřený posudek znalce je důkazem (důkazním prostředkem) použitelným v řízení před soudem (§ 89 odst. 2 tr. ř.). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Pokud jde o tyto námitky obviněného, zejména k postupu soudu prvního stupně při ztotožňování jeho hlasu s hlasem na záznamech telefonických odposlechů, jeví se vhodné odkázat na závěry odvolacího soudu, který správně poukázal na to, že předpoklady a podmínky pro vypracování znaleckého posudku jsou zakotveny v ustanovení § 105 tr. ř., přičemž zdůraznil, že v souzené věci není podstatné, zda byl znalci předkládán spisový materiál, jeho přílohy nebo předmět znaleckého zkoumání jako věci, které nejsou a ani nemohou být součástí spisu či jeho přílohou. Současně správně zdůraznil, že podle § 89 odst. 2 tr. ř. nelze předem vyloučit žádný druh důkazního prostředku, vyjma případů, ve kterých přímo z trestního řádu nebo jiného právního předpisu vyplívá nepřipustnost určitého důkazu. O takový případ (tj. vyloučení použitelnosti důkazu podle § 89 odst. 3 tr. ř.) jednoznačně v souzené věci nejde, přičemž nepřipustnost důkazu použitého soudem prvního stupně nevyplývá ani z eventualit uvedených v respektovaném komentáři k trestnímu řádu k § 89 odst. 2 tr. ř. (srov. stranu 23 rozhodnutí odvolacího soudu).

V těchto souvislostech Nejvyšší soud považuje rovněž za významné, že v posuzované věci nelze přehlédnout ani to, že v případě mnoha telefonických hovorů byla totožnost obviněných či jiných mluvících osob zjištěna i z jiných okolností a souvislostí, takže audioexperta tato zjištění jen potvrzovala, aniž by byla rozhodujícím prvkem při identifikaci jednotlivých účastníků hovorů.

Pokud obviněný dále namítal, že zvukový záznam pořízený podle § 55b odst. 1 tr. ř. slouží toliko k tomu, aby protokolující úředník mohl zaznamenat na příslušný prostředek podstatný obsah hlavního líčení do protokolu, považuje Nejvyšší soud za vhodné poukázat na závěry shora uvedené, které jsou ve vztahu i k této námitce v obecné rovině použitelné. Rovněž pak lze poukázat na závěry přijaté v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2005, sp. zn. 4 Tz 7/2005 (publikované pod č. 58/2005 Sb. rozh. tr.), že „... není možné trvat ani na stanovisku, že strana trestního procesu nemá nárok na pořízení kopie tohoto záznamu, jen s odkazem na skutečnost, že trestní řád pořizování takových kopií nepředpokládá. Získání kopie zvukového záznamu je vlastně jen umožněním seznámit se se zvukovým záznamem jiným technickým způsobem, než jeho poslechem při přehrání pracovníky soudu ...“, a že „Možnost seznámit se s obsahem zvukového záznamu o průběhu hlavního líčení je součástí práva obviněného na obhajobu. Proto k žádosti obviněného nebo jeho obhájce soud podle okolností případu určí, zda umožní přehrání takového záznamu nebo poskytne jeho kopii.“ Z těchto jen stručně uvedených důvodů je zřejmé, že zvukový záznam pořízený podle § 55b odst. 1 tr. ř. neslouží

toliko k tomu, aby protokolující úředník mohl zaznamenat podstatný obsah hlavního líčení do protokolu.

Dotčené předpisy: § 55b odst. 1 tr. ř., § 88 tr. ř., § 89 tr. ř., § 33 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Právo obviněného nevyprovídat (§ 33 odst. 1 tr. ř.), Odposlech a záznam telekomunikačního provozu (§ 88 tr. ř.)

- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 11. října 2012, sp. zn. 6 To 58/2012, uveřejněné pod číslem 61/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Z ustanovení § 55a, § 55b tr. ř. ani § 41 odst. 6 tr. ř. a rovněž z jiných ustanovení trestního řádu upravujících práva obhajoby neplyne, že by protokol o hlavním líčení bylo nezbytné vyhotovit a obhájci doručit před přednesením závěrečných řečí. Jen z jeho doručení až po vyhlášení rozhodnutí soudem prvního stupně proto nelze vyvozovat závěr o porušení práva obviněného na spravedlivý proces. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle obhájce je dispozice s protokolem z hlavního líčení jeden ze zásadních pilířů práva na spravedlivý proces. K tomuto odvolací soud podotýká, že podle § 55b odst. 1 tr.ř. je o průběhu hlavního líčení zpravidla pořizován zvukový záznam, nerozhodne-li z důležitých důvodů předseda senátu jinak. Podle § 55b odst. 2 tr.ř., je-li jako zapisovatel přibrán protokolující úředník, protokol se nediktuje, ale samostatně jej podle zvukového záznamu pořizuje protokolující úředník. **Z uvedeného je zřejmé, že zákon nepředpokládá, že by vyhotovený protokol o hlavním líčení byl k dispozici již při jeho ukončení. [...]** S ohledem na skutečnost, že celému průběhu dokazování v hlavním líčení byli obžalovaný i zvolený obhájce osobně přítomni, i s ohledem na skutečnost, že mezi jednotlivými jednacími dny až do dne vyhlášení rozsudku uplynula velmi krátká doba v řádu několika dní, **nepovažuje odvolací soud tu skutečnost, že stranám trestního řízení nebyly v době přednesu závěrečných řečí k dispozici protokoly z hlavního líčení, za okolnost, která by porušovala právo na spravedlivý proces. Takto by tomu mohlo být maximálně za situace, když by mezi dnem, v němž jsou přednášeny závěrečné řeči a dnem, kdy bylo naposledy prováděno dokazování, uběhla podstatně delší doba, případně, když by**

dokazování bylo provedeno např. náročným znaleckým posudkem z technického či ekonomického oboru, kdy k dokonalé orientaci ve věci je třeba mít přesný záznam výpovědi znalce.

Dotčené předpisy: § 41 odst. 6 tr. ř., § 55a tr. ř., § 55b tr. ř., čl. 36 LZPS

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS), Práva obhajoby (§ 41 odst. 6 tr. ř.), Zvláštní prostředky protokolace (§ 55a tr. ř.)

Heslo: Podání učiněné prostřednictvím datové schránky (§ 59 odst. 1 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. května 2014, sp. zn. 8 Tdo 514/2014, kat. B.

Pozn.: Rozhodnutí pouze předáno na web.

Právní věta:

Podání učiněné prostřednictvím datové schránky osobou oprávněnou či osobou pověřenou, která doložila své pověření, má podle § 18 odst. 2 zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů, stejné účinky jako podání učiněné písemně a podepsané, proto nemusí být opatřeno elektronickým podpisem ve smyslu zákona č. 227/2000 Sb., o elektronickém podpisu a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle § 59 odst. 1, věty druhé, tr. ř. lze podání učinit písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě podepsané elektronicky podle zvláštních předpisů, telegraficky, telefaxem nebo dálnopisem. **Přestože citované ustanovení výslovně neuvádí možnost doručení podání do datové schránky orgánu činného v trestním řízení, Nejvyšší soud považuje při absenci explicitní zákonné úpravy takový výklad za jediný možný především s ohledem na to, že doručování prostřednictvím datové schránky je již výslovně upraveno v ustanovení § 62 odst. 1, věty první, tr. ř., a to jako preferovaný způsob doručování (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. 4 Tdo 47/2014). V daných souvislostech nelze pominout ani ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 300/2008 Sb., podle něhož může fyzická osoba, podnikající fyzická osoba a právnická osoba provádět úkon vůči orgánu veřejné moci (a tedy i vůči soudu), má-li zpřístupněnu**

svou datovou schránku a umožňuje-li to povaha tohoto úkonu, prostřednictvím datové schránky. Není proto žádných pochyb o tom, že advokátka - obhájkyň obviněných, již byla zřízena datová schránka jako podnikající fyzické osobě ve smyslu § 4 odst. 3, § 8 odst. 2 zákona č. 300/2008 Sb., mohla podat odvolání prostřednictvím datové schránky. [...] Osobou pověřenou je dle § 8 odst. 6 písm. a) tohoto zákona fyzická osoba pověřená osobou, pro niž byla datová schránka zřízena, a to v rozsahu jí stanoveném. Pokud není v konkrétním případě třeba společného úkonu více osob a podání učinila osoba oprávněná, má její úkon podle § 18 odst. 2 daného zákona stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný. Pokud takové podání činila osoba pověřená, měl by její úkon podle téhož ustanovení rovněž stejné účinky jako úkon učiněný písemně a podepsaný, jestliže by tato osoba doložila své pověření. Z výše uvedeného vyplývá, že u takových podání nastává přímo ze zákona fikce písemného a podepsaného úkonu. **Při splnění stanovených podmínek tedy není nutné, aby podání bylo opatřeno zaručeným elektronickým podpisem** (k tomu viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 2. 2012, sp. zn. 8 As 89/2011, uveřejněný ve Výběru NSS 649/2012). Ve vztahu k případným pochybnostem ohledně identifikace oprávněné osoby není od věci poznamenat, že informační systém datových schránek zaručuje ověření identity osoby prostřednictvím tohoto systému a ověření její totožnosti pomocí přístupových údajů (srov. § 9 ve spojení s § 14 zákona č. 300/2008 Sb.).

Dotčené předpisy: § 59 odst. 1 tr. ř., § 62 odst. 1 tr. ř., § 18 odst. 2 z. o elektronických úkonech

Heslo: Doručování do datové schránky (§ 62 odst. 1 tr. ř.)

- *Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 17. února 2011, sp. zn. 4 To 911/2010, kat. B.*

Pozn.: V kolegiu nepřijato, staženo z jednání.

Právní věta:

Je-li písemnost obhájci obviněného (např. vyznění o provedení úkonu trestního řízení) doručena do datové schránky obchodní společnosti, v níž vykonává advokacii jako společník a v níž je i statutárním orgánem, odpovídá tento způsob doručení ustanovení § 62 odst. 1 věta první tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Napadeným usnesením rozhodol okresní soud mj. s odůvodněním, že přípravné řízení bylo poznamenáno vadami, které nelze v řízení před soudem napravit s tím, že závažné pochybení, důsledkem kterého byla mj. krácena práva obviněného na obhajobu, spatřuje okresní soud v tom, že obhájci obviněného nebylo umožněno po ukončení vyšetřování seznámit se s jeho výsledky. Obhájce se k tomuto úkonu nedostavil, neboť nebyl o určeném termínu jeho konání řádně vyrozuměn. Byl-li k úkonu „předvoláván“ prostřednictvím datové schránky advokátní kanceláře bez bližšího označení adresáta, nelze podle závěrů okresního soudu takový způsob doručení vyrozumění o termínu konání úkonu trestního řízení považovat za správný. Proti rozhodnutí o vrácení věci do stádia přípravného řízení podal v zákonem stanovené lhůtě stížnost státní zástupce, který mj. namítal, že vyrozumění obhájce obviněného o ukončení vyšetřování a možnosti seznámit se s jeho výsledky zasláním dokumentu do datové schránky advokátní kanceláře, v níž tento působí, je doručením řádným.

Podle respektovaných výkladových pravidel se závažnou procesní vadou přípravného řízení rozumí takové procesní pochybení, které samo o sobě nebo ve spojení s jiným porušením procesních předpisů vážným způsobem zpochybňuje zákonnost přípravného řízení a jeho výsledků nebo které má za následek, že k některým úkonům přípravného řízení nelze přihlížet jako k důkazu (absolutní neúčinnost důkazu), přičemž náprava této skutečnosti v řízení před soudem, např. novým provedením důkazu, není možná.

Podle § 62 odst. 1 věta první a druhá tr. ř. nebyla-li písemnost doručena při úkonu trestního řízení, doručuje ji orgán činný v trestním řízení do datové schránky. Není-li možné doručit písemnost tímto způsobem, doručuje ji orgán činný v trestním řízení sám, nebo prostřednictvím provozovatele poštovních služeb a v případě, že by takové doručení nebylo úspěšné, i prostřednictvím orgánu obce.

Z výpisu z obchodního rejstříku vedeného Krajským soudem v Českých Budějovicích oddíl A, vložka 6370, je zjištěno, že Mgr. T. Č., jemuž obv. V. H. pro zastupování v posuzované trestní věci udělil plnou moc, je statutárním orgánem – společníkem obchodní společnosti Advokátní kancelář K. & partneři, v. o. s., jejímž jménem je oprávněn samostatně jednat ve všech věcech. Jak obhájce obv. V. H., tak ostatní společníci obchodní firmy Advokátní kancelář K. & partneři, v. o. s., z nichž všichni jsou současně advokáti, popř. jimi pověřená osoba jsou oprávněni k přístupu do datové schránky uvedené obchodní společnosti, stejně jako k přijetí písemnosti adresované obhájci Mgr. T. Č. Jmenovaný obhájce se podanou žádostí nedomáhal doručování písemností na adresu odlišnou od sídla advokátní kanceláře, již

je společníkem. Nelze proto shledat, že tento byl v posuzované trestní věci o ukončení vyšetřování a možnosti seznámit se s jeho výsledky vyrozumíván nezákonným způsobem. Rovněž lhůta ustanovení § 166 odst. 1 tr. ř. stanovená byla vyšetřujícím orgánem dodržena. Způsob doručení, kdy je dokument odesláný do datové schránky advokátní kanceláře přijat osobou mající pověření k přístupu, je obdobou doručení poštovní zásilky takové oprávněné osobě.

Pro veškeré výše rozvedené důvody stížnostní soud neshledává, že by vyšetřující orgán porušil povinnost danou mu ustanovení § 166 odst. 1 tr. ř. Nelze tak dovozovat, že by přípravné řízení bylo poznamenáno neodstranitelnou vadou.

Dotčené právní předpisy: § 62 odst. 1 tr. ř.

Heslo: Doručování (§ 63 odst. 1 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2011, sp. zn. 8 Tdo 754/2011, uveřejněné pod číslem 56/2012 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Výzvu předsedy senátu podle § 251 odst. 1 tr. ř. je nutné adresátu doručit, neboť jen tak mohou nastat právní důsledky, jež se s nesplněním výzvy spojují. Pro způsob jejího doručování je nutné vycházet z podmínek uvedených v § 63 odst. 1 tr. ř. Výzva podle § 251 odst. 1 tr. ř. se doručuje zásadně na adresu určenou pro doručování písemností. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Vzhledem k takto vymezeným povinnostem předsedy senátu na odstranění vad obsahových náležitostí podaného odvolání, jejichž nedodržení má za následek odmítnutí odvolání bez věcného přezkoumání podle § 253 odst. 3 tr. ř., svědčí o významu potřeby, aby byla výzva především obhájci obviněného (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. 5 Tdo 1439/2003, uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu roč. 2004, seš. 3, pod č. T 669), dána jednoznačně na vědomí, tj. aby o doručení této výzvy obhájci nevznikaly pochybnosti. **Rozhodným pro stanovení počátku ve výzvě uvedené lhůty je především okamžik, kdy je výzva stanovíci tuto zákonnou lhůtu obhájci dána na vědomí.** Je proto nezbytné, aby byl způsob, či postup dání této výzvy na vědomí

prokazatelný, protože tato lhůta začíná plynout až od okamžiku, kdy se o ní ten, komu je adresována (obhájce), doví. [...] Z těchto rozvedených podmínek a ve smyslu shora uvedené právní úpravy pro doručování je patrné, že výzva ve smyslu § 251 odst. 1 tr. ř. je úkonem soudu, který je nutné adresátu doručit, neboť jen tak mohou nastat důsledky v tomto ustanovení vymezené, jenž se s výzvou spojují. Z uvedeného je proto nepochybné, že se **zásadně doručuje na adresu určenou pro doručování, která je v případě advokátů adresou jejich sídla. Jak je shora uvedeno, nelze vyloučit ani možnost, aby bylo doručováno na elektronickou adresu, avšak to jen v případě, že adresát (obhájce) o takové doručení sám požádá.**

Dotčené předpisy: § 63 odst. 1 tr. ř., § 251 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Výzva k odstranění vad odvolání (§ 251 tr. ř.)

Heslo: Adresa pro doručování – fikce doručení (§ 63 odst. 2 tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. října 2012, sp. zn. II. ÚS 1502/11, publikovaný pod číslem N 168/67 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 63.*

Právní věta:

Adresa sdělená obviněným ve smyslu § 63 odst. 2 trestního řádu je jako předpoklad pro fikci doručení použitelná pouze po dobu trestního stíhání (§ 12 odst. 10 trestního řádu). Je-li na tuto adresu, na níž se dotýčný prokazatelně nezdržuje, soudem doručováno rozhodnutí o povinnosti nahradit poškozenému náklady spojené s uplatněním nároku na náhradu škody v trestním řízení, nelze jej při faktickém opaku považovat za formálně doručené jen proto, že stěžovatel danou adresu uvedl jako doručovací v domnění, že na ní bude přebírat písemnosti po dobu svého trestního stíhání. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

V případě náhradního doručování je ustanoveními procesního předpisu konstruována právní fikce, že účinky doručení písemnosti nastanou po uplynutí stanovené doby ex lege i vůči tomu, kdo písemnost fakticky nepřevzal. Právní fikce, coby nástroj odmítnutí reality právem, je nástrojem výjimečným. Aby mohla svůj účel (dosažení právní jistoty) splnit, musí respektovat všechny náležitosti, které s ní zákon spojuje. Nejsou-li všechny právní náležitosti splněny, není soud oprávněn naplnění fikce konstatovat (viz čl. 2 odst. 3 Ústavy,

resp. čl. 2 odst. 2 Listiny, podle něhož lze uplatňovat státní moc jen v případech, mezích a způsobu, které stanoví zákon; srov. např. nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 92/01, 115/28 SbNU 9). **Předpokladem pro závěr, že zásilka byla de iure doručena, i když se adresát nedozvěděl o jejím uložení, je dle výše citovaného ustanovení § 64 odst. 2 trestního řádu to, že se buď v místě doručení zdržuje, anebo adresu označil pro účely doručování. Ani jeden předpoklad ale dle názoru Ústavního soudu v dané věci splněn nebyl. Stěžovatel se na uvedené adrese nezdržoval, což dokládá zpráva o šetření provedeném na této adrese hlídkou Policie České republiky (kterou měl Obvodní soud pro Prahu 1 k dispozici krátce po prvním pokusu o doručení). Nelze ji považovat ani za tu, kterou stěžovatel za adresu pro účely doručování označil.** Tou je ve smyslu trestního řádu adresa, na níž bude obviněný pro doručující orgány k zastížení po dobu trestního řízení. Z faktu, že stěžovatel na počátku svého trestního stíhání uvedl, že žádá doručovat na adresu P. V., není možné učinit závěr, že se tím zavazuje přebírat zde písemnosti i kdykoliv po skončení trestního stíhání. **V dané věci v době doručování předmětného usnesení již trestní stíhání skončilo**; odsuzující rozsudek byl dva roky pravomocný a uplynul více než rok od doby, kdy stěžovatel, resp. jeho advokát, převzal rozhodnutí o ústavní stížnosti proti meritorním rozhodnutím. Neměl již žádnou povinnost skončenou trestní věc sledovat a nelze po něm spravedlivě žádat, aby soudu sděloval, že uvedená korespondenční adresa již není aktuální...

Dotčené předpisy: § 12 odst. 10 tr. ř., § 61 tr. ř., § 62 odst. 2 tr. ř., § 63 odst. 2 tr. ř., § 64 odst. 2 tr. ř.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. července 2009, sp. zn. 8 Tdo 458/2009, uveřejněné pod číslem 18/2010 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Vyrozumění o konání veřejného zasedání odvolacího soudu (§ 233 odst. 1 tr. ř.) lze obviněnému doručovat na jakoukoli adresu, ohledně které je možno předpokládat, že si tam vyzvedne doručovanou zásilku. Nemusi jít jen o adresu, kterou obviněný výslovně označil za účelem doručování ve smyslu § 55 odst. 1 písm. c) a § 63 odst. 2 tr. ř., ale též např. o adresu ohlašovny trvalého pobytu (obecního, resp. městského úřadu), jestliže obviněný není přihlášen k trvalému pobytu na jiném místě a sám se rozhodl pro takové řešení. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

S ohledem na všechna tato zjištění Nejvyšší soud se zřetelem na shora uvedená procesní ustanovení shledal, že žádná z uvedených adres, nemá povahu adresy pro doručování ve smyslu § 55 odst. 1 písm. c) tr. ř. **Vzhledem k tomu, že ustanovení § 63 odst. 2 tr. ř. nestaví obligatorně, aby obviněnému bylo doručováno výhradně na adresu, kterou určí pro účely doručování,** ale uvádí, že tak má být „zásadně“, **lze obviněnému doručovat i na jiné adresy.** Obzvláště tomu tak bude v případě, pokud trestní řízení započalo a bylo konáno po dobu, než tato právní úprava vešla v účinnost, tj. před 1. 1. 2002, tak jako tomu bylo v projednávané věci, kde se trestní stíhání vede již od roku 1998. V takovém případě je však nutné zjistit, zda adresa, na níž byla zásilka doručována a na níž je ukládána, je takovou adresou, u níž má obviněný se zřetelem na zjištěné okolnosti faktickou možností si takovou zásilkou vyzvednout, resp. zda je obeznámen s tím, že na takovou adresu mu je zasílána. [...] Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud shledal, že **odvolací soud nepochybil, jestliže s ohledem na uložení zásilky obsahující vyrozumění obviněného o konání veřejného zasedání dne 22. 2. 2007, doručil na adresu L., ..., jež byla dne 23. 1. 2007 uložena, a poté s ohledem na podmínky § 64 odst. 2 tr. ř. odvolací soud považoval za doručené toto vyrozumění obviněnému dne 3. 2. 2007.** Podle Nejvyššího soudu tak byla plně respektována a zachována všechna procesní práva, která jsou obviněnému pro uvedený postup trestním řádem zajištěna. Nutné je uvést i to, že nelze tolerovat zneužívání těchto práv k průtahům a obstrukcím v rámci trestního řízení, a to obzvláště za situace, kdy je (jako i v tomto případě) patrné, že obviněný často sám mařil řízení tím, že se mu vyhýbal. Nelze přehlédnout, že bylo nezbytné jej vzít do vazby (č. l. 452), z důvodů jeho nepřítomnosti při hlavním líčení dne 6. 11. 2001 bylo nutné jeho věc ze společného řízení vyloučit (č. l. 3129) a že do výkonu trestu byl dodán až policií (č. l. 339).

Dotčené předpisy: § 55 odst. 1 písm. c) tr. ř., § 63 odst. 2 tr. ř., § 64 odst. 2 tr. ř., § 233 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Příprava veřejného zasedání – vyrozumění o konání veřejného zasedání (§ 233 odst. 1 tr. ř.)

Heslo: Doručování do vlastních rukou (§ 64 tr. ř.)

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. února 2011, sp. zn. 7 Tz 5/2011, uveřejněný pod číslem 14/2012 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Doručuje-li soud prostřednictvím pošty zásilku určenou do vlastních rukou za podmínek obsažených v § 64 odst. 1 tr. ř., jejíž uložení není podle § 64 odst. 4 tr. ř. Ve znění účinném do 31. 12. 2011. vyloučeno, potom právní účinky doručení nastanou tzv. fikcí doručení vyplývající z ustanovení § 64 odst. 2 tr. ř. Ve znění účinném do 31. 12. 2011. a jen za dodržení zde uvedeného předpokladu, že nebyl-li adresát zásilky zastížen, zásilka se uloží a adresát se vhodným způsobem vyrozumí, kde si ji může vyzvednout. Vhození písemnosti do domovní nebo jiné adresátem užívané schránky upravené jako způsob doručování jiných písemností podle § 50 odst. 1 občanského soudního řádu se neuplatní. Vhození písemnosti do domovní nebo jiné adresátem užívané schránky je v případě doručování do vlastních rukou faktickým, neformálním úkonem, od kterého se neodvíjejí žádné právní účinky spojené s doručováním.

Pokud je do vlastních rukou doručována např. zásilka obsahující vyrozumění o veřejném zasedání a nejsou-li splněny zákonné podmínky uvedené v § 64 odst. 2 tr. ř. proto, že zásilka byla okamžitě vhozena do domovní nebo jiné adresátem užívané schránky, nemohla nastat tzv. fikce doručení. Vyrozumění o veřejném zasedání tak nebylo řádně doručeno, nebyla ani zachována zákonem stanovená lhůta k přípravě na veřejné zasedání, a proto veřejné zasedání nelze konat v nepřítomnosti obviněného. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I když z obsahu spisu není zcela jasné, zda obviněnému bylo adresováno předvolání k veřejnému zasedání, anebo vyrozumění o veřejném zasedání, zůstává skutečností, že zásilka určená do vlastních rukou obviněného nebyla předepsaným způsobem doručena. **Zásilka totiž byla dne 26. 1. 2010 pouze vhozena do domovní schránky na adrese bydliště obviněného. Tím nemohly nastat účinky doručení, a to ani cestou tzv. fikce doručení. Podle § 64 odst. 2 tr. ř. nebyl-li adresát zásilky, kterou je třeba doručit do vlastních rukou, zastížen, zásilka se uloží a adresát se vhodným způsobem vyrozumí, kde si ji může vyzvednout.** Podle citovaného ustanovení nevyzvedne-li si adresát zásilku do deseti dnů od uložení, považuje se poslední den této lhůty za den doručení, i když se adresát o uložení nedověděl, ačkoliv se v místě doručení zdržuje, nebo uvedenou adresu označil pro účely doručování. **V posuzovaném případě k uložení zásilky a následnému vyrozumění obviněného nedošlo, takže tzv. fikce doručení nemohla nastat uplynutím desetidenní lhůty od**

uložení. Vhození do domovní schránky, které jinak připouští ustanovení § 49 odst. 4 o. s. ř., je neformálním úkonem, od kterého se žádné právní účinky neodvíjejí, a jeho smyslem je jen posílit faktickou možnost adresáta seznámit se se zásilkou, u které mezitím nastala tzv. fikce doručení. Pro úplnost je třeba poznamenat, že o tzv. fikci doručení je možné uvažovat jedině pro případ, že obviněnému bylo doručováno vyrozumění o veřejném zasedání. Pokud mu bylo doručováno předvolání k veřejnému zasedání, byla tzv. fikce doručení vyloučena ustanovením § 64 odst. 4 písm. a) tr. ř. [...] Lze uvažovat o tom, že obviněný se o termínu konání veřejného zasedání fakticky dověděl, protože podáním učiněným prostřednictvím obhájce, které došlo Krajskému soudu v Brně dne 29. 1. 2010, požádal o odročení z důvodu, že na dny 8. 2. 2010 a 10. 2. 2010 byl objednan k odbornému lékařskému vyšetření u lékaře internisty-kardiologa ve městě G. –P. ve Spolkové republice Německo (což obviněný odpovídajícím způsobem doložil). Obviněný tedy uvedl přijatelný důvod své nepřítomnosti při veřejném zasedání, náležitě tento důvod doložil a žádostí o odročení dal najevo, že se chce veřejného zasedání zúčastnit. Za této situace evidentně nebylo důvodu k tomu, aby žádosti o odročení nebylo vyhověno, zvláště když pro konání veřejného zasedání v nepřítomnosti obviněného nebyly splněny ani formální podmínky odvíjející se od doručení předvolání, resp. vyrozumění.

Dotčené předpisy: § 64 odst. 2 tr. ř., § 202 odst. 1 tr. ř., čl. 38 odst. 2 LZPS

Heslo: Nahlížení do spisů (§ 65 odst. 2 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. září 2010, sp. zn. III. ÚS 3221/09, publikovaný pod číslem N 197/58 ve Sbirce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 741.

Právní věta:

Právo obviněného a obhájce na nahlížení do spisů je možno v přípravném řízení odepřít postupem podle § 65 odst. 2 tr. řádu. Tato zákonem předpokládaná možnost omezení práva nahlížet do spisů vyplývá ze skutečnosti, že v počátcích vyšetřování nelze často zabezpečit ochranu důkazních pramenů před jejich poškozením a zničením nebo před jinými aktivitami sledujícími cíl mařit vyšetřování. Ohroženy mohou být i jiné společenské a individuální zájmy, např. bezpečnost svědků, citlivé osobní údaje nezúčastněných osob, skutečnosti podléhající utajení, přičemž časová tíseň neumožňuje zajistit ochranu těchto legitimních zájmů jiným způsobem. Všechna tato rizika,

obsažená v realizaci práva obviněného (obhájce) nahlížet již v přípravném řízení do spisu, je třeba zvlášť pečlivě zvažovat v případech nebezpečných forem kriminality, jako je např. organizovaná kriminalita s mezinárodními prvky. Za situace, kdy koliduje oprávněný zájem státu na účinném postihu kriminality, resp. jiné důležité společenské a individuální zájmy s právem obviněného na obhajobu, přípouští právní úprava, jakož i trestněprocesní teorie i praxe dočasné omezení práva na nahlížení do spisů v přípravném řízení. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Pokud stěžovatelé v ústavní stížnosti namítají porušení zásady kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní, lze odkázat na právní závěry vyslovené Ústavním soudem v nálezu sp. zn. III. ÚS 239/04 ze dne 17. 6. 2004 (N 80/33 SbNU 273). V tomto nálezu se praví: "Zásady kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní, vyplývající z principu spravedlivého procesu, obsaženého v čl. 6 Úmluvy, jsou sice významnými, avšak nikoliv jedinými zásadami trestního řízení. Za určitých okolností mohou kolidovat s jinými uznávanými a legitimními zásadami trestního řízení, např. se zásadou vyhledávací, zásadou hospodárnosti a zásadou rychlosti řízení, a proto mohou být, za dodržení principu proporcionality, v některých stádiích řízení, zejména v přípravném řízení, dočasně omezeny.

Zásady kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní platí pro trestní řízení jako celek, avšak neuplatňují se ve všech stádiích trestního řízení a při všech procesních úkonech stejně intenzivně. Nejúplněji se prosazují v hlavním líčení, eventuálně ve veřejném zasedání soudu, v nichž se rozhoduje o nejdůležitějších meritorních otázkách trestního řízení, tj. o vině a o trestu. V těchto procesních formách lze vytvořit reálné předpoklady (procesní, organizační i faktické) pro široké a reálné uplatnění těchto zásad. Naproti tomu při provádění úkonů v přípravném řízení nelze zásady kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní vždy plně uplatnit, pokud by jimi byly popřeny jiné legitimní zájmy, zejména zájem státu na efektivitě trestního stíhání.

Dotčené předpisy: § 65 odst. 1, 2 tr. ř., § 88 odst. 6 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na obhajobu (čl. 40 odst. 3 LZPS)

**Předběžná opatření a zajištění osob a věcí a jiných majetkových hodnot
(§ 67 - §88o tr. ř.)**

Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Důvody vazby (§ 67 tr. ř.)

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2009, sp. zn. 25 Cdo 3038/2006, uveřejněný pod číslem 110/2009 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Ten, na němž byla vykonána vazba, si může zavinit vazbu sám ve smyslu § 12 odst. 1 písm. a) zákona č. 82/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů i jednáním, k němuž došlo před zahájením trestního stíhání. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle § 12 odst. 1 písm. a) zákona č. 82/1998 Sb., právo na náhradu škody nemá ten, kdo si vazbu, odsouzení nebo uložení ochranného opatření zavinit sám. Vazba je prostředkem k zajištění obviněného [tj. osoby, již bylo vzneseno obvinění] pro účely trestního řízení ze zákonem stanovených důvodů (§ 67, § 68 tr. řádu). Pro posouzení, zda si obviněný vazbu zavinit sám, jsou významné skutečnosti, které byly důvodem pro vzetí obviněného do vazby, případně pro její trvání či prodloužení (srov. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2003, sp. zn. 25 Cdo 882/2003, uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2005, sešit 2, pod č. 15, a ze dne 28. 5. 2003, sp. zn. 25 Cdo 1002/2002, uveřejněný v časopise Soudní judikatura, roč. 2003, pod č. 106). Vzhledem k tomu, že zákon č. 82/1998 Sb. v ustanovení § 12 odst. 1 nevyžaduje určitou formu zavinění vazby, postačuje k naplnění tohoto předpokladu i nevědomá nedbalost. Zavinění obviněného na vzetí do vazby ve smyslu posledně citovaného ustanovení znamená, že jeho zaviněné jednání (alespoň ve formě nevědomé nedbalosti) bylo důvodem k podání a vyhovění návrhu na jeho vzetí do vazby. Není proto z hlediska posledně citovaného ustanovení významné, zda jednání obviněného vyvolalo podezření, že byl spáchán trestný čin, a zda naplnilo skutkovou podstatu trestného činu, pro který byl stíhán, nýbrž to, zda jeho chování bylo důvodem k obavě zakládající důvod, pro který byl vzat do vazby (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2004, sp.

zn. 25 Cdo 2255/2002, uveřejněný v Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu, svazek 29, pod C 2587).

Dotčené předpisy: § 67 tr. ř., § 68 tr. ř.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2009, sp. zn. 11 Td 24/2009, uveřejněné pod číslem 33/2010 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Z důvodu uvedeného v ustanovení § 67 písm. a) tr. ř., tj. pro obavu z toho, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se vyhnul pravomocně uloženému trestu, lze vzít do vazby odsouzeného též v řízení konaném podle § 332 odst. 1 tr. ř. o tom, zda se jako podmíněně propuštěný osvědčil nebo zda vykoná zbytek trestu odnětí svobody podle § 64 odst. 1 tr. zák. (srov. přiměřeně rozhodnutí pod č. 7/1996 Sb. rozh. tr.). Jestliže v takovém řízení byl odsouzený vzat do vazby, pak soudem příslušným k rozhodnutí o započítání této vazby do uloženého trestu (§ 38 odst. 1 tr. zák. *), § 334 odst. 1 tr. ř.) je soud, jehož příslušnost vyplývá z ustanovení § 315 odst. 2 tr. ř., tj. soud, který rozhodl v prvním stupni ve věci, v níž byl odsouzenému uložen trest odnětí svobody, o jehož výkon jde.

***) Poznámka redakce: Nyní jde o ustanovení § 92 odst. 1 tr. zákoníku. (Zdroj: NS)**

Z odůvodnění:

Odsouzený L. D. byl odsouzen rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 20. 4. 2005, sp. zn. 10 T 129/2004, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. 8. 2005, sp. zn. 3 To 603/2005, k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání dvou let a tento trest vykonával do podmíněného propuštění usnesením Okresního soudu v Lounech ze dne 13. 6. 2006, sp. zn. 4 PP 107/2006, ve věznicí v N. S. Pokud je do tohoto trestu třeba provést zápočet vazby, je nutno z hlediska místní a věcné příslušnosti soudu k tomuto rozhodnutí postupovat podle ustanovení § 315 odst. 2 tr. řádu, tedy že soudem příslušným k takovému rozhodnutí je Okresní soud v Ostravě, jako soud, který ve věci odsouzeného L. D. rozhodl v prvním stupni.

Dotčené předpisy: § 67 písm. a) tr. ř., § 315 odst. 2 tr. ř., § 332 odst. 1 tr. ř., § 334 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Příslušnost ve vykonávacím řízení (§ 315 odst. 2), Podmíněné propuštění – rozhodování o osvědčení (§ 332 odst. 1 tr. ř.)

Heslo: Vzetí do vazby (§ 68 tr. ř.)

- Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 8. dubna 2004, sp. zn. 3 To 134/2004, uveřejněné pod číslem 15/2005 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému (§ 160 odst. 1, 2 tr. ř.) umožňuje orgánům činným v trestním řízení použít proti němu všech zákonných procesních prostředků, včetně možnosti jeho vzetí do vazby (§ 68 odst. 1 tr. ř.). Za předpokladu, že v souladu s ustanovením čl. 6 odst. 3 písm. a) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (publikovaná pod č. 209/1992 Sb.) a § 91 odst. 1 tr. ř. byl obviněný v jazyce, jemuž rozumí, podrobně seznámen s podstatou sděleného obvinění, to platí i tehdy, když obviněnému, který využil svého oprávnění na pořízení překladu usnesení o zahájení trestního stíhání (§ 28 odst. 1, 2 tr. ř.), nebyl dosud písemný překlad tohoto rozhodnutí doručen. Ustanovení § 28 odst. 3 tr. ř. má v takovém případě jen ten význam, že teprve doručením písemného překladu usnesení o zahájení trestního stíhání započne běh lhůty k podání opravného prostředku (§ 160 odst. 7 tr. ř.).
(Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Jelikož obžalovaný je cizím státním příslušníkem (občan Afghánistánu), v předmětné věci přicházela v úvahu aplikace ustanovení § 28 odst. 2 tr. ř., podle kterého je cizímu státnímu příslušníku nutno přeložit usnesení o zahájení trestního stíhání, usnesení o vazbě, obžalobu, návrh na potrestání, rozsudek, trestní příkaz, rozhodnutí o odvolání a o podmíněném zastavení trestního stíhání, to neplatí, jestliže obžalovaný po poučení prohlásí, že pořízení překladu takového rozhodnutí nepožaduje. Uvedené ustanovení podle krajského soudu ovšem nelze interpretovat tak, že pokud usnesení o zahájení trestního stíhání není přeloženo obžalovanému do jeho mateřského jazyka nebo do jazyka, o kterém prohlásí, že ho ovládá, nedošlo k zahájení trestního stíhání a obžalovaného nelze vzít do vazby. V této souvislosti je třeba

zdůraznit, že podle § 2 odst. 14 tr. ř. orgány činné v trestním řízení vedou řízení a vyhotovují svá rozhodnutí v českém jazyce. Tedy jednacím jazykem ve kterém se vede trestní řízení je čeština. Pokud se týká § 28 odst. 2 tr. ř., představuje to rozvedení zásady obsažené v § 2 odst. 14 věta druhá tr. ř., podle níž ten, kdo prohlásí, že neovládá český jazyk, je oprávněn používat před orgány činnými v trestním řízení svého mateřského jazyka nebo jazyka o kterém uvede, že ho ovládá.

Uvedené dvě zásady obsažené v § 2 odst. 14 tr. ř. je nutno vykládat tak, že právní důsledky spojené s provedením určitého úkonu orgánem činným v trestním řízení nastávají vyhotovením určitého rozhodnutí v úředním jazyce, to je v češtině. Věta druhá ustanovení § 2 odst. 14 tr. ř. pak představuje provedení čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod, kdy cílem tohoto ustanovení je, aby někdo, tedy nejen obžalovaný, nýbrž každá osoba zúčastněná v trestním řízení, nebyla postižena na svých právech tím, že neovládá jednacím jazyk orgánů činných v trestním řízení. Článek 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod se tedy realizuje tím, že takováto osoba může požádat, aby před orgány činnými v trestním řízení mohla používat svého mateřského jazyka nebo jazyk o kterém uvede, že ho ovládá. V případě osoby obžalovaného je tato zásada ještě rozšířena v tom, že je stanoven okruh rozhodnutí, které je nutno obžalovanému, který neovládá jednacím jazyk přeložit, pokud výslovně neuvede, že překlad nepožaduje. Uvedené ustanovení jak již bylo naznačeno není možno vykládat tak, že pokud je vydáno usnesení o zahájení trestního stíhání a toto není přeloženo do jazyka, o kterém obžalovaný prohlásí, že je jeho mateřským jazykem, nebo do jazyka o kterém uvede, že ho ovládá, tak k zahájení trestního stíhání nedojde. Naopak vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání v jednacím jazyce dojde k zahájení trestního stíhání.

Dotčené předpisy: § 68 odst. 1 tr. ř., § 160 tr. ř., § 28 tr. ř.

Heslo: Příkaz k zatčení (§ 69 tr. ř.)

- *Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. června 2005, sp. zn. I Ntd 14/2006, uveřejněné pod číslem 35/2007 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Předložit věc podle § 222 odst. 1 tr. ř. nadřízenému soudu k rozhodnutí o příslušnosti soudu lze jen v hlavním líčení, a nikoli též v neveřejném zasedání, neboť možnost vydání takového rozhodnutí mimo hlavní líčení není ustanovením § 231 odst. 1 tr. ř. upravena.

II. Pouhá skutečnost, že obviněnému nelze doručit opis usnesení, nemůže odůvodnit vydání příkazu k zatčení (§ 69 odst. 1 tr. ř.). Tím spíše nelze příkaz k zatčení vydat, není-li důvod k takovému doručování proto, že již došlo k oznámení usnesení formou doručení jeho opisu obhájci obviněného (§ 137 odst. 2 tr. ř.). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Postup okresního soudu je zjevně nesprávný. Tento soud pochybil již tím, že usnesení o předložení věci vrchnímu soudu při aplikaci § 222 odst. 1 tr. ř. vydal v neveřejném zasedání, neboť takové rozhodnutí nelze v této formě zasedání soudu vydat. Nejde totiž o rozhodnutí, které je obsaženo v ustanovení § 231 odst. 1 tr. ř., jež upravuje problematiku rozhodnutí soudu mimo hlavní líčení. Vydání usnesení o předložení věci v hlavním líčení dne 21. 6. 2005 přitom zjevně nic nebránilo, disponoval-li již v té době okresní soud obžalobou Krajského státního zastupitelství Brno, jak vyplývalo z odůvodnění vydaného rozhodnutí. K vlastnímu předložení věci bezprostředně nadřízenému soudu pak došlo s nedůvodným prodlením, neboť nebyl-li obžalovaný ve vazbě, výkonu trestu odnětí svobody ani na pozorování ve zdravotnickém ústavu (§ 137 odst. 3 tr. ř.), dostačovalo, že usnesení ze dne 21. 12. 2005 bylo oznámeno formou doručení jeho opisu obhájce obžalovaného. Doručování opisu usnesení obžalovanému bylo za daného stavu neopodstatněné a úkony s tímto spojené, zejména zajištění obviněného na základě vydaného příkazu k zatčení, nadbytečné a nerespektovalo platnou právní úpravu. Pouhá skutečnost, že obviněnému nelze doručit opis usnesení, nemůže odůvodnit vydání příkazu k zatčení (§ 69 odst. 1 tr. ř.). Tím spíše nelze příkaz k zatčení vydat, není-li důvod k takovému doručování proto, že již došlo k oznámení usnesení formou doručení jeho opisu obhájci obviněného (§ 137 odst. 2 tr. ř.).

Dotčené předpisy: § 222 odst. 1 tr. ř., § 69 odst. 1 tr. ř., § 137 odst. 2 tr. ř., § 231 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Postoupení věci (§ 222 tr. ř.)

Heslo: Vyrozumění o vazbě (§ 70a tr. ř.)

- *Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 19. května 2005, sp. zn. 3 To 496/2005, uveřejněné pod číslem 41/2006 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Rozhodnutí o přearazení obviněného do jiného režimu výkonu vazby mohou učinit jen orgány Vězeňské služby České republiky, které postupují v souladu s příslušnými ustanoveními zák. č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášky č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

Podle ustanovení § 70a odst. 1 písm. e) tr. ř. je třeba ve vazebních věcech bez průtahů vyrozumět příslušnou věznicí o zákonném označení trestných činů, pro které obviněný stíhán, nebo o jeho změně. Ve věci, v níž byl obviněný rozsudkem soudu prvního stupně zproštěn obžaloby pro jeden z trestných činů, které mu byly kladeny za vinu, a u ostatních bylo rozhodnuto o jeho vině ve shodě s obžalobou, tato povinnost nastane jen tehdy, jestliže státní zástupce nepodá odvolání v neprospěch obviněného proti zprošťující části vyhlášeného rozsudku. V takovém případě (pokud by např. bylo podáno pouze odvolání obžalovaného) by již nepřicházela v úvahu změna právní kvalifikace stíhané trestné činnosti obžalovaného v jeho neprospěch (§ 259 odst. 4 tr. ř.) a bylo by na místě informovat příslušnou věznicí o změně právní kvalifikace založené dosud nepravomocným rozsudkem. To by se mohlo promítnout do změny režimu vazby, jestliže kvalifikace trestného činu, u něhož došlo ke zproštění obžaloby, byla pro dosavadní režim vazby určující. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Pokud se obžalovaný domáhá toho, aby soud rozhodl o jeho přearazení do mírnějšího režimu výkonu vazby, je třeba dodat, že takové rozhodnutí není v kompetenci soudu, jde o záležitost orgánů Vězeňské služby České republiky, které postupují v souladu s příslušnými ustanoveními zák. č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášky č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů. Zařazení obžalovaného do přísnějšího režimu výkonu vazby je nepochybně ovlivněno i právní kvalifikací stíhané trestné činnosti, zejména aplikací ustanovení § 41 tr. zák. v usnesení o zahájení trestního stíhání a posléze v obžalobě. Byť okresní soud obžalovaného zprostil obžaloby pro skutek, jenž je prováděn použitím tohoto posledně citovaného zákonného ustanovení, tak mu nelze činit výtek ani v tom směru, že nedostal povinnosti uvedené v § 70a odst. 1 písm. e) tr. ř. Podle tohoto ustanovení trestního řádu je třeba bez průtahů příslušnou věznicí vyrozumět o zákonném označení trestných činů, pro které je obviněný stíhán, nebo o jeho změně. K postupu podle tohoto zákonného ustanovení by okresní soud musel

v projednávané věci přikročit při absenci odvolání státního zástupce podaného v neprospěch obžalovaného do zprošťující části vyhlášeného rozsudku. V takovém případě (pokud by bylo podáno pouze odvolání obžalovaného, či dalších, od státního zástupce, odlišných oprávněných osob) by již nepřicházela v úvahu změna právní kvalifikace stíhané trestné činnosti obžalovaného v jeho neprospěch (§ 259 odst. 4 tr. ř.) a bylo by na místě informovat příslušnou věznicí o změně právní kvalifikace založené dosud nepravomocným rozsudkem, což by se mohlo promítnout do změny režimu vazby. Vzhledem k tomu, že v zákonné lhůtě pro podání odvolání (§ 248 odst. 1 tr. ř.) bylo podáno odvolání státního zástupce v neprospěch obžalovaného směřující do zprošťující části rozsudku a domáhající se i posouzení obžalovaného jako zvláště nebezpečného recidivisty, je nadále vedeno trestní stíhání pro trestné činy, jak byly kvalifikovány v obžalobě, a postup podle § 70a odst. 1 písm. e) tr. ř. a na to navazující změna režimu výkonu vazby zjevně nepřicházejí v úvahu.

Dotčené předpisy: § 70a odst. 1 písm. e) tr. ř.

Heslo: Přezkoumávání trvání důvodu vazby (§ 71 a násl tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. srpna 2012, sp. zn. III. ÚS 1822/11, publikovaný pod číslem N 141/66 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 167.

Právní věta:

Ani v případech periodického přezkumu důvodnosti vazby, k němuž dochází z úřední povinnosti bez podnětu ze strany vazebně stíhaného, nelze nadbytečnost osobního slyšení při rozhodování o dalším ponechání obviněného ve vazbě dovodit pouhým odkazem na tento typ řízení. Sám nedostatek osobního slyšení však nemůže založit porušení základních práv stěžovatele za situace, kdy se stěžovateli dostalo prostoru brojit proti dalšímu trvání vazby v rámci hlavního líčení. Pro posouzení ústavnosti vazebního rozhodnutí soudu má totiž zásadní vliv skutečnost, že stěžovatel měl v období, kdy bylo o dalším trvání vazby rozhodováno, bezprostřední přístup k soudu, kde mohl sám nebo prostřednictvím svého obhájce učinit jakýkoli návrh týkající se vazby, upozornit na zánik vazebních důvodů či navrhnout její nahrazení některým jiným zajišťovacím institutem dle trestního řádu. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Jednak jde o garance přímo vyplývající z článku 5 odst. 4 Úmluvy, jež obviněnému zaručuje právo vyvolat o důvodnosti vazby spor před orgánem soudního typu. **Na toto řízení je pak třeba vztáhnout pravidla blížíci se zárukám spravedlivého procesu dle článku 6 odst. 1 Úmluvy a přiměřeně článku 36 odst. 1 a článku 38 odst. 2 Listiny, jejichž součástí je i možnost obviněného se při osobním slyšení před soudem k dalšímu trvání vazby vyjádřit a předložit své argumenty.** I při absenci této procesní aktivity obviněného však obecným soudům ve smyslu článku 4 Ústavy a článku 8 odst. 1, 2, a 5 Listiny zůstává povinnost bdít nad zákonností vazby, což je v rovině jednoduchého práva vyjádřeno právě periodicitou přezkumu ex officio i dle § 72 odst. 1 věty první tr. řádu ve znění před účinností zákona č. 459/2011 Sb. (nyní § 71 odst. 1 tr. řádu), podle něhož mají všechny orgány činné v trestním řízení povinnost průběžně zkoumat, zda důvody vazby ještě trvají nebo se nezměnily. Této povinnosti nelze dle názoru Ústavního soudu dostat, aniž by obviněný stanul osobně před soudem v přiměřených intervalech spíše v řádu týdnů než měsíců (srov. přiměřeně i argumentaci in Kmec. J. a kol. Evropská úmluva o lidských právech, s. 543, k rozsudku ESLP Krejčíř proti České republice).

Uvedené zásady je z pochopitelných důvodů třeba akcentovat v přípravném řízení, jež je vedeno policejními orgány pod dozorem státního zástupce a do něhož obecný soud zasahuje právě jako nezávislý a nestranný garant zákonnosti vazby [srov. k tomu nálezh sp. zn. I. ÚS 573/02 ze dne 23. 3. 2004 (N 41/32 SbNU 397)]. **Své platnosti však tyto zásady nepozbývají ani v řízení před soudem. Zde však Ústavní soud spatřuje zásadní změnu v tom, že vazební stíhání obžalovaného se ocitá pod bezprostřední kontrolou soudu, k němuž má obžalovaný zajištěn přístup v hlavním líčení.**

Dotčené předpisy: čl. 8 odst. 2, 5 LZPS, § 67 tr. ř., § 71 tr. ř., § 72 tr. ř., § 73 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na osobní slyšení u vazebního zasedání (čl. 38 LZPS)

Heslo: Nahrazení vazby (§ 73 tr. ř.)

- *Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. června 2003, sp. zn. 4 To 558/2003, uveřejněné pod číslem 34/2004 Sbírkvy soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Podmínkou pro to, aby orgán rozhodující o vazbě mohl přijmout záruku za další chování obviněného ve smyslu ustanovení § 73 odst. 1 písm. a) tr. ř., je schopnost osoby nabízející její převzetí účinně ovlivňovat obviněného a jeho chování. Taková schopnost je podmíněna existencí určitého vztahu (např. rodinného, pracovního) mezi těmito dvěma osobami. S ohledem na své procesní postavení však nemůže být takovou osobou obhájce obviněného. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

K nabídce záruky k nahrazení vazby obhájcem považuje krajský soud za potřebné zdůraznit, že ustanovení § 73 odst. 1 písm. a) tr. ř. podmiňuje přijetí tohoto institutu schopností důvěryhodné osoby příznivě ovlivňovat chování obviněného, jeho respektování výzvy, aby se dostavil k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Z povahy věci vyplývá předpoklad, že osoba, nabízející záruku za další chování obviněného v situaci pro něho osobně velmi nepříznivé, bude schopna účinně ovlivňovat jeho chování. Aby tak mohla činit, měla by obviněného blíže znát, měla by k němu mít vytvořený jistý psychický vztah, znamenající možnost určité stimulace žádoucím směrem. S ohledem na své procesní postavení nemůže být touto osobou obhájce obviněného.

Dotčené předpisy: § 73 odst. 1 písm. a) tr. ř.

Heslo: Peněžitá záruka (§ 73a odst. 3 písm. d/ tr. ř.)

- *Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. dubna 2007, sp. zn. 2 To 41/2007, uveřejněné pod číslem 50/2008 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Za vyhýbání se výkonu uloženého trestu odnětí svobody ve smyslu § 73a odst. 3 písm. d) tr. ř., které je důvodem rozhodnutí o tom, že peněžitá záruka připadá státu, je třeba pokládat jen takové formy aktivit obviněného, jež svojí závažností odůvodňují závěr, že směřují ke zmaření výkonu trestu. Podání žádosti o odklad výkonu trestu, sledující oddálení nástupu výkonu trestu, nelze považovat za vyhýbání se výkonu uloženého trestu, a to ani tehdy, jde-li o žádost, již nelze ze zákonných důvodů vyhovět (např. z důvodu výměry uloženého trestu a uplatněných důvodů). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Vrchní soud v Olomouci po přezkoumání dané trestní věci dospěl k závěru, že u odsouzeného L. V. nebyly splněny zákonné podmínky pro to, aby složená peněžitá záruka ve výši 1 000 000 Kč, po jejímž přijetí byl L. V. ve fázi přípravného řízení propuštěn z vazby na svobodu, připadla státu. Nebylo tak zjištěno, že by odsouzený L. V. se vyhýbal výkonu uloženého trestu odnětí svobody, že by podnikl další kroky, aby výkon uloženého trestu zmařil, např. tím, že by uprchl nebo se skrýval, neboť poté, co byl vyzván k nástupu výkonu trestu na den 26. 7. 2004, podal žádost o odklad výkonu trestu ze zdravotních a sociálních důvodů. Nadále se zdržoval v místě svého bydliště a aniž by byl vyrozuměn o tom, jak o jeho žádosti bylo rozhodnuto, byl na základě příkazu k dodání do výkonu trestu dne 20. 8. 2004 kontaktován v místě svého bydliště a následně dodán do výkonu trestu do Věznice O.

Dotčené předpisy: § 73a odst. 3 písm. d) tr. ř.

Heslo: Zadržení podezřelého (§ 76 odst. 2 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. července 2006, sp. zn. 8 Tdo 838/2006, uveřejněné pod číslem 25/2007 Sbírkvy soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Zaměstnanec bezpečnostní služby může omezit osobní svobodu jiného při splnění podmínek § 76 odst. 2 tr. ř., tj. jde-li o osobu, která byla přistižena při trestném činu nebo bezprostředně poté. Zákrok zaměstnance bezpečnostní služby vůči osobě, která není podezřelá ze spáchání trestného činu, spočívající v omezení její osobní svobody, nelze pokládat za oprávněný, ani když jej provede na žádost orgánů Policie České republiky o zadržení této osoby pro účely plnění jejich jiných úkolů. Okolnost, že zaměstnanec bezpečnostní služby takto jednal na žádost Policie České republiky, nemá význam pro posouzení oprávněnosti jeho zákroku, a proto mohou být splněny podmínky nutné obrany ve smyslu § 13 tr. zák., pokud osoba, již tento zaměstnanec neoprávněně brání v užívání osobní svobody, užije násilí k překonání odporu toho, kdo omezuje její osobní svobodu. Oprávněnost nutné obrany je v takovém případě založena na tom, že uvedená osoba odvrací útok na zájem chráněný trestním zákonem, konkrétně na zájem společnosti na ochraně osobní svobody. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle § 13 tr. zák. čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.

Podstatou nutné obrany je odvrácení nebezpečí, které vzniká útokem směřujícím proti zájmu chráněnému trestním zákonem, jednáním, jež by jinak bylo trestným činem. Protože obránce odvracející útok chrání zájmy, které chrání trestní zákon, nejedná proti účelu tohoto zákona, ale ve shodě s ním. Stav nutné obrany je důvodem vylučujícím nebezpečnost činu pro společnost

i jeho protiprávnost. Nutná obrana předpokládá odvrácení útoku přímo hrozícího nebo trvajícím na zájem chráněný trestním zákonem; obrana nesmí být zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.

Útok je jednání (člověka), které je úmyslné, protiprávní (nedovolené) a nebezpečné určitou měrou pro společnost (nikoliv zcela nepatrnou). Proto podmínky nutné obrany ve smyslu § 13 tr. zák. mohou být splněny i v případě, kdy osoba, již je bráněno neoprávněně v odchodu a tedy v užívání osobní svobody, užije násilí k překonání jí činěného odporu. Existence podmínek § 13 tr. zák. je v takovém případě založena na tom, že odvrací útok na zájem chráněný trestním zákonem, konkrétně na zájem společnosti na ochraně osobní svobody jinak též ústavně zaručené. Otázkou pak je, zda způsob, který obviněný zvolil k ochraně své osobní svobody, k zamezení dalšího porušování jeho práv chráněných mimo jiné trestním zákonem, je adekvátní. Obrana totiž nesmí být zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku. Přiměřenost obrany je třeba hodnotit především se zřetelem k intenzitě útoku a vlastní obrany, přičemž je zjevné, že obrana musí být, má-li být způsobilá k odvrácení útoku, silnější než útok. Nesmí být však zcela zjevně (mimořádně hrubě, naprosto jednoznačně) přehnaná. Přiměřenost nutné obrany je třeba hodnotit též se zřetelem k subjektivnímu stavu osoby, která odvracela útok, tj. podle toho, jak se čin útočníka jevil tomu, kdo jej odvracel. Na druhou stranu ale nelze zaujmout zcela subjektivistický přístup založený jen na představách bránící se osoby; vždy je nutno celou situaci posuzovat a hodnotit komplexně a v celém jejím vývoji v konkrétním čase a na konkrétním místě.

Dotčené předpisy: § 13 tr. zák., § 76 odst. 2 tr. ř.

Heslo: Věc důležitá pro trestní řízení (§ 78 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. února 2013, sp. zn. 7 Tdo 1509/2012, uveřejněné pod číslem 79/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Nesprávné označení určitého procesního úkonu orgánem činným v trestním řízení, ačkoliv se ve skutečnosti jednalo o procesní úkon jiný, nezpůsobuje samo o sobě nezákonnost skutečně provedeného procesního úkonu. Jestliže policejní orgán sice formálně nesprávně označil určitý procesní úkon jako prověrku na místě (§ 104e tr. ř.), třebaže šlo jen o zadokumentování jednání policistů v místě bydliště obviněného (v té době zadrženého podezřelého), při němž ten dobrovolně vydal věci důležité pro trestní řízení (§ 78 tr. ř.), nedošlo k procesnímu pochybení majícímu vliv na zákonnost tohoto úkonu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Z dikce uvedeného ustanovení plyne, že ve vztahu ke zjištěnému skutku je možné dovoláním vytýkat výlučně vady hmotně právní. Protože zpochybnění správnosti skutkových zjištění do zákonem vymezeného okruhu dovolacích důvodů podle § 265b tr. ř. zahrnout nelze, je dovolací soud skutkovými zjištěními soudu prvního, event. druhého stupně vázán a těmito soudy zjištěný skutkový stav je pro něj východiskem pro posouzení skutku z hlediska hmotného práva. Dovolací soud tedy musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku, a je povinen zjistit, zda právní posouzení skutku je v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav.

Nejvyšší soud především shledal, že námitky uplatněné obviněným pod tímto dovolacím důvodem jsou v podstatě totožné s námitkami obsaženými v jeho odvolání, se kterými se odvolací soud ve svém rozhodnutí přesvědčivě vypořádal. Dále pak mimo jiné uvedl též následující.

Obviněný v dovolání především namítal zákonnost opatření některých důkazů, a to vydání věci jako oblečení, rukavic, kukel, plastové pistole, při tzv. prověrce na místě ze dne 24. 3. 2011, vyjádřil pochybnost o „dobrovolnosti“ provedené prověrky a následného vydání věci,

ke skutku pod bodem 1) uvedl, že mu spáchání předmětného skutku nebylo prokázáno a že byl uznán vinným na základě nesouvisějících nepřímých důkazů.

Obviněný však takovými námitkami nesouhlasil se skutkovými zjištěními, která ve věci učinily soudy nižších stupňů, a s provedenými důkazy, jakož i s jejich hodnocením soudy obou stupňů. Tím zpochybňuje výsledky dokazování a shledává existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v chybném procesním postupu soudů nižších stupňů. Předpoklady pro jiné právní posouzení spáchaných trestných činů tedy obviněný dovozuje nikoli z argumentace odůvodňující odlišnou právní kvalifikaci skutků obsažených ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, ale jen z jiných (pro obviněného příznivějších) skutečností, než jaké vzaly v úvahu soudy obou stupňů. Takové námitky nenaplnují dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ani jiný důvod dovolání podle § 265b tr. ř.

Odhlédneme-li od skutečnosti, že námitka obviněného ohledně zákonnosti získaných důkazů (věci vydaných dne 24. 3. 2011) je procesní otázkou, kterou nelze subsumovat pod žádný z dovolacích důvodů podle § 265b tr. ř., považuje Nejvyšší soud za potřebné se k ní ve stručnosti vyjádřit. Z obsahu trestního spisu sp. zn. 14 T 172/2011 vyplývá, že dne 24. 3. 2011 byl obviněný M. S. v 11:10 hodin zadržen pro podezření ze spáchání zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku, spáchaného ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku (protokol o zadržení podezřelé osoby na č. l. 168), následně byl odvezen služebním vozem Policie České republiky do obce L., do místa svého bydliště, kde policistům dobrovolně umožnil vstup do bytu a dobrovolně vydal věci důležité pro trestní řízení. O této skutečnosti byl proveden záznam nazvaný protokol o prověrce na místě (č. l. 271), přičemž je zcela zřejmé, že jediným účelem tohoto úkonu bylo zajištění věcí důležitých pro trestní řízení podle § 78 tr. ř. Každý úkon je přitom nutno posuzovat podle jeho účelu a obsahu, a nikoliv pouze podle toho, jak byl formálně označen. Obviněný podle uvedeného protokolu souhlasil se vstupem příslušníků policie za účasti osoby nezúčastněné do bytu, dobrovolně označil místa uložení věcí, které následně dobrovolně policii vydal (viz protokol o vydání věci č. l. 274). Nejvyšší soud nepřipouští pochybnosti ohledně dobrovolnosti jednání obviněného, neboť obviněný dobrovolnost svého jednání potvrdil vlastnoručním podpisem jak protokolu o vydání věci, tak záznamu o přítomnosti policistů v bytě, přičemž dobrovolnost jeho počínání je na obou dokladech výslovně zmíněna. Ve spise se pak nenachází žádná stížnost obviněného, že by byl k výše uvedeným úkonům donucován. Nejvyšší soud se tak ztotožnil s argumentací odvolacího soudu na str. 4 odůvodnění rozhodnutí a souhlasí se shodným názorem státního zástupce vysloveným ve vyjádření k dovolání, že nedošlo k procesnímu pochybení, pokud policejní orgán sice formálně nesprávně označil předmětný úkon jako prověrka na místě, když

šlo jediné o zdokumentování jednání policistů v místě bydliště obviněného (v té době zadrženo podezřelého), tedy o popsání situace, kdy došlo ze strany M. S. k dobrovolnému vydání věci důležitých pro trestní řízení. V takovém případě ani nebyl důvod činit úkon formou domovní prohlídky (jak se domnívá obviněný), která má své opodstatnění v případech, kdy vlastník nebo uživatel zájmového prostoru (př. bytu) hledané věci dobrovolně nevydá (srov. ustanovení § 85c tr. ř.). Nejvyšší soud uzavírá, že při zajištění věci důležitých pro trestní řízení nedošlo k porušení zákona.

Nejvyšší soud poté, co se v podrobnostech vypořádal i s ostatními námitkami obviněného, konstatoval, že uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. nebyl námitkami obviněného naplněn. Z postupu soudů obou stupňů je podle něj zřejmé, že provedly všechny dostupné důkazy potřebné k prokázání viny obviněného, hodnotily je jednotlivě i ve vzájemných souvislostech a dospěly ke skutkovým závěrům, které neodporují zásadám formální logiky. Dodal, že soudy obou stupňů závěry ve svých rozhodnutích dostatečným a přesvědčivým způsobem odůvodnily. Za těchto okolností není dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. naplněn ani s odkazem na ústavněprávně garantované právo na spravedlivý proces, na jehož základě je výjimečně možný průlom do skutkových zjištění soudů nižších stupňů. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. nemohl být v této věci relevantně uplatněn a námitku k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. shledal Nejvyšší soud zjevně neopodstatněnou. Proto dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné.

Dotčené právní předpisy: § 78 tr. ř., § 104e tr. ř.

Uvedeno také: Prověрка na místě (§ 104e tr. ř.)

Heslo: Zajištění peněžních prostředků na účtu u banky (§ 79a tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. června 2010, sp. zn. 29 Cdo 869/2009, kat. C.

Pozn.: Rozhodnutí bylo pouze předáno na web.

Právní věta:

Pro trvání zajištění peněžních prostředků, nacházejících se na účtu u banky, provedeného podle ustanovení § 79a trestního řádu, a z toho plynoucího zákazu jakékoliv dispozice s takto zajištěnými peněžními prostředky (včetně jejich vyplacení

majiteli účtu) je nerozhodné, zda po provedení zajištění odpadne právní důvod, na jehož základě vede banka účet. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Při akceptování názoru dovolatele by provedené zajištění bylo možné obejít jednoduše tím, že majitel účtu smlouvu o vedení běžného účtu vypoví a peněžní prostředky na tomto účtu se nacházející si po jeho zrušení nechá vyplátit (srov. § 715 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku). Výklad ustanovení § 79a trestního řádu zastávaný dovolatelem tak zjevně vedek absurdním důsledkům a je v rozporu jak s textem označeného ustanovení (z něhož je zřejmé, že zajištění a jeho právní důsledky /zákaz dispozice se zajištěnými peněžními prostředky/ se vztahuje na peněžní prostředky nacházející se na běžném účtu v okamžiku zajištění, popř. na něj dodatečně došlé, bez ohledu na to, zda posléze došlo ke zrušení běžného účtu), tak i s jeho účelem (srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. dubna 2004, sp. zn. 11 Tdo 178/2004, či důvody rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 30. ledna 2008, sp. zn. II. ÚS 642/07 a ze dne 9. října 2007, sp. zn. I. ÚS 105/07).

Dotčené předpisy: § 79a tr. ř., § 715 obch. zák.

Heslo: Jiná majetková hodnota (§ 79e odst. 1 tr. ř.)

- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. března 2008, sp. zn. 4 To 175/2008, uveřejněné pod číslem 42/2009 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Jinou majetkovou hodnotou podle § 79e odst. 1 tr. ř. může být obchodní podíl v obchodní společnosti. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle § 105 odst. 1 obch. zák. je společností s ručením omezeným taková obchodní společnost, jejíž základní kapitál je tvořen vklady společníků. Podle § 114 odst. 1 obch. zák. obchodní podíl představuje účast společníka na společnosti s ručením omezeným a práva a povinnosti vyplývající z této účasti. Jeho výše se určuje podle poměru vkladu společníka k základnímu kapitálu společnosti s ručením omezeným, nestanoví-li společenská smlouva

jinak. Každý společník je nadán určitými právy a povinnostmi, jejichž součástí je např. i právo podílet se na řízení a kontrole společnosti s ručením omezeným, právo účastnit se valné hromady a volit jednatele jako statutární orgán této společnosti [§ 122, § 125 odst. 1 písm. f) obch. zák.], právo na podíl na zisku určeném valnou hromadou k rozdělení mezi společníky v poměru jejich obchodních podílů, nestanoví-li společenská smlouva jinak (§ 123 odst. 1 obch. zák.), právo na vypořádací podíl (§ 61 odst. 2, 3 obch. zák.) atd. ... Obchodní podíly obviněných V. K. a M. K. v obchodních společnostech C. – T., s. r. o., a A. – C., s. r. o., vzhledem k výši těchto podílů a k právům s nimi spojeným umožnily, aby obvinění jako společníci prosadili a realizovali takové rozhodnutí v rámci jmenovaných obchodních společností, které podle dosavadního podezření vedlo ke spáchání stíhané trestné činnosti, tj. k tomu, aby se tyto obchodní společnosti zúčastnily zmanipulovaných výběrových řízení a aby oba obvinění jako představitelé jmenovaných obchodních společností prováděli pletichy při veřejných soutěžích nebo při jiných formách výběrových řízení. Prostřednictvím zajištěných obchodních podílů ve společnostech s ručením omezeným totiž obvinění dosáhli toho, že se stali i jednatelem společností s ručením omezením a v tomto postavení statutárních orgánů pak projevíli rozhodnutí jmenovaných obchodních společností navenek takovým způsobem, že tím měly být spáchány shora citované trestné činy, pro něž jsou obvinění stíháni.

Lze tedy uzavřít, že je dostatečně důvodné podezření, že jiné majetkové hodnoty, které zde představují obchodní podíly obviněných V. K. a M. K. v obchodních společnostech C. – T., s. r. o., a A. – C., s. r. o., byly užity ke spáchání trestného činu ve smyslu § 79e odst. 1 tr. ř.

Dotčené předpisy: § 79e odst. 1 tr. ř., § 105 odst. 1 obch. zák., § 114 odst. 1 obch. zák., § 122 obch. zák., § 125 odst. 1 písm. f/ obch. zák., § 61 odst. 2, 3 obch. zák.

Heslo: Zajištění náhradní hodnoty (§ 79f tr. ř.)

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. dubna 2013, sp. zn. 4 Tz 7/2013, kat. D.

Pozn.: Rozhodnutí bylo projednáno evidenčním senátem.

Právní věta:

Zajištění náhradní hodnoty podle § 79f tr. ř. spočívající např. v zajištění peněžních prostředků na účtu u banky (§ 79a tr. ř.) může trvat jen po nezbytnou dobu, kdy je to

vzhledem k dosažení účelu trestního řízení nutné.

Časové omezení užívání předmětných peněžních prostředků musí splňovat požadavek přiměřenosti. Zákon sice blíže tuto dobu nestanoví, ale v zásadě je třeba přiměřenost délky omezení vlastnického práva posuzovat podobně ke lhůtám, které zákon v § 72a tr. ř. stanoví pro omezení osobní svobody vazbou. (Zdroj: NS)

Zajištění náhradní hodnoty podle § 79f tr. řádu musí být zcela přiměřené procesní i důkazní situaci. Předpokladem použití tohoto institutu je nemožnost použití primárních ustanovení podle § 78 až § 79e tr. řádu. Přitom rozhodování o zajištění náhradní hodnoty podle citovaného ustanovení nemůže spočívat na principu jistoty bez důvodných pochybností, neboť se nejedná o meritorní rozhodnutí. Rozhodování o takovém zajištění vyjadřuje pouhou pravděpodobnost ohledně důsledků, které mohou nastat, nebude-li zajištění provedeno. V usnesení orgánu činného v trestním řízení o zajištění náhradní hodnoty je třeba vyjádřit účel tohoto procesního úkonu. Z hlediska použití ustanovení § 79f tr. řádu není významná výše škody, kterou měl obviněným svým protiprávním činem způsobit. Na druhou stranu je třeba zachovat požadavek na přiměřenou dobu trvání zajištění, která je nezbytná k dosažení účelu trestního řízení. Zákon sice tuto dobu blíže nestanoví, ale přiměřenost délky omezení vlastnického práva se zde posuzuje podobně jako u lhůt, které zákon stanoví pro omezení osobní svobody (viz ustanovení § 72a tr. řádu). Orgány činné v trestním řízení jsou pak povinny postupovat v uvedené věci obdobně, jako by tomu bylo ve věci vazební. (Zdroj: ASPI)

Z odůvodnění:

Po zjištění, že obviněný M. K. má na svém shora zmíněném účtu u České spořitelny ke dni 18. 10. 2012 zůstatek ve výši 255 516,59 Kč (viz č. l. 184 tr. spisu), bylo policejním orgánem přistoupeno k aplikaci ustanovení § 79f tr. ř., umožňující zajištění náhradní hodnoty za výnos z trestné činnosti a to ohledně částky rovnající se pojistnému plnění ve výši 214 571,- Kč.

Nejvyšší soud je toho názoru, že v konkrétním případě bylo rozhodnutí o zajištění náhradní hodnoty, částky 214 571,- Kč, na specifikovaném bankovním účtu obviněného zcela přiměřené v té době existující procesní i důkazní situaci. Postup podle primárních ustanovení podle § 78 až § 79e tr. ř. totiž nepřicházel v úvahu a podmínky pro aplikaci ustanovení § 79f tr. ř. zde naplněny byly. Je přitom přirozené, že rozhodování o zajištění nemůže spočívat na principu jistoty bez důvodných pochybností, jak tomu má být u rozhodnutí meritorních. Rozhodování o zajištění bude vždy vedeno v rovině pouhé pravděpodobnosti ohledně důsledků, které mohou nastat, nebude-li zajištění realizováno. Z usnesení policejního orgánu

o zajištění náhradní hodnoty sice není zjevné, za jakým účelem z hlediska následného postupu v rámci vydání meritorního rozhodnutí ve věci bylo vydáno, což lze pokládat za určitý nedostatek, ale zároveň je možné předpokládat, že v dalším řízení by státní zástupce mohl soudu navrhnout uložení propadnutí této náhradní hodnoty v souladu s ustanovením § 56a tr. zák. K zajištění nároku poškozeného v daném případě nedošlo, byť by se to mohlo jevit vhodnějším, ale v takovém případě by bylo nutné postupovat podle ustanovení § 47 tr. ř. a násl. Každopádně ale argument okresního soudu, že M. K. je pouze obviněn a rozhodnutí je třeba nechat na soudu, se zcela míjí s posláním aplikovaného ustanovení podle § 79f tr. ř. [...] Např. okolnost, že soud dosud předmětnou problematiku neřešil, nemůže být v žádném případě významnou z hlediska posuzování zákonnosti a důvodnosti vydaného rozhodnutí policejního orgánu ohledně zajištění náhradní hodnoty za výnos z trestné činnosti. Taktéž skutečnost, že o tom bylo rozhodnuto policejním orgánem „ve fázi vyšetřování“, není ničím neobvyklá, neboť již ze zařazení předmětného ustanovení § 79f, resp. ustanovení § 78 až § 79e, do části první, hlavy čtvrté, oddílu čtvrtého trestního řádu lze předpokládat, že tato budou převážně aplikována v rámci přípravného řízení, kdy o vině obviněného není definitivně rozhodnuto. Ani okolnost, že jde o běžný případ se škodou nedosahující ani 1 milion Kč, není z hlediska možné aplikace předmětného ustanovení trestního řádu nijak rozhodující. Navíc vyšší škody přesahující 200 tisíc Kč, připadající z hlediska náhradového řízení na obviněného M. K., nelze rozhodně označit za marginální a právě časové prodlení od spáchání činu do okamžiku zahájení trestního stíhání mj. zapříčinilo, že v daném případě bylo možné uvažovat výhradně o aplikaci ustanovení § 79f tr. ř., když samotné ustanovení např. podle § 79a odst. 1 tr. ř. použít nebylo možné. Pokud okresní soud též konstatoval, že rozhodnutí policejního orgánu o zajištění náhradní hodnoty je v konkrétním případě nepřiměřené, tak poněkud opomněl vysvětlit, v čem je nepřiměřené, když zajištěná peněžní částka na bankovním účtu obviněného představovala stejnou částku hodnoty plnění, kterého se obviněnému dostalo od pojišťovny na základě údajně podvodně vykonstruované pojistné události. Navíc je zřejmé, že zajištěná peněžní částka nedosahovala výše peněžních prostředků, které se na bankovním účtu obviněného v té době nacházely a tudíž je do jisté míry lichým i argument, že by použití tohoto právního instrumentu nepřiměřeně zatěžovalo jeho osobní život i podnikání. To přitom ani nelze pokládat v takovýchto případech za stěžejní moment ohledně rozhodování o zajištění náhradní hodnoty.

Určitou důležitost je třeba přikládat pouze argumentu okresního soudu, že doba trvání tohoto zajištění by byla v konkrétním případě příliš dlouhá a to s ohledem na zatíženost soudu a jeho personální obsazenost a tudíž i předpokládanou dobu, kdy bude ve věci možné nařídít hlavní

líčení. Zde je ale třeba poznamenat, že o zásah do ústavním pořádkem zaručených základních práv a svobod (ochrana vlastnictví) by se jednalo až v případě, nebyla-li by splněna podmínka, že zajištění náhradní hodnoty musí trvat jen po nezbytnou dobu, kdy je zajištění náhradní hodnoty vzhledem k dosažení účelu trestního řízení nutné. Čili časové omezení užívání předmětných peněžních prostředků musí splňovat požadavek přiměřenosti. Zákon sice blíže tuto dobu nestanoví, ale v zásadě je třeba přiměřenost délky omezení vlastnického práva posuzovat podobně ke lhůtám, které zákon stanoví pro omezení osobní svobody, viz ustanovení § 72a tr. ř. (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 1. 2009 sp. zn. I. ÚS 3074/08). Protože v projednávaném případě by celková doba omezení osobní svobody obviněného – vazby, teoreticky nesměla překročit dobu jednoho roku, tak lze za nezbytnou dobu pro zajištění náhradní hodnoty označit stejnou časovou lhůtu. Rozhodně ale nemůže být jako v přezkoumávaném případě důvodem pro zrušení rozhodnutí o zajištění náhradní hodnoty argument, že soud je nedostatečně personálně obsazen a hlavní líčení ve věci bude možné nařídít nejdříve na konec roku 2013. Jednak lhůta jednoho roku v době rozhodování okresního soudu ještě zdaleka neuplynula, ale hlavně je povinností soudu v takové věci postupovat stran rychlosti řízení obdobně, jako by tomu bylo ve věci vazební. Je proto na soudu, aby svoji rozhodovací činnost organizoval způsobem, který zajistí, že v uvedené době bude tato nikoli komplikovaná věc meritorně rozhodnuta. Tím pak zároveň nedojde k překročení přiměřené doby, po níž bude předmětná náhradní hodnota zajištěna.

Dotčené předpisy: § 79f tr. ř.

- *Usnesení Okresního soudu v Ostravě ze dne 28. dubna 2010, sp. zn. 0 Nt 12006/2010, uveřejněné pod číslem 19/2011 Sbírkvy soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Nelze-li zajistit peněžní prostředky, které jsou výnosem z trestné činnosti, pak ustanovení § 79f tr. ř. umožňuje jako náhradní hodnotu zajistit jakýkoliv jiný majetek pachatele způsobilý zajištění, aniž se vyžaduje, aby tento majetek měl vztah ke spáchané trestné činnosti. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

K předmětným stížnostním námitkám soud dospěl k následujícímu závěru. Předně ustanovení § 79f tr. ř. umožňuje namísto peněžních prostředků, které jsou výnosem z trestné činnosti, zajistit jejich ekvivalent, a to tzv. náhradní hodnotu. Jako náhradní hodnotu za výnos trestné činnosti je možné zajistit jakýkoliv majetek pachatele, který je uzpůsoben k zajištění, přičemž tento majetek nemusí mít s trestnou činností bezprostřední vazbu. Smyslem zajištění náhradní hodnoty je totiž právě zajistit a následně konfiskovat ekvivalent výnosu z trestné činnosti v případě, že z nejrůznějších důvodů nelze samotný výnos zajistit.

Dotčené předpisy: § 79f tr. ř.

Heslo: Vrácení a další nakládání s věcí a jinou majetkovou hodnotou (§ 80 odst. 1 tr. ř.)

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. února 2010, sp. zn. 25 Cdo 665/2008, kat. B.

Pozn.: Rozhodnutí bylo projednáno evidenčním senátem. Uveřejněno v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek NS nakladatelství C. H. Beck pod číslem C 8361 (dostupné z www.beck-online.cz).

Právní věta:

Za škodu způsobenou tím, že rozhodnutím orgánu činného v trestním řízení o vydání věci (§ 80 odst. 1 trestního řádu) byla věc vydána nevladníku, odpovídá stát, jestliže rozhodnutí bylo pro nezákonnost změněno či zrušeno; nejde o nesprávný úřední postup. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Žalobkyně (jak vyplývá z obsahu spisu) uplatňuje nárok na náhradu škody, která jí vznikla v souvislosti s tím, že jí odcizené vozidlo bylo orgány činnými v trestním řízení vydáno nikoliv jí samotné, nýbrž německé pojišťovně; stalo se tak rozhodnutím o vydání věci podle § 80 odst. 1 trestního řádu. Z toho je zřejmé, že vznikla-li majetková újma vydáním vozidla do zahraničí, byl tento následek vyvolán rozhodnutím o vydání věci, a tedy je namístě zkoumat podmínky odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím. Výhrady dovolatelky k postupu vyšetřovatele před vydáním rozhodnutí (podle dovolání se

tento postup také negativně v obsahu rozhodnutí projevil), jsou právě takovými výhradami, které směřují proti věcné správnosti předmětného rozhodnutí; protože vytykaná pochybení vyústila v rozhodnutí, nelze je posuzovat z hlediska nepravdnosti úředního postupu, jak odvolací soud správně a v souladu s ustanoveními § 18 a § 4 zákona vyložil. Jestliže pak ve sporu o náhradu škody, která měla být způsobena rozhodnutím orgánu státu, odvolací soud dovodil, že podmínkou odpovědnosti státu je zrušení či změna rozhodnutí příslušným orgánem pro nezákonnost, je i tento závěr v souladu s hmotným právem i ustálenou judikaturou soudů vyšších stupňů a odpovídá principu presumpce správnosti rozhodnutí, podle nějž soud v řízení o odpovědnosti státu za škodu není oprávněn sám posuzovat zákonnost rozhodnutí vydaného v jiném řízení (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 2. 2006, sp. zn. 25 Cdo 2162/2005, publikované v Souboru civilních rozhodnutí NS pod C 4030). Úvahy dovolatelky o tom, že po vydání vozidla již nebylo možno nezákonnosti zabránit, jsou z hlediska odpovědnosti státu za škodu zcela bezpředmětné, neboť podmínku zrušení rozhodnutí pro nezákonnost nelze tím nahradit, a i když v případě pochybnosti o vlastnickém právu má orgán činný v trestním řízení věc uložit do úschovy, nic to nemění na tom, že odpovědnost státu za škodu způsobenou rozhodnutím vadným právě v tomto ohledu může nastoupit pouze tehdy, je-li nezákonnost rozhodnutí deklarována zrušovacím či měnícím rozhodnutím příslušného orgánu. Konečně lze uzavřít, že rozhodnutí o vydání věci není rozhodnutím řešícím vlastnické vztahy k věci, neboť slouží pouze k tomu, aby věc pro trestní řízení nepotřebná byla vrácena tomu, kdo ji vydal (komu byla odňata), případně osobě, která osvědčí vlastnické právo k ní; ochranu vlastníka proti osobě, která neoprávněně zadržuje jeho věc, zajišťuje vlastnická (reivindikační) žaloba podle § 126 odst. 1 obč. zák.

Dotčené předpisy: § 80 odst. 1 tr. ř.

Heslo: Domovní a osobní prohlídka (§ 82 tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. dubna 2009, sp. zn. I. ÚS 536/06, publikovaný pod číslem N 100/53 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 263.*

Právní věta:

Ústavnímu soudu nezbyvá než v tomto směru odkázat na svoji ustálenou judikaturu [z novějších např. nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 362/06 z 1. 11. 2006 (N 200/43 SbNU 239)], která potvrzuje i dřívější závěry Ústavního soudu; ta vychází především

z toho, že domovní svoboda jako ústavně zaručené právo plynoucí z čl. 12 Listiny základních práv a svobod svou povahou a významem spadá mezi základní lidská práva a svobody, neboť spolu se svobodou osobní a dalšími ústavně zaručenými základními právy dotváří osobnostní sféru jedince, jehož individuální integritu, jako zcela nezbytnou podmínku důstojné existence jedince a rozvoje lidského života vůbec, je nutno respektovat a důsledně chránit; zcela právem proto spadá pod ochranu ústavní, neboť - posuzováno jen z poněkud jiného hlediska - jde o výraz úcty k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy).

Jestliže ústavní pořádek České republiky připouští průlom této ochrany, děje se tak toliko a výlučně v zájmu ochrany demokratické společnosti jako takové, případně v zájmu ústavně zaručených základních práv a svobod jiných (srov. článek 12 odst. 3 Listiny); sem spadá zajisté i nezbytnost daná obecným zájmem na ochraně společnosti před trestnými činy a dále tím, aby takové činy byly zjištěny a potrestány. Přípustnost domovní prohlídky v obydlí (a jiných prostorách) pachatele nebo důvodně podezřelého (§ 82 a násl. trestního řádu) je však třeba chápat jako výjimku, která nadto vyžaduje restriktivní interpretaci zákonem stanovených podmínek její přípustnosti.

Uvedené aspekty proto vyžadují, aby rozhodující obecný soud před vydáním příslušného příkazu (čl. 12 Listiny základních práv a svobod) nejen bedlivě zkoumal, zda v té které věci jsou pro nařízení domovní prohlídky splněny všechny zákonné podmínky, ale aby také příkazu, jímž domovní prohlídku nařizuje, věnoval náležitou pozornost a aby své rozhodovací důvody v jeho odůvodnění dostatečně a zřetelně vyložil. Ústavnímu požadavku na odůvodnění písemného příkazu, jímž se domovní prohlídka nařizuje, však nelze rozumět tak, že postačí pouhý odkaz na příslušná zákonná ustanovení (příp. jejich citace), aniž by bylo současně dostatečně zřejmé, z jakých skutkových (a případně i jiných) okolností tento příkaz jako rozhodnutí orgánu veřejné moci vychází, případně čím - a v čem - pokládá zákonem stanovené podmínky za naplněné.

Nadto nelze přehlédnout, že příkaz k domovní prohlídce byl vydán ve stadiu "prověřování podezřelého", nikoli tedy ve stadiu trestního stíhání stěžovatele. Aby bylo tedy možno napadený příkaz - se zřetelem na to - považovat za ústavně konformní, musel by být vydán s odůvodněním i toho, proč jde o úkon neodkladný nebo neopakovatelný (§ 160 odst. 4 tr. řádu), což by mělo být z logiky věci obsaženo již v návrhu státního zástupce. Jestliže to není z jeho odůvodnění, byť alespoň v (minimálním) nezbytném rozsahu, jakkoli (ani interpretací) seznatelné, pak již jen

proto trpí příkaz k domovní prohlídce závažnou vadou, která se nikoliv nevýrazným způsobem ústavně zaručených práv stěžovatele bezprostředně dotýká (srov. též Trestní řád, Komentář - díl I., Šámal a spol., C. H. Beck, 2005, str. 1224). (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Se zřetelem na tyto požadavky nepovažuje Ústavní soud za ústavně konformní a akceptovatelné, jestliže obecný soud v této souzené věci odůvodnil příkaz k domovní prohlídce toliko tak, že: "Soud přezkoumal návrh státního zástupce a předložený spisový materiál a dospěl k závěru, že tento je důvodný, když vzhledem k dosud shromážděným důkazům lze důvodně předpokládat, že v předmětném bytě a prostorách k němu náležejících se nachází věci důležité pro trestní řízení.". Takové odůvodnění není v podstatě ničím jiným než jen pouhou parafrází § 82 odstavce 1 trestního řádu. Jakékoli skutkové (a případně i jiné okolnosti) napadený příkaz k domovní prohlídce postrádá.

Dotčené předpisy: § 83 tr. ř., § 160 odst. 4 tr. ř., § 158 tr. ř.

Uvedeno také: Neodkladný a neopakovatelný úkon (§ 160 odst. 4 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. března 2011, sp. zn. II. ÚS 3073/10, publikovaný pod číslem N 41/60 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 483.

Právní věta:

Ústavní soud v minulosti dovedl, že pokud ještě nebylo zahájeno trestní stíhání konkrétní osoby, musí být příkaz k provedení domovní prohlídky vydán s odůvodněním toho, že jde o úkon neodkladný nebo neopakovatelný. Napadený příkaz k domovní prohlídce vůbec neuvádí, že by se mělo jednat o úkon neodkladný a neopakovatelný, natož z jakých důvodů. Tento příkaz přitom finalizuje oprávnění policejního orgánu coby orgánu veřejné moci k zásahu do základního práva podle čl. 12 Listiny. To je dáno tím, že právě příkazem k domovní prohlídce je konstatována důvodnost, resp. zákonost její realizace, a to včetně případných podmínek, za kterých musí být vykonána. Tuto přezkumnou a do značné míry i dozorčí funkci soudu nad průběhem trestního řízení na sebe nemůže převzít sám policejní orgán tím, že v protokolu o provedení domovní prohlídky vzdor mlčení soudního příkazu k domovní prohlídce tuto označí za úkon

neodkladný a neopakovatelný, jak se stalo v daném případě. Obecný soud porušil základní práva stěžovatele podle čl. 12 odst. 1 a 2 a čl. 36 odst. 1 Listiny, když vydal příkaz k domovní prohlídce bytu užívaného stěžovatelem, aniž by se zabýval tím, zda se jedná o úkon neodkladný či neopakovatelný a z jakého konkrétního důvodu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podobně je z pohledu následného přezkumu, ať už obecného soudu rozhodujícího o věci samé či Ústavního soudu v řízení o ústavní stížnosti, **bez zásadního významu, zda byl návrh státního zástupce na vydání příkazu k domovní prohlídce odůvodněn i neodkladností a neopakovatelností tohoto úkonu, a případně jak.** V daném případě je do určité míry pochybné, zda návrh státní zástupkyně takto skutečně odůvodněn byl, či zda nedošlo toliko k mylnému zanechání tohoto údaje z konceptu návrhu náležejícího ke zcela jiné trestní věci.

Lze tedy uzavřít, že obecný soud porušil základní práva stěžovatele podle čl. 12 odst. 1 a 2 a čl. 36 odst. 1 Listiny, když vydal příkaz k domovní prohlídce bytu užívaného stěžovatelem, aniž by se zabýval tím, zda se jedná o úkon neodkladný či neopakovatelný a z jakého konkrétního důvodu. [...] Je sice pravda, že nálezem sp. zn. II. ÚS 362/06 ze dne 1. 11. 2006 (N 200/43 SbNU 239) odmítl Ústavní soud vyhovět ústavní stížnosti směřující proti zásahu způsobenému provedením domovní prohlídky v situaci, kdy byl příkaz k této domovní prohlídce současně tímtež nálezem zrušen pro rozpor s ústavním pořádkem. **K onomu postupu však Ústavní soud vedla skutečnost, že se při provádění domovní prohlídky nenašly žádné věci důležité pro trestní řízení, a proto byl zásah orgánu veřejné moci provedením oné domovní prohlídky ukončen. Právě těmito skutkovými okolnostmi, jež vyústily v daný závěr Ústavního soudu, se však tehdejší případ od případu nyní posuzovaného zásadně liší.** Proto lze uzavřít, že **policejní orgán tím, že provedl na základě výše uvedeného příkazu domovní prohlídku a zajistil při ní určité věci stěžovatele, porušil jeho základní práva podle čl. 12 odst. 1 a 2 Listiny, a proto je namístě v souladu s návrhem stěžovatele podle § 82 odst. 3 písm. b) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, zakázat, aby v porušování základních práv stěžovatele pokračoval, a přikázat, aby obnovil stav před porušením vydáním věcí zajištěných při domovní prohlídce konané dne 13. října 2010 v bytě užívaném stěžovatelem.**

Dotčené předpisy: čl. 12 odst. 2 LZPS, § 82 tr. ř., § 84 tr. ř., § 160 odst. 4 tr. ř.

Uvedeno také: Neodkladný a neopakovatelný úkon (§ 160 odst. 4 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. května 2012, sp. zn. I. ÚS 515/2012, publikovaný pod číslem N 106/65 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 451.

Právní věta:

V posuzovaném případě odůvodnění neodkladnosti domovní prohlídky v příkazu k jejímu provedení evidentně chybí. Neodkladnost tohoto úkonu není z jeho odůvodnění, byť alespoň v (minimálním) nezbytném rozsahu, jakkoli (ani interpretací) seznatelná [srov. nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1780/07 ze dne 25. 8. 2008 (N 147/50 SbNU 297)]. Pochybení soudu nelze nahrazovat interpretací podnětu policejního orgánu, který není, a z povahy věci ani nemůže být, nezávislým soudním orgánem, který jediný má právo vydat příkaz k provedení prohlídky [viz nález sp. zn. Pl. ÚS 3/09 ze dne 8. 6. 2010 (N 121/57 SbNU 495; 219/2010 Sb.)]. Jinými slovy řečeno, příkaz k provedení domovní prohlídky je třeba vnímat především jako nástroj kontroly nad prací policie a státního zastupitelství v případech, kdy tato zasahuje do základních práv a svobod právních subjektů.

Napadeným příkazem okresního soudu k provedení domovní prohlídky bylo tedy porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces zakotvené v čl. 36 odst. 1 a právo na ochranu obydlí podle čl. 12 odst. 1 a 2 Listiny. Důvodem je absence odůvodnění provedení prohlídky jako neodkladného úkonu podle § 160 odst. 4 tr. ř. Nutno dodat, že zdůvodnění neodkladnosti uvedeného úkonu postrádá i návrh státního zástupce na vydání příkazu k domovní prohlídce. Odůvodnění neodkladnosti obsahoval pouze podnět policejního orgánu. Toto vybočení soudu z rámce procesních předpisů upravujících zásady dané pro vyhledávání a provádění důkazů, jež jsou základními předpoklady řádného výkonu spravedlnosti, je nejen v rozporu s ústavními zárukami, ale ve svých důsledcích znehodnocuje i samotný účel trestního řízení, což se ve vztahu k soudnímu (soudcovskému) rozhodování sluší pokládat za pochybení zvláště výrazné. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Pokud jde o právo na spravedlivý proces, tomu odpovídá povinnost obecných soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit. Nejsou-li zřejmé důvody rozhodnutí, svědčí to o libovůli v soudním rozhodování [srov. nálezy sp. zn. III. ÚS 183/03 ze dne 14. 9. 2005 (N 175/38

SbNU 399), sp. zn. I. ÚS 74/06 ze dne 3. 10. 2006 (N 175/43 SbNU 17), sp. zn. I. ÚS 2568/07 ze dne 23. 1. 2008 (N 20/48 SbNU 213), vše dostupné též na <http://nalus.usoud.cz>]. Kvalita odůvodnění soudního rozhodnutí v přípravném řízení je pak obrazem efektivity soudního přezkumu návrhu státního zástupce. **I při vědomí o obvyklém časovém limitu pro rozhodnutí soudu o návrzích orgánů veřejné žaloby v přípravném řízení (tedy zejména úkonů neodkladných a neopakovatelných) není ústavněprávně akceptovatelné, aby byly soudní přezkum a v důsledku toho ochrana základních práv a svobod a jiných legitimních hodnot jen paušální.** V takovém případě by totiž byl postup soudů pouhou ztěžující formalitou pro orgány veřejné žaloby, a nikoliv garantem základních práv a svobod, včetně pozitivních povinností státu na poli základních práv a svobod a v neposlední řadě i mezinárodních závazků (nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1940/10 - viz výše).

Ani v tomto případě neměl Ústavní soud důvod odchýlit se od svých dříve vyslovených závěrů, obsažených ve shora citované judikatuře zabývající se problematikou (ne)zdůvodněných neodkladných úkonů v příkazech k provedení domovní prohlídky či prohlídky jiných prostor a pozemků. Jak již bylo shora uvedeno, **pokud ještě nebylo zahájeno trestní stíhání konkrétní osoby, musí být příkaz k provedení domovní prohlídky (či prohlídky jiných prostor) vydán s odůvodněním toho, že jde o úkon neodkladný nebo neopakovatelný.** V opačném případě trpí příkaz závažnou vadou, která má za následek porušení ústavně zaručeného základního práva zakotveného v čl. 12 odst. 1 a 2 Listiny a práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny [viz např. nálezy sp. zn. III. ÚS 287/96 ze dne 22. 5. 1997 (N 62/8 SbNU 119), sp. zn. II. ÚS 298/05 ze dne 6. 10. 2005 (N 196/39 SbNU 91), sp. zn. I. ÚS 536/06 ze dne 28. 4. 2009 (N 100/53 SbNU 263), sp. zn. IV. ÚS 1780/07 (viz výše), sp. zn. II. ÚS 3073/10 (viz výše), vše dostupné též na <http://nalus.usoud.cz>].

Dotčené předpisy: § 160 odst. 4 tr. ř., § 82 odst. 1 tr. ř., § 83 odst. 1 tr. ř., § 84 tr. ř.

Uvedeno také: Neodkladný a neopakovatelný úkon (§ 160 odst. 4 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. listopadu 2013, sp. zn. 5 Tdo 1010/2013, uveřejněné pod číslem 34/2014 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Pokud byly za využití oprávnění celního úřadu nebo celního ředitelství podle § 41 odst. 3 zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění účinném do 31. 12. 2012, vstoupit za účelem kontroly do každé provozní budovy, místnosti nebo místa, kde jsou vyráběny, zpracovávány nebo skladovány vybrané výrobky, včetně prostor, o kterých je známo nebo se dá důvodně předpokládat, že se v nich vybrané výrobky vyrábějí, zpracovávají nebo skladují, a to i bytu, který je užíván pro účely podnikání, provedeny v souladu se zákonem úkony, které předcházely zahájení trestního stíhání, jsou výsledky těchto úkonů využitelné i pro dokazování v následujícím trestním řízení. *)

II. Stejně závěry platí i pro další subjekty, které mají na základě zákona obdobné oprávnění, např. policisté (srov. § 40 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů), obecní policisté (srov. § 16 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů) nebo hasiči (srov. § 5 zákona č. 238/2000 Sb., o hasičském záchranném sboru, ve znění pozdějších předpisů).

III. V případě, že je dáno odůvodněné podezření ze spáchání trestného činu, nesmí být svévolným využitím oprávnění provádět kontrolu nebo jiným výkonem pravomoci příslušného orgánu podle zvláštního zákona obcházeny podmínky podle trestního řádu pro provedení domovní prohlídky (§ 82 odst. 1 a § 83 tr. ř.), prohlídky jiných prostor a pozemků (§ 82 odst. 2 a § 83a tr. ř.), osobní prohlídky (§ 82 odst. 3, 4 a § 83b tr. ř.) apod.

*) **pozn.:** Po novele provedené zákonem č. 407/2012 Sb., která s účinností od 1. 1. 2013 vypustila odstavec 3 § 41 zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, srov. oprávnění správce daně /úřední osoby/ uvedená ustanovení § 81 odst. 1 a § 86 odst. 4 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 27. 2. 2013, podal nejvyšší státní zástupce dovolání v neprospěch obviněného V. V. B. z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. V podrobnostech nejvyšší státní zástupce uvedl, že vstup do různých objektů není jen výsadou orgánů činných v trestním řízení. Mimo režim trestního řádu jsou oprávnění vstoupit do bytu nebo do jiného uzavřeného objektu například policisté, obecní policisté nebo hasiči. Podle § 41 odst. 3 zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění účinném do 31. 12. 2012 (dále jen „ZSD“), příslušelo takové právo rovněž celním úřadům. Zásadní otázkou je, zda poznatky opatřené při shora popsanych vstupech do bytů či jiných prostor

mohou být využity jako důkaz v trestním řízení. Obviněný V. V. B. shrnul, že dovoláním napadené usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem je správné, neboť zohledňuje tu okolnost, že došlo k provedení zákroku, který jednoznačně vykazuje znaky prohlídky jiných prostor, přičemž k jejímu provedení nebyly splněny nezbytné podmínky.

Nejvyšší soud přezkoumal jak rozhodnutí soudů nižších stupňů, tak i předložený spisový materiál, a došel k následujícím zjištěním. Podle ustanovení § 41 odst. 3 ZSD, ve znění účinném do 31. 12. 2012, kterýkoliv celní úřad nebo celní ředitelství byly oprávněny vstupovat do každé provozní budovy, místnosti nebo místa, kde jsou vyráběny, zpracovávány nebo skladovány vybrané výrobky. Celní úřad nebo celní ředitelství byly také oprávněny vstupovat do prostor, o kterých je známo nebo se dá důvodně předpokládat, že se v nich vybrané výrobky vyrábějí, zpracovávají nebo skladují. Toto právo měli také, šlo-li o byt, který je užíván pro účely podnikání. Nejvyšší státní zástupce ve svém dovolání odkázal především na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 11. 2010, sp. zn. 8 Afs 51/2010, z něž se podává, že na základě ustanovení § 43 a § 31 odst. 9 daňového řádu jsou správci daně oprávněni vyzvat daňový subjekt k určité součinnosti. Při použití výkladu "ad maiori a minus" je třeba konstatovat, že nepovažuje-li se za rozhodnutí výzva, která daňovému subjektu ukládá aktivní plnění (§ 43 daňového řádu: vyjádřit se k určitým pochybnostem správce daně ohledně správnosti, průkaznosti nebo úplnosti podaného daňového přiznání nebo hlášení, a předložení důkazních prostředků, § 31 odst. 9 daňového řádu: prokázat určité skutečnosti), pak zásadně nemůže jít o rozhodnutí, je-li subjekt toliko vyzván k umožnění vstupu do určitých objektů a umožnění provést šetření správním orgánem. Stěžovatel byl vyzván k plnění povinnosti umožnit žalovanému vstup do objektů sloužících k provozu jeho podniku a k umožnění realizovat oprávnění žalovaného podle § 15 daňového řádu; povinnost spolupráce ostatně daňovým subjektům ukládá § 2 odst. 9 daňového řádu. Z uvedeného je zřejmé, že Nejvyšší správní soud posuzoval případ, kdy stěžovatel byl vyzván k poskytnutí součinnosti při výkonu správy spotřební daně, kdy celní orgán se domáhal, aby žalobce podle § 41 odst. 3 ZSD umožnil jeho zaměstnancům vstup do provozní budovy, do místností nebo míst, kde jsou vyráběny, zpracovávány nebo skladovány vybrané výrobky žalobce. Nejvyšší správní soud přitom vyhodnotil, že celníci mohou vstupovat do provozoven a skladů daňového subjektu. V téže věci byla podána ústavní stížnost, kterou Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 25. 5. 2011, sp. zn. I. ÚS 3598/10, odmítl. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že podle § 41 odst. 3 ZSD platí, že kterýkoliv celní úřad nebo celní ředitelství jsou oprávněny vstupovat do každé provozní budovy, místnosti nebo místa, kde jsou vyráběny, zpracovávány nebo skladovány

vybrané výrobky. Celní úřad nebo celní ředitelství jsou také oprávněny vstupovat do prostor, o kterých je známo, nebo se dá důvodně předpokládat, že se v nich vybrané výrobky vyrábějí, zpracovávají nebo skladují. Toto právo mají také, jde-li o byt, který je užíván pro účely podnikání. Ve věci stěžovatelky tedy nedošlo uložením povinností, jak jsou uvedeny ve výzvě k poskytnutí součinnosti Celního úřadu Žďár nad Sázavou k nezákonnému zásahu do jejich základních práv. Pokud stěžovatelka poukazuje na to, že některé z povinností jí byly uloženy v rámci místního šetření – byť vůči stěžovatelce není vedeno žádné daňové řízení – pak Ústavní soud odkázal na ustanovení § 15 odst. 1 zákona o správě daní a poplatků, podle něhož platí, že správce daně je oprávněn v souvislosti s daňovým řízením provádět místní šetření jak u subjektu daně, tak i u jiných osob; podle § 15 odst. 5 téhož zákona jsou daňový subjekt a třetí osoby povinny poskytnout pracovníku správce daně všechny přiměřené prostředky a pomoc potřebnou k účinnému provedení místního šetření, zejména mu podat potřebná vysvětlení.

Při řešení otázky zda je možné jako důkaz v trestním řízení využít i poznatky, které při výkonu své působnosti opatřily jiné orgány než orgány činné v trestním řízení podle jiných předpisů než podle trestního řádu, nejvyšší státní zástupce odkázal také na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1363/2011, publikované pod č. 50/2012 Sb. rozh. tr. Byť v tomto rozhodnutí neřeší Nejvyšší soud totožnou otázku, je možné z něj dovodit, že v předmětné věci prováděl celní orgán (hlídka mobilního dohledu) celní prohlídku podle zákona č. 185/2004 Sb., o celní správě České republiky. K tomu využili celníci svých oprávnění ke kontrole osob a dopravních prostředků podle ustanovení § 37 zákona č. 13/1993 Sb., celního zákona, ve znění účinném do 31. 12. 2012. V rozhodnutí se konkrétně uvádí, že v projednávané věci bylo podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno trestní stíhání obviněné na základě kontroly provedené celním úřadem. Ve smyslu § 5 odst. 3 písm. a), p), q) zákona č. 185/2004 Sb., o celní správě České republiky, celní úřad, který je oprávněn provádět dohled a kontrolu, provádí řízení o porušení celních předpisů, stanoví-li tak zvláštní právní předpis, a rozhoduje o zajištění zboží důležitého pro řízení o porušení celních předpisů. Pravomoci celníka jsou upraveny v hlavě třetí zákona č. 13/1993 Sb., celního zákona, kde je mezi jinými právy a povinnostmi v ustanovení § 37 zakotveno i oprávnění ke kontrole osob a dopravních prostředků, v rámci něhož je při výkonu své působnosti celník oprávněn zastavovat osoby a dopravní prostředky, provádět kontrolu zavazadel, dopravních prostředků, jejich nákladů, přepravních a průvodních listin. Při kontrole dopravních prostředků a jejich nákladů, a rovněž je oprávněn použít speciální rentgenovou techniku. Při zastavování dopravních prostředků postupuje celník obdobně jako příslušník Policie České republiky. S ohledem na uvedené

skutečnosti je zřejmé, že v daném případě úkony, které předcházely zahájení trestního stíhání, byly provedeny státními orgány v rámci jejich pravomoci, a jsou tudíž využitelné i pro toto trestní řízení. Podklady, které byly v rámci tohoto postupu celními orgány zpracovány, mohou být použity jako důkazy ve smyslu § 89 odst. 2 tr. ř., podle něhož za důkaz slouží vše, co může přispět k objasnění věci. V daném případě nebyly zjištěny skutečnosti, které by podle § 89 odst. 3 tr. ř. vylučovaly použití takového důkazu, neboť nebylo prokázáno, že by uvedenými celními postupy došlo k získání důkazu nezákonným způsobem nebo donucením. Soudu proto ve smyslu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1363/2011, nic nebránilo, aby opřel své rozhodnutí i o důkazy, které vyplynuly z předmětné celní kontroly.

Z ustanovení § 41 odst. 3 ZSD podle Nejvyššího soudu lze v návaznosti na uvedenou ustálenou judikaturu obecně dovodit, že hlídka mobilního dohledu Celního úřadu Chomutov je oprávněna vstoupit za účelem kontroly podle ustanovení § 41 odst. 3 ZSD do každé provozní budovy, místnosti nebo místa, kde jsou vyráběny, zpracovávány nebo skladovány vybrané výrobky, včetně prostor, o kterých je známo nebo se dá důvodně předpokládat, že se v nich vybrané výrobky vyrábějí, zpracovávají nebo skladují, a to i bytu, který je užíván pro účely podnikání. Pokud v té souvislosti hlídka provedla zákonným způsobem úkony, které předcházely zahájení trestního stíhání, v rámci své pravomoci, jsou výsledky těchto úkonů využitelné i pro následující trestní řízení. Proto podklady, které jsou v rámci takového postupu celními orgány zpracovány, mohou být použity jako důkazy ve smyslu § 89 odst. 2 tr. ř., podle něhož za důkaz slouží vše, co může přispět k objasnění věci. Obdobné závěry platí i pro další subjekty, které mají na základě zákona obdobné oprávnění, např. policisté (srov. § 40 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky), obecní policisté (srov. § 16 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii) nebo hasiči (srov. § 5 zákona č. 238/2000 Sb., o hasičském záchranném sboru).

V návaznosti na tento obecný závěr se Nejvyšší soud v souladu s napadeným rozhodnutím odvolacího soudu dále zaměřil na to, zda uvedeným postupem hlídky mobilního dohledu Celního úřadu Chomutov podle jiných právních předpisů nebyly obcházeny podmínky domovní a osobní prohlídky, prohlídky jiných prostor a pozemků podle trestního řádu, což i nejvyšší státní zástupce ve svém dovolání považuje za samozřejmý předpoklad pro použití výsledků předmětné kontroly provedené hlídkou mobilního dohledu (viz str. 4 dovolání). Nejvyšší státní zástupce svůj závěr, že nedošlo k obcházení zákona, opřel o tvrzení, že celníci zde provedli obvyklou kontrolu zaměřenou na značení tabákových výrobků a lihu. Objekt vytipovali náhodně. Neznačené tabákové výrobky na místě skutečně našli. Nic tak

nenasvědčuje tomu, že by se z jejich strany jednalo o svévolné zneužití jejich pravomocí za účelem obejítí podmínek pro vstup do objektu podle trestního řádu. S tímto závěrem nejvyššího státního zástupce však nelze souhlasit, a to i přes tvrzení svědka P. J., který uvedl, že jeli na kontrolu značení lihu a tabákových výrobků do obce L. do konkrétního krámu a tam provedli kontrolu, obchod vytipovali náhodně, nebylo to na konkrétní podnikt (srov. č. 1. 104 spisu). Z výpovědi svědka J. L., pracovníka celní správy, učiněné v hlavní líčení totiž vyplývá, že v tomto obchodě už jednou na kontrole byl, výsledek kontroly byl podobný. Měl informaci, že tam dochází k prodeji tabákových výrobků nadále, proto tam on sám naplánoval kontrolu a proto tam jeli. Pokud jde o předchozí kontrolu, tak předtím ta kontrola byla prováděna také celníky, ale i policejním orgánem, a ti měli i povolení státního zástupce k prohlídce bytových prostor a měli s sebou překladatele, bylo to v rámci jiného institutu (v podrobnostech srov. č. 1. 83 p. v. a násl. spisu). Podle názoru Nejvyššího soudu z toho vyplývá, že nešlo o kontrolu v náhodně vytipovaném obchodu, jak tvrdí nejvyšší státní zástupce v podaném dovolání.

Správnosti těchto závěrů Nejvyššího soudu a vědomosti J. L., jako referenta mobilního dohledu Celního úřadu Chomutov, o povinnosti oznamovat skutečnosti nasvědčující spáchání trestného činu svědčí i jeho vlastní činnost v rámci této věci, která vyplývá z obsahu spisu, když to byl právě on sám, který krátce po provedení kontroly zaměřené na značení tabákových výrobků v prodejně Potraviny – smíšené zboží, L., dne 31. 1. 2012 za Celní úřad Chomutov podává oznámení o skutečnostech nasvědčujících spáchání trestného činu porušení předpisů o nálepkách a jiných předmětech k označení zboží podle § 244 tr. zákoníku. Na základě tohoto oznámení pak podle § 158 odst. 3 tr. ř. Celní ředitelství Ústí nad Labem, Odbor pátrání a dohledu, sepsalo dne 1. 2. 2012 záznam o zahájení úkonů trestního řízení.

S ohledem na shora uvedené konkrétní okolnosti, které vyplývají z provedeného dokazování, a dalších skutečností vyplývajících z přezkoumávaného spisu Nejvyšší soud dospěl k závěru, že je správný závěr odvolacího soudu, že popsany postup je nepřipustným obcházením zákona v ustanovení § 83a tr. ř. a důkazy takovým postupem získané jsou pro další trestní řízení v této věci a zejména pro rozhodnutí o vině zcela nepoužitelné, když na místě byla fakticky provedena prohlídka jiných prostor, a to bez předchozího souhlasu soudce na základě jim vydaného příkazu k prohlídce jiných prostor, který by byl vydán podle návrhu státního zástupce. Souhlas soudce nebyl vyžádán prostřednictvím státního zástupce ani dodatečně, pokud by se jednalo o věc, která nesnese odkladu. Ve spise není založen rovněž ani písemný souhlas obviněného jako uživatele dotčených prostor s provedením jejich prohlídky. Jak vyplývá z rozkazu ke službě, prováděla výše zmíněná hlídka mobilního dohledu kontrolní činnost, a to výslovně zaměřenou i na neznačené tabákové výrobky, avšak ve skutečnosti šlo

s ohledem na uvedené okolnosti o zajišťování důkazů ve smyslu trestního řádu. Pokud členové hlídky mobilního dohledu prohlídku prostor fakticky provedli a zajistili důkazy důležité pro trestní řízení, není možno se spokojit s tím, že tak učinili na základě rozkazu. Daný postup je nepřipustným obcházením zákona a důkazy takovým postupem získané jsou pro další trestní řízení ve věci a zejména pro rozhodnutí o vině zcela nepoužitelné. Pro úplnost Nejvyšší soud v této souvislosti dodává, že pokud nejvyšší státní zástupce v podaném dovolání uvádí příklady „obcházení zákona“, spočívající např. v tom, že jiný orgán vůbec neměl důvod k výkonu své působnosti (policista pokud by se v domě nenacházel zemřelý ani týrané zvíře, hasič aniž by v domě došlo k požáru, celník aniž by měl důvod kontrolovat odvod spotřební daně), anebo by takový orgán vykonal vstup do objektu pouze v návaznosti na žádost orgánu činného v trestním řízení a v reakci na jeho potřeby zjednat si tam při šetření nějaké trestní věci vstup mimo podmínky stanovené trestním řádem, nejde podle názoru Nejvyššího soudu v těchto případech o obcházení zákona, ale o přímé a svévolné vykonávání pravomoci uvedených orgánů v rozporu se zákonem, tedy o přímé porušení zákona (§ 40 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, § 5 zákona č. 238/2000 Sb., o hasičském záchranném sboru, § 41 odst. 3 ZSD).

Nejvyšší soud k tomu považuje za nutné zdůraznit, že uvedený závěr o obcházení zákona a nepoužitelnosti takovým postupem získaných důkazů se týká pouze této konkrétní trestní věci na základě konkrétně uvedených skutečností, které tuto kontrolu provedenou podle rozkazu provázely. Není totiž pochyb o tom, jak již bylo shora uvedeno, že pokud jde o obdobné kontroly prováděné aniž by v posuzovaném případě bylo dáno odůvodněné podezření o spáchání trestného činu kontrolovanou osobou nebo kontrolovanými osobami, je hlídka mobilního dohledu příslušného celního úřadu oprávněna vstoupit za účelem kontroly podle ustanovení § 41 odst. 3 ZSD do každé provozní budovy, místnosti nebo místa, kde jsou vyráběny, zpracovávány nebo skladovány vybrané výrobky, včetně prostor, o kterých je známo nebo se dá důvodně předpokládat, že se v nich vybrané výrobky vyrábějí, zpracovávají nebo skladují, a to i bytu, který je užíván pro účely podnikání. Pokud v té souvislosti hlídka provede zákonným způsobem úkony v rámci své pravomoci, jsou výsledky těchto úkonů, které pak teprve vedou k takovému důvodnému podezření ze spáchání trestného činu, využitelné i pro následující trestní řízení. Proto podklady, které jsou v rámci takového postupu celními orgány (správcem daně) zpracovány, mohou být použity jako důkazy ve smyslu § 89 odst. 2 tr. ř., podle něhož za důkaz slouží vše, co může přispět k objasnění věci (srov. shora citované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1363/2011). Obdobné závěry platí i pro další subjekty, které mají na základě zákona obdobné oprávnění, např.

policisté (srov. § 40 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky), obecní policisté (srov. § 16 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii) nebo hasiči (srov. § 5 zákona č. 238/2000 Sb., o hasičském záchranném sboru).

Dotčené právní předpisy: § 89 odst. 2 tr. ř., § 82 a násl. tr. ř.

Uvedeno také: **Důkaz** (§ 89 odst. 2 tr. ř.)

Heslo: Prohlídka jiných prostor a pozemků (§ 82 a násl. tr. ř.)
--

- *Nález Ústavního soudu ze dne 8. června 2010, sp. zn. Pl. ÚS 3/09, publikován pod č. 121/57 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.*

Právní věta:

Interpretace práva na soukromí v prostorové podobě, tj. právo na respektování a ochranu obydlí před zásahy zvenčí, se neomezuje jen na ochranu prostor užívaných k bydlení, nýbrž právo na respekt a ochranu obydlí společně s právem na nedotknutelnost osoby a soukromí a s právem na ochranu osobní svobody a důstojnosti se považuje za nedílnou součást soukromé sféry každého jednotlivce, v případě obydlí vymezenou prostorově. Maximy plynoucí z ústavního pořádku České republiky vyžadují, aby o vydání příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků rozhodoval nezávislý a nestranný orgán. Za takový nelze považovat státního zástupce, a tím méně policejní orgán.

Zejména v dnešní době, kdy autonomní naplňování soukromého života a pracovní či zájmové aktivity spolu úzce souvisejí, nelze činit ostré prostorové oddělení soukromí v místech užívaných k bydlení od soukromí vytvářeného v místech a prostředí sloužících k pracovní či podnikatelské činnosti anebo k uspokojování vlastních potřeb či zájmových aktivit. Pokud jde o neohraňené pozemky (např. lesy či louky), je zásadně třeba rozlišovat mezi vstupem na ně a jejich "prohlídkou", která je spojena se zásahem do integrity takové nemovitosti (pozemku). Proto její provedení musí mít stejný režim jako prohlídka uzavřených prostor.

Požadavek je o to naléhavější za situace, že náš trestní řád neumožňuje ani následnou kontrolu nařízení prohlídky jiných prostor a pozemků soudem. Tak se tyto úkony, představující očividný zásah do základního práva na soukromý život, ocitají mimo jakoukoli bezprostřední soudní kontrolu. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Stěžovatelka v ústavní stížnosti vyjádřila zejména pochybnosti ohledně zákonnosti provedení domovní prohlídky i prohlídky jiných prostor, neboť byla toho názoru, že k jejich provedení nebyly splněny zákonné podmínky, a proto k těmto důkazům neměly obecné soudy vůbec přihlížet.

Druhý senát Ústavního soudu nepovažoval za ústavně konformní, aby trestní řád jako zákonný předpis upravující v trestních věcech stanovený postup (§ 82 a násl.) určoval podmínky, za nichž je přípustné narušit právo každého jednotlivce na soukromí výkonem domovní prohlídky (§ 83) odlišně (přísněji) než v případě výkonu prohlídky jiných prostor a pozemků (§ 83a), ačkoliv prohlídka jiných prostor nepochybně rovněž představuje zásah do práva každého jednotlivce na soukromí, a to v obdobném rozsahu jako v případě domovní prohlídky a tak dospěl k závěru, že ustanovení § 83a odst. 1 trestního řádu (dále též jen "tr. řád") je v rozporu s ústavním pořádkem České republiky.

V případě výkonu domovní prohlídky či prohlídky jiných prostor se jedná zejména o omezení základního práva osoby na nedotknutelnost jejího obydlí, kterou garantuje čl. 12 odst. 1 Listiny, podle něhož "Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu toho, kdo v něm bydlí.". Rovněž Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva") v čl. 8 odst. 1 garantuje toto základní právo, když stanoví že: "Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.", a stejně tak Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (dále jen "Pakt") v čl. 17 garantuje jednotlivci toto základní právo chránící jej proti "svévolnému zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence".

Zatímco čl. 8 odst. 1 Úmluvy garantuje respekt (ze strany veřejné moci) mimo jiné k soukromému a rodinnému životu a obydlí, tj. formuluje základní právo, resp. svobodu v jejich klasické, tj. negativní funkci, deklaruje čl. 12 odst. 1 Listiny nedotknutelnost obydlí, přičemž tato formulace je zcela zjevně otevřena jak k interpretaci negativního, tak pozitivního práva na ochranu nedotknutelnosti obydlí před jeho narušováním ze strany třetích osob. Samotný textuální rozdíl obou ustanovení je však třeba považovat za marginální, neboť v Evropě se ustálil výklad klasických základních práv a politických práv, ať jsou formulována jakkoliv, ve dvou funkčních polohách. První funkce vyžaduje respekt veřejné moci k základním právům, tj. práva působí jako práva negativní, plnící funkci obrany jednotlivců před buď přílišnými anebo zcela nepatřičnými vstupy veřejné moci do svobodného prostoru jednotlivce, který jej autonomně vyplňuje svými úkony jako projevy své svobodné vůle.

Druhá v Evropě uznávaná funkce základních práv je funkce ochranná. Ta naopak zavazuje veřejnou moc, resp. stát a především zákonodárce a exekutivu k aktivní činnosti (legislativní či správní), a to jednak za účelem ochrany základních práv před možnými zásahy ze strany třetích (soukromých) osob, anebo ochranná funkce základního práva vyžaduje, aby veřejná moc vyvinula činnost, která má vytvořit podmínky pro realizaci základních práv. Obě zmíněné funkce základních práv jsou přitom považovány za rovnocenné. Protože téměř každý zákon obsahuje určitá omezení základních práv, a protože jeho účelem je stejně často ochrana jiných základních práv anebo ochrana Ústavou aprobovaných veřejných statků, je úkolem zákonodárce uvést ony dva konkurující si statky pokud možno do rovnováhy tak, aby byly oba v co nejvyšší míře zachovány. Při uznávané absenci hierarchie základních práv není jiné cesty, než vyvažování konkurujících si základních práv, přičemž nesmí být zákonodářcem vykonáno ani "příliš mnoho" ani "příliš málo".

Ústavní soud ve své judikatuře zřetelně vymezil význam, který je třeba ústavně garantovanému právu na nedotknutelnost obydlí podle čl. 12 Listiny přisuzovat. Právo garantované ustanovením čl. 12 Listiny tak úzce souvisí s právy garantovanými čl. 7, 8 a 10 Listiny, která společně vytváří osobnostní (soukromou) sféru každého jednotlivce, kterou právo garantované čl. 12 Listiny prostorově vymezuje obydlím. Listina ani Úmluva samozřejmě blíže nespecifikuje obsah institutu obydlí. Ustanovením § 82 odst. 1 tr. řádu, judikaturou obecných soudů i českou trestněprávní doktrínou je institut obydlí definován jako prostor sloužící k bydlení (byty, rodinné domky, rekreační chaty, bytové náhrady, místnosti v zařízeních určených k trvalému bydlení jako koleje a ubytovny, ale i pronajatý hotelový pokoj apod.) a prostory k němu náležející, za které je třeba považovat všechny prostory, k jejichž užívání opravňuje vlastnický titul nebo jiný právní titul, který opravňuje k užívání daného prostoru k bydlení či obývání. Zpravidla půjde o nájemní či podnájemní smlouvu, avšak titulem může být např. i věcné břemeno. Práva na nedotknutelnost obydlí se dle panujících názorů nemůže domáhat ten, kdo v něm bydlí neoprávněně. Naopak pod pojem obydlí nejsou zahrnovány prostory nesloužící k bydlení (jiné prostory) ve smyslu § 82 odst. 2 tr. řádu, za které jsou považovány zejména tzv. nebytové prostory jako kanceláře, dílny, tovární haly, skladiště, živnostenské provozovny, ale i samostatně stojící garáže, které nejsou součástí obydlí.

Oproti naznačenému podústavnímu vymezení institutu obydlí staví judikatura Evropského soudu pro lidská práva (dále jen "ESLP") na širším pojetí institutu obydlí pro účely stanovení rozsahu základního práva garantovaného čl. 8 odst. 1 Úmluvy a vychází z jeho těsného sepětí s právem na soukromý život. Širší pojetí institutu obydlí shledal ESLP při interpretaci

Úmluvy ve světle dnešních podmínek, a to v souladu s cílem sledovaným čl. 8 Úmluvy, tj. ochranou soukromí osob před neoprávněnými zásahy ze strany veřejné moci, neboť v moderní době nelze vést ostré prostorové oddělení soukromí v místech užívaných k bydlení a soukromí realizovaného v pracovním prostředí osoby. Proto ESLP pod právo na respektování obydlí podle čl. 8 odst. 1 Úmluvy zahrnuje i požadavek respektu k soukromí sídla společnosti, poboček či provozoven právnických osob, kancelářských prostor nebo prostor advokátních kanceláří. Dodal přitom, že omezení pojmu obydlí způsobem, který by vylučoval místa výkonu povolání, není vždy možné, když stačí poukázat na prolínání a nemožnost odlišení osobních aktivit jednotlivce od jeho aktivit pracovních. K právě citované judikatuře Ústavní soud dodává, že byť mají prvá tři citovaná rozhodnutí základ v domácím správním řízení, jde o judikaturu použitelnou i v daném případě, který se týká přezkumu trestněprávní úpravy, a to za použití argumentu a fortiori, neboť je zřejmé, že nástroje trestněprávní mají ještě intenzivnější dopad do sféry základních práv, nehledě k faktu, že ESLP autonomně a bez ohledu na národní klasifikaci vymezuje pojem trestného činu. Rovněž posledně uvedené rozhodnutí je pro posouzení daného případu relevantní, neboť se vyjadřuje k extenzi práva na soukromí.

Obdobný přístup zastává i judikatura zahraničních ústavních soudů a tamní konstitucionalistika. Např. judikatura německého Spolkového ústavního soudu institut obydlí (Wohnung) ve smyslu čl. 13 Základního zákona SRN, jímž je garantováno právo na nedotknutelnost obydlí, a jsou blíže upraveny podmínky jeho omezení, vykládá rovněž širěji. Respektu a ochrany požívá nejen soukromí v prostorách sloužících k bydlení (obydlí v užším slova smyslu), nýbrž např. i prodejny, kancelářské prostory, živnostenské provozovny, řemeslnické výroby, sklady či zemědělské stavby atd., tj. místa, kde je vykonávána pracovní či podnikatelská činnost. Německá doktrína vychází z názoru, že autonomní naplňování soukromého života a pracovní aktivity spolu úzce souvisejí. Ani otevření obchodních prostor veřejnosti nevede ke ztrátě jejich ochrany skrze právo na soukromí, resp. nedotknutelné obydlí. Intenzita zmíněného práva však klesá a odůvodnění jeho omezení podléhá v takovém případě jiným předpokladům. Přesto je třeba vyjít z toho, že ani takové obchodní prostory nejsou přístupny veřejnosti bez omezení, přičemž o vstupu do nich rozhoduje jen vůle jejich uživatele.

ESLP a německý Spolkový ústavní soud se při interpretaci práva na soukromí v prostorové podobě, tj. práva na respektování a ochranu obydlí před zásahy zvenčí, neomezují jen na ochranu prostor užívaných k bydlení, nýbrž považují právo na respekt a ochranu obydlí společně s právem na nedotknutelnost osoby a soukromí a s právem na ochranu osobní

svobody a důstojnosti za nedílnou součást soukromé sféry každého jednotlivce, v případě obydlí vymezenou prostorově.

Jak již Ústavní soud výše konstatoval, mají-li být použity robustní a základní práva a svobody jednotlivce omezující nástroje při prosazování veřejného zájmu na stíhání trestné činnosti, je třeba, aby se pohybovaly v ústavněprávních limitech. Z hlediska imperativu ústavněprávních limitů při použití nástrojů trestního procesu je třeba konstatovat, že přípustný je zásah do základního práva nebo svobody jednotlivce ze strany státní moci jen tehdy, jde-li o zásah v demokratické společnosti nezbytný, a je-li akceptovatelný z pohledu zákonné existence a dodržení účinných a konkrétních záruk proti libovůli. Esenciální předpoklady spravedlivého procesu totiž vyžadují, aby byl jednatel vybaven dostatečnými garancemi proti možnému zneužití pravomoci ze strany veřejné moci [např. nálezn sp. zn. II. ÚS 502/2000 ze dne 22. 1. 2001 či nálezn sp. zn. II. ÚS 789/06 ze dne 27. 9. 2007 a další].

Tyto záruky představuje především soudní kontrola těch nejintenzivnějších zásahů do základních práv a svobod osob, neboť i v trestním řízení je povinností soudů poskytovat ochranu základním právům a svobodám jednotlivců (čl. 4 Ústavy). Ostatně i čl. 13 Úmluvy explicitně vyžaduje, aby osoba, jejíž základní práva byla dle jejího názoru porušena, měla k dispozici účinný prostředek nápravy před národním "orgánem", který je třeba interpretovat v návaznosti na čl. 4 Ústavy. Je také nepřijatelné, aby se soud, resp. soudce dostal do pozice pouhého "pomocníka" veřejné žaloby, neboť ze samotné podstaty institutu soudu (soudce) plyne požadavek jeho naprosté nestrannosti a nezávislosti. Při posuzování nestrannosti a nezávislosti nelze zcela odhlédnout ani od jevové stránky věci, kdy je za validní kritérium považováno i tzv. zdání nezávislosti a nestrannosti pro třetí osoby, neboť právě tento aspekt je důležitý pro zaručení důvěry v soudní rozhodování. Toto kritérium reflektuje sociální povahu soudního rozhodování, z níž vyplývá, že i když třeba ve skutečnosti neexistuje (jak v subjektivní, tak v objektivní poloze) reálný důvod k pochybnostem o nestrannosti a nezávislosti, nelze přehlížet případnou existenci kolektivního přesvědčení, že takový důvod existuje.

V případě užití trestněprávních nástrojů omezujících základní práva a svobody jednotlivce (zejm. domovní prohlídka, prohlídka jiných prostor a pozemků, osobní prohlídka, zadržení a otevření zásilek, odposlechy telekomunikačního provozu) se požadavek soudní ochrany základních práv musí projevit ve vydání soudního příkazu a v jeho dostatečném odůvodnění. To musí odpovídat jak požadavkům zákona, tak především ústavním principům, z nichž zákonné ustanovení vychází, resp. které zpětně limitují jeho interpretaci, neboť aplikace

takového ustanovení představuje zvlášť závažný zásah do základních práv a svobod každého jednotlivce (podobně viz citovaný nálezn sp. zn. II. ÚS 789/06).

Výše naznačené maximy plynoucí z ústavního pořádku České republiky vyžadují, aby o vydání příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků rozhodoval nezávislý a nestranný orgán. Za takový, ve shora naznačeném smyslu, nelze považovat státního zástupce, a tím méně policejní orgán. Nelze totiž opomíjet skutečnost, že státní zástupci plní v kontradiktorním řízení funkce orgánu veřejné žaloby a jsou zákonem, jakož i slibem osobně zavázáni k ochraně veřejného zájmu (§ 18 odst. 3 zákona o státním zastupitelství). V přípravném řízení, kde mají zcela dominantní postavení, jsou společně s policejním orgánem povinni organizovat svou činnost tak, aby účinně přispívali k včasnosti a důvodnosti trestního stíhání (§ 157 odst. 1 tr. řádu). To vše může vést k legitimním pochybám stran jejich nestrannosti (resp. jejího zdání) při posuzování střetu základních práv a svobod osob s veřejným zájmem na stíhání trestné činnosti. Ostatně v již citovaném nálezu sp. zn. Pl. ÚS 11/04 Ústavní soud zřetelně vymezil nároky na orgán, který materiálně vzato vykazuje takovou kvalitu, kterou lze ztotožnit se soudem, "ústavní pořádek České republiky (čl. 81 a 82 Ústavy) stanoví, že soudnictví vykonávají pouze nezávislé a nestranné soudy, respektive nezávislí a nestranní soudci, kteří se řídí základními pravidly spravedlivého procesu (čl. 1 odst. 1 Ústavy, hlava pátá Listiny). Tato ustanovení lze vykládat jako institucionální záruky materiálně chápaného výkonu soudní moci, a proto z hlediska práva na spravedlivý proces není nezbytné, aby ve všech případech byl soudem ve smyslu čl. 36 odst. 2 Listiny výhradně orgán začleněný do soustavy obecných soudů, avšak musí jít o orgán nezávislý, jehož členové disponují nezávislostí a nestranností při svém rozhodování. Dále musí mít nepodmiňovaný přístup ke zkoumání všech relevantních aspektů věci (skutkových i právních), respektující základní zásady spravedlivého procesu (např. zásadu nikdo nesmí být soudcem ve vlastní věci či zásadu slyšeny musí být obě strany), přičemž vykonatelné rozhodnutí již nelze dalším mocenským aktem zvrátit (vymezení soudnictví v materiálním smyslu)".

Napadené ustanovení § 83a odst. 1 tr. řádu určuje podmínky, za nichž je možné nařídít a vykonat prohlídku jiných prostor a pozemků, tedy podmínky pro použití nástroje trestního procesu omezujícího základní práva a svobody jednotlivce, v daném případě práva na soukromí v prostorové podobě, tj. práva na respektování a ochranu obydlí před zásahy zvenčí. Ústavní soud tak ve světle výše uvedených ústavněprávních hledisek musel posoudit, zda části napadeného ustanovení splňují požadavky plynoucí ze shora uvedených principů, a dospěl k závěru, že tomu tak není. Z celkové koncepce napadeného ustanovení § 83a odst. 1 tr. řádu, které stanoví podmínky pro nařízení a provedení prohlídky jiných prostor nebo

pozemků, a především z jeho srovnání s ustanovením § 83 tr. řádu, které stanoví podmínky pro nařízení a výkon domovní prohlídky, zřetelně vyplývá, že je odrazem koncepce užšího pojetí institutu obydlí. Podle něj je obydlí vymezeno pouze prostorem skutečně sloužícím k bydlení, který je třeba odlišovat od prostorů nesloužících k bydlení. Tento přístup, který v důsledku plošně restriktivně interpretuje právo na soukromý život, se pak promítá do stanovení odlišných (přísnějších) podmínek pro nařízení a výkon domovní prohlídky ve srovnání s podmínkami pro nařízení a výkon prohlídky jiných prostor a pozemků.

Uvedenou koncepci, vycházející ze striktního odlišování soukromého života jednotlivce realizovaného v prostorách užívaných k bydlení, jemuž je poskytována vyšší míra ochrany před potenciálně excesivními zásahy ze strany veřejné moci, od soukromého života osoby naplňovaného např. v jeho pracovním prostředí anebo v místech, která využívá k výkonu zájmových činností, resp. i nečinnosti v podobě prosté relaxace nebo k zábavě, považuje Ústavní soud za nepřipustnou, neboť máji účel základního práva na soukromý život [viz např. nálezn. sp. zn. II. ÚS 2048/09 ze dne 2. 11. 2009]. Ústavní soud je toho názoru, že zejména v dnešní době, kdy autonomní naplňování soukromého života a pracovní či zájmové aktivity spolu úzce souvisejí, nelze činit ostré prostorové oddělení soukromí v místech užívaných k bydlení od soukromí vytvářeného v místech a prostředí sloužících k pracovní či podnikatelské činnosti anebo k uspokojování vlastních potřeb či zájmových aktivit, byť činnosti odehrávající se v prostorách veřejnosti přístupných, resp. neuzavřených, např. podnikatelská činnost, budou moci podléhat jistým omezením, která mohou představovat určitý zásah do práva na soukromý život. Ta však jsou předem, co do účelu takových omezení úzce definovaná, a také osobě, např. podnikatele, předem známá, a taková osoba vybavená touto znalostí i vstupuje do různých specifických druhů činností, např. podnikání. Přesto ovšem není dotčeno právo takové osoby žádat soudní ochranu před zákonem sice předvídaným, specifickým zásahem, který však co do jeho nařízení nebo výkonu neodpovídá principu proporcionálního omezení práva na soukromý život. Pokud jde o neohrazené pozemky (např. lesy či louky), je zásadně třeba rozlišovat mezi vstupem na ně a jejich "prohlídkou", která je spojena se zásahem do integrity takové nemovitosti (pozemku). Proto její provedení musí mít stejný režim jako prohlídka uzavřených prostor. Je totiž obecně známou a sdílenou zkušeností (zejména z dob před rokem 1989), že se právě v takovém prostoru mnohdy realizoval soukromý život skrze uschování věcí, jež měly zůstat skryty očím veřejnosti a mnohdy především veřejné moci.

Proto stejně jako v případě výkonu domovní prohlídky, tak i v případě výkonu prohlídky jiných prostor včetně zemědělských stavení, jakož i pozemků nezbytně dochází k zásahu do

soukromé sféry jednotlivce prostorově vymezené, a pro takový zásah je třeba předchozí povolení soudu. Zmíněný požadavek je o to naléhavější za situace, že nás trestní řád neumožňuje ani následnou kontrolu nařízení prohlídky jiných prostor a pozemků soudem. Tak se tyto úkony, představující očividný zásah do základního práva na soukromý život, ocitají mimo jakoukoli bezprostřední soudní kontrolu.

Judikatura českého Ústavního soudu zčásti sdílí doktrínu "trvajících zásahů", a nadto Ústavní soud setrvale judikuje, že jde-li o zásah veřejné moci, který nepředstavuje nereparovatelné porušení základních práv, je třeba upřednostnit aplikaci principu subsidiarity. To znamená, že přezkoumatelným v řízení o ústavní stížnosti může být až konečné rozhodnutí ve věci, které by se mělo vypořádat i s námitkou zásahu do práva na soukromý život v podobě domovní prohlídky [srov. k aplikaci principu subsidiarity např. usnesení sp. zn. IV. ÚS 122/99 ze dne 8. 9. 1999 a nepublikovaná usnesení sp. zn. I. ÚS 690/2000, sp. zn. I. ÚS 313/06, sp. zn. II. ÚS 434/06, sp. zn. III. ÚS 887/09 či sp. zn. III. ÚS 1986/09]. V intencích shora uvedeného se naše ústavní stížnost jeví rovněž jako prostředek neefektivní. Navíc jistě není žádoucí, aby Ústavní soud v obdobných věcech posuzoval přiměřenost nařízení a výkonu prohlídek všech prostor jako první. Mohl by tak totiž nepřiměřeně a předčasně zasáhnout do kompetence obecných soudů shromažďovat a hodnotit důkazy, a ve svém důsledku tak předurčovat výsledek trestního řízení.

S ohledem na výše uvedené Ústavní soud konstatuje, že napadené části ustanovení § 83a odst. 1 tr. řádu nelze považovat za ústavně konformní, neboť zřetelně porušují výše naznačené ústavněprávní limity (čl. 12 odst. 1 Listiny, čl. 8 odst. 1 Úmluvy a čl. 17 Paktu), které je zcela nezbytné respektovat při zákonné konstrukci (stejně jako při aplikaci) nástrojů trestního procesu, které omezují základní práva a svobody jednotlivců.

Dotčené právní předpisy: čl. 81 Ústavy, čl. 82 Ústavy, § 82 tr. ř., § 88 odst. 2 tr. ř., § 88a odst. 2 tr. ř.

Heslo: Příkaz k domovní prohlídce (§ 83 odst. 1 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2013, sp. zn. 15 Tdo 510/2013, uveřejněné pod číslem 13/2014 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Zákonnost úkonů trestního řízení se posuzuje podle procesního předpisu (trestního řádu) účinného v době, kdy byl úkon proveden. Jestliže byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu proveden v souladu se zákonem, nemohou následné legislativní změny vést k závěru, že jde o nezákonně opatřený a provedený důkaz, který z tohoto důvodu nelze provést v řízení před soudem, neboť pro přípustnost užití záznamu o odposlechu telekomunikačního provozu jako důkazu je rozhodující, zda k tomuto odposlechu a pořízení záznamu o něm byly v době jeho provádění splněny zákonné podmínky obsažené v ustanovení § 88 odst. 1, 2 tr. ř. Neuplatní se zde ustanovení o časové působnosti trestních zákonů podle § 16 odst. 1 tr. zák., resp. § 2 odst. 1 tr. zákoníku.

II. Pojem „úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva“ v § 88 odst. 1 tr. ř., nelze vykládat tak, že jde jen o trestné činy, u kterých ke stíhání takových činů přímo zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Uvedený pojem se vztahuje na všechny trestné činy, které mají podklad nebo navazují na mezinárodní smlouvy (např. Pařížskou úmluvu na ochranu průmyslového vlastnictví a její dodatky publikované pod č. 364/1921 Sb., č. 508/1921 Sb., č. 129/1931 Sb., č. 22/1933 Sb., č. 44/1933 Sb., č. 61/1936 Sb., č. 90/1962 Sb., č. 64/1975 Sb., č. 81/1985 Sb.), jež obsahují závazek pro státy, jako jejich smluvní strany, stíhat nebo postihovat některá jednání ve skutkových podstatách těchto trestných činů popsanych, i když konkrétní vnitrostátní postih se zásadně provádí podle skutkových podstat trestných činů, které jsou součástí právního řádu České republiky.

III. Soud před vydáním příkazu k domovní prohlídce (§ 83 odst. 1 tr. ř.) je povinen bedlivě zkoumat, zda v posuzované věci jsou pro nařízení domovní prohlídky splněny všechny zákonné podmínky, které je v odůvodnění příkazu povinen náležitě a zřetelně vyložit. Jestliže je příkaz k domovní prohlídce vydáván ve stadiu „prověřování podezřelého“, nikoli tedy ve stadiu trestního stíhání obviněného, je třeba v odůvodnění vysvětlit, proč jde o úkon neodkladný nebo neopakovatelný, popř. to uvést v protokolu o domovní prohlídce (§ 160 odst. 4 tr. ř.), což by mělo být z logiky věci obsaženo již v návrhu státního zástupce.

V případě, že takové zdůvodnění příkaz nebo protokol neobsahuje, lze odstranit nedostatek formálních podmínek příkazu nebo protokolu (tedy i o neodkladném úkonu), v dalším řízení, a to např. výsledkem osob, které se provedení úkonu zúčastnily, popř. jej provedly (v postavení svědka). Smyslem a účelem povinnosti vyložit věcné důvody pro

neodkladnost a neopakovatelnost úkonu v protokolu je totiž zaručit transparentnost trestního řízení a jeho kontrolovatelnost, tj. zajistit náležitou přezkoumatelnost těchto úkonů. Jestliže při následném posouzení a po zvážení všech souvislostí lze konstatovat, že věcné důvody pro neodkladnost či neopakovanost úkonu byly splněny, pak neexistence zdůvodnění neodkladnosti nebo neopakovatelnosti – byť je vadou řízení – nevede k závěru o nezákonnosti příslušných meritorních rozhodnutí, neboť jde ve své podstatě o vadu toliko formální, bez vlivu na věcnou správnost provedení neodkladného či neopakovatelného úkonu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I. Senát 5 Tdo má za to, že nelze vycházet z tvrzení senátu 7 Tdo, který ve svém rozhodnutí uvedl, že je nutné rozlišovat na jedné straně nařízení a provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního procesu (§ 88 odst. 1, 2 tr. ř.) a na druhé straně použití záznamu telekomunikačního provozu jako důkazu (§ 88 odst. 6 tr. ř.). Jak dále uvedl senát 7 Tdo, tato stadia jsou zpravidla oddělena i určitým časovým odstupem, v jehož průběhu může dojít ke změně zákonných podmínek, při jejichž splnění přichází odposlech a záznam telekomunikačního provozu v úvahu. V takovém případě je nutné trvat na tom, aby tyto podmínky byly splněny v době, kdy je záznamem telekomunikačního provozu prováděn důkaz v hlavním líčení a kdy rozhoduje soud. Naopak podle senátu 5 Tdo, jestliže byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu podle § 88 tr. ř. proveden v souladu se zákonem, **nemohou následně legislativní změny vést k závěru, že jde o nezákonně opatřený a provedený důkaz, který z tohoto důvodu nelze provést v řízení před soudem.** [...] Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu, stejně jako senát 5 Tdo, dospěl k právnímu závěru, že pořízení a použití opatřených odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu je na místě ve všech fázích trestního řízení, jestliže v době, kdy k tomuto úkonu došlo, byly splněny podmínky ustanovení § 88 odst. 1 tr. ř. **Na zákonnost tohoto důkazu nemá vliv, pokud se v průběhu trestního řízení změní zákonná úprava, neboť je i nadále nutné trvat na tom, že zákonnost úkonů trestního řízení se posuzuje z hlediska znění trestního řádu účinného v době jejich provádění** (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 1995, sp. zn. 2 Tzn 63/95, publikované pod č. 2/1998 Sb. rozh. tr.). Dospěl tak k odlišnému právnímu závěru než senát 7 Tdo v usnesení ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 7 Tdo 150/2011.

II. [...] Podle dovolatelů tzv. Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví a její dodatky není tou vyhlášenou mezinárodní smlouvou, která by zavazovala ke stíhání pro jiný

úmyslný trestný čin. Podle senátu 5 Tdo je nutné trvat na názoru obsaženém v již ustálené judikatuře Nejvyššího soudu, že pojem „úmyslné trestné činy, k jejichž stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva“, nelze vykládat tak, že jde jen o trestné činy, u kterých ke stíhání takových činů zavazuje přímo či bezprostředně vyhlášená mezinárodní smlouva, neboť v takovém případě by byl jejich okruh jen velmi omezený, ale **nepochybně jde i o všechny trestné činy, které mají podklad nebo navazují na mezinárodní smlouvy, jež obsahují závazek pro státy, jako jejich smluvní strany, byť obecné povahy, stíhat nebo postihovat některá jednání ve skutkových podstatách těchto trestných činů popsanych**, i když konkrétní vnitrostátní postih se zásadně provádí podle skutkových podstat trestných činů, které jsou součástí právního řádu České republiky. Působnost smlouvy i na trestnou činnost výlučně domácí povahy je odůvodněna tím, že trestná činnost je namířena proti mezinárodním zájmům, nebo tím, že se zpravidla odehrává v mezinárodním měřítku a je tu nebezpečí, že překročí hranice státu, nebude-li potlačena. Pokud jde o trestný čin porušování práv k ochranné známce, potom za mezinárodní smlouvu, která zavazuje k jeho stíhání, je nutné považovat Pařížskou úmluvu na ochranu průmyslového vlastnictví a její dodatky, vyhlášené pod č. 364/1921 Sb., č. 508/1921 Sb., č. 129/1931 Sb., č. 22/1933 Sb., č. 44/1933 Sb., č. 61/1936 Sb., č. 90/1962 Sb., č. 64/1975 Sb., č. 81/1985 Sb. (v podrobnostech srov. Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vyd. Praha: C. H. BECK 2008, s. 729 – 730; 7. vyd. Praha: C. H. BECK 2013, s. 1200 – 1204).

III. Velký senát Nejvyššího soudu proto uzavírá, že došlo k formálnímu pochybení, pokud v protokole o provedení domovní prohlídky ze dne 22. 5. 2007, sp. zn. 1335/TS-2/2007 (č. l. 523 spisu a násl.), není zapsáno, že se jedná o neodkladný úkon, neboť na základě ustanovení § 160 odst. 4 tr. ř. je nutné jednoznačně trvat na řádném zdůvodnění neodkladnosti. Podle ustálené judikatury, trpí-li protokol o provedení domovní prohlídky některými formálními nedostatky, neznamená to samo o sobě vždy nezákonnost domovní prohlídky a nepoužitelnost důkazů při ní opatřených, jestliže je z jiných důkazů patrné, že domovní prohlídka proběhla v souladu se zákonem (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2000, sp. zn. 5 Tz 32/2000). Nakonec obvinění M. S. st., M. S. ml. a J. S. v podaném dovolání sami uvádějí, že podmínky neodkladnosti ve skutečnosti byly splněny (viz formulace „byť tomu tak ve skutečnosti bylo“ na str. 5 odůvodnění dovolání).

Dotčené předpisy: § 88 tr. ř., § 85 tr. ř. § 160 odst. 4 tr. ř., § 2 odst. 3 tr. ř., § 83 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: **Odposlech a záznam telekomunikačního provozu (§ 88 tr. ř.), Neodkladný a neopakovatelný úkon (§ 160 odst. 4 tr. ř.)**

Heslo: Provedení prohlídky jiných prostor nebo pozemků bez příkazu (§ 83a odst. 1 tr. ř.)

- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. června 2010, sp. zn. 6 To 35/2010, uveřejněné pod číslem 54/2011 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

K provedení prohlídky jiných prostor nebo pozemků bez příkazu uvedeného v § 83a odst. 1 tr. ř. může policejní orgán přistoupit, jen pokud předem nelze dosáhnout příkazu předsedy senátu (soudce) a současně věc nesnese odkladu. Ve smyslu tohoto ustanovení „věc nesnese odkladu“, jestliže např. hrozí nebezpečí poškození, zašantročení či ukrytí věci důležité pro trestní řízení. Pokud však na základě dosud zjištěných poznatků (např. charakter věci, jejíž nalezení se očekává) či opatření učiněných před provedením prohlídky (např. sledování dotčeného prostoru) taková hrozba nevyplývá, nelze prohlídku provedenou bez takového příkazu pokládat za provedenou v souladu se zákonem. Písemné prohlášení uživatele dotčených prostor nebo pozemků umožňující podle § 83a odst. 3 tr. ř. provedení prohlídky bez příkazu podle § 83a odst. 1 tr. ř. nelze nahradit písemným souhlasem vlastníka objektu či pozemku, který tyto nemovitosti jinému subjektu pronajal k užívání a sám je neužívá.*)

***)Poznámka redakce: S účinností od 8. 7. 2010 je oprávněn nařídít prohlídku těchto prostor pouze předseda senátu (viz nález Ústavního soudu uveřejněný pod č. 219/2010 Sb.) a právní věta v tomto ohledu již reflektuje současnou právní úpravu. (Zdroj: NS)**

Z odůvodnění:

Nalézací soud v napadeném rozsudku se s oporou litery zákona zabýval podmínkami, za nichž je možno provést procesní úkon, a to prohlídku jiných nebytových prostor a pozemků, tak jak to vyplývá z ustanovení § 83a odst. 1 tr. ř. Stejně jako nalézací soud i soud odvolací považuje absenci písemně vyhotoveného příkazu za podstatnou vadu. Bez tohoto příkazu bylo možno provést tento procesní úkon za předpokladu, že příkazu nebo souhlasu nelze předem dosáhnout

a věc nesnese odkladu. Tato další možnost provedení prohlídky je rovněž podrobně rozebrána

nalézacím soudem v napadeném rozsudku, kdy na jeho závěry je možno plně odkázat, neboť se s těmito odvolací soud plně ztotožnil. Je tak možno konstatovat, že v daném případě, pokud jde o formální stránku věci, příslušný protokol o provedení prohlídky nebytových prostor neobsahoval zmínku a ani odůvodnění, že se jedná o neodkladný úkon. Dále je třeba akcentovat, jaké zboží bylo ohlášeno (jeho nález) a následně na místě zajištěno. Jednalo se zejména o alkohol zabalený v kartónových krabicích, na paletách stažených fólií, a to ve velkém množství. S ohledem na uvedené není možno dojít k závěru, že se jednalo o neodkladný úkon, tj. že věc nesnese odkladu, neboť zde nehrozilo, že by mohlo dojít ke zničení věci, jejímu poškození, zašantročení, eventuálně ukrytí na jiném místě. V této souvislosti se odvolací soud ve svém předchozím rozhodnutí, ale rovněž i nalézací soud v napadeném rozsudku shodně zabývaly otázkou monitoringu areálu, kdy tato skutečnost objektivně eliminovala možné nebezpečí v podobě převezení věci na jiné místo apod. Tedy ani tento zákonný důvod nebyl shledán důvodným pro provedení prohlídky nebytových prostor. Zákon dále umožňuje provedení prohlídky dotčených prostor či pozemků za situace, kdy uživatel těchto písemně prohlásí, že s prohlídkou souhlasí a své prohlášení předá policejnímu orgánu. Také i tato možnost provedení prohlídky nebytových prostor je řešena v napadeném rozsudku, jakož i v předchozím rozhodnutí odvolacího soudu, kdy bylo jednoznačně prokázáno, že nebyly splněny zákonné podmínky pro tento postup. Vlastník předmětné nemovitosti svědek T. B. nemohl učinit účinný písemný souhlas s předmětnou prohlídkou, neboť nebyl uživatelem příslušných prostor a svědek Mgr. A. H. jednoznačně věděl, že objekt je užíván dalšími nájemci. V této souvislosti je nutno poukázat na součinnost vlastníka nemovitosti svědka T. B., který v dané věci hovořil s ředitelkou Celního úřadu Ostrava a s touto se dohodl v tom směru, že následující den se na místo dostaví, přiveze rezervní klíče od prostor, nájemní smlouvy, eventuálně příslušné nájemníky tak, aby prohlídka mohla proběhnout bez závad, o čemž velitele zásahu svědka Mgr. A. H. informoval, ten však tento postup odmítl. Pokud jde o odvolatelem namítnou legalizaci tohoto procesního úkonu písemným souhlasem s prohlídkou majitele objektu svědka T. B., pak oproti názoru státního zástupce v oprávněm prostředku je odvolací soud přesvědčen, že toto prohlášení musí učinit konkrétní uživatel konkrétních prostor nebo pozemků a toto prohlášení mimo něj nemůže učinit jiná osoba. Svědek T. B. se v žádném případě nestal vlastníkem druhé kategorie, jak to namítl ve svém oprávněm prostředku odvolatel, ale i nadále pro něj platila vlastnická triáda, neboť i nadále byl vlastníkem předmětných prostor, toliko realizoval oprávnění s jejich vlastnictvím spojeným, a to ve formě dispozice v uzavření příslušných nájemných smluv. Za této situace pak byli těmi dotčenými uživateli nebytových prostor, kteří

mohli písemně vyslovit souhlas s prohlídkou těchto prostor, právě uživatelé, kteří měli uzavřeny s vlastníkem nemovitosti, svědkem T. B., nájemní smlouvy na konkrétní prostory v rámci předmětného objektu a nikoliv vlastník nemovitosti svědek T. B. Pokud jde o zákonnost a další využitelnost procesního úkonu, a to prohlídky jiných nebytových prostor a pozemků v O. – M. H. dne 7. 9. 2005, kam směřují námítky státního zástupce, pak má odvolací soud závěr, k němuž nalézací soud po provedeném a doplněném dokazování dospěl a který je formulován v napadeném rozsudku, za správný a zákonný, a proto se s ním plně ztotožnil a na argumentaci nalézacího soudu v tomto směru plně odkazuje. S ohledem na uvedené byly proto námítky státního zástupce v tomto směru odmítnuty jako nedůvodné.

Dotčené předpisy: § 83a odst. 3 tr. ř.

Heslo: Provedení prohlídky jiných prostor nebo pozemků bez příkazu – listina (§ 85b tr. ř.)

- *Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 28. června 2007, sp. zn. I Nt 206/2007, uveřejněné pod číslem 30/2008 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Listinou ve smyslu ustanovení § 85b tr. ř. se rozumí jak písemnost, popřípadě její část, tak i jiný nosič informací (§ 85b odst. 12 tr. ř.).

Při provádění domovní prohlídky nebo prohlídky jiných prostor, v nichž advokát vykonává advokacii, podle § 85b tr. ř. je požadavek srozumitelnosti a určitosti návrhu ve smyslu ustanovení § 85b odst. 6 tr. ř. naplněn tím, že soudci je předložen elektronický nosič informací, obsahující elektronickou podobu pouze těch listin, které mají být soudcem přezkoumány, a to v technické úpravě umožňující přezkoumání. Takový postup rovněž vyhovuje požadavkům uvedeným v ustanovení § 85b odst. 2 tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Jestliže se ocitne soud v situaci, kdy jsou zajištěny elektronické nosiče dat s mnohdy obrovským objemem údajů, vztahujícím se k jiným agendám, než je agenda dotčeného advokáta, při vyřešení problematiky, popsané ve shora citovaném nálezu Ústavního soudu je

pro soud i za pomoci příslušného znalce technicky neproveditelné odpovědné zhodnocení splnění zákonných podmínek ve smyslu ustanovení § 85b odst. 9 tr. ř.

To potvrdil ve svém odborném vyjádření při veřejném zasedání soudu soudní znalec příslušného odvětví. Bylo nutno zkopírovat veškerá data, neboť je nebylo možno oddělit. Data mají být zpracovávána podle určitých klíčových slov, která mají k dispozici vyšetřující orgány. Na základě filtrování pomocí určitých klíčových slov bude možné nalézt cestu, jakým způsobem dále vyhledávat. Určitá další potřebná klíčová slova mohou vyplynout až z výsledků vyhledávání pomocí prvních zadaných klíčových slov.

I kdyby měl soud k dispozici nějaká první klíčová slova, přesto by nebylo možné nalézt veškeré potřebné informace a vazby, neboť soud nemá veškeré informace, které mají vyšetřující orgány kriminální služby.

Dotčené předpisy: § 85b tr. ř.

Heslo: Odposlech a záznam telekomunikačního provozu (§ 88 tr. ř.)
--

- *Nález Ústavního soudu ze dne 22. března 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/10, publikován pod č. 52/60 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.*

Právní věta:

Primární funkcí práva na respekt k soukromému životu je zajistit prostor pro rozvoj a seberealizaci individuální osobnosti. Vedle tradičního vymezení soukromí v jeho prostorové dimenzi (ochrana obydlí v širším slova smyslu) a v souvislosti s autonomní existencí a veřejnou mocí nerušenou tvorbou sociálních vztahů (v manželství, v rodině, ve společnosti) právo na respekt k soukromému životu zahrnuje i garanci seburčení ve smyslu zásadního rozhodování jednotlivce o sobě samém. Jinými slovy, právo na soukromí garantuje rovněž právo jednotlivce rozhodnout podle vlastního uvážení zda, popř. v jakém rozsahu, jakým způsobem a za jakých okolností mají být skutečnosti a informace z jeho osobního soukromí zpřístupněny jiným subjektům. Jde o aspekt práva na soukromí v podobě práva na informační seburčení, výslovně garantovaný čl. 10 odst. 3 Listiny.

Právo na informační seburčení je tak nezbytnou podmínkou nejen pro svobodný rozvoj a seberealizaci jednotlivce ve společnosti, nýbrž i pro ustavení svobodného a demokratického komunikačního řádu. Zjednodušeně řečeno, v podmínkách

vševědoucího a všudypřítomného státu a veřejné moci se svoboda projevu, právo na soukromí a právo svobodné volby chování a konání stávají prakticky neexistujícími a iluzorními.

Ačkoliv se stanovená povinnost uchovávat provozní a lokalizační údaje nevztahuje na obsahy jednotlivých sdělení [viz čl. 1 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/24/ES ze dne 15. března 2006 o uchovávání údajů vytvářených nebo zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo veřejných komunikačních sítí a o změně směrnice 2002/58/ES (dále jen "Směrnice o data retention") a napadené ustanovení § 97 odst. 3 věty čtvrté zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů], z uvedených údajů o uživatelích, adresátech, přesných časech, datech, místech a formách telekomunikačních spojení, budou-li sledovány po delší časový úsek, lze v jejich kombinaci sestavit detailní informace o společenské nebo politické příslušnosti, jakož i o osobních zálibách, sklonech nebo slabostech jednotlivých osob. Umožňuje-li trestní právo realizaci veřejného zájmu na stíhání trestné činnosti pomocí robustních nástrojů, jejichž užití má za následek vážné omezení osobní integrity a základních práv a svobod jednotlivce, pak při jejich aplikaci musí být respektovány ústavněprávní limity. K omezení osobní integrity a soukromí osob (tj. k prolomení respektu k nim) tak ze strany veřejné moci může dojít jen zcela výjimečně, je-li to v demokratické společnosti nezbytné, nelze-li účelu sledovaného veřejným zájmem dosáhnout jinak a je-li to akceptovatelné z pohledu zákonné existence a dodržení účinných a konkrétních záruk proti libovůli. Esenciální předpoklady spravedlivého procesu totiž vyžadují, aby byl jednatel vybaven dostatečnými garancemi a zárukami proti možnému zneužití pravomoci ze strany veřejné moci. Zejména je nezbytné, aby s ohledem na závažnost a míru zásahu do základního práva jednotlivců na soukromí v podobě práva na informační sebeurčení (ve smyslu čl. 10 odst. 3 a čl. 13 Listiny), jež použití uchovávaných údajů představuje, zákonodárce omezil možnost použití uchovávaných údajů jen pro účely trestních řízení vedených pro zvlášť závažné trestné činy a jen pro případ, že nelze sledovaného účelu dosáhnout jinak. Tak to ostatně předpokládá nejen citovaná Směrnice o data retention, ale i ustanovení § 88 odst. 1 trestního řádu upravující podmínky pro nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu ("je-li vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný trestný čin"), od níž se právní úprava ustanovení § 88a trestního řádu jako celek zcela

bezdůvodně odchyluje a normuje úpravu, která je ve zřetelném rozporu s názory Ústavního soudu.

Nezbytnost disponovat takovými zárukami se přitom v posuzovaném případě plošného a preventivního sběru a uchovávání údajů v rámci elektronické komunikace stává pro jednotlivce naléhavější právě v dnešní době, kdy díky enormnímu rozvoji a výskytu nových a komplikovanějších informačních technologií, systémů a komunikačních prostředků nevyhnutelně dochází k plynulému posunu hranice mezi privátním a veřejným prostorem, a to ve prospěch veřejné sféry, neboť ve virtuálním prostoru informačních technologií a elektronické komunikace (v tzv. kyberprostoru) jsou, zejména díky rozvoji internetu a mobilní komunikace, každou minutou zaznamenávány, shromažďovány a fakticky zpřístupněny tisíce, ba miliony dat, údajů a informací, které zasahují i do soukromé (osobnostní) sféry každého jednotlivce, ačkoliv on sám do ní vědomě nikoho vpustit nechtěl. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Podstatu námitek navrhovatelé sami shrnuli tak, že shromažďování a využívání provozních a lokalizačních údajů o telekomunikačním provozu v takovém rozsahu, v jakém jej vymezují napadená ustanovení a napadená vyhláška, představují neproporcionální zásah do základních práv uvedených v Listině základních práv a svobod (dále jen "Listina") a v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva"), konkrétně základních práv garantovaných čl. 7 odst. 1, čl. 10 odst. 2 a 3 a čl. 13 Listiny a čl. 8 Úmluvy. Dle navrhovatelů lze tento zásah navíc považovat za porušující podstatné náležitosti demokratického právního státu, k nimž lze přiřadit i zásadu proporcionality ve smyslu čl. 4 odst. 4 Listiny. Svá tvrzení navrhovatelé podepřeli následujícími argumenty.

Obsahem napadených ustanovení je uložení povinnosti fyzickým a právnickým osobám, které zajišťují veřejnou komunikační síť nebo poskytují veřejně dostupnou službu elektronických komunikací (tedy především telefonních operátorů a poskytovatelů internetového připojení), po dobu 6 až 12 měsíců uchovávat provozní a lokalizační údaje (desítky údajů) o veškeré telefonní a faxové komunikaci, e-mailové a SMS komunikaci, návštěvách webových stránek a využívání některých internetových služeb, specifikované v napadené vyhlášce, a na žádost jsou povinny je poskytovat oprávněným orgánům. Dle navrhovatelů výše uvedené údaje, jejich shromažďování, uchovávání a předávání státním orgánům nepochybně spadají pod ochranu čl. 8 Úmluvy. V této souvislosti odkázali na celou řadu rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva (dále jen "ESLP") i Ústavního soudu.

Navrhovatelé jsou dále toho názoru, že zásahem do základních práv se nerozumí jen bezprostřední zásah (např. seznámení se s uchovávanými údaji), ale i taková opatření státních orgánů, která v sobě skrývají značné nebezpečí omezení základních práv, které může kdykoliv nastat. Uchovávání provozních a lokalizačních údajů nelze než považovat za takový zásah, neboť tyto údaje jsou nepřetržitě uchovávány a státním orgánům jsou k dispozici a ty si je mohou v budoucnu dle příslušných předpisů vyžádat a využívat. Uchovávání shora uvedené sady údajů tak s sebou nese latentní nebezpečí dalších bezprostředních zásahů státních orgánů. Navíc nelze přehlédnout, že stát neuchovává provozní a lokalizační údaje sám, ale využívá k tomu soukromých osob poskytujících telekomunikační služby, přičemž riziko z možného zneužití uchovávaných údajů velkým počtem soukromých osob pohybujících se v oblasti telekomunikačních služeb je vyšší než při jejich uchování státem. Jedním ze základních požadavků ESLP vyvinutých výkladem podmínky zákonného podkladu státních zásahů do soukromého života je předvídatelnost a dostupnost tohoto zákonného podkladu. Důvodem je legitimní a logický požadavek, aby jednotlivci byli předem seznámeni s okolnostmi, kdy stát může výjimečně do jejich soukromého života zasáhnout, a mohli přizpůsobit své jednání tak, aby se tomuto zásahu bylo možné vyhnout. Plošný charakter uchovávání provozních a lokalizačních údajů však takovou možnost omezuje, až vylučuje.

Dle navrhovatelů jsou cíle, jakož i pravděpodobný a očekávatelný užitek vyplývající z povinnosti uchovávat provozní a lokalizační údaje ve srovnání s tím spojeným zásahem do základních práv dotčených osob v hrubém nepoměru. Proto v souladu s čl. 8 odst. 2 Úmluvy přistoupili k posouzení přiměřenosti daného opatření, které hodnotili jednak z hlediska závažnosti a rozsahu zásahu do základních práv jednotlivců, v daném případě do práva na soukromí, dále z hlediska legitimacy cíle, k jehož dosažení má omezení základních práv sloužit, a z hlediska přínosu těchto zásahů. V neposlední řadě jeho užití konfrontovali s nebezpečnými aspekty, které jsou s tím spojeny, zejména pak nebezpečí zneužití uchovávaných údajů.

Předně navrhovatelé konstatovali, že zavedení povinnosti uchovávat provozní a lokalizační údaje představuje závažný zásah do soukromí, poněvadž tyto údaje otevírají široké možnosti jejich použití a jejich zkombinování s dalšími údaji může způsobit velmi citelné důsledky pro soukromý život dotčených osob. Povinnost uchovávat provozní a lokalizační údaje v takovém rozsahu má prakticky za následek vyloučení existence nekontrolované a nemonitorované telekomunikace, což je nutno považovat za obzvlášť intenzivní zásah do soukromí všech osob užívajících telekomunikační prostředky (telefonie, užívání služeb internetu), které se v současnosti již nevyužívají pouze ke komunikaci mezi lidmi, ale zasahují široké spektrum

každodenních činností (nakupování, bankovní operace, vzdělávání, medicína aj.). Z uchovávaných údajů tak lze dovodit celou řadu dalších (v řadě případů velmi citlivých) údajů a informací o dané osobě a jejím soukromí. V řadě případů lze z identity adresáta telefonátu nebo e-mailu odhalit citlivý údaj o odesílateli (např. pokud je adresátem lékař-specialista), podobně lze z navštívených internetových stránek zjišťovat informace o názorovém smýšlení, zdravotním stavu nebo sexuální orientaci dané osoby. Velké množství informací lze získat rovněž z lokalizačních údajů o pohybu mobilního telefonu (respektive jeho držitele), zvláště v kombinaci s lokalizačními údaji o pohybu dalších mobilních telefonů (údaj o tom, kdo se kde a kdy s kým setkal apod.). Na základě uchovávaných údajů tak lze sestavit komunikační a pohybový profil jednotlivce, z kterého lze získat nejen údaje o jeho minulých aktivitách, ale s vysokou mírou pravděpodobnosti i správně předvídat jeho aktivity v budoucnosti, což rovněž představuje významný zásah do práva na ochranu soukromí a korespondence jednotlivců.

Navrhovatelé dále ve svém návrhu polemizovali s legitimitou cíle přijetí napadené úpravy. Z důvodové zprávy vlády k ustanovení § 97 zákona o elektronických komunikacích vyplývá, že účelem ustanovení § 97 je čelit zvyšujícím se bezpečnostním rizikům a zajištění bezpečnosti a obrany České republiky, přičemž bližší odůvodnění chybí. Navrhovatelé jsou toho názoru, že podle čl. 8 odst. 2 Úmluvy je zásah do soukromí přípustný ve vztahu k boji s kriminalitou pouze tehdy, pokud slouží k předcházení zločinnosti. "Preventivní, všeobecné uchování telekomunikačních údajů bez existence konkrétního důvodu míří zejména do minulosti a může tak sloužit hlavně k objasňování již spáchaných trestných činů." (str. 13). Zásah do soukromí za účelem objasnění již spáchaného trestného činu je tak dle navrhovatelů v rozporu s čl. 8 Úmluvy. Navíc údaje jsou uchovávány bez existence konkrétního podezření. Optikou napadených ustanovení je tak každá osoba považována za podezřelou bez existence konkrétních okolností, které by k tomuto podezření opravňovaly, což je v právním státě nepřipustné. Navrhovatelé rovněž upozornili (s odkazem na konkrétní případy ze zahraničí) na skutečnost, že vyhodnocování údajů o telekomunikačním provozu s sebou přináší rovněž nebezpečí jejich chybné interpretace a podezřívání či obvinění nevinného člověka. Může totiž dojít k záměně osoby, která komunikaci skutečně prováděla, s osobou, která např. uzavřela smlouvu s telefonním operátorem nebo s poskytovatelem internetu.

Předkladatelé právní úpravy ani věcně příslušný resort státní správy dle tvrzení navrhovatelů nedodali informace o tom, v kolika a v jakých případech před zavedením napadené právní úpravy, která s sebou nese obrovské kvantitativní navýšení uchovávaných údajů a možného přístupu k nim, ztroskotávalo vyšetřování, odhalování a stíhání závažných trestných činů na

nemožnosti získat požadované údaje z důvodu, že již taková data nebyla k dispozici. Rovněž není prokázáno, zda zakotvení povinnosti uchovávat všechny údaje o telefonické a elektronické komunikaci povede (nebo již vedlo) ve srovnání s předcházející úpravou skutečně ke zlepšení vyšetřování, k odhalování a ke stíhání závažných trestných činů a k odvracení hrozeb, ke zvýšení procenta objasněnosti trestných činů či ke snížení kriminality apod. Dále je otázkou, jak stará data jsou oprávněnými orgány vyžadována, a nakolik je tedy nutné uchovávat provozní a lokalizační údaje po dobu 6 měsíců a delší. Zásah do soukromí se navíc paradoxně může častěji týkat osob, které se na závažné trestné činnosti nepodílejí, než osob, které ji páchají, a proto mají zvýšený zájem na uskutečňování anonymní komunikace. Dle navrhovatelů lze očekávat, že uchovávání údajů může pomoci k naplnění stanovených cílů spíše v malé míře a v méně významných případech, a proto nelze očekávat dlouhodobý a pozitivní vliv na snížení kriminality a zvýšení bezpečnosti v souvislosti s používáním telekomunikačních prostředků.

Stejně tak je dle navrhovatelů třeba počítat i s rizikem nezákonného použití a zneužití uchovávaných údajů, neboť při tak velkém množství společností, které zajišťují telekomunikaci (zejména v případě mobilní komunikace a internetu), nelze očekávat odpovídající zajištění těchto provozních a lokalizačních údajů. Proto je nutno zkoumat i reálné a technicky existující možnosti jejich použití. Napadená právní úprava dle navrhovatelů nestanoví ani podmínky, na jejichž základě mají být údaje uchovávány, ani podmínky pro jejich užití oprávněnými orgány, jakož ani negarantuje jednotlivcům žádné záruky proti jejich zneužití. Napadená právní úprava tak nahrává extenzivnímu využívání příslušných databází jak co do množství údajů, které z nich budou čerpány, tak i množství subjektů, které k tomu budou oprávněny, a rovněž umožňuje rozšiřování účelů, k nimž budou údaje využívány. Velmi reálné je dle navrhovatelů rovněž nebezpečí zneužití provozních a lokalizačních údajů ze strany třetích osob. Osobami, které mohou tyto osobní údaje zneužít, jsou velmi často zaměstnanci společností nebo státních orgánů, které údaje zpracovávají, ale i další osoby (např. tzv. hackeři).

V závěru svého návrhu vyjádřili navrhovatelé přesvědčení, že byt' je napadená právní úprava úpravou vnitrostátní, na kterou je třeba vztáhnout kritéria vyplývající z ústavního pořádku České republiky, jedná se současně o problematiku, jejíž původ pramení z komunitárního práva, konkrétně z transpozice směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2006/24/ES (dále též jen "Směrnice o data retention") do právního řádu České republiky. Ze stejných, výše rozvedených důvodů proto navrhovatelé předestřeli Ústavnímu soudu ke zvážení možnost předložit Evropskému soudnímu dvoru v souladu s čl. 234 Smlouvy o ES předběžnou otázku

týkající se (ne)platnosti samotné Směrnice o data retention, neboť existuje významné riziko, že dotčená směrnice, jež byla napadenými ustanoveními a napadenou vyhláškou transponována do českého právního řádu, je v rozporu s právem ES.

Z ustálené judikatury Ústavního soudu, zejména ve vztahu k problematice odposlechu telefonních hovorů, zřetelně vyplývá, že ochrana práva na respekt k soukromému životu v podobě práva na informační sebeurčení ve smyslu čl. 10 odst. 3 a čl. 13 Listiny se vztahuje nejen k vlastnímu obsahu zpráv podávaných telefonem, ale i k údajům o volaných číslech, datu a čase hovoru, době jeho trvání, v případě mobilní telefonie o základových stanicích zajišťujících hovor [srov. např. nálezy sp. zn. II. ÚS 502/2000 ze dne 22. 1. 2001, či obdobně nálezy sp. zn. IV. ÚS 78/01 ze dne 27. 8. 2001, sp. zn. I. ÚS 191/05 ze dne 13. 9. 2006, či sp. zn. II. ÚS 789/06 ze dne 27. 9. 2007].

ESLP ve své judikatuře k právu na respekt k soukromému životu podle čl. 8 Úmluvy označil za zásahy do soukromí jednotlivců mimo jiné i zásahy v podobě kontroly dat, obsahu pošty a odposlechu telefonních hovorů [srov. rozhodnutí ve věci Klass a další proti Německu ze dne 6. 9. 1978, rozhodnutí ve věci Leander proti Švédsku ze dne 26. 3. 1987, rozhodnutí ve věci Kruslin proti Francii ze dne 24. 4. 1990 či rozhodnutí ve věci Kopp proti Švýcarsku ze dne 25. 3. 1998], zjišťování telefonních čísel telefonujících osob [srov. rozhodnutí ve věci P. G. a J. H. proti UK ze dne 25. 9. 2001], zjišťování údajů o telefonním spojení (srov. citované rozhodnutí ve věci Amman proti Švýcarsku) nebo uchovávání údajů o DNA jednotlivců v databázích obviněných [srov. rozhodnutí ve věci S. a Marper proti UK ze dne 4. 12. 2008]. V rozhodnutí ve věci Rotaru proti Rumunsku ze dne 4. 5. 2000 ESLP dovedl z práva na soukromý život projevujícího se v podobě práva na informační sebeurčení i pozitivní povinnost státu zlikvidovat data, která o osobě z její soukromé sféry stát shromáždil a zpracoval.

Za primární cíl právní regulace plošného a preventivního sběru a uchovávání provozních a lokalizačních údajů o elektronické komunikaci bývá obecně označována ochrana před bezpečnostními hrozbami a potřeba zajištění dostupnosti těchto údajů pro účely předcházení, odhalování, vyšetřování a stíhání závažných trestných činů ze strany veřejné moci. Jak již Ústavní soud v minulosti několikrát zdůraznil, stíhání trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů je ústavně aprobovatelným veřejným zájmem, jehož podstatou je přenesení odpovědnosti za postihování nejzávažnějších porušování základních práv a svobod fyzickými a právnickými osobami na stát. Umožňuje-li trestní právo realizaci veřejného zájmu na stíhání trestné činnosti pomocí robustních nástrojů, jejichž užití má za následek vážné omezení osobní integrity a základních práv a svobod jednotlivce, pak při jejich aplikaci musí být

respektovány ústavněprávní limity. K omezení osobní integrity a soukromí osob (tj. k prolomení respektu k nim) tak ze strany veřejné moci může dojít jen zcela výjimečně, je-li to v demokratické společnosti nezbytné, nelze-li účelu sledovaného veřejným zájmem dosáhnout jinak a je-li to akceptovatelné z pohledu zákonné existence a dodržení účinných a konkrétních záruk proti libovůli. Esenciální předpoklady spravedlivého procesu totiž vyžadují, aby byl jednotlivec vybaven dostatečnými garancemi a zárukami proti možnému zneužití pravomoci ze strany veřejné moci. Ony nezbytné záruky sestávají z odpovídající právní úpravy a z existence účinné kontroly jejich dodržování, kterou představuje především kontrola těch nejintenzivnějších zásahů do základních práv a svobod jednotlivců nezávislým a nestranným soudem, neboť je povinností soudů poskytovat ochranu základním právům a svobodám jednotlivců (čl. 4 Ústavy České republiky) [srov. nálezy sp. zn. I. ÚS 631/05 ze dne 7. 11. 2006 a sp. zn. Pl. ÚS 3/09 ze dne 8. 6. 2010].

Naplnění výše předestřených podmínek pak Ústavní soud ve své judikatuře blíže konkretizoval při posuzování přípustnosti zásahu veřejné moci do soukromí jednotlivců v podobě užití odposlechů telekomunikačního provozu [srov. např. citované nálezy sp. zn. II. ÚS 502/2000, sp. zn. IV. ÚS 78/01, sp. zn. I. ÚS 191/05 (všechny viz výše) či nálezy sp. zn. I. ÚS 3038/07 ze dne 29. 2. 2008 (N 46/48 SbNU 549)]. Zásah do základního práva jednotlivce na soukromí v podobě práva na informační sebeurčení ve smyslu čl. 10 odst. 3 a čl. 13 Listiny z důvodu prevence a ochrany před trestnou činností je tak možný jen skrze imperativní zákonnou úpravu, která musí především odpovídat nárokům plynoucím z principu právního státu a která naplňuje požadavky vyplývající z testu proporcionality, kdy v případech střetů základních práv či svobod s veřejným zájmem, resp. s jinými základními právy či svobodami je třeba posuzovat účel (cíle) takového zásahu ve vztahu k použitým prostředkům, přičemž měřítkem pro toto posouzení je zásada proporcionality (v širším smyslu). Taková právní úprava musí být přesná a zřetelná ve svých formulacích a dostatečně předvídatelná, aby potenciálně dotčeným jednotlivcům poskytovala dostatečnou informaci o okolnostech a podmínkách, za kterých je veřejná moc oprávněna k zásahu do jejich soukromí, aby případně mohli upravit své chování tak, aby se nedostali do konfliktu s omezující normou. Rovněž musí být striktně definovány i pravomoci udělené příslušným orgánům, způsob a pravidla jejich provádění tak, aby jednotlivcům byla poskytnuta ochrana proti svévolnému zasahování. Posouzení přípustnosti daného zásahu z hlediska zásady proporcionality (v širším smyslu) pak zahrnuje tři kritéria. Prvním z nich je posouzení způsobilosti naplnění účelu (nebo také vhodnosti), přičemž je zjišťováno, zda je konkrétní opatření vůbec schopno dosáhnout zamýšleného cíle, jímž je ochrana jiného základního práva nebo veřejného statku.

Dále se pak jedná o posouzení potřebnosti, v němž je zkoumáno, zda byl při výběru prostředků použit ten prostředek, který je k základnímu právu nejšetrnější. A konečně je zkoumána přiměřenost (v užším smyslu), tj. zda újma na základním právu není nepřiměřená ve vazbě na zamýšlený cíl, tzn. že opatření omezující základní lidská práva a svobody nesmějí, jde-li o kolizi základního práva či svobody s veřejným zájmem, svými negativními důsledky převyšovat pozitiva, která představuje veřejný zájem na těchto opatřeních. [srov. nálezn sp. zn. Pl. ÚS 3/02 ze dne 13. 8. 2002 (N 105/27 SbNU 177; 405/2002 Sb.)].

Nezbytný požadavek soudní ochrany základních práv se v případě užití trestněprávních nástrojů omezujících základní práva a svobody jednotlivce projevuje zejména ve vydání soudního příkazu a v jeho dostatečném odůvodnění. To musí odpovídat jak požadavkům zákona, tak především ústavním principům, z nichž zákonné ustanovení vychází, resp. které zpětně limitují jeho interpretaci, neboť aplikace takového ustanovení představuje zvlášť závažný zásah do základních práv a svobod každého jednotlivce. "Soudní příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu může být vydán jen v řádně zahájeném trestním řízení pro zákonem kvalifikovanou trestnou činnost, a musí být podložen relevantními indiciemi, z nichž lze dovést důvodné podezření ze spáchání takového trestného činu. Příkaz musí být individualizován ve vztahu ke konkrétní osobě, která je uživatelem telefonní stanice. Konečně musí příkaz alespoň v minimální míře konkrétně uvést, jaké skutečnosti významné pro trestní řízení mají být takto zjištěny a z čeho je to vyvozováno." (srov. citované nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 789/06 či sp. zn. I. ÚS 3038/07).

Obdobný přístup zastává i ESLP ve své judikatuře. ESLP tak v souladu s čl. 8 odst. 2 Úmluvy, jenž vymezuje ústavněprávní limity omezení základních práv a svobod jednotlivců garantovaných čl. 8 odst. 1 Úmluvy, v každém jednotlivém případě předně posuzuje, zda tvrzený zásah či omezení základních práv či svobod je podřaditelný pod rozsah ochrany čl. 8 Úmluvy. Pokud ano, byl-li tvrzený zásah do práva na soukromí ze strany veřejné moci proveden v souladu se zákonem, jenž musí být dostupný a dostatečně předvídatelný, tedy vyjádřený s velkou mírou přesnosti tak, aby jednotlivci dovolil v případě potřeby regulovat své chování (srov. Malone proti UK, Amman proti Švýcarsku či Rotaru proti Rumunsku). Úroveň přesnosti požadované po vnitrostátní právní úpravě, která v žádném případě nemůže počítat se všemi eventualitami, do značné míry závisí na obsahu zkoumaného textu, na oblasti, kterou má pokrývat a počtu a statusu osob, kterým je určena [Hassan a Tchaouch proti Bulharsku ze dne 26. 10. 2000]. Přezkoumávaný zásah do základních práv či svobod garantovaných čl. 8 odst. 1 Úmluvy musí ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy být rovněž nezbytným v demokratické společnosti, sledovat Úmluvou aprobovaný účel (např. ochrana

života nebo zdraví osob, národní a veřejné bezpečnosti, ochrana práv a svobod druhých či morálky, předcházení nepokojům a zločinnosti či zájem na hospodářském blahobytu země), který musí být relevantní a řádně odůvodněný. Aby bylo možné zákonnou úpravu posoudit jako souladnou s Úmluvou, musí ve smyslu čl. 13 Úmluvy rovněž poskytovat přiměřenou ochranu proti svévoli, a v důsledku toho s dostatečnou jasností definovat rozsah a způsob výkonu pravomocí svěřených kompetentním orgánům (srov. Kruslin proti Francii či S. a Marper proti UK). Jinými slovy, úkony představující očividný zásah do základního práva na soukromý život se nesmí ocitnout mimo jakoukoli bezprostřední (preventivní či následnou) soudní kontrolu [srov. např. rozhodnutí ve věci Camenzind proti Švýcarsku ze dne 16. 12. 1997].

ESLP zmíněné požadavky na právní úpravu umožňující zásah do práva na soukromý život blíže konkretizoval v těch výše uvedených rozhodnutích, v nichž posuzoval přípustnost takového zásahu ze strany veřejné moci v podobě užití odposlechu telefonních hovorů, tajného dohledu, sběru informací a dat ze soukromé (osobnostní) sféry jednotlivce. ESLP zdůraznil, že je předně nutné vymezit jasná a detailní pravidla upravující rozsah a použití takových opatření, stanovit minimální požadavky na délku, způsob uložení získaných informací a údajů, jejich použití, přístup třetích osob k nim, a zakotvit procedury vedoucí k ochraně celistvosti a důvěrnosti údajů a rovněž k jejich ničení, a to způsobem, aby jednotlivci disponovali dostatečnými zárukami proti riziku jejich zneužití a svévole. Nezbytnost disponovat takovými zárukami je o to větší, když se jedná o ochranu osobních údajů podrobených automatickému zpracování, zejména pokud jsou tyto údaje využívány k policejním cílům a v situaci, kdy se dostupné technologie stávají stále komplikovanějšími. Vnitrostátní právo musí zejména zaručit, že shromážděné údaje jsou skutečně relevantní a nejsou přehnané vzhledem k účelu, pro který byly zajištěny, a dále že jsou uchovávány ve formě umožňující identifikaci osob během doby nepřesahující nezbytnou míru k dosažení účelu, pro který byly zajištěny [srov. preambuli a čl. 5 Úmluvy o ochraně dat a zásadu č. 7 Doporučení Výboru ministrů č. R(87)15 ze dne 17. 9. 1987 týkající se úpravy a využití osobních údajů v policejním sektoru, citováno dle rozhodnutí ve věci Weber a Saravia proti Německu (no. 54934/00) ze dne 29. 6. 2006 či Liberty a další proti UK ze dne 1. 7. 2008].

Ústavní soud tak musel posoudit, zda napadená právní úprava, jíž je regulována problematika plošného a preventivního sběru a uchovávání stanovených provozních a lokalizačních údajů o elektronické komunikaci (tzv. data retention), odpovídá výše předestřeným ústavněprávním požadavkům na právní úpravu umožňující zásah do základních práv jednotlivců na soukromí v podobě práva na informační sebeurčení (ve smyslu čl. 10 odst. 3 a čl. 13 Listiny). Navíc

s ohledem na intenzitu takového zásahu, která je v daném případě zvýrazněna tím, že se dotýká obrovského a nepředvídatelného počtu účastníků komunikace, neboť se jedná o plošný a preventivní sběr a uchovávání předmětných údajů, bylo nutné na splnění uvedených požadavků klást co nejpřísnější měřítko. Ústavní soud přitom dospěl k závěru, že napadená právní úprava výše předestřeným ústavněprávním požadavkům zdaleka neodpovídá, a to hned z několika důvodů.

Napadené ustanovení § 97 odst. 3 věty třetí zákona o elektronických komunikacích obsahuje pouze vágní a zcela neurčité stanovení povinnosti právníckým nebo fyzickým osobám, které ve výše uvedeném rozsahu provozní a lokalizační údaje uchovávají, "na požádání je bezodkladně poskytnout orgánům oprávněným k jejich vyžádání podle zvláštního právního předpisu.". Ačkoliv napadená vyhláška v § 3 konkretizuje, jakým způsobem dochází v jednotlivých případech ke splnění této povinnosti vůči oprávněným orgánům, tj. relativně velmi podrobně vymezuje způsob předávání údajů, způsob komunikace (elektronicky), formát, užívané programy, kódy atd., přesto ze samotného znění napadeného ustanovení § 97 odst. 3 zákona o elektronických komunikacích, ba ani z důvodové zprávy dle názoru Ústavního soudu zřetelně nevyplývá, o jaké oprávněné orgány a o jaké zvláštní právní předpisy se konkrétně jedná. S ohledem na znění ustanovení § 97 odst. 1 zákona o elektronických komunikacích, jež právníckým nebo fyzickým osobám zajišťujícím veřejnou komunikační síť nebo poskytujícím veřejně dostupnou službu elektronických komunikací stanovuje povinnost na náklady žadatele zřídit a zabezpečit v určených bodech své sítě rozhraní pro připojení koncového telekomunikačního zařízení pro odposlech a záznam zpráv, lze jen předpokládat, že se i v případě povinnosti předávat uchovávané provozní a lokalizační údaje jedná o stejné oprávněné orgány a o podobné zvláštní právní předpisy, jejichž adresátem jsou orgány činné v trestním řízení, patrně podle § 88a trestního řádu, Bezpečnostní informační služba podle § 6 až 8a zákona č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů, a Vojenské zpravodajství podle § 9 a 10 zákona č. 289/2005 Sb., o Vojenském zpravodajství. Takto vymezená právní úprava umožňující masivní zásah do základních práv nespĺňuje požadavky kladené na určitost a jasnost z pohledu právního státu.

Stejně tak není zcela jasně a přesně vymezen účel, za jakým jsou provozní a lokalizační údaje oprávněným orgánům poskytovány, což znemožňuje posouzení napadené úpravy z hlediska její skutečné potřeby (když je jistě způsobilá naplnit účel, resp. je schopná dosáhnout cíle stanoveného směrnicí - viz dále). Zatímco citovaná Směrnice o data retention v čl. 1 odst. 1 zřetelně vymezuje, že byla přijata za účelem harmonizace předpisů členských států, které se týkají povinností poskytovatelů veřejně dostupných služeb elektronických komunikací nebo

veřejných komunikačních sítí, pokud jde o uchovávání provozních a lokalizačních údajů, které jsou nezbytné k identifikaci účastníka či registrovaného uživatele, s cílem "zajistit dostupnost těchto údajů pro účely vyšetřování, odhalování a stíhání závažných trestných činů," (byť blíže nedefinuje, o jaké trestné činy se jedná), neobsahuje napadená právní úprava, a dokonce ani citované ustanovení § 88a odst. 1 trestního řádu upravující podmínky použití uchovávaných údajů pro účely trestního řízení, žádné takové omezení. Možnost použití uchovávaných údajů v trestním řízení tak dle předmětné právní úpravy není zákonodárcem nijak vázána na důvodné podezření ze spáchání závažného trestného činu, stejně jako není upravena povinnost orgánů činných v trestním řízení o této skutečnosti dotčenou (sledovanou) osobu, byť i následně informovat, čímž nespĺňuje nároky vyplývající z druhého kroku testu proporcionality, tj. potřeby při výběru prostředků, neboť z uvedeného je zřejmé, že nebyl použit ten prostředek, který je k základnímu právu na informační sebeurčení osob nejšetrnější. Uvedený způsob (ne)vymezení spektra oprávněných orgánů veřejné moci, jakož i (ne)vymezení účelu, pro který jsou uchovávané údaje oprávněny požadovat, Ústavní soud nepovažuje za dostatečný a předvídatelný. Ačkoliv podle citovaného ustanovení § 88a odst. 1 trestního řádu použití uchovávaných údajů podléhá soudní kontrole, a to v podobě vydání povolení ze strany předsedy senátu (a v přípravném řízení soudce), bylo primárně povinností zákonodárce, aby v napadených ustanoveních anebo v citovaném ustanovení § 88a odst. 1 trestního řádu namísto zcela neurčitěho vymezení podmínky použití uchovávaných údajů "o uskutečněném telekomunikačním provozu" za účelem "objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení" zřetelněji a jednoznačněji stanovil jak předpoklady a podmínky pro jejich použití, tak i rozsah jejich použití. Zejména je nezbytné, aby s ohledem na závažnost a míru zásahu do základního práva jednotlivců na soukromí v podobě práva na informační sebeurčení (ve smyslu čl. 10 odst. 3 a čl. 13 Listiny), jež použití uchovávaných údajů představuje, zákonodárce omezil možnost použití uchovávaných údajů jen pro účely trestních řízení vedených pro zvlášť závažné trestné činy a jen pro případ, že nelze sledovaného účelu dosáhnout jinak. Tak to ostatně předpokládá nejen citovaná Směrnice o data retention, ale i ustanovení § 88 odst. 1 trestního řádu upravující podmínky pro nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu ("je-li vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný trestný čin"), od níž se zmíněná právní úprava ustanovení § 88a trestního řádu jako celek (navzdory právním názorům Ústavního soudu obsaženým v citovaných nálezech sp. zn. II. ÚS 502/2000 či sp. zn. IV. ÚS 78/01 - oba viz výše) zcela bezdůvodně odchyľuje a normuje úpravu, která je ve zřetelném rozporu s názory Ústavního soudu.

Navrhovatelí napadená právní úprava dle názoru Ústavního soudu rovněž zcela nedostatečně, příp. vůbec nestanovuje jasná a detailní pravidla obsahující minimální požadavky na zabezpečení uchovávaných údajů, zejména v podobě zamezení přístupu třetích osob, stanovení procedury vedoucí k ochraně celistvosti a důvěrnosti údajů a procedury jejich ničení. Dále je třeba napadené úpravě vytknout, že dotčení jednotlivci nedisponují dostatečnými zárukami proti riziku zneužití údajů a svévole. Nezbytnost disponovat takovými zárukami se přitom v posuzovaném případě plošného a preventivního sběru a uchovávání údajů v rámci elektronické komunikace stává pro jednotlivce naléhavější právě v dnešní době, kdy díky enormnímu rozvoji a výskytu nových a komplikovanějších informačních technologií, systémů a komunikačních prostředků nevyhnutelně dochází k plynulému posunu hranice mezi privátním a veřejným prostorem, a to ve prospěch veřejné sféry, neboť ve virtuálním prostoru informačních technologií a elektronické komunikace (v tzv. kyberprostoru) jsou, zejména díky rozvoji internetu a mobilní komunikace, každou minutou zaznamenávány, shromažďovány a fakticky zpřístupněny tisíce, ba miliony dat, údajů a informací, které zasahují i do soukromé (osobnosti) sféry každého jednotlivce, ačkoliv on sám do ní vědomě nikoho vpustit nechtěl.

Ústavní soud za dostatečně jasné, podrobné a adekvátní záruky v žádném případě nepovažuje pouhé zakotvení povinnosti uložené právníky nebo fyzickými osobami zajistit, "aby s vymezenými uchovávanými údaji nebyl uchováván i obsah zpráv" (§ 97 odst. 3 věta čtvrtá), resp. povinnosti je "po uplynutí doby zlikvidovat, pokud nebyly poskytnuty orgánům oprávněným k jejich vyžádání podle zvláštního právního předpisu nebo tento zákon nestanoví jinak (§ 90)" (§ 97 odst. 3 věta šestá). Za nejednoznačné a vzhledem k rozsahu a citlivosti uchovávaných údajů za zcela nedostačující lze již označit vymezení samotné doby jejich uložení, a to v rozmezí "ne kratší než 6 měsíců a delší než 12 měsíců", od jejíhož uplynutí se odvíjí povinnost uvedené údaje zlikvidovat. U žádné z uvedených povinností nejsou nijak detailněji popsána pravidla a konkrétní postupy jejich plnění, nejsou striktně vymezeny požadavky na zabezpečení uchovávaných údajů, není dostatečně seznatelné, jak je s uvedenými údaji nakládáno, ať už samotnými právníky nebo fyzickými osobami, které provozní a lokalizační údaje uchovávají, anebo po jejich vyžádání oprávněnými orgány veřejné moci, stejně jako není konkrétně stanoven způsob jejich likvidace. Rovněž není nijak definována odpovědnost a případné sankce za nesplnění takových povinností, včetně absence zakotvení možnosti dotčených jednotlivců domáhat se efektivní ochrany proti případnému zneužití, svévoli či nesplnění stanovených povinností. S ohledem na výše uvedené Ústavní soud konstatuje, že napadená ustanovení § 97 odst. 3 a 4 zákona č. 127/2005 Sb.,

o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů, a napadenou vyhlášku č. 485/2005 Sb., o rozsahu provozních a lokalizačních údajů, době jejich uchovávání a formě a způsobu jejich předávání orgánům oprávněným k jejich využívání, nelze považovat za ústavně konformní, neboť zřetelně porušují výše vyložené ústavněprávní limity, neboť nesplňují požadavky plynoucí z principu právního státu a jsou v kolizi s požadavky na omezení základního práva na soukromí v podobě práva na informační sebeurčení ve smyslu čl. 10 odst. 3 a čl. 13 Listiny, které plynou z principu proporcionality.

K pochybnostem Ústavní soud dospěl i při zkoumání toho, zda nástroj plošného a preventivního uchovávání provozních a lokalizačních údajů je z pohledu jeho původního účelu (ochrana před bezpečnostními hrozbami a prevence před pácháním zvláště závažné trestné činnosti) nástrojem efektivním, a to zejména při existenci tzv. anonymních SIM karet, které se vymykají z napadenou právní úpravou předvídaného rozsahu uchovávaných provozních a lokalizačních údajů a které jsou dle vyjádření Policie České republiky až ze 70 % využívány ke komunikaci při páchání trestné činnosti.

V neposlední řadě považuje Ústavní soud za nutné vyjádřit pochybnosti i nad tím, zda je vůbec žádoucí, aby soukromé osoby (poskytovatelé služeb v oblasti internetu a telefonní a mobilní komunikace, zejm. mobilní operátoři a obchodní společnosti zajišťující připojení k internetu) byly nadány oprávněním uchovávat veškeré údaje o jimi poskytované komunikaci i o zákaznících, jimž jsou jejich služby poskytovány (tzn. údaje jdoucí i nad rozsah údajů, jež jsou dle napadené právní úpravy povinny uchovávat), a volně s nimi za účelem vymáhání pohledávek, rozvoje obchodní činnosti a marketingu disponovaly. Tato skutečnost se Ústavnímu soudu jeví jako nežádoucí zejména z toho důvodu, že v zákoně o elektronických komunikacích ani v jiných právních předpisech není toto oprávnění a jeho účel blíže a podrobněji regulován, nejsou striktně vymezena práva a povinnosti, rozsah uchovávaných údajů, doba a způsob uchovávání, stejně jako nejsou blíže konkretizovány požadavky na jejich zabezpečení a kontrolní mechanismy.

S ohledem na výše uvedené proto Ústavní soud rozhodl o zrušení napadených ustanovení § 97 odst. 3 a 4 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů, a napadené vyhlášky č. 485/2005 Sb., o rozsahu provozních a lokalizačních údajů, době jejich uchovávání a formě a způsobu jejich předávání orgánům oprávněným k jejich využívání. Použitelnost již vyžádaných údajů pro účely trestního řízení bude třeba zkoumat ze strany obecných soudů z hlediska proporcionality zásahu do práva na soukromí v každém

jednotlivém individuálním případě. Soudy budou muset především vážit závažnost trestného činu, který měl být naplněn skutkem, pro nějž je vedeno trestní řízení, ve kterém mají být vyžádané údaje využity.

Dotčené právní předpisy: čl. 81 Ústavy, čl. 82, Ústavy, § 88 odst. 2 tr. ř., § 88a odst. 2 tr. ř., § 116 odst. 2 tr. ř., § 158e odst. 4 tr. ř., § 158d odst. 3 tr. ř., § 82 tr. ř., § 83a odst. 1 tr. ř., § 83 tr. ř.

Pozn.: Stanovisko pléna Pl. ÚS-st. 31/10 pro řízení sp. zn. IV. ÚS 2228/09 překonává právní názory obsažené v nálezu sp. zn. II. ÚS 860/10, částečně též v nálezech Pl. ÚS 3/09 a II. ÚS 1414/07.

- *Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 5. června 2013, sp. zn. Tpjn 304/2012, uveřejněné pod číslem 54/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Podle § 88 odst. 1, 2 tr. řádu lze nařídit a provést odposlech a záznam telekomunikačního provozu i ve vykonávacím řízení v souvislosti s pátráním po odsouzených, kteří mají nastoupit výkon trestu odnětí svobody uložený za některý z trestných činů uvedených v § 88 odst. 1 tr. řádu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Jak je patrné z citovaných formulací, právní názor zaujatý v tomto stanovisku lze opřít především o jazykový výklad ustanovení § 88 odst. 1, 2 tr. řádu, byť nejde o výklad jediný, protože odposlech a záznam telekomunikačního provozu se nařizuje a provádí v případě, je-li vedeno *trestní řízení* pro některý z vyjmenovaných trestných činů, takže využití tohoto institutu není omezeno pouze na trestní stíhání či jen na nějaké jiné konkrétní stadium trestního řízení. Přitom z legální definice trestního řízení podle § 12 odst. 10 tr. řádu vyplývá, že trestním řízením se rozumí *jakékoli řízení podle trestního řádu*, tj. všechna jeho stadia a to včetně vykonávacího řízení, jehož zákonná úprava je obsažena v ustanoveních § 315 a násl. tr. řádu.

Totéž se týká té části ustanovení § 88 odst. 1 věty první tr. řádu, která stanoví účel odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu spočívající v tom, že lze důvodně předpokládat, že jim budou získány skutečnosti významné pro *trestní řízení*. Ani touto formulací tedy zákonodárce

nebrání možnosti využití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu i v jiném stadiu trestního řízení, než je trestní stíhání, tj. též ve vykonávacím řízení po pravomocném skončení trestního stíhání, pokud je to nezbytné pro získání skutečností významných pro trestní řízení. Přitom *skutečnostmi významnými pro trestní řízení* v uvedeném smyslu mohou být jakékoli skutečnosti, které jsou nezbytné k zajištění řádného průběhu celého trestního řízení podle zákona a k dosažení jeho účelu. Ve smyslu § 1 odst. 1 tr. řádu je pak účelem trestního řízení nepochybně i včasný výkon uložených trestů, jinak by nebylo možné splnit požadavek zde formulovaný „... aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona *spravedlivě potrestáni*“. Vzhledem k tomu není vyloučeno, aby orgány činné v trestním řízení zjišťovaly skutečnosti důležité pro nástup odsouzeného do výkonu trestu odnětí svobody (např. momentální pobyt odsouzeného, jeho styky s příbuznými či s jinými osobami, jeho další aktivity, pohyb apod.) i s využitím odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, nelze-li dosáhnout tohoto účelu jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Splnění účelu trestního řízení v podobě spravedlivého potrestání pachatele si totiž v případě uloženého nepodmíněného trestu odnětí svobody nelze představit bez toho, aby odsouzený nenastoupil k výkonu takového trestu v co nejkratší době po jeho pravomocném uložení. Tomu ostatně nasvědčuje i stanovení a běh doby promlčení výkonu trestu podle § 94 odst. 1 tr. zákoníku.

Nyní zaujaté stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu je proto v souladu i s tím, jaký důraz klade zákonodárce na řádný a včasný výkon trestu odnětí svobody, pokud stanovil trestnost nenastoupení výkonu trestu odnětí svobody bez závažného důvodu jako jednu z alternativ *trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání* podle § 337 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku. Tak tomu ostatně bylo již podle dřívější úpravy obsažené v ustanovení § 171 odst. 1 písm. g) tr. zák. po novele provedené zákonem č. 129/2008 Sb. Jestliže je tedy úmyslné nenastoupení výkonu trestu odnětí svobody na výzvu soudu – aniž v tom odsouzenému bránily závažné důvody – trestným činem, a to dokonce trestným činem trvajícím, páchaným po celou dobu pobytu odsouzeného mimo věznici (viz rozhodnutí publikované pod č. 63/2012 Sb. rozh. tr.), je třeba, aby orgány činné v trestním řízení využily všechny zákonné možnosti k ukončení takového trvajícího protiprávního stavu a k dosažení účelu trestního řízení i účelu trestu odnětí svobody. K tomu může sloužit nepochybně i nařízení a provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 odst. 1, 2 tr. řádu, byť jen jako výjimečné opatření.

Dotčené předpisy: § 88 odst. 1, 2 tr. ř., § 320 tr. ř.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. června 2009, sp. zn. 5 Tdo 572/2009, kat. B.

Pozn.: V kolegiu nepřijato, neurčeno k publikaci.

Právní věta:

II. Za předpokladu, že v konkrétním případě nedojde ke zjevnému znehodnocení důkazního prostředku, k jeho ztrátě či k jinému snížení jeho vypovídací hodnoty, nemůže mít faktické nakládání s ním samo o sobě vliv na procesní použitelnost takového důkazního prostředku. Proto za neoprávněný zásah do důkazního prostředku nelze bez dalšího považovat ani technické opatření v podobě zhuštění (komprimace) obsahu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu opatřeného podle § 88 tr. ř. na jeden nosič dat (např. na nosič typu CD) tak, aby na něm byly zachyceny jen ty části, které mají vztah k projednávané věci. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Obviněný ve svém dovolání zdůraznil, že soudy obou stupňů pečlivě nehodnotily důkazy zejména v podobě provedených odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a zcela pominuly jeho námitky k nim. Podle názoru obviněného soudy náležitě neodůvodnily, proč bylo potřebné provést přehrání těchto odposlechů a záznamů k prokázání, že byla naplněna kvalifikovaná skutková podstata trestného činu, pro který byl původně stíhán, zatímco v případě základní skutkové podstaty téhož trestného činu postačilo přečíst jen přepis odposlechů a záznamů. Nad rámec dovolacích důvodů pak obviněný J. Š. upozornil na otázku zásadního právního významu, kterou spatřuje v posouzení zákonnosti odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu provedených ve věci podle § 88 odst. 4 tr. ř. Podle obviněného nedostatek náležitostí protokolu o záznamu telekomunikačního provozu spočívající v chybějícím údaji o osobě, která pořídila tento záznam, nelze odstranit ani v řízení před soudem, jestliže byl záznam pořízen automatickým záznamovým zařízením. Jak dále obviněný uvádí, citované ustanovení totiž nepočítá s možností poříditi záznam odposlechu prostřednictvím automatického záznamového zařízení. Dále obviněný zpochybňuje způsob provádění dokazování v této věci, pokud jde o možnost přepisu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Obviněný rovněž namítá, že v posuzované věci nebyl proveden důkaz potvrzující užívání odposlouchávané účastnické telefonní stanice jeho osobou a že zde

nelze vyloučit ani neoprávněnou manipulaci s nosiči, na nichž jsou zachyceny předmětné odposlechy. Podle přesvědčení obviněného byl odsouzen jen na základě nepřímých důkazů, aniž by byla vyvrácena jeho verze skutkového stavu.

Obviněný J. Š. však v části své argumentace nesouhlasí se skutkovými zjištěními, která ve věci učinily soudy nižších stupňů, a s provedenými důkazy, zejména pokud jde o provedení, hodnocení a použití odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu. Tím obviněný především zpochybňuje výsledky provedeného dokazování a shledává existenci dovolacího důvodu v chybném procesním postupu soudů nižších stupňů. Předpoklady pro jiné právní posouzení spáchaného skutku tedy obviněný dovozuje v uvedeném rozsahu nikoli z argumentace odůvodňující odlišnou právní kvalifikaci skutku obsaženého ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, ale jen z jiných (pro obviněného příznivějších) skutečností, než jaké vzaly v úvahu soudy obou stupňů.

K tomu Nejvyšší soud zdůrazňuje, že – jak vyplývá z ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. – důvodem dovolání nemůže být sama o sobě námitka vytýkající nesprávné (neúplné či odlišné) skutkové zjištění nebo vadné dokazování, neboť takový důvod zde není zahrnut. Dovolání není dalším odvoláním, ale je mimořádným opravným prostředkem určeným k nápravě jen některých výslovně uvedených procesních a hmotně právních vad, jež naplňují jednotlivé taxativně stanovené dovolací důvody. Proto dovolání není možno podat ze stejných důvodů a ve stejném rozsahu jako odvolání a dovoláním se nelze úspěšně domáhat jak revize skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně, tak ani přezkoumání správnosti a zákonnosti jimi provedeného dokazování. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry je oprávněn doplňovat, popřípadě korigovat jen odvolací soud, který za tím účelem může provádět dokazování (§ 259 odst. 3, § 263 odst. 6, 7 tr. ř.). Dovolací soud není obecnou třetí instancí, v níž by mohl přezkoumávat jakékoli rozhodnutí soudu druhého stupně a z hlediska všech tvrzených vad. Dovolací soud nemůže přezkoumávat správnost skutkových zjištění, resp. provedeného dokazování, a to ani v souvislosti s právním posouzením skutku či s jiným hmotně právním posouzením, už jen z toho důvodu, že není oprávněn bez dalšího přehodnocovat provedené důkazy. Na rozdíl od soudu prvního stupně a odvolacího soudu totiž dovolací soud nemá možnost, aby podle zásad ústnosti a bezprostřednosti v řízení o dovolání sám prováděl či opakoval tyto důkazy, jak je zřejmé z omezeného rozsahu dokazování v dovolacím řízení podle § 265r odst. 7 tr. ř. Bez opětovného provedení důkazů zpochybňovaných dovolatelem ovšem dovolací soud nemůže hodnotit tyto důkazy odlišně, než jak učinily soudy nižších stupňů.

Nejvyšší soud nad rámec shora vyjádřené argumentace uvádí k námitkám obviněného J. Š. směřujícím proti použitelnosti důkazů spočívajících v odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a proti způsobu jejich hodnocení následující skutečnosti. Obviněný byl shora citovanými rozhodnutími soudů nižších stupňů odsouzen za popsanou trestnou činnost, které se dopustil v období od 31. 8. 2001 do 3. 9. 2001. Za důležitý důkaz, byť nikoli jediný, v této věci přitom soudy považovaly přepisy záznamů telekomunikačního provozu za uvedené období. Tyto záznamy byly získány v souladu s ustanovením § 88 odst. 4 tr. ř. (nyní jde o ustanovení § 88 odst. 6 tr. ř.) při vyšetřování jiné trestní věci. Jak totiž vyplývá z trestního spisu vedeného u Městského soudu v Brně, soudce téhož soudu vydal dne 18. 5. 2001 příkaz, na jehož základě v období od 18. 5. 2001 do 21. 9. 2001 provedli příslušníci Policie České republiky – Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu odposlech a záznam telekomunikačního provozu. V rámci tohoto procesního úkonu pak policejní orgán zjistil podezření, že se obviněný J. Š. a další osoby dopouštějí nyní posuzované trestné činnosti. Proto příslušný útvar Policie České republiky dne 23. 2. 2004 předal uvedený záznam odposlechu dalšímu orgánu činnému v trestním řízení – Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality Policie České republiky k provedení dalších opatření. Posledně označený policejní orgán pak opatřením podle § 88 odst. 4 tr. ř. ze dne 11. 5. 2004 zařadil záznam odposlechu telekomunikačního provozu do trestního spisu v nyní posuzované trestní věci. Z něj je rovněž patrné, že soudce Městského soudu v Brně podle § 88a tr. ř. přikázal dne 19. 11. 2004 příslušnému telekomunikačnímu operátorovi, aby vydal policejnímu orgánu údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu a aby ustanovil majitele konkrétních telefonních čísel, z nichž jedno patřilo obviněnému. Policejní orgán (Útvar odhalování korupce a finanční kriminality Policie České republiky) měl ovšem již v této době k dispozici konkrétní údaje týkající se obsahu monitorovaného telekomunikačního provozu, přičemž ve dnech 23. 2. 2004 až 2. 3. 2004 provedl jejich přepis. Soudy nižších stupňů pak hodnotily pouze přepisy pořízeného záznamu za období od 31. 8. 2001 do 3. 9. 2001, v němž se obviněný J. Š. dopustil posuzované trestné činnosti. Jak je dále z trestního spisu patrné, k tomuto období se vztahuje i výše označený příkaz soudce Městského soudu v Brně vydaný podle § 88a tr. ř. Policejní orgán však použil tento příkaz jen zčásti, neboť na jeho základě opatřil toliko údaje o majitelích konkrétních telefonních čísel, aniž by si současně vyžádal i údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu, jak se v daném případě nabízelo.

Popsaný postup policejního orgánu neměl podle názoru Nejvyššího soudu vliv na procesní použitelnost zpochybňovaného důkazu, protože – jak je již výše konstatováno – byl opatřen

a proveden v souladu s ustanovením § 88 odst. 4 tr. ř. (nyní jde o ustanovení § 88 odst. 6 tr. ř.), podle kterého je záznam telekomunikačního provozu použitelným důkazem v řízení před soudem tehdy, je-li k němu připojen protokol s uvedením údajů o místě, času, způsobu a obsahu provedeného záznamu, jakož i o osobě, která záznam pořídila. Jak dále vyplývá z citovaného ustanovení, v jiné trestní věci, než je ta, v níž byl proveden odposlech a záznam telekomunikačního provozu, lze záznam jako důkaz užít tehdy, pokud je i v této věci vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný úmyslný trestný čin nebo souhlasí-li s tím účastník odposlouchávané stanice. Vzhledem k tomu, že v posuzované věci byl skutek spáchaný obviněným J. Š. (a ostatními spoluobviněnými) původně kvalifikován jako trestný čin pletich při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 128a odst. 2 písm. b), odst. 3 tr. zák., který je ve smyslu § 41 odst. 2 tr. zák. zvlášť závažným úmyslným trestným činem, je nepochybné, že důkaz provedený odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu mohl být použit i v nyní posuzované věci. Nejvyšší soud neshledal ani procesní vady, které by představovaly zásah do práv obviněného, pokud jde o protokol k záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 odst. 4 tr. ř. (nyní § 88 odst. 6 tr. ř.). Jak je patrné z trestního spisu, uvedený protokol, který byl vyhotoven v souvislosti s vyšetřováním ve věci vedené u Městského státního zastupitelství v Brně, totiž obsahuje všechny zákonné náležitosti ve smyslu § 88 odst. 4 tr. ř. (nyní § 88 odst. 6 tr. ř.). Ve vztahu k obviněnému J. Š. tak nevznikají ani pochybnosti o označení osoby (resp. orgánu ve smyslu § 88 odst. 6 tr. ř. ve znění účinném od 1. 7. 2008), která pořídila dotyčný záznam, na něž v daných souvislostech obviněný poukazuje. Ze zmíněného protokolu totiž ve spojení s pověřením zařazeným ve spisu vyplývá, že osobou, která pořídila záznam telekomunikačního provozu na základě příkazu soudce Městského soudu v Brně ze dne 18. 5. 2001, byly příslušníci Policie České republiky – Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu. Ustanovení § 88 odst. 4 tr. ř. (ve znění účinném do 30. 6. 2008) přitom neukládalo, aby protokol o odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu obsahoval i údaje o fyzické osobě, která pořídila záznam. V opačném případě by byla v podstatě vyloučena možnost provádět odposlech a záznam telekomunikačního provozu prostřednictvím automatického záznamového zařízení, které se zapíná okamžikem zahájení hovoru a vypíná okamžikem jeho ukončení, aniž by zde musel přímo působit lidský faktor. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že v protokole o odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu i podle § 88 odst. 4 tr. ř. (ve znění účinném do 30. 6. 2008) postačilo uvést údaje o tom, který útvar Policie České republiky jej pořídil. To statně odpovídá i judikatuře Nejvyššího soudu, podle níž za situace, jestliže je odposlech a záznam telekomunikačního provozu uskutečňován pomocí automatického digitálního nahrávacího zařízení, tj. bez osobní

ingerence konkrétní fyzické osoby, pak za „osobu, která záznam pořídila“ ve smyslu § 88 odst. 4 věta první tr. ř. (ve znění účinném do 30. 6. 2008) je nutno považovat příslušný útvar Policie České republiky, který prováděl takový odposlech a záznam. Za splnění dalších zákonných podmínek lze pak takto pořízený záznam telekomunikačního provozu použít jako důkaz (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2004, sp. zn. 4 Tz 31/2004). Proto ani v nyní posuzované trestní věci obviněného nelze mít žádné pochybnosti o zákonnosti opatření a použití důkazu v podobě záznamu telekomunikačního provozu.

Pokud jde o námitku obviněného J. Š., kterou zpochybňuje použitelnost přepisu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu jako důkazu, nelze ji akceptovat. Nad rámec toho, co Nejvyšší soud konstatoval k zákonným podmínkám opatření a použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, je třeba uvést, že přepis takového odposlechu a záznamu představuje pouze způsob vyjádření obsahu tohoto důkazu. Přitom přepis jednotlivých hovorů na provedeném záznamu není ani podstatnou náležitostí protokolu o záznamu telekomunikačního provozu (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 56/2001 Sb. rozh. tr.). Pokud tedy nevznikají pochybnosti o pravosti odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a o správnosti přepisu jeho obsahu, není vyloučeno, aby byl důkaz proveden jen čtením přepisu telefonických hovorů, zejména když žádná ze stran řízení netrvala na poslechu pořízeného záznamu. V takovém případě je nezbytné, aby byl přepis zachycen v objektivně vnímatelné podobě, která umožňuje jeho přečtení. Má-li soud k dispozici jak odposlech a záznam telekomunikačního provozu, tak i jejich přepis, závisí pouze na úvaze soudu, zda provede tento důkaz jeho přehráním na technickém zařízení nebo přečte jeho přepis. Jak Nejvyšší soud zjistil v posuzované věci ze spisových podkladů, soud prvního stupně nepřehrál odposlech a záznamu telekomunikačního provozu z důvodu vzniku technických překážek a ani obhájkyně obviněného J. Š. netrvala na takovém způsobu provedení důkazu. Proto Městský soud v Brně jako soud prvního stupně provedl důkaz jen ve formě přečtení přepisu záznamu telekomunikačního provozu, přičemž popsáný způsob provedení důkazu podle názoru Nejvyššího soudu rozhodně neznamená jeho procesní nepoužitelnost, jak se mylně domnívá obviněný.

Za nesprávné lze považovat i tvrzení obviněného J. Š., podle něhož došlo k zásahu do pořízeného důkazu, neboť obsah zmíněného záznamu telekomunikačního provozu byl zkomprimován ze čtyř nosičů CD na jeden nosič CD. Tato úvaha obviněného vychází v podstatě jen z obecného podezření, že nakládání s důkazy ze strany orgánů činných v trestním řízení v sobě zahrnuje i nebezpečí spojené s neoprávněným zásahem do nich. Zobecnění takové úvahy obviněného by ovšem vedlo k nepřijatelnému závěru

o nepoužitelnosti všech důkazů opatřených v určité věci, neboť v průběhu trestního řízení jsou tyto důkazy součástí trestního spisu, s nímž pracují nejen orgány činné v trestním řízení, nýbrž i ostatní procesní subjekty včetně obviněného a jeho obhájce. Proto za předpokladu, že v konkrétním případě nedojde ke zjevnému znehodnocení důkazu (důkazního prostředku), k jeho ztrátě či k podstatnému snížení jeho vypovídací hodnoty, nemůže mít faktické nakládání s ním samo o sobě vliv na procesní použitelnost takového důkazu. Opačný názor by vedl k neodůvodněnému zpochybňování úlohy orgánů činných v trestním řízení. Za neoprávněný zásah do důkazu proto nelze považovat ani technické opatření v podobě zhuštění (komprimace) obsahu důkazu na nosič CD, neboť takový úkon neodporuje zákonu.

Ze všech důvodů, které Nejvyšší soud vyjádřil k námitkám obviněného J. Š. směřujícím proti použitelnosti důkazu spočívajícího v odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a působu jejich hodnocení, lze označit postup soudů nižších stupňů za správný a odpovídající zákonu. Navíc Nejvyšší soud opětovně připomíná, že výhrady obviněného, které se týkají uvedeného důkazu, stojí zcela mimo rámec uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Dotčené předpisy: § 88 tr. ř., § 89 odst. 2 tr. ř.

Uvedeno také: Důkaz (§ 89 odst. 2 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. srpna 2009, sp. zn. 8 Tdo 921/2009, uveřejněné pod číslem 3/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Nerohodne-li z důležitých důvodů předseda senátu jinak, pak v souladu s ustanovením § 55b odst. 1 tr. ř. se vždy pořizuje zvukový záznam o průběhu hlavního líčení. Jestliže obviněný byl v souladu s ustanovením § 33 odst. 1 tr. ř. řádně poučen o právu ve své trestní věci nevypovídat a poté při vědomí, že průběh hlavního líčení bude zvukově zaznamenán, rozhodl se sám vypovídat, tedy dobrovolně poskytl svůj hlasový vzorek. Proto nelze považovat za nezákonný postup soudu, který použije takto pořízený zvukový záznam zachycující hlasové projevy obviněného jako srovnávací materiál pro vypracování znaleckého posudku (z oboru fonetika, odvětví kriminalistická audioexpertiza) ke ztotožnění osoby, jejíž hlas byl opatřen odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu provedeným zákonným způsobem podle § 88 tr. ř. Takto

opatřený posudek znalce je důkazem (důkazním prostředkem) použitelným v řízení před soudem (§ 89 odst. 2 tr. ř.). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Pokud jde o tyto námitky obviněného, zejména k postupu soudu prvního stupně při ztotožňování jeho hlasu s hlasem na záznamech telefonických odposlechů, jeví se vhodné odkázat na závěry odvolacího soudu, který správně poukázal na to, že předpoklady a podmínky pro vypracování znaleckého posudku jsou zakotveny v ustanovení § 105 tr. ř., přičemž zdůraznil, že v souzené věci není podstatné, zda byl znalci předkládán spisový materiál, jeho přílohy nebo předmět znaleckého zkoumání jako věci, které nejsou a ani nemohou být součástí spisu či jeho přílohou. Současně správně zdůraznil, že podle § 89 odst. 2 tr. ř. nelze předem vyloučit žádný druh důkazního prostředku, vyjma případů, ve kterých přímo z trestního řádu nebo jiného právního předpisu vyplívá nepřipustnost určitého důkazu. O takový případ (tj. vyloučení použitelnosti důkazu podle § 89 odst. 3 tr. ř.) jednoznačně v souzené věci nejde, přičemž nepřipustnost důkazu použitého soudem prvního stupně nevyplývá ani z eventualit uvedených v respektovaném komentáři k trestnímu řádu k § 89 odst. 2. tr. ř. (srov. stranu 23 rozhodnutí odvolacího soudu).

V těchto souvislostech Nejvyšší soud považuje rovněž za významné, že v posuzované věci nelze přehlédnout ani to, že v případě mnoha telefonických hovorů byla totožnost obviněných či jiných mluvících osob zjištěna i z jiných okolností a souvislostí, takže audioexpertiza tato zjištění jen potvrzovala, aniž by byla rozhodujícím prvkem při identifikaci jednotlivých účastníků hovorů.

Pokud obviněný dále namítal, že zvukový záznam pořízený podle § 55b odst. 1 tr. ř. slouží toliko k tomu, aby protokolující úředník mohl zaznamenat na příslušný prostředek podstatný obsah hlavního líčení do protokolu, považuje Nejvyšší soud za vhodné poukázat na závěry shora uvedené, které jsou ve vztahu i k této námitce v obecné rovině použitelné. Rovněž pak lze poukázat na závěry přijaté v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2005, sp. zn. 4 Tz 7/2005 (publikované pod č. 58/2005 Sb. rozh. tr.), že „... není možné trvat ani na stanovisku, že strana trestního procesu nemá nárok na pořízení kopie tohoto záznamu, jen s odkazem na skutečnost, že trestní řád pořizování takových kopií nepředpokládá. Získání kopie zvukového záznamu je vlastně jen umožněním seznámit se se zvukovým záznamem jiným technickým způsobem, než jeho poslechem při přehrání pracovníky soudu ...“, a že „Možnost seznámit se s obsahem zvukového záznamu o průběhu hlavního líčení je součástí práva obviněného na obhajobu. Proto k žádosti obviněného nebo jeho obhájce soud podle okolností případu určí,

zda umožní přehrání takového záznamu nebo poskytne jeho kopii.“ Z těchto jen stručně uvedených důvodů je zřejmé, že zvukový záznam pořízený podle § 55b odst. 1 tr. ř. neslouží toliko k tomu, aby protokolující úředník mohl zaznamenat podstatný obsah hlavního líčení do protokolu.

Dotčené předpisy: § 55b odst. 1 tr. ř., § 88 tr. ř., § 89 tr. ř., § 33 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: **Právo obviněného nevypovídat (§ 33 odst. 1 tr. ř.), Zvláštní prostředky protokolace (§ 55b tr. ř.)**

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2011, sp. zn. 4 Pzo 3/2011, kat. D.

Rozhodnutí uveřejněno ve Výběru judikatury nakladatelství C. H. Beck pod číslem NS 4315/2011 (dostupné z www.beck-online.cz).

Právní věta:

Provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního zařízení podle § 88 TR je zakázáno jen v případě komunikace odposlouchávané osoby s jejím obhájcem. Uvedený zákaz se však nevztahuje na komunikace takové osoby s jejími rodinnými příslušníky. (Zdroj: ASPI)

Z odůvodnění:

Dále je třeba dodat, že provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu je zákonem zakázáno, pokud jde o komunikaci odposlouchávané osoby s jejím obhájcem, ale nikoli s jejími rodinnými příslušníky. Výhrady navrhovatele v tomto směru tudíž nejsou opodstatněné, stejně jako jeho námitka, že předloženy byly pouze odposlechy z jednoho ze dvou telefonů, které používal. Skutečností je, že přezkoumávaný příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu zahrnuje pouze telefonní číslo jediné telefonní stanice jmenovaného, a ta také byla odposlouchávána, o čemž byly pořízeny příslušné záznamy. Pokud jde o ostatní skutečnosti, jež K. P. v podaném návrhu uváděl, a které převážně souvisí s důkazním hodnocením soudů a učiněnými skutkovými závěry v meritorním rozhodnutí, tak nelze než uvést, že těmito námitkami se Nejvyšší soud v rámci tohoto přezkumného řízení sui generis nebyl oprávněn zabývat.

Dotčené předpisy: § 314n odst. 1 tr. ř., § 88 tr. ř.

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2013, sp. zn. 15 Tdo 510/2013, uveřejněné pod číslem 13/2014 Sbírkvy soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Zákonnost úkonů trestního řízení se posuzuje podle procesního předpisu (trestního řádu) účinného v době, kdy byl úkon proveden. Jestliže byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu proveden v souladu se zákonem, nemohou následné legislativní změny vést k závěru, že jde o nezákonně opatřený a provedený důkaz, který z tohoto důvodu nelze provést v řízení před soudem, neboť pro přípustnost užití záznamu o odposlechu telekomunikačního provozu jako důkazu je rozhodující, zda k tomuto odposlechu a pořízení záznamu o něm byly v době jeho provádění splněny zákonné podmínky obsažené v ustanovení § 88 odst. 1, 2 tr. ř. Neuplatní se zde ustanovení o časové působnosti trestních zákonů podle § 16 odst. 1 tr. zák., resp. § 2 odst. 1 tr. zákoníku.

II. Pojem „úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva“ v § 88 odst. 1 tr. ř., nelze vykládat tak, že jde jen o trestné činy, u kterých ke stíhání takových činů přímo zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Uvedený pojem se vztahuje na všechny trestné činy, které mají podklad nebo navazují na mezinárodní smlouvy (např. Pařížskou úmluvu na ochranu průmyslového vlastnictví a její dodatky publikované pod č. 364/1921 Sb., č. 508/1921 Sb., č. 129/1931 Sb., č. 22/1933 Sb., č. 44/1933 Sb., č. 61/1936 Sb., č. 90/1962 Sb., č. 64/1975 Sb., č. 81/1985 Sb.), jež obsahují závazek pro státy, jako jejich smluvní strany, stíhat nebo postihovat některá jednání ve skutkových podstatách těchto trestných činů popsanych, i když konkrétní vnitrostátní postih se zásadně provádí podle skutkových podstat trestných činů, které jsou součástí právního řádu České republiky.

III. Soud před vydáním příkazu k domovní prohlídce (§ 83 odst. 1 tr. ř.) je povinen bedlivě zkoumat, zda v posuzované věci jsou pro nařízení domovní prohlídky splněny všechny zákonné podmínky, které je v odůvodnění příkazu povinen náležitě a zřetelně vyložit. Jestliže je příkaz k domovní prohlídce vydáván ve stadiu „prověřování podezřelého“, nikoli tedy ve stadiu trestního stíhání obviněného, je třeba v odůvodnění vysvětlit, proč jde o úkon neodkladný nebo neopakovatelný, popř. to uvést v protokolu

o domovní prohlídce (§ 160 odst. 4 tr. ř.), což by mělo být z logiky věci obsaženo již v návrhu státního zástupce.

V případě, že takové zdůvodnění příkaz nebo protokol neobsahuje, lze odstranit nedostatek formálních podmínek příkazu nebo protokolu (tedy i o neodkladném úkonu), v dalším řízení, a to např. výslechem osob, které se provedení úkonu zúčastnily, popř. jej provedly (v postavení svědka). Smyslem a účelem povinnosti vyložit věcné důvody pro neodkladnost a neopakovatelnost úkonu v protokolu je totiž zaručit transparentnost trestního řízení a jeho kontrolovatelnost, tj. zajistit náležitou přezkoumatelnost těchto úkonů. Jestliže při následném posouzení a po zvážení všech souvislostí lze konstatovat, že věcné důvody pro neodkladnost či neopakovanost úkonu byly splněny, pak neexistence zdůvodnění neodkladnosti nebo neopakovatelnosti – byť je vadou řízení – nevede k závěru o nezákonnosti příslušných meritorních rozhodnutí, neboť jde ve své podstatě o vadu toliko formální, bez vlivu na věcnou správnost provedení neodkladného či neopakovatelného úkonu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I. Senát 5 Tdo má za to, že nelze vycházet z tvrzení senátu 7 Tdo, který ve svém rozhodnutí uvedl, že je nutné rozlišovat na jedné straně nařízení a provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního procesu (§ 88 odst. 1, 2 tr. ř.) a na druhé straně použití záznamu telekomunikačního provozu jako důkazu (§ 88 odst. 6 tr. ř.). Jak dále uvedl senát 7 Tdo, tato stadia jsou zpravidla oddělena i určitým časovým odstupem, v jehož průběhu může dojít ke změně zákonných podmínek, při jejichž splnění přichází odposlech a záznam telekomunikačního provozu v úvahu. V takovém případě je nutné trvat na tom, aby tyto podmínky byly splněny v době, kdy je záznamem telekomunikačního provozu prováděn důkaz v hlavním líčení a kdy rozhoduje soud. Naopak podle senátu 5 Tdo, jestliže byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu podle § 88 tr. ř. proveden v souladu se zákonem, **nemohou následné legislativní změny vést k závěru, že jde o nezákonně opatřený a provedený důkaz, který z tohoto důvodu nelze provést v řízení před soudem.** [...] Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu, stejně jako senát 5 Tdo, dospěl k právnímu závěru, že pořízení a použití opatřených odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu je na místě ve všech fázích trestního řízení, jestliže v době, kdy k tomuto úkonu došlo, byly splněny podmínky ustanovení § 88 odst. 1 tr. ř. **Na zákonnost tohoto důkazu nemá vliv, pokud se v průběhu trestního řízení změní zákonná úprava, neboť je i nadále nutné trvat na tom, že zákonnost úkonů trestního řízení se posuzuje**

z hlediska znění trestního řádu účinného v době jejich provádění (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 1995, sp. zn. 2 Tzn 63/95, publikované pod č. 2/1998 Sb. rozh. tr.). Dospěl tak k odlišnému právnímu závěru než senát 7 Tdo v usnesení ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 7 Tdo 150/2011.

II. [...] Podle dovolatelů tzv. Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví a její dodatky není tou vyhlášenou mezinárodní smlouvou, která by zavazovala ke stíhání pro jiný úmyslný trestný čin. Podle senátu 5 Tdo je nutné trvat na názoru obsaženém v již ustálené judikatuře Nejvyššího soudu, že pojem „úmyslné trestné činy, k jejichž stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva“, nelze vykládat tak, že jde jen o trestné činy, u kterých ke stíhání takových činů zavazuje přímo či bezprostředně vyhlášená mezinárodní smlouva, neboť v takovém případě by byl jejich okruh jen velmi omezený, ale **nepochybně jde i o všechny trestné činy, které mají podklad nebo navazují na mezinárodní smlouvy, jež obsahují závazek pro státy, jako jejich smluvní strany, byť obecné povahy, stíhat nebo postihovat některá jednání ve skutkových podstatách těchto trestných činů popsanych**, i když konkrétní vnitrostátní postih se zásadně provádí podle skutkových podstat trestných činů, které jsou součástí právního řádu České republiky. Působnost smlouvy i na trestnou činnost výlučně domácí povahy je odůvodněna tím, že trestná činnost je namířena proti mezinárodním zájmům, nebo tím, že se zpravidla odehrává v mezinárodním měřítku a je tu nebezpečí, že překročí hranice státu, nebude-li potlačena. Pokud jde o trestný čin porušování práv k ochranné známce, potom za mezinárodní smlouvu, která zavazuje k jeho stíhání, je nutné považovat Pařížskou úmluvu na ochranu průmyslového vlastnictví a její dodatky, vyhlášené pod č. 364/1921 Sb., č. 508/1921 Sb., č. 129/1931 Sb., č. 22/1933 Sb., č. 44/1933 Sb., č. 61/1936 Sb., č. 90/1962 Sb., č. 64/1975 Sb., č. 81/1985 Sb. (v podrobnostech srov. Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vyd. Praha: C. H. BECK 2008, s. 729 – 730; 7. vyd. Praha: C. H. BECK 2013, s. 1200 – 1204).

III. Velký senát Nejvyššího soudu proto uzavírá, že došlo k formálnímu pochybení, pokud v protokole o provedení domovní prohlídky ze dne 22. 5. 2007, sp. zn. 1335/TS-2/2007 (č. 1. 523 spisu a násl.), není zapsáno, že se jedná o neodkladný úkon, neboť na základě ustanovení § 160 odst. 4 tr. ř. je nutné jednoznačně trvat na řádném zdůvodnění neodkladnosti. Podle ustálené judikatury, trpí-li protokol o provedení domovní prohlídky některými formálními nedostatky, neznamená to samo o sobě vždy nezákonnost domovní prohlídky a nepoužitelnost důkazů při ní opatřených, jestliže je z jiných důkazů patrné, že domovní prohlídka proběhla v souladu se zákonem (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2000, sp. zn. 5 Tz 32/2000). Nakonec obvinění M. S. st., M. S. ml. a J. S. v podaném dovolání sami uvádějí, že

podmínky neodkladnosti ve skutečnosti byly splněny (viz formulace „byť tomu tak ve skutečnosti bylo“ na str. 5 odůvodnění dovolání).

Dotčené předpisy: § 88 tr. ř., § 85 tr. ř. § 160 odst. 4 tr. ř., § 2 odst. 3 tr. ř., § 83 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Příkaz k domovní prohlídce (§ 83 odst. 1 tr. ř.), Neodkladný a neopakovatelný úkon (§ 160 odst. 4 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. ledna 2014, sp. zn. 4 Pz0 3/2013, kat. D.

Pozn.: Rozhodnutí bylo pouze předáno na web. Rozhodnutí uveřejněno ve Výběru judikatury nakladatelství C. H. Beck pod číslem NS 326/2014 (dostupné z www.beck-online.cz).

Právní věta:

V příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být uvedeny konkrétní skutkové okolnosti, které odůvodňují vydání tohoto příkazu. Jestliže soud tyto důvody v příkazu neuvede a nevysvětlí, proč nelze sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo proč by bylo jinak jeho dosažení podstatně ztíženo a omezí se toliko na popis stíhaného skutku a obecné konstatování, že uvedeným odposlechem lze zjistit podstatné okolnosti, vedoucí přímo k pachateli trestné činnosti a ztotožnění osob, které se na trestné činnosti podílely, porušuje tím ustanovení § 88 odst. 1, odst. 2 tr. řádu. (Zdroj: ASPI)

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 88 odst. 1 tr. ř., ve znění účinném do 30. 9. 2012, je-li vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný zločin nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, může být vydán příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, pokud lze důvodně předpokládat, že jím budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení a **nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo**. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu provádí pro potřeby všech orgánů činných v trestním řízení Policie České republiky. Provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu mezi obhájcem a obviněným je nepřipustné. Zjistí-li policejní orgán při odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu,

že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen záznam odposlechu bezodkladně zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít. Protokol o zničení záznamu založí do spisu.

Podle ustanovení § 88 odst. 2 tr. ř., ve znění účinném do 30. 9. 2012, nařídít odposlech a záznam telekomunikačního provozu je oprávněn předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být vydán písemně a musí být odůvodněn, včetně konkrétního odkazu na vyhlášenou mezinárodní smlouvu v případě, že se vede trestní řízení pro úmyslný trestný čin, k jehož stíhání tato mezinárodní smlouva zavazuje. V příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být stanovena uživatelská adresa či zařízení a osoba uživatele, pokud je její totožnost známa, a doba, po kterou bude odposlech a záznam telekomunikačního provozu prováděn, která nesmí být delší než čtyři měsíce, v **odůvodnění musí být uvedeny skutkové okolnosti, které vydání tohoto příkazu, včetně doby jeho trvání, odůvodňují.** Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu se bezodkladně doručí policejnímu orgánu. V přípravném řízení opis příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu soudce bezodkladně zašle státnímu zástupci.

V posuzovaném případě však Okresní soud Praha-východ podle uvedených ustanovení nepostupoval. Nařídít odposlech a záznam telekomunikačního provozu lze jen

- pokud lze důvodně předpokládat, že jím budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení a
- nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo.

Pro úplnost lze uvést, že formulací „nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo“ zákon vyjadřuje v souladu se zásadou přiměřenosti a zdrženlivosti vymezenou v § 2 odst. 4 tzv. subsidiaritu použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Jde o omezující podmínku nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu na případy, kdy nelze sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo kdy by bylo jinak jeho dosažení ztíženo. Při nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a jeho vlastním provádění musí být tedy dán nejen důvodný předpoklad, že jím budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení, ale musí být zváženo, zda získání konkrétních významných skutečností pro trestní řízení nelze zajistit a posléze dokazovat i jinými důkazními prostředky uvedenými v trestním řádu, např. výsledkem obviněného, svědků apod. V tomto směru posuzovaný příkaz odůvodněn nebyl.

Nejvyšší soud konstatuje, že v příkazu musí být mimo obecných náležitostí uloženo provedení odposlechu a záznamu příslušného druhu telekomunikačního provozu a podle výslovného znění ustanovení § 88 odst. 2 tr. ř. zde musí být uvedena: uživatelská adresa či zařízení, a to včetně telefonního čísla, osoba uživatele, pokud je její totožnost známa, trestný čin, pro nějž se vede trestní řízení, doba, po kterou bude odposlech a záznam telekomunikačního provozu prováděn, která nesmí být delší než čtyři měsíce. V odůvodnění pak musí být uvedeny konkrétní skutkové okolnosti, které vydání tohoto příkazu, včetně doby jeho trvání, odůvodňují, dále zde musí být uveden účel odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a také vysvětleny důvody, proč nelze sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo proč by bylo jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. V odůvodnění posuzovaného příkazu Okresního soudu Praha-východ však konkrétní skutkové okolnosti, které vydání tohoto příkazu odůvodňují, zcela absentují, rovněž nejsou uvedeny a vysvětleny důvody, proč nelze sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo proč by bylo jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Okresní soud Praha-východ se omezil toliko na popis stíhaného skutku a obecné konstatování, že uvedeným odposlechem lze zjistit podstatné okolnosti, vedoucí přímo k pachatelům popsané trestné činnosti a ztotožnění osob, které se na trestné činnosti podílely.

Dotčené předpisy: § 314m tr. ř., § 88 odst. 1 a 2 tr. ř.

Heslo: Přístup orgánů činných v trestním řízení k údajům o telekomunikačním provozu (§ 88a tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ze dne 20. prosince 2011, sp. zn. Pl. ÚS 24/11, publikován pod č. 217/63 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu).*

Právní věta:

Ačkoliv § 88a trestního řádu obsahuje úplnou právní úpravu přístupu orgánů činných v trestním řízení k údajům o uskutečněném telekomunikačním provozu, tento přístup výslovně podmiňuje pouze tím, že předmětné údaje umožňuje zjistit výlučně k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Posouzení splnění této podmínky sice svěřuje předsedovi senátu, resp. v přípravném řízení soudci, který rozhoduje o nařízení sdělení těchto údajů, její velmi obecné a neurčité vymezení při současné absenci bližší úpravy následné dispozice s těmito údaji ale s ohledem na to, že sdělení předmětných údajů představuje ve vztahu k dotčeným uživatelům služeb elektronických komunikací zásah

do jejich základního práva na soukromí v podobě práva na informační sebeurčení ve smyslu čl. 10 odst. 3 a čl. 13 Listiny a čl. 8 Úmluvy, nelze považovat za dostatečné. Zákodárce do napadeného ustanovení především nijak nepromítl požadavek proporcionality zásahu do základního práva s ohledem na sledovaný účel, neboť přístup k předmětným údajům upravil v podstatě jako běžný prostředek zaopatřování důkazů pro účely trestního řízení, a to dokonce vedeného pro jakýkoliv trestný čin. Takovéto omezení přitom vzhledem k závažnosti předmětného zásahu do soukromé sféry jednotlivce ob stojí toliko tehdy, bude-li respektovat podmínky vyplývající z principu proporcionality. To znamená, že přístup orgánů činných v trestním řízení k údajům o uskutečněném telekomunikačním provozu přichází v úvahu pouze za předpokladu, že účelu trestního řízení nelze dosáhnout jinak, že právní úprava obsahuje dostatečné garance, aby nedošlo k použití těchto údajů k jinému než zákonem předpokládanému účelu, a že omezení práva jednotlivce na informační sebeurčení není nepřiměřeným zásahem s ohledem na význam konkrétních společenských vztahů, zájmů nebo hodnot, jež jsou objektem trestného činu, pro který je vedeno předmětné trestní řízení. Tato omezení napadené ustanovení nerespektuje, přičemž tento nedostatek nelze odstranit ani prostřednictvím jím stanovené soudní kontroly. Soudy při svém rozhodování o nařízení sdělení předmětných údajů sice mohou poskytnout ochranu základnímu právu na informační sebeurčení s ohledem na skutkové okolnosti konkrétní věci, svoji judikaturou však nemohou nahrazovat absenci dostatečně určité zákonné právní úpravy, jež je ve smyslu čl. 4 odst. 2 Listiny předpokladem omezení základních práv a svobod v obecné rovině. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Obvodní soud pro Prahu 6, jako navrhovatel, před kterým probíhá řízení o návrhu Vojenské policie na vydání příkazu ke sdělení údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu podle § 88a trestního řádu, se domnívá, že o tomto návrhu nemůže rozhodnout z důvodu rozporu uvedeného ustanovení s ústavním pořádkem. V této souvislosti odkazuje na právní závěry obsažené v nálezu Ústavního soudu ze dne 22. března 2011 sp. zn. Pl. ÚS 24/10, podle nichž napadené ustanovení nerespektuje některé ústavněprávní limity a požadavky. Má za to, že toto ustanovení není v souladu se základním právem na ochranu tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením ve smyslu čl. 13 Listiny základních práv a svobod (dále jen "Listina"), neboť pro případ nařízení sdělení údajů o telekomunikačním provozu za účelem objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení

neobsahuje dostatečné garance práv uživatelů služeb elektronických komunikací, jež by byly srovnatelné s těmi, které pro případ nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu předpokládá § 88 trestního řádu. V případě obou institutů se procesní postup zásadně rozchází, aniž by bylo zřejmé, z jakého důvodu zákonodárce restriktivně přistoupil k úpravě procesního postupu podle § 88 trestního řádu, zatímco procesní postup podle napadeného ustanovení pojal značně benevolentně. Z úřední činnosti je přitom navrhovateli známo, že tato benevolence zapřičiňuje inflaci návrhů na předmětný procesní postup, zejména ze strany Policie České republiky, orgánů celního ředitelství, orgánů Vojenské policie, což znesnadňuje roli soudu jako garanta a ochránce práv osob zaručených ústavním pořádkem v trestním řízení.

Předmětem posouzení souladu s ústavním pořádkem je ustanovení § 88a trestního řádu, které zní následovně: "(1) Je-li k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení třeba zjistit údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství anebo na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat, nařídí předseda senátu a v přípravném řízení soudce, aby je právnické nebo fyzické osoby, které vykonávají telekomunikační činnost, sdělily jemu a v přípravném řízení buď státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Příkaz k zjištění údajů o telekomunikačním provozu musí být vydán písemně a odůvodněn. (2) Příkazu podle odstavce 1 není třeba, pokud k poskytnutí údajů dá souhlas uživatel telekomunikačního zařízení, ke kterému se mají údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu vztahovat."

Hned v úvodu vlastního posouzení je třeba zdůraznit, že Ústavní soud se k otázce souladu napadeného ustanovení s ústavním pořádkem částečně vyjádřil již ve svém nálezu sp. zn. Pl. ÚS 24/10, kterým na návrh skupiny poslanců zrušil § 97 odst. 3 a 4 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů, jakož i prováděcí vyhlášku k těmto ustanovením. Tato ustanovení stanovovala fyzickým a právnickým osobám, které zajišťují veřejnou komunikační síť nebo poskytují veřejně dostupnou službu elektronických komunikací, povinnost uchovávat při této činnosti po určitou dobu vytvořená a zpracovaná provozní a lokalizační údaje. Napadené ustanovení sice nebylo v dané věci předmětem řízení, Ústavní soud ale nemohl přehlédnout jeho věcnou souvislost s tehdy napadenou právní úpravou, neboť až jím byl vymezen, byť nikoliv výlučně, účel předmětné povinnosti, jakož i podmínky, za nichž bylo možné tyto údaje použít. Z tohoto hlediska tak všechna zmíněná ustanovení vytvářela určitou komplexní právní úpravu uchování předmětných dat pro účely trestního řízení, pročež k ní jako k celku musel ve svém posouzení přihlídnout i Ústavní soud.

Na právní závěry obsažené v uvedeném nálezu lze navázat i v dané věci, a to nejen z hlediska vymezení obecných východisek pro přezkum napadeného ustanovení, nýbrž i jeho vlastního posouzení. Ve shodě s návrhovatelem považuje Ústavní soud čl. 13 Listiny za relevantní kritérium pro přezkum napadeného ustanovení, neboť jak konstatuje ve své ustálené judikatuře, ochrana poskytovaná tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením se netýká jen jejich vlastního obsahu, nýbrž i dalších údajů evidovaných při registraci telekomunikačního provozu ve vztahu ke konkrétním osobám [srov. např. nález ze dne 22. ledna 2001 sp. zn. II. ÚS 502/2000; nález ze dne 13. února 2001 sp. zn. IV. ÚS 536/2000; nález ze dne 27. srpna 2001 sp. zn. IV. ÚS 78/01; nález ze dne 13. září 2006 sp. zn. I. ÚS 191/05; nález ze dne 27. září 2007 sp. zn. II. ÚS 789/06]. Z hlediska systematiky základních práv zaručených ústavním pořádkem je však nezbytné posuzovat napadené ustanovení v širším kontextu, tedy především z hlediska práva uživatelů služeb elektronických komunikací na respekt k soukromému životu, jehož garanci lze dovozovat z čl. 7 odst. 1, čl. 10, 12 a 13 Listiny, jakož i z čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva"). Skutečnost, že Listina vymezuje toto základní právo na více místech, neznamená, že by na něj při výkladu nemělo být nahlíženo jako na celek. Vzhledem k úzké provázanosti požadavků na respekt k soukromí a jeho ochranu s rozvojem technických a technologických možností, jež zvyšují svobodu ohrožující potenciál státu, je totiž i při výkladu jednotlivých jejích ustanovení nezbytné respektovat účel obecně chápaného a dynamicky se vyvíjejícího práva na soukromí jako takového a uvažovat o něm v jeho dobové celistvosti (srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 24/10).

Právo na soukromí garantuje rovněž právo jednotlivce rozhodnout podle vlastního uvážení, zda, popř. v jakém rozsahu, jakým způsobem a za jakých okolností mají být skutečnosti a informace z jeho osobního soukromí zpřístupněny jiným subjektům. Uvedený aspekt tohoto práva nachází své výslovné vyjádření v čl. 10 odst. 3 Listiny, podle něhož má každý právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě. Tímto způsobem vymezené základní právo, jež lze ve spojení s čl. 13 Listiny zkráceně označit jako právo na informační sebeurčení [k tomuto pojmu srov. nález ze dne 17. července 2007 sp. zn. IV. ÚS 23/05; nález ze dne 1. prosince 2008 sp. zn. I. ÚS 705/06; nález sp. zn. Pl. ÚS 24/10], dotváří spolu se svobodou osobní, svobodou v prostorové dimenzi (domovní), svobodou komunikační a dalšími ústavně garantovanými základními právy osobnostní sféry jedince, jehož individuální integritu je jako zcela nezbytnou podmínku důstojné existence jedince a rozvoje lidského života vůbec nutno respektovat a důsledně chránit. Uvedené pojetí práva na informační sebeurčení je kompatibilní rovněž se závěry

Evropského soudu pro lidská práva, který jeho ochranu dovodil z práva na respektování soukromého a rodinného života podle čl. 8 Úmluvy. Tento soud v řadě svých rozhodnutí zdůraznil, že sběr a uchovávání údajů týkajících se soukromého života jednotlivce spadají pod rozsah uvedeného článku, neboť výraz "soukromý život" nesmí být interpretován restriktivně. Za zásahy do soukromí jednotlivců přitom označil mimo jiné zásahy v podobě kontroly dat, obsahu pošty, odposlechu telefonních hovorů nebo zjišťování údajů o telefonních spojeních. Napadené ustanovení zakládá orgánům činným v trestním řízení oprávnění, aby za účelem objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení získaly od provozovatelů služeb elektronických komunikací údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu, které jsou jinak předmětem telekomunikačního tajemství anebo se na ně vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat. Je zřejmé, že přístup orgánů veřejné moci k těmto údajům bez souhlasu uživatelů těchto služeb se vzhledem k možnosti dovodit z nich informace o místě, čase, účastnících a způsobu jejich komunikace bezprostředně a citelně dotýká jejich práva na informační sebeurčení, neboť je v tomto rozsahu zbavuje možnosti, aby sami rozhodli, zda tyto informace zpřístupní jiným osobám. Tato skutečnost sice nevylučuje přípustnost takového zásahu, musí však pro něj být splněny podmínky vyplývající z ústavního pořádku. Jde především o to, aby předmětné omezení bylo stanoveno na základě zákona a aby jeho právní úprava splňovala požadavek určitosti plynoucí ze zásady právního státu, tedy aby byla přesná a zřetelná ve svých formulacích a současně předvídatelná v tom smyslu, aby potenciálně dotčeným jednotlivcům poskytovala dostatečnou informaci o podmínkách, za kterých může k omezení jejich základního práva dojít (srov. nálezy sp. zn. Pl. ÚS 24/10). Zároveň musí omezení práva na informační sebeurčení sledovat ústavně aprobovaný účel, jímž je ochrana jiného základního práva nebo veřejného statku, přičemž posouzení vzájemné kolize těchto hodnot musí dbát imperativu minimalizace zásahů do základních práv a svobod, berouc přitom zřetel na jejich podstatu a smysl. Zásah do tohoto základního práva tak musí obstat z hlediska proporcionality, jejíž posouzení (v širším smyslu) sestává podle ustálené judikatury Ústavního soudu ze tří kroků. V prvním kroku je posuzována způsobilost konkrétního opatření k naplnění svého účelu (neboli jeho vhodnost), čímž se rozumí, zda je vůbec schopno dosáhnout sledovaného legitimního cíle, jímž je ochrana jiného základního práva nebo veřejného statku. Dále je zkoumána jeho potřebnost z toho hlediska, zda byl při výběru prostředků použit ten z nich, který je k základnímu právu nejšetrnější. Konečně ve třetím a zároveň posledním kroku je předmětem posouzení jeho proporcionalita v užším smyslu, tedy zda újma na základním právu není nepřiměřená ve vazbě na zamýšlený cíl. To znamená, že opatření omezující základní lidská práva a svobody nesmějí, jde-li o kolizi

základního práva nebo svobody s veřejným zájmem, svými negativními důsledky převyšovat pozitivní, která představuje veřejný zájem na těchto opatřeních [srov. např. náleze ze dne 12. října 1994 sp. zn. Pl. ÚS 4/94; náleze ze dne 13. srpna 2002 sp. zn. Pl. ÚS 3/02; náleze ze dne 28. ledna 2004 sp. zn. Pl. ÚS 41/02].

Stíhání trestných činů, respektive jejich předcházení, odhalování a vyšetřování, jakož i spravedlivé potrestání jejich pachatelů, lze nepochybně označit za ústavně aprobovaný veřejný zájem neboli účel, jenž v obecné rovině odůvodňuje zásah do tohoto práva [srov. náleze ze dne 23. května 2007 sp. zn. II. ÚS 615/06; náleze sp. zn. II. ÚS 789/06; náleze ze dne 29. února 2008 sp. zn. I. ÚS 3038/07]. Jeho smyslem je postihování nejzávažnějších porušování základních práv a svobod nebo případů poškozování ústavním pořádkem nebo zákonem chráněných veřejných statků ze strany státu, čímž je jím současně poskytována právní ochrana v širším slova smyslu. Předmětný veřejný zájem ob stojí i jako účel aprobovaný čl. 8 odst. 2 Úmluvy, který umožňuje, je-li to nezbytné v demokratické společnosti, zasáhnout do práva na respektování soukromého života v zájmu ochrany práv a svobod jiných, národní a veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti či ochrany zdraví a morálky. Z hlediska výše uvedených kritérií není sporné, že případný zásah do základního práva na informační sebeurčení v důsledku nařízení sdělení údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu určité osoby má zákonný základ v napadeném ustanovení. Rovněž lze bez dalšího konstatovat, že takovéto opatření je způsobilé dosáhnout sledovaného účelu, a tedy ob stojí v prvním kroku testu proporcionality. Ústavní soud proto přistoupil k jeho druhému kroku, kterým je posouzení jeho potřeby.

Ústavní soud v dané věci posuzuje napadené ustanovení v konkrétní kontrole ústavnosti, tedy na návrh soudu, který jím sleduje primárně to, aby v řízení před ním nebo jeho rozhodnutím nedošlo k porušení ústavního pořádku. Přesto však jeho posouzení nelze omezit toliko na otázku, zda toto ustanovení vzhledem k okolnostem věci a závažnosti trestného činu, na jehož spáchání mají orgány činné v trestním řízení důvodné podezření, umožňuje nařít v konkrétním případě sdělení údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu za respektování omezení plynoucích z principu proporcionality. K takovému posouzení by byl navrhuující soud nepochybně oprávněn i bez rozhodnutí Ústavního soudu, neboť napadené ustanovení mu neukládá povinnost vydat předmětný příkaz. Pokud by tedy dospěl k závěru o jeho nepřiměřenosti z hlediska práva na informační sebeurčení, nic by mu nebránilo, aby žádosti orgánu činnému v trestním řízení nevyhověl.

Napadené ustanovení má ale v abstraktní rovině širší přesah, neboť představuje úplnou právní úpravu zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu v trestním řízení, a tedy

vymezuje nejen to, co je předmětem platné právní úpravy, nýbrž i to, že něco jejím předmětem není. Navrhovatelem namítané nedostatky jsou způsobitelné negativně se promítnout do základních práv a svobod uživatelů služeb elektronických komunikací, neboť ti na nich mohou být dotčeni nejen samotným sdělením předmětných údajů orgánům činným v trestním řízení, nýbrž i jejich další dispozicí s nimi, například jejich zpřístupněním dalším osobám nebo zneužitím k jiným účelům. Jde tedy o to, zda napadené ustanovení poskytuje z hlediska základního práva na informační sebeurčení dostatečné garance proti zneužití předmětných údajů během celého trvání trestního řízení. Těmito garancemi je přitom třeba rozumět jak stanovení podmínek, za nichž mají mít příslušné orgány přístup k údajům o uskutečněném telekomunikačním provozu, tak i existenci účinné kontroly jejich dodržování. V této souvislosti Ústavní soud již v minulosti uvedl, že "umožňuje-li trestní právo realizaci veřejného zájmu na stíhání trestné činnosti pomocí robustních nástrojů, jejichž užití má za následek vážné omezení osobní integrity a základních práv a svobod jednotlivce, pak při jejich aplikaci musí být respektovány ústavněprávní limity. K omezení osobní integrity a soukromí osob (tj. k prolomení respektu k nim) tak ze strany veřejné moci může dojít jen zcela výjimečně, ... je-li to akceptovatelné z pohledu zákonné existence a dodržení účinných a konkrétních záruk proti libovůli." [srov. náleží sp. zn. Pl. ÚS 24/10; rovněž náleží ze dne 7. listopadu 2006 sp. zn. I. ÚS 631/05]. Nezbytnost disponovat takovými zárukami se přitom pro jednotlivce stává naléhavější právě v dnešní době, kdy díky enormnímu rozvoji a výskytu nových a komplikovanějších informačních technologií a elektronické komunikace (v tzv. kyberprostoru) jsou, zejména díky rozvoji internetu a mobilní komunikace, každou minutou zaznamenávány, shromažďovány a fakticky zpřístupněny tisíce, ba miliony dat, údajů a informací, které zasahují i do soukromé sféry každého jednotlivce, ačkoliv on sám do ní vědomě nikoho vpustit nechtěl (srov. náleží sp. zn. Pl. ÚS 24/10).

Z díky napadeného ustanovení vyplývá, že nařízení sdělení údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu výslovně podmiňuje pouze tím, že takovéto opatření musí sledovat účel "objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení". Ústavní soud má za to, že tímto způsobem upravené meze základního práva na informační sebeurčení jsou formulovány velmi široce a neurčitě a ve své podstatě umožňují vyžádání a použití předmětných údajů ze strany orgánů činných v trestním řízení pokaždé, je-li jim možné přiznat nějakou souvislost s probíhajícími trestními řízeními. Je si přitom vědom povinnosti orgánů veřejné moci aplikovat podústavní právní předpisy v souladu s ústavním pořádkem, z čehož v daném případě plyne i jejich povinnost zkoumat v každé konkrétní věci, zda zjištění údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu určité osoby není vzhledem k závažnosti trestného činu, možnosti

dosáhnout účelu trestního řízení jinak nebo z jiného důvodu nepřiměřeným zásahem do jejího základního práva. Rovněž považuje za významné, že ochrana základních práv a svobod podléhá v každém jednotlivém případě kontrole ze strany nezávislého a nestranného soudu, neboť rozhodování o vydání předmětného příkazu svěřuje napadené ustanovení předsedovi senátu, resp. v přípravném řízení soudci, přičemž tento příkaz musí být vydán písemně a být odůvodněn. Jedná se však o garance, jež sice umožňují poskytnout ochranu před nepřiměřeným zásahem do práva na informační sebeurčení s ohledem na skutkové okolnosti konkrétního případu, nemohou však odstranit nedostatky spočívající v neurčitosti a přílišné obecnosti napadené právní úpravy tím, že samy v obecné rovině nahradí úvahu zákonodárce o intenzitě určitého veřejného zájmu na omezení základního práva nebo svobody v případě jednotlivých trestných činů a způsobu (tedy konkrétní formě) tohoto omezení včetně výše uvedených následných garancí při dispozici s předmětnými údaji, jež jsou v mezích stanovených ústavním pořádkem politickým rozhodnutím, svou vlastní detailní abstraktní úvahou. Takovýto postup soudů by neodpovídal ani čl. 4 odst. 2 Listiny, podle něhož lze meze základních práv a svobod stanovit pouze zákonem, neboť jen zákonodárce je ústavně legitimován k tomu, aby na základě svého uvážení za respektování principu proporcionality přiznal stanovením určité povinnosti přednost ústavním pořádkem aprobovanému veřejnému zájmu před základním právem v typově vymezeném právním vztahu. Ponechání určení ústavně souladných mezi toliko na rozhodovací praxi soudů by navíc nebylo slučitelné ani s požadavkem právní jistoty, neboť případný zásah do základního práva na informační sebeurčení není v důsledku neurčitosti současné právní úpravy pro jednotlivce předvídatelný v takové míře, která by odpovídala závažnosti případných negativních důsledků pro jeho soukromí. Lze tedy konstatovat, že právě tato neurčitost představuje hlavní nedostatek napadené právní úpravy, pokud jde o její ústavněprávní přezkum.

Pokud zákonodárce stanovil jako jedinou podmínku pro zjištění údajů o skutečném telekomunikačním provozu to, že musí vést k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení, vytvořil tím základ pro omezení základního práva na informační sebeurčení v takové míře, která zcela pomíjí požadavek nezbytnosti takového zásahu s ohledem na jím sledovaný cíl (srov. nálezy sp. zn. II. ÚS 789/06). Oprávnění orgánů činných v trestním řízení zjistit údaje o tom, s kým a jak často určitá osoba komunikuje a z jakého místa a jakými prostředky tak činí, nemůže být vzhledem k intenzitě, se kterou zasahuje do tohoto základního práva, považována za obvyklý nebo rutinní prostředek prevence a odhalování trestné činnosti, nýbrž k jejímu užití může dojít pouze tehdy, pokud pro dosažení tohoto účelu nebude existovat jiný a ve vztahu k tomuto základnímu právu šetrnější postup. Již samotná možnost

seznámení se s údaji o komunikaci a pohybu určité osoby bez jejího souhlasu totiž znamená omezení jejího práva disponovat informacemi o svém soukromí, a to bez ohledu na to, zda v závislosti na jejich relevanci pro trestní řízení dojde nebo nedojde k jejich následnému zničení.

Kromě vyjádření požadavku nezbytnosti v demokratické společnosti by měla napadená právní úprava obsahovat i nakládání s těmito údaji ze strany orgánů činných v trestním řízení. Její součástí by měla být jasná a detailní pravidla obsahující minimální požadavky na zabezpečení uchovávaných údajů, která by zaručovala, že nedojde k jejich využití k jiným než zákonem stanoveným účelům. Jde zejména o zamezení přístupu třetích osob a stanovení procedury vedoucí k ochraně jejich celistvosti a důvěrnosti, jakož i procedury jejich ničení (nález sp. zn. Pl. ÚS 24/10). Účinná ochrana před nezákonným zásahem do základních práv a svobod dotčených osob by měla být zaručena prostřednictvím povinnosti dodatečně informovat osobu uživatele služeb elektronické komunikace, je-li tato osoba známá, o tom, že jí týkající se provozní a lokalizační údaje byly sděleny orgánům činným v trestním řízení. Zároveň by tato osoba měla mít k dispozici právní prostředek, na jehož základě by se domohla soudního přezkumu jejich postupu při získávání a nakládání s předmětnými údaji. Výjimku z této povinnosti by přitom bylo možné připustit pouze ze zákonem stanovených důvodů, u nichž převáží zájem na zachování utajení této informace. I v těchto případech ale musí zákonodárce garantovat, aby posouzení příslušných orgánů, zda jsou dány důvody pro utajení této informace, nebylo svévolné, ale podléhalo povinně soudní kontrole. V této souvislosti Ústavní soud dodává, že nevidí důvod, pro který by se rozsah zákonem stanovených garancí ve vztahu k nařízení sdělení údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu měl z hlediska svého obsahu odlišovat, neplyne-li takovéto odlišení z povahy věci, od garancí stanovených ve vztahu k nařízení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, a to bez ohledu na aktuální právní úpravu, neboť v obou případech je intenzita zásahu do práva na soukromí srovnatelná.

V neposlední řadě by měl zákonodárce zvážit účelnost stanovení podrobnějších pravidel pro obsah příkazu ke sdělení údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu, případně stanovení určitých formálních náležitostí samotné žádosti ze strany orgánů činných v trestním řízení u takového opatření. Vzhledem k ročnímu počtu žádostí o nařízení sdělení předmětných údajů, jenž v roce 2009 dokonce překročil čtvrt milionu, by bylo nepochybně iluzorní předpokládat, že se tyto žádosti v praxi neomezují toliko na sdělení nejnutnějších údajů a stručně odůvodnění. Z tohoto důvodu si lze představit, aby tyto nezbytné obsahové náležitosti byly vymezeny přímo na úrovni zákona. Jejich smyslem by bylo přitom

zabezpečit, že soudce bude při svém rozhodování disponovat všemi potřebnými informacemi, jež jsou pro orgány činné v trestním řízení bez větších obtíží dostupné, např. informace o uživateli nebo majiteli uživatelské adresy či zařízení, lze-li takovéto údaje získat od příslušného provozovatele služeb elektronických komunikací, aniž by tím došlo k ohrožení účelu trestního řízení. K tomu je třeba dodat, že již dnes jsou některé obsahové náležitosti příkazu předmětem obecně uznávaného výkladu napadeného ustanovení, přičemž jejich nerespektování může vést bez ohledu na absenci jejich zákonné úpravy k porušení základního práva dotčených jednotlivců na informační sebezpečení. V této souvislosti Ústavní soud zdůrazňuje požadavek důslednosti a efektivnosti soudní kontroly, a to zejména s ohledem na povahu daného řízení, které nepředpokládá účast protistrany před rozhodnutím soudu. Úloha soudu tak spočívá i ve "vyvažování" procesní situace, přičemž je nepřijatelné, aby se soud dostal do pozice pouhého "pomocníka" veřejné žaloby, protože musí být vždy nestranný (nález sp. zn. II. ÚS 789/06).

Již uvedené skutečnosti odůvodňují závěr, že napadené ustanovení neobstojí ve druhém kroku testu proporcionality, neboť zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu ze strany orgánů činných v trestním řízení nepodmiňuje požadavkem nezbytnosti a pro jeho aplikaci nestanoví účinné prostředky kontroly, jež by umožňovaly účinnou ochranu základního práva na informační sebezpečení dotčených uživatelů v průběhu celého období, kdy tyto orgány disponují předmětnými údaji. Pro úplnost je však třeba uvést, že by neprošlo ani v jeho třetím a zároveň finálním kroku, jehož podstatou je posouzení proporcionality v užším smyslu. Napadené ustanovení totiž nepřikládá žádný význam povaze a závažnosti trestného činu, pro který je trestní stíhání vedeno, a to navzdory tomu, že tyto skutečnosti jsou již v obecné rovině významné pro výsledek poměřování v kolizi stojícího základního práva na informační sebezpečení a veřejného zájmu na předcházení a postihování trestných činů. Jinými slovy, tomuto veřejnému zájmu nelze ani za splnění výše uvedené podmínky potřebnosti přiznat přednost v předmětné kolizi pokaždé. Je naopak třeba vždy zvažovat, zda vzhledem k významu objektu určitého trestného činu, jenž měl být spáchán, převáží zájem na jeho stíhání nad právem jednotlivce rozhodovat sám o tom, zda a komu zpřístupní svá osobní data. Je věcí zákonodárce, aby určil, v případech kterých trestných činů tento veřejný zájem převažuje, přičemž ve svém rozhodnutí musí, obdobně jako např. v případech stanovení výše trestních sazeb, zohlednit jejich závažnost. Zbývá dodat, že ze stejných zásad vychází i omezení možnosti vydat příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 odst. 1 trestního řádu pouze na trestní řízení pro zvlášť závažný zločin nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, byť

zákonodárce mohl uvedený výčet trestných činů vymezit i jiným způsobem. Obdobně právní úprava uchování dat podle směrnice o data retenci stanoví, že jejím cílem je zajistit dostupnost těchto údajů pro účely vyšetřování, odhalování a stíhání závažných trestných činů, k čemuž je třeba zdůraznit, že v tomto nálezu uvedené požadavky ve vztahu k zákonodárci nijak neznemožňují adekvátní transpozici této směrnice, nýbrž jsou naopak plně v souladu s jejím takto vymezeným účelem. Lze shrnout, že ačkoliv § 88a trestního řádu obsahuje úplnou právní úpravu přístupu orgánů činných v trestním řízení k údajům o uskutečněném telekomunikačním provozu, tento přístup výslovně podmiňuje pouze tím, že předmětné údaje umožňuje zjistit výlučně k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Posouzení splnění této podmínky sice svěčuje předsedovi senátu, resp. v přípravném řízení soudci, který rozhoduje o nařízení sdělení těchto údajů, její velmi obecné a neurčité vymezení při současné absenci bližší úpravy následné dispozice s těmito údaji ale s ohledem na to, že sdělení předmětných údajů představuje ve vztahu k dotčeným uživatelům služeb elektronických komunikací zásah do jejich základního práva na soukromí v podobě práva na informační sebeurčení ve smyslu čl. 10 odst. 3 a čl. 13 Listiny a čl. 8 Úmluvy, nelze považovat za dostatečné. Zákonodárce do napadeného ustanovení především nijak nepromítl požadavek proporcionality zásahu do základního práva s ohledem na sledovaný účel, neboť přístup k předmětným údajům upravil v podstatě jako běžný prostředek zaopatřování důkazů pro účely trestního řízení, a to dokonce vedeného pro jakýkoliv trestný čin. Takovéto omezení přitom vzhledem k závažnosti předmětného zásahu do soukromé sféry jednotlivce ob stojí toliko tehdy, bude-li respektovat podmínky vyplývající z principu proporcionality. To znamená, že přístup orgánů činných v trestním řízení k údajům o uskutečněném telekomunikačním provozu přichází v úvahu pouze za předpokladu, že účelu trestního řízení nelze dosáhnout jinak, že právní úprava obsahuje dostatečné garance, aby nedošlo k použití těchto údajů k jinému než zákonem předpokládanému účelu, a že omezení práva jednotlivce na informační sebeurčení není nepřiměřeným zásahem s ohledem na význam konkrétních společenských vztahů, zájmů nebo hodnot, jež jsou objektem trestného činu, pro který je vedeno předmětné trestní řízení. Tato omezení napadené ustanovení nerespektuje, přičemž tento nedostatek nelze odstranit ani prostřednictvím jím stanovené soudní kontroly. Soudy při svém rozhodování o nařízení sdělení předmětných údajů sice mohou poskytnout ochranu základnímu právu na informační sebeurčení s ohledem na skutkové okolnosti konkrétní věci, svojí judikaturou však nemohou nahrazovat absenci dostatečně určité zákonné právní úpravy, jež je ve smyslu čl. 4 odst. 2 Listiny předpokladem omezení základních práv a svobod v obecné rovině.

Na základě výše uvedené argumentace Ústavní soud konstatuje, že napadené ustanovení je v rozporu se základním právem na respektování soukromého života v podobě práva na informační sebeurčení podle čl. 10 odst. 3 a čl. 13 Listiny, jakož i čl. 8 odst. 2 Úmluvy, neboť umožňuje orgánům činným v trestním řízení zasahovat do něj za účelem prevence a stíhání trestných činů způsobem neodpovídajícím požadavku proporcionality jeho omezení, vyplývajícímu ze zásady právního státu vyjádřené v čl. 1 odst. 1 Ústavy a dodává, že uvedený derogační důvod se sice obsahově nedotýká i § 88a odst. 2 trestního řádu, Ústavní soud však přistoupil k jeho zrušení, neboť vyhověním návrhu toliko ve vztahu k odstavci 1 napadeného ustanovení by se i tak stal obsoletním. Závěrem Ústavní soud podotýká, že uvedené derogační důvody nelze vykládat tím způsobem, že samotná aplikace napadeného ustanovení měla v případě dotčených uživatelů služeb elektronických komunikací pokaždé za následek porušení jejich základního práva na soukromí. Napadené ustanovení i dosud umožňovalo, aby soud v konkrétní věci posoudil přiměřenost nařízení sdělení údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu z hlediska základního práva na informační sebeurčení a žádost orgánu činného v trestním řízení v neodůvodněných případech zamítl. Nelze tedy učinit apriorní závěr, že každým rozhodnutím vydaným na základě § 88a trestního řádu před vyhlášením tohoto nálezu ve Sbírce zákonů došlo k porušení základního práva nebo svobody dotčeného uživatele služeb elektronických komunikací. Rovněž tímto nálezem není dán žádný důvod, který by obecně bránil použití doposud získaných údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu v rámci dokazování v trestním řízení. Oprávnění obecných soudů posoudit v rámci své rozhodovací činnosti, zda předmětným postupem orgánů činných v trestním řízení nedošlo k porušení základních práv nebo svobod, těmito závěry není dotčeno. Zároveň je Ústavní soud přesvědčen, že výše uvedené nedostatky vytvářejí významný prostor pro nepřiměřený nebo svévolný postup orgánů činných v trestním řízení při zjišťování a nakládání s předmětnými údaji, který vzhledem k možným budoucím negativním dopadům znemožňuje ponechání napadeného ustanovení v účinnosti na delší než jen minimálně potřebnou přechodnou dobu.

Dotčené právní předpisy: čl. 95 odst. 2 Ústavy, čl. 10 odst. 3, čl. 13 LZPS, § 88a tr. ř.

Pozn.: Souvisí (navazuje) s nálezem sp. zn. Pl. ÚS 24/10 ze dne 22. 3. 2011.

- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. června 2010, sp. zn. 5 To 42/2010, kat. B.

Pozn.: V kolegiu nepřijato/ staženo z jednání.

Právní věta:

Plyne-li z povahy vyžadovaného znaleckého posudku (např. znalecký posudek z oboru kybernetiky, odvětví výpočetní techniky), že na jeho podkladě budou zjištěny údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství, anebo údaje, na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat, je před pověřením znalce tímto úkonem třeba – mimo skutečností předvídaných v § 107 odst. 1 tr. ř. – postupovat analogicky dle § 88a odst. 1 tr. ř. a vyžádat příslušný příkaz. Bez něj nelze ke zpracovanému posudku přistupovat jako k soudně účinnému důkazu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Stěžejním důkazem pro rozhodnutí ve věci je v dané trestní věci znalecký posudek z oboru kybernetiky, odvětví výpočetní techniky, který se mimo jiné zabývá znaleckým zkoumáním předložených SIM karet z mobilních telefonů obviněných, aniž by přitom orgány přípravného řízení trestního postupovaly podle § 88a tr. ř. Podle § 88a odst. 1 tr. ř. je-li k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení třeba zjistit údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství, anebo na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovacích dat, nařídí předseda senátu a v přípravném řízení soudce, aby je právnícké nebo fyzické osoby, které vykonávají telekomunikační činnost, sdělily jemu, a v přípravném řízení buď státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Příkaz k zjištění údajů o telekomunikačním provozu musí být vydán písemně a odůvodněn. Podle odst. 2 téhož ustanovení příkazu podle odst. 1 není třeba, pokud k poskytnutí údajů dá souhlas uživatel telekomunikačního zařízení, ke kterému se mají údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu vztahovat.

Vzhledem ke skutečnosti, že v projednávané trestní věci obvinění souhlas k poskytnutí těchto údajů nedali, bylo nutno postupovat analogicky podle ustanovení § 88a odst. 1 tr. ř. V této souvislosti je nutno poukázat na rozhodnutí Ústavního soudu, sp.zn. II. ÚS 502/2000, podle kterého je soukromí každého člověka hodno ochrany ve smyslu čl. 13 Listiny základních práv a svobod nejen ve vztahu k vlastnímu obsahu zpráv podávaných telefonem, ale i ve vztahu

k údajům o volaných číslech, datu a čase hovoru, době jeho trvání, v případě mobilní telefonie o základových stanicích zajišťujících hovor. Tyto údaje jsou nedílnou součástí telekomunikace uskutečněné prostřednictvím telefonu. Jestliže ústavní pořádek České republiky připouští průlom této ochrany, děje se tak pouze a výlučně v zájmu ochrany demokratické společnosti, případně v zájmu ústavně zaručených práv a svobod jiných; sem spadá především nezbytnost daná obecným zájmem na ochraně společnosti před trestnými činy a na tom, aby takové činy byly zjištěny a potrestány. Přípustný je tedy pouze zásah do základního práva nebo svobody člověka ze strany státní moci, jestliže jde o zásah nezbytný ve výše uvedeném smyslu. K tomu, aby nebyly překročeny meze nezbytnosti, musí existovat systém adekvátních a dostatečných záruk, skládající se z odpovídajících právních předpisů a účinné kontroly jejich dodržování. S ohledem na to, že jsou stanovena pravidla pro odposlech a záznam telekomunikačního provozu ze strany státních orgánů, která umožňují kromě dalších údajů pořídit především obsah telefonické zprávy, je možné postupovat podle těchto pravidel i při pořizování či získávání těchto „dalších“ údajů, tj. při evidování telekomunikačního provozu. Porušení těchto pravidel při pořizování získávání těchto dalších důkazů vytváří nezákonnost důkazu provedeného v trestním řízení a má samo o sobě za následek, že i proces hodnocení důkazů jako celek trpí zásadní vadou. Stejně závěry prezentoval Ústavní soud i v rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 789/06. Orgány přípravného řízení trestního tak ke zpracování znaleckého posudku přistoupí opětovně, a to až po nařízení příslušného soudece. Příkaz k zjištění údajů o telekomunikačním provozu ze dne 13. 11. 2009, sp. zn. 70 Nt 8689/2009, se totiž na shora popsané zkoumání nevztahuje. V daném případě nelze ani přehlédnout, že předmětný znalecký posudek je zcela v rozporu s kriminalisticko-technickým úkonem Kriminalistického ústavu Praha Policie ČR, a proto bude nutno již v přípravném řízení rozpory stran způsobilosti předložené techniky k provádění záznamů datových obsahů druhých stop platebních karet objasnit. Podaná obžaloba se totiž o výsledky zpracovaného znaleckého posudku opírá, když konstatuje přítomnost přítelkyně obviněného M. G. D. v inkriminované době v Rumunsku a nikoliv ve Spolkové republice Německo. Za tímto účelem bude nutno taktéž doplnit dokazování výslechem svědkyně Ch. M. D. prostřednictvím příslušného orgánu činného v trestním řízení v Rumunsku formou mezinárodněprávní pomoci a přistoupit k ověření místa jejího pobytu v kritické době opět formou mezinárodní pomoci prostřednictvím orgánů ve Spolkové republice Německo.

Dotčené předpisy: § 107 odst. 1 tr. ř., § 88a tr. ř.

Dokazování
(§ 89 až § 118 tr. ř.)

Heslo: Důkaz (§ 89 odst. 2 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. července 2011, sp. zn. IV. ÚS 569/11, publikovaný pod číslem N 129/62 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 27.

Právní věta:

Ustanovení § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu umožňuje, aby byl v hlavním líčení místo výslechu svědka čten pouze protokol o jeho výslechu, pokud byl proveden způsobem odpovídajícím ustanovením trestního řádu a šlo o neodkladný nebo neopakovatelný úkon provedený podle § 158a trestního řádu, tedy ještě před zahájením trestního stíhání. Jedná se však o výjimku ze zásady kontradiktornosti trestního řízení, v jejímž důsledku dochází k omezení práva obhajoby vůči takovému svědkovi, především možnosti zúčastnit se jeho výslechu a klást mu otázky, jež je součástí práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva"). Obecně totiž platí, že aby byl výslech svědka v souladu s uvedenými ustanoveními, musí se uskutečnit ve veřejném soudním jednání, za přítomnosti obžalovaného, tedy před soudem, který rozhoduje o oprávněnosti obvinění a který musí mít možnost hodnotit věrohodnost svědka na základě jeho přímého pozorování, chování a reakcí. Obžalovanému musí být dána adekvátní a náležitá příležitost, aby zpochybnil výpověď svědka proti sobě a kladl mu otázky, a to buď v okamžiku jeho výpovědi, nebo v pozdějším stadiu.

Uvedený postup není sám o sobě v rozporu s čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy, lze ho však připustit pouze za předpokladu, že se jedná o opatření striktně nezbytné a nesnáze způsobené obhajobě omezením jejich práv budou dostatečně kompenzovány postupem orgánů činných v trestním řízení. Přečtená výpověď svědka, který nebyl nikdy vyslechnut kontradiktorně, nemůže být výlučným nebo rozhodujícím důkazem viny.

Za situace, kdy obecné soudy ve svém závěru o vině obžalovaného vycházely výlučně nebo v převážné míře z protokolů o výsleších svědků, jež byly provedeny před zahájením trestního stíhání, a tedy z povahy věci bez účasti obhajoby obžalovaného, bylo jejich povinností vypořádat se ve svém odůvodnění dostatečným způsobem s otázkou, zda se v případě těchto výslechů jednalo o neodkladný nebo neopakovatelný úkon. Rovněž se měly vypořádat s tím, zda s ohledem na význam dotčených výpovědí pro závěr o vině nebylo možné předmětné výslechy provést opakovaně po zahájení trestního stíhání, a to případně i na základě dožádání prostřednictvím orgánů jiného státu, pokud se v tomto státě tito svědci trvale zdržují. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud konstatuje, že **protokoly o předmětných výsleších neobsahují žádný údaj o tom, že tyto výslechy byly provedeny jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon, tudíž pro tuto skutečnost neobsahují ani zdůvodnění.** Navzdory výslovné dikci § 160 odst. 4 trestního řádu, podle kterého musí být v protokolu o provedení neodkladného a neopakovatelného úkonu vždy uvedeno, na základě jakých skutečností byl za takovýto úkon považován, lze ale přisvědčit závěru okresního soudu, podle kterého se nejedná "o protokoly českých orgánů činných v trestním řízení a nelze mít naprosto shodné požadavky na jejich obsah" (viz bod 23). Tím spíše je žádoucí, aby tyto skutečnosti byly uvedeny v žádosti o provedení těchto výslechů. [...] Uvedené nedostatky nelze považovat toliko za formální. **Aby totiž protokoly o předmětných výsleších mohly být přečteny v hlavním líčení, a tedy provedeny jako důkaz, muselo se jednat skutečně o neodkladné nebo neopakovatelné úkony. Ani jeden z uvedených znaků ale v případě těchto výslechů z napadených rozhodnutí nevyplývá a nevyplývá ani z úkonů učiněných v souvislosti s jejich provedením.** Skutečnost, že k jejich zaopatření došlo na základě dožádání prostřednictvím orgánů Polské republiky, tyto úkony sama o sobě nečiní neopakovatelnými, neboť se jedná o standardní způsob mezinárodní spolupráce v trestních věcech mající svůj základ v příslušných mezinárodních smlouvách (např. Evropská úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních), a tedy je lze činit i opakovaně. **Z dožádání nakonec ani neplyne cokoliv jiného, co by znemožňovalo předpokládat, že tyto výslechy bude možné provést i s časovým odstupem.** Jak svědek T. K., tak svědci V. Q. V. a H. Q. T., byť jsou občany Vietnamu, mají totiž trvalý pobyt na území Polské republiky, přičemž ani ze spisového materiálu neplyne nic, co by, zejména v případě prvních dvou jmenovaných, odůvodňovalo závěr o tom, že je v Polské republice nebude možné dál zastihnout. **Jiný závěr**

neodůvodňuje ani poukaz na to, že bylo možné důvodně předpokládat, že se svědci nezúčastní hlavního líčení, a vzhledem k jejich pobytu v Polské republice k němu ani nemohli být předvedeni. Tento předpoklad totiž nebylo možné vztáhnout ani na nemožnost provedení opětovného výslechu formou dožádání. Z těchto důvodů považuje Ústavní soud závěr obecných soudů, že výslechy uvedených svědků byly provedeny jako neodkladný úkon, za nepřezkoumatelný, v důsledku čehož nemohly obecné soudy dospět ani k závěru, že byly splněny podmínky pro přečtení protokolů o těchto výsleších v hlavním líčení podle § 211 odst. 2 písm. b) ve spojení s § 158a trestního řádu.

Dotčené předpisy: § 89 tr. ř., § 158a tr. ř. § 160 odst. 4 tr. ř., § 211 odst. 2 písm. b) tr. ř.

Uvedeno také: Neodkladný a neopakovatelný úkon (§ 160 odst. 4 tr. ř.), Výslech svědka v hlavním líčení (§ 211 odst. 2 tr. ř.)

- *Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu, Tpjn 301/2014, uveřejněné pod číslem /Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, popř. dále jen R/, kat. A.*

Pozn.: Jedná se o návrh ve stavu k projednání kolegiem.

Právní věta:

I. Za policejní provokaci se považuje aktivní činnost policie, která směřuje k podněcování určité osoby (fyzické či právnické) ke spáchání konkrétního trestného činu s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat její trestní stíhání, a jejímž důsledkem je vzbuzení úmyslu spáchat trestný čin podněcovanou osobou, ačkoliv předtím tato osoba žádný takový úmysl neměla. Policejní provokací je i taková aktivní činnost policie, již dochází k doplňování chybějících zákonných znaků základní skutkové podstaty určitého trestného činu, k záměrnému podstatnému navýšení rozsahu spáchaného činu podněcovanou osobou, či k jiným způsobem vyvolané změně právní kvalifikace spáchaného činu k tíži podněcované osoby, zejména pokud jde o okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, byť by jinak tato osoba byla k spáchání činu v obecném smyslu rozhodnuta.

II. Pokud při provádění zkoušky spolehlivosti realizované podle § 41 zák. č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, nedojde ze strany příslušníka inspekce či jiné osoby provádějící

takovou zkoušku (§ 41 odst. 4 zák. č. 341/2011 Sb.) k nepřipustnému ovlivnění jednání zkoušené osoby způsobem zakládajícím policejní provokaci, pak jsou zkouška spolehlivosti provedená v souladu s § 41 zák. č. 341/2011 Sb. a důkazy v souvislosti s ní získané (zejména obrazový a zvukový záznam dokumentující průběh zkoušky spolehlivosti a inspekci pořízený úřední záznam podle § 41 odst. 6 zák. č. 341/2011 Sb.) využitelné také v trestním řízení (§ 89 odst. 2 tr. ř.).

III. Důkaz získaný na základě policejní provokace je nepoužitelný v trestním řízení vedeném proti vyprovokované osobě. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Pozn.: Text stanoviska prozatím pouze ve formě návrhu, proto výňatek není uveden.

Dotčené právní předpisy: § 89 odst. 2 tr. ř.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. června 2009, sp. zn. 3 Tdo 593/2009, uveřejněné pod číslem 22/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

I. S ohledem na ustanovení § 89 odst. 2 tr. ř. lze za důkaz použitelný v trestním řízení pokládat též obsah obrazového záznamu z kamerového systému, který poškozený nainstaloval za účelem zjištění identity osoby poškozující jeho majetek (např. jeho obydlí, jeho automobil).

II. V takovém případě zpravidla nepředstavuje jednání poškozeného nepřipustný zásah do soukromí zaznamenané osoby, který by znamenal neúčinnost takového důkazu, i když instalaci záznamového zařízení a jeho provoz neoznámil Úřadu pro ochranu osobních údajů podle § 16 odst. 1 odst. 2 zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Připustnost takového důkazu je však nezbytné vždy posuzovat i s přihlédnutím k právu na soukromí zakotvenému v čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí ve smyslu čl. 7 a čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

V odůvodnění svého mimořádného opravného prostředku dovolatel nejprve provedl genezi dosavadního řízení konaného v jeho trestní věci. To podle jeho přesvědčení nebylo vedeno nepodjatým soudem a bylo zatíženo vadami, které ve svých důsledcích vedly k nesprávnému zjištění skutkového stavu věci. Podle soudů má dovolatele usvědčovat jednak výpověď jeho bratra M. S., který však samotnému poškození zámků nebyl přítomen a na spáchání inkriminovaného jednání dovolatelem usuzuje toliko s ohledem na dlouhodobě negativní vzájemné vztahy; a dále výpověď jeho zaměstnance M. K., který však uvedl jen to, že zámky byly po provedeném zásahu nefunkční. Pokud jde o svědeckou výpověď zámečnicka P. S., bylo podle dovolatele třeba vzít v úvahu, že nové zámky svědek jednak dodával a jednak je poté fyzicky měnil. Za těchto pro sebe lukrativních okolností neměl důvod se ani pokusit aplikovanou látku z údajně nevratně poškozených zámků odstranit. Dovolatel má být konečně usvědčován videozáznamem, který však podle jeho názoru byl opatřen porušením zákona, tj. bez udělení potřebného povolení od Úřadu na ochranu osobních údajů. To podle dovolatele ovšem znamená, že jako důkaz byl tento kamerový záznam nepoužitelný a procesně neúčinný, neboť jej poškozený získal spácháním přestupku. Navíc z něj podle dovolatele lze zjistit pouze tolik, že se v inkriminovanou dobu nacházel u jednoho z poškozených zámků. Rozhodně z něj však nelze dovodit, že poškodil i zbývajících sedm vložek, jak je mu kladeno za vinu. Soud tedy podle názoru dovolatele neměl k dispozici žádný objektivní důkaz svědčící spolehlivě o jeho vině. Navíc podle něj nebylo ani objektivně prokázáno, zda zámky vůbec byly nevratně zničeny ve smyslu výše uvedených svědectví a že poškozenému tak skutečně byla způsobena škoda v rozsudku uvedené výši. Protože Policie České republiky tyto zámky v přípravném řízení nezajistila, zůstává otázkou, zda do nich vpravená čirá látka byla či nebyla odstranitelná, např. ředidlem nebo jiným rozpouštědlem, což zpochybňuje správnost závěru soudu o skutečné škodě.

S ohledem na výše uvedené důvody obviněný v závěru dovolání navrhl, „aby dovolací soud napadené rozhodnutí, včetně rozhodnutí soudu prvního stupně, v celém rozsahu zrušil a věc vrátil k projednání a rozhodnutí v jiném senátu téhož soudu“. K tomu doplnil, že ve věci rovněž podal podnět k dalšímu mimořádnému opravnému prostředku, a to ke stížnosti pro porušení zákona.

Poněvadž dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., Nejvyšší soud předně posuzoval otázku, zda konkrétní důvody, o které obviněný dovolání opírá, lze podřadit pod dovolací důvod podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., na který je v dovolání odkazováno.

V posuzovaném případě dovolatel nenamítl rozpor mezi zjištěným skutkovým stavem věci vyjádřeným v popisu skutku ve výroku rozsudku soudu prvního stupně a rozvedeným v odůvodnění tohoto rozhodnutí - ve vztahu k použité právní kvalifikaci skutku - ani to, že soudy svá skutková zjištění nesprávně posoudily z hlediska jiných důležitých hmotně právních skutečností. Svou dovolací argumentaci založil v první řadě na námitce procesní neúčinnosti důkazu obsahem videozáznamu z bezpečnostní kamery nainstalované poškozeným bez povolení Úřadu na ochranu osobních údajů (jako nezákonného „důkazu opatřeného přestupkem“) a tím i absence jakéhokoli objektivního a zároveň přípustného důkazu o jeho vině stíhaným skutkem, a v návaznosti na tom na námitkách vůči rozsahu (neúplnosti) a hodnocení provedeného dokazování oběma soudy, které považuje pro závěry o jeho vině stíhaným skutkem a o výši způsobené škody na majetku svého bratra M. S. za zcela nedostatečné. Tyto námitky se však týkají primárně procesní stránky věci (zákonnosti a rozsahu provedení důkazů a jejich hodnocení) a směřují k prosazení vlastní skutkové verze dovolatele, podle níž se jednání, které je mu kladeno za vinu, nedopustil; kdy i za předpokladu, že by tomu tak bylo, nebylo postaveno najisto, že na majetku poškozeného skutečně způsobil škodu minimálně ve výši 5000 Kč (tzn. škodu nikoli nepatrnou ve smyslu § 89 odst. 11 tr. zák.), aby jeho jednání mohlo být kvalifikováno jako trestný čin poškozování cizí věci podle § 257 odst. 1 tr. zák.

Na tomto místě je třeba poznamenat, že o relevanci námitek proti skutkovým zjištěním soudů by bylo možné - s ohledem na zásady vyplývající z práva obviněného na spravedlivý proces - uvažovat pouze za předpokladu, že by tu byl extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy (viz např. nálezy Ústavního soudu ve věcech sp. zn. I. ÚS 4/04, sp. zn. III. ÚS 84/94). Takový rozpor je dán zejména tehdy, jestliže zjištění soudů nemají žádnou vazbu na obsah provedených důkazů při žádném v úvahu přicházejícím logickém způsobu jejich hodnocení. Jinými slovy, že skutková zjištění soudů jsou zřejmým opakem toho, co bylo skutečným obsahem dokazování.

V posuzované věci však nelze soudům vytknout, že s ohledem na výsledky provedeného dokazování měly správně dospět k závěru, že spáchání projednávaných skutků nebylo dovolateli prokázáno, resp. že se jich nedopustil, případně že ve skutečnosti nezpůsobil škodu ve výši dokladované poškozeným, ze které soudy vycházely. Soud prvního stupně se ve svém rozsudku provedenými důkazy zabýval jednotlivě i v jejich souhrnu a náležitě vyložil a odůvodnil, jaké skutečnosti vzal za prokázané a z jakých důvodů. Odvolací soud v rámci odvolacího přezkumu (§ 254 odst. 1 tr. ř.) dospěl k závěru, že soud prvního stupně provedl dokazování v dostatečném rozsahu a při svém rozhodování pak na jím zjištěný skutkový stav

věci navázal. Oba soudy se také vypořádaly s námitkou dovolatele stran procesní nepoužitelnosti důkazu obsahem videozáznamu pořízeného z bezpečnostní kamery poškozeného.

Nejvyšší soud k poslední uvedené otázce jako obiter dictum toliko dodává, že i z rozhodnutí Úřadu pro ochranu osobních údajů ve věci týkající se M. S., která si vyžádal postupem podle § 265o odst. 2 tr. ř., vyplývá, že předmětný kamerový systém byl v daném případě použit s jednoznačným cílem zjištění identity pachatele. Při využití takto získaných osobních údajů v souladu se zákonem (tj. jejich předáním orgánům činným v trestním řízení) pak i podle názoru Nejvyššího soudu nelze takové jednání považovat za zásah do soukromí zaznamenaných osob. Formální pochybení V. S. bylo pak spatřováno v tom, že z jeho strany došlo ke zpracování osobních údajů, na něž se vztahuje zákon č. 101/2000 Sb., které však nebylo tímto účastníkem řízení jako správcem osobních údajů registrováno u Úřadu podle § 16 odst. 1 uvedeného zákona. V rozhodnutí odvolacího orgánu se zároveň výslovně poznamenává, že kromě porušení citovaného ustanovení nespatřuje v provozu předmětného zařízení jiný rozpor se zákonem stanovenými pravidly pro zpracování osobních údajů. Nejvyšší soud nemohl přehlédnout ani to, že v daném případě poškozený přistoupil k instalaci zařízení teprve na základě opakovaně způsobené škody. I s ohledem na výše uvedené skutečnosti Nejvyšší soud neshledal rozpor mezi závěry obou soudů, který je navíc podporován i právním názorem shora uvedeného správního orgánu, které by vzhledem k dovolatelem namítané zjevné nezákonnosti jednání poškozeného mohly popřípadě zpochybňovat použitelnost poškozeným opatřených kamerových záznamů jako procesně relevantního důkazu v pozdějším trestním řízení. Přípustnost takového důkazu je však nezbytně vždy posuzovat i s přihlédnutím k právu na soukromí zakotvenému v čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí ve smyslu čl. 7 a čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Přitom je třeba porovnat na jedné straně zájem na provedení trestního řízení, odhalení pachatele trestného činu a jeho potrestání, na straně druhé zájem na ochraně soukromí. (srov. přiměřeně též č. 7/2008 Sb. rozh. tr.)

Dotčené právní předpisy: § 89 odst. 2 tr. ř.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. června 2009, sp. zn. 5 Tdo 572/2009, kat. B.

Pozn.: V kolegiu nepřijato, neurčeno k publikaci.

Právní věta:

II. Za předpokladu, že v konkrétním případě nedojde ke zjevnému znehodnocení důkazního prostředku, k jeho ztrátě či k jinému snížení jeho vypovídací hodnoty, nemůže mít faktické nakládání s ním samo o sobě vliv na procesní použitelnost takového důkazního prostředku. Proto za neoprávněný zásah do důkazního prostředku nelze bez dalšího považovat ani technické opatření v podobě zhuštění (komprimace) obsahu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu opatřeného podle § 88 tr. ř. na jeden nosič dat (např. na nosič typu CD) tak, aby na něm byly zachyceny jen ty části, které mají vztah k projednávané věci. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Obviněný ve svém dovolání zdůraznil, že soudy obou stupňů pečlivě nehodnotily důkazy zejména v podobě provedených odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a zcela pominuly jeho námitky k nim. Podle názoru obviněného soudy náležitě neodůvodnily, proč bylo potřebné provést přehrání těchto odposlechů a záznamů k prokázání, že byla naplněna kvalifikovaná skutková podstata trestného činu, pro který byl původně stíhán, zatímco v případě základní skutkové podstaty téhož trestného činu postačilo přečíst jen přepis odposlechů a záznamů. Nad rámec dovolacích důvodů pak obviněný J. Š. upozornil na otázku zásadního právního významu, kterou spatřuje v posouzení zákonnosti odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu provedených ve věci podle § 88 odst. 4 tr. ř. Podle obviněného nedostatek náležitostí protokolu o záznamu telekomunikačního provozu spočívající v chybějícím údaji o osobě, která pořídila tento záznam, nelze odstranit ani v řízení před soudem, jestliže byl záznam pořízen automatickým záznamovým zařízením. Jak dále obviněný uvádí, citované ustanovení totiž nepočítá s možností poříditi záznam odposlechu prostřednictvím automatického záznamového zařízení. Dále obviněný zpochybňuje způsob provádění dokazování v této věci, pokud jde o možnost přepisu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Obviněný rovněž namítá, že v posuzované věci nebyl proveden důkaz potvrzující užívání odposlouchávané účastnické telefonní stanice jeho osobou a že zde nelze vyloučit ani neoprávněnou manipulaci s nosiči, na nichž jsou zachyceny předmětné

odposlechy. Podle přesvědčení obviněného byl odsouzen jen na základě nepřímých důkazů, aniž by byla vyvrácena jeho verze skutkového stavu.

Obviněný J. Š. však v části své argumentace nesouhlasí se skutkovými zjištěními, která ve věci učinily soudy nižších stupňů, a s provedenými důkazy, zejména pokud jde o provedení, hodnocení a použití odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu. Tím obviněný především zpochybňuje výsledky provedení dokazování a shledává existenci dovolacího důvodu v chybném procesním postupu soudů nižších stupňů. Předpoklady pro jiné právní posouzení spáchaného skutku tedy obviněný dovozuje v uvedeném rozsahu nikoli z argumentace odůvodňující odlišnou právní kvalifikaci skutku obsaženého ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, ale jen z jiných (pro obviněného příznivějších) skutečností, než jaké vzaly v úvahu soudy obou stupňů.

K tomu Nejvyšší soud zdůrazňuje, že – jak vyplývá z ustanovení § 265b odst. 1 tr. ř. – důvodem dovolání nemůže být sama o sobě námitka vytykající nesprávné (neúplné či odlišné) skutkové zjištění nebo vadné dokazování, neboť takový důvod zde není zahrnut. Dovolání není dalším odvoláním, ale je mimořádným opravným prostředkem určeným k nápravě jen některých výslovně uvedených procesních a hmotně právních vad, jež naplňují jednotlivé taxativně stanovené dovolací důvody. Proto dovolání není možno podat ze stejných důvodů a ve stejném rozsahu jako odvolání a dovoláním se nelze úspěšně domáhat jak revize skutkových zjištění učiněných soudy prvního a druhého stupně, tak ani přezkoumání správnosti a zákonnosti jimi provedení dokazování. Těžiště dokazování je totiž v řízení před soudem prvního stupně a jeho skutkové závěry je oprávněn doplňovat, popřípadě korigovat jen odvolací soud, který za tím účelem může provádět dokazování (§ 259 odst. 3, § 263 odst. 6, 7 tr. ř.). Dovolací soud není obecnou třetí instancí, v níž by mohl přezkoumávat jakékoli rozhodnutí soudu druhého stupně a z hlediska všech tvrzených vad. Dovolací soud nemůže přezkoumávat správnost skutkových zjištění, resp. provedení dokazování, a to ani v souvislosti s právním posouzením skutku či s jiným hmotně právním posouzením, už jen z toho důvodu, že není oprávněn bez dalšího přehodnocovat provedené důkazy. Na rozdíl od soudu prvního stupně a odvolacího soudu totiž dovolací soud nemá možnost, aby podle zásad ústnosti a bezprostřednosti v řízení o dovolání sám prováděl či opakoval tyto důkazy, jak je zřejmé z omezeného rozsahu dokazování v dovolacím řízení podle § 265r odst. 7 tr. ř. Bez opětovného provedení důkazů zpochybňovaných dovolatelem ovšem dovolací soud nemůže hodnotit tytéž důkazy odlišně, než jak učinily soudy nižších stupňů.

Nejvyšší soud nad rámec shora vyjádřené argumentace uvádí k námitkám obviněného J. Š. směřujícím proti použitelnosti důkazů spočívajících v odposlechu a záznamu

telekomunikačního provozu a proti způsobu jejich hodnocení následující skutečnosti. Obviněný byl shora citovanými rozhodnutími soudů nižších stupňů odsouzen za popsanou trestnou činnost, které se dopustil v období od 31. 8. 2001 do 3. 9. 2001. Za důležitý důkaz, byť nikoli jediný, v této věci přitom soudy považovaly přepisy záznamů telekomunikačního provozu za uvedené období. Tyto záznamy byly získány v souladu s ustanovením § 88 odst. 4 tr. ř. (nyní jde o ustanovení § 88 odst. 6 tr. ř.) při vyšetřování jiné trestní věci. Jak totiž vyplývá z trestního spisu vedeného u Městského soudu v Brně, soudce téhož soudu vydal dne 18. 5. 2001 příkaz, na jehož základě v období od 18. 5. 2001 do 21. 9. 2001 provedli příslušníci Policie České republiky – Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu odposlech a záznam telekomunikačního provozu. V rámci tohoto procesního úkonu pak policejní orgán zjistil podezření, že se obviněný J. Š. a další osoby dopouštějí nyní posuzované trestné činnosti. Proto příslušný útvar Policie České republiky dne 23. 2. 2004 předal uvedený záznam odposlechu dalšímu orgánu činnému v trestním řízení – Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality Policie České republiky k provedení dalších opatření. Posledně označený policejní orgán pak opatřením podle § 88 odst. 4 tr. ř. ze dne 11. 5. 2004 zařadil záznam odposlechu telekomunikačního provozu do trestního spisu v nyní posuzované trestní věci. Z něj je rovněž patrné, že soudce Městského soudu v Brně podle § 88a tr. ř. přikázal dne 19. 11. 2004 příslušnému telekomunikačnímu operátorovi, aby vydal policejnímu orgánu údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu a aby ustanovil majitele konkrétních telefonních čísel, z nichž jedno patřilo obviněnému. Policejní orgán (Útvar odhalování korupce a finanční kriminality Policie České republiky) měl ovšem již v této době k dispozici konkrétní údaje týkající se obsahu monitorovaného telekomunikačního provozu, přičemž ve dnech 23. 2. 2004 až 2. 3. 2004 provedl jejich přepis. Soudy nižších stupňů pak hodnotily pouze přepisy pořízeného záznamu za období od 31. 8. 2001 do 3. 9. 2001, v němž se obviněný J. Š. dopustil posuzované trestné činnosti. Jak je dále z trestního spisu patrné, k tomuto období se vztahuje i výše označený příkaz soudce Městského soudu v Brně vydaný podle § 88a tr. ř. Policejní orgán však použil tento příkaz jen zčásti, neboť na jeho základě opatřil toliko údaje o majitelích konkrétních telefonních čísel, aniž by si současně vyžádal i údaje o uskutečněném telekomunikačním provozu, jak se v daném případě nabízelo.

Popsaný postup policejního orgánu neměl podle názoru Nejvyššího soudu vliv na procesní použitelnost zpochybňovaného důkazu, protože – jak je již výše konstatováno – byl opatřen a proveden v souladu s ustanovením § 88 odst. 4 tr. ř. (nyní jde o ustanovení § 88 odst. 6 tr. ř.), podle kterého je záznam telekomunikačního provozu použitelným důkazem v řízení před

soudem tehdy, je-li k němu připojen protokol s uvedením údajů o místě, času, způsobu a obsahu provedeného záznamu, jakož i o osobě, která záznam pořídila. Jak dále vyplývá z citovaného ustanovení, v jiné trestní věci, než je ta, v níž byl proveden odposlech a záznam telekomunikačního provozu, lze záznam jako důkaz užít tehdy, pokud je i v této věci vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný úmyslný trestný čin nebo souhlasí-li s tím účastník odposlouchávané stanice. Vzhledem k tomu, že v posuzované věci byl skutek spáchaný obviněným J. Š. (a ostatními spoluobviněnými) původně kvalifikován jako trestný čin pletich při veřejné soutěži a veřejné dražbě podle § 128a odst. 2 písm. b), odst. 3 tr. zák., který je ve smyslu § 41 odst. 2 tr. zák. zvlášť závažným úmyslným trestným činem, je nepochybné, že důkaz provedený odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu mohl být použit i v nyní posuzované věci. Nejvyšší soud neshledal ani procesní vady, které by představovaly zásah do práv obviněného, pokud jde o protokol k záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 odst. 4 tr. ř. (nyní § 88 odst. 6 tr. ř.). Jak je patrné z trestního spisu, uvedený protokol, který byl vyhotoven v souvislosti s vyšetřováním ve věci vedené u Městského státního zastupitelství v Brně, totiž obsahuje všechny zákonné náležitosti ve smyslu § 88 odst. 4 tr. ř. (nyní § 88 odst. 6 tr. ř.). Ve vztahu k obviněnému J. Š. tak nevznikají ani pochybnosti o označení osoby (resp. orgánu ve smyslu § 88 odst. 6 tr. ř. ve znění účinném od 1. 7. 2008), která pořídila dotyčný záznam, na něž v daných souvislostech obviněný poukazuje. Ze zmíněného protokolu totiž ve spojení s pověřením zařazeným ve spisu vyplývá, že osobou, která pořídila záznam telekomunikačního provozu na základě příkazu soudce Městského soudu v Brně ze dne 18. 5. 2001, byly příslušníci Policie České republiky – Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu. Ustanovení § 88 odst. 4 tr. ř. (ve znění účinném do 30. 6. 2008) přitom neukládalo, aby protokol o odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu obsahoval i údaje o fyzické osobě, která pořídila záznam. V opačném případě by byla v podstatě vyloučena možnost provádět odposlech a záznam telekomunikačního provozu prostřednictvím automatického záznamového zařízení, které se zapíná okamžikem zahájení hovoru a vypíná okamžikem jeho ukončení, aniž by zde musel přímo působit lidský faktor. Nejvyšší soud tedy uzavírá, že v protokole o odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu i podle § 88 odst. 4 tr. ř. (ve znění účinném do 30. 6. 2008) postačilo uvést údaje o tom, který útvar Policie České republiky jej pořídil. To statně odpovídá i judikatuře Nejvyššího soudu, podle níž za situace, jestliže je odposlech a záznam telekomunikačního provozu uskutečňován pomocí automatického digitálního nahrávacího zařízení, tj. bez osobní ingerence konkrétní fyzické osoby, pak za „osobu, která záznam pořídila“ ve smyslu § 88 odst. 4 věta první tr. ř. (ve znění účinném do 30. 6. 2008) je nutno považovat příslušný útvar

Policie České republiky, který prováděl takový odposlech a záznam. Za splnění dalších zákonných podmínek lze pak takto pořízený záznam telekomunikačního provozu použít jako důkaz (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2004, sp. zn. 4 Tz 31/2004). Proto ani v nyní posuzované trestní věci obviněného nelze mít žádné pochybnosti o zákonnosti opatření a použití důkazu v podobě záznamu telekomunikačního provozu.

Pokud jde o námitku obviněného J. Š., kterou zpochybňuje použitelnost přepisu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu jako důkazu, nelze ji akceptovat. Nad rámec toho, co Nejvyšší soud konstatoval k zákonným podmínkám opatření a použití odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, je třeba uvést, že přepis takového odposlechu a záznamu představuje pouze způsob vyjádření obsahu tohoto důkazu. Přitom přepis jednotlivých hovorů na provedeném záznamu není ani podstatnou náležitostí protokolu o záznamu telekomunikačního provozu (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. 56/2001 Sb. rozh. tr.). Pokud tedy nevznikají pochybnosti o pravosti odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a o správnosti přepisu jeho obsahu, není vyloučeno, aby byl důkaz proveden jen čtením přepisu telefonických hovorů, zejména když žádná ze stran řízení netrvala na poslechu pořízeného záznamu. V takovém případě je nezbytné, aby byl přepis zachycen v objektivně vnímatelné podobě, která umožňuje jeho přečtení. Má-li soud k dispozici jak odposlech a záznam telekomunikačního provozu, tak i jejich přepis, závisí pouze na úvaze soudu, zda provede tento důkaz jeho přehráním na technickém zařízení nebo přečte jeho přepis. Jak Nejvyšší soud zjistil v posuzované věci ze spisových podkladů, soud prvního stupně nepřehrával odposlech a záznamu telekomunikačního provozu z důvodu vzniku technických překážek a ani obhájkyně obviněného J. Š. netrvala na takovém způsobu provedení důkazu. Proto Městský soud v Brně jako soud prvního stupně provedl důkaz jen ve formě přečtení přepisu záznamu telekomunikačního provozu, přičemž popsáný způsob provedení důkazu podle názoru Nejvyššího soudu rozhodně neznamená jeho procesní nepoužitelnost, jak se mylně domnívá obviněný.

Za nesprávné lze považovat i tvrzení obviněného J. Š., podle něhož došlo k zásahu do pořízeného důkazu, neboť obsah zmíněného záznamu telekomunikačního provozu byl zkomprimován ze čtyř nosičů CD na jeden nosič CD. Tato úvaha obviněného vychází v podstatě jen z obecného podezření, že nakládání s důkazy ze strany orgánů činných v trestním řízení v sobě zahrnuje i nebezpečí spojené s neoprávněným zásahem do nich. Zobecnění takové úvahy obviněného by ovšem vedlo k nepřijatelnému závěru o nepoužitelnosti všech důkazů opatřených v určité věci, neboť v průběhu trestního řízení jsou tyto důkazy součástí trestního spisu, s nímž pracují nejen orgány činné v trestním řízení,

nýbrž i ostatní procesní subjekty včetně obviněného a jeho obhájce. Proto za předpokladu, že v konkrétním případě nedojde ke zjevnému znehodnocení důkazu (důkazního prostředku), k jeho ztrátě či k podstatnému snížení jeho vypovídací hodnoty, nemůže mít faktické nakládání s ním samo o sobě vliv na procesní použitelnost takového důkazu. Opačný názor by vedl k neodůvodněnému zpochybňování úlohy orgánů činných v trestním řízení. Za neoprávněný zásah do důkazu proto nelze považovat ani technické opatření v podobě zhuštění (komprimace) obsahu důkazu na nosič CD, neboť takový úkon neodporuje zákonu.

Ze všech důvodů, které Nejvyšší soud vyjádřil k námitkám obviněného J. Š. směřujícím proti použitelnosti důkazu spočívajícího v odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu a způsobu jejich hodnocení, lze označit postup soudů nižších stupňů za správný a odpovídající zákonu. Navíc Nejvyšší soud opětovně připomíná, že výhrady obviněného, které se týkají uvedeného důkazu, stojí zcela mimo rámec uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Dotčené předpisy: § 88 tr. ř., § 89 odst. 2 tr. ř.

Uvedeno také: **Odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu (§ 88 tr. ř.)**

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. října 2012, sp. zn. 7 Tdo 1116/2012, uveřejněné pod číslem 5/2014 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Lékař nebo jiný zdravotník je povinen podle § 51 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů, zachovat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb. Informace, které podléhají povinnosti mlčenlivosti podle citovaného ustanovení zákona o zdravotních službách, je nutné pro trestní stíhání vyžadovat se souhlasem soudu postupem podle § 8 odst. 5 tr. ř. pouze tehdy, když se na trestný čin nevztahuje oznamovací povinnost podle § 368 tr. zákoníku.

II. Nahrávka telefonického rozhovoru mezi poškozeným a zaměstnancem zdravotnického operačního střediska může být důkazem ve smyslu § 89 odst. 2 tr. ř. V případě, že se k trestnímu stíhání pachatele nevyžaduje souhlas poškozeného, není ani použitelnost tohoto důkazu podmíněna jeho souhlasem, byť by se obsah předmětného

záznamu dotýkal informací o jeho zdravotním stavu, které jsou jinak součástí práva na ochranu soukromého života. Dosažení účelu trestního řízení může být totiž spojeno s nezbytným zásahem do osobnostních práv poškozeného (např. do jeho práva rozhodnout podle vlastního uvážení o zpřístupnění uvedených informací) za předpokladu, že to vyžaduje veřejný zájem na objasnění trestného činu a na potrestání jeho pachatele (zejména jde-li o zájem na ochraně života a zdraví). Tento zásah však nesmí být v rozporu s principem proporcionality. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Do skutkových zjištění soudů prvního a druhého stupně Nejvyšší soud zásadně nezasahuje. Učinit tak může jen zcela výjimečně, odůvodňuje-li to extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy. V takovém případě je totiž třeba dát průchod ústavně garantovanému základnímu právu obviněného na spravedlivý proces. Extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy je dán zejména tehdy, když skutková zjištění soudů nemají obsahovou spojitost s důkazy, když skutková zjištění soudů nevyplývají z důkazů při žádném z logicky přijatelných způsobů jejich hodnocení, když skutková zjištění soudů jsou opakem toho, co je obsahem důkazů, na jejichž podkladě byla tato zjištění učiněna, apod. Zmíněný rozpor může nastat i v případě, že skutková zjištění soudů jsou založena na úkonech, které jsou zatíženy tak závažnými vadami, že tyto úkony nelze použít jako důkaz, a buď tu nejsou žádné další důkazy anebo zbývající důkazy nepostačují k tomu, aby jen na jejich podkladě obstála skutková zjištění soudů.

Mezi skutkovými zjištěními Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci, z nichž v napadeném usnesení vycházel také Vrchní soud v Olomouci, na straně jedné a provedenými důkazy na straně druhé rozhodně není žádný extrémní rozpor. Takový rozpor nevystává ani v důsledku namítané nepoužitelnosti některých důkazů.

Podstatou důkazní situace bylo v dané věci to, že obviněná popírala jakékoli napadení poškozeného a že poškozený v postavení svědka jako druh obviněné v přípravném řízení využil svého práva odepřít výpověď a nevypovídal a v hlavním líčení nakonec vypovídal, avšak neusvědčoval obviněnou. Zjištění, že obviněná byla osobou, která napadla poškozeného, soudy vyvodily z jiných důkazů, jimiž byly především svědecké výpovědi zdravotnických pracovníků záchranné služby, kterou telefonicky přivolal poškozený, a svědecké výpovědi policistů zasahujících na místě činu. Tito svědkové potvrdili, že poškozený se na místě, kde kromě obviněné a poškozeného nikdo jiný nebyl, před nimi vyjadřoval tak, že za pachatelku útoku označoval obviněnou.

Obviněná v dovolání namítala nepoužitelnost svědeckých výpovědí zdravotnických pracovníků proto, že byli vázáni mlčenlivostí podle § 55 odst. 2 písm. d) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, a že pro jejich výslech nebyly splněny podmínky ustanovení § 8 odst. 5 tr. ř. V tomto ohledu obviněná odkazovala na právní názor Ústavního soudu vyslovený v nálezu ze dne 18. 12. 2006, sp. zn. I. ÚS 321/06. Těmto námitkám Nejvyšší soud nemohl přisvědčit.

Povinnost mlčenlivosti pracovníků ve zdravotnictví byla v době trestního stíhání obviněné upravena v ustanovení § 55 odst. 2 písm. d) zákona č. 20/1966 Sb. (ve znění pozdějších předpisů), podle něhož každý zdravotnický pracovník byl povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, o kterých se dověděl při výkonu svého povolání, s výjimkou případů, kdy skutečnost sděloval se souhlasem ošetřované osoby. V citovaném ustanovení bylo zároveň stanoveno, že povinnost oznamovat určité skutečnosti uložená zdravotnickým pracovníkům zvláštním právním předpisem tím není dotčena. Na okraj lze poznamenat, že s účinností od 1. 4. 2012 je zachování mlčenlivosti v souvislosti se zdravotními službami upraveno ustanovením § 51 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách). Podle tohoto ustanovení je poskytovatel zdravotních služeb povinen zachovat mlčenlivost o všech skutečnostech, o kterých se dozvěděl v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb. Přitom za porušení povinné mlčenlivosti se podle § 51 odst. 2 písm. d) zákona o zdravotních službách nepovažuje sdělování údajů nebo jiných skutečností pro potřeby trestního řízení způsobem stanoveným předpisy upravujícími trestní řízení a sdělování údajů nebo jiných skutečností při plnění zákonem uložené povinnosti překazit nebo oznámit spáchání trestného činu.

Pro posouzení věci je rozhodný stav podle zákona č. 20/1966 Sb. (ve znění účinném v době rozhodování soudů). Pokud byli svědkové z okruhu zdravotnických pracovníků záchranné služby vyslýcháni v přípravném řízení, bylo tomu tak za situace, kdy obviněná byla stíhána pro pokus zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, § 145 odst. 1, odst. 2 písm. g) tr. zákoníku. Takto byla také podána obžaloba, avšak Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci při nařízení hlavního líčení upozornil postupem podle § 190 odst. 2 tr. ř. obviněnou a další osoby, kterým doručoval obžalobu, na možnost právního posouzení skutku jako pokusu vraždy podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, § 140 odst. 1 tr. zákoníku. Lze tedy konstatovat, že hlavní líčení, v němž byli svědkové z okruhu zdravotnických pracovníků záchranné služby opět vyslýcháni, se konalo za situace, kdy obviněná byla stíhána pro pokus zločinu vraždy podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, § 140 odst. 1 tr. zákoníku. Jak zločin těžkého ublížení na zdraví podle § 145 tr. zákoníku, tak zločin vraždy podle § 140 tr. zákoníku jsou

restnými činy, na které se vztahuje oznamovací povinnost, jejíž nesplnění je restným činem neoznámění restného činu podle § 368 odst. 1 tr. zákoníku. Vzhledem k ustanovení § 111 tr. zákoníku se oznamovací povinnost vztahuje i na nedokonaná stadia restného činu, tj. na přípravu a pokus. Podle § 368 odst. 3 tr. zákoníku oznamovací povinnost podle § 368 odst. 1 tr. zákoníku nemá advokát nebo jeho zaměstnanec, který se dozví o spáchání restného činu v souvislosti s výkonem advokacie nebo právní praxe, a dále duchovní registrované církve a náboženské společnosti s oprávněním k výkonu zvláštních práv, dozví-li se o spáchání restného činu v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo v souvislosti s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství. Z toho, že mezi osobami vyňatými z oznamovací povinnosti podle § 368 odst. 1 tr. zákoníku není uveden lékař ani jiný zdravotnický pracovník, jasně vyplývá, že tyto osoby mají oznamovací povinnost podle § 368 odst. 1 tr. zákoníku a že jejich povinnost mlčenlivosti je prolomena oznamovací povinností podle citovaného ustanovení. Pokud se na zdravotnické pracovníky záchranné služby v dané věci vztahovala oznamovací povinnost ohledně činu, který byl kladen za vinu obviněné, pak z toho logicky vyplývá, že ohledně okolností tohoto činu, byť se o nich dověděli při výkonu svého povolání, mohli být vyslýcháni a mohli vypovídat jako svědkové bez jakýchkoli dalších podmínek.

Argumentace nálezem Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2006, sp. zn. I. ÚS 321/06, je ve vztahu k posuzovanému případu nepřiléhavá. Právní názor Ústavního soudu ohledně mlčenlivosti zdravotnických pracovníků a ohledně nutnosti dodržení postupu podle § 8 odst. 5 tr. ř., pokud mají být vyslýcháni jako svědci o okolnostech, na které se vztahuje povinnost mlčenlivosti, byl vysloven v kauze, v níž byl obviněný stíhán pro restný čin ublížení na zdraví podle § 224 odst. 1, 2 tr. zák. (zákon č. 140/1961 Sb., restní zákon, ve znění pozdějších předpisů). Tento restný čin ovšem nebyl uveden mezi restnými činy, na které se vztahovala oznamovací povinnost podle tehdy účinného ustanovení § 168 odst. 1 tr. zák. Povinnost mlčenlivosti zdravotnických pracovníků ve věci, v níž rozhodoval Ústavní soud, tedy nebyla dotčena oznamovací povinností podle § 168 odst. 1 tr. zák., a proto bylo možné vyslýchat je jako svědky o okolnostech, na které se vztahovala povinnost mlčenlivosti, pouze za předpokladu, že byly splněny podmínky ustanovení § 8 odst. 5 tr. ř.

Je tedy zřejmé, že v posuzované věci obviněné I. B. nebyly výsledky svědků z okruhu zdravotnických pracovníků záchranné služby vadně provedenými úkony a že výpovědi těchto svědků byly použitelné jako důkaz.

Jinak tomu je, pokud jde o výpovědi svědků, kterými byli policisté zasahující na místě činu a kteří rovněž potvrdzovali, že poškozený D. L. se před nimi vyjadřoval k věci tak, že za pachatele svého napadení označoval obviněnou. Pokud se policisté před zahájením restního

stíhání v rámci šetření na místě dotazovali poškozeného na to, co se stalo, vyžadovali tím od něho vysvětlení podle § 158 odst. 3 písm. a) tr. ř. a měli o takovém vysvětlení sepsat úřední záznam podle § 158 odst. 5 tr. ř. (ve znění účinném v době činu). Úřední záznam podle tohoto ustanovení ovšem nebylo možné použít jako důkaz. Nepoužitelnost úředního záznamu o vysvětlení podaném podle § 158 odst. 3 písm. a) tr. ř. nebylo možno obejít tím, že policisté byli v postavení svědků vyslechnuti k tomu, jak se k věci před nimi poškozený při jejich šetření na místě vyjadřoval. Lze proto přisvědčit obviněné v tom, že svědecké výpovědi policistů byly nepoužitelným důkazem. Odhlédne-li se od svědeckých výpovědí policistů, nevystává tím v otázce totožnosti obviněné s pachatelem útoku proti poškozenému extrémní rozpor mezi skutkovými zjištěními soudů a provedenými důkazy, protože zbývající důkazy, které byly provedeny bezvadně a kterými byly svědecké výpovědi zdravotnických pracovníků záchranné služby, evidentně jsou dostatečným podkladem skutkových zjištění soudů.

Soudy považovaly za usvědčující důkaz také obsah záznamu telefonického hovoru mezi poškozeným a záchrannou službou, jejíž pomoc si poškozený přivolal prostřednictvím telefonu. Obviněná namítala, že poškozený nedal souhlas k použití tohoto záznamu, označila tento důkaz za nepoužitelný a odkázala na náleží Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2006, sp. zn. I. ÚS 191/05. V tomto náleží, kterým bylo rozhodnuto v civilní kauze týkající se ochrany osobnosti, Ústavní soud vyslovil právní názor, že „magnetofonový záznam telefonického hovoru fyzických osob je záznamem projevů osobní povahy hovořících osob a takový záznam může proto být použit (i jako důkaz v občanském soudním řízení) zásadně jen se svolením fyzické osoby, která byla účastníkem tohoto hovoru“. V posuzovaném případě obviněné I. B. však nešlo o skrytě pořizovaný záznam soukromého telefonického hovoru dvou fyzických osob, jak tomu bylo v kauze, v níž rozhodl Ústavní soud citovaným náleží. Poškozený D. L. se telefonicky obrátil na záchrannou službu se žádostí o pomoc, přičemž sdělil údaje o svém zranění a o tom, kdo mu ho způsobil. Obrátil se tedy na veřejnou instituci, o které musel z povahy věci předpokládat, že hovor zaznamenává již proto, aby měla podklad k příslušnému zásahu či jinému opatření. Vezme-li se za tohoto stavu v úvahu, že na jedné straně stojí ústavně garantované právo poškozeného na ochranu soukromého života, které zahrnuje i právo rozhodnout podle vlastního uvážení o zpřístupnění skutečností z jeho soukromí, a že na druhé straně stojí veřejný zájem na objasnění trestného činu, který spadá do kategorie zvláště závažných zločinů, a na potrestání jeho pachatele, pak je třeba připustit, že dosažení účelu trestního řízení může být spojeno s nezbytným zásahem do osobnostních práv poškozeného jako jiné osoby, než proti které se řízení vede. Tento zásah však nesmí být v rozporu s principem proporcionality. Takový rozpor v dané věci není. Trestní stíhání

obviněné bylo možné vést i proti vůli poškozeného. Negativní vztah poškozeného k trestnímu stíhání obviněné zásadně nemohl být důvodem nepřipustnosti získávání nezbytných informací o jeho zdravotním stavu konkretizovaných údaji o jeho zranění a o tom, kdo mu ho způsobil. Poškozený může zcela samostatně rozhodovat pouze o zájmech, které se týkají jen jeho, ale nemůže sám rozhodovat o zájmech, které se týkají společnosti jako celku. Potřeba ochrany života a zdraví je evidentně celospolečenským zájmem, který se uplatňuje prostřednictvím trestního řízení. Pokud by mělo být dokazování v trestním řízení limitováno tím, že obsah telefonického hovoru, jímž poškozený volal záchrannou službu, by jako důkaz byl použitelný jen se souhlasem poškozeného, pak by to vedlo jednak k nepřiměřenému posílení pozice poškozeného jako strany trestního řízení, jednak k významnému ztížení objektivního zjištění skutkového stavu věci. Použití důkazu, kterým byl záznam telefonického hovoru, při němž poškozený D. L. volal záchrannou službu, bylo vedeno legitimním účelem, tj. potřebou náležitého objasnění skutkového stavu ve věci zvláště závažného zločinu. Zároveň nešlo o žádný nepřiměřený zásah, což je zřejmé z povahy instituce, na kterou se poškozený obrátil, a z obsahu informací, které při hovoru sdělil. Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že záznam telefonického volání poškozeného na záchrannou službu nebyl nepoužitelný důkaz, a vycházel v tomto směru z nálezu Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2006, sp. zn. I. ÚS 321/06 (viz bod V. odůvodnění nálezu).

Za uvedeného stavu nejsou námitky obviněné proti použitelnosti některých důkazů dovolacím důvodem. Zbývá dodat, že dovolacím důvodem není ani další polemika obviněné s důkazy, se skutkovými zjištěními soudů a se způsobem, jímž soudy hodnotily důkazy. Dovolání obviněné v části, v níž bylo podáno s odkazem na ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., je dovoláním podaným z jiného než zákonného dovolacího důvodu.

Dotčené právní předpisy: § 368 tr. zákoník, § 89 odst. 2 tr. ř.

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2013, sp. zn. 8 Tz 39/2013, kat. A.*

Pozn.: K projednání evidenčním senátem. Předsedovi kolegia bude navrženo zpracování návrhu stanoviska.

Právní věta:

I. Odvolací soud, který může vyslovit závazný právní názor i v otázkách provádění důkazů, je povinen v rámci své další přezkumné činnosti posuzovat, zda byly jeho pokyny ve smyslu § 264 odst. 1 tr. ř. splněny, zejména, zda dokazování, které požadoval provést, bylo realizováno v souladu s jeho pokyny. Projednával-li v takové situaci znovu odvolání obviněného, které směřuje proti výroku o vině, a shledá, že soud prvního stupně jím vyslovený právní názor na rozsah provedeného dokazování nesplnil a skutková okolnost, již bylo potřeba prokazovat, objasněna nebyla, jde o vadu řízení, jež vydání napadeného rozhodnutí předcházelo, a proto odvolací soud nemůže odvolání zamítnout podle § 256 tr. ř. s odkazem na to, že obviněný v odvolání již nenamítal skutečnost, k jejímuž objasnění bylo dříve napadené rozhodnutí zrušeno a věc vrácena k novému pojednání (§ 259 odst. 1 tr. ř.). Odvolací soud je v takovém případě povinen přezkoumat ve smyslu § 254 odst. 1 tr. ř. řízení, jež vydání napadeného rozsudku předcházelo, a tedy i posoudit, zda soud prvního stupně splnil povinnosti vyplývající z ustanovení § 264 odst. 1 tr. ř., a to bez ohledu na obsah konkrétních odvolacích námitek obviněného. Nemůže tudíž dospět k závěru, že je ve své přezkumné činnosti omezen toliko na odvoláním vytykané vady, v důsledku čehož nemusí na svém předchozím právním názoru trvat.

II. O provokaci se jedná, pokud některá policejní složka dospěje za situace, kdy žádné konkrétní podezření u určité osoby přípravy, pokusu či páčání konkrétního trestného činu není dáno, k závěru, že by se za určitých podmínek a okolností mohla takového trestného činu dopustit a pro jeho případné spáchání jí bez jejího vědomí vytvoří předpoklady a podmínky. Jestliže je obviněný k činu, jenž mu je kladen za vinu, vyprovokován v rámci zkoušky spolehlivosti podle § 107 zák. č. 273/2008 Sb. § 41 podle zák. 341/2011 Sb., jde o vybočení z přesně vymezených hranic, v jejichž rámci má probíhat zákonný a zároveň spravedlivý proces (zaručený čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod) vytyčený pravidly stanovenými v trestním řádu, neboť se jednalo o čin iniciovaný policií, a tedy provokaci. V takovém případě nemůže zkouška spolehlivosti, resp. její výsledek v podobě obrazového a zvukového záznamu či úřední záznam o ní sepsaný (§ 107 odst. 4 zák. č. 273/2008 Sb.) sloužit jako důkaz ve smyslu § 89 odst. 2 tr. ř., pokud se toto řízení vede pro skutek, který byl předmětem zkoušky spolehlivosti. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I. Jak z uvedeného vyplývá, odvolací soud ve svém prvním usnesení ze dne 22. 6. 2011, sp. zn. 8 To 235/2011, jako důvod, pro který věc na základě prvního odsuzujícího rozsudku zrušil a vrátil k došetření, označil vady v průběhu dokazování a požadoval, aby je soud prvního stupně napravil. Z tohoto důvodu soudu prvního stupně uložil, aby vyslechl příslušníky Inspekce za účelem objasnění, zda taška obsahovala uvedené finanční prostředky, a vyslovil závěr, že zajištěné nepřímé důkazy netvořily ucelený a nepřerušovaný řetězec skutečností vedoucí k závěru o vině obviněného. **Při těchto výtkách majících bezprostřední význam pro správnost výroku o vině, když shledal v postupu soudu prvního stupně konstatované vady, nemohl odvolání obviněného zamítnout.**

Rozhodnutí odvolacího soudu je tak vnitřně rozporné, neboť při závěru o nedostatečně zjištěném skutkovém stavu a vyjádřených pochybnostech bylo odvolání obviněného jako nedůvodné zamítnuto. Tím soud druhého stupně nedostal povinností vymezeným v ustanovení § 254 odst. 1 tr. ř. ani § 256 tr. ř., a nerespektoval ani podmínky a postupy zakotvené v § 2 odst. 5 tr. ř.

Na základě těchto skutečností je zřejmé, že **odvolací soud rezignoval na své dříve vyslovené skutkové a potažmo i právní názory, neboť, ač shledal, že nebyly soudy splněny a dostatečně respektovány, již na jejich provedení netrval s argumentem, že je nebyl povinen přezkoumávat.** Odůvodnění svého rozhodnutí tak vystavěl na dvou protichůdných závěrech, když na jedné straně rozvedl, z jakých důvodů dokazování nebylo řádné a úplně provedeno, a že soud prvního stupně neprokázal vše, co mu uložil, a současně na druhé straně vyslovil, že skutkový stav je dostatečně zjištěný. **Odvolací soud tak při zjištění, že soud prvního stupně nevyhověl jeho požadavkům vysloveným v předchozím rozhodnutí, měl důsledně tuto skutečnost zvážit a vyvodit z ní potřebná a nezbytná opatření (§ 264 tr. ř.). Především však byl odvolací soud rozhodující na základě odvolání obviněného podaného proti výroku o vině povinen zkoumat všechny rozhodné skutečnosti, které mají ve vztahu k celému výroku o vině význam, tj. i řízení, které vydání tohoto výroku předcházelo (§ 254 odst. 1 tr. ř.).** V takovém případě odvolací soud nemohl přezkoumávat jen některou část výroku o vině, resp. skutkovou okolnost, ale protože byl napadán odvoláním celý výrok o vině, měl posuzovat správnost všech skutečností, od nichž se vina obviněného odvíjí.

II. Z uvedeného tedy plyne, že **je nepřipustné, aby policejní orgány jako orgány státu naváděly jiného ke spáchání trestné činnosti, posilovaly jeho vůli spáchat trestný čin či mu jakoukoli formou pomáhaly.** Je totiž nepřipustným porušením čl. 39 Listiny základních

práv a svobod, pakliže jednání státních orgánů (Policie České republiky) se stává součástí skutkového děje, celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestné jednání skládá (např. provokace či iniciování trestného činu). Jak Ústavní soud konstatoval v řadě svých nálezů, **zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin, resp. takový podíl státu na jednání osoby, jehož důsledkem je trestní kvalifikace tohoto jednání, je nepřipustný.** Takový postup policejních orgánů je současně i vybočením z přesně vymezených hranic, v jejichž rámci má probíhat zákonný a zároveň spravedlivý proces zaručený čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (srov. nález Ústavního soudu ze dne 25. 3. 2003, sp. zn. II. ÚS 710/2001, uveřejněný pod č. 100 ve sv. 30 Sb. nál. a usn. ÚS ČR). **Jednání osoby, která zkoušku provádí, musí mít tedy charakter takového jednání, aby zkoušenou osobu zásadně přímo, aktivně nepodněcovalo k realizaci toho, co sama nemá v úmyslu konat.** O policejní provokaci by se nemuselo jednat, jestliže by skrytá policejní aktivita byla pouze reakcí na jednání pachatele, jenž byl schopen čin spáchat nezávisle i bez zvláštního přispění ze strany policie, projevil úmysl ho spáchat a tento svůj úmysl začal naplňovat (srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci Lüdi proti Švýcarsku). O provokaci jde tehdy, **jestliže některá policejní složka dospěje za situace, kdy žádné konkrétní podezření u určité osoby přípravy, pokusu či páchání konkrétního trestného činu není dáno, k závěru, že by se za určitých podmínek a okolností mohla takového trestného činu dopustit a pro jeho případné spáchání jí bez jejího vědomí vytvoří předpoklady a podmínky.** V návaznosti na to již i Nejvyšší soud obdobně vyjádřil, že pokud policista vstoupí do kontaktu s pachatelem a určitým způsobem ovlivňuje jeho jednání, vždy se tak může stát výlučně na podkladě zákona, formou a v rozsahu zákonem stanoveném. Tento vstup policie musí mít charakter pasivního jednání, aby pachatele nepodněcovalo k realizaci toho, co sám nemá v úmyslu konat (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 7. 2006, sp. zn. 5 Tdo 718/2006). [...] V projednávané věci Inspektor v rámci zkoušky spolehlivosti na základě § 107 zák. č. 273/2008 Sb. postupoval tak, aby obviněného zásadně přímo, aktivně podněcoval k realizaci toho, co sám nemá v úmyslu konat, a tak nepřipustně v rozporu s článkem 39 Listiny základních práv a svobod se toto jednání státního orgánu stalo součástí skutkového děje. **Lze proto dospět k závěru, že se jednalo o provokaci (iniciování trestného činu), a tedy šlo o nepřipustný zásah státu do skutkového děje.**

Dotčené předpisy: § 2 odst. 5 tr. ř., § 254 odst. 1 tr. ř., § 264 tr. ř., § 89 odst. 2 tr. ř.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. listopadu 2013, sp. zn. 5 Tdo 1010/2013, uveřejněné pod číslem 34/2014 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

I. Pokud byly za využití oprávnění celního úřadu nebo celního ředitelství podle § 41 odst. 3 zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění účinném do 31. 12. 2012, vstoupit za účelem kontroly do každé provozní budovy, místnosti nebo místa, kde jsou vyráběny, zpracovávány nebo skladovány vybrané výrobky, včetně prostor, o kterých je známo nebo se dá důvodně předpokládat, že se v nich vybrané výrobky vyrábějí, zpracovávají nebo skladují, a to i bytu, který je užíván pro účely podnikání, provedeny v souladu se zákonem úkony, které předcházely zahájení trestního stíhání, jsou výsledky těchto úkonů využitelné i pro dokazování v následujícím trestním řízení. *)

II. Stejně závěry platí i pro další subjekty, které mají na základě zákona obdobné oprávnění, např. policisté (srov. § 40 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů), obecní policisté (srov. § 16 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů) nebo hasiči (srov. § 5 zákona č. 238/2000 Sb., o hasičském záchranném sboru, ve znění pozdějších předpisů).

III. V případě, že je dáno odůvodněné podezření ze spáchání trestného činu, nesmí být svévolným využitím oprávnění provádět kontrolu nebo jiným výkonem pravomoci příslušného orgánu podle zvláštního zákona obcházeny podmínky podle trestního řádu pro provedení domovní prohlídky (§ 82 odst. 1 a § 83 tr. ř.), prohlídky jiných prostor a pozemků (§ 82 odst. 2 a § 83a tr. ř.), osobní prohlídky (§ 82 odst. 3, 4 a § 83b tr. ř.) apod.

*) pozn.: Po novele provedené zákonem č. 407/2012 Sb., která s účinností od 1. 1. 2013 vypustila odstavec 3 § 41 zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů, srov. oprávnění správce daně /úřední osoby/ uvedená ustanovení § 81 odst. 1 a § 86 odst. 4 zákona č. 280/2009 Sb., daňového řádu, ve znění pozdějších předpisů. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 27. 2. 2013, podal nejvyšší státní zástupce dovolání v neprospěch obviněného V. V. B. z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. V podrobnostech nejvyšší státní zástupce uvedl, že vstup do různých objektů

není jen výsadou orgánů činných v trestním řízení. Mimo režim trestního řádu jsou oprávněni vstoupit do bytu nebo do jiného uzavřeného objektu například policisté, obecní policisté nebo hasiči. Podle § 41 odst. 3 zákona č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění účinném do 31. 12. 2012 (dále jen „ZSD“), příslušelo takové právo rovněž celním úřadům. Zásadní otázkou je, zda poznatky opatřené při shora popsanych vstupech do bytů či jiných prostor mohou být využity jako důkaz v trestním řízení. Obviněný V. V. B. shrnul, že dovoláním napadené usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem je správné, neboť zohledňuje tu okolnost, že došlo k provedení zákroku, který jednoznačně vykazuje znaky prohlídky jiných prostor, přičemž k jejímu provedení nebyly splněny nezbytné podmínky.

Nejvyšší soud přezkoumal jak rozhodnutí soudů nižších stupňů, tak i předložený spisový materiál, a došel k následujícím zjištěním. Podle ustanovení § 41 odst. 3 ZSD, ve znění účinném do 31. 12. 2012, kterýkoliv celní úřad nebo celní ředitelství byly oprávněny vstupovat do každé provozní budovy, místnosti nebo místa, kde jsou vyráběny, zpracovávány nebo skladovány vybrané výrobky. Celní úřad nebo celní ředitelství byly také oprávněny vstupovat do prostor, o kterých je známo nebo se dá důvodně předpokládat, že se v nich vybrané výrobky vyrábějí, zpracovávají nebo skladují. Toto právo měli také, šlo-li o byt, který je užíván pro účely podnikání. Nejvyšší státní zástupce ve svém dovolání odkázal především na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 11. 2010, sp. zn. 8 Afs 51/2010, z něž se podává, že na základě ustanovení § 43 a § 31 odst. 9 daňového řádu jsou správci daně oprávněni vyzvat daňový subjekt k určité součinnosti. Při použití výkladu "ad maiori a minus" je třeba konstatovat, že nepovažuje-li se za rozhodnutí výzva, která daňovému subjektu ukládá aktivní plnění (§ 43 daňového řádu: vyjádřit se k určitým pochybnostem správce daně ohledně správnosti, průkaznosti nebo úplnosti podaného daňového přiznání nebo hlášení, a předložení důkazních prostředků, § 31 odst. 9 daňového řádu: prokázat určité skutečnosti), pak zásadně nemůže jít o rozhodnutí, je-li subjekt toliko vyzván k umožnění vstupu do určitých objektů a umožnění provést šetření správním orgánem. Stěžovatel byl vyzván k plnění povinnosti umožnit žalovanému vstup do objektů sloužících k provozu jeho podniku a k umožnění realizovat oprávnění žalovaného podle § 15 daňového řádu; povinnost spolupráce ostatně daňovým subjektům ukládá § 2 odst. 9 daňového řádu. Z uvedeného je zřejmé, že Nejvyšší správní soud posuzoval případ, kdy stěžovatel byl vyzván k poskytnutí součinnosti při výkonu správy spotřební daně, kdy celní orgán se domáhal, aby žalobce podle § 41 odst. 3 ZSD umožnil jeho zaměstnancům vstup do provozní budovy, do místností nebo míst, kde jsou vyráběny, zpracovávány nebo skladovány vybrané výrobky žalobce. Nejvyšší správní soud přitom vyhodnotil, že celníci mohou vstupovat do provozoven a skladů daňového subjektu.

V téže věci byla podána ústavní stížnost, kterou Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 25. 5. 2011, sp. zn. I. ÚS 3598/10, odmítl. Své rozhodnutí odůvodnil tím, že podle § 41 odst. 3 ZSD platí, že kterýkoliv celní úřad nebo celní ředitelství jsou oprávněny vstupovat do každé provozní budovy, místnosti nebo místa, kde jsou vyráběny, zpracovávány nebo skladovány vybrané výrobky. Celní úřad nebo celní ředitelství jsou také oprávněny vstupovat do prostor, o kterých je známo, nebo se dá důvodně předpokládat, že se v nich vybrané výrobky vyrábějí, zpracovávají nebo skladují. Toto právo mají také, jde-li o byt, který je užíván pro účely podnikání. Ve věci stěžovatelky tedy nedošlo uložením povinností, jak jsou uvedeny ve výzvě k poskytnutí součinnosti Celního úřadu Žďár nad Sázavou k nezákonnému zásahu do jejich základních práv. Pokud stěžovatelka poukazuje na to, že některé z povinností jí byly uloženy v rámci místního šetření – byt' vůči stěžovatelce není vedeno žádné daňové řízení – pak Ústavní soud odkázal na ustanovení § 15 odst. 1 zákona o správě daní a poplatků, podle něhož platí, že správce daně je oprávněn v souvislosti s daňovým řízením provádět místní šetření jak u subjektu daně, tak i u jiných osob; podle § 15 odst. 5 téhož zákona jsou daňový subjekt a třetí osoby povinny poskytnout pracovníku správce daně všechny přiměřené prostředky a pomoc potřebnou k účinnému provedení místního šetření, zejména mu podat potřebná vysvětlení.

Při řešení otázky zda je možné jako důkaz v trestním řízení využít i poznatky, které při výkonu své působnosti opatřily jiné orgány než orgány činné v trestním řízení podle jiných předpisů než podle trestního řádu, nejvyšší státní zástupce odkázal také na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1363/2011, publikované pod č. 50/2012 Sb. rozh. tr. Byť v tomto rozhodnutí neřeší Nejvyšší soud totožnou otázku, je možné z něj dovodit, že v předmětné věci prováděl celní orgán (hlídka mobilního dohledu) celní prohlídku podle zákona č. 185/2004 Sb., o celní správě České republiky. K tomu využili celníci svých oprávnění ke kontrole osob a dopravních prostředků podle ustanovení § 37 zákona č. 13/1993 Sb., celního zákona, ve znění účinném do 31. 12. 2012. V rozhodnutí se konkrétně uvádí, že v projednávané věci bylo podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno trestní stíhání obviněné na základě kontroly provedené celním úřadem. Ve smyslu § 5 odst. 3 písm. a), p), q) zákona č. 185/2004 Sb., o celní správě České republiky, celní úřad, který je oprávněn provádět dohled a kontrolu, provádí řízení o porušení celních předpisů, stanoví-li tak zvláštní právní předpis, a rozhoduje o zajištění zboží důležitého pro řízení o porušení celních předpisů. Pravomoci celníka jsou upraveny v hlavě třetí zákona č. 13/1993 Sb., celního zákona, kde je mezi jinými právy a povinnostmi v ustanovení § 37 zakotveno i oprávnění ke kontrole osob a dopravních prostředků, v rámci něhož je při výkonu své působnosti celník oprávněn zastavovat osoby

a dopravní prostředky, provádět kontrolu zavazadel, dopravních prostředků, jejich nákladů, přepravních a průvodních listin. Při kontrole dopravních prostředků a jejich nákladů, a rovněž je oprávněn použit speciální rentgenovou techniku. Při zastavování dopravních prostředků postupuje celník obdobně jako příslušník Policie České republiky. S ohledem na uvedené skutečnosti je zřejmé, že v daném případě úkony, které předcházely zahájení trestního stíhání, byly provedeny státními orgány v rámci jejich pravomoci, a jsou tudíž využitelné i pro toto trestní řízení. Podklady, které byly v rámci tohoto postupu celními orgány zpracovány, mohou být použity jako důkazy ve smyslu § 89 odst. 2 tr. ř., podle něhož za důkaz slouží vše, co může přispět k objasnění věci. V daném případě nebyly zjištěny skutečnosti, které by podle § 89 odst. 3 tr. ř. vylučovaly použití takového důkazu, neboť nebylo prokázáno, že by uvedenými celními postupy došlo k získání důkazu nezákonným způsobem nebo donucením. Soudu proto ve smyslu usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1363/2011, nic nebránilo, aby opřel své rozhodnutí i o důkazy, které vyplynuly z předmětné celní kontroly.

Z ustanovení § 41 odst. 3 ZSD podle Nejvyššího soudu lze v návaznosti na uvedenou ustálenou judikaturu obecně dovodit, že hlídka mobilního dohledu Celního úřadu Chomutov je oprávněna vstoupit za účelem kontroly podle ustanovení § 41 odst. 3 ZSD do každé provozní budovy, místnosti nebo místa, kde jsou vyráběny, zpracovávány nebo skladovány vybrané výrobky, včetně prostor, o kterých je známo nebo se dá důvodně předpokládat, že se v nich vybrané výrobky vyrábějí, zpracovávají nebo skladují, a to i bytu, který je užíván pro účely podnikání. Pokud v té souvislosti hlídka provedla zákonným způsobem úkony, které předcházely zahájení trestního stíhání, v rámci své pravomoci, jsou výsledky těchto úkonů využitelné i pro následující trestní řízení. Proto podklady, které jsou v rámci takového postupu celními orgány zpracovány, mohou být použity jako důkazy ve smyslu § 89 odst. 2 tr. ř., podle něhož za důkaz slouží vše, co může přispět k objasnění věci. Obdobné závěry platí i pro další subjekty, které mají na základě zákona obdobné oprávnění, např. policisté (srov. § 40 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky), obecní policisté (srov. § 16 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii) nebo hasiči (srov. § 5 zákona č. 238/2000 Sb., o hasičském záchranném sboru).

V návaznosti na tento obecný závěr se Nejvyšší soud v souladu s napadeným rozhodnutím odvolacího soudu dále zaměřil na to, zda uvedeným postupem hlídky mobilního dohledu Celního úřadu Chomutov podle jiných právních předpisů nebyly obcházeny podmínky domovní a osobní prohlídky, prohlídky jiných prostor a pozemků podle trestního řádu, což i nejvyšší státní zástupce ve svém dovolání považuje za samozřejmý předpoklad pro použití

výsledků předmětné kontroly provedené hlídkou mobilního dohledu (viz str. 4 dovolání). Nejvyšší státní zástupce svůj závěr, že nedošlo k obcházení zákona, opřel o tvrzení, že celníci zde provedli obvyklou kontrolu zaměřenou na značení tabákových výrobků a lihu. Objekt vytipovali náhodně. Neznačené tabákové výrobky na místě skutečně našli. Nic tak nenaváděje tomu, že by se z jejich strany jednalo o svévolné zneužití jejich pravomocí za účelem obejití podmínek pro vstup do objektu podle trestního řádu. S tímto závěrem nejvyššího státního zástupce však nelze souhlasit, a to i přes tvrzení svědka P. J., který uvedl, že jeli na kontrolu značení lihu a tabákových výrobků do obce L. do konkrétního krámu a tam provedli kontrolu, obchod vytipovali náhodně, nebylo to na konkrétní podnět (srov. č. 1. 104 spisu). Z výpovědi svědka J. L., pracovníka celní správy, učiněné v hlavní líčení totiž vyplývá, že v tomto obchodě už jednou na kontrole byl, výsledek kontroly byl podobný. Měl informaci, že tam dochází k prodeji tabákových výrobků nadále, proto tam on sám naplánoval kontrolu a proto tam jeli. Pokud jde o předchozí kontrolu, tak předtím ta kontrola byla prováděna také celníky, ale i policejním orgánem, a ti měli i povolení státního zástupce k prohlídce bytových prostor a měli s sebou překladatele, bylo to v rámci jiného institutu (v podrobnostech srov. č. 1. 83 p. v. a násl. spisu). Podle názoru Nejvyššího soudu z toho vyplývá, že nešlo o kontrolu v náhodně vytipovaném obchodu, jak tvrdí nejvyšší státní zástupce v podaném dovolání.

Správnosti těchto závěrů Nejvyššího soudu a vědomosti J. L., jako referenta mobilního dohledu Celního úřadu Chomutov, o povinnosti oznamovat skutečnosti nasvědčující spáchání trestného činu svědčí i jeho vlastní činnost v rámci této věci, která vyplývá z obsahu spisu, když to byl právě on sám, který krátce po provedení kontroly zaměřené na značení tabákových výrobků v prodejně Potraviny – smíšené zboží, L., dne 31. 1. 2012 za Celní úřad Chomutov podává oznámení o skutečnostech nasvědčujících spáchání trestného činu porušení předpisů o nálepkách a jiných předmětech k označení zboží podle § 244 tr. zákoníku. Na základě tohoto oznámení pak podle § 158 odst. 3 tr. ř. Celní ředitelství Ústí nad Labem, Odbor pátrání a dohledu, sepsalo dne 1. 2. 2012 záznam o zahájení úkonů trestního řízení.

S ohledem na shora uvedené konkrétní okolnosti, které vyplývají z provedení dokazování, a dalších skutečností vyplývajících z přezkoumávaného spisu Nejvyšší soud dospěl k závěru, že je správný závěr odvolacího soudu, že popsáný postup je nepřipustným obcházením zákona v ustanovení § 83a tr. ř. a důkazy takovým postupem získané jsou pro další trestní řízení v této věci a zejména pro rozhodnutí o vině zcela nepoužitelné, když na místě byla fakticky provedena prohlídka jiných prostor, a to bez předchozího souhlasu soudce na základě jim vydaného příkazu k prohlídce jiných prostor, který by byl vydán podle návrhu státního zástupce. Souhlas soudce nebyl vyžádán prostřednictvím státního zástupce ani dodatečně,

pokud by se jednalo o věc, která nesnese odkladu. Ve spise není založen rovněž ani písemný souhlas obviněného jako uživatele dotčených prostor s provedením jejich prohlídky. Jak vyplývá z rozkazu ke službě, prováděla výše zmíněná hlídka mobilního dohledu kontrolní činnost, a to výslovně zaměřenou i na neznačené tabákové výrobky, avšak ve skutečnosti šlo s ohledem na uvedené okolnosti o zajišťování důkazů ve smyslu trestního řádu. Pokud členové hlídky mobilního dohledu prohlídku prostor fakticky provedli a zajistili důkazy důležité pro trestní řízení, není možno se spokojit s tím, že tak učinili na základě rozkazu. Daný postup je nepřipustným obcházením zákona a důkazy takovým postupem získané jsou pro další trestní řízení ve věci a zejména pro rozhodnutí o vině zcela nepoužitelné. Pro úplnost Nejvyšší soud v této souvislosti dodává, že pokud nejvyšší státní zástupce v podaném dovolání uvádí příklady „obcházení zákona“, spočívající např. v tom, že jiný orgán vůbec neměl důvod k výkonu své působnosti (policista pokud by se v domě nenacházel zemřelý ani týrané zvíře, hasič aniž by v domě došlo k požáru, celník aniž by měl důvod kontrolovat odvod spotřební daně), anebo by takový orgán vykonal vstup do objektu pouze v návaznosti na žádost orgánu činného v trestním řízení a v reakci na jeho potřeby zjednat si tam při šetření nějaké trestní věci vstup mimo podmínky stanovené trestním řádem, nejde podle názoru Nejvyššího soudu v těchto příkladech o obcházení zákona, ale o přímé a svévolné vykonávání pravomoci uvedených orgánů v rozporu se zákonem, tedy o přímé porušení zákona (§ 40 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, § 5 zákona č. 238/2000 Sb., o hasičském záchranném sboru, § 41 odst. 3 ZSD).

Nejvyšší soud k tomu považuje za nutné zdůraznit, že uvedený závěr o obcházení zákona a nepoužitelnosti takovým postupem získaných důkazů se týká pouze této konkrétní trestní věci na základě konkrétně uvedených skutečností, které tuto kontrolu provedenou podle rozkazu provázely. Není totiž pochyb o tom, jak již bylo shora uvedeno, že pokud jde o obdobné kontroly prováděné aniž by v posuzovaném případě bylo dáno odůvodněné podezření o spáchání trestného činu kontrolovanou osobou nebo kontrolovanými osobami, je hlídka mobilního dohledu příslušného celního úřadu oprávněna vstoupit za účelem kontroly podle ustanovení § 41 odst. 3 ZSD do každé provozní budovy, místnosti nebo místa, kde jsou vyráběny, zpracovávány nebo skladovány vybrané výrobky, včetně prostor, o kterých je známo nebo se dá důvodně předpokládat, že se v nich vybrané výrobky vyrábějí, zpracovávají nebo skladují, a to i bytu, který je užíván pro účely podnikání. Pokud v té souvislosti hlídka provede zákonným způsobem úkony v rámci své pravomoci, jsou výsledky těchto úkonů, které pak teprve vedou k takovému důvodnému podezření ze spáchání trestného činu, využitelné i pro následující trestní řízení. Proto podklady, které jsou v rámci takového postupu

celními orgány (správcem daně) zpracovány, mohou být použity jako důkazy ve smyslu § 89 odst. 2 tr. ř., podle něhož za důkaz slouží vše, co může přispět k objasnění věci (srov. shora citované usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1363/2011). Obdobné závěry platí i pro další subjekty, které mají na základě zákona obdobné oprávnění, např. policisté (srov. § 40 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky), obecní policisté (srov. § 16 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii) nebo hasiči (srov. § 5 zákona č. 238/2000 Sb., o hasičském záchranném sboru).

Dotčené právní předpisy: § 89 tr. ř., § 82 a násl. tr. ř.

Uvedeno také: Domovní prohlídka (§ 82 a násl. tr. ř.)

Heslo: Zákaz výslechu svědka (§ 99 odst. 2 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. ledna 2011, sp. zn. 7 Tdo 1429/2010, uveřejněné pod číslem 37/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Příslušník Policie České republiky je povinen vypovídat jako svědek v trestním řízení i o skutečnostech, ohledně nichž je jinak podle § 115 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, povinen zachovávat mlčenlivost, tj. o skutečnostech, s nimiž se seznámil při plnění úkolů policie nebo v souvislosti s nimi a které v zájmu zabezpečení úkolů policie nebo v zájmu jiných osob vyžadují, aby zůstaly utajeny před nepovolanými osobami. Podle § 115 odst. 3 citovaného zákona se totiž policista nemůže dovolávat povinnosti mlčenlivosti mimo jiné vůči orgánům činným v trestním řízení, takže před svým výslechem nemusí být zproštěn této povinnosti podle § 115 odst. 4 citovaného zákona a neplatí u něj ani zákaz výslechu podle § 99 odst. 2 tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud zdůraznil, že obviněný založil dovolání na námitce, že svědkyně V. S. byla příslušnicí Policie České republiky a podle § 115 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, byla povinna zachovávat mlčenlivost, jelikož nebyla této mlčenlivosti postupem podle § 115 odst. 4 uvedeného zákona zbavena, a soud takto provedeným výslechem postupoval v rozporu s § 99 odst. 2 tr. ř. Touto argumentací

dovolatel nenapadá nesprávné právní posouzení skutku nebo jiné nesprávné hmotně právní posouzení, nýbrž brojí proti postupu soudu při dokazování. Jak je již výše uvedeno, není možné pod uplatněným dovolacím důvodem namítat samotné skutkové zjištění soudu nebo to, jak soud hodnotil důkazy, v jakém rozsahu provedl dokazování, jak postupoval při provádění důkazů apod. Nejedná se totiž o aplikaci hmotného práva, ale o rovinnu procesně právní, zejména ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř. o postupu orgánů činných v trestním řízení při zjišťování skutkového stavu a při hodnocení důkazů. Navíc tato námitka byla přezkoumávána již v odvolacím řízení a soud II. stupně se s ní na str. 4 odůvodnění rozhodnutí věcně správně vypořádal, byť s odkazem na předchozí zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. Obviněný tedy neuvádí žádnou námitku, která by spadala pod uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Nejvyšší soud současně nad rámec dovolacích důvodů uvedl, že postupem nalézacího soud při provedení výslechu svědkyně V. S. nedošlo k žádnému pochybení. Podle § 115 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., policista, zaměstnanec policie, inspektor nebo zaměstnanec inspekce jsou povinni zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, se kterými se seznámili při plnění úkolů policie, inspekce nebo v souvislosti s nimi, a které v zájmu zabezpečení úkolů policie, inspekce nebo v zájmu jiných osob vyžadují, aby zůstaly utajeny před nepovolanými osobami. Tato povinnost trvá i po skončení služebního nebo pracovního poměru. Podle § 115 odst. 3 zákona č. 273/2008 Sb. povinnosti mlčenlivosti se nemůže policista, zaměstnanec policie, inspektor nebo zaměstnanec inspekce dovolávat vůči policejnímu orgánu, státnímu zástupci, soudu, jinému bezpečnostnímu sboru včetně bezpečnostního sboru státu Evropské unie, kontrolním orgánům podle tohoto zákona a vůči ministerstvu, pokud jde o údaje potřebné k plnění jejich působnosti na základě zákona nebo mezinárodní smlouvy. Nelze souhlasit s tvrzením obviněného, že ustanovení § 115 odst. 3 označeného zákona neznamena průlom do povinnosti mlčenlivosti v postavení svědka. Citované ustanovení uvádí výjimky, při kterých se nelze domáhat této mlčenlivosti. Takové stanovisko je rovněž zaujato v komentáři k zákonu č. 273/2008 Sb., který uvádí, že toto ustanovení explicitně stanoví, které osoby a v jakém případě se nepovažují za osoby nepovolané ve smyslu odst. 1. Povinnosti mlčenlivosti se tak nelze dovolávat v případě, že subjektem, který požaduje podat vysvětlení či jinak poskytnout informaci, je mimo jiné soud a současně jde o údaje potřebné k plnění jeho působnosti stanovené zákonem, popřípadě některou z mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána. V těchto případech nelze podmiňovat poskytnutí požadované informace s odkazem na potřebu předchozího zproštění ministrem podle § 115 odst. 4 označeného zákona. Ustanovení § 115 odst. 3 totiž představuje výjimku z obecného pravidla

zprošťování mlčenlivosti ministrem; vůči uvedeným orgánům a k uvedeným účelům jsou povinnosti mlčenlivosti policisté zproštěni přímo ze zákona (viz: Vangeli, B. Zákon o Policii České republiky. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 359).

Svědčce V. S. ve své výpovědi popsala průběh šetření a počínání obviněných při běžném služebním zákroku. Podle § 115 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., má policista zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které by měly zůstat utajeny před nepovolanými osobami. Z výpovědi této svědkyně je zřejmé, že se nejednalo o skutečnosti, které by mohly narušit zájmy jiných osob, zabezpečení úkolů policie nebo inspekce, a které by vyžadovaly utajení před nepovolanými osobami. Skutečnosti, které se považují za utajené vymezuje zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 2 odst. 1 písm. a) tohoto zákona utajovanou informací je informace v jakémkoliv podobě zaznamenaná na jakémkoliv nosiči označená v souladu s tímto zákonem, jejíž vyjádření nebo zneužití může způsobit újmu zájmu České republiky nebo může být pro tento zájem nevýhodné, a která je uvedena v seznamu utajovaných informací (§ 139). Podle § 4 uvedeného zákona jsou utajované informace klasifikovány stupněm utajení: a) Přísně tajné, jestliže její vyjádření neoprávněně osobě nebo zneužití může způsobit mimořádně vážnou újmu zájmům České republiky; b) Tajné, jestliže její vyjádření neoprávněně osobě nebo zneužití může způsobit vážnou újmu zájmům České republiky; c) Důvěrné, jestliže její vyjádření neoprávněně osobě nebo zneužití může způsobit prostou újmu zájmům České republiky; d) Vyhrazené, jestliže její vyjádření neoprávněně osobě nebo zneužití může být nevýhodné pro zájmy České republiky. Z toho je patrné, že skutečnosti uvedené ve výpovědi svědkyně nespádají ani do jedné kategorie, a tedy nepodléhají ochraně podle tohoto zákona.

Nejvyšší soud také neshledal obviněným namítaný rozpor s ustanovením § 99 odst. 2 tr. ř. při provedení výslechu nalézacím soudem. Ustanovení § 99 tr. ř. upravuje zákaz výslechu svědka, který je povinen zachovávat mlčenlivost, přičemž mlčenlivost se u jednotlivých subjektů, bezpečnostních nebo jiných složek posuzuje podle zvláštního zákona, který upravuje povinnost mlčenlivosti u daného subjektu nebo složky. V předmětném případě se jedná o zákon č. 273/2008 Sb., který ukládá povinnost mlčenlivosti pro příslušníky policie v § 115. Jak již bylo výše zmíněno podle § 115 odst. 3 tohoto zákona je policista vůči soudu v této věci zbaven mlčenlivosti přímo ze zákona, a proto není potřebné, aby před výslechem došlo k zproštění povinnosti mlčenlivosti příslušným orgánem.

Navíc výpověď svědkyně V. S. nebyla jediným důkazem, na kterém byla postavena vina. Obviněný je usvědčován ze spáchání trestného činu výpověďmi řady dalších svědků a na ně

navazujícími listinnými důkazy, což je podrobně rozvedeno v odůvodnění rozhodnutí soudu I. stupně.

Obviněný v dovolání rovněž konstatoval, že odvolací soud založil své rozhodnutí na zákoně č. 283/1991 Sb., který nebyl v době rozhodování platný a účinný. Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, byl k 1. 1. 2009 zrušen a nahrazen zákonem č. 273/2008 Sb. Co se týče povinnosti mlčenlivosti, tato úprava byla zcela převzata a doplněna mj. o odst. 3. Proto nedošlo k pochybení odvolacího soudu, které by mělo vliv na správnost jeho rozhodnutí, když posuzoval věc podle zákona účinného v době spáchání trestného činu.

Soud I. stupně proto procesně nepochybil, když vyslechl svědkyni V. S., která byla zbavena mlčenlivosti podle § 115 odst. 3 zákona č. 273/2008 Sb. přímo ze zákona a která popisem okolností při výkonu běžné hlídky jednoznačně neuvedla skutečnosti, které by vyžadovaly utajení před nepovolanými osobami.

Dotčené právní předpisy: § 99 odst. 2 tr. ř.

Heslo: Právo svědka odepřít výpověď (§ 100 odst. 2 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. ledna 2011, sp. zn. 3 Tdo 709/2010, uveřejněné pod číslem 10/2012 Sběrky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Ustanovení § 163 odst. 1 tr. ř., které vyžaduje v určitých případech souhlas poškozeného s trestním stíháním, se uplatní jen tehdy, je-li poškozeným fyzická osoba. Proto byla-li trestným činem způsobena škoda na majetku právnické osoby (např. obchodní společnosti) nebo je-li právnická osoba z jiného důvodu poškozeným (§ 43 odst. 1 tr. ř.), není trestní stíhání podmíněno souhlasem této právnické osoby, která nemůže být vůči podezřelému nebo obviněnému ve vztahu, jaký předpokládá ustanovení § 100 odst. 2 tr. ř. To platí i za situace, jestliže členem statutárního orgánu nebo společníkem takové poškozené právnické osoby je fyzická osoba, která je vůči podezřelému nebo obviněnému ve vztahu uvedeném v § 100 odst. 2 tr. ř.

II. Bylo-li tedy vedeno trestní stíhání obviněného bez souhlasu poškozené právnické osoby, byť členem jejího statutárního orgánu nebo společníkem je fyzická osoba, která je vůči obviněnému ve vztahu uvedeném v § 100 odst. 2 tr. ř., nelze dovodit, že takové

restní stíhání bylo nepřipustné ve smyslu § 11 odst. 1 písm. i) tr. ř., a že tím byl naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Vrchní soud v Olomouci správně vyšel z úvahy, podle níž je třeba důsledně oddělit osobu JUDr. S. D. jako osobu fyzickou na straně jedné a poškozenou obchodní společnost M. P., a. s., jako osobu právnickou na straně druhé. To platí i za situace, pokud se JUDr. S. D. posléze stal jediným akcionářem jmenované akciové společnosti, když její majetek, který byl předmětem posuzované restné činnosti, je ve vztahu k JUDr. S. D. jako akcionáři majetkem cizím a vznik případné škody na majetku akciové společnosti může mít nanejvýš nepřímý dopad na vznik majetkové újmy jemu samému jako fyzické osobě. (...) JUDr. S. D. sice byl oprávněn jednat jménem poškozené obchodní společnosti, ale nelze ho považovat za poškozeného ve smyslu § 163 odst. 1 tr. ř., který by byl oprávněn disponovat souhlasem s restním stíháním obviněného J. D. (dovolatele). [...] Nejvyšší soud nemohl přisvědčit názoru obviněného J. D., pokud se domáhal použití ustanovení § 163 tr. ř. v posuzovaném případě.

Dotčené předpisy: § 163 odst. 1 tr. ř., § 11 odst. 1 písm. i) tr. ř., § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř.

Uvedeno také: Souhlas poškozeného s restním stíháním (§ 163 tr. ř.), Důvody dovolání (§ 265b odst. 1 písm e/ tr. ř.)

Heslo: Výslech svědka (§ 101 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. června 2012, sp. zn. 5 Tdo 280/2012, uveřejněné pod číslem 27/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva lze vyvodit obecné základní podmínky připustnosti použití svědecké výpovědi tzv. korunního svědka, a to i podle zahraniční právní úpravy (např. Polské republiky) v restním řízení, kterými jsou a) otevřený přístup prokuratury (státního zastupitelství) k dohodě s korunním svědkem a informování o jeho postavení v řízení, b) zaručení přístupu obhajoby k výslechu takového svědka, a to včetně možnosti mu klást potřebné otázky, c) informovanost

soudů o takové dohodě a dostatečné přezkoumání výpovědi korunního svědka, d) podpoření tvrzení korunního svědka jinými důkazy (výpověď korunního svědka je tedy důležitým, ale ne jediným důkazem, na základě kterého dojde k odsouzení). Přípuštění výpovědi korunního svědka tak může být odůvodněno použitím dostatečně uvážené kombinace výše uvedených skutečností (srov. rozhodnutí ESLP ve věci Atanasov proti Bulharsku ze dne 3. března 2009, č. stížnosti 20309/02; rozhodnutí ESLP ze dne 25. května 2004 ve věci Cornelis proti Nizozemsku, č. stížnosti 994/03; rozhodnutí ESLP ze dne 27. ledna 2004, ve věci Lorscheidť proti Nizozemsku, č. stížnosti 44484/98; a rozhodnutí ESLP ze dne 27. ledna 2004, ve věci Verhoeck proti Nizozemsku, č. stížnosti 54445/00). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

K institutu korunního svědka považuje Nejvyšší soud za nutné dodat, že použití svědecké výpovědi učiněné výměnou za beztrestnost, nestíhatelnost nebo zmírnění trestu, **může představovat zásah do práva na spravedlivý proces obviněného, vůči němuž takový korunní svědek vypovídá**, a tedy porušení článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.; dále jen „Úmluva“). Jak dříve Komise pro lidská práva, tak dnes Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) zdůrazňuje, že **použití výpovědi takového korunního svědka samo o sobě nedostačuje k tomu, aby k porušení práva na spravedlivý proces došlo**, ale současně na druhé straně rozeznávají několik podmínek, za nichž je korunní svědek s Úmluvou slučitelný. ESLP v rozhodnutí Atanasov proti Bulharsku (rozhodnutí ESLP ze dne 3. března 2009, č. stížnosti 20309/02), konstatoval, že použití výpovědi podezřelého, který byl zbaven obvinění, samo o sobě nedostačuje k tomu, aby k porušení práva na spravedlivý proces došlo. V tomto případě ESLP zohlednil skutečnost, že a) rozhodnutí prokurátora o zastavení trestního řízení proti korunnímu svědkovi stálo na přesvědčivých argumentech dokazujících, že se nepodílel na trestném činu stěžovatele; a b) vnitrostátní soudy si byly vědomy dvojaké role korunního svědka, analyzovaly věrohodnost jeho výpovědi a přihlédly ke skutečnosti, že svědek v řízení před soudem zopakoval výpověď, kterou učinil již několik dní po svém zadržení. V dalším rozhodnutí v případě Cornelis proti Nizozemsku (rozhodnutí ESLP ze dne 25. května 2004, č. stížnosti 994/03) se ESLP zabýval stížností pro porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy v důsledku odsouzení na základě (mj.) videozáznamu výpovědi svědka před policií, jež vnitrostátní soud shlédl na neveřejném jednání. Stěžovatel namítal, že tím došlo k porušení jeho práva na efektivní obhajobu. [...] ESLP zde uznal, že využití svědeckých výpovědí výměnou za

imunity nebo jiné výhody je důležitým nástrojem domácích orgánů v boji proti vážným zločinům. Použití takových výpovědí však může zpochybnit spravedlivost řízení proti obviněnému a vzbudit citlivé otázky, protože obdobné výpovědi jsou ze své povahy náchylné k manipulaci, nebo vytvoření pouze za cílem získat výhodu, anebo osobní pomstu. **Nejednoznačná povaha podobných výpovědí a riziko, že dojde k obvinění a stíhání jednotlivce na základě neověřených tvrzení, která nemusí být nezaujatá, nelze podcenit** (srov. mutatis mutandis rozsudek ESLP ze dne 6. dubna 2000, ve věci Labita proti Itálii, č. stížnosti 26772/95). Nicméně, využití podobných výpovědí samo o sobě nezakládá nespravedlivost procesu a řízení (srov. rozhodnutí ESLP ze dne 27. ledna 2004, ve věci Lorscheidť proti Nizozemsku, č. stížnosti 44484/98; a rozhodnutí ESLP ze dne 27. ledna 2004, ve věci Verhoeck proti Nizozemsku, č. stížnosti 54445/00). Eventuální porušení článku 6 Úmluvy tak závisí vždy na konkrétních okolnostech toho kterého případu (srov. k tomu i Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M. Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání. C. H. Beck, 2012, s. 781).

Dotčené předpisy: § 101 tr. ř., čl. 36 odst. 1 LZPS, čl. 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS)

Heslo: Prověřka na místě (§ 104e tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. února 2013, sp. zn. 7 Tdo 1509/2012, uveřejněné pod číslem 79/2013 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Nesprávné označení určitého procesního úkonu orgánem činným v trestním řízení, ačkoliv se ve skutečnosti jednalo o procesní úkon jiný, nepůsobuje samo o sobě nezákonnost skutečně provedeného procesního úkonu. Jestliže policejní orgán sice formálně nesprávně označil určitý procesní úkon jako prověřku na místě (§ 104e tr. ř.), třebaže šlo jen o zadokumentování jednání policistů v místě bydliště obviněného (v té době zadrženého podezřelého), při němž ten dobrovolně vydal věci důležité pro trestní řízení (§ 78 tr. ř.), nedošlo k procesnímu pochybení majícímu vliv na zákonnost tohoto úkonu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je dán, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení. Z dikce uvedeného ustanovení plyne, že ve vztahu ke zjištěnému skutku je možné dovoláním vytýkat výlučně vady hmotně právní. Protože zpochybnění správnosti skutkových zjištění do zákonem vymezeného okruhu dovolacích důvodů podle § 265b tr. ř. zahrnout nelze, je dovolací soud skutkovými zjištěními soudu prvního, event. druhého stupně vázán a těmito soudy zjištěný skutkový stav je pro něj východiskem pro posouzení skutku z hlediska hmotného práva. Dovolací soud tedy musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku, a je povinen zjistit, zda právní posouzení skutku je v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav.

Nejvyšší soud především shledal, že námitky uplatněné obviněným pod tímto dovolacím důvodem jsou v podstatě totožné s námitkami obsaženými v jeho odvolání, se kterými se odvolací soud ve svém rozhodnutí přesvědčivě vypořádal. Dále pak mimo jiné uvedl též následující.

Obviněný v dovolání především namítal zákonnost opatření některých důkazů, a to vydání věci jako oblečení, rukavic, kukel, plastové pistole, při tzv. prověrce na místě ze dne 24. 3. 2011, vyjádřil pochybnost o „dobrovolnosti“ provedené prověrky a následného vydání věci, ke skutku pod bodem 1) uvedl, že mu spáchání předmětného skutku nebylo prokázáno a že byl uznán vinným na základě nesouvisějících nepřímých důkazů.

Obviněný však takovými námitkami nesouhlasil se skutkovými zjištěními, která ve věci učinily soudy nižších stupňů, a s provedenými důkazy, jakož i s jejich hodnocením soudy obou stupňů. Tím zpochybňuje výsledky dokazování a shledává existenci dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v chybném procesním postupu soudů nižších stupňů. Předpoklady pro jiné právní posouzení spáchaných trestných činů tedy obviněný dovozuje nikoli z argumentace odůvodňující odlišnou právní kvalifikaci skutků obsažených ve výroku o vině v rozsudku soudu prvního stupně, ale jen z jiných (pro obviněného příznivějších) skutečností, než jaké vzaly v úvahu soudy obou stupňů. Takové námitky nenaplníjí dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ani jiný důvod dovolání podle § 265b tr. ř.

Odhlédneme-li od skutečnosti, že námitka obviněného ohledně zákonnosti získaných důkazů (věci vydaných dne 24. 3. 2011) je procesní otázkou, kterou nelze subsumovat pod žádný z dovolacích důvodů podle § 265b tr. ř., považuje Nejvyšší soud za potřebné se k ní ve stručnosti vyjádřit. Z obsahu trestního spisu sp. zn. 14 T 172/2011 vyplývá, že dne 24. 3. 2011

byl obviněný M. S. v 11:10 hodin zadržen pro podezření ze spáchání zločinu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku, spáchaného ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku (protokol o zadržení podezřelé osoby na č. l. 168), následně byl odvezen služebním vozem Policie České republiky do obce L., do místa svého bydliště, kde policistům dobrovolně umožnil vstup do bytu a dobrovolně vydal věci důležité pro trestní řízení. O této skutečnosti byl proveden záznam nazvaný protokol o prověřce na místě (č. l. 271), přičemž je zcela zřejmé, že jediným účelem tohoto úkonu bylo zajištění věcí důležitých pro trestní řízení podle § 78 tr. ř. Každý úkon je přítom nutno posuzovat podle jeho účelu a obsahu, a nikoliv pouze podle toho, jak byl formálně označen. Obviněný podle uvedeného protokolu souhlasil se vstupem příslušníků policie za účasti osoby nezúčastněné do bytu, dobrovolně označil místa uložení věcí, které následně dobrovolně policii vydal (viz protokol o vydání věci č. l. 274). Nejvyšší soud nepřipouští pochybnosti ohledně dobrovolnosti jednání obviněného, neboť obviněný dobrovolnost svého jednání potvrdil vlastnoručním podpisem jak protokolu o vydání věci, tak záznamu o přítomnosti policistů v bytě, přičemž dobrovolnost jeho počínání je na obou dokladech výslovně zmíněna. Ve spise se pak nenachází žádná stížnost obviněného, že by byl k výše uvedeným úkonům donucován. Nejvyšší soud se tak ztotožnil s argumentací odvolacího soudu na str. 4 odůvodnění rozhodnutí a souhlasí se shodným názorem státního zástupce vysloveným ve vyjádření k dovolání, že nedošlo k procesnímu pochybení, pokud policejní orgán sice formálně nesprávně označil předmětný úkon jako prověrka na místě, když šlo jediné o zdokumentování jednání policistů v místě bydliště obviněného (v té době zadrženého podezřelého), tedy o popsání situace, kdy došlo ze strany M. S. k dobrovolnému vydání věcí důležitých pro trestní řízení. V takovém případě ani nebyl důvod činit úkon formou domovní prohlídky (jak se domnívá obviněný), která má své opodstatnění v případech, kdy vlastník nebo uživatel zájmového prostoru (př. bytu) hledané věci dobrovolně nevydá (srov. ustanovení § 85c tr. ř.). Nejvyšší soud uzavírá, že při zajištění věcí důležitých pro trestní řízení nedošlo k porušení zákona.

Nejvyšší soud poté, co se v podrobnostech vypořádal i s ostatními námitkami obviněného, konstatoval, že uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. nebyl námitkami obviněného naplněn. Z postupu soudů obou stupňů je podle něj zřejmé, že provedly všechny dostupné důkazy potřebné k prokázání viny obviněného, hodnotily je jednotlivě i ve vzájemných souvislostech a dospěly ke skutkovým závěrům, které neodporují zásadám formální logiky. Dodal, že soudy obou stupňů závěry ve svých rozhodnutích dostatečným a přesvědčivým způsobem odůvodnily. Za těchto okolností není dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. naplněn ani s odkazem na ústavněprávně garantované právo na

spravedlivý proces, na jehož základě je výjimečně možný průlom do skutkových zjištění soudů nižších stupňů. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. nemohl být v této věci relevantně uplatněn a námitku k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. shledal Nejvyšší soud zjevně neopodstatněnou. Proto dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl jako zjevně neopodstatněné.

Dotčené právní předpisy: § 78 tr. ř., § 104e tr. ř.

Uvedeno také: Věc důležitá pro trestní řízení (§ 78 tr. ř.)

Rozhodnutí
(§ 119 až § 140 tr. ř.)

Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Odůvodnění rozhodnutí (§ 125 tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. října 2009, sp. zn. II. ÚS 1320/08, publikovaný pod číslem N 218/55 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 47.*

Právní věta:

Aby bylo naplněno ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, je třeba i výrok o náhradě škody náležitě odůvodnit v souladu s ustanovením § 125 odst. 1 tr. ř. V odůvodnění výroku o náhradě škody se soud musí vypořádat mj. s otázkou, zda byl nárok uplatněn včas a řádně, jaké nároky byly uplatněny a v jaké výši a o který hmotněprávní předpis je nárok opřen, zda nárok v době rozhodování soudu trval, zda jeho přiznání nebrání nějaká zákonná překážka ve smyslu § 228 odst. 1 věty za středníkem tr. ř. (srov. P. Šámal a kolektiv: Trestní řád, komentář - díl II., 5. vydání, 2005. str. 1782 a násl.).

Dosavadní trestní řízení musí dát pro přiznání nároku na náhradu škody dostatečný podklad pro závěr o tom, že škoda vznikla, a případně o její výši. Nebyly-li splněny tyto zákonné předpoklady pro přiznání náhrady škody v adhezním řízení, a přesto byl stěžovatel odsouzen k náhradě škody v adhezním řízení, bylo porušeno jeho právo na

spravedlivý proces, garantované čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Jak dále vyplývá z obsahu spisového materiálu, odvolací soud, který zrušil v celém rozsahu rozsudek soudu prvního stupně a sám nově rozhodl, přiznal poškozené na základě uplatněného nároku na náhradu škody ve výši 13 000 000 Kč (představující hodnotu předmětných nemovitostí) částku 3 750 000 Kč, která dle skutkové věty výroku rozsudku představuje úplatu, za niž obchodní firma Real Signum, s. r. o., získala od Komerční banky, a. s., pohledávky vůči společnosti Medag, spol. s r. o., které následně trestným jednáním obžalovaných pozbyla. Takový nárok co do důvodu však poškozená v adhezním řízení neuplatnila, když výslovně požadovala na náhradě škody částku, představující hodnotu předmětných nemovitostí, ohledně nichž dosáhli obžalovaní změny vlastnických vztahů. **Pokud tedy vrchní soud o náhradě škody rozhodl způsobem uvedeným v příslušném výroku, dle názoru Ústavního soudu tak učinil nad požadovaný návrh poškozené, a jednal tedy svévolně.**

Ústavní soud nemůže zaujmout žádné stanovisko k úvahám, jež odvolací soud k takovému postupu vedly, neboť v tomto směru není rozhodnutí o náhradě škody odůvodněno. Pouze je konstatováno, že vzhledem k tomu, že došlo ke změně výše způsobené škody, změnil vrchní soud výrok o náhradě škody tak, že zavázal oba obžalované, aby společně a nerozdílně zaplatili poškozené Real Signum, s. r. o., škodu ve výši 3 750 000 Kč. **Takové odůvodnění není s ohledem na konkrétní okolnosti případu dostatečné.**

Dotčené předpisy: § 43 tr. ř., § 125 odst. 1 tr. ř., § 22 odst. 1, 2 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. března 2010, sp. zn. II. ÚS 226/06, publikovaný pod číslem N 48/56 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 521.*

Právní věta:

Principu práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 Listiny základních práv a svobod odpovídá povinnost obecných soudů důkazní postup vyčerpávajícím způsobem popsat a logicky i věcně přesvědčivým způsobem odůvodnit. Uvedený požadavek zákonodárce

vtělil do soustavy nároků kladených na odůvodnění rozsudku, resp. usnesení (§ 125 a § 134 odst. 2 tr. ř.). Trestní řád nároky na odůvodnění zvýrazňuje zejména pro případy, kdy si provedené důkazy vzájemně odporují. V situaci "tvrzení proti tvrzení" je potřebné na soud, a to jak z pohledu jednoduchého práva, tak i práva ústavního, klást zvýšené požadavky, a to v souvislosti s vyvozením závěrů o tom, které skutečnosti soud vzal za prokázané, o které důkazy svá skutková zjištění opřel a jakými úvahami se řídil při hodnocení provedených důkazů [srov. nález sp. zn. III. ÚS 532/01 ze dne 31. 1. 2002 (N 10/25 SbNU 69)].

Je nezbytné, aby soud, který rozhoduje o opravném prostředku, v odůvodnění svého rozhodnutí náležitým způsobem rozebral všechny námitky v podání obžalovaného uvedené, jsou-li jen poněkud smysluplné a relevantní. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

V trestním řízení není možné připustit, aby byl někdo odsouzen pro trestný čin jen proto, že podobný způsob prodeje vozidel je v autobazarech běžný a nelze jej tolerovat. Ústavní soud má v projednávané věci za to, že vztah mezi stěžovatelovým jednáním (zaviněním) a dovozovaným následkem nebyl před soudem prvního stupně bezpečně prokázán. **Skutkový děj, tak jak byl soudem prvního stupně naznačen, nebyl soudem přesvědčivě zrekonstruován a dostatečně neobjasnil způsob jednání stěžovatele i způsob jednání poškozeného. To vše za situace, kdy se výpověď poškozeného v podstatných částech s obhajobou stěžovatele a výpověďmi svědků rozcházel.** Soud tvrzení obžalovaného stěžovatele, že za něj prodeje aut sjednávají zaměstnanci, označil bez dalšího za úsměvné, přestože z výpovědi zaměstnance S. vyplývalo, že v autobazaru provádí technické prohlídky vozidel, má právo určovat jejich cenu a s poškozeným prodej předmětného vozidla dojednával a také mu sdělil veškeré technické údaje. **S výpovědí tohoto svědka se soud prvního stupně vůbec nevypořádal, přestože takový způsob jednání autobazaru prostřednictvím zaměstnanců podporuje i výpověď původního majitele předmětného vozidla.** Soud prvního stupně přitom současně v odůvodnění svého rozhodnutí připustil, že nebýt právě usvědčující výpovědi poškozeného, který za jednající osobu označil právě stěžovatele, zřejmě by se jednalo o občanskoprávní spor mezi společností Tomica - Car, s. r. o., a poškozeným, jehož předmětem by bylo předražené vozidlo.

Dotčené předpisy: § 2 odst. 5, 6 tr. ř., § 125 odst. 1 tr. ř., § 228 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS), Presumpce nevinny (čl. 40 LZPS, § 2 odst. 2 tr. ř.)

Heslo: Vyhlášení rozsudku (§128 odst. 2 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2012, sp. zn. 4 Tdo 1089/2012, uveřejněné pod číslem 36/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Jestliže soud vyhlásil rozsudek v rozporu s ustanovením § 128 odst. 2 tr. ř. tak, že ve výroku o vině zcela chyběl popis skutkových okolností, o něž se tento výrok opírá, pak jde o vadu rozsudku spočívající v neúplnosti výroku ve smyslu dovolacího důvodu podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. Taková vada nemůže být zhojena ani následným doplněním popisu skutku v písemném vyhotovení rozsudku, neboť podle § 129 odst. 1 tr. ř. musí vyhotovení rozsudku být ve shodě s obsahem vyhlášeného rozsudku. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Z citovaného znění obsahu protokolu o hlavním líčení je patrné, že zcela absentuje popis skutkových okolností jednání obviněného, o které se výrok o jeho vině opírá, takže chybí esenciální náležitosti výroku o vině s uvedením místa, času a způsobu spáchání, popřípadě uvedení dalších skutečností, jichž je zapotřebí k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným, jak vyžaduje ustanovení § 120 odst. 3 tr. řádu. Předmětná skutková věta výroku o vině byla specifikována až v písemném vyhotovení daného rozsudku ze dne 2. 2. 2012. [...] Rozlepením a přečtením protokolu o hlasování ze dne 2. 2. 2012 bylo zjištěno, že ani v něm není uvedena tzv. skutková věta a protokolace rozsahu vyhlášeného rozsudku je identická jako v protokolu o hlavním líčení. Nejvyšší soud již opakovaně judikoval, že je třeba rozlišovat mezi rozhodnutím (rozsudkem) a jeho vyhotovením. Obsah rozhodnutí tak, jak bylo vyhlášeno, je zachycen v protokolu o jednání soudu a ve stejném znění v protokolu o hlasování. Pouze z jejich obsahu lze zjistit zda skutečně v napadeném rozhodnutí některý výrok chybí nebo je neúplný (srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 11 Tdo 142/2006). Podle ustanovení § 128 odst. 2 tr. řádu se při vyhlášení rozsudku vyhláší úvodní slova "Jménem republiky", plné znění výroku, alespoň podstatná část odůvodnění a poučení o opravném prostředku. Vyhlášení musí být v naprosté

shodě s obsahem rozsudku, tak jak byl odhlasován. Z citovaných zákonných ustanovení je zřejmé, že **pokud nalézací soud při vyhlášení rozsudku dne 2. 2. 2012 nevyhlásil také skutkovou větu, která je obsažena až v písemném vyhotovení příslušného rozhodnutí, postupoval v rozporu se zákonem.** Vyhlášené znění odsuzujícího rozsudku je tak neúplné ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. řádu.

Dotčené předpisy: § 120 odst. 3 tr. ř., § 128 odst. 2 tr. ř., § 129 odst. 1 tr. ř.

Heslo: Oznamování usnesení (§ 137 tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. července 2009, sp. zn. IV. ÚS 426/09, publikovaný pod číslem N 134/53 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 681.*

Právní věta:

Nezbytným předpokladem naplnění smyslu a účelu jednak ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces a v tom rámci práva na obhajobu, jakož i smyslu a účelu práva podat opravný prostředek (stížnost) vůči prvostupňovému soudnímu rozhodnutí, je reálná možnost seznámit se s rozhodovacími důvody obsaženými v rozhodnutí, jež je podrobena stížností kritice. Pouze za těchto podmínek se stěžovateli dostává i kvalifikované možnosti skutkově a právně argumentovat, a tedy v případě svého nesouhlasu zpochybňovat argumenty obsažené v odůvodnění, na nichž výrok jím napadeného rozhodnutí spočívá. Vyjádřeno poněkud jiným způsobem, dikci § 137 odst. 1 trestního řádu nutno vyložit pro oblast předmětného vazebního rozhodování za nastalé procesní situace tak, že stěžovateli mělo být příslušné usnesení Okresního soudu v Kolíně včetně jeho odůvodnění prokazatelně oznámeno takovým způsobem, aby z obsahu oznámení byly seznatelné všechny důvody, o něž se opírá výrok rozhodnutí. Tato úplnost a prokazatelnost oznámení má význam nejen pro realizaci práva obviněného na obhajobu, nýbrž též pro reálnou kontrolu zákonnosti řízení ze strany druhoinstančního orgánu. Těmto požadavkům lze alternativně vyhovět několika způsoby uvedenými v trestním řádu (§ 136, 137, 55a, 55b):

1. doručením opisu usnesení též obviněnému (resp. obhájci);
2. ústním vyhlášením usnesení, jehož plné znění (včetně odůvodnění) bude zapsáno v protokolu o úkonu;

3. ústním vyhlášením usnesení, jehož plné znění (včetně odůvodnění) bude podchyceno zvukovým záznamem. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Dle § 137 odst. 1 trestního řádu je mimo jiné usnesení třeba oznámit osobě, které se přímo dotýká, jakož i osobě, která k němu dala svým návrhem podnět, přičemž oznámení se děje buď jeho vyhlášením v přítomnosti toho, jemuž je třeba usnesení oznámit, anebo doručením opisu usnesení. Ve své dosavadní rozhodovací praxi Ústavní soud, ovšem v konfrontaci s jinak postavenou procesní situací [normativním rámcem posuzovaným v kontextu § 137 odst. 4 trestního řádu ve spojení s ustanovením § 143 odst. 1, § 140 odst. 1 písm. b), aa trestního řádu], kdy rozhodujícím bylo určení okamžiku, od něhož se odvíjí běh lhůty k podání stížnosti, konstatoval, že **citované ustanovení zakládá právní účinky oznámení usnesení kontraivalentně buď vyhlášením, anebo doručením** [srov. nález sp. zn. III. ÚS 303/04 ze dne 10. 3. 2005 (N 52/36 SbNU 555), nález sp. zn. III. ÚS 457/05 ze dne 5. 1. 2006 (N 4/40 SbNU 39), nález sp. zn. IV. ÚS 2519/07 ze dne 23. 1. 2008 (N 19/48 SbNU 205), nález sp. zn. I. ÚS 521/06 ze dne 21. 2. 2007 (N 35/44 SbNU 443) a contrario]. **Ohledně ústavní stížnosti stěžovatele jde naproti tomu o posouzení otázky z pohledu kontextuálního naprosto odlišné.**

Z dnes již v daném ohledu ustálené judikatury vyplývá, že jednotlivá ustanovení jednoduchého práva jsou orgány veřejné moci povinny interpretovat a aplikovat v první řadě vždy z pohledu účelu a smyslu ochrany ústavně garantovaných základních práv a svobod [srov. nález sp. zn. III. ÚS 139/98 ze dne 24. 9. 1998 (N 106/12 SbNU 93), nález sp. zn. III. ÚS 257/98 ze dne 21. 1. 1999 (N 10/13 SbNU 65), nález sp. zn. I. ÚS 315/99 ze dne 10. 11. 1999 (N 157/16 SbNU 165), nález sp. zn. II. ÚS 369/01 ze dne 18. 12. 2002 (N 156/28 SbNU 401) a další].

K otázce napětí mezi doslovným a teleologickým výkladem se Ústavní soud vyslovil v celé řadě rozhodnutí.

Výchozí tezi v této souvislosti zformuloval přitom v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 33/97 ze dne 17. 12. 1997 (N 163/9 SbNU 399; 30/1998 Sb.). Konstatoval, že **neudržitelným momentem používání práva je jeho aplikace vycházející pouze z jazykového výkladu. Jazykový výklad představuje toliko prvotní přiblížení se k aplikované právní normě, je východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu** (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad e ratione legis atd.). Připomněl, že mechanická aplikace abstrahující od smyslu a účelu právní normy činí z práva nástroj

odcizení a absurdity. V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 21/96 ze dne 4. 2. 1997 (N 13/7 SbNU 87; 63/1997 Sb.) potom uvedl: "Soud není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případech, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku. Je nutno se přitom vyvarovat libovůle, rozhodnutí soudu se musí zakládat na racionální argumentaci." [srov. dále kupř. i nález sp. zn. Pl. ÚS 42/03 ze dne 28. 3. 2006 (N 72/40 SbNU 703; 280/2006 Sb.), nález sp. zn. Pl. ÚS 5/05 ze dne 4. 4. 2006 (N 77/41 SbNU 11; 303/2006 Sb.), nález sp. zn. Pl. ÚS 24/06 ze dne 10. 10. 2006 (N 183/43 SbNU 89; 519/2006 Sb.), nález sp. zn. Pl. ÚS 87/06 ze dne 12. 9. 2007 (N 139/46 SbNU 313) a další].

Dotčené předpisy: § 137 odst. 1 tr. ř., § 143 odst. 1 tr. ř., čl. 36 odst. 1 LZPS

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS), Lhůta a místo k podání stížnosti (§ 143 tr. ř.)

Náklady trestního řízení
(§ 151 až 156 tr. ř.)

Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Náklady trestního řízení (§ 151 odst. 1 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19. ledna 2012, sp. zn. III. ÚS 732/11, publikovaný pod číslem N 17/64 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 171.

Právní věta:

Obviněnému náleží nárok na náhradu škody (nákladů obhajoby v trestním řízení, v němž byl obžaloby zproštěn) i tehdy, když nepodal stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání, ledaže by v konkrétním případě byly dány důvody hodné zvláštního zřetele, aby náhrada přiznána nebyla. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Podle nálezu sp. zn. IV. ÚS 618/08 (N 101/53 SbNU 279) podmínka obsažená v ustanovení § 8 odst. 2 (nyní odst. 3) zákona č. 82/1998 Sb., **tzv. podmínka vyčerpání řádných opravných prostředků, vychází z obecné právní zásady prevence, neboť vylučuje odpovědnost státu v těch případech, kdy poškozený nevyužil dostupných právních prostředků k odvrácení hrozící škody. Současně však citované ustanovení umožňuje soudu zohlednit specifika konkrétního případu a nesplnění této podmínky prominout.** Nejde tedy o ustanovení, které by vylučovalo jakoukoli diskreci soudu při posuzování nároku na náhradu škody za nezákonné trestní stíhání; je tak na obecných soudech, aby s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem toho kterého případu hodnotily, bylo-li možné považovat ten který opravný prostředek za natolik efektivní, aby jeho nevyužitím mohlo dojít k zániku práva garantovaného jednotlivcům nejen na úrovni ustanovení § 2 zákona č. 82/1998 Sb., ale též na úrovni článku 36 odst. 3 Listiny [srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 35/09 ze dne 6. 12. 2011 (N 204/63 SbNU 381)].

Ústavní soud také upozornil, že **nepodání stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání nelze posoudit ani jako jednání (opomenutí), jímž se stěžovatel dobrovolně zbavil svého základního práva na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím státního orgánu, které je zakotveno v článku 36 odst. 3 Listiny.** Listina sice nebrání účastníkovi vzdát se výslovně nebo mlčky některého z ústavně zakotvených základních práv, pokud to jeho povaha nevylučuje, nicméně má-li být takové jednání účinné, musí být jednoznačné, dobrovolné a splňovat standard "vědomého a rozumného vzdání se práva" [srov. nález sp. zn. IV. ÚS 3719/10 ze dne 2. 6. 2011 (N 107/61 SbNU 599)]. Lhůta tří dnů k podání stížnosti omezuje možnost plně rozvinout argumentační možnosti stěžovatele, následkem čehož nelze požadovat, aby si v takto krátké lhůtě uvědomil všechny důsledky, které mohou zásadně ovlivnit jeho pozdější procesní postavení; lze tedy očekávat, že stížnost proti usnesení o zahájení trestního stíhání bude efektivně směřovat jen proti zásadním či flagrantním pochybením ze strany policejního orgánu (srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 35/09).

Principiální (zásadní) trvání na využití stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání považuje Ústavní soud za přepjatý formalismus tehdy [viz nálezy sp. zn. IV. ÚS 3193/10 ze dne 10. 3. 2011 (N 42/60 SbNU 491) a sp. zn. I. ÚS 1066/11 ze dne 3. 8. 2011 (N 140/62 SbNU 185)], jestliže státním zástupcem, který má povinnost na zákonost přípravného řízení dohlížet z úřední povinnosti [§ 174 odst. 2 písm. e) trestního řádu], byla podána obžaloba, čímž dal státní zástupce najevo své přesvědčení o důvodnosti a

zákonnosti zahájeného trestního stíhání, což předpoklady úspěchu stížnosti očividně snižuje.

Dotčené předpisy: § 160 odst. 1, 7 tr. ř., § 151 odst. 1 tr. ř.

Heslo: Náklady trestního řízení - odměna obhájce (§ 151 odst. 2 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. října 2010, sp. zn. I. ÚS 2025/10, publikovaný pod číslem 210/59 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 69.

Právní věta:

Protože rozhodnutím stížnostního soudu mohou být významným způsobem dotčena subjektivní práva účastníků řízení, je okresní soud za situace, kdy dosavadní vývoj sporu, povaha napadeného rozhodnutí a argumenty uváděné ve stížnosti proti rozhodnutí prvoinstančního soudu naznačují, že eventuelní vyjádření dalšího účastníka k podané stížnosti může ovlivnit druhoinstanční rozhodnutí, povinen doručit stížnost podanou do výroku o odměně ustanoveného obhájce a náhradě jeho hotových výdajů ustanovenému obhájci, aby měl stejnou možnost k uplatnění svých práv, přestože z procesního předpisu tato povinnost přímo nevyplývá. Proto je § 146 odst. 2 písm. c) tr. ř. nutno vykládat ústavně konformním způsobem tak, že v případě stížnosti proti usnesení o přiznání odměny a náhrady hotových výdajů plyne povinnost doručovat stížnost přímo z ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces. Rozhodování o odměně a náhradě hotových výdajů ustanoveného obhájce se totiž bezprostředně dotýká jeho základního práva na legitimní očekávání, a je tedy způsobilé je omezit, případně dokonce neústavně porušit.

Je třeba zhodnotit postup Policie České republiky, která umožnila stěžovateli se zúčastnit všech vyšetřovacích úkonů, o kterých byl vyrozuměn. Z interpretace odstavce 2 § 165 tr. ř. vyplývá, že obhájce "není oprávněn se zúčastnit všech vyšetřovacích úkonů, ale jen těch vyšetřovacích úkonů, jejichž výsledek může být použit jako důkaz" (srov. Šámal, P. a kol.: Trestní řád - komentář - díl I., Praha: C. H. Beck, 2005, str. 1270). Bude třeba, aby soud zhodnotil přípis stěžovatele (založený na č. I. 86), jímž výslovně žádá o vyrozumívání o konání úkonů ve smyslu § 165 odst. 2 a 3 tr. ř. Nemělo by proto být věci stěžovatele, aby revidoval pozvánky k úkonům, o kterých byl Policií České republiky vyrozumíván, a zjišťoval, které jsou relevantní pro jeho případ. Pokud by

totiž takto postupoval, mohl by se potenciálně vystavit kárnému řízení kvůli eventuálnímu zanedbání obhajoby. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Nárok stěžovatele na přiznání odměny a náhrady hotových výdajů, ačkoliv vznikl v souvislosti s procesem (trestním řízením) a je upraven v předpise procesním, je svou povahou nárokem hmotněprávním [srov. např. náleží Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 344/04 ze dne 15. 12. 2004 (N 191/35 SbNU 497), náleží sp. zn. IV. ÚS 178/04 ze dne 26. 1. 2005 (N 18/36 SbNU 237) či náleží sp. zn. II. ÚS 37/04 ze dne 30. 6. 2005 (N 135/37 SbNU 705)], a je tak kryt ústavně zaručeným právem legitimního očekávání uspokojení daného nároku (body 18-20). Rozhodování soudů proto musí respektovat princip proporcionality, který vyžaduje, aby zásahy do základního práva na legitimní očekávání byly minimalizovány na nejnižší možnou míru, což se nestalo. [...] V projednávané věci stížnostní soud zrušil rozhodnutí nalézacího soudu a stěžovateli přiznal odměnu a náhradu hotových výdajů přibližně v polovičním rozsahu v celkové výši 55 410 Kč (bod 10). **Pokud nebyla stížnost odsouzeného mladistvého Karla L. (bod 11) zaslána stěžovateli, byla mu odňata možnost seznámit se s obsahem odvolání a realizovat svá procesní práva. Došlo k tomu v důsledku formálně sice možné, ale ústavně zcela nepřijatelné interpretace a aplikace zákona (bod 24). **Proces rozhodování stížnostního soudu nebyl v souladu s ústavně zaručeným základním právem na fair proces (body 15-17), neboť nebyla stěžovateli jako účastníkovi řízení zaslána stížnost proti usnesení o odměně a náhradě hotových výdajů, a nebyl mu tak vytvořen procesní prostor k uplatnění námitek proti argumentům obsaženým v této stížnosti. Realizace tohoto práva byla o to naléhavější, že rozhodnutí odvolacího soudu o nákladech řízení je konečné.** Ústavnímu soudu nezbývá než konstatovat, že popsaným postupem porušujícím fair proces nebyly šetřeny podstata a smysl stěžovatelova základního práva na legitimní očekávání garantovaného čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě. Proto podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadené rozhodnutí zrušil.**

Dotčené předpisy: § 146 odst. 2 písm. c) tr. ř., § 151 odst. 2, 3 tr. ř., § 165 tr. ř.

Uvedeno také: Účast obviněného a obhájce při úkonech vedoucích k získání důkazů (§ 165 odst. 2 tr. ř.)

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2011, sp. zn. 11 Tz 17/2011, uveřejněný pod číslem 7/2012 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

V rozhodnutí podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. o povinnosti odsouzeného nahradit odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem soud uloží odsouzenému, který nemá nárok na bezplatnou obhajobu, povinnost zaplatit státu stejnou částku, jakou soud předtím podle § 151 odst. 2 tr. ř. pravomocně přiznal tomuto obhájci a posléze mu ji i vyplatil, tj. nejen částku představující odměnu obhájce a náhradu jeho hotových výdajů, ale i částku připadající na daň z přidané hodnoty, pokud je obhájce plátcem této daně, a má tedy povinnost odvést ji státu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Stát tedy z tohoto pohledu ve vztahu k ustanovenému obhájci hradí náklady obhajoby pouze prozatímně. Dočasně tak supluje roli obviněného, jenž v případě, kdy je v řízení pravomocně uznán vinným, a nemá-li právo na bezplatnou obhajobu (srov. § 33 odst. 2 tr. ř.), je povinen tyto náklady obhajoby státu nahradit. **V konečném důsledku náklady ustanoveného obhájce hradí zásadně sám obviněný, a to v takové výši, v jaké by je jinak hradil pro případ tzv. mimosmluvní odměny** (§ 6 a násl. advokátního tarifu), pokud by jeho vztah s obhájcem nebyl založen na základě rozhodnutí soudu v souladu se zákonnou úpravou vyplývající z trestního řádu [srov. § 39 odst. 1 tr. ř., § 14 odst. 1, odst. 2 písm. a) zákona o DPH]. Pokud je tedy ustanovený obhájce obviněného plátcem DPH, tzn. že z právní služby poskytnuté za úplatu je povinen státu odvést částku ve výši odpovídající dani z přidané hodnoty, pak mu stát tuto částku za obviněného uhradí navýšenou o příslušnou částku DPH (§ 151 odst. 3 tr. ř.), stejně jako by k tomu byl povinen obviněný, pokud by si takového obhájce zvolil. Právě opačný postup by zakládal nerovnost mezi obviněnými, pokud v případě ustanoveného obhájce (plátce DPH) by obviněný nebyl povinen uhradit částku připadající na tuto daň, zatímco v případě, že by si téhož advokáta jako obhájce sám zvolil by zcela nepochybně uhradil za právní službu odměnu a hotové výdaje včetně příslušné částky DPH odváděné tímto obhájcem státu.

Dotčené předpisy: § 151 odst. 2 tr. ř., § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř.

Uvedeno také: Povinnost k náhradě nákladů (§ 152 odst. 1 tr. ř.)

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. prosince 2012, sp. zn. 8 Tz 84/2012, uveřejněný pod číslem 64/2013 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Podle § 151 odst. 2 tr. ř. platí, že obhájce, který byl obviněnému ustanoven, má vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů podle zvláštního předpisu, tj. advokátního tarifu, přičemž tento jeho nárok, je-li plátcem daně z přidané hodnoty, se zvyšuje o částku odpovídající této dani, kterou je povinen z odměny za zastupování a z náhrad hotových výdajů odvést podle zvláštního právního předpisu, tj. podle zákona o dani z přidané hodnoty (k tomu srov. č. 7/2012 Sb. rozh. tr.).

Jelikož ustanovení § 151 odst. 2 tr. ř. nerozlišuje jednotlivé položky odměny za úkony právní služby a náhrady hotových výdajů, které by podléhaly a nepodléhaly navýšení o příslušnou procentuální částku daně z přidané hodnoty (a nečiní tak ani žádný z dalších předpisů týkajících se této problematiky, tj. zákon o advokacii, občanský soudní řád, soudní řád správní, notářský řád či zákon o soudních exekutorech), je třeba mít za to, že toto navýšení se vztahuje na všechny položky, které jsou přiznány ustanovenému obhájci, je-li plátcem daně z přidané hodnoty. Takový obhájce je totiž povinen odvést daň z přidané hodnoty z celé částky zaplacené mu v trestním řízení státem jako zadavatelem právní služby, nikoliv jen z některé z přiznaných položek. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

[...] v minulosti (především v letech 1990 až 2004) při rozhodování soudů podle § 151 odst. 2 tr. ř. sice nebyla jednota v tom, zda ustanoveným obhájcům náleží za úkony právní služby a náhradu hotových výdajů i DPH, ta však byla způsobena především nejednoznačným textem tohoto zákonného ustanovení. I když tehdejší soudní praxe posléze byla ovlivněna Stanoviskem občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 1995, sp. zn. Cpjn 81/94 (publikovaným pod č. 45/1995 Sb. rozh. občanskoprávních), k rozdílným rozhodnutím přesto docházelo. K zásadní změně situace však došlo od 1. května 2004, kdy nabyl účinnosti zákon č. 237/2004 Sb., jímž byla novelizována celá řada právních předpisů. Ve vztahu k řešené problematice to byla především novela zákona o advokacii, jehož nové ustanovení § 23a zakotvilo, že „je-li advokát plátcem daně z přidané hodnoty, náleží advokátovi

k odměně a k náhradám podle § 22 nebo 23 rovněž částka odpovídající této dani, kterou je advokát povinen z odměny a z náhrad odvést podle zvláštního právního předpisu“ (tím je zákon o DPH), a novela trestního řádu, jehož ustanovení § 151 odst. 2 bylo doplněno tak, že „tento nárok obhájce, je-li plátcem daně z přidané hodnoty, se zvyšuje o částku odpovídající této dani, kterou je obhájce povinen z odměny za zastupování a z náhrad hotových výdajů odvést podle zvláštního právního předpisu“ (tj. zákon o DPH). Ve stejném duchu však byl tehdy novelizován i občanský soudní řád (srov. jeho § 137 odst. 3, § 140 odst. 2, 3, ale i § 151a), zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů [dále jen „soudní řád správní“ (srov. jeho § 35 odst. 3 a § 57 odst. 2)] a zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů [dále jen „notářský řád“ (srov. jeho § 106 a § 108)]. Základním smyslem a účelem této nové úpravy bylo narovnat postavení advokátů (a dalších osob poskytujících své služby podle zvláštních zákonů) se soudními exekutory, kterým předchází právní úprava nárok na zaplacení částky odpovídající DPH již výslovně přiznávala (srov. § 87 odst. 1 zákona o soudních exekutorech), jak to konstatoval Ústavní soud v odůvodnění svého rozhodnutí ze dne 31. 8. 2005, sp. zn. II. ÚS 288/05. Nedlouho po účinnosti zákona č. 237/2004 Sb., tedy po 1. květnu 2004, soudy nižších stupňů uvedenou změnu respektovaly a při rozhodování podle § 151 odst. 2 tr. ř. v zásadě vycházely z názoru, že základ daně z přidané hodnoty zahrnuje nejen obhájcovu odměnu za provedené úkony právní služby, ale i veškeré jím vynaložené náklady. To by bylo možné dokladovat celou řadou jejich rozhodnutí (za všechny stačí odkázat na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. 8 To 48/2006, na usnesení téhož soudu ze dne 23. 10. 2008, sp. zn. 1 Tmo 13/2008, na usnesení téhož soudu ze dne 25. 9. 2006, sp. zn. 1 Tmo 19/2006, které bylo publikováno pod č. 5/2008 Sb. rozh. trest., nebo na ministrem spravedlnosti zmiňované usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 5. 5. 2010, sp. zn. 9 To 219/2010). Ve správnosti tohoto názoru byly obecné soudy utvrzovány i rozhodnutími Ústavního soudu v trestních i občanskoprávních věcech. Tak například tento soud usnesením ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. I. ÚS 1227/09, rozhodl o náhradě nákladů řízení před Ústavním soudem a přiznal stěžovateli v souladu s advokátním tarifem náhradu odměny za právní zastoupení, tedy za úkony právní služby, režijní paušál, náhradu za promeškaný čas a náhradu cestovních výdajů, a to u všech položek včetně DPH. K účtovaným nákladům za cestovní výdaje doslova uvedl, že „... stěžovateli přiznal náhradu cestovních výdajů za cestu na jednání před Ústavním soudem ... a zpět – tedy za trasu v délce ..., osobním automobilem právního zástupce stěžovatele, v celkové výši ... Kč, včetně DPH (průměrná spotřeba ..., cena

nafty dle vyhlášky ... ve výši ... na litr, náhrady za používání vozidla dle této vyhlášky ... za 1 km jízdy).“

Nejvyšší soud nemá žádný důvod odchylovat se od tohoto právního názoru Ústavního soudu. Ve shodě s ním (a také ve shodě s názorem ministra spravedlnosti) je totiž přesvědčen, že základ daně z přidané hodnoty zahrnuje jak obhájcovu odměnu za provedené úkony právní služby (srov. § 11 advokátního tarifu), tak veškeré jím vynaložené náklady (srov. § 13 a § 14 advokátního tarifu). Ustanovení § 151 odst. 2 tr. ř. jednotlivé položky odměny za úkony právní služby a náhrady hotových výdajů, které by navýšení o příslušnou procentuální částku DPH podléhaly a nepodléhaly, nerozlišuje (a takové rozlišení nečiní žádný z dalších předpisů upravujících tuto problematiku, tj. zákon o advokacii, občanský soudní řád, soudní řád správní, notářský řád či zákon o soudních exekutorech). Je tomu tak nepochybně proto, že pokud obhájce jako plátc DPH je povinen odvést tuto daň z celé částky zaplacené mu v trestním (občanskoprávním či jiném) řízení státem jako zadavatelem právní služby poskytované obhájcem, pak mu toto odpovídající navýšení náleží ohledně všech položek odměny a náhrady hotových výdajů. V podstatě stejný názor zaujal Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 29. 3. 2011, sp. zn. 11 Tz 17/2011 (publikovaným pod č. 7/2012 Sb. rozh. trest.), v němž mimo jiné uvedl, že pokud advokát (obhájce) poskytuje své právní služby za odměnu a má mimo jiné nárok na náhradu hotových výdajů, a je-li plátcem DPH, tj. je-li za poskytování služeb povinen odvést státu daň z přidané hodnoty, pak mu vedle toho náleží i částka odpovídající této dani. Obdobný způsob řešení zvolil i Ústavní soud, který ve svém nálezu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. I. ÚS 2278/10, mimo jiné uvedl, že k nákladům řízení patří rovněž částka odpovídající DPH, kterou je advokát povinen z odměny za zastupování a z náhrad odvést podle zvláštního předpisu (stejně se k věci postavil tento soud i v předcházejícím nálezu ze dne 29. 5. 2006, sp. zn. IV. ÚS 746/05). A i když žádný z těchto soudů v uvedených rozhodnutích, resp. nálezech nastolenou problematiku explicitně neřešil (soudy se zabývaly především otázkou zvýšení odměny o DPH za zastupování před 1. květnem 2004 a po tomto datu), nicméně z odůvodnění jejich rozhodnutí je zřejmé, že žádný rozdíl mezi položkami odměn za úkony právní služby a náhrad hotových výdajů, které by navýšení o příslušnou procentuální částku DPH podléhaly a nepodléhaly, nečinil.

Ve stejném duchu pak vyzněl i náleze Ústavního soudu ze dne 18. 2. 2010, sp. zn. I. ÚS 3336/09, byť v něm byla primárně řešena problematika legitimního očekávání ustanoveného obhájce, že jeho nároku na přiznání odměny a hotových výdajů podle § 151 odst. 2 tr. ř. bude vyhověno. V jeho odůvodnění soud mimo jiné uvedl, že jakékoli dotváření právní úpravy

soudce, byť cestou analogie, musí respektovat princip proporcionality, který vyžaduje, aby zásahy do základního práva (stěžovatele) na legitimní očekávání byly minimalizovány.

Argumentoval-li státní zástupce v odůvodnění svého usnesení především ustanovením § 157 zákoníku práce, zákonem o DPH, zákonem o cenách a vyhláškou č. 377/2010 Sb. (srov. strany 3 a 4 odůvodnění jeho usnesení), pak je třeba uvést, že takové argumentaci nelze přisvědčit. Jednak ustanovení § 157 zákoníku práce upravuje podmínky pro používání soukromých silničních motorových vozidel při pracovních cestách zaměstnanců a s tím související náhrady jízdních výdajů zaměstnavatelem těm zaměstnancům, kteří nejsou plátcí DPH, jednak příležitostí není ani argumentace vyhláškou č. 377/2010 Sb. Platí-li totiž, že podle ustanovení § 36 odst. 3 písm. e) zákona o DPH základ této daně zahrnuje také vedlejší výdaje, které jsou účtovány osobě, pro kterou je uskutečňováno zdanitelné plnění, při jeho uskutečnění, pak je třeba dovést, že rovněž z jízdného přísluší DPH v zákonné výši.

Přehlížet přitom nelze – jak správně akcentoval ministr spravedlnosti – ani účel hrazení nákladů obhajoby státem, jde-li o soudem (státem) ustanoveného obhájce, který v určitých případech musí v zájmu fair procesu obhajovat obviněného, což je nutno z ústavního hlediska chápat jako vytvoření nezbytných materiálních podmínek pro realizaci základního práva na právní pomoc, které garantuje čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Právě proto má podle § 151 odst. 2 tr. ř. obhájce, který byl obviněnému ustanoven, vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů, tedy včetně navýšení o částku odpovídající DPH, kterou je obhájce povinen z odměny za úkony právní služby a z náhrad hotových výdajů odvést státu podle zvláštního právního předpisu. Účelem tohoto ustanovení totiž je, aby obhájce byl za činnost vykonanou pro stát odměněn, neboť jako obhájce byl státem ustanoven, a proto mu vůči státu svědčí legitimní majetkový nárok.

Státnímu zástupci nebylo možno přisvědčit ani v tom, že žádný jiný právní předpis nestanoví, že úřední ceny (za pohonné hmoty) stanovené ve vyhlášce č. 377/2010 Sb. se mají navýšit o DPH. Dosud provedený výklad naopak svědčí o tom, že při rozhodování podle § 151 odst. 2 tr. ř. má obhájce, který byl obviněnému ustanoven, vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů, tedy včetně navýšení všech položek o částku odpovídající DPH, kterou je pak obhájce povinen z odměny za úkony právní služby a z náhrad hotových výdajů odvést státu podle zvláštního právního předpisu.

Dotčené předpisy: § 151 odst. 2 tr. ř.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2013, sp. zn. 8 Tz 27/2013, uveřejněný pod číslem 21/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Zvolení obhájce obviněným (případně jinou k tomu oprávněnou osobou) na místo obhájce, který mu byl ustanoven, je třeba považovat za skutečnost, v důsledku které původní ustanovení obhájce ve smyslu § 37 odst. 2 tr. ř. ze zákona zaniká. Ve vztahu k ustanovenému obhájci je však zánik jeho ustanovení účinný teprve poté, co je o takové skutečnosti příslušným orgánem činným v trestním řízení vyzooměn nebo se o ní jiným způsobem dozví. Do té doby je oprávněn i povinen hájit práva obviněného, a pokud tak činí, má i podle § 151 odst. 2, věty první, tr. ř. vůči státu nárok na odměnu a náhradu hotových výdajů podle zvláštního předpisu (advokátního tarifu). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Ustanoveného obhájce rozhodně nebylo možné sankcionovat – jak se napadeným usnesením státního zástupce a jemu předcházejícím usnesením policejního orgánu stalo – tím, že mu nebude přiznána v požadovaném rozsahu odměna a náhrada hotových výdajů (včetně náhrady za promeškaný čas v souvislosti s poskytnutím právní služby) podle výše citovaných ustanovení advokátního tarifu za situace, kdy postupoval zcela v intencích ustanovení § 37 odst. 2 tr. ř. a vykonával obhajobu svého klienta až do doby, než se dozvěděl, že ji převzala později zvolená obhájkyň JUDr. J. X. Do té doby bylo totiž nejen právem, ale dokonce povinností ustanoveného obhájce poskytovat právní pomoc obviněnému mladistvému.

Dotčené předpisy: § 37 odst. 2 tr. ř., § 151 odst. 2 tr. ř.

Uvedeno také: Změna zvoleného obhájce (§ 37 odst. 2 tr. ř.)

- Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 9. listopadu 2009, sp. zn. 50 To 514/2009, uveřejněné pod číslem 50/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Ustanovení § 12 odst. 5 vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátní tarif, ve znění pozdějších předpisů, je ve vztahu speciality k ustanovení § 12 odst. 3 advokátního tarifu. Proto při

obhajobě v trestním řízení vedeném pro souběh trestných činů ve společném řízení náleží obhájci pouze odměna stanovená pro trestný čin s nejvyšší trestní sazbou. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Byť (jak bylo zmíněno) stěžovatel neuvádí bližší argumentaci na podporu svého názoru, krajský soud považuje za nutné své stanovisko blíže rozvést. Advokátní tarif, tedy vyhláška č. 177/1996 Sb., byl v § 12 novelizován, a to vyhláškou č. 276/2006 Sb.. Zmíněná novela se nedotkla § 12 odst. 3, ale dotkla se § 12 odst. 4, odst. 5. Ustanovení § 12 odst. 4 advokátního tarifu původně znělo takto: Jde-li o společné úkony při zastupování nebo obhajobě dvou nebo více osob anebo jde-li o obhajobu v trestním řízení vedeném pro trestné činy spáchané ve vícečinném souběhu, náleží advokátovi za každou takto zastupovanou nebo obhajovanou osobu nebo za každý takto stíhaný trestný čin mimosmluvní odměna snížená o 20 %. Ustanovení § 12 odst. 5 advokátního tarifu se původně sbíhající se trestné činnosti vůbec netýkalo – řešilo otázku odměny advokáta určeného ČAK. Nové znění ustanovení § 12 odst. 5 advokátního tarifu bylo výše citováno. Z ustanovení § 12 odst. 4 advokátního tarifu byla vypuštěna část, která je podtržena – nové znění je také výše citováno. Při srovnání znění původního textu § 12 odst. 4 s nynějším zněním tohoto paragrafu ve spojení se zněním § 12 odst. 5 lze zjistit, že původně rozlišoval § 12 v odstavci 4 vícečinný souběh. Otázka honorování jednočinného souběhu se výslovně neřešila. **Krajský soud má za to, že jednak s ohledem na systematiku § 12 – obvykle nejdříve bývají obecná ustanovení a poté ustanovení speciální, což se stalo i v tomto paragrafu, a také s ohledem na skutečnost, že § 12 odst. 5 již nerozlišuje mezi vícečinným a jednočinným souběhem, lze dovodit, že jde o speciální úpravu. Jejím cílem je upravit otázku jak jednočinného, tak vícečinného souběhu.**

Dotčené předpisy: § 20 tr. ř., § 151 odst. 2 tr. ř.

Heslo: Náklady trestního řízení – výše odměny a náhrada hotových výdajů (§ 151 odst. 3 tr. ř.)

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. ledna 2009, sp. zn. 4 Tz 101/2008, uveřejněný pod číslem 57/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Pominou-li v průběhu přípravného řízení důvody nutné obhajoby, nezanikají tím bez dalšího práva a povinnosti ustanoveného obhájce k výkonu obhajoby obviněného. V takovém případě příslušný orgán činný v přípravném řízení předloží věc soudci, aby učinil opatření, jímž zruší ustanovení obhájce (§ 39 odst. 1 tr. ř.).

Nebylo-li ustanovení obhájce zrušeno podle § 39 odst. 1 tr. ř. před podáním obžaloby, pak povinnost obhájce k výkonu obhajoby obviněného neskončila v přípravném řízení, a proto orgán činný v přípravném řízení (např. státní zástupce) již není oprávněn rozhodovat o návrhu ustanoveného obhájce na určení výše odměny a náhrady hotových výdajů podle § 151 odst. 3 tr. ř., ale předloží takový návrh k rozhodnutí předsedovi senátu (samosoudci) příslušného soudu prvního stupně. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Z ustanovení § 39 odst. 1 tr. řádu tak jednoznačně plyne, že ustanovení obhájce jakož i zrušení tohoto ustanovení, pominou-li důvody, pro něž se tak stalo, činí za výše uvedených procesních podmínek soudce, k čemuž v posuzované věci nedošlo. Otázkou, kdy tedy v konkrétním případě zaniklo ustanovení obhájce JUDr. J. R., je nutno vykládat v intencích ustanovení § 41 odst. 5 tr. řádu. Podle tohoto ustanovení **nebylo-li zmocnění obhájce při jeho zvolení nebo ustanovení vymezeno jinak, zaniká při skončení trestního stíhání. Jinými slovy zmocnění obhájce trvá až do právní moci rozsudku či trestního příkazu, případně právní moci usnesení o zastavení trestního stíhání či jiného pravomocného skončení trestní věci.** Povinnost JUDr. J. R. obhajovat obviněnou M. R. skončila dne 11. 7. 2007, obviněného M. R. dne 26. 7. 2007 a obviněnou K. B. dne 10. 7. 2007, jak jsou vyznačeny právní moci trestního příkazu u jednotlivých obviněných.

Za takto zjištěného stavu věci Nejvyšší soud uzavírá, že státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Litoměřicích **neměl obhájce JUDr. J. R. vyzývat k vyúčtování nákladů obhajoby, a pokud tak již učinil, měl zaslaná vyúčtování obhájce o nákladech obhajoby předložit k rozhodnutí věcně příslušnému orgánu, jímž byl v daném případě Okresní soud v Litoměřicích.** Svým rozhodnutím učiněným podle § 151 odst. 3 tr. řádu porušil zákon v neprospěch obviněných, neboť ve věci rozhodoval věcně nepřislušný orgán

Dotčené předpisy: § 39 odst. 1 tr. ř., § 41 odst. 5 tr. ř., § 151 odst. 3 tr. ř.

Uvedeno také: Zánik obhajovacích práv ustanoveného obhájce (§ 39 tr. ř.)

Heslo: Povinnost k náhradě nákladů (§ 152 odst. 1 tr. ř.)

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. března 2011, sp. zn. 11 Tz 17/2011, uveřejněný pod číslem 7/2012 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

V rozhodnutí podle § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř. o povinnosti odsouzeného nahradit odměnu a hotové výdaje uhrazené ustanovenému obhájci státem soud uloží odsouzenému, který nemá nárok na bezplatnou obhajobu, povinnost zaplatit státu stejnou částku, jakou soud předtím podle § 151 odst. 2 tr. ř. pravomocně přiznal tomuto obhájci a posléze mu ji i vyplatil, tj. nejen částku představující odměnu obhájce a náhradu jeho hotových výdajů, ale i částku připadající na daň z přidané hodnoty, pokud je obhájce plátcem této daně, a má tedy povinnost odvést ji státu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Stát tedy z tohoto pohledu ve vztahu k ustanovenému obhájci hradí náklady obhajoby pouze prozatímně. Dočasně tak supluje roli obviněného, jenž v případě, kdy je v řízení pravomocně uznán vinným, a nemá-li právo na bezplatnou obhajobu (srov. § 33 odst. 2 tr. ř.), je povinen tyto náklady obhajoby státu nahradit. **V konečném důsledku náklady ustanoveného obhájce hradí zásadně sám obviněný, a to v takové výši, v jaké by je jinak hradil pro případ tzv. mimosmluvní odměny** (§ 6 a násl. advokátního tarifu), pokud by jeho vztah s obhájcem nebyl založen na základě rozhodnutí soudu v souladu se zákonnou úpravou vyplývající z trestního řádu [srov. § 39 odst. 1 tr. ř., § 14 odst. 1, odst. 2 písm. a) zákona o DPH]. Pokud je tedy ustanovený obhájce obviněného plátcem DPH, tzn. že z právní služby poskytnuté za úplatu je povinen státu odvést částku ve výši odpovídající dani z přidané hodnoty, pak mu stát tuto částku za obviněného uhradí navýšenou o příslušnou částku DPH (§ 151 odst. 3 tr. ř.), stejně jako by k tomu byl povinen obviněný, pokud by si takového obhájce zvolil. Právě opačný postup by zakládal nerovnost mezi obviněnými, pokud v případě ustanoveného obhájce (plátce DPH) by obviněný nebyl povinen uhradit částku připadající na tuto daň, zatímco v případě, že by si téhož advokáta jako obhájce sám zvolil by zcela nepochybně uhradil za právní službu odměnu a hotové výdaje včetně příslušné částky DPH odváděné tímto obhájcem státu.

Dotčené předpisy: § 151 odst. 2 tr. ř., § 152 odst. 1 písm. b) tr. ř.

Uvedeno také: Náklady trestního řízení - odměna obhájce (§ 151 odst. 2 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. června 2013, sp. zn. 6 Tz 25/2013, uveřejněné pod číslem 29/2014 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Zákonná podmínka pro vyslovení povinnosti obviněného hradit náklady trestního řízení je splněna již tím, že byl pravomocně uznán vinným, přičemž není podstatné, jak byl skutek, v němž byl shledán čin soudně trestný, právně kvalifikován. Jestliže byl v trestním řízení vedeném pro skutek kvalifikovaný v obžalobě jako jednočinný souběh trestných činů ublížení na zdraví a výtržnictví pro účely trestního řízení a k objasnění mechanismu vzniku a povahy zranění poškozeného vyhotoven znalecký posudek, k jehož podání byli přibráni nejméně dva znalci, přičemž po provedení tohoto důkazu v hlavním líčení byl obviněný pravomocně uznán vinným pouze trestným činem výtržnictví, uloží se mu povinnost hradit náklady spojené i s podáním tohoto znaleckého posudku ve smyslu § 152 odst. 1 písm. e), odst. 3 tr. ř., § 3 písm. a) vyhlášky č. 312/1995 Sb., kterou se stanoví paušální částka nákladů trestního řízení, ve znění pozdějších předpisů. Povinnost hradit náklady řízení pouze v jejich základní výměře podle § 1 citované vyhlášky by přicházela v úvahu toliko v případě, že by znalecký posudek byl zpracován jen ke skutku, ohledně něhož nebyl obviněný pravomocně uznán vinným.
(Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Zbývá zopakovat, že v posuzované věci byly jako posudek znalce tak posléze znalecký posudek ústavu vypracovány v souvislosti se skutkem, kterým byl obviněný uznán vinným, tedy byly splněny všechny zákonné podmínky pro uložení povinnosti obviněnému nahradit náklady trestního řízení státu ve výši, jak o nich stížnosti napadeným usnesením rozhodl okresní soud. Nic na tom nemění, jak již výše uvedeno, že skutek byl původně právně kvalifikován jako jednočinný souběh jednak trestného činu ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1, 2 písm. c) tr. zák., jednak trestného činu výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák., a uznán vinným byl obviněný pouze za trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 tr. zák.

Dotčené předpisy: § 152 odst. 1 písm. e) tr. ř.

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. listopadu 2011, sp. zn. 14 To 157/2011, uveřejněné pod číslem 14/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Uložení povinnosti nahradit státu náklady spojené s výkonem vazby a nahradit paušální částkou ostatní náklady trestního řízení, jež nese stát [§ 152 odst. 1 písm. a), d) tr. ř.], je podmíněno tím, že obviněný byl pravomocně uznán vinným rozhodnutím soudu České republiky.

Jestliže obviněný byl odsouzen rozhodnutím cizozemského soudu a na základě uznání tohoto rozhodnutí předán k výkonu trestu na území České republiky, je povinen státu nahradit paušální částkou stanovené náklady řízení vynaložené státem v souvislosti s jeho předáním, a to za předpokladu, že se svým předáním do České republiky souhlasil (§ 456 odst. 1 tr. ř.). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Uložení povinnosti odsouzenému nahradit státu náklady spojené s výkonem vazby (§ 152 odst. 1 písm. a) tr. ř.) a nahradit paušální částkou ostatní náklady, jež nese stát, tj. tzv. náklady trestního řízení ve výši 6.000,- Kč (§ 152 odst. 1 písm. d) tr. ř.), **přichází v úvahu v případě, byl-li obžalovaný pravomocně uznán vinným.** Tuto podmínku však **nelze považovat za splněnou v případě, kdy trestní řízení nebylo vedeno v České republice, ale bylo vedeno v cizině, kde také toto řízení skončilo pravomocným odsouzením, a skutečnost, že odsouzený v České republice vykonává trest odnětí svobody uložený cizozemským rozhodnutím, je důsledkem tzv. řízení o uznání tohoto cizozemského rozhodnutí na území České republiky a rozhodnutí o jeho výkonu na území České republiky (§ 450 a násl. tr.ř.). V tomto specifickém řízení se nerozhoduje o vině a trestu odsouzeného.** Z tohoto důvodu nepřichází v úvahu rozhodování o povinnosti odsouzeného k náhradě nákladů trestního řízení podle § 152 tr.ř. [...] Z uvedeného ustanovení (*pozn. § 456 odst. 1 tr. ř., nyní § 132 odst. 2 zák. č. 104/2013 Sb.*) tedy především vyplývá, že **podmínkou k uložení povinnosti k náhradě těchto nákladů je souhlas odsouzeného s předáním.** Jak vyplývá z obsahu spisu, odsouzený J. P. se svým předáním nesouhlasil a přes svůj nesouhlas, který jinak brání předání, byl po vyslovení přípustnosti předání příslušným německým soudem

předán s odkazem na čl. 3 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o předávání odsouzených osob z 18.12.1997, podle něhož na žádost odsuzujícího státu (tedy SRN) může vykonávající stát (ČR) v souladu s ustanoveními tohoto článku souhlasit s předáním odsouzené osoby bez jejího souhlasu, pokud rozhodnutí, kterým byla odsouzena, nebo správní rozhodnutí vydané v důsledku tohoto odsouzení, zahrnuje příkaz k vyhoštění, vypovězení nebo jiné opatření, v jehož důsledku tato osoba nebude moci dále setrvávat na území odsuzujícího státu poté, co byla propuštěna. Je tedy zřejmé, že námitka odsouzeného, že mu povinnost nahradit náklady řízení neměla být uložena, protože se svým předáním nesouhlasil, je zcela důvodná.

Dotčené předpisy: § 152 odst. 1 písm. a), d) tr. ř., § 456 odst. 1 tr. ř.

Heslo: Náhrada nákladů poškozeného (§ 154 tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. října 2012, sp. zn. II. ÚS 289/12, publikovaný pod číslem N 170/67 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 83.*

Právní věta:

Rozhodování o právu poškozeného na náhradu nákladů vzniklých v souvislosti s přibráním zmocněnce nemůže být podmíněno mírou jeho procesní aktivity, kterýžto faktor může hrát roli jedině při stanovení výše náhrady nákladů, nikoli však roli determinující přiznání či naopak nepřiznání práva na náhradu předmětných nákladů, neboť by se v takovém případě jednalo o faktické vyprázdnění obsahu tohoto práva, což není slučitelné s principem ochrany práv soudní mocí, jak stojí v čl. 4 a 90 Ústavy. Vedle toho je třeba také pamatovat na to, že zohlednit procesní aktivitu zmocněnce je třeba vždy v kontextu konkrétního případu, konkrétního trestného činu, za nějž byl obžalovaný odsouzen. Účast zmocněnce pak pro poškozeného ztělesňuje i psychickou podporu nebo alespoň ulehčení ne vždy lehké pouti trestním řízením. Lze tedy uzavřít, že postupem obecného soudu, který nevzal uvedené skutečnosti v potaz, bylo porušeno stěžovatelčino právo na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Lze si představit situaci, kdy poškozený neuplatnil nárok na náhradu svých nákladů, neboť mu žádná újma nevznikla, trestního řízení se však účastní, neboť jeho účast - ať již osobní či zprostředkovaná zmocněncem - má pro něj morální a satisfakční rozměr, anebo má význam

pro trestní řízení jako celek. **Bylo by v rozporu s obecnou ideou spravedlnosti, aby na právo na náhradu svých nákladů směli dosáhnout jen ti poškození, kterým nějaká škoda či újma vznikla, ale nikoli ti, kteří se s nárokem na náhradu škody nemohli přihlásit, avšak trestní řízení pro ně mělo nikoli zanedbatelný význam či dokonce jejich účast byla v dané trestní věci klíčová.** Přepjatě formalistické spojení mezi existencí řádně a včas uplatněného nároku na náhradu škody a nákladů poškozeného, které je v tomto řízení nucen platit, není odůvodněno žádným legitimním cílem nebo účelem, který by rozdíl v právech poškozených mohl ospravedlnit. **Ustanovení § 154 odst. 2 trestního řádu je proto namístě vykládat tak, že poškozenému může být oproti odsouzenému přiznáno právo na náhradu nákladů poškozeného v trestním řízení i tehdy, jestliže poškozený nárok na náhradu škody nebo imateriální újmy nevznese.** Nic na tom nemůže změnit ani potenciální argument, že poškozený se teoreticky může přihlásit s nárokem na náhradu škody nebo imateriální újmy vždy, bez ohledu na to, zda mu nárok zjevně přísluší, či nepřísluší. Takový postup by nicméně vedl k puristicky formalistickému uplatňování nároku na náhradu škody, a to jen za účelem, aby bylo vyhověno doslovné dikci ustanovení § 154 odst. 2 trestního řádu, a tak i mohlo být případně zažádáno o náhradu nákladů spojených s účastí poškozeného v trestním řízení. Takový přístup k právům je ovšem neslučitelný s pojetím subjektivních práv v demokratickém právním státu, jelikož jejich výkon směřuje k popření smyslu existence subjektivních práv, negaci jejich vlastního obsahu. Je možno uzavřít, že ústavně nekonformní exegezi ustanovení § 154 odst. 2 trestního řádu došlo rovněž k porušení práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Dotčené předpisy: § 154 odst. 2 tr. ř., § 155 odst. 2, 3, 4, 5 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS)

PŘÍPRAVNÉ ŘÍZENÍ

Postup před zahájením trestního stíhání (§ 158 až 159b tr. ř.)

I. Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Podání vysvětlení (§ 158 odst. 5 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. května 2012, sp. zn. 5 Tdo 413/2012, uveřejněné pod číslem 50/2013 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Účast advokáta při podání vysvětlení (§ 158 odst. 5 věta první tr. ř.) se omezuje pouze na právní pomoc a jen v tomto rozsahu může advokát při podávání vysvětlení vystupovat. Nejde o činnost, která by byla srovnatelná s účastí obhájce obviněného, a proto advokát nemůže postupovat ani analogicky podle § 41 tr. ř., protože zákon výslovně omezuje jeho činnost na poskytnutí právní pomoci. Advokát tedy nemůže do průběhu podávání vysvětlení zasahovat např. kladením otázek osobě, která vysvětlení podává, nemůže požadovat účast na jiných úkonech ve věci, kterých se osoba podávající vysvětlení neúčastní. Naproti tomu je např. oprávněn v průběhu podávání vysvětlení uskutečnit poradu s touto osobou, navrhopvat provedení důkazů, účastnit se rekognice, při níž má být poznána osoba, které poskytuje právní pomoc. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Umožnil-li následně vyšetřovatel advokátovi účastnit se rekognice „in natura“, učinil tak zcela v souladu se zákonem, neboť na této rekognici se již V. Č. účastnil jako osoba, která má být poznána a jako taková např. musí být vyzvána, aby se zařadila na libovolné místo mezi ukazované osoby, a logicky jí proto s přihlédnutím k § 104b odst. 6 tr. ř. náleží per analogiam právo na právní pomoc advokáta ve smyslu § 158 odst. 5 tr. ř. (dříve podle § 158 odst. 4 tr. ř.)

Dotčené předpisy: § 41 odst. 1 tr. ř., § 158 odst. 5 tr. ř., § 104b tr. ř.

Uvedeno také: Povinnosti a práva obhájce – právní pomoc (§ 41 odst. 1 tr. ř.)

ŘÍZENÍ PŘED SOUDEM

Zahájení trestního stíhání

(§ 160 až § 179 tr. ř.)

Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Zahájení trestního stíhání (§ 160 odst. 1 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. května 2009, sp. zn. 5 Tdo 1469/2008. Publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 44/2010, kat. A.*

Právní věta:

Účinky spočívající v přerušení promlčecí doby podle § 67 odst. 3 písm. a) tr. zák.*) má i takové sdělení obvinění (resp. usnesení o zahájení trestního stíhání) učiněné ve smyslu § 160 odst. 1 tr. ř., které bylo zatíženo určitými vadami, pro něž bylo později nahrazeno novým sdělením obvinění pro týž skutek. Nesmí však jít o vady, které by vedly k nicotnosti nebo zmatečnosti původního sdělení obvinění.

*) Poznámka redakce: Nyní podle § 34 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Pro posouzení otázky, zda mají některé úkony orgánů činných v trestním řízení za následek přerušení promlčení ve smyslu § 67 odst. 3 písm. a) tr. zák., je tedy rozhodující, jestli představují skutečný projev vůle státu směřující k potrestání určitého pachatele za konkrétní skutek jím spáchaný, který naplňuje znaky příslušného trestného činu. Není přitom podmínkou, aby takové úkony byly bez jakékoli procesní vady, byť je to žádoucí.

[...] **Jiná situace by nastala v případě tzv. nicotnosti právního úkonu**, s nímž by jinak mohl být spojen účinek přerušeni promlčení. **Nicotný úkon** (v literatuře také uváděn pod pojmy jako nulitní či zdánlivý akt, paakt atd.) **nemá žádné právní účinky a hledí se na něj, jako by neexistoval**. Takový krajní důsledek či sankci za vadu právního úkonu považuje i právní teorie soukromého práva za výjimečné a jsou namístě jen tam, kde to zákon výslovně stanoví anebo pokud to vyplývá ze smyslu a účelu určitého zákonného ustanovení (viz např. *Salač, J.* K problematice rozporu právního úkonu se zákonem ve světle § 39 občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 1997, č. 10, s. 510). Rovněž praxe civilních soudů omezila úvahy o nicotnosti soudního rozhodnutí pouze na případy, když soud při rozhodování zjevně vybočil z mezí své pravomoci (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 5. 2003, sp. zn. 22 Cdo 657/2003, uveřejněný pod č. C 1915 ve svazku 25 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu).

[...] Ačkoli právní názor zastávaný v soukromém právu není z hlediska trestněprávní úpravy zavazující, vypovídá o skutečně výjimečných případech, kdy je možné nepřiznat právnímu úkonu žádný právně relevantní účinek, jak se v podstatě domáhali obvinění Ing. P. B. a Ing. K. M., pokud podle jejich názoru sdělení obvinění ze dne 30. 11. 1998 nezakládalo důvod pro přerušeni jejich trestního stíhání. [...] V posuzovaném případě navíc v průběhu trestního řízení státní zástupce ani nezrušil sdělení obvinění ze dne 30. 11. 1998 jako nesprávné či nezákonné podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř., protože pro takový postup nebyl důvod. **Dokonce ani v případě, když je určité rozhodnutí nebo opatření zatíženo procesní vadou, nelze vyloučit jeho hmotněprávní účinky**. Nejvyšší soud například v již citovaném rozhodnutí publikovaném pod č. 24/1972 Sb. rozh. tr. přiznal účinek přerušeni promlčení i úkonu soudu v podobě usnesení samosoudce o zastavení trestního stíhání, přestože bylo zatíženo procesními vadami a později bylo vysloveno porušení zákona při jeho vydání a toto usnesení bylo zrušeno v řízení o stížnosti pro porušení zákona. Jako zásadní okolnost pro přiznání účinku spočívajícího v přerušeni běhu promlčecí doby byla posouzena povaha tohoto rozhodnutí soudu, které Nejvyšší soud jednoznačně považoval za úkon směřující k trestnímu stíhání. Jinými slovy Nejvyšší soud přiznal uvedenou právní relevanci rozhodnutí, přestože jeho výsledek označil za nesprávný.

Dotčené předpisy: § 67 odst. 3 písm. a) tr. ř., § 160 odst. 1 tr. ř., § 34 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. července 2013, sp. zn. 8 Tdo 661/2013, uveřejněné pod číslem 17/2014 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, A.

Právní věta:

I. Pojem „trestní zákoník“ v článku II rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013 (č. 1/2013 Sb.), vztahující se k trestným činům s trestní sazbou odnětí svobody nepřevyšující 10 let, je třeba vykládat tak, že se tím míní trestní sazby za trestné činy stanovené v trestním zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů) ve znění účinném ke dni vyhlášení rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii, přestože byl skutek posouzen podle trestního zákona (č. 140/1961 Sb.).

II. Z hlediska článku II rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013 je třeba okamžik zahájení trestního stíhání posuzovat u každého skutku samostatně. To se týká s ohledem na vymezení skutku podle § 12 odst. 12 tr. ř. i pokračujícího trestného činu (§ 116 tr. zákoníku), u kterého je nutné rovněž zkoumat okamžik zahájení trestního stíhání u každého dílčího útoku samostatně. V důsledku toho je možné abolicí použít při splnění dalších hledisek jen u některého z dílčích útoků pokračujícího trestného činu a ohledně jiných dílčích útoků nikoliv. V takovém případě bude nutné u dílčích útoků, pro které nebylo zastaveno trestní stíhání podle § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř., nově posuzovat, o jaký trestný čin se bude jednat.

III. Při výkladu pojmu „s výjimkou trestního stíhání proti uprchlému“ je třeba vycházet ze skutečné doby konání trestního stíhání proti uprchlému. To znamená, že od celkové doby trvání trestního stíhání je třeba odečíst dobu, po kterou se vedlo trestní stíhání proti uprchlému, a trestní stíhání je proto možno zastavit s ohledem na článek II rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013 jen v případě, že zbývající doba trvání trestního stíhání po tomto odečtení je delší než 8 let, a to k datu vyhlášení rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Článek II používá pojem zahájení trestního stíhání, které se vždy zahajuje pro určitý skutek (§ 160 tr. ř.), o němž se rozhoduje ve vztahu ke konkrétnímu obviněnému. Od okamžiku zahájení trestního stíhání je třeba rozhodovat pouze o skutku (ve vztahu ke konkrétnímu obviněnému), pro který bylo zahájeno trestní stíhání. Proto, je-li ve společném řízení (§ 20 tr. ř.) projednáváno více skutků, je zapotřebí se zabývat tím, kdy bylo pro konkrétní skutek zahájeno trestní stíhání, u každého skutku samostatně a ke každému z nich individuálně se

musí posuzovat, zda od zahájení trestního stíhání uplynula doba 8 let či nikoliv. Může tak nastat situace, že abolicie dopadá na trestní stíhání pro onen skutek, zatímco na ostatní, které tuto časovou podmínku nespĺňují, amnestie nedopadá, byť o nich bylo vedeno společně řízení. Z těchto důvodů je nutné vzhledem k ustanovení § 160 odst. 1, 5 tr. ř. při posuzování podmínky délky trestního stíhání z hlediska článku II amnestie určovat okamžik zahájení trestního stíhání u každého skutku samostatně.

Nejvyšší soud při výkladu díkce „... pravomocně neskončené trestní stíhání, s výjimkou trestního stíhání proti uprchlému...“ vychází nejen z gramatického výkladu, ale i ze smyslu tohoto ustanovení, kdy je třeba zohlednit i účel vyloučení uprchlých osob z dobrodini amnestie, která je v článku II založena na zohlednění délky trestního stíhání pro trestné činy, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující deset let. Jestliže hlavním smyslem této abolicie je zastavit dlouhodobá trestní stíhání, je třeba tuto skutečnost promítnout i do zohlednění délky trvání řízení proti uprchlému v rámci celkové doby trestního stíhání. To vyplývá ze slov „... trestní stíhání, s výjimkou trestního stíhání proti uprchlému ...“. Proto je nutno vycházet ze skutečné doby, po kterou se v průběhu neskončeného trestního stíhání konalo řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.), a od celkové doby trvání trestního stíhání je třeba odečíst dobu, po kterou se vedlo řízení proti uprchlému. Trestní stíhání je proto možno zastavit jen v případě, že matematický rozdíl celkové doby neskončeného trestního stíhání a v něm konaného řízení proti uprchlému představuje dobu delší než 8 let, a to k datu vyhlášení amnestie.

Dotčené předpisy: § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř.; § 12 odst. 12 tr. ř., § 160 odst. 1 tr. ř.

Heslo: Neodkladný a neopakovatelný úkon (§ 160 odst. 4 tr. ř.)

- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26. března 2009, sp. zn. I. ÚS 3108/08, publikované pod číslem U 9/52 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 821.

Právní věta:

Smyslem a účelem požadavku existence protokolu o provedení neodkladného či neopakovatelného úkonu je především vytvoření prostoru pro předestření věcných důvodů pro neodkladnost a neopakovatelnost úkonu v protokolu. [Ostatně zřejmě právě

proto trestní řád explicitě uvádí (v § 160 odst. 4 in fine tr. ř.) - a tím zdůrazňuje - povinnost uvést v protokolu o provedení neodkladného či neopakovatelného úkonu, na základě jakých skutečností byl úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován (tato povinnost by byla vyvoditelná z trestního řádu i bez takové výslovné úpravy).] Smyslem a účelem povinnosti vyložit věcné důvody pro neodkladnost a neopakovatelnost úkonu v protokolu je - vzhledem k charakteru neodkladných a neopakovatelných úkonů (výrazným způsobem limitujících zejména realizaci práva na obhajobu podezřelých osob) - zaručit transparentnost trestního řízení a jeho kontrolovatelnost, tj. zajistit náležitou přezkoumatelnost těchto úkonů ex post (srov. obdobně usnesení Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 1033/07 - ve SbNU nepublikováno, dostupné na <http://nalus.usoud.cz>). Z vyložené teleologie věci plyne, že jestliže při následné kontrole a po zvážení všech souvislostí lze konstatovat, že věcné důvody pro neodkladnost či neopakovatelnost úkonu byly splněny, pak neexistence zdůvodnění sama o sobě - byť je vadou řízení - nedosahuje ústavněprávní roviny, která by měla být důvodem pro rušení příslušných meritorních rozhodnutí. Jde pak totiž ve své podstatě o vadu toliko formální, bez vlivu na věcnou správnost provedení neodkladného či neopakovatelného úkonu. Takový právní názor je projevem v judikatuře Ústavního soudu deklarované doktríny materiálního právního státu. Tím méně pak - z logiky věci - může dosahovat ústavněprávní intenzity neexistence pouze formálních náležitostí protokolu o provedení neodkladného úkonu. Ostatně, ústavně konformní je rovněž názor o možnosti odstranit nedostatek formálních podmínek protokolu sepsaného o jakémkoliv úkonu trestního řízení (tedy i o neodkladném úkonu), a to např. výsledkem osob, které se provedení úkonu zúčastnily, popř. jej provedly (v postavení svědka). (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud k tomu dodává, že z obdobných právních východisek vycházel ve své judikatuře opakovaně. Kupříkladu v usnesení sp. zn. III. ÚS 231/05 (ve SbNU nepublikováno, dostupné na <http://nalus.usoud.cz>) Ústavní soud konstatoval, že "nadměrné formalizování počáteční etapy vyšetřování, v níž se k provádění neodkladných úkonů nejčastěji přikračuje, a požadavek detailní dokumentace a detailního formulování důvodů pro neodkladnost či neopakovatelnost postupu by neúměrně komplikovaly počáteční fázi vyšetřování a v řadě případů by znemožňovaly dosáhnout cíle trestního řízení. Absence **podrobného zdůvodnění sama o sobě nezpůsobuje automaticky důkazní neúčinnost takového úkonu, jestliže při**

následné kontrole a po zvážení všech souvislostí lze konstatovat, že věcné důvody pro neodkladnost úkonu byly splněny." V usnesení sp. zn. I. ÚS 1813/07 (ve SbNU nepublikováno, dostupné na <http://nalus.usoud.cz>) zase Ústavní soud uvedl, že "Byť nedostatečné zdůvodnění neodkladnosti úkonu je vadou řízení, nejde o takovou vadu, která dosahuje ústavněprávní roviny a která by měla být důvodem pro rušení příslušných rozhodnutí." [...] Především v této souvislosti odvolací soud přílehlavě konstatuje, že "zadokumentovaný obsah internetové stránky ... je možno považovat za neodkladný úkon podle § 160 odst. 4 tr. ř. Jedná se totiž o takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty nesnel z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, kdy bylo zahájeno trestní stíhání ... Sama obhajoba připustila, že obsah internetových stránek je možno měnit v krátkém časovém horizontu, takže je evidentní, že pro realizaci úkonů dle trestního řádu lze považovat za adekvátní časový horizont 12 kalendářních dnů (od 11. 4. 2003 do 23. 4. 2003), kdy byly orgány policie monitorovány a mapovány zájmové stránky, včetně zachycení jejich obsahu tiskem." **Jak přílehlavě uvedl státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání stěžovatele, vzhledem k rychlé variabilitě obsahu internetových stránek bude zřejmě zachycení jejich konkrétního aktuálního znění v každém případě neodkladným úkonem.** K tomu Ústavní soud poukazuje na to, že ani stěžovatel nenamítá, že by se v předmětném případě nejednalo o neodkladný úkon, argumentuje pouze formálně, tj. brojí toliko proti neexistenci protokolu o pořízení neodkladného úkonu.

Dotčené předpisy: § 260 tr. ř., § 261a tr. ř., § 160 odst. 4 tr. ř.

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. dubna 2009, sp. zn. I. ÚS 536/06, publikovaný pod číslem N 100/53 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 263.*

Právní věta:

Ústavnímu soudu nezbývá než v tomto směru odkázat na svoji ustálenou judikaturu [z novějších např. nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 362/06 z 1. 11. 2006 (N 200/43 SbNU 239)], která potvrzuje i dřívější závěry Ústavního soudu; ta vychází především z toho, že domovní svoboda jako ústavně zaručené právo plynoucí z čl. 12 Listiny základních práv a svobod svou povahou a významem spadá mezi základní lidská práva a svobody, neboť spolu se svobodou osobní a dalšími ústavně zaručenými základními právy dotváří

osobnostní sféru jedince, jehož individuální integritu, jako zcela nezbytnou podmínku důstojné existence jedince a rozvoje lidského života vůbec, je nutno respektovat a důsledně chránit; zcela právem proto spadá pod ochranu ústavní, neboť - posuzováno jen z poněkud jiného hlediska - jde o výraz úcty k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy).

Jestliže ústavní pořádek České republiky připouští průlom této ochrany, děje se tak toliko a výlučně v zájmu ochrany demokratické společnosti jako takové, případně v zájmu ústavně zaručených základních práv a svobod jiných (srov. článek 12 odst. 3 Listiny); sem spadá zajisté i nezbytnost daná obecným zájmem na ochraně společnosti před trestnými činy a dále tím, aby takové činy byly zjištěny a potrestány. Přípustnost domovní prohlídky v obydlí (a jiných prostorách) pachatele nebo důvodně podezřelého (§ 82 a násl. trestního řádu) je však třeba chápat jako výjimku, která nadto vyžaduje restriktivní interpretaci zákonem stanovených podmínek její přípustnosti.

Uvedené aspekty proto vyžadují, aby rozhodující obecný soud před vydáním příslušného příkazu (čl. 12 Listiny základních práv a svobod) nejen bedlivě zkoumal, zda v té které věci jsou pro nařízení domovní prohlídky splněny všechny zákonné podmínky, ale aby také příkazu, jímž domovní prohlídku nařizuje, věnoval náležitou pozornost a aby své rozhodovací důvody v jeho odůvodnění dostatečně a zřetelně vyloučil. Ústavnímu požadavku na odůvodnění písemného příkazu, jímž se domovní prohlídka nařizuje, však nelze rozumět tak, že postačí pouhý odkaz na příslušná zákonná ustanovení (příp. jejich citace), aniž by bylo současně dostatečně zřejmé, z jakých skutkových (a případně i jiných) okolností tento příkaz jako rozhodnutí orgánu veřejné moci vychází, případně čím - a v čem - pokládá zákonem stanovené podmínky za naplněné.

Nadto nelze přehlédnout, že příkaz k domovní prohlídce byl vydán ve stadiu "prověřování podezřelého", nikoli tedy ve stadiu trestního stíhání stěžovatele. Aby bylo tedy možno napadený příkaz - se zřetelem na to - považovat za ústavně konformní, musel by být vydán s odůvodněním i toho, proč jde o úkon neodkladný nebo neopakovatelný (§ 160 odst. 4 tr. řádu), což by mělo být z logiky věci obsaženo již v návrhu státního zástupce. Jestliže to není z jeho odůvodnění, byť alespoň v (minimálním) nezbytném rozsahu, jakkoli (ani interpretací) seznatelné, pak již jen proto trpí příkaz k domovní prohlídce závažnou vadou, která se nikoliv nevýrazným způsobem ústavně zaručených práv stěžovatele bezprostředně dotýká (srov. též Trestní řád, Komentář - díl I., Šámal a spol., C. H. Beck, 2005, str. 1224). (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Se zřetelem na tyto požadavky **nepovažuje Ústavní soud za ústavně konformní a akceptovatelné, jestliže obecný soud v této souzené věci odůvodnil příkaz k domovní prohlídce toliko tak, že: "Soud přezkoumal návrh státního zástupce a předložený spisový materiál a dospěl k závěru, že tento je důvodný, když vzhledem k dosud shromážděným důkazům lze důvodně předpokládat, že v předmětném bytě a prostorách k němu náležejících se nachází věci důležité pro trestní řízení."** Takové odůvodnění není v podstatě ničím jiným než jen pouhou parafrází § 82 odstavce 1 trestního řádu. Jakékoli skutkové (a případně i jiné okolnosti) napadený příkaz k domovní prohlídce postrádá.

Dotčené předpisy: § 83 tr. ř., § 160 odst. 4 tr. ř., § 158 tr. ř.

Uvedeno také: Domovní prohlídka (§ 82 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10. března 2011, sp. zn. II. ÚS 3073/10, publikovaný pod číslem N 41/60 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 483.

Právní věta:

Ústavní soud v minulosti dovodil, že pokud ještě nebylo zahájeno trestní stíhání konkrétní osoby, musí být příkaz k provedení domovní prohlídky vydán s odůvodněním toho, že jde o úkon neodkladný nebo neopakovatelný. Napadený příkaz k domovní prohlídce vůbec neuvádí, že by se mělo jednat o úkon neodkladný a neopakovatelný, natož z jakých důvodů. Tento příkaz přitom finalizuje oprávnění policejního orgánu coby orgánu veřejné moci k zásahu do základního práva podle čl. 12 Listiny. To je dáno tím, že právě příkazem k domovní prohlídce je konstatována důvodnost, resp. zákonnost její realizace, a to včetně případných podmínek, za kterých musí být vykonána. Tuto přezkumnou a do značné míry i dozorčí funkci soudu nad průběhem trestního řízení na sebe nemůže převzít sám policejní orgán tím, že v protokolu o provedení domovní prohlídky vzdor mlčení soudního příkazu k domovní prohlídce tuto označí za úkon neodkladný a neopakovatelný, jak se stalo v daném případě. Obecný soud porušil základní práva stěžovatele podle čl. 12 odst. 1 a 2 a čl. 36 odst. 1 Listiny, když vydal příkaz k domovní prohlídce bytu užívaného stěžovatelem, aniž by se zabýval tím, zda se

jedná o úkon neodkladný či neopakovatelný a z jakého konkrétního důvodu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podobně je z pohledu následného přezkumu, ať už obecného soudu rozhodujícího o věci samé či Ústavního soudu v řízení o ústavní stížnosti, **bez zásadního významu, zda byl návrh státního zástupce na vydání příkazu k domovní prohlídce odůvodněn i neodkladností a neopakovatelností tohoto úkonu, a případně jak.** V daném případě je do určité míry pochybné, zda návrh státní zástupkyně takto skutečně odůvodněn byl, či zda nedošlo toliko k mylnému zanechání tohoto údaje z konceptu návrhu náležejícího ke zcela jiné trestní věci.

Lze tedy uzavřít, že obecný soud porušil základní práva stěžovatele podle čl. 12 odst. 1 a 2 a čl. 36 odst. 1 Listiny, když vydal příkaz k domovní prohlídce bytu užívaného stěžovatelem, aniž by se zabýval tím, zda se jedná o úkon neodkladný či neopakovatelný a z jakého konkrétního důvodu. [...] Je sice pravda, že nálezem sp. zn. II. ÚS 362/06 ze dne 1. 11. 2006 (N 200/43 SbNU 239) odmítl Ústavní soud vyhovět ústavní stížnosti směřující proti zásahu způsobenému provedením domovní prohlídky v situaci, kdy byl příkaz k této domovní prohlídce současně tímtéž nálezem zrušen pro rozpor s ústavním pořádkem. **K onomu postupu však Ústavní soud vedla skutečnost, že se při provádění domovní prohlídky nenašly žádné věci důležité pro trestní řízení, a proto byl zásah orgánu veřejné moci provedením oné domovní prohlídky ukončen. Právě těmito skutkovými okolnostmi, jež vyústily v daný závěr Ústavního soudu, se však tehdejší případ od případu nyní posuzovaného zásadně liší.** Proto lze uzavřít, že **policejní orgán tím, že provedl na základě výše uvedeného příkazu domovní prohlídku a zajistil při ní určité věci stěžovatele, porušil jeho základní práva podle čl. 12 odst. 1 a 2 Listiny,** a proto je namístě v souladu s návrhem stěžovatele podle § 82 odst. 3 písm. b) zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, zakázat, aby v porušování základních práv stěžovatele pokračoval, a přikázat, aby obnovil stav před porušením vydáním věci zajištěných při domovní prohlídce konané dne 13. října 2010 v bytě užívaném stěžovatelem.

Dotčené předpisy: čl. 12 odst. 2 LZPS, § 82 tr. ř., § 84 tr. ř., § 160 odst. 4 tr. ř.

Uvedeno také: Domovní prohlídka (§ 82 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. července 2011, sp. zn. IV. ÚS 569/11, publikovaný pod číslem N 129/62 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 27.

Právní věta:

Ustanovení § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu umožňuje, aby byl v hlavním líčení místo výslechu svědka čten pouze protokol o jeho výslechu, pokud byl proveden způsobem odpovídajícím ustanovením trestního řádu a šlo o neodkladný nebo neopakovatelný úkon provedený podle § 158a trestního řádu, tedy ještě před zahájením trestního stíhání. Jedná se však o výjimku ze zásady kontradiktornosti trestního řízení, v jejímž důsledku dochází k omezení práva obhajoby vůči takovému svědkovi, především možnosti zúčastnit se jeho výslechu a klást mu otázky, jež je součástí práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva"). Obecně totiž platí, že aby byl výslech svědka v souladu s uvedenými ustanoveními, musí se uskutečnit ve veřejném soudním jednání, za přítomnosti obžalovaného, tedy před soudem, který rozhoduje o oprávněnosti obvinění a který musí mít možnost hodnotit věrohodnost svědka na základě jeho přímého pozorování, chování a reakcí. Obžalovanému musí být dána adekvátní a náležitá příležitost, aby zpochybnil výpověď svědka proti sobě a kladl mu otázky, a to buď v okamžiku jeho výpovědi, nebo v pozdějším stadiu.

Uvedený postup není sám o sobě v rozporu s čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy, lze ho však připustit pouze za předpokladu, že se jedná o opatření striktně nezbytné a nesnáze způsobené obhajobě omezením jejích práv budou dostatečně kompenzovány postupem orgánů činných v trestním řízení. Přečtená výpověď svědka, který nebyl nikdy vyslechnut kontradiktorně, nemůže být výlučným nebo rozhodujícím důkazem viny.

Za situace, kdy obecné soudy ve svém závěru o vině obžalovaného vycházely výlučně nebo v převážné míře z protokolů o výsleších svědků, jež byly provedeny před zahájením trestního stíhání, a tedy z povahy věci bez účasti obhajoby obžalovaného, bylo jejich povinností vypořádat se ve svém odůvodnění dostatečným způsobem s otázkou, zda se v případě těchto výslechů jednalo o neodkladný nebo neopakovatelný úkon. Rovněž se měly vypořádat s tím, zda s ohledem na význam dotčených výpovědí pro závěr o vině nebylo možné předmětné výslechy provést opakovaně po zahájení

trestního stíhání, a to případně i na základě dožádání prostřednictvím orgánů jiného státu, pokud se v tomto státě tito svědci trvale zdržují. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud konstatuje, že **protokoly o předmětných výsledcích neobsahují žádný údaj o tom, že tyto výslechy byly provedeny jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon, tudíž pro tuto skutečnost neobsahují ani zdůvodnění. Navzdory výslovné dikci § 160 odst. 4 trestního řádu, podle kterého musí být v protokolu o provedení neodkladného a neopakovatelného úkonu vždy uvedeno, na základě jakých skutečností byl za takovýto úkon považován,** lze ale přisvědčit závěru okresního soudu, podle kterého se nejedná "o protokoly českých orgánů činných v trestním řízení a nelze mít naprosto shodné požadavky na jejich obsah" (viz bod 23). Tím spíše je žádoucí, aby tyto skutečnosti byly uvedeny v žádosti o provedení těchto výslechů. [...] Uvedené nedostatky nelze považovat toliko za formální. **Aby totiž protokoly o předmětných výsledcích mohly být přečteny v hlavním líčení, a tedy provedeny jako důkaz, muselo se jednat skutečně o neodkladné nebo neopakovatelné úkony. Ani jeden z uvedených znaků ale v případě těchto výslechů z napadených rozhodnutí nevyplývá a nevyplývá ani z úkonů učiněných v souvislosti s jejich provedením.** Skutečnost, že k jejich zaopatření došlo na základě dožádání prostřednictvím orgánů Polské republiky, tyto úkony sama o sobě nečiní neopakovatelnými, neboť se jedná o standardní způsob mezinárodní spolupráce v trestních věcech mající svůj základ v příslušných mezinárodních smlouvách (např. Evropská úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních), a tedy je lze činit i opakovaně. **Z dožádání nakonec ani neplyne cokoliv jiného, co by znemožňovalo předpokládat, že tyto výslechy bude možné provést i s časovým odstupem.** Jak svědek T. K., tak svědci V. Q. V. a H. Q. T., byť jsou občany Vietnamu, mají totiž trvalý pobyt na území Polské republiky, přičemž ani ze spisového materiálu neplyne nic, co by, zejména v případě prvních dvou jmenovaných, odůvodňovalo závěr o tom, že je v Polské republice nebude možné dál zastihnout. **Jiný závěr neodůvodňuje ani poukaz na to, že bylo možné důvodně předpokládat, že se svědci nezúčastní hlavního líčení, a vzhledem k jejich pobytu v Polské republice k němu ani nemohli být předvedeni.** Tento předpoklad totiž nebylo možné vztáhnout ani na nemožnost provedení opětovného výslechu formou dožádání. Z těchto důvodů považuje Ústavní soud závěr obecných soudů, že výslechy uvedených svědků byly provedeny jako neodkladný úkon, za nepřezkoumatelný, v důsledku čehož nemohly obecné soudy dospět ani k závěru, že byly

splněny podmínky pro přečtení protokolů o těchto výsledcích v hlavním líčení podle § 211 odst. 2 písm. b) ve spojení s § 158a trestního řádu.

Dotčené předpisy: § 89 tr. ř., § 158a tr. ř. § 160 odst. 4 tr. ř., § 211 odst. 2 písm. b) tr. ř.

Uvedeno také: **Důkaz** (§ 89 odst. 2 tr. ř.), **Výslech svědka v hlavním líčení** (§ 211 odst. 2)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16. května 2012, sp. zn. I. ÚS 515/2012, publikovaný pod číslem N 106/65 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 451.

Právní věta:

V posuzovaném případě odůvodnění neodkladnosti domovní prohlídky v příkazu k jejímu provedení evidentně chybí. Neodkladnost tohoto úkonu není z jeho odůvodnění, byť alespoň v (minimálním) nezbytném rozsahu, jakkoli (ani interpretací) seznatelná [srov. nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1780/07 ze dne 25. 8. 2008 (N 147/50 SbNU 297)]. Pochybení soudu nelze nahrazovat interpretací podnětu policejního orgánu, který není, a z povahy věci ani nemůže být, nezávislým soudním orgánem, který jediný má právo vydat příkaz k provedení prohlídky [viz nález sp. zn. Pl. ÚS 3/09 ze dne 8. 6. 2010 (N 121/57 SbNU 495; 219/2010 Sb.)]. Jinými slovy řečeno, příkaz k provedení domovní prohlídky je třeba vnímat především jako nástroj kontroly nad prací policie a státního zastupitelství v případech, kdy tato zasahuje do základních práv a svobod právních subjektů.

Napadeným příkazem okresního soudu k provedení domovní prohlídky bylo tedy porušeno právo stěžovatele na spravedlivý proces zakotvené v čl. 36 odst. 1 a právo na ochranu obydlí podle čl. 12 odst. 1 a 2 Listiny. Důvodem je absence odůvodnění provedení prohlídky jako neodkladného úkonu podle § 160 odst. 4 tr. ř. Nutno dodat, že zdůvodnění neodkladnosti uvedeného úkonu postrádá i návrh státního zástupce na vydání příkazu k domovní prohlídce. Odůvodnění neodkladnosti obsahoval pouze podnět policejního orgánu. Toto vybočení soudu z rámce procesních předpisů upravujících zásady dané pro vyhledávání a provádění důkazů, jež jsou základními předpoklady řádného výkonu spravedlnosti, je nejen v rozporu s ústavními zárukami, ale ve svých důsledcích znehodnocuje i samotný účel trestního řízení, což se ve vztahu k

soudnímu (soudcovskému) rozhodování sluší pokládat za pochybení zvláště výrazné.
(Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Pokud jde o právo na spravedlivý proces, tomu odpovídá povinnost obecných soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit. **Nejsou-li zřejmé důvody rozhodnutí, svědčí to o libovůli v soudním rozhodování** [srov. nálezy sp. zn. III. ÚS 183/03 ze dne 14. 9. 2005 (N 175/38 SbNU 399), sp. zn. I. ÚS 74/06 ze dne 3. 10. 2006 (N 175/43 SbNU 17), sp. zn. I. ÚS 2568/07 ze dne 23. 1. 2008 (N 20/48 SbNU 213), vše dostupné též na <http://nalus.usoud.cz>]. Kvalita odůvodnění soudního rozhodnutí v přípravném řízení je pak obrazem efektivitvy soudního přezkumu návrhu státního zástupce. **I při vědomí o obvyklém časovém limitu pro rozhodnutí soudu o návrzích orgánů veřejné žaloby v přípravném řízení (tedy zejména úkonů neodkladných a neopakovatelných) není ústavněprávně akceptovatelné, aby byly soudní přezkum a v důsledku toho ochrana základních práv a svobod a jiných legitimních hodnot jen paušální.** V takovém případě by totiž byl postup soudů pouhou ztěžující formalitou pro orgány veřejné žaloby, a nikoliv garantem základních práv a svobod, včetně pozitivních povinností státu na poli základních práv a svobod a v neposlední řadě i mezinárodních závazků (nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1940/10 - viz výše).

Ani v tomto případě neměl Ústavní soud důvod odchýlit se od svých dříve vyslovených závěrů, obsažených ve shora citované judikatuře zabývající se problematikou (ne)zdůvodněných neodkladných úkonů v příkazech k provedení domovní prohlídky či prohlídky jiných prostor a pozemků. Jak již bylo shora uvedeno, **pokud ještě nebylo zahájeno trestní stíhání konkrétní osoby, musí být příkaz k provedení domovní prohlídky (či prohlídky jiných prostor) vydán s odůvodněním toho, že jde o úkon neodkladný nebo neopakovatelný.** V opačném případě trpí příkaz závažnou vadou, která má za následek porušení ústavně zaručeného základního práva zakotveného v čl. 12 odst. 1 a 2 Listiny a práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny [viz např. nálezy sp. zn. III. ÚS 287/96 ze dne 22. 5. 1997 (N 62/8 SbNU 119), sp. zn. II. ÚS 298/05 ze dne 6. 10. 2005 (N 196/39 SbNU 91), sp. zn. I. ÚS 536/06 ze dne 28. 4. 2009 (N 100/53 SbNU 263), sp. zn. IV. ÚS 1780/07 (viz výše), sp. zn. II. ÚS 3073/10(viz výše), vše dostupné též na <http://nalus.usoud.cz>].

Dotčené předpisy: § 160 odst. 4 tr. ř., § 82 odst. 1 tr. ř., § 83 odst. 1 tr. ř., § 84 tr. ř.

Uvedeno také: Domovní prohlídka (§ 82 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. února 2011, sp. zn. 5 Tdo 47/2011, publikováno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 37/2013, kat. A.

Právní věta:

V protokolu o provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu musí být vždy uvedeno, na základě jakých skutečností lze považovat úkon za neodkladný nebo neopakovatelný. Pokud v tomto protokolu ani v příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků nebyla odůvodněna neodkladnost úkonu, pak je nutné povahu tohoto pochybení zvažovat i z materiálního hlediska, tedy zda i přes chybějící odůvodnění existují v konkrétním případě podmínky pro provedení tohoto úkonu uvedené v § 160 odst. 4 tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Z usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. I. ÚS 3108/08, vyplývá, že **smyslem a účelem povinnosti vyložit věcné důvody pro neodkladnost a neopakovatelnost úkonu v protokolu je zaručit transparentnost trestního řízení a jeho kontrolovatelnost, tj. zajistit náležitou přezkoumatelnost těchto úkonů ex post** (srov. obdobně usnesení Ústavního soudu pod sp. zn. III. ÚS 1033/07). To plyne z toho, že smyslem a účelem požadavku existence protokolu o provedení neodkladného či neopakovatelného úkonu je **především vytvoření prostoru pro předestření věcných důvodů pro neodkladnost a neopakovatelnost úkonu v protokolu**. (Ostatně zřejmě právě proto trestní řád explicitě uvádí /v § 160 odst. 4 in fine tr. ř./, a tím zdůrazňuje – povinnost uvést v protokolu o provedení neodkladného či neopakovatelného úkonu, na základě jakých skutečností byl úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován /tato povinnost by byla vyvoditelná z trestního řádu i bez takové výslovné úpravy/. Z vyloženého přístupu k posuzování neodkladnosti a příp. absence náležitého odůvodnění konkrétními skutečnostmi v protokolu o provedení prohlídky jako neodkladného úkonu plyne, že **jestliže při následné kontrole a po zvážení všech souvislostí lze konstatovat, že věcné důvody pro neodkladnost či neopakovanost úkonu byly splněny, pak neexistence zdůvodnění sama o sobě – byť je vadou řízení – nedosahuje ústavněprávní roviny, která by měla být důvodem pro rušení příslušných meritorních rozhodnutí**. Jde pak totiž ve své podstatě o vadu toliko formální, bez vlivu na věcnou správnost provedení neodkladného či neopakovatelného úkonu. Takový

právní názor je projevem v judikatuře Ústavního soudu (ale i Nejvyššího soudu) deklarované doktríny materiálního právního státu. Tím méně pak – z logiky věci – může dosahovat ústavně právní intenzity neexistence pouze formálních náležitostí protokolu o provedení neodkladného úkonu. Ostatně ústavně konformní je rovněž názor o možnosti odstranit nedostatek formálních podmínek protokolu sepsaného o jakémkoliv úkonu trestního řízení (tedy i o neodkladném úkonu), a to např. výsledkem osob, které se provedení úkonu zúčastnily, popř. jej provedly (v postavení svědka). Blíže k tomu srov. odůvodnění usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. I. ÚS 3108/08.

Dotčené předpisy: § 160 odst. 4 tr. ř.

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2013, sp. zn. 15 Tdo 510/2013, uveřejněné pod číslem 13/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Zákonnost úkonů trestního řízení se posuzuje podle procesního předpisu (trestního řádu) účinného v době, kdy byl úkon proveden. Jestliže byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu proveden v souladu se zákonem, nemohou následně legislativní změny vést k závěru, že jde o nezákonně opatřený a provedený důkaz, který z tohoto důvodu nelze provést v řízení před soudem, neboť pro přípustnost užití záznamu o odposlechu telekomunikačního provozu jako důkazu je rozhodující, zda k tomuto odposlechu a pořízení záznamu o něm byly v době jeho provádění splněny zákonné podmínky obsažené v ustanovení § 88 odst. 1, 2 tr. ř. Neuplatní se zde ustanovení o časové působnosti trestních zákonů podle § 16 odst. 1 tr. zák., resp. § 2 odst. 1 tr. zákoníku.

II. Pojem „úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva“ v § 88 odst. 1 tr. ř., nelze vykládat tak, že jde jen o trestné činy, u kterých ke stíhání takových činů přímo zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva. Uvedený pojem se vztahuje na všechny trestné činy, které mají podklad nebo navazují na mezinárodní smlouvy (např. Pařížskou úmluvu na ochranu průmyslového vlastnictví a její dodatky publikované pod č. 364/1921 Sb., č. 508/1921 Sb., č. 129/1931 Sb., č. 22/1933 Sb., č. 44/1933 Sb., č. 61/1936 Sb., č. 90/1962 Sb., č. 64/1975 Sb., č. 81/1985 Sb.), jež obsahují závazek pro státy, jako jejich smluvní strany, stíhat nebo postihovat některá jednání ve

skutkových podstatách těchto trestných činů popsaných, i když konkrétní vnitrostátní postih se zásadně provádí podle skutkových podstat trestných činů, které jsou součástí právního řádu České republiky.

III. Soud před vydáním příkazu k domovní prohlídce (§ 83 odst. 1 tr. ř.) je povinen bedlivě zkoumat, zda v posuzované věci jsou pro nařízení domovní prohlídky splněny všechny zákonné podmínky, které je v odůvodnění příkazu povinen náležitě a zřetelně vyložit. Jestliže je příkaz k domovní prohlídce vydáván ve stadiu „prověřování podezřelého“, nikoli tedy ve stadiu trestního stíhání obviněného, je třeba v odůvodnění vysvětlit, proč jde o úkon neodkladný nebo neopakovatelný, popř. to uvést v protokolu o domovní prohlídce (§ 160 odst. 4 tr. ř.), což by mělo být z logiky věci obsaženo již v návrhu státního zástupce.

V případě, že takové zdůvodnění příkaz nebo protokol neobsahuje, lze odstranit nedostatek formálních podmínek příkazu nebo protokolu (tedy i o neodkladném úkonu), v dalším řízení, a to např. výsledkem osob, které se provedení úkonu zúčastnily, popř. jej provedly (v postavení svědka). Smyslem a účelem povinnosti vyložit věcné důvody pro neodkladnost a neopakovatelnost úkonu v protokolu je totiž zaručit transparentnost trestního řízení a jeho kontrolovatelnost, tj. zajistit náležitou přezkoumatelnost těchto úkonů. Jestliže při následném posouzení a po zvážení všech souvislostí lze konstatovat, že věcné důvody pro neodkladnost či neopakovanost úkonu byly splněny, pak neexistence zdůvodnění neodkladnosti nebo neopakovatelnosti – byť je vadou řízení – nevede k závěru o nezákonnosti příslušných meritorních rozhodnutí, neboť jde ve své podstatě o vadu toliko formální, bez vlivu na věcnou správnost provedení neodkladného či neopakovatelného úkonu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I. Senát 5 Tdo má za to, že nelze vycházet z tvrzení senátu 7 Tdo, který ve svém rozhodnutí uvedl, že je nutné rozlišovat na jedné straně nařízení a provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního procesu (§ 88 odst. 1, 2 tr. ř.) a na druhé straně použití záznamu telekomunikačního provozu jako důkazu (§ 88 odst. 6 tr. ř.). Jak dále uvedl senát 7 Tdo, tato stadia jsou zpravidla oddělena i určitým časovým odstupem, v jehož průběhu může dojít ke změně zákonných podmínek, při jejichž splnění přichází odposlech a záznam telekomunikačního provozu v úvahu. V takovém případě je nutné trvat na tom, aby tyto podmínky byly splněny v době, kdy je záznamem telekomunikačního provozu prováděn důkaz v hlavním líčení a kdy rozhoduje soud. Naopak podle senátu 5 Tdo, jestliže byl

odposlech a záznam telekomunikačního provozu podle § 88 tr. ř. proveden v souladu se zákonem, **nemohou následně legislativní změny vést k závěru, že jde o nezákonně opatřený a provedený důkaz, který z tohoto důvodu nelze provést v řízení před soudem.** [...] Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu, stejně jako senát 5 Tdo, dospěl k právnímu závěru, že pořízení a použití opatřených odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu je na místě ve všech fázích trestního řízení, jestliže v době, kdy k tomuto úkonu došlo, byly splněny podmínky ustanovení § 88 odst. 1 tr. ř. **Na zákonnost tohoto důkazu nemá vliv, pokud se v průběhu trestního řízení změní zákonná úprava, neboť je i nadále nutné trvat na tom, že zákonnost úkonů trestního řízení se posuzuje z hlediska znění trestního řádu účinného v době jejich provádění** (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 1995, sp. zn. 2 Tzn 63/95, publikované pod č. 2/1998 Sb. rozh. tr.). Dospěl tak k odlišnému právnímu závěru než senát 7 Tdo v usnesení ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 7 Tdo 150/2011.

II. [...] Podle dovolatelů tzv. Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví a její dodatky není tou vyhlášenou mezinárodní smlouvou, která by zavazovala ke stíhání pro jiný úmyslný trestný čin. Podle senátu 5 Tdo je nutné trvat na názoru obsaženém v již ustálené judikatuře Nejvyššího soudu, že pojem „úmyslné trestné činy, k jejichž stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva“, nelze vykládat tak, že jde jen o trestné činy, u kterých ke stíhání takových činů zavazuje přímo či bezprostředně vyhlášená mezinárodní smlouva, neboť v takovém případě by byl jejich okruh jen velmi omezený, ale **nepochybně jde i o všechny trestné činy, které mají podklad nebo navazují na mezinárodní smlouvy, jež obsahují závazek pro státy, jako jejich smluvní strany, byť obecné povahy, stíhat nebo postihovat některá jednání ve skutkových podstatách těchto trestných činů popsanych, i když** konkrétní vnitrostátní postih se zásadně provádí podle skutkových podstat trestných činů, které jsou součástí právního řádu České republiky. Působnost smlouvy i na trestnou činnost výlučně domácí povahy je odůvodněna tím, že trestná činnost je namířena proti mezinárodním zájmům, nebo tím, že se zpravidla odehrává v mezinárodním měřítku a je tu nebezpečí, že překročí hranice státu, nebude-li potlačena. Pokud jde o trestný čin porušování práv k ochranné známce, potom za mezinárodní smlouvu, která zavazuje k jeho stíhání, je nutné považovat Pařížskou úmluvu na ochranu průmyslového vlastnictví a její dodatky, vyhlášené pod č. 364/1921 Sb., č. 508/1921 Sb., č. 129/1931 Sb., č. 22/1933 Sb., č. 44/1933 Sb., č. 61/1936 Sb., č. 90/1962 Sb., č. 64/1975 Sb., č. 81/1985 Sb. (v podrobnostech srov. Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vyd. Praha: C. H. BECK 2008, s. 729 – 730; 7. vyd. Praha: C. H. BECK 2013, s. 1200 – 1204).

III. Velký senát Nejvyššího soudu proto uzavírá, že došlo k formálnímu pochybení, pokud v protokole o provedení domovní prohlídky ze dne 22. 5. 2007, sp. zn. 1335/TS-2/2007 (č. I. 523 spisu a násl.), není zapsáno, že se jedná o neodkladný úkon, neboť na základě ustanovení § 160 odst. 4 tr. ř. je nutné jednoznačně trvat na řádném zdůvodnění neodkladnosti. Podle ustálené judikatury, trpí-li protokol o provedení domovní prohlídky některými formálními nedostatky, neznamená to samo o sobě vždy nezákonnost domovní prohlídky a nepoužitelnost důkazů při ní opatřených, jestliže je z jiných důkazů patrné, že domovní prohlídka proběhla v souladu se zákonem (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2000, sp. zn. 5 Tz 32/2000). Nakonec obvinění M. S. st., M. S. ml. a J. S. v podaném dovolání sami uvádějí, že podmínky neodkladnosti ve skutečnosti byly splněny (viz formulace „byť tomu tak ve skutečnosti bylo“ na str. 5 odůvodnění dovolání).

Dotčené předpisy: § 88 tr. ř., § 85 tr. ř. § 160 odst. 4 tr. ř., § 2 odst. 3 tr. ř., § 83 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Příkaz k domovní prohlídce (§ 83 odst. 1 tr. ř.) , Odposlech a záznam telekomunikačního provozu (§ 88 tr. ř.)

Heslo: Souhlas poškozeného s trestním stíháním (§ 163 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. ledna 2011, sp. zn. 3 Tdo 709/2010, uveřejněné pod číslem 10/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

I. Ustanovení § 163 odst. 1 tr. ř., které vyžaduje v určitých případech souhlas poškozeného s trestním stíháním, se uplatní jen tehdy, je-li poškozeným fyzická osoba. Proto byla-li trestným činem způsobena škoda na majetku právnické osoby (např. obchodní společnosti) nebo je-li právnická osoba z jiného důvodu poškozeným (§ 43 odst. 1 tr. ř.), není trestní stíhání podmíněno souhlasem této právnické osoby, která nemůže být vůči podezřelému nebo obviněnému ve vztahu, jaký předpokládá ustanovení § 100 odst. 2 tr. ř. To platí i za situace, jestliže členem statutárního orgánu nebo společníkem takové poškozené právnické osoby je fyzická osoba, která je vůči podezřelému nebo obviněnému ve vztahu uvedeném v § 100 odst. 2 tr. ř.

II. Bylo-li tedy vedeno trestní stíhání obviněného bez souhlasu poškozené právnické osoby, byť členem jejího statutárního orgánu nebo společníkem je fyzická osoba, která

je vůči obviněnému ve vztahu uvedeném v § 100 odst. 2 tr. ř., nelze dovodit, že takové trestní stíhání bylo nepřipustné ve smyslu § 11 odst. 1 písm. i) tr. ř., a že tím byl naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Vrchní soud v Olomouci správně vyšel z úvahy, podle níž je třeba důsledně oddělit osobu JUDr. S. D. jako osobu fyzickou na straně jedné a poškozenou obchodní společnost M. P., a. s., jako osobu právnickou na straně druhé. To platí i za situace, pokud se JUDr. S. D. posléze stal jediným akcionářem jmenované akciové společnosti, když její majetek, který byl předmětem posuzované trestné činnosti, je ve vztahu k JUDr. S. D. jako akcionáři majetkem cizím a vznik případné škody na majetku akciové společnosti může mít nanejvýš nepřímý dopad na vznik majetkové újmy jemu samému jako fyzické osobě. (...) JUDr. S. D. sice byl oprávněn jednat jménem poškozené obchodní společnosti, ale nelze ho považovat za poškozeného ve smyslu § 163 odst. 1 tr. ř., který by byl oprávněn disponovat souhlasem s trestním stíháním obviněného J. D. (dovolatele). (...) Nejvyšší soud nemohl přisvědčit názoru obviněného J. D., pokud se domáhal použití ustanovení § 163 tr. ř. v posuzovaném případě.

Dotčené předpisy: § 163 odst. 1 tr. ř., § 11 odst. 1 písm. i) tr. ř., § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř.

Uvedeno také: Právo svědka odepřít výpověď (§ 100 odst. 2 tr. ř.), Důvody dovolání (§ 265b odst. 1 písm. e) tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2013, sp. zn. 3 Tdo 382/2013, kat. B.

Pozn.: Předáno na web. Rozhodnutí uveřejněno ve Výběru judikatury nakladatelství C. H. Beck pod číslem NS 2895/2013.

Právní věta:

Souhlas poškozeného s trestním stíháním bez splnění zákonných podmínek ustanovení § 163 tr. ř. je úkonem právně neúčinným. Proto na něho nelze aplikovat podmínky § 163 odst. 2 věty druhé a třetí tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Ze skutkových zjištění vyplynulo, že obviněný s poškozenou nebyli manželé, přičemž z vyjádření poškozené je zjevné, že s obviněným již od konce února 2007 nesdíleli společnou domácnost, nesdružovali finanční prostředky ke společné úhradě potřeb, a tudíž ani z tohoto pohledu nelze jejich vztah postavit na roveň vztahu druha a družky. Ani okolnost občasných sexuálních aktů, k nimž docházelo i po přestěhování poškozené na adresu Čs. 1., není z pohledu uvedeného vztahu druha a družky podstatná, neboť se nejednalo o společný sexuální život v rámci sdílení společné domácnosti, sdružování finančních prostředků apod. (K tomu viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011 sp. zn. 6 Tdo 21/20). Jestliže tedy trestní stíhání obviněného podle § 160 odst. 1 tr. ř. mj. pro trestné činy porušování domovní svobody podle § 238 odst. 1, odst. 2 tr. zák. a znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák. bylo zahájeno usnesením ze dne 3. 10. 2007, které bylo obviněnému doručeno dne 8. 10. 2007, přičemž k ukončení družského poměru a společné domácnosti poškozené s obviněným došlo již koncem února 2007, **stalo se tak až po více než půl roce poté, když rovněž v případě trestného činu znásilnění podle § 241 odst. 1 tr. zák., který byl spáchán dne 16. 8. 2007, již obviněný druhem poškozené nebyl.** Z díkce zákona je patrné, že jak vztah druha a družky, tak partnerský vztah musí svoji podstatou odpovídat vztahu mezi manželými, případně rodinnému vztahu. **Aby mohlo být uplatněno ustanovení § 163 tr. ř., muselo by se v případě vztahu obviněného a poškozené jednat o kategorii rovnocennou alternativním pojmům manžela či druha,** u nichž se vedle citové vazby obou osob předpokládá rovněž soužití ve smyslu ekonomickém, tj. rodinný život jak v oblasti duševní, tak v oblasti hmotné. O takový vztah se však v daném případě v rozhodně době nejednalo (k tomu srov. opět rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 6 Tdo 21/2011).

Jen pro úplnost lze dodat, že trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a odst. 1, odst. 2 písm. a), písm. b) tr. zák., pro který byl obviněný rovněž stíhán, není uveden v taxativním výčtu trestných činů, jejichž pachatele je možno stíhat jen se souhlasem poškozeného (§ 163 odst. 1 tr. ř.).

Z takto zjištěné situace jednoznačně vyplývá, že nebyly dány podmínky pro aplikaci § 163 tr. ř., přičemž v rozporu se zákonem a tedy úkonem **právně neúčinným je nejen souhlas poškozené s trestním stíháním obviněného, ale též její prohlášení o zpětvzetí souhlasu s jeho trestním stíháním, neboť mezi obviněným a poškozenou v rozhodné době neexistoval vztah, který by použití tohoto ustanovení odůvodňoval.** Při podání trestního oznámení poškozenou vzhledem k jejímu vyjádření ke vztahu s obviněným a jeho časovému vymezení ona vůbec neměla být poučována podle § 163 odst. 1 tr. ř. (...) Úkon právně

neúčinný, učiněný v rozporu se zákonem, nemůže konzervovat protiprávní stav. Opak by byl ostatně i popřením účelu řádných a mimořádných opravných prostředků.

Dotčené předpisy: § 163 tr. ř., § 100 odst. 2 tr. ř.

- Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 21. září 2011, sp. zn. 3 To 409/2011.

Pozn.: V databázi rozhodnutí NS neuvedeno!

Právní věta:

Poškozený, který bere zpět souhlas s trestním stíháním ohledně trestných činů uvedených v § 163 odst. 1 trestního řádu, nemůže odepřít výpověď ke skutečnostem, na základě kterých má být objasněn vztah mezi ním a obviněným z toho pohledu, zda je mezi nimi vztah osob blízkých, jak to má na mysli ustanovení § 100 odst. 2 trestního řádu a tedy zda je osobou, u které je nutný souhlas s trestním stíháním. (Zdroj: ASPI)

Z odůvodnění:

Podstatné je, že poškozená nemůže odepřít výpověď ke skutečnostem, na základě kterých má být objasněn vztah mezi ní a obviněným z toho pohledu, zda je mezi nimi vztah osob blízkých, jak to má na mysli ustanovení § 100 odst. 2 trestního řádu a tedy zda je osobou, u které je nutný souhlas pro to, aby bylo možno zahájit trestní stíhání, příp. již v zahájeném trestním stíhání pokračovat. Soud I. stupně tedy bude muset v dalším řízení především vyslechnout poškozenou k otázkám týkajícím se vztahu její osoby k obviněnému a tedy zda je vůbec v postavení s jakým počítá § 163 odst. 1 trestního řádu. Znovu je třeba připomenout, že v tomto případě poškozená jako svědek nemůže odmítnout výpověď a může k ní být také zákonným prostředky přinucena.

V souvislosti s výše uvedeným a to především s ohledem na charakter trestné činnosti spočívající zejména v nebezpečném pronásledování, se bude muset soud I. stupně vypořádat i s ustanovením § 163a odst. 1 trestního řádu, který upravuje okolnosti, za kterých souhlasu poškozeného s trestním stíháním pro některý z trestných činů uvedených v § 163 odst. 1 trestního řádu není třeba. Zde má krajský soud na mysli především odstavec 1) písmeno d) § 163a trestního řádu upravující situaci, kdy z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností.

Teprve poté, kdy si soud I. stupně objasní výše naznačené skutečnosti a posoudí danou situaci, může rozhodnout, zda jsou splněny podmínky pro to, aby mohlo být trestní stíhání obviněného zastaveno pro nedostatek souhlasu poškozené s tím, že tato je v takovém postavení, že pouze s jejím souhlasem lze pokračovat v zahájeném trestním stíhání obviněného.

Dotčené předpisy: § 163 odst. 1 tr. ř., § 100 odst. 2 tr. ř.

Heslo: Účast obviněného a obhájce při úkonech vedoucích k získání důkazů (§ 165 odst. 2 tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. října 2010, sp. zn. I. ÚS 2025/10, publikovaný pod číslem 210/59 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 69.*

Právní věta:

Protože rozhodnutím stížnostního soudu mohou být významným způsobem dotčena subjektivní práva účastníků řízení, je okresní soud za situace, kdy dosavadní vývoj sporu, povaha napadeného rozhodnutí a argumenty uváděné ve stížnosti proti rozhodnutí prvoinstančního soudu naznačují, že eventuální vyjádření dalšího účastníka k podané stížnosti může ovlivnit druhoinstanční rozhodnutí, povinen doručit stížnost podanou do výroku o odměně ustanoveného obhájce a náhradě jeho hotových výdajů ustanovenému obhájci, aby měl stejnou možnost k uplatnění svých práv, přestože z procesního předpisu tato povinnost přímo nevyplývá. Proto je § 146 odst. 2 písm. c) tr. ř. nutno vykládat ústavně konformním způsobem tak, že v případě stížnosti proti usnesení o přiznání odměny a náhrady hotových výdajů plyne povinnost doručovat stížnost přímo z ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces. Rozhodování o odměně a náhradě hotových výdajů ustanoveného obhájce se totiž bezprostředně dotýká jeho základního práva na legitimní očekávání, a je tedy způsobilé je omezit, případně dokonce neústavně porušit.

Je třeba zhodnotit postup Policie České republiky, která umožnila stěžovateli se zúčastnit všech vyšetřovacích úkonů, o kterých byl vyrozuměn. Z interpretace odstavce 2 § 165 tr. ř. vyplývá, že obhájce "není oprávněn se zúčastnit všech vyšetřovacích úkonů, ale jen těch vyšetřovacích úkonů, jejichž výsledek může být použit jako důkaz" (srov. Šámal, P. a kol.: Trestní řád - komentář - díl I., Praha: C. H. Beck, 2005, str. 1270).

Bude třeba, aby soud zhodnotil přepis stěžovatele (založený na č. I. 86), jímž výslovně žádá o vyrozmínání o konání úkonů ve smyslu § 165 odst. 2 a 3 tr. ř. Nemělo by proto být věci stěžovatele, aby revidoval pozvánky k úkonům, o kterých byl Policií České republiky vyznamínán, a zjišťoval, které jsou relevantní pro jeho případ. Pokud by totiž takto postupoval, mohl by se potenciálně vystavit kárnému řízení kvůli eventuálnímu zanedbání obhajoby. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Nárok stěžovatele na přiznání odměny a náhrady hotových výdajů, ačkoliv vznikl v souvislosti s procesem (trestním řízením) a je upraven v předpise procesním, je svou povahou nárokem hmotněprávním [srov. např. nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 344/04 ze dne 15. 12. 2004 (N 191/35 SbNU 497), nález sp. zn. IV. ÚS 178/04 ze dne 26. 1. 2005 (N 18/36 SbNU 237) či nález sp. zn. II. ÚS 37/04 ze dne 30. 6. 2005 (N 135/37 SbNU 705)], a je tak kryt ústavně zaručeným právem legitimního očekávání uspokojení daného nároku (body 18-20). Rozhodování soudů proto musí respektovat princip proporcionality, který vyžaduje, aby zásahy do základního práva na legitimní očekávání byly minimalizovány na nejnižší možnou míru, což se nestalo. [...] V projednávané věci stížnostní soud zrušil rozhodnutí nalézacího soudu a stěžovateli přiznal odměnu a náhradu hotových výdajů přibližně v polovičním rozsahu v celkové výši 55 410 Kč (bod 10). **Pokud nebyla stížnost odsouzeného mladistvého Karla L. (bod 11) zaslána stěžovateli, byla mu odňata možnost seznámit se s obsahem odvolání a realizovat svá procesní práva.** Došlo k tomu v důsledku formálně sice možné, ale ústavně zcela nepřijatelné interpretace a aplikace zákona (bod 24). **Proces rozhodování stížnostního soudu nebyl v souladu s ústavně zaručeným základním právem na fair proces (body 15-17), neboť nebyla stěžovateli jako účastníkovi řízení zaslána stížnost proti usnesení o odměně a náhradě hotových výdajů, a nebyl mu tak vytvořen procesní prostor k uplatnění námitek proti argumentům obsaženým v této stížnosti. Realizace tohoto práva byla o to naléhavější, že rozhodnutí odvolacího soudu o nákladech řízení je konečné.** Ústavnímu soudu nezbývá než konstatovat, že popsáním postupem porušujícím fair proces nebyly šetřeny podstata a smysl stěžovatelova základního práva na legitimní očekávání garantovaného čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě. Proto podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadené rozhodnutí zrušil.

Dotčené předpisy: § 146 odst. 2 písm. c) tr. ř., § 151 odst. 2, 3 tr. ř., § 165 tr. ř.

Uvedeno také: **Náklady trestního řízení - odměna obhájce (§ 151 odst. 2 tr. ř.)**

Heslo: Postoupení věci jinému orgánu (§ 171 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. února 2009, sp. zn. 8 Tdo 157/2009, uveřejněné pod číslem 27/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

V případě, kdy soud shledá, že skutek, pro který se řízení vede, není trestným činem, ale mohl by být příslušnému orgánu postoupen jako přešupek [§ 171 odst. 1, § 222 odst. 2, § 257 odst. 1 písm. b), § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř.], a zkoumá, zda lze předmětný skutek jako přešupek projednat (viz č. III/1964 Sb.rozh. tr., str. 41 a 42, č. 68/1980 Sb. rozh. tr.), musí posoudit, zda ve smyslu § 20 odst. 2 zák. č. 200/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nedošlo k jeho promlčení. Do běhu promlčecí jednoleté lhůty (§ 20 odst. 1 zák. č. 200/1990 Sb.) nezapočítává dobu, po kterou bylo pro týž skutek vedeno trestní řízení (§ 12 odst. 10 tr. ř.), jež počíná sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení policejním orgánem podle § 158 odst. 3 tr. ř.; a nikoli okamžikem zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. nebo podle § 314b odst. 1 tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

S ohledem na to, že v daném případě by přicházelo do úvahy posouzení skutku jako přešupku proti majetku podle § 50 zák. č. 200/1990 Sb., bylo nutné otázku, zda nedošlo v době, kdy má být postoupen, k jeho promlčení, zkoumat se zřetelem na podmínky vyjádřené v ustanovení § 20 zák. č. 200/1990 Sb.

Podle § 20 odst. 1 zák. č. 200/1990 Sb. platí, že přešupek nelze projednat, uplynul-li od jeho spáchání jeden rok; nelze jej též projednat, popřípadě uloženou sankci nebo její zbytek vykonat, vztahuje-li se na přešupek amnestie. Podle § 20 odst. 2 zák. č. 200/1990 Sb. se do běhu uvedené lhůty nezapočítává doba, po kterou se pro tentýž skutek vedlo trestní řízení podle zvláštního právního předpisu. V daném případě, vzhledem k tomu, že se jedná o dospělého pachatele, **je tímto zvláštním předpisem trestní řád** (pokud by byl pachatel mladistvým, pak by přicházelo do úvahy i zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věch mládeže, ve znění dalších změn a doplňků).

Z dikce ustanovení § 20 odst. 2 zák. č. 200/1990 Sb. nepochybně plyne, že stavění běhu promlčecí doby je vázáno na „vedení trestního řízení“.

Trestní řízení je vymezeno v ustanovení § 12 odst. 10 tr. ř. tak, že se jím rozumí řízení podle trestního řádu. Je jím tedy chápáno řízení v jeho nejširším smyslu označující veškerý proces upravený trestním řádem. Toto řízení ve smyslu § 158 odst. 3 tr. ř. začíná buď sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedením neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí. Toto řízení však obecně nekončí právní mocí meritorního rozhodnutí, ale byl-li obviněný uznán vinným, zahrnuje též další řízení jako např. i řízení vykonávací (§ 315 až § 362), řízení o dovolání (§ 265a až § 265s), o stížnosti pro porušení zákona (§ 266 až § 276) atd. Pokud však bylo vydáno rozhodnutí např. o zproštění obžaloby nebo zastavení řízení, končí trestní řízení právní mocí tohoto rozhodnutí.

Z těchto důvodů, když soud shledá, že skutek není trestným činem, ale mohl by být příslušnému orgánu postoupen jako přestupek [§ 171 odst. 1, § 222 odst. 2, § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř.], a zkoumá, zda ho lze jako přestupek projednat (viz rozhodnutí č. III/1964, s. 41 a 42, č. 68/1980), musí posoudit, zda ve smyslu § 20 odst. 2 zák. č. 200/1990 Sb., nedošlo k jeho promlčení. Do běhu promlčecí jednoleté doby (§ 20 odst. 1 zák. č. 200/1990 Sb.) se nezapočítává doba, po kterou bylo pro týž skutek vedeno trestní řízení (§ 12 odst. 10 tr. ř.), jež počíná sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení policejním orgánem podle § 158 odst. 3 tr. ř. tj. trestní řízení v uvedeném širším pojmu (k tomu obdobně srov. též rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 1. 2007, sp. zn. 6 As 56/2004). Není jím proto trestní stíhání, které představuje užší úsek tohoto řízení, jenž počíná sdělením obvinění podle § 160 odst. 1 tr. ř., s nímž jsou spojovány účinky vůči osobě, proti níž se toto řízení vede.

Dotčené předpisy: § 171 odst. 1 tr. ř., § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř., § 222 odst. 1 tr. ř., § 12 odst. 10 tr. ř.

Heslo: Dozor státního zástupce (§ 174 tr. ř.)

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. srpna 2009, sp. zn. 4 Tz 46/2009, uveřejněný pod číslem 7/2010 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Jestliže dozorující státní zástupce v odůvodnění usnesení, jímž ke stížnosti poškozeného zrušil usnesení policejního orgánu o odložení věci učiněné podle § 159a odst. 1 tr. ř. a přikázal mu, aby o věci znovu jednal a rozhodl, výslovně uvedl, že „jediným možným a správným postupem v předmětné věci je zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř.“, pak s ohledem na povahu výroku tohoto usnesení a obsah jeho odůvodnění se nepochybně jedná o pokyn vydaný policejnímu orgánu k zahájení trestního stíhání podezřelé osoby.

I když tento pokyn byl obsažen jen v odůvodnění usnesení a nebyl výslovně označen jako pokyn např. ve smyslu § 174 odst. 2 písm. a), d) tr. ř., jde o takový pokyn, jaký předpokládá i ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř., takže o stížnosti podané proti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání vydanému z podnětu uvedeného pokynu nemůže rozhodnout dozorující státní zástupce, nýbrž jemu nadřízený státní zástupce. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Povahu výroku předmětného usnesení dozorujícího státního zástupce spolu s obsahem jeho odůvodnění nelze než posoudit jako pokyn policejnímu orgánu k zahájení trestního stíhání pro trestný čin do té doby pouze podezřelé osoby. Byť tento pokyn byl po procesní stránce obsažen v usnesení a nejedná se o pokyn ve smyslu toho slova, jak o tom hovoří např. ustanovení § 174 odst. 2 písm. a), d) tr. ř., přesto jediný možný výklad je takový, že se jednalo o pokyn, jak jej má na mysli ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. [...] Ustanovení § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. má zásadní význam pro zajištění objektivitvy rozhodování o stížnosti. Státní zástupce, který vykonává dozor nad přípravným řízením a v jeho rámci nad činností jednotlivých policejních orgánů, je zásadně orgánem oprávněným k rozhodnutí o stížnosti podané proti usnesení těchto policejních orgánů. Výjimkou je ale situace, kdy tento státní zástupce sám dal souhlas nebo pokyn k vydání usnesení policejnímu orgánu. V důsledku toho by totiž nemohl zcela nestranným způsobem podanou stížnost přezkoumat a rozhodnout o ní. V těchto případech proto musí být taková stížnost jeho prostřednictvím předložena státnímu zástupci nadřízeného státního zastupitelství.

Dotčené předpisy: § 174 odst. 2 písm a) tr. ř., § 174 odst. 2 písm. d) tr. ř., § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř.

Heslo: Oprávnění nejvyššího státního zástupce (§ 174a tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. srpna 2011, sp. zn. II. ÚS 655/11, publikovaný pod číslem N 144/62 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 225.*

Právní věta:

Postavení státního zastupitelství jako žalobce, jemuž přísluší hájit veřejný zájem a zároveň dbát zájmu státu, však nikterak neznámá, že by při takovém postupu [zejm. tam, kde je mu zákonem svěřena dozorní činnost nad zákonností přípravného řízení (ust. § 174 odst. 1 TR), pravomoc rozhodnout o podané stížnosti (ust. § 147 TR) nebo mimořádné kasační oprávnění umožňující rušit nezákonná usnesení nižších státních zástupců (ust. § 174a odst. 1 TR)] bylo státní zastupitelství oprávněno k libovůli. Naopak vždy musí respektovat všechna zákonná procesní ustanovení, vykládaná ústavně konformně, a tak respektovat i požadavek řádného zákonného procesu (viz čl. 8 odst. 2 Listiny a na něj navazující ust. § 2 odst. 1 TR). Zákon omezující základní práva a jeho interpretace musí být předem zcela seznatelná i pro osoby, jejichž základní práva jsou jím omezována. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Z konceptu materiálního právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy) logicky vyrůstá i celé pojetí trestního řízení. I v trestním řízení musí být maximálně šetřeno práv a svobod jednotlivce, neboť bagatelizací účelu a způsobu vedení trestního řízení může dojít k neodůvodněným a nepřiměřeným zásahům do soukromého života jednotlivce. Každé trestní stíhání představuje prima facie střet mezi právem na osobní svobodu (soukromí) a veřejným zájmem reprezentovaným státní mocí vyšetřit škodlivá jednání pro společnost jako celek a pravomocí trestat pachatele takových jednání, a proto musí probíhat podle zásad spravedlivého procesu [srov. náleží sp. zn. IV. ÚS 260/05 ze dne 17. 5. 2007 (N 86/45 SbNU 259)]. Trestní stíhání je však třeba považovat za omezení svobody (soukromí) jednotlivce a veřejný zájem na zjištění viny a na uložení trestu působící skrze individuální i generální prevenci legitimuje omezení osobní svobody (soukromí) řádnou aplikací hmotného i procesního trestního práva. Článkem 8 odst. 1 Listiny se v obecné rovině zaručuje každému jednotlivci osobní svoboda. Dle ustanovení čl. 8 odst. 2 věty první Listiny nesmí být nikdo stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Odstavec 2. citovaného článku tedy vytváří prostor a zároveň stanoví hranice pro omezení osobní svobody. Čl. 8 odst. 2 věta první Listiny

představuje ochranu i proti eventuální libovůli některého z článků veřejné moci [srov. nález sp. zn. I. ÚS 910/07 ze dne 23. 9. 2008 (N 156/50 SbNU 389), nález sp. zn. I. ÚS 3038/07 ze dne 29. 2. 2008 (N 46/48 SbNU 549)]. Pokud orgány činné v trestním řízení tento zákonem (trestním řádem) vymezený legitimní prostor překročí, například v důsledku nepřipustného nakládání s důkazy nebo v důsledku jejich nepřiměřeného hodnocení, porušují z ústavněprávního hlediska základní právo stěžovatele garantované čl. 8 odst. 1 Listiny [srov. např. nález sp. zn. IV. ÚS 767/05 ze dne 10. 4. 2006 (N 81/41 SbNU 67) či nález sp. zn. IV. ÚS 335/05 ze dne 6. 6. 2006 (N 116/41 SbNU 453)]. Jinými slovy, při interpretaci a aplikaci základní právo omezujícího zákona je soud povinen postupovat tak, aby minimalizoval zásah do základního práva, a to výběrem (popřípadě výkladem aplikačních podmínek) prostředků, které mají vést k naplnění zákonem sledovaného účelu.

Dotčené předpisy: § 173a tr. ř., § 174a tr. ř., čl. 8 odst. 2 LZPS

Heslo: Příslušnost státního zástupce (§ 179 odst. 1 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. dubna 2008, sp. zn. 5 Tdo 150/2008, uveřejněné pod číslem 26/2009 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Podle § 7 odst. 2 zák. č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, je státní zastupitelství příslušné k zastupování státu u soudu, u něhož toto státní zastupitelství působí, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak. Takovou výjimku výslovně stanoví ustanovení § 179 odst. 1 tr. ř., podle kterého je k podání obžaloby a k jejímu zastupování před soudem příslušný státní zástupce vyššího státního zastupitelství, než které u soudu působí, pokud vykonával dozor nad zachováním zákonnosti v přípravném řízení a věc nepředal nižšímu státnímu zastupitelství.

Výjimka podle § 179 odst. 1 tr. ř. se uplatní i v případě odnětí věci a jejího přikázání podle § 25 tr. ř. mimo obvod soudu, u něhož státní zastupitelství působí. Proto státní zástupce vyššího státního zastupitelství, který podal obžalobu na základě oprávnění vyplývajícího z ustanovení v § 179 odst. 1 tr. ř. k příslušnému soudu a věc nepředal nižšímu státnímu zastupitelství, zastupuje obžalobu v řízení před soudem, jemuž byla věc delegována, i po odnětí věci a jejím přikázání mimo obvod územní působnosti

takového vyššího státního zastupitelství. Tento státní zástupce je také oprávněn podat opravné prostředky proti rozhodnutím tohoto soudu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Ve smyslu shora citovaného ustanovení § 7 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb. je obecně příslušnost státního zastupitelství k zastupování státu navázána na soud, u něhož toto státní zastupitelství působí. Toto ustanovení však zároveň připouští z této zásady výjimku (srov. dikci „pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak“). Tímto zvláštním právním předpisem je nepochybně zejména trestní řád, jenž tuto výjimku výslovně stanoví v § 179 odst. 1 tr. ř., který uvádí, že k podání obžaloby a k jejímu zastupování před soudem je příslušný státní zástupce vyššího státního zastupitelství, než které u soudu působí, pokud vykonával dozor nad zachováváním zákonnosti v přípravném řízení a věc nepředal nižšímu státnímu zastupitelství. Navíc jestliže zákon stanoví výjimku, která není žádným způsobem omezena a která byla v souladu s příslušným ustanovením Vrchním státním zástupcem v Olomouci – pobočka v Ostravě uplatněna v této konkrétní věci, nemůže ji zásadně vyloučit následný postup soudu. Z právního principu, že výjimka stanovená zákonem má zásadně přednost vůči obecnému ustanovení, je třeba proto dovodit, že ani v případě odnětí věci a jejího přikázání mimo obvod soudu neztrácí tato výjimka svou platnost, a proto zmíněná delegace neznamená bez dalšího uplatnění obecné příslušnosti státního zastupitelství k zastupování obžaloby v řízení před soudem vymezené v § 7 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., a to ani v modifikované podobě uplatněné Vrchním soudem v Praze. To vyplývá i z toho, že celé ustanovení § 7 zákona č. 283/1993 Sb. se týká územní působnosti státních zastupitelství (srov. § 7 odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb.), a proto, pokud toto ustanovení v odstavci 2 předpokládá možnost jiné úpravy zvláštním právním předpisem, může se tato výjimka dotknout i územní působnosti konkrétního státního zastupitelství a z těchto důvodů nejsou důvodné ani právní závěry obviněných učiněné v jejich vyjádření k dovolání nejvyšší státní zástupkyně. Jinými slovy na základě uvedené výjimky může státní zástupce vyššího státního zastupitelství, byť výjimečně, zastupovat obžalobu v řízení před soudem i mimo obvod své územní působnosti. To nakonec předpokládají i jiná ustanovení citovaného zákona o státním zastupitelství, např. § 12a odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., v němž se stanoví, že nejbližší vyšší státní zastupitelství rozhoduje o odnětí a přikázání věci jinému nižšímu státnímu zastupitelství, jestliže vedoucí státní zástupce dotčeného nižšího státního zastupitelství je podle předpisů upravujících řízení vyloučen z projednávání věci, nestanoví-li tento zákon jinak. Podobně v § 12a odst. 4 zákona č. 283/1993 Sb. se stanoví, že v případech vyloučení vedoucího státního zástupce státního

zastupitelství, které ve věci vykonává dohled nebo rozhoduje o opravných prostředcích, se postupuje podle odstavce 2 § 12a zákona č. 283/1993 Sb. obdobně. Státní zastupitelství, jemuž byla věc z důvodu uvedeného v první větě přikázána, vykonává dohled nebo rozhoduje o opravných prostředcích namísto státního zastupitelství, jemuž byla věc odňata. Byť se tato ustanovení týkají především přípravného řízení a výkonu dohledu, může na základě nich dojít i k situaci, že ve věci bude vystupovat v trestním řízení, a to i včetně řízení před soudem státního zastupitelství mimo obvod své obecné územní působnosti, přičemž pokud by šlo o vrchního státního zástupce, mohlo by se v takovém rozhodnutí Nejvyššího státního zastupitelství o delegaci přikazovat, aby v řízení nadále vystupovali státní zástupci druhého státního zastupitelství samozřejmě mimo svůj územní obvod působnosti (obdobný názor, byť v jiné souvislosti, vyslovil Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 11. 2. 1999, sp. zn. 5 Nd 42/99 – v odůvodnění).

Dotčené předpisy: § 179 odst. 1 tr. ř., § 25 tr. ř.

Heslo: Zkrácené přípravné řízení (§ 179a - §179h tr. ř.)

- Usnesení Krajského soudu v Brně, pobočka v Jihlavě, ze dne 24. listopadu 2010, sp. zn. 42 To 365/2010.

Pozn.: Rozhodnutí neuvedeno v databázi rozhodnutí NS. Publikace nedohledána.

Právní věta:

Skutečnost, že pro přečin zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku bylo vedeno zkrácené přípravné řízení, není důvodem pro odmítnutí návrhu na potrestání podle § 314c odst. 1 písm. c) trestního řádu, neboť vedení zkráceného přípravného řízení nevyklučuje použití ustanovení o účinné lítosti podle § 197 trestního zákoníku. V případě vedení zkráceného přípravného řízení je skutek, ve kterém je spatřováno spáchání přečinu zanedbání povinné výživy podle § 196 trestního zákoníku z pohledu ustanovení § 12 odst. 11 trestního řádu ukončen dnem doručení návrhu na potrestání obviněnému. (Zdroj: ASPI)

Z odůvodnění:

Účelem zkráceného přípravného řízení je rychlé a neformální objasnění skutku, v němž je spatřován přečin, zjištění osoby podezřelé ze spáchání skutku a vyhledání (nikoliv provedení důkazů) policejním orgánem. Zastavení trestního stíhání se musí vždy opírat o závěr, že ke spáchání skutku došlo a že pachatelem přečinu je podezřelý, proto nelze k zastavení trestního stíhání přikročit ihned, co vyšla najevo příslušná okolnost zániku trestnosti činu, ale až poté, co bylo na základě provedeného dokazování spolehlivě zjištěno, že nepřichází zastavení trestního stíhání pro některý z příznivějších důvodů uvedených v § 172 odstavec 1 písmeno a) až e) trestního řádu (viz 3Tz 119/98). Tyto skutečnosti může soud I. stupně zjistit v případě, že bylo konáno zkrácené přípravné řízení, pouze v hlavním líčení, proto nelze po podání návrhu na potrestání rozhodnout u přečinu, kde je konáno zkrácené přípravné řízení, o zastavení trestního stíhání podle § 172 odstavec 1 písmeno f) trestního řádu z důvodu zániku trestnosti. Tímto postupem však není obviněný zkrácen na svých právech, neboť v hlavním líčení mohou vyjít najevo po provedeném dokazování skutečnosti, které mohou vést k vynesení zprošťujícího rozsudku z důvodů pro obžalovaného podstatně výhodnějších než důvodů uvedených v § 226 písmeno e) trestního řádu – tj. z důvodu zániku trestnosti činu.

Dotčené předpisy: § 172 odst. 1 písm. a) až e) tr. ř., § 196 tr. zákoníku, 197 tr. zákoníku

Hlavní líčení (§ 196 až § 231 tr. ř.)

I. Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Přítomnost při hlavním líčení (§ 202 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2011, sp. zn. 4 Tdo 659/2011, uveřejněné pod číslem 32/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Hlavní líčení lze konat v nepřítomnosti obžalovaného i ve zjednodušeném řízení před samosoudcem po podání návrhu na potrestání po zkráceném přípravném řízení (§ 314b a násl. tr. ř.), ale je zde nutné respektovat určité zvláštnosti, které se týkají takového

způsobu řízení. Jedna z nich spočívá v tom, že v případě zkráceného přípravného řízení nemůže dojít ve smyslu § 166 odst. 1 tr. ř. ke skončení vyšetřování, a proto obviněnému ani nelze umožnit, aby poté prostudoval spis a učinil návrhy na doplnění vyšetřování. Tato podmínka stanovená pro konání hlavního líčení v nepřítomnosti obžalovaného podle § 202 odst. 2 písm. b) tr. ř. se v případě zjednodušeného řízení před samosoudcem neuplatní.

Konání hlavního líčení v nepřítomnosti obžalovaného za uvedených předpokladů neodporuje ani ustanovení čl. 38 odst. 2 věty první Listiny základních lidských práv a svobod, jestliže soudní řízení jako celek není dotčeno v takové míře a takovým způsobem, aby pozbylo podstatných rysů spravedlivého procesu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Je třeba zdůraznit, že hlavní líčení lze konat v nepřítomnosti obviněného i ve zjednodušeném řízení po podání návrhu na potrestání po zkráceném přípravném řízení, ale je zde nutné uplatnit určité zvláštnosti, které se takového způsobu řízení týkají. (srov. Trestní řád, Komentář – II. díl, Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D. a kol., nakladatelství C. H. Beck, 6. doplněné a přepracované vydání, 2008). Jednou z nich je přitom zásada definovaná v ustanovení § 314b odst. 1 tr. ř., podle níž se trestní stíhání ve věcech, v nichž se konalo zkrácené přípravné řízení, zahajuje doručením návrhu státního zástupce na potrestání soudu. U zkráceného přípravného řízení tedy nedochází k vydání usnesení o zahájení trestního stíhání (§ 160 tr. ř.) a následně k vedení vyšetřování, z čehož je nutno dovodit, **že u takového typu řízení nemůže dojít ani ke skončení vyšetřování ve smyslu § 166 tr. ř. Je zřejmé, že za této situace obviněnému postupem podle § 166 odst. 1 tr. ř. nemůže být umožněno prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění vyšetřování, když žádné vyšetřování konáno nebylo.**

Dle názoru Nejvyššího soudu České republiky je tak třeba vycházet ze skutečnosti, že **podmínka realizace hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného v podobě umožnění obviněnému prostudovat spis, resp. sdělit návrhy na doplnění vyšetřování** (ve smyslu § 202 odst. 2 tr. ř.), **se v případě zkráceného přípravného řízení neuplatní.** Jak správně uvedl již státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve svém vyjádření k dovolání, opačný výklad by nutně vedl k tomu, že ve věcech, v nichž bylo konáno zkrácené přípravné řízení, vůbec nelze hlavní líčení bez přítomnosti obviněného provést, což by bylo v rozporu jak s teoretickým výkladem souvisejících ustanovení (pokud je možné konat hlavní líčení bez obviněného ve složitějších věcech, ve kterých nebylo možné postupovat formou

zjednodušeného přípravného řízení, tím spíše je možné takové hlavní líčení konat ve věcech jednodušších, v nichž takový postup užitý byl), tak i se soudní praxí. Navíc práva vyjmenovaná v ustanovení § 202 odst. 2 tr. ř. měl obviněný možnost uplatnit v řízení před soudem. [...] S výkladem čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod není v rozporu, že v konkrétních ustanoveních trestního řádu, který zmíněné ústavní právo obviněného blíže rozvádí, jsou odlišně stanoveny podmínky, za nichž lze konat v nepřítomnosti obviněného hlavní líčení (popř. veřejné zasedání). **Je důležité, aby konáním hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného nebylo dotčeno soudní řízení jako celek v takové míře a takovým způsobem, aby pozbylo podstatných rysů a standardů spravedlivého procesu** (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 8 Tdo 249/2011).

Tento předpoklad byl v posuzované věci naplněn. Postup nalézacího soudu, který neakceptoval požadavek obviněného na v pořadí již třetí odročení hlavního líčení, navíc z důvodu, že na jeho konání zapomněl, a rozhodl se provést hlavní líčení bez přítomnosti obviněného, nelze považovat za takový zásah do zmíněného práva obviněného, který by nebylo možno akceptovat. Příslušný soud měl k takovému rozhodnutí zákonný podklad a soudní řízení jako celek nepozbylo podstatných rysů spravedlivého procesu.

Nejvyšší soud České republiky považuje za vhodné doplnit, že **osobní účast obviněného při hlavním líčení je především jeho právem. Jestliže jej nevyužije, k účasti ho nelze nutit a za splnění zákonem stanovených podmínek může tedy soud rozhodnout o konání hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného**, a to i za situace, kdy bylo ve věci konáno zkrácené přípravné řízení (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 6. 2007, sp. zn. 5 Tdo 307/2007).

Dotčené předpisy: Právo obviněného na přítomnost při provádění důkazů (čl. 38 odst. 2 LZPS), § 202 odst. 2 písm. b) tr. ř., § 314b tr. ř.

Heslo: Výslech obviněného (svědka v hlavním líčení (§ 207 tr. ř.))

- *Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 4. února 2010, sp. zn. 6 To 72/2009, uveřejněný pod číslem 45/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Jestliže v opakovaném hlavním líčení obviněný či svědek odepře vypovídat, případně odchyluje-li se v podstatných bodech od své dřívější výpovědi (včetně výpovědi v hlavním líčení), lze tyto dřívější výpovědi z protokolu o hlavním líčení při splnění podmínek § 207 odst. 2 tr. ř., resp. § 211 odst. 3, 4 tr. ř., přečíst a vycházet z nich při rozhodování věci. Pokud státní zástupce či obviněný nedali souhlas k přečtení podstatného obsahu protokolu o hlavním líčení, včetně v něm provedených důkazů (§ 219 odst. 3 tr. ř.), neznamená to, že za důkaz nemůže sloužit výpověď obviněného či svědka, kterou učinili v předchozím hlavním líčení. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

V těchto hlavních líčeních byly rovněž čteny veškeré významné listinné důkazy postupem podle § 213 odst. 1 tr. ř. K jejich čtení přitom nebyl předchozí souhlas obžalovaného nutný. I když bylo hlavní líčení konáno v nepřítomnosti obžalovaného, nedošlo tímto postupem ke krácení jeho práva na obhajobu, neboť se tak stalo na základě jeho vlastní žádosti. Všechny zákonné podmínky stanovené trestním řádem (§ 202 odst. 5 tr. ř.) pro daný postup byly v konkrétně projednávaném případě splněny. Prohlášení obžalovaného, ve kterém požádal, aby hlavní líčení byla konána v jeho nepřítomnosti, učinil osobně v hlavním líčení, čili takovým způsobem, který v žádném případě nemohl vzbuzovat pochybnosti, že byl učiněn obžalovaným osobně a že se jednalo o svobodný projev jeho vůle.

Nalézací soud rovněž nepochybil, pokud četl v hlavním líčení výpovědi obžalovaných a svědků, které byly učiněny v předchozích hlavních líčeních, konaných před tím, než došlo ke změně v sestavě senátu za situace, že tyto důkazy byly tehdy provedeny v souladu s trestním řádem a zároveň byly dány podmínky pro jejich čtení vymezené v ustanovení § 211 odst. 3 tr. ř. nebo v ustanovení § 207 odst. 2 tr. ř. **Z dikce citovaných ustanovení trestního řádu v žádném případě nevyplývá, že by se výše citovaná ustanovení trestního řádu vztahovala toliko na výpovědi obžalovaných nebo svědků učiněných v rámci přípravného řízení a že by postup předvídaný těmito procesními ustanoveními byl**

vyloučen v případech dřívějších výpovědí obžalovaných nebo svědků učiněných v různých fázích řízení před soudem.

Dotčené předpisy: § 207 odst. 2 tr. ř., § 211 odst. 3 tr. ř., § 211 odst. 4 tr. ř., § 219 odst. 3 tr. ř.

Heslo: Výslech svědka v hlavním líčení (§ 211 odst. 2 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. července 2011, sp. zn. IV. ÚS 569/11, publikovaný pod číslem N 129/62 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 27.

Právní věta:

Ustanovení § 211 odst. 2 písm. b) trestního řádu umožňuje, aby byl v hlavním líčení místo výslechu svědka čten pouze protokol o jeho výslechu, pokud byl proveden způsobem odpovídajícím ustanovením trestního řádu a šlo o neodkladný nebo neopakovatelný úkon provedený podle § 158a trestního řádu, tedy ještě před zahájením trestního stíhání. Jedná se však o výjimku ze zásady kontradiktornosti trestního řízení, v jejímž důsledku dochází k omezení práva obhajoby vůči takovému svědkovi, především možnosti zúčastnit se jeho výslechu a klást mu otázky, jež je součástí práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen "Úmluva"). Obecně totiž platí, že aby byl výslech svědka v souladu s uvedenými ustanoveními, musí se uskutečnit ve veřejném soudním jednání, za přítomnosti obžalovaného, tedy před soudem, který rozhoduje o oprávněnosti obvinění a který musí mít možnost hodnotit věrohodnost svědka na základě jeho přímého pozorování, chování a reakcí. Obžalovanému musí být dána adekvátní a náležitá příležitost, aby zpochybnil výpověď svědka proti sobě a kladl mu otázky, a to buď v okamžiku jeho výpovědi, nebo v pozdějším stadiu.

Uvedený postup není sám o sobě v rozporu s čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy, lze ho však připustit pouze za předpokladu, že se jedná o opatření striktně nezbytné a nesnáze způsobené obhajobě omezením jejích práv budou dostatečně kompenzovány postupem orgánů činných v trestním řízení. Přečtená výpověď svědka, který nebyl nikdy vyslechnut kontradiktorně, nemůže být výlučným nebo rozhodujícím důkazem viny.

Za situace, kdy obecné soudy ve svém závěru o vině obžalovaného vycházely výlučně nebo v převážné míře z protokolů o výsleších svědků, jež byly provedeny před zahájením trestního stíhání, a tedy z povahy věci bez účasti obhajoby obžalovaného, bylo jejich povinností vypořádat se ve svém odůvodnění dostatečným způsobem s otázkou, zda se v případě těchto výslechů jednalo o neodkladný nebo neopakovatelný úkon. Rovněž se měly vypořádat s tím, zda s ohledem na význam dotčených výpovědí pro závěr o vině nebylo možné předmětné výslechy provést opakovaně po zahájení trestního stíhání, a to případně i na základě dožádání prostřednictvím orgánů jiného státu, pokud se v tomto státě tito svědci trvale zdržují. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud konstatuje, že **protokoly o předmětných výsleších neobsahují žádný údaj o tom, že tyto výslechy byly provedeny jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon, tudíž pro tuto skutečnost neobsahují ani zdůvodnění.** Navzdory výslovné dikci § 160 odst. 4 trestního řádu, podle kterého musí být v protokolu o provedení neodkladného a neopakovatelného úkonu vždy uvedeno, na základě jakých skutečností byl za takovýto úkon považován, lze ale přisvědčit závěru okresního soudu, podle kterého se nejedná "o protokoly českých orgánů činných v trestním řízení a nelze mít naprosto shodné požadavky na jejich obsah" (viz bod 23). Tím spíše je žádoucí, aby tyto skutečnosti byly uvedeny v žádosti o provedení těchto výslechů. [...] Uvedené nedostatky nelze považovat toliko za formální. **Aby totiž protokoly o předmětných výsleších mohly být přečteny v hlavním líčení, a tedy provedeny jako důkaz, muselo se jednat skutečně o neodkladné nebo neopakovatelné úkony.** Ani jeden z uvedených znaků ale v případě těchto výslechů z napadených rozhodnutí nevyplývá a nevyplývá ani z úkonů učiněných v souvislosti s jejich provedením. Skutečnost, že k jejich zaopatření došlo na základě dožádání prostřednictvím orgánů Polské republiky, tyto úkony sama o sobě nečiní neopakovatelnými, neboť se jedná o standardní způsob mezinárodní spolupráce v trestních věcech mající svůj základ v příslušných mezinárodních smlouvách (např. Evropská úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních), a tedy je lze činit i opakovaně. **Z dožádání nakonec ani neplyne cokoliv jiného, co by znemožňovalo předpokládat, že tyto výslechy bude možné provést i s časovým odstupem.** Jak svědek T. K., tak svědci V. Q. V. a H. Q. T., byť jsou občany Vietnamu, mají totiž trvalý pobyt na území Polské republiky, přičemž ani ze spisového materiálu neplyne nic, co by, zejména v případě prvních dvou jmenovaných, odůvodňovalo závěr o tom, že je v Polské republice nebude možné dál zastihnout. **Jiný závěr**

neodůvodňuje ani poukaz na to, že bylo možné důvodně předpokládat, že se svědci nezúčastní hlavního líčení, a vzhledem k jejich pobytu v Polské republice k němu ani nemohli být předvedeni. Tento předpoklad totiž nebylo možné vztáhnout ani na nemožnost provedení opětovného výslechu formou dožádání. Z těchto důvodů považuje Ústavní soud závěr obecných soudů, že výslechy uvedených svědků byly provedeny jako neodkladný úkon, za nepřezkoumatelný, v důsledku čehož nemohly obecné soudy dospět ani k závěru, že byly splněny podmínky pro přečtení protokolů o těchto výsleších v hlavním líčení podle § 211 odst. 2 písm. b) ve spojení s § 158a trestního řádu.

Dotčené předpisy: § 89 tr. ř., § 158a tr. ř. § 160 odst. 4 tr. ř., § 211 odst. 2 písm. b) tr. ř.

Uvedeno také: **Důkaz (§ 89 odst. 2 tr. ř.), Neodkladný a neopakovatelný úkon (§ 160 odst. 4 tr. ř.)**

Heslo: Totožnost skutku (§ 220 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. května 2009, sp. zn. 8 Tdo 474/2009, uveřejněné pod číslem 21/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Totožnost skutku ve smyslu § 220 odst. 1 tr. ř. je zachována i v případě odlišného jednání obviněného při alespoň částečně shodném následku, jímž se rozumí konkrétní následek, nikoli určitý typ následku (viz rozhodnutí pod č. 1/1996-I. Sb. rozh. tr.).

Je-li tímto následkem porušení zájmu na ochraně majetku projevující se ve vzniku škody určité osobě, pak z hlediska totožnosti skutku není rozhodné, zda k této škodě došlo tím, že předmět pachatelova útoku, jímž byly cizí peníze v hotovosti, pachatel získal přímo od jejich vlastníka anebo od osoby, která je měla u sebe na základě svěřeni ze strany vlastníka (např. jako jeho zaměstnanec).

Totožnost skutku je pak zachována i v případě, kdy se oproti obžalobě zjistí, že obviněný se nezmocnil cizích peněz, které měla určitá osoba u sebe, po násilném útoku vůči ní, tj. trestným činem loupeže podle § 234 odst. 1 tr. zák. (pozn. nyní § 173 odst. 1 tr. zák.), ale získal tytéž cizí peníze poté, co tuto osobu uvedl v omyl příslibem plnění, které jí neposkytl, ač za něj dostal peníze, tj. trestným činem podvodu podle § 250 odst. 1 tr. zák. (pozn. nyní § 209 odst. 1 tr. zák.) (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Při srovnání skutku, jak byl obsažen v usnesení o zahájení trestního stíhání a jak byl vylíčen v obžalobě, není z pohledu těchto východisek žádných pochybností o tom, že totožnost skutku zůstala zachována. Jiný skutek však nepředstavuje ani jednání obviněného spočívající v tom, že peněžní prostředky od poškozené nezískal po předchozím použití pohrůžky bezprostředního násilí a násilí, ale podvodným jednáním, jak soud prvního stupně uzavřel ve svých skutkových zjištěních v souladu s obhajobou obviněného uplatněnou již v přípravném řízení. Je sice pravdou, že takto nebyl skutek v usnesení o zahájení trestního stíhání ani v žalobním návrhu popsán, avšak Nejvyšší soud v této souvislosti připomíná, že z obžalovací zásady rozvedené v ustanovení § 220 odst. 1 tr. ř. a § 220 odst. 3 tr. ř. vyplývá, že **vázanost soudu obžalobou se týká pouze toho, o jakém skutku soud rozhoduje. Popisem skutku ve smyslu slovního vyjádření ani právní kvalifikací skutku v obžalobě soud není vázán**, když povinnost soudu rozhodnout o žalovaném skutku neznamená povinnost převzít z obžaloby zcela popis skutku. Požadavek ustanovení § 220 odst. 1 tr. ř., že soud může rozhodnout jen o skutku uvedeném v žalobním návrhu, totiž neznamená, že musí jít o naprostou shodu žalobního návrhu s výrokem rozsudku, neboť některé skutečnosti uvedené v žalobním návrhu mohou odpadnout a naproti tomu některé opět mohou přibýt, přičemž skutek, který je předmětem trestního řízení, projednává soud v celé šíři. Lze proto přihlížet i ke změnám skutkového stavu, k nimž došlo při projednávání věci před soudem. Protože podstatu skutku lze spatřovat především v jednání a v následku, který jím byl způsoben, bude totožnost skutku zachována, bude-li zachována alespoň totožnost jednání nebo totožnost následku. Přitom nemusí být jednání nebo následek popsány se všemi skutkovými okolnostmi shodně, postačí shoda částečná (k tomu č. 1/1996-I., č. 9/1972, č. 52/1979, č. 17/1993 Sb. rozh. tr. aj.). Z toho je třeba mj. učinit závěry i v tom směru, že totožnost skutku nenarušují změny v jednotlivých okolnostech, které individualizují skutek.

Nejvyšší soud akceptuje právní závěry soudů obou stupňů, podle nichž touto úpravou popisu skutku byla při zjevně zcela odlišném jednání obviněného totožnost skutku zachována, poněvadž je částečně totožný následek, jenž je představován škodou na majetku poškozeného subjektu (viz strana 7 rozsudku soudu prvního stupně, strany 6, 7 rozsudku odvolacího soudu). Lze připustit, že z hlediska zachování totožnosti následku, jímž se rozumí porušení individuálního objektu trestného činu v jeho konkrétní podobě, tedy konkrétní následek, nikoli určitý typ následku (k tomu č. 1/1996-I. Sb. rozh. tr.), mohla být věnována větší pozornost i otázce, zda trestným činem podvodu vznikla škoda na majetku poškozené N. P. či na majetku majitele baru J. S., jak podotýká státní zástupce.

V posuzovaném případě ale není významné, zda peněžní prostředky, jež měla poškozená ve své moci, náležely jí samotné, či zda jí byly coby tržba baru svěřeny; **významné je, že jednání obviněného bylo vedeno úmyslem obohatit se právě o peníze, jimiž tato poškozená disponovala.** Zbývá dodat, že z hlediska zachování totožnosti následku není relevantní odlišné hodnocení stupně nebezpečnosti činu pro společnost, jak naznačuje dovolatel.

Dotčené předpisy: § 2 odst. 8 tr. ř., § 176 odst. 2 tr. ř., § 220 odst. 1 tr. ř.

Heslo: Postoupení věci (§ 222 tr. ř.)

- *Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 15. června 2005, sp. zn. I Ntd 14/2006, uveřejněné pod číslem 35/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Předložit věc podle § 222 odst. 1 tr. ř. nadřízenému soudu k rozhodnutí o příslušnosti soudu lze jen v hlavním líčení, a nikoli též v neveřejném zasedání, neboť možnost vydání takového rozhodnutí mimo hlavní líčení není ustanovením § 231 odst. 1 tr. ř. upravena.

II. Pouhá skutečnost, že obviněnému nelze doručit opis usnesení, nemůže odůvodnit vydání příkazu k zatčení (§ 69 odst. 1 tr. ř.). Tím spíše nelze příkaz k zatčení vydat, není-li důvod k takovému doručování proto, že již došlo k oznámení usnesení formou doručení jeho opisu obhájci obviněného (§ 137 odst. 2 tr. ř.). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Postup okresního soudu je zjevně nesprávný. Tento soud pochybil již tím, že usnesení o předložení věci vrchnímu soudu při aplikaci § 222 odst. 1 tr. ř. vydal v neveřejném zasedání, neboť takové rozhodnutí nelze v této formě zasedání soudu vydat. Nejde totiž o rozhodnutí, které je obsaženo v ustanovení § 231 odst. 1 tr. ř., jež upravuje problematiku rozhodnutí soudu mimo hlavní líčení. Vydání usnesení o předložení věci v hlavním líčení dne 21. 6. 2005 přitom zjevně nic nebránilo, disponoval-li již v té době okresní soud obžalobou Krajského státního zastupitelství Brno, jak vyplývalo z odůvodnění vydaného rozhodnutí. K vlastnímu předložení věci bezprostředně nadřízenému soudu pak došlo s nedůvodným prodlením, neboť nebyl-li obžalovaný ve vazbě, výkonu trestu odnětí svobody ani na pozorování ve zdravotnickém ústavu (§ 137 odst. 3 tr. ř.), dostačovalo, že usnesení ze dne 21.

12. 2005 bylo oznámeno formou doručení jeho opisu obhájce obžalovaného. Doručování opisu usnesení obžalovanému bylo za daného stavu neopodstatněné a úkony s tímto spojené, zejména zajištění obviněného na základě vydaného příkazu k zatčení, nadbytečné a nerespektovalo platnou právní úpravu. Pouhá skutečnost, že obviněnému nelze doručit opis usnesení, nemůže odůvodnit vydání příkazu k zatčení (§ 69 odst. 1 tr. ř.). Tím spíše nelze příkaz k zatčení vydat, není-li důvod k takovému doručování proto, že již došlo k oznámení usnesení formou doručení jeho opisu obhájci obviněného (§ 137 odst. 2 tr. ř.).

Dotčené předpisy: § 222 odst. 1 tr. ř., § 69 odst. 1 tr. ř., § 137 odst. 2 tr. ř., § 231 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Příkaz k zatčení (§ 69 tr. ř.)

Heslo: Náhrada škody poškozeného (§ 228 tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. října 2009, sp. zn. II. ÚS 1320/08, publikovaný pod číslem N 218/55 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 47.*

Právní věta:

Aby bylo naplněno ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, je třeba i výrok o náhradě škody náležitě odůvodnit v souladu s ustanovením § 125 odst. 1 tr. ř. V odůvodnění výroku o náhradě škody se soud musí vypořádat mj. s otázkou, zda byl nárok uplatněn včas a řádně, jaké nároky byly uplatněny a v jaké výši a o který hmotněprávní předpis je nárok opřen, zda nárok v době rozhodování soudu trval, zda jeho přiznání nebrání nějaká zákonná překážka ve smyslu § 228 odst. 1 věty za středníkem tr. ř. (srov. P. Šámal a kolektiv: Trestní řád, komentář - díl II., 5. vydání, 2005. str. 1782 a násl.).

Dosavadní trestní řízení musí dát pro přiznání nároku na náhradu škody dostatečný podklad pro závěr o tom, že škoda vznikla, a případně o její výši. Nebyly-li splněny tyto zákonné předpoklady pro přiznání náhrady škody v adhezním řízení, a přesto byl stěžovatel odsouzen k náhradě škody v adhezním řízení, bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces, garantované čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Jak dále vyplývá z obsahu spisového materiálu, odvolací soud, který zrušil v celém rozsahu rozsudek soudu prvního stupně a sám nově rozhodl, přiznal poškozené na základě uplatněného nároku na náhradu škody ve výši 13 000 000 Kč (představující hodnotu předmětných nemovitostí) částku 3 750 000 Kč, která dle skutkové věty výroku rozsudku představuje úplatu, za niž obchodní firma Real Signum, s. r. o., získala od Komerční banky, a. s., pohledávky vůči společnosti Medag, spol. s r. o., které následně trestným jednáním obžalovaných pozbyla. Takový nárok co do důvodu však poškozená v adhezním řízení neuplatnila, když výslovně požadovala na náhradě škody částku, představující hodnotu předmětných nemovitostí, ohledně nichž dosáhli obžalovaní změny vlastnických vztahů. **Pokud tedy vrchní soud o náhradě škody rozhodl způsobem uvedeným v příslušném výroku, dle názoru Ústavního soudu tak učinil nad požadovaný návrh poškozené, a jednal tedy svévolně.**

Ústavní soud nemůže zaujmout žádné stanovisko k úvahám, jež odvolací soud k takovému postupu vedly, neboť v tomto směru není rozhodnutí o náhradě škody odůvodněno. Pouze je konstatováno, že vzhledem k tomu, že došlo ke změně výše způsobené škody, změnil vrchní soud výrok o náhradě škody tak, že zavázal oba obžalované, aby společně a nerozdílně zaplatili poškozené Real Signum, s. r. o., škodu ve výši 3 750 000 Kč. **Takové odůvodnění není s ohledem na konkrétní okolnosti případu dostatečné.**

Dotčené předpisy: § 43 tr. ř., § 125 odst. 1 tr. ř., § 22 odst. 1, 2 tr. ř., § 228 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Odůvodnění rozsudku (§ 125 tr. ř.), Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. února 2011, sp. zn. I. ÚS 2920/09, publikovaný pod číslem 14/60 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 141.

Právní věta:

Pokud okresní soud uložil povinnost k náhradě škody stěžovateli, který neměl možnost se v trestním řízení k věci jakkoliv vyjádřit, neboť nebyl účastníkem (stranou) předmětného trestního řízení, porušil tím základní právo stěžovatele na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Požadavkům spravedlivého procesu odporuje uložení povinnosti fyzické či právnické osobě, aniž by se tato osoba

mohla k věci vyjádřit, a tím uplatňovat a bránit své zájmy. Již to samo o sobě nutně vede k vyhovění ústavní stížnosti, pokud jde o zrušení výroku o náhradě škody.

Je zřejmé, že okresní soud porušil i ustanovení § 228 odst. 1 trestního řádu, neboť povinnost k náhradě škody mohl uložit jen obžalovanému, a nikoli stěžovateli, který stranou řízení ani nebyl. Tím bylo porušeno i ustanovení čl. 4 odst. 1 a čl. 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ustanovení § 228 odst. 1 tr. ř., na které napadený výrok odkazuje, hovoří o obžalovaném, kterému soud uloží povinnost k náhradě škody, za dalších podmínek zde uvedených. **Jedná se tedy o výrok o povinnosti obžalovaného k náhradě škody, a ne o povinnosti jiné osoby**, v tomto případě právnické osoby - Autoklubu České republiky (dále též "Autoklub ČR"). Na základě výše citovaného ustanovení tedy soud může zavázat k povinnosti nahradit škodu jen osobu obžalovanou z trestného činu, a to v případě, kdy škoda byla způsobena právě tím trestným činem, jímž byl obžalovaný uznán vinným. **Výsledkem předmětného adhezního řízení tedy nemůže být výrok o náhradě škody, který ukládá povinnost k náhradě škody jiné osobě než fyzické osobě obžalovaného** (pozn. po přijetí zákona č. 418/2011 Sb. lze uložit tuto povinnost i obžalované právnické osobě).

Dotčené předpisy: § 228 odst. 1 tr. ř., § 36 LZPS

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. března 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/11, publikovaný pod číslem N 69/64 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 781.

Právní věta:

Trestní soud má v adhezním řízení povinnost postupovat co do odůvodněnosti svého rozhodnutí se stejnou péčí jako civilní soud, který rozhoduje o náhradě škody ve věcech občanskoprávních. V rámci rozhodování o náhradě škody musí tudíž trestní soud vzít v úvahu všechna ustanovení občanskoprávních předpisů o odpovědnosti za škodu, včetně tzv. moderačních ustanovení. Nelze přehlédnout ustálenou civilní judikaturu, podle níž je soud vždy i bez návrhu povinen zkoumat, zda jsou dány zákonně

předpoklady pro snížení požadované náhrady škody podle ustanovení § 450 obč. zák (pozn. dnes § 2953 odst. 1 obč. zák.)

Moderační právo podle § 450 obč. zák. (pozn. dnes § 2953 odst. 1 obč. zák.), jímž má být zabráněno nežádoucím a nepřiměřeným tvrdostem ve vztahu ke škůdci, platí i pro rozhodování v adhezním řízení v trestních věcech. Soud moderační právo použije, jsou-li pro snížení splněny podmínky, bez ohledu na to, zda tento postup byl některým z účastníků navržen. Při aplikaci § 450 obč. zák. se náhrada může snížit ve všech složkách, tedy i v jednorázovém odškodnění podle § 444 obč. zák (pozn. dnes § 2958 či § 2959 obč. zák.).

Výrok o náhradě škody v adhezním řízení včetně podmínek aplikace § 450 obč. zák. (pozn. dnes § 2953 odst. 1 obč. zák.) musí být náležitě odůvodněny. Trestní soud v adhezním řízení nemůže rezignovat na náležité odůvodnění výroku o náhradě škody, včetně posouzení osobních a majetkových poměrů obžalovaného.

V projednávané věci byl stěžovatel s lakonickým poukazem na znění mimotrestních předpisů odsouzen k zaplacení více než dvou milionů korun na náhradě škody, aniž by obecný soud zkoumal, jaké jsou osobní a majetkové poměry stěžovatele a zda uplatnění nároku na náhradu škody v uvedené výši nebude mít pro stěžovatele jako odsouzeného důsledky z ekonomických hledisek zcela likvidační. Z napadených rozhodnutí není patrné, zda byl v adhezním řízení aspekt proporcionality obecnými soudy vůbec zvažován. Napadené rozhodnutí nalézacího soudu proto ve výroku o náhradě škody neodpovídá požadavku řádného a vyčerpávajícího zdůvodnění, čímž dochází k porušení základního práva stěžovatele na spravedlivý proces podle článku 36 odst. 1 Listiny.

Zejména v případech, kdy je pachatel odsuzován za nedbalostní trestný čin, nebo za trestný čin, jehož těžší následek zavinil pachatel z nedbalosti, je při stanovení výše náhrady škody třeba dbát na to, aby uložená povinnost nahradit způsobenou škodu neměla pro pachatele doživotní "likvidační" následky, tj. aby mu neznemožňovala vést snesitelný a lidsky důstojný život. Stupeň a intenzita viny pachatelů nedbalostních trestných činů a trestných činů, jejichž těžší následek byl zaviněn z nedbalosti, je přece jen kvalitativně odlišná, než je tomu u pachatelů úmyslných trestných činů s úmyslně způsobeným těžším následkem.

Takové soudní rozhodnutí, které náležitě nerozlišuje stupeň závažnosti deliktu a na ní závislý stupeň přísnosti uložené sankce a které nezohledňuje mimořádné osobní poměry pachatele při stanovení výše náhrady škody, nemůže být jako celek hodnoceno jako spravedlivé. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud připomíná, že **kompenzace újmy způsobené trestným činem poškozeným představuje jen jeden z mnoha účelů trestního práva**. Uspokojení nároku poškozených, jakkoli je zcela legitimní a žádoucí, musí zohledňovat i jiné uznávané hodnoty, např. možnost resocializace pachatele.

Dotčené předpisy: § 228 odst. 1 tr. ř., § 2953 odst. 1 OZ, § 2958 OZ, § 2959 OZ, § 43 odst. 3 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS)

- Unesení Nejvyššího soudu ze dne 11. srpna 2010, sp. zn. 7 Tdo 498/2010, kat. B.

Pozn.: Projednáno evidenčním senátem.

Právní věta:

I v trestním (adhezním) řízení, v němž se rozhoduje o nároku poškozeného na náhradu škody způsobené trestným činem (§ 43 odst. 3, § 228 a § 229 TrŘ), lze ve výjimečných případech považovat námitku promlčení, kterou vznesl obviněný vůči uplatněnému nároku poškozeného na náhradu škody, za výkon práva, jenž je v rozporu s dobrými mravy ve smyslu § 3 odst. 1 ObčZ (pozn. dnes patrně § 2 odst. 3 OZ), a v důsledku toho není vyloučeno přiznat poškozenému i promlčený nárok na náhradu škody. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I obecné občanskoprávní soudy (např. Nejvyšší soud ve věcech sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, 32 Cdo 466/2004) s důrazným poukazem na zajištění ochrany subjektivních občanských práv založených zákonem, jakož i na požadavek zachování právní jistoty v občanskoprávních vztazích jako jedné z hlavních zásad, které ovládají tyto vztahy (čl. 1 Ústavy) možnost případné aplikace § 3 obč. zák., tj. korektivu dobrých mravů a spravedlivého vyrovnávacího měřítka i při výkonu práva vznést námitku promlčení, připouští jen zcela výjimečně (lze říci jen v krajních případech). **Bude to především tam, kde zánik nároku v důsledku vznesení námítky promlčení by v konkrétním případě znamenal s ohledem na jeho okolnosti pro oprávněného evidentně mimořádnou tvrdost s přihlédnutím k uplatněnému právu**. Soud

by však při takovém intenzivním zásahu zejména do zásady právní jistoty, měl vzít vždy v úvahu důvody, proč oprávněný své právo včas neuplatnil. Souhrnně řečeno, rozpor uplatněné námitky promlčení s dobrými mravy nelze dovozovat jen z okolností spojených s uplatněným nárokem, nýbrž ze všech okolností, za nichž byla námitka promlčení uplatněna (srov. Švestka J., Spáčil J., Škárová M., Hulmák M: a kol. Občanský zákoník I, § 1 – 459. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 597).

Závěrem lze dodat, že ustanovení § 3 občanského zákoníku, podle něhož výkon práv nesmí být v rozporu s dobrými mravy, platí i pro výkon práva vznést námitku promlčení (srov. rozh. Ústavního soudu ve věci sp. zn. ÚS 309/95). Nejvyšší soud vyslovil ve věci sp. zn. 25 Cdo 2648/2003 názor, že rozpor uplatnění námitky promlčení s dobrými mravy nelze dovozovat z okolností a důvodů spojených pouze s uplatněným nárokem, ale z okolností, za nichž byla tato námitka uplatněna.

Nejvyšší soud považuje vznesení námitky promlčení nároku ve výši 2.982.000 Kč obviněnou za výkon práva, který je v rozporu s dobrými mravy podle § 3 občanského zákoníku. Z průběhu adhezního řízení, který byl přehledně vyložen v předcházející části odůvodnění rozhodnutí je zřejmé, že poškozený P. K. řádně uplatnil nárok na náhradu škody a v adhezním řízení v souladu s trestním řádem pokračoval. Na druhé straně **jednání obviněné, pravomocně odsouzené vyděračky a podvodnice, vyznačující se zjištěnými a praktikami, které vedly k enormní majetkové újmě u poškozeného P. K. a jímž získala částku téměř 3 miliony korun, je takovou konkrétní a výjimečnou okolností, kterou je nutno vzít v úvahu při posouzení okolností, za nichž obviněná uplatnila námitku promlčení.** Nejvyšší soud shledal výrok o náhradě škody správným a námitku obviněné proti tomuto výroku za neopodstatněnou.

Dotčené předpisy: § 43 odst. 3 tr. ř., § 228 tr. ř., § 229 tr. ř., § 3 odst. 1 obč. zák.

Uvedeno také: Poškozený – návrh k náhradě škody (§ 43 odst. 3 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. února 2013, sp. zn. 7 Tdo 75/2013, uveřejněné pod číslem 72/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

V adhezním řízení se soud musí vždy zabývat otázkou, zda uložení povinnosti k náhradě škody způsobené trestným činem nebo k vydání bezdůvodného obohacení získaného

trestným činem ve smyslu § 228 odst. 1, věta za středníkem, tr. ř. nebrání zákonná překážka. Za ni je možné považovat také dohodu o narovnání podle § 585 a násl. občanského zákoníku (*pozn. nyní dle § 1903 obč. z.*) uzavřenou mezi obviněným a poškozeným, pokud se týká závazku obviněného k náhradě škody způsobené trestným činem nebo k vydání bezdůvodného obohacení získaného trestným činem. Důsledkem uzavření takové dohody je zánik závazku k náhradě škody nebo k vydání bezdůvodného obohacení, takže těchto nároků se poškozený nemůže domáhat v adhezním řízení. V takovém případě totiž dohoda o narovnání představuje nový závazek, jehož právním důvodem vzniku není náhrada škody způsobená trestným činem nebo vydání bezdůvodného obohacení získaného takovým činem na úkor poškozeného, ale jedná se o smluvní závazek. Postup soudu podle § 228 odst. 1 tr. ř. je proto vyloučen. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Poškozená uzavřela s obviněnou dohodu o narovnání dne 7. 1. 2011, tedy ještě před tím, než bylo usnesením policejního orgánu ze dne 6. 12. 2011 podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno trestní stíhání obviněné. V době uzavření dohody o narovnání byly pochybnosti o výši škody a nebylo jisté, jak vysoká je škoda způsobená skutkem, pro který bylo později zahájeno trestní stíhání a pro který pak byla s korekcí týkající se doby páchaní činu i výše způsobené škody podána obžaloba. Poškozená ve stavu pochybností a nejistoty ohledně výše způsobené škody přistoupila na uzavření dohody o narovnání, jímž tuto nejistotu nahradila jistotou reprezentovanou závazkem obviněné k zaplacení částky 750 000 Kč. Tím se obviněná sama zbavila možnosti uplatňovat v adhezním řízení nárok na náhradu škody podle § 43 odst. 3 tr. ř. a soudy jí tento nárok neměly přiznat výrokem podle § 228 odst. 1 tr. ř.

Dotčené předpisy: § 43 odst. 3 tr. ř., § 228 odst. 1 tr. ř.

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. března 2013, sp. zn. 8 Tdo 218/2013, uveřejněné pod číslem 22/2014 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Jestliže poškozený uplatnil včas a řádně nárok na náhradu majetkové škody způsobené trestným činem a obviněnému byla dána možnost seznámit se s tímto nárokem

a vyjádřit se k němu, a neuložil-li přesto soud prvního stupně obviněnému povinnost k náhradě škody, může takové rozhodnutí za splnění zákonných předpokladů učinit odvolací soud. Pokud odvolací soud z podnětu odvolání státního zástupce či poškozeného podaného v neprospěch obviněného z důvodu, že nebyl učiněn výrok o náhradě škody, za podmínek uvedených v § 259 odst. 3 tr. ř. ve věci sám rozhodl tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil obviněnému povinnost, aby nahradil poškozenému způsobenou škodu, nejde pro obviněného o překvapivé rozhodnutí ani o porušení jeho práva na spravedlivý proces, neboť takové rozhodnutí odvolacího soudu nebylo vyloučeno. Obdobně to platí u nároku poškozeného na náhradu nemajetkové újmy a na vydání bezdůvodného obohacení. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Odvolací soud při svém rozhodování shledal (především na podkladě řádné a včas podaného odvolání poškozené společnosti), že soud prvního stupně ve výroku napadeného rozsudku pochybil, pokud opomenul rozhodnout i o řádné a včas uplatněném nároku poškozené společnosti na náhradu škody. Proto bylo zcela na místě, aby odvolací soud – tím spíše, že k tomu měl i další zákonné důvody – postupoval podle ustanovení § 258 odst. 1 písm. b), f) tr. ř. a za podmínek uvedených v § 259 odst. 3 tr. ř. ve věci nově rozhodl rovněž tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil obviněnému P. B., aby rukou společnou a nerozdílnou se spoluobviněnými L. H. a M. Z. zaplatili poškozené společnosti jako náhradu způsobené škody 304.371,76 Kč. **Odvolací soud při takovém rozhodnutí totiž vycházel ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn soudem prvního stupně a svým postupem v podstatě jen napravitel pochybení, jehož se dopustil soud prvního stupně. Takový procesní postup odvolacího soudu je tak plně v souladu se zákonem.**

Výhrady dovolatele, že měl být zkrácen na svých právech, nepovažuje Nejvyšší soud za případné. **Rozhodnutí soudu druhého stupně pro něho nemohlo být rozhodnutím, které by bylo možno označit za překvapivé rozhodnutí, neboť o návrhu poškozené společnosti byl řádné a včas seznámen a postupem soudů obou stupňů mu nebyla odepřena možnost dostatečně se k věci vyjádřit** (srov. například nálezy Ústavního soudu České republiky sp. zn. ÚS 109/1999).

V této souvislosti je třeba akcentovat i to, že tzv. velkou novelou trestního řádu (provedenou zákonem č. 265/2001 Sb.) byla přijata i nová koncepce odvolacího řízení, která se projevila ve způsobu vyřizování věcí odvolacím soudem přechodem od principu kasačního s omezenými prvky apelace k principu výrazně apelačnímu s prvky kasace. Odvolacímu soudu sice zůstala

zachována možnost vrátit věc soudu prvního stupně s příkazem, aby rozhodl o chybějícím výroku (srov. § 259 odst. 2 tr. ř., jehož aplikace se obviněný dovolával), **současně však i pravomoc sám rozhodnout ve věci rozsudkem, jsou-li splněny zákonné podmínky (srov. § 259 odst. 3, 4 tr. ř.). Jelikož tyto podmínky v posuzované věci splněny byly, odvolací soud měl možnost nejen změnit rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o vině, ale v návaznosti na něj k odvolání poškozené společnosti podanému v neprospěch obviněného rozhodnout nově i o solidární povinnosti obviněného nahradit způsobenou škodu (srov. § 259 odst. 4, věta za středníkem tr. ř.).**

Dotčené předpisy: § 258 odst. 1 písm. b), f) tr. ř., § 259 odst. 3, 4 tr. ř., § 228 tr. ř., čl. 36 LZPS

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS), Rozhodnutí odvolacího soudu (§ 259 tr. ř.)

Heslo: Příprava veřejného zasedání – vyrozmění o konání veřejného zasedání (§ 233 odst. 1 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. července 2009, sp. zn. 8 Tdo 458/2009, uveřejněné pod číslem 18/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Vyrozmění o konání veřejného zasedání odvolacího soudu (§ 233 odst. 1 tr. ř.) lze obviněnému doručovat na jakoukoli adresu, ohledně které je možno předpokládat, že si tam vyzvedne doručovanou zásilku. Nemusí jít jen o adresu, kterou obviněný výslovně označil za účelem doručování ve smyslu § 55 odst. 1 písm. c) a § 63 odst. 2 tr. ř., ale též např. o adresu ohlašovny trvalého pobytu (obecního, resp. městského úřadu), jestliže obviněný není přihlášen k trvalému pobytu na jiném místě a sám se rozhodl pro takové řešení. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

S ohledem na všechna tato zjištění Nejvyšší soud se zřetelem na shora uvedená procesní ustanovení shledal, že žádná z uvedených adres, nemá povahu adresy pro doručování ve smyslu § 55 odst. 1 písm. c) tr. ř. **Vzhledem k tomu, že ustanovení § 63 odst. 2 tr. ř. nestaví obligatorně, aby obviněnému bylo doručováno výhradně na adresu, kterou určí pro**

účely doručování, ale uvádí, že tak má být „zásadně“, **lze obviněnému doručovat i na jiné adresy**. Obzvláště tomu tak bude v případě, pokud trestní řízení započalo a bylo konáno po dobu, než tato právní úprava vešla v účinnost, tj. před 1. 1. 2002, tak jako tomu bylo v projednávané věci, kde se trestní stíhání vede již od roku 1998. V takovém případě je však nutné zjistit, zda adresa, na níž byla zásilka doručována a na níž je ukládána, je takovou adresou, u níž má obviněný se zřetelem na zjištěné okolnosti faktickou možností si takovou zásilkou vyzvednout, resp. zda je obeznámen s tím, že na takovou adresu mu je zasílána. [...] Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud shledal, že **odvolací soud nepochybil, jestliže s ohledem na uložení zásilky obsahující vyrozumění obviněného o konání veřejného zasedání dne 22. 2. 2007, doručil na adresu L., ..., jež byla dne 23. 1. 2007 uložena, a poté s ohledem na podmínky § 64 odst. 2 tr. ř. odvolací soud považoval za doručené toto vyrozumění obviněnému dne 3. 2. 2007**. Podle Nejvyššího soudu tak byla plně respektována a zachována všechna procesní práva, která jsou obviněnému pro uvedený postup trestním řádem zajištěna. Nutné je uvést i to, že nelze tolerovat zneužívání těchto práv k průtahům a obstrukcím v rámci trestního řízení, a to obzvláště za situace, kdy je (jako i v tomto případě) patrné, že obviněný často sám mařil řízení tím, že se mu vyhýbal. Nelze přehlédnout, že bylo nezbytné jej vzít do vazby (č. l. 452), z důvodů jeho nepřítomnosti při hlavním líčení dne 6. 11. 2001 bylo nutné jeho věc ze společného řízení vyloučit (č. l. 3129) a že do výkonu trestu byl dodán až policií (č. l. 339).

Dotčené předpisy: § 55 odst. 1 písm. c) tr. ř., § 63 odst. 2 tr. ř., § 64 odst. 2 tr. ř., § 233 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Adresa pro doručování – fikce doručení (§ 63 odst. 2 tr. ř.)

OPRAVNÁ ŘÍZENÍ

Stížnost (§ 141 až § 150 tr. ř.)

Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Devolutivní účinek stížnosti (§ 141 a násl.)

- *Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 23. ledna 2013, sp. zn. 1 Ntd 2/2013, uveřejněné pod číslem 62/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Devolutivní účinek stížnosti vylučuje, aby (s výjimkou případu upraveného ustanovením § 146 odst. 1 tr. ř.) o tomto opravném prostředku rozhodl soud, který není nadřízeným soudem, jenž napadené usnesení vydal. To platí i v případě stížnosti proti usnesení o vazbě, vydanému soudem ve stadiu přípravného řízení, o níž se rozhoduje po podání obžaloby.

V takovém případě o stížnosti rozhoduje senát nadřízeného soudu složený z předsedy senátu a dvou soudců. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

České trestní právo procesní vychází z toho, že **řádné opravné prostředky jsou projednávány v řádném instančním postupu při zachování zásady dvojinstančnosti** (výjimkou je zde odpor). Tato zásada se plně uplatňuje i v **případě stížnosti, neboť výjimku z pravidla, že o podané stížnosti rozhoduje nadřízený orgán (§ 147 tr.ř.), představuje pouze případ tzv. autoremedury** upravený v ustanovení § 146 odst. 1 tr.ř. Obecný devolutivní účinek stížnosti, tj. přenesení rozhodnutí o opravném prostředku na jiný orgán (zpravidla vyššího stupně) oproti orgánu, který rozhodoval v původním řízení, zajišťuje zpravidla kvalitnější přezkoumání napadeného rozhodnutí na vyšší odborné úrovni při

zachování základních procesních zásad. Tento teoretický předpoklad je jedním z východisek řešení, že řádné opravné prostředky (tj. i stížnost) mají zásadně devolutivní účinek.

Z již zmíněného ustanovení § 146 odst. 1 tr.ř., resp. té jeho části, která se vztahuje k činnosti soudu („Orgán, proti jehož usnesení stížnost směřuje, může jí sám vyhovět, nedotkne-li se změna původního usnesení práv jiné strany trestního řízení.“) plyne, že **neshledá-li tento důvod k jeho aplikaci, musí po podání stížnosti postupovat způsobem upraveným ustanovením § 146 odst. 2 písm. c) tr.ř.**, dle něhož: „Jestliže lhůta k podání stížnosti již všem oprávněným osobám uplynula a stížnosti nebylo vyhověno podle odstavce 1, předloží věc k rozhodnutí předseda senátu okresního soudu nadřízenému krajskému soudu.“

Citované ustanovení vylučuje, aby přezkum napadeného rozhodnutí a zejména vydání rozhodnutí nevyhovující požadavku stěžovatele učinil týž orgán (týž soud), který napadené usnesení vydal.

Dotčené předpisy: § 146 odst. 1 tr. ř., § 146 odst. 2 písm. c) tr. ř., § 147 tr. ř.

Heslo: Usnesení, proti nimž je přípustná stížnost (§ 141 odst. 2 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 24. srpna 2010, sp. zn. III. ÚS 1926/10, publikovaný pod číslem N 168/58 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 469.

Právní věta:

K problematice výkladu ustanovení § 141 odst. 2 al. druhého tr. ř., podle něhož "usnesení soudu a státního zástupce lze stížností napadnout jen v těch případech, kde to zákon výslovně připouští a jestliže rozhodují ve věci v prvním stupni", Ústavní soud ve své dosavadní judikatuře v obecné rovině zdůraznil, že v trestním řízení obecné soudy rozhodují usnesením jako nižší formou rozhodnutí toliko tehdy, jestliže rozhodují v souvislosti s věcí o otázkách k ní sice přidružených, nicméně o takových, které lze bez obtíží od "věci samé" (jejího merita) oddělit. Takové usnesení je rozhodnutím o samostatném (od věci samé odlišném) základu, spravuje se vlastním procesním režimem, a proto také tam, kde ze zákona je přezkoumatelné vyšším soudem, má povahu rozhodnutí prvostupňového.

Odvolací soud (krajský soud) napadeným usnesením rozhodoval o nepřijetí stěžovatelem nabízeného slibu [§ 73 odst. 1 písm. b) tr. ř.] a o nevyslovení dohledu

probačního úředníka [§ 73 odst. 1 písm. c) tr. ř.] v rámci stížnostního řízení v prvním stupni, a tudíž vůči těmto dvěma výrokům napadeného usnesení je přípustná stížnost, o níž ex lege přísluší rozhodovat vrchnímu soudu. Pokud předmětné usnesení obsahuje poučení, že proti němu, tj. proti všem jeho výrokům, není další řádný opravný prostředek přípustný, jedná se poučení nesprávné, které mělo za následek odepření spravedlnosti stěžovateli, který se tímto vadným poučením řídil a stížnost proti shora konkretizovaným výrokům krajského soudu nepodal. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

V nálezu sp. zn. IV. ÚS 537/01 ze dne 10. 4. 2002 (N 45/26 SbNU 17) v mezích uvedené argumentace potom Ústavní soud podrobil kritice výkladový přístup Nejvyššího soudu týkající se rozhodování o vazbě, pokud dovedil nepřipustnost opravného prostředku proti rozhodnutí o propuštění z vazby za procesního stavu, kdy o této žádosti rozhodoval vrchní soud v rámci probíhajícího řízení o odvolání ve věci samé a kdy rozhodnutí o vazbě považoval toliko za rozhodnutí s rozhodnutím o odvolání související, jehož relativně samostatný skutkový základ není pro interpretaci zmíněného ustanovení právně rozhodný, aniž by přihlédl k dikci § 74 odst. 1 tr. ř. připouštějícího proti rozhodnutí o vazbě stížnost bez výjimky (po novele tr. ř. provedené zákonem č. 265/2001 Sb. s účinností od 1. 1. 2002 proti rozhodnutí o vazbě podle § 68, 69, § 71 odst. 2 až 5, § 72, 73 a 73a tr. ř.).

Naznačená interpretační konstrukce **nalézá své argumentační uplatnění i v nyní posuzované věci, neboť z pohledu rozhodovacích důvodů, resp. subsumpčních podmínek jde v intencích citovaných nálezů i zde o rozhodování s relativně samostatným skutkovým základem, tj. o rozhodování ve vztahu k subsumpčním podmínkám, jež jsou** - ve věci stěžovatele oproti oněm determinujícím rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové [§ 71 odst. 3, § 67 písm. a) a c) tr. ř.] - **odlišné.** [...] S ohledem na shora uvedené i v citovaných nálezech blíže rozvedené důvody, na které postačí pro jejich obecnou dostupnost v podrobnostech odkázat, Ústavní soud shledal ústavní stížnost zčásti důvodnou, částečně jí pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny vyhověl a napadené rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové v odpovídajícím rozsahu zrušil [§ 82 odst. 1, odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu] - výrok I tohoto nálezu.

Dotčené předpisy: § 67 písm. a), c) tr. ř., § 73 odst. 1 písm. b), c) tr. ř., § 74 odst. 1 tr. ř., § 134 odst. 2 tr. ř., § 141 odst. 2 tr. ř.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. března 2013, sp. zn. 11 Tvo 2/2013, uveřejněné pod číslem 43/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2013, sp. zn. 11 Tvo 8/2013, kat. B.

Pozn.: Rozhodnutí předáno na web.

Právní věta:

Proti rozhodnutí odvolacího soudu, jímž podle § 257 odst. 2 tr. ř. z důvodu uvedeného např. v ustanovení § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř. zastavil trestní stíhání obviněného s ohledem na aboliční ustanovení amnestie, není přípustný řádný opravný prostředek. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle § 141 odst. 2 tr. ř. lze stížností napadnout usnesení soudu a státního zástupce jen v těch případech, kde to zákon výslovně připouští a jestliže rozhodují ve věci v prvním stupni. Tyto podmínky přitom musí být splněny kumulativně. S argumentací státního zástupce se podle názoru Nejvyššího soudu nelze ztotožnit. Trestní řád výslovně neupravuje přípustnost stížnosti proti rozhodnutí odvolacího soudu podle § 257 odst. 2 tr. ř. (viz text ustanovení § 257 tr. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2002) a nejedná se přitom ani o rozhodnutí v prvním stupni, jak se domnívá státní zástupce. Faktem je, že zde odvolací soud rozhoduje na základě skutečností, které jsou z hlediska rozhodnutí soudu prvního stupně nové, neboť nastaly až po něm. Nejedná se však o žádnou výjimečnou situaci, neboť v trestním řízení soud rozhodující o řádném opravném prostředku (stížnosti nebo o odvolání) obecně přihlíží k novým skutečnostem a důkazům (srov. § 249 odst. 3 tr. ř.). Posuzuje napadené rozhodnutí ex nunc, tedy podle skutkového i právního stavu existujícího v době jeho rozhodování. Např. musí přihlídnout ke změně trestního zákona, ke které došlo po rozhodnutí soudu prvního stupně. Přitom může o věci sám rozhodnout v souladu s novou právní úpravou a není sporu o tom, že toto jeho, z tohoto pohledu, „nové“ rozhodnutí nelze již napadnout dalším řádným opravným prostředkem. **Situace, kdy byla po rozhodnutí soudu prvního stupně vyhlášena amnestie s aboličním ustanovením, které dopadá na posuzovanou věc, a odvolací soud ji aplikuje, nikterak nevybočuje z běžného postupu soudů rozhodujících ve věci v druhém stupni.** Případnou chybu odvolacího soudu založenou na nesprávné aplikaci nových

skutečností, resp. právních předpisů, by bylo možno napravit jen v rámci řízení o mimořádném opravném prostředku – dovolání nebo stížnosti pro porušení zákona.

Dotčené předpisy: § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř., § 141 odst. 2 tr. ř. § 257 odst. 2 tr. ř.

Heslo: Osoba oprávněná k podání stížnosti (§ 142 tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. září 2010, sp. zn. III. ÚS 1542/09, publikovaný pod číslem N 201/58 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 787.*

Právní věta:

Osobu oprávněnou k podání stížnosti (§ 142 odst. 1 trestního řádu) proti takovému usnesení v trestním řízení, které je třeba vyhotovovat a doručovat, nelze nutit k podání stížnosti, aniž by se mohla seznámit s písemným vyhotovením usnesení, proti němuž tato stížnost směřuje. Ani podání stížnosti do protokolu bezprostředně po vyhlášení usnesení nesmí této osobě znemožnit reagovat v rámci opravného prostředku na právní a skutkovou argumentaci uvedenou v odůvodnění usnesení, jež je teprve posléze vyhotoveno. V takovém případě je nutno oprávněné osobě poskytnout od okamžiku doručení písemného vyhotovení k doplnění její stížnosti přiměřenou dobu, jejíž délku je třeba přizpůsobit povaze napadeného usnesení (srov. vlastní lhůtu k podání stížnosti podle § 143 odst. 1 trestního řádu).

Nebyl-li stěžovateli v řízení o opravném prostředku dán prostor, aby jakkoli zpochybnil právní a skutkové úvahy soudu prvního stupně obsažené v odůvodnění napadeného usnesení, došlo tím k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces podle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a k porušení práva na obhajobu podle článku 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud považuje za vhodné zdůraznit, že při vyhlášení usnesení ve veřejném zasedání soud seznamuje přítomné osoby pouze s výrokem takového rozhodnutí, zatímco jeho důvody sděluje jen rámcově. **Teprve v odůvodnění usnesení soud dle jeho konkrétní povahy precizuje svou skutkovou a právní argumentaci.** Byť stížnost oprávněné osoby směřuje proti výrokům usnesení [srov. § 145 odst. 1 písm. a) tr. řádu], stávají se předmětem námitek uvedených v odůvodnění takového opravného prostředku právě skutková zjištění a právní

úvahy ve smyslu § 134 odst. 2 tr. řádu, o něž soud napadený výrok opírá [viz také obsáhlou judikaturu Ústavního soudu týkající se náležitosti odůvodnění usnesení soudu, jež je předpokladem vyloučení libovůle a přezkoumatelnosti takového rozhodnutí - např. nález sp. zn. III. ÚS 188/99 ze dne 4. 11. 1999 (N 156/16 SbNU 157), nález sp. zn. IV. ÚS 137/2000 ze dne 20. 11. 2000 (N 174/20 SbNU 235), nález sp. zn. I. ÚS 1348/07 ze dne 7. 7. 2008 (N 124/50 SbNU 79), nález sp. zn. II. ÚS 169/09 ze dne 3. 3. 2009 (N 43/52 SbNU 431), nález sp. zn. II. ÚS 435/09 ze dne 2. 6. 2009 (N 129/53 SbNU 623) a další]. **Na uvedeném nic nemění ani omezený revizní princip, jenž se při rozhodování o stížnosti uplatňuje, neboť ve všech opravných řízeních soud vyšší instance fakticky vždy přezkoumává napadené rozhodnutí především ve světle konkrétních námitek osoby, jež opravný prostředek podala, s nimiž se soud vyšší instance musí vypořádat.** To je patrné i v projednávané věci, neboť v záhlaví označené rozhodnutí krajského soudu je samo o sobě odůvodněno jen zcela paušálně, nezabývá se konkrétními argumenty soudu prvního stupně s tím, že navrhovatel svou stížnost neodůvodnil.

Dotčené předpisy: § 2 odst. 13 tr. ř., § 33 odst. 1 tr. ř., § 134 odst. 1, 2 tr. ř., § 137 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS), Právo na obhajobu (čl. 40 odst. 3 LZPS)

Heslo: Počítání lhůty k podání stížnosti (§ 143 tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. června 2009, sp. zn. I. ÚS 160/2009, publikovaný pod číslem N 128/53 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 615.*

Právní věta:

K oznamování usnesení v trestním řízení a k počítání lhůty k podání stížnosti proti usnesení o opravném prostředku v trestním řízení se Ústavní soud vyjádřil opakovaně. V nálezu sp. zn. III. ÚS 303/04 ze dne 10. 3. 2005 (N 52/36 SbNU 555) vyložil, že § 137 odst. 1 tr. ř. zakládá právní účinky oznámení usnesení kontravalentně buď vyhlášením, anebo doručením. Není-li účelem a smyslem doručování toliko naplnění jeho informační funkce, povinnost doručovat dle § 137 odst. 4 tr. ř. ve spojení s ustanoveními § 143 odst. 1 a § 140 odst. 1 písm. b), aa) tr. ř. vylučuje právní účinky oznámení usnesení vyhlášením (argumentum reductionis ad absurdum). Ve vztahu k teleologickému

výkladu pak Ústavní soud připomněl, že jednotlivá ustanovení jednoduchého práva jsou orgány veřejné moci povinny interpretovat a aplikovat v první řadě vždy z pohledu účelu a smyslu ochrany ústavně garantovaných základních práv a svobod, tj. v daném případě in favorem procesně oprávněného. Tudíž i při případné, hypoteticky možné konkurenci více metodologicky racionálně obhajitelných interpretačních alternativ je nutno zvolit jako výsledek výkladu tu, která opodstatněně nabývá přednosti před ostatními, tj. upřednostnit interpretaci takovou, která je ústavně konformnější.

V nálezu sp. zn. III. ÚS 457/05 ze dne 5. 1. 2006 (N 4/40 SbNU 39) - rovněž ve věci obnovy řízení - Ústavní soud na svých právních závěrech setrval a zdůraznil, že pokud je stěžovateli nutno ve smyslu § 137 odst. 4 tr. řádu doručit opis usnesení příslušného obvodního soudu, pak jeho přítomnost při vyhlášení citovaného usnesení nezaložila účinky oznámení, které nastalo až doručením opisu usnesení. Ústavní soud dodal, že opačný závěr by nutil oprávněnou osobu podat stížnost proti usnesení, aniž by se mohla seznámit s jeho písemným vyhotovením, a povinnost doručit opis usnesení by se pak jevila jako samoúčelná; takový závěr je proto zjevně nesprávný. Bez ohledu na skutečnost, že při vyhlášení usnesení se vedle výroku sděluje i podstatná část odůvodnění (§ 128 odst. 2 tr. ř. ve spojení s § 138 tr. ř.), je obeznamenost s písemným odůvodněním usnesení pro kvalifikované podání stížnosti klíčová. Usnesení o opravném prostředku ve smyslu § 137 odst. 4 tr. ř. se přitom svým významem blíží rozsudku, a právě proto byla stanovena povinnost jeho opis oprávněným osobám písemně doručit. Pokud by se lhůta k podání stížnosti neodvívěla od doručení opisu usnesení, ztratilo by toto ustanovení svůj racionální smysl.

V nálezu sp. zn. IV. ÚS 2519/07 ze dne 23. 1. 2008 (N 19/48 SbNU 205) zaujal Ústavní soud stejné stanovisko, a to z týchž důvodů jako v citovaných nálezech předchozích.

Ústavní soud pro úplnost dodává, že stejný názor zastává i uznávaná odborná komentářová literatura (srov. P. Šámal a kol., Trestní řád, komentář, díl I., str. 1001, 5. vydání, C. H. Beck, 2005). (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Shora citované závěry, podle kterých je třeba třídní lhůtu k podání stížnosti (§ 143 odst. 1 tr. řádu) proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o zamítnutí návrhu na obnovu řízení, počítat ode dne doručení opisu usnesení, a nikoliv od jeho vyhlášení, plně dopadají i na projednávanou věc a Ústavní soud neshledal žádný důvod se od nich jakkoliv odchýlit. Pokud obhájkyně stěžovatele obdržela opis usnesení okresního soudu dne

25. 8. 2008 a stížnost proti němu podala dne 26. 8. 2008, pak bylo třeba učinit závěr, že stížnost byla podána včas. Zamítnutím stěžovatelovy stížnosti v důsledku chybného posouzení počátku lhůty porušil Krajský soud v Ostravě normy podústavního práva, čímž odňal stěžovateli možnost reálně a efektivně ve své věci jednat před soudem. Vyloučení práva na soudní ochranu a spravedlivý proces současně představuje porušení čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jichž se stěžovatel dovolává.

Dotčené předpisy: § 137 odst. 1 tr. ř., § 137 odst. 4 tr. ř., § 143 odst. 1 tr. ř.

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. července 2009, sp. zn. IV. ÚS 426/09, publikovaný pod číslem N 134/53 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 681.

Právní věta:

Nezbytným předpokladem naplnění smyslu a účelu jednak ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces a v tom rámci práva na obhajobu, jakož i smyslu a účelu práva podat opravný prostředek (stížnost) vůči prvostupňovému soudnímu rozhodnutí, je reálná možnost seznámit se s rozhodovacími důvody obsaženými v rozhodnutí, jež je podrobena stížností kritice. Pouze za těchto podmínek se stěžovateli dostává i kvalifikované možnosti skutkově a právně argumentovat, a tedy v případě svého nesouhlasu zpochybňovat argumenty obsažené v odůvodnění, na nichž výrok jím napadeného rozhodnutí spočívá. Vyjádřeno poněkud jiným způsobem, dikci § 137 odst. 1 trestního řádu nutno vyložit pro oblast předmětného vazebního rozhodování za nastalé procesní situace tak, že stěžovateli mělo být příslušné usnesení Okresního soudu v Kolíně včetně jeho odůvodnění prokazatelně oznámeno takovým způsobem, aby z obsahu oznámení byly seznatelné všechny důvody, o něž se opírá výrok rozhodnutí. Tato úplnost a prokazatelnost oznámení má význam nejen pro realizaci práva obviněného na obhajobu, nýbrž též pro reálnou kontrolu zákonnosti řízení ze strany druhoinstančního orgánu. Těmto požadavkům lze alternativně vyhovět několika způsoby uvedenými v trestním řádu (§ 136, 137, 55a, 55b):

1. doručením opisu usnesení též obviněnému (resp. obhájci);
2. ústním vyhlášením usnesení, jehož plné znění (včetně odůvodnění) bude zapsáno v protokolu o úkonu;

3. ústním vyhlášením usnesení, jehož plné znění (včetně odůvodnění) bude podchyceno zvukovým záznamem. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Dle § 137 odst. 1 trestního řádu je mimo jiné usnesení třeba oznámit osobě, které se přímo dotýká, jakož i osobě, která k němu dala svým návrhem podnět, přičemž oznámení se děje buď jeho vyhlášením v přítomnosti toho, jemuž je třeba usnesení oznámit, anebo doručením opisu usnesení. Ve své dosavadní rozhodovací praxi Ústavní soud, ovšem v konfrontaci s jinak postavenou procesní situací [normativním rámcem posuzovaným v kontextu § 137 odst. 4 trestního řádu ve spojení s ustanovením § 143 odst. 1, § 140 odst. 1 písm. b), aa trestního řádu], kdy rozhodujícím bylo určení okamžiku, od něhož se odvíjí běh lhůty k podání stížnosti, konstatoval, že **citované ustanovení zakládá právní účinky oznámení usnesení kontraivalentně buď vyhlášením, anebo doručením** [srov. nález sp. zn. III. ÚS 303/04 ze dne 10. 3. 2005 (N 52/36 SbNU 555), nález sp. zn. III. ÚS 457/05 ze dne 5. 1. 2006 (N 4/40 SbNU 39), nález sp. zn. IV. ÚS 2519/07 ze dne 23. 1. 2008 (N 19/48 SbNU 205), nález sp. zn. I. ÚS 521/06 ze dne 21. 2. 2007 (N 35/44 SbNU 443) a contrario]. **Ohledně ústavní stížnosti stěžovatele jde naproti tomu o posouzení otázky z pohledu kontextuálního naprosto odlišné.**

Z dnes již v daném ohledu ustálené judikatury vyplývá, že jednotlivá ustanovení jednoduchého práva jsou orgány veřejné moci povinny interpretovat a aplikovat v první řadě vždy z pohledu účelu a smyslu ochrany ústavně garantovaných základních práv a svobod [srov. nález sp. zn. III. ÚS 139/98 ze dne 24. 9. 1998 (N 106/12 SbNU 93), nález sp. zn. III. ÚS 257/98 ze dne 21. 1. 1999 (N 10/13 SbNU 65), nález sp. zn. I. ÚS 315/99 ze dne 10. 11. 1999 (N 157/16 SbNU 165), nález sp. zn. II. ÚS 369/01 ze dne 18. 12. 2002 (N 156/28 SbNU 401) a další].

K otázce napětí mezi doslovným a teleologickým výkladem se Ústavní soud vyslovil v celé řadě rozhodnutí.

Východí tezi v této souvislosti zformuloval přitom v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 33/97 ze dne 17. 12. 1997 (N 163/9 SbNU 399; 30/1998 Sb.). Konstatoval, že **neudržitelným momentem používání práva je jeho aplikace vycházející pouze z jazykového výkladu. Jazykový výklad představuje toliko prvotní přiblížení se k aplikované právní normě, je východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu** (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad e ratione legis atd.). Připomněl, že mechanická aplikace abstrahující od smyslu a účelu právní normy činí z práva nástroj

odcizení a absurdity. V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 21/96 ze dne 4. 2. 1997 (N 13/7 SbNU 87; 63/1997 Sb.) potom uvedl: "Soud není absolutně vázán doslovným zněním zákonného ustanovení, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit v případě, kdy to vyžaduje ze závažných důvodů účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku. Je nutno se přitom vyvarovat libovůle, rozhodnutí soudu se musí zakládat na racionální argumentaci." [srov. dále kupř. i nález sp. zn. Pl. ÚS 42/03 ze dne 28. 3. 2006 (N 72/40 SbNU 703; 280/2006 Sb.), nález sp. zn. Pl. ÚS 5/05 ze dne 4. 4. 2006 (N 77/41 SbNU 11; 303/2006 Sb.), nález sp. zn. Pl. ÚS 24/06 ze dne 10. 10. 2006 (N 183/43 SbNU 89; 519/2006 Sb.), nález sp. zn. Pl. ÚS 87/06 ze dne 12. 9. 2007 (N 139/46 SbNU 313) a další].

Dotčené předpisy: § 137 odst. 1 tr. ř., § 143 odst. 1 tr. ř., čl. 36 odst. 1 LZPS

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS), Oznamování usnesení (§ 137 tr. ř.)

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. dubna 2012, sp. zn. 4 Tz 34/2012, uveřejněný pod číslem 51/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

K zachování zákonné lhůty k podání stížnosti oprávněné osoby proti usnesení policejního orgánu postačí, pokud stížnost podaná proti tomuto usnesení a adresovaná příslušnému policejnímu orgánu byla včas doručena do datové schránky centrálního úložiště zřízeného na krajském ředitelství Policie České republiky, které je nadřízeným orgánem tohoto policejního orgánu, a to bez ohledu na skutečnost, zda a kdy byla následně dodána do datové schránky policejního útvaru, jehož orgán napadené usnesení vydal, nebo jestli mu byla doručena jiným způsobem. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Pokud stížnost obviněného sepsaná obhájcem byla doručena dne 10. 10. 2011 v dopoledních hodinách do datové schránky Policie ČR v Plzni, přičemž v důsledku technických a organizačních opatření byla primárně doručena na centrální úložiště na krajském ředitelství policie Plzeňského kraje, a nikoli přímo do datové schránky policejního útvaru, jehož orgán napadené usnesení vydal, lze přesto prohlásit, že taková stížnost byla podána v zákonné lhůtě.

Je totiž třeba souhlasit s názorem ministra spravedlnosti, že **osoba podávající stížnost prostřednictvím datové schránky nemůže nikterak ovlivnit technikálie spojené s doručováním takového podání jednotlivým konkrétním útvarům a složkám Policie ČR v daném místě**. Takové osobě tudíž nelze klást k tíži ani to, že v konkrétním případě byla předmětná stížnost z datové schránky na Městském ředitelství Policie ČR v Plzni, tedy u policejního orgánu, který napadené usnesení o zahájení trestního stíhání vydal, podatelnou převzata a vytištěna až dne 11. 10. 2011. Opačný výklad by způsobil nejistotu v tom, kdy je třeba takové podání prostřednictvím datové schránky odeslat, aby bylo adresátu – policejnímu orgánu - včas doručeno a nepřipustně by stranu řízení omezoval v tom, že by zkracoval zákonem stanovenou lhůtu k podání opravného prostředku prostřednictvím datové schránky a zcela nelogicky by stranu řízení v poslední den lhůty nutil k podání ve formě poštovní zásilky adresované příslušnému policejnímu orgánu (viz § 60 odst. 4 písm. a) tr. ř.).

Dotčené předpisy: § 60 odst. 4 tr.ř., § 62 odst. 1 tr. ř., § 143 tr. ř.

Heslo: Řízení před orgánem proti jehož usnesení stížnost směřuje (§ 146 odst. 2 tr. ř.)

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. ledna 2012, sp. zn. 7 Tz 5/2012, uveřejněný pod číslem 8/2013 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Z rozhodování o stížnosti u nadřízeného orgánu je podle § 30 odst. 3 tr. ř. vyloučen státní zástupce, který vykonával dohled ve smyslu § 12d zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, nejen tehdy, jestliže dal k napadenému usnesení výslovně písemný pokyn podle § 12d odst. 1 zákona o státním zastupitelství, ale i tehdy, jestliže smyslem jeho přípisů, byť takto výslovně neoznačených, bylo usměrnit postup státního zástupce nejbližší nižšího státního zastupitelství, který vykonával dozor v přípravném řízení, tak, aby bylo zahájeno trestní stíhání obviněného pro konkrétní trestný čin včetně toho, jak má být popsán skutek, neboť jde o postup, jehož význam je fakticky stejný jako pokyn podle § 12d odst. 1 zákona o státním zastupitelství.

Nadřízeným státním zástupcem podle § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. se rozumí státní zástupce státního zastupitelství nejbližší vyššího státního zastupitelství vůči tomu, u něhož je činný státní zástupce, který vykonává dozor v přípravném řízení. Pokud je

tento nadřízený státní zástupce vyloučen z rozhodování o stížnosti z důvodu uvedeného v § 30 odst. 3 tr. ř. a rozhodnout nemůže ani jiný státní zástupce téhož nadřízeného státního zastupitelství, je nadřízeným státním zástupcem ve smyslu § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř. státní zástupce jiného státního zastupitelství stejného stupně. O odnětí a přikázání věci je třeba rozhodnout v souladu s procesními pravidly uvedenými v ustanoveních § 12a zákona o státním zastupitelství a v § 25 tr. ř. per analogiam. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I když žádný z uvedených přípisů státního zástupce Krajského státního zastupitelství v Praze, který vykonával dohled, a krajského státního zástupce v P. nebyl výslovně označen jako pokyn podle § 12d odst. 1 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, je zjevné, že ve faktickém smyslu o pokyny šlo. Smyslem přípisů evidentně bylo usměrnit postup státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Mělníku, který vykonával dozor nad přípravným řízením, tak, aby bylo zahájeno trestní stíhání obviněné pro přečin zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku včetně toho, jak má být popsán skutek

Za tohoto stavu je plně akceptovatelný názor ministra spravedlnosti, že Krajské státní zastupitelství v Praze vůči policejnímu orgánu prosadilo prostřednictvím Okresního státního zastupitelství v Mělníku své právní názory. Státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Praze, který vykonával dohled a rozhodl o stížnosti obviněné proti usnesení policejního orgánu, byl vyloučen z rozhodování, neboť předtím fakticky dal pokyn k usnesení policejního orgánu, proti němuž směřovala stížnost. Vzhledem k tomu, že se na zmíněném faktickém pokynu významně podílel také sám krajský státní zástupce v P. (tj. vedoucí státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Praze), bylo namístě, aby o stížnosti obviněné proti usnesení policejního orgánu rozhodl státní zástupce jiného krajského státního zastupitelství. Pouze tak mohla být zaručena nestrannost a objektivita přezkumu usnesení policejního orgánu a následného rozhodnutí o stížnosti.

Dotčené předpisy: § 30 odst. 3 tr. ř., § 25 tr. ř., § 146 odst. 2 písm. a) tr. ř.

Uvedeno také: Vyloučení státního zástupce z rozhodování nadřízeného orgánu (§ 30 odst. 3 tr. ř.)

Heslo: Rozhodování nadřízeného orgánu o podané stížnosti (§ 147 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2010, sp. zn. 6 Tdo 1064/2010, kat. B.*

Pozn.: Rozhodnutí projednáno evidenčním senátem.

Právní věta:

I. Rozhoduje-li o stížnosti podané proti usnesení soudu prvního stupně nadřízený soud, činí tak vždy v senátě a v neveřejném zasedání. To platí i v případech, když nadřízený soud rozhodne o stížnosti podané proti usnesení, jímž soud prvního stupně zamítl návrh státního zástupce na uložení ochranného léčení, tak, že podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. zruší napadené usnesení a sám uloží ochranné léčení. Ustanovení § 239 odst. 1 tr. ř., podle něhož soud uloží ochranné léčení ve veřejném zasedání, navrhne-li to státní zástupce, se vztahuje jen na řízení před soudem prvního stupně.

II. V případě, že soud druhého stupně v souladu se zákonem rozhodne o stížnosti v neveřejném zasedání, třebaže z podnětu podané stížnosti sám učiní rozhodnutí, které by mohl vyhlásit soud prvního stupně jen ve veřejném zasedání, nemůže být naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. spočívající v porušení ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud konstatuje, že pro rozhodnutí o stížnosti proti zamítnutí návrhu na uložení ochranného léčení není v trestním řádu stanoveno veřejné zasedání. **Výše citované ustanovení § 239 odst. 1 tr. ř. se zjevně týká řízení před soudem prvního stupně, což je též evidentní ze znění § 239 odst. 2 tr. ř.** (pojednává o přípustnosti stížnosti a jejím odkladném účinku mimo jiné proti rozhodnutí o ochranném léčení). Navíc nelze pominout, že **rozhoduje-li o stížnosti jako nadřízený orgán soud, činí tak vždy v senátu a v neveřejném zasedání** (srov. Šámal P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck 2005, str. 1051), jak důvodně upozorňuje i státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání. Krajskému soudu v Brně tudíž nelze vytknout pochybení, pokud v daném případě rozhodl v neveřejném zasedání. Pro jeho nařízení zákon nestanoví žádnou lhůtu, což je logickým důsledkem toho, že se tohoto jednání účastní pouze soudní osoby (viz znění § 242 odst. 1 tr. ř.). **Proto dovolatel nemohl být k neveřejnému**

zasedání soudu předvoláván a nedostatkem není, že o jeho konání nebyli on a jeho obhájce ani vyrozumíváni.

Dotčené předpisy: § 239 odst.1 tr. ř., § 242 odst. 1 tr. ř., § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř., § 147 tr. ř.

Uvedeno také: **Důvody dovolání** (§ 265b odst. 1 písm d/ tr. ř.)

Heslo: Zamítnutí stížnosti (§ 148 a násl. tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. března 2011, sp. zn. III. ÚS 2764/08, publikovaný pod číslem N 53/60 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 663.

Právní věta:

Právo obviněného na osobní přítomnost při provádění důkazu a právo na možnost vyjádřit své hodnocení důkazu nebylo v tomto případě zasaženo, neboť obviněný měl možnost být osobně přítomen při provádění důkazu před prvoinstančním soudem a ve stížnosti podané k druhoinstančnímu soudu se mohl vyjádřit k tomu, jak on sám obsah důkazu hodnotí. Pochybení soudu prvního stupně spočívající v nedostatečném popisu nově provedených důkazů v odůvodnění rozhodnutí nedosáhlo ústavněprávní dimenze, protože v daném případě neomezilo právo obviněného na obhajobu.

Tím, že stížnostní soud sám zamítl stížnost odsouzeného podle ustanovení § 148 odst. 1 písm. c) trestního řádu jako nedůvodnou a nevrátil věc do první instance k novému jednání a rozhodnutí, a to přesto, že v odůvodnění svého rozhodnutí konstatoval pochybení soudu prvního stupně spočívající v nedostatečném popisu nově provedených důkazů, nebyly porušeny zásady spravedlivého procesu. Platná trestněprocesní úprava stížnostního řízení, obsažená v ustanovení § 148 a 149 trestního řádu, nepreferuje ani kasační ani apelační postup při vyřizování stížnosti, tj. zákon stížnostnímu orgánu neukládá, jaký způsob rozhodnutí o stížnosti má zvolit. Poskytuje tak stížnostnímu orgánu širší možnosti volby možných postupů a neomezuje jej tolik, jako je tomu např. v řízení o odvolání. Stížnostní orgán tak může zvažovat též hlediska účelnosti, účinnosti a rychlosti řízení; ve stížnostním řízení je pravidlem, akceptovatelným i z ústavněprávních hledisek, aby stížnostní orgán sám rozhodl (má-li k tomu skutkový stav dostatečně zjištěn), aniž by vracel věc do první instance. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Postupem a rozhodnutím soudu druhého stupně nebylo nijak dotčeno stěžovatelovo právo podat opravný prostředek ani právo na uplatnění řádné obhajoby, a nebyly zasaženy ani jiné principy spravedlivého procesu. Jedinou výtkou, jejíž oprávněnost lze uznat, je to, že prvoinstanční soud v odůvodnění svého zamítavého rozhodnutí nedostatečně rozvedl, jaké konkrétní skutečnosti zjistil z nově provedených důkazů, tj. z obsahu zhlédnutých videonahrávek. Z tohoto důvodu je závěr soudu prvního stupně, že z nahrávek nebyly zjištěny skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými již dříve odůvodnit jiné rozhodnutí o vině odsouzeného, nepřesvědčivý a obtížně přezkoumatelný. Toto pochybení soudu prvního stupně však nelze v daném případě kvalifikovat jako protiústavní zásah, protože nevedlo k omezení stěžovatelova práva podat opravný prostředek ani práva na obhajobu.

V posuzovaném průběhu dokazování **nebyla porušena zásada kontradiktornosti, která má obviněnému zaručit možnost osobní účasti na provádění důkazů a na jejich hodnocení. Stěžovatel byl s obsahem videonahrávek dobře obeznámen, ostatně on sám je soudu předložil spolu s návrhem na obnovu řízení.** Stěžovateli nebylo upřeno právo být osobně přítomen při přehrávání videonahrávek v rámci veřejného zasedání před prvoinstančním soudem a měl nepochybně možnost vyjádřit své stanovisko k obsahu tohoto důkazu a zhodnotit jeho relevanci pro dokazování v obou soudních instancích. **Ten fakt, že prvoinstanční soud v odůvodnění svého zamítavého rozhodnutí blíže nereprodukoval obsah videonahrávek, a spokojil se toliko se souhrnným konstatováním, že z nich nezjistil podmínky pro obnovu řízení, nikterak stěžovatele neomezilo v možnosti, aby mohl soud seznámit se svým hodnocením důkazů a se svou verzí obhajoby, což ostatně ve své stížnosti ze dne 30. 7. 2008, již napadal prvoinstanční rozhodnutí, také učinil.**

Dotčené předpisy: § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř., § 149 tr. ř., § 277 tr. ř., čl. 38 odst. 2 LZPS

Uvedeno také: Právo obviněného na přítomnost při provádění důkazů (čl. 38 LZPS)

Odvolání a řízení o něm

(§ 245 až § 265 tr. ř.)

Heslo: Poškozený jako osoba oprávněná k podání odvolání (§ 247 odst. 2 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. března 2010, sp. zn. 8 Tdo 277/2010, uveřejněné pod číslem 13/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Není vyloučeno, aby poškozený a současně příbuzný v pokolení přímém napadl rozsudek odvoláním směřujícím proti výroku o vině ve prospěch obviněného. Znění ustanovení § 247 odst. 1 tr. ř., hovoří-li o tom, že pokud jde o povinnost k náhradě škody, může v neprospěch obviněného rozsudek napadnout odvoláním též poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody, toliko upřesňuje procesní práva poškozeného jako osoby oprávněné napadnout rozsudek odvoláním ve smyslu § 246 odst. 1 písm. d) tr. ř. (nejen ve prospěch, ale i neprospěch obviněného). Nelze je vykládat jako speciální, omezující ustanovení k ustanovení § 247 odst. 2 tr. ř., které zakotvuje oprávnění mimo jiné též příbuzných v pokolení přímém ve prospěch obviněného rozsudek napadnout odvoláním. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Jinými slovy, není vyloučeno, aby poškozený a současně příbuzný v pokolení přímém napadl rozsudek odvoláním směřujícím proti výroku o vině ve prospěch obviněného. Zvláště vystupuje opodstatněnost tohoto závěru do popředí v situaci, kdy je vedeno trestní stíhání pro trestné činy neuvedené v § 163 tr. ř., jež není podmíněno souhlasem poškozeného, ačkoliv sám poškozený jako osoba vyjmenovaná v ustanovení § 247 odst. 2, větě první, tr. ř. může mít zájem na příznivějším výsledku trestního řízení, než jaký byl dosažen rozsudkem soudu prvního stupně. Názor soudu, že takový poškozený může podat odvolání toliko v neprospěch obviněného proti výroku o náhradě škody, a to jen v tom případě, že nárok na náhradu škody uplatnil, nemůže ale ve prospěch obviněného odvoláním napadnout výrok o vině, je neudržitelný. Nemá oporu v zákoně a ve svých důsledcích významně omezuje nejen procesní práva osob vyjmenovaných v ustanovení § 247 odst. 2, věta první, tr. ř., ale i právo obviněného a těchto osob garantované čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, podle něhož se každý může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu.

Dotčené předpisy: § 247 odst. 1 tr. ř., § 247 odst. 2 tr. ř., § 246 odst. 1 písm. d) tr. ř.

Helso: Zpětvzetí odvolání (§ 250 odst. 2 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. února 2010, sp. zn. 4 Tdo 2/2010, uveřejněné pod číslem 54/2010 Sbírkvy soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Z ustanovení § 250 odst. 2, věty první, tr. ř. vyplývá, že pokud obviněný vzal odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně zpět, vztahuje se toto zpětvzetí i na odvolání podané jeho jménem obhájcem. To neplatí, jde-li o obviněného, který je zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena, popř. o mladistvého, u kterých může obhájce podat odvolání i proti jejich vůli (§ 41 odst. 4 tr. ř.). V takových případech je zpětvzetí odvolání samotným obviněným právně neúčinné (srov. č. 58/2009 Sb. rozh. tr.). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 250 odst. 2, věty první, tr. ř. osoba, která odvolání podala, může je výslovným prohlášením vzít zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. Prohlášení o zpětvzetí odvolání je přitom neodvolatelné a je-li přesto učiněn další projev vůle svědčící o podání odvolání, odvolací soud jej zamítne z formálních důvodů podle § 253 odst. 1 tr. ř. Odvolání nelze vzít zpět jen z části, tj. jen ohledně jednoho z více napadených výroků, nebo podmíněně, např. s požadavkem, aby odvolání vzala zpět i jiná oprávněná osoba, která ho podala.

Z uvedeného ustanovení vyplývá, že pokud obviněná vzala odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně zpět, vztahuje se toto zpětvzetí i na odvolání podané obhájcem, neboť tento jednal pouze v zastoupení obviněné, **proto je rozhodující projev vůle obviněné nikoli obhájce**. S názorem obhájce, že zpětvzetí odvolání obviněné se nevztahuje na odvolání podané obhájcem, nelze souhlasit.

Dotčené předpisy: § 250 odst. 2 tr. ř., § 41 odst. 4 tr. ř.

Uvedeno také: Povinnosti a práva obhájce (§ 41 odst. 4 tr. ř.)

Heslo: Výzva k odstranění vad odvolání (§ 251 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2011, sp. zn. 8 Tdo 754/2011, uveřejněné pod číslem 56/2012 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Výzvu předsedy senátu podle § 251 odst. 1 tr. ř. je nutné adresátu doručit, neboť jen tak mohou nastat právní důsledky, jež se s nesplněním výzvy spojují. Pro způsob jejího doručování je nutné vycházet z podmínek uvedených v § 63 odst. 1 tr. ř. Výzva podle § 251 odst. 1 tr. ř. se doručuje zásadně na adresu určenou pro doručování písemností. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Vzhledem k takto vymezeným povinnostem předsedy senátu na odstranění vad obsahových náležitostí podaného odvolání, jejichž nedodržení má za následek odmítnutí odvolání bez věcného přezkoumání podle § 253 odst. 3 tr. ř., svědčí o významu potřeby, aby byla výzva především obhájci obviněného (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2004, sp. zn. 5 Tdo 1439/2003, uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu roč. 2004, seš. 3, pod č. T 669), dána jednoznačně na vědomí, tj. aby o doručení této výzvy obhájci nevznikaly pochybnosti. **Rozhodným pro stanovení počátku ve výzvě uvedené lhůty je především okamžik, kdy je výzva stanovíci tuto zákonnou lhůtu obhájci dána na vědomí.** Je proto nezbytné, aby byl způsob, či postup dání této výzvy na vědomí prokazatelný, protože tato lhůta začíná plynout až od okamžiku, kdy se o ní ten, komu je adresována (obhájce), doví. [...] Z těchto rozvedených podmínek a ve smyslu shora uvedených právních úprav pro doručování je patrné, že výzva ve smyslu § 251 odst. 1 tr. ř. je úkonem soudu, který je nutné adresátu doručit, neboť jen tak mohou nastat důsledky v tomto ustanovení vymezené, jenž se s výzvou spojují. Z uvedeného je proto nepochybné, že se zásadně doručuje na adresu určenou pro doručování, která je v případě advokátů adresou jejich sídla. Jak je shora uvedeno, nelze vyloučit ani možnost, aby bylo doručováno na elektronickou adresu, avšak to jen v případě, že adresát (obhájce) o takové doručení sám požádá.

Dotčené předpisy: § 63 odst. 1 tr. ř., § 251 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Doručování (§ 63 odst. 1 tr. ř.)

Heslo: Rozsah odvolacího přezkumu (§ 254 odst. 1 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. září 2012, sp. zn. 6 Tdo 955/2012, uveřejněné pod číslem 19/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Je-li ve skutku, jehož se týká podané odvolání, shledáván jednočinný souběh více trestných činů, musí odvolací soud z hlediska požadavků uvedených v ustanovení § 254 odst. 1 tr. ř. přezkoumat správnost všech právních kvalifikací i skutkových zjištění je odůvodňujících, a to i když odvolatel nevytkl v odvolání žádnou vadu ohledně některého ze sbíhajících se trestných činů.

II. Rozhodnutí soudu druhého stupně lze napadnout dovoláním pro nesprávnost právního posouzení skutku ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. i tehdy, vytýká-li dovolatel vadu spočívající v nesprávné souběžné právní kvalifikaci skutku, v němž je spatřován jednočinný souběh více trestných činů, přestože jde o právní kvalifikaci, jejíž nesprávnost nebyla v odvolání podaném proti rozsudku soudu prvního stupně vytýkána. I tuto právní kvalifikaci a skutková zjištění, která ji odůvodňují, byl totiž odvolací soud povinen přezkoumat podle § 254 odst. 1 tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I. Je-li odvolatelem napaden výrok o vině (což obviněný učinil) a sestává-li se tento z více trestných činů, jimiž byl obviněný uznán vinným, je z hlediska přezkumné povinnosti odvolacího soudu podstatné zjištění, zda souběh trestných činů v odvoláním napadeném rozsudku má podobu konkurence ideální či reálné. V případě reálné konkurence (tzn. souběhu vícečinného daného více skutky) se přezkumná povinnost odvolacího soudu, v souladu s realizací dispozičního práva odvolatelem, koncentruje toliko na skutky, **potažmo trestné činy v nich obsažené, odvoláním napadené. Jinými slovy řečeno, odvolací soud nepřezkoumává správnost výroků týkajících se jiných (odvoláním výslovně nenapadených) trestných činů, resp. jiných skutků obsažených ve výrokové části napadeného rozsudku, nevyvolá-li i jejich přezkoumání aplikace ustanovení § 254 odst. 2 tr. ř. **V případě souběhu jednočinného se však odvolací soud nemůže omezit na pouhé přezkoumání odvoláním napadené právní kvalifikace, neboť napaden (byť v tomto směru částečně) je jeden skutek ve smyslu trestního práva procesního, u něhož správnost právní****

kvalifikace, tj. subsumce skutkových zjištění pod příslušná ustanovení trestního zákona, musí odvolací soud přezkoumat v celém rozsahu, neboť jde o výrok - z hlediska procesního rozhodování o něm - nedělitelný. Z dosud uvedeného plyne, že odvolací soud je podle § 254 odst. 1 tr. ř. povinen přezkoumat celý výrok o vině (a řízení mu předcházející) týkající se odvoláním napadeného skutku. Je-li v napadeném skutku shledáván souběh více trestných činů, musí odvolací soud přezkoumat správnost všech právních kvalifikací i skutkových zjištění je odůvodňující, a to i tehdy, nevznese-li odvolatel vůči některému ze sbíhajících se trestných činů ve svém odvolání žádné výhrady.

II. Protože je nutno dovodit, že dovoláním lze rozhodnutí soudu druhého stupně napadnout pro nesprávnost právního posouzení skutku [dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.] i tehdy, spočívá-li dle dovolatele uplatňovaná vada v nesprávnosti souběžné právní kvalifikace skutku, která jím nebyla v odvolání podaném proti rozsudku soudu prvního stupně napadajícím též skutek výslovně uplatněna, neboť i tato právní kvalifikace odvoláním napadeného skutku a ji odůvodňující skutková zjištění podléhaly podle § 254 odst. 1 tr. ř. přezkumné povinnosti odvolacího soudu, uzavírá Nejvyšší soud, že v jím posuzované věci zákonné podmínky pro přezkoumání napadené části rozhodnutí odvolacího soudu dovolacím soudem jsou splněny.

Dotčené předpisy: § 254 odst. 1 tr. ř., § 254 odst. 2 tr. ř.; § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Uvedeno také: Důvody dovolání (§ 265 odst. 1 písm. g/ tr. ř.)

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. června 2013, sp. zn. 8 Tdo 46/2013, uveřejněný pod číslem 14/2014 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

I. Pro rozhodnutí o nároku poškozeného na náhradu nemajetkové újmy v penězích vzniklé mu v důsledku trestného činu je soud povinen v adhezním řízení nejprve zkoumat, zda poškozený jako fyzická osoba utrpěl nemajetkovou újmu ve smyslu § 13 odst. 1 občanského zákoníku (pozn. dnes patrně § 82 odst. 1 obč. z.), která mu vznikla trestným činem obviněného, vůči němuž byl tento nárok uplatněn. V případě, že se o nemajetkovou újmu jedná a není postačující morální zadostiučinění podle § 13 odst. 1 občanského zákoníku (pozn. dtto), lze za podmínek § 13 odst. 2 (pozn. dnes patrně § 2951 odst. 2 ve spojení s § 2956 obč. z.) tohoto zákona přiznat náhradu v penězích.

O snížení důstojnosti fyzické osoby nebo její vážnosti ve společnosti ve značné míře ve smyslu § 13 odst. 2 občanského zákoníku půjde pouze tam, kde s ohledem na konkrétní situaci, za které k neoprávněnému zásahu do osobnostních práv fyzické osoby došlo, jakož i s přihlédnutím k dotčené fyzické osobě, lze spolehlivě dovodit, že by nastalou nemajetkovou újmu vzhledem k intenzitě a trvání nepříznivého následku, spočívajícího ve snížení její důstojnosti či vážnosti ve společnosti, pocítovala jako závažnou zpravidla každá fyzická osoba nacházející se na místě a v postavení postižené fyzické osoby.

II. O nárocích na náhradu majetkové škody, nemajetkové újmy v penězích, jakož i vydání bezdůvodného obohacení lze rozhodnout i vedle sebe, avšak každý z těchto nároků má své vlastní zákonné opodstatnění, a proto výroky o těchto samostatných nárocích jsou výroky oddělitelnými (§ 254 odst. 1 tr. ř.). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I. Proto, aby mohlo být v adhezním řízení o nároku poškozeného o nemajetkové újmě rozhodováno, musí se jednat o takový zásah, který je objektivně způsobilý vyvolat nemajetkovou újmu a který spočívá v porušení nebo ohrožení osobnosti fyzické osoby v její fyzické integritě. Musí se jednat o zásah neoprávněný, resp. protiprávní a musí být dána příčinná souvislost mezi oběma uvedenými předpoklady (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 9. 2000, sp. zn. 30 Cdo 1602/99). Finanční zadostiučinění za nemajetkovou újmu lze poškozenému přiznat, **pokud není postačující morální zadostiučinění a neoprávněným zásahem došlo ke snížení důstojnosti fyzické osoby či její vážnosti ve společnosti ve značné míře. Za takovou značnou míru zásahu do důstojnosti a vážnosti fyzické osoby se považuje zejména újma, kterou tato fyzická osoba vzhledem k povaze, intenzitě, opakování, trvání a šíři okruhu působení nepříznivého následku spočívajícího ve snížení její důstojnosti či vážnosti ve společnosti pocítuje a prožívá jako závažnou. Ač se určení výše tohoto zadostiučinění stává předmětem volného uvážení soudu, **musí soud v každém jednotlivém případě vycházet z úplného skutkového stavu, a v tomto rámci se opírat o zcela konkrétní a přezkoumatelná hlediska.** Rovněž se požaduje, aby šlo o takový zásah, který je objektivně způsobilý vyvolat nemajetkovou újmu a který spočívá v porušení nebo ohrožení osobnosti fyzické osoby a v její fyzické integritě. **Musí se jednat o zásah neoprávněný, resp. protiprávní a musí být dána příčinná souvislost mezi oběma uvedenými předpoklady** (srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2003, sp. zn. 30 Cdo 2005/2003). **Nepostačí proto jen subjektivní pocity poškozeného ani vyvážení zmírňování krátkodobých újem.** O snížení důstojnosti postižené fyzické osoby či její**

vážnosti ve společnosti ve značné míře půjde pouze tam, kde vzhledem ke konkrétní situaci, za které k neoprávněnému zásahu do osobnosti fyzické osoby došlo, jakož i s přihlédnutím k dotčené fyzické osobě, lze spolehlivě dovodit, že by nastalou nemajetkovou újmu vzhledem k intenzitě a trvání nepříznivého následku, spočívajícího ve snížení její důstojnosti či vážnosti ve společnosti, pocítovala jako závažnou zpravidla každá fyzická osoba nacházející se na místě a v postavení postižené fyzické osoby (srov. rozhodnutí ze dne 7. 10. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4431/2007). [...] Pro stanovení výše nemajetkové újmy v penězích (relutární) podle § 13 odst. 3 obč. zák. je rozhodná i míra zavinění původce zásahu, která se stává zásadním způsobem spoluurčující a bezpochyby je i jedním z klíčových hledisek pro navýšení relutární náhrady. To odpovídá i satisfakčnímu smyslu této náhrady, kdy potřeba finanční satisfakce narůstá v přímé úměře s mírou zavinění původce zásahu, neboť vyšší mírou zavinění je vždy neoprávněnost zásahu do osobnostních práv zesílena (je zesílena křivda, za niž má přijít zadostiučinění). V tomto směru lze dojít k závěru, že v případě zlého úmyslu (záměru) na straně původce neoprávněného zásahu by měl soud svůj odsudek nad tímto společensky i právně zvlášť odsouzenihodným chováním vyjádřit právě citelným určením výše peněžitého zadostiučinění (srov. přiměřeně nález Ústavního soudu ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/2009, usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2002, sp. zn. IV. ÚS 315/2001, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2007, sp. zn. 30 Cdo 2625/2007). Nutné je dodržet i princip proporcionality, jakožto obecnou právní zásadu, která se uplatní i v případě určování výše nemajetkové újmy v penězích. Přestože proporcionalitu jako kritérium Ústavní soud vymezil v nález ze dne 29. 9. 2005, sp. zn. II. ÚS 350/2003, ve vztahu k náhradě škody a formuloval ji se zřetelem na závažnost způsobené škody na zdraví, možnost vyléčení či eliminace způsobené škody, a míra zavinění toho, kdo škodu způsobil, lze ho plně využít i při rozhodování o výši náhrady za nemajetkovou újmu v penězích ve smyslu § 13 odst. 3 obč. zák., a to v rámci závažnosti újmy a okolností, za nichž k porušení práva došlo (blíže srov. M. Ryška. Výše a účel náhrady nemajetkové újmy v penězích při ochraně osobnosti, Právní rozhledy č. 9/2009, str. 305 a násl.).

II. Vzhledem k tomu, že nemajetková újma v penězích bude v rámci trestního řízení méně častým nárokem, než je tomu např. u náhrady škody, která obvykle bývá kvalifikačním znakem některých trestných činů, je vhodné na tomto místě připomenout, že soudu nic nebrání, aby vedle sebe rozhodl jak o náhradě škody, která jako majetková újma má svůj hmotně právní podklad v § 420 obč. zák. (pozn. dnes ust. § 2894 a násl. obč. z.), tak i o nemajetkové újmě v penězích, jež vychází v případě fyzické osoby z ustanovení § 11

a 13 obč. zák. (vedle toho ustanovení § 43 tr. ř. upravuje i vydání bezdůvodného obohacení, které je třetí formou, na jejímž základě může poškozený uplatňovat své nároky v adhezním řízení proti pachateli činu, jímž mu újma jím spáchaným trestným činem vznikla). **Je však třeba zdůraznit, že každý z těchto konkrétně jmenovitě uvedených nároků má své vlastní postavení a je oddělitelný od ostatních, a proto ke každému z nich nutno přistupovat v tomto smyslu individuálně. Proto je třeba, aby každý z nich byl důsledně jako samostatný nárok na náhradu ve smyslu § 43 odst. 1, 3 tr. ř. v návrhu poškozeného vymezen a řádně samostatně uplatněn.** Protože je nelze považovat za jeden nárok, musí i soud o každém z nich rozhodnout zvlášť, což je nutné respektovat zejména při formulaci výroku, jímž soud o uplatněných nárocích poškozeného rozhoduje. Toto pravidlo musí být promítnuto i v odůvodnění rozsudku, jímž bylo o více uvedených nároků soudem rozhodnuto (srov. § 125 tr. ř.), a **to zejména se zřetelem na to, že adhezní trestní řízení ve své podstatě nahrazuje občanskoprávní řízení, v němž by jinak byl nárok na náhradu škody nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení uplatňován,** a proto výrok trestního soudu, jímž byl podle § 228 odst. 1 tr. ř. přiznán nárok poškozeného na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení vůči obžalovanému, je exekučním titulem a musí snést test ústavnosti jako kterékoli jiné meritorní rozhodnutí soudu. **Trestní soud má v adhezním řízení povinnost postupovat co do odůvodněnosti svého rozhodnutí se stejnou péčí jako civilní soud, který rozhoduje o náhradě škody ve věcech občanskoprávních. V rámci rozhodování o náhradě škody musí tudíž trestní soud vzít v úvahu všechna ustanovení občanskoprávních předpisů o odpovědnosti za škodu, včetně tzv. moderačních ustanovení (viz. nálezy Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2012, sp. zn. III. ÚS 2954/2011).**

Dotčené předpisy: § 43 odst. 1, 3 tr. ř., § 228 odst. 1 tr. ř., § 254 odst. 1 tr. ř., § 13. odst. 1, 2 obč. zák.

Uvedeno také: Poškozený (§ 43 odst. 1 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. října 2013, sp. zn. 5 Tdo 462/2013, uveřejněné pod číslem 32/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Právní věta:

V rámci přezkumné činnosti je odvolací soud vázán zásadně tím, který výrok rozsudku odvolatel napadl a jaké vady mu vytýká (§ 254 odst. 1 tr. řádu). Uvedený rámec přezkumné činnosti odvolacího soudu však rozšiřuje ustanovení § 254 odst. 2 tr. řádu, jestliže vytýkaná vada má svůj původ v jiném výroku, který nebyl napaden odvoláním. V takovém případě je odvolací soud povinen přezkoumat tento nenapadený výrok, pokud odvolatel objektivně mohl proti němu podat odvolání. Oba výroky však na sebe musí navazovat. Takovou obecnou návaznost lze dovodit mezi výrokem o trestu a výrokem o vině. Tato návaznost ale bez dalšího nezakládá použití ustanovení § 254 odst. 2 tr. řádu, pokud současně nejsou splněny v něm vymezené zákonné podmínky.

V případě, že státní zástupce podá odvolání v neprospěch obviněného proti výroku o peněžitém trestu, který je zjevně nedobytný nebo který byl uložen v rozporu s možností poškozeného domoci se přiznané náhrady škody, a odvolací soud se s touto argumentací ztotožní, nejsou splněny podmínky ustanovení § 254 odst. 2 tr. řádu pro zrušení výroku o vině, a to ani tehdy, pokud by tento výrok byl vadný z důvodu, že byla použita mírnější právní kvalifikace. (Zdroj: ASPI)

Z odůvodnění:

Pokud jde ovšem o další podmínky, považuje za potřebné Nejvyšší soud zdůraznit, že odvolací soud se zabývá dalším výrokem, který není odvoláním napaden, jen v případě, že v takto přezkoumávaném výroku skutečně zjistí vytýkanou vadu, jež má původ v jiném výroku, než který byl napaden odvoláním. **Bylo by vybočením z principu vázanosti soudu obsahem podaného odvolání, kdyby odvolací soud přezkoumával navazující (nenapadený) výrok rozsudku přímo bez dalšího a zjišťoval existenci případných vad tohoto výroku či předcházejícího řízení, a to bez souvislosti s napadeným výrokem.** Podmínkou přezkoumání nenapadeného výroku je právě vada zjištěná ve výroku napadeném, která spojuje svým původem oba výroky. Odvolací soud svůj závěr o splnění podmínek ustanovení § 254 odst. 2 tr. ř. žádným způsobem neodůvodnil, pouze konstatoval, že v projednávaném případě vzhledem ke skutečnosti, že odvolání státního zástupce bylo podáno v neprospěch obou obviněných do výroku o trestu, mohl odvolací soud z titulu tohoto opravného prostředku uvedené pochybení soudu prvního stupně napravit, neboť podle § 254

odst. 2 tr. ř. mají-li vytýkané vady svůj původ v jiném výroku než v tom, proti němuž bylo podáno odvolání, přezkoumá odvolací soud i správnost takového výroku, na který v odvolání napadený výrok navazuje, jestliže oprávněná osoba proti němu mohla podat odvolání (srov. str. 18 odůvodnění rozsudku odvolacího soudu). **Podle názoru Nejvyššího soudu však v projednávané věci nelze takovýto závěr učinit. Výrok o trestu sice obecně vždy navazuje na výrok o vině,** neboť podle § 39 odst. 1 tr. zákoníku soud při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédne zejména k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu, k osobním, rodinným, majetkovým a jiným poměrům pachatele a k jeho dosavadnímu způsobu života a k možnosti jeho nápravy (srov. i § 125 odst. 1 věta třetí tr. ř.). Takováto obecná souvislost však k naplnění podmínek ustanovení § 254 odst. 2 tr. ř. nestačí, neboť jak již bylo shora uvedeno, odvolací soud se zabývá dalším výrokem, který není odvoláním napaden, jen v případě, že v takto přezkoumávaném výroku skutečně zjistí vytýkanou vadu, jež má původ v jiném výroku, než který byl napaden odvoláním.

Dotčené předpisy: § 254 odst. 1 tr. ř., § 254 odst. 2 tr. ř.

Heslo: Přezkoumání výroku o vině při odvolání do výroku do trestu (§ 254 odst. 2 tr. ř.)

- *Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 3. ledna 2013, sp. zn. I To 39/2012, uveřejněný pod číslem 74/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. **Zákonné důvody k přezkoumání výroku o vině odvolacím soudem na podkladě odvolání státního zástupce podaného proti výroku o trestu podle § 254 odst. 2 tr. ř. jsou dány tehdy, lze-li učinit závěr, že vytýkaná nepřiměřená mírnost uloženého trestu má svou příčinu v nesprávné právní kvalifikaci skutku. Tak tomu je zejména tehdy, je-li možné s ohledem na obsah podaného opravného prostředku dospět k závěru, že namítané nedostatečné zohlednění způsobu spáchání činu pachatelem (např. zvlášť surový způsob) a jeho přístupu k poškozenému (např. výrazná míra necitelnosti k němu) při výměře trestu svědčí pro nesprávnost závěru o formě zavinění následku způsobeného pachatelem a tím i právního posouzení skutku jako trestného činu spáchaného z nedbalosti.**

II. **Je-li příčinou smrti poškozeného omisivní charakter jednání pachatele, který nereagoval na nebezpečí vzniklé z jeho předchozího ohrožujícího jednání (např.**

dlouhodobé umístění vážně nemocného poškozeného do prostor, z nichž se sám nedokáže vzdálit či přivolat si pomoc), závěr o formě zavinění smrtelného následku je třeba dovodit ze skutkových okolností, které se vztahují zejména k tzv. druhé fázi ingerence, tj. k té části jednání pachatele, která se vyznačuje opomenutím konání, k němuž byl pachatel povinen (omisi). Význam komisivní části jednání se omezuje na to, že zakládá zvláštní povinnost pachatele konat.

Pokud neexistovaly skutkové okolnosti, pro které by pachatel, byť bez přiměřených důvodů, mohl spoléhat na to, že smrt poškozeného v důsledku jeho nečinnosti nenastane, nelze učinit závěr, že smrt poškozeného zavinil z vědomé nedbalosti, neboť se vznikem následku byl v takovém případě srozuměn, a je proto odpovědný za trestný čin vraždy. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I. Protože odvolací soud usoudil, že výše citované znění § 254 odst. 1 tr.ř., resp. znění opravného prostředku státní zástupkyně, by mohlo u obžalované vyvolat zdání, že z podnětu tohoto odvolání může odvolací soud přezkoumat pouze jí výslovně napadený výrok o trestu a případnou změnu v neprospěch obžalované pak z podnětu tohoto opravného prostředku provést opět jen v případě výroku o trestu, z důvodu zajištění práva obžalované na spravedlivý proces, zejména z pohledu možnosti obhajoby uplatnit obhajovací práva i k případně jinému právnímu posouzení skutku obsaženému ve výroku napadeného rozsudku, **byla obžalovaná již v souvislosti s nařízením veřejného zasedání o odvolání upozorněna na znění § 254 odst. 2 tr.ř.**, z jehož znění plyne, že „mají-li však vytýkané vady svůj původ v jiném výroku než v tom, proti němuž bylo podáno odvolání, přezkoumá odvolací soud i správnost takového výroku, na který v odvolání napadený výrok navazuje, jestliže oprávněná osoba proti němu mohla podat odvolání“. Realnost přezkoumání předcházejícího výroku, tj. výroku o vině, totiž v posuzované věci vyplynula z toho, že výrok o trestu napadla státní zástupkyně, tj. procesní strana, která je ve smyslu § 246 odst. 1 písm. a) tr.ř. oprávněna rozsudek odvoláním napadnout „pro nesprávnost kteréhokoli výroku“. Uvedené procesní poučení (č.l. 489) bylo obžalované poskytnuto proto, aby v případě odlišného právního závěru odvolacího soudu ohledně právní kvalifikace některého ze skutků popsanych ve výroku napadeného rozsudku nemohlo být rozhodnutí odvolacího soudu (tj. v takovém případě rozsudek vydaný za podmínek § 259 odst. 3, odst. 4 tr.ř.) označeno za rozhodnutí překvapivé [...] Je třeba dodat, že vzhledem k argumentaci státní zástupkyně v písemně podaném odvolání, kdy **nepřiměřenou mírnost trestu uloženého obžalované shledávala**

v okolnostech, které se vztahují ke skutku popsanému pod bodem 1) výroku o vině, bylo možno nutnost přezkumu výroku o vině odvolacím soudem v důsledku uplatnění § 254 odst. 2 tr.ř. dovést právě jen k tomuto výroku. **Pouze ve vztahu k němu bylo možno uvažovat o chybném právním posouzení skutku, jehož důsledkem může být** (a v posuzované věci bylo, jak rozvedeno níže) **uložení nepřiměřeně mírného trestu** (v daném případě hluboko pod spodní hranici zákonné trestní sazby stanovené na trestný čin, jehož znaky po stránce objektivní i subjektivní obžalovaná ve skutečnosti naplnila). Pro úvahy o druhu a výši trestu ve své podstatě marginální význam skutku popsaného pod bodem 2) napadeného rozsudku nemohl z hlediska ustanovení § 254 odst. 2 tr.ř. přezkum tohoto výroku o vině odvolacím soudem vyvolat, zejména bylo-li zjištěno, že státní zástupkyně namítaná nepřiměřená mírnost uloženého trestu nebyla podpořena žádnou (soudem prvního stupně důsledně nehodnocenou) skutkovou okolností, která by se vztahovala ke skutku pod tímto bodem výroku o vině popsanému.

II. Pokud se týká 1. fáze ingerence, ta z hlediska právního posouzení činu pachatele má význam jen v tom směru, že v ní uskutečněné ohrožující jednání pachatele zakládá jeho následnou speciální právní povinnost konat (srov. Solnař V., Fenyk J., Císařová D., *Základy trestní odpovědnosti*, podstatně přepracované a doplněné vydání, Nakladatelství Orac 2003, s. 189: „... vyvolá-li někdo vlastním jednáním nebezpečí /vyvede jiného na místo, které je bez cizí pomoci nedostupné, lékař začne provádět operaci/, je z morálního hlediska povinen, aby je odvrátil. Neučiní-li tak vlastní vinou, posuzuje se jeho opominutí jako jednání. I tato povinnost, kterou pachatel porušuje, je povinností právní. Právní řád tu recipuje povinnost mravní a přetváří ji v povinnost právní.). Přitom charakter zavinění tohoto ohrožujícího jednání není rozhodný pro výslednou právní kvalifikaci skutku, jakožto deliktu omisivního nepravého, neboť o ní rozhoduje zavinění pachatele, které se pojí s následným jeho jednáním, které má podobu právě omisivní (tj. s volným zdržením se pohybu). Výše citované příklady ohrožujícího jednání pak dokladují, že 1. fáze ingerence nemusí být nutně jednáním protiprávním, potažmo pak trestným, a že o právní kvalifikaci skutku tato fáze – mimo založení speciální adresné povinnosti – nerozhoduje a ani nemusí, resp. nemůže.

Chybné je podle zjištění odvolacího soudu i hodnocení krajského soudu, které se týká tzv. 2. fáze ingerence, tj. hodnocení zavinění, které se vztahuje k omisivní části jednání obžalované a z něho v kauzální příčinnosti vzniklému následku v podobě smrti poškozené. Je totiž obecně známou skutečností, že nedostatek příjmu stravy a tekutin vystavuje organismus takové zátěži, která posléze může vést až ke smrtelnému následku. Ze znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, vyplynulo, že nejpravděpodobnější příčinou úmrtí

poškozené bylo její vyhladovění, jehož znaky byly v podobě tzv. nutriční karence prokázány po provedené pitvě zemřelé. **Byla-li podle zjištění soudu poškozená odkázána na pomoc další osoby, čehož si podle zjištění soudu byla vědoma sama obžalovaná, a byla-li tato umístěna do prostor, kde nebylo reálné, aby si sama pomoc přivolala a kde výskyt jiné osoby byl zcela nepravděpodobný, resp. neočekávatelný (mimo zcela výjimečného použití k průchodu svědkem Dvořanem), pak při zjevně nedostatečné péči ze strany obžalované neměla tato vůbec na co spoléhat, natož bez přiměřených důvodů, že ke smrti poškozené, zejména při déletrvajícím jejím pobytu v uvedených prostorách, nedojde.**

Dotčené předpisy: § 254 odst. 2 tr. ř., § 15 tr. zákoníku, § 16 tr. zákoníku, § 112 tr. zákoníku, § 140 tr. zákoníku

Heslo: Postoupení věci jinému orgánu v odvolacím řízení (§ 257 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2010, sp. zn. 8 Tdo 578/2010, uveřejněné pod číslem 15/2011 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Vzhledem k tomu, že odvolací soud ve smyslu § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. pouze nahrazuje výrok soudu prvního stupně podle § 222 odst. 2 tr. ř. spočívající v tom, že posuzovaný skutek nenaplňuje znaky žádného trestného činu, ale lze v něm spatřovat přešůpek, je vázán ve vztahu k výroku a odůvodnění rozhodnutí, jímž tak činí, stejnými náležitostmi, jaké zákon stanoví pro postup soudu prvního stupně, a tedy i odvolací soud je povinen ve výroku, jímž zrušil rozsudek soudu prvního stupně, podle § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. do tohoto výroku uvést popis skutku, jehož se postoupení týká.

Jestliže tak odvolací soud neučiní, jde o vadu rozhodnutí, jež zakládá dovolací důvod předpokládaný ustanovením § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř., tj. že výrok takového rozhodnutí je neúplný. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Vzhledem k tomu, že odvolací soud při postupu podle § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. činí rozhodnutí, k němuž již byl povinen soud prvního stupně podle § 222 odst. 2 tr. ř., je též vhodné připomenout, že soud prvního stupně takto postupuje tehdy, když shledá, že

nejde o trestný čin, avšak zažalovaný skutek by mohl být jiným orgánem posouzen jako přestupek nebo kárné provinění, o nichž je tento orgán příslušný rozhodnout. Podmínkou tohoto postupu je, že bylo prokázáno, že nejde o trestný čin. Takový závěr musí mít dostatečnou oporu ve výsledcích dokazování, které bylo provedeno v hlavním líčení řádně a v potřebném rozsahu.

Postoupení věci ve smyslu § 222 odst. 2 tr. ř. se týká vždy skutku, a nikoliv jeho možného právního posouzení. Ve výroku usnesení o postoupení věci **proto musí být kromě označení (jména) obviněného a dalších základních obsahových náležitostí usnesení (§ 134 odst. 1 tr. ř.) uveden i popis skutku, jehož se postoupení týká, a to tak, aby tento skutek nemohl být zaměněn s jiným skutkem** (srov. rozhodnutí č. 44/1996 Sb. rozh. tr. a přiměřeně též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. 4 Tz 9/2003, uveřejněné v Souboru Nejvyššího soudu ve sv. 24, roč. 2003, T-568, část 2.). **Nestačí, jestliže je ve výroku jen právní posouzení skutku a skutek samotný je popsán pouze v odůvodnění usnesení.** V odůvodnění usnesení o postoupení věci pak musí být uvedeny skutkové a právní úvahy, na podkladě kterých soud rozhodl o postoupení věci (srov. Bulletin Nejvyššího soudu, seš. 2, roč. 1988, č. rozhodnutí 26).

Neuvedení skutku ve výroku, jímž odvolací soud postupuje věc k projednání příslušnému orgánu, **vytváří předmětné rozhodnutí nesrozumitelným a pro orgán, jenž se má věci dále zabývat, nejasnost toho, co má být podstatou jeho další činnosti.** Nelze rovněž nezmínit, že rozhodnutí o postoupení věci podle citovaného ustanovení představuje meritorní vyřízení této věci v trestním řízení, a po právní moci se jím definitivně končí trestní stíhání obviněného. **Pravomocné rozhodnutí o postoupení věci tedy tvoří překážku věci rozhodnuté (rei iudicatae).** Pokračovat v trestním stíhání téhož obviněného pro týž skutek je možné jen v případě zrušení rozhodnutí o postoupení věci v řízení o mimořádných opravných prostředcích, jak ostatně vyplývá i z tohoto řízení o dovolání (srov. rozhodnutí č. 3/1974 sb. rozh. tr.). **Trestní stíhání je přitom vždy vedeno jen pro určitý, přesně popsáný skutek** (viz § 160 odst. 1 tr. ř.), a i rozhodnutí o postoupení věci podle § 222 odst. 2 tr. ř., event. § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. se týká vždy jen skutku, a nikoli jeho možného právního posouzení...

Dotčené předpisy: § 222 odst. 2 tr. ř., § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř., § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř.

Uvedeno také: **Důvody dovolání (§ 265b odst. 1 písm. k/ tr. ř.)**

Heslo: Rozhodnutí odvolacího soudu – podstatná vada řízení (§ 258 odst. 1 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. února 2013, sp. zn. 3 Tdo 148/2013, uveřejněné pod číslem 10/2014 Sbírkvy soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Pokud důkaz sice nebyl součástí spisu v přípravném řízení a byl předložen soudu teprve po podání obžaloby (srov. § 180 odst. 2, 3 tr. ř.), avšak stranám byla později dána možnost se s ním seznámit a předmětný důkaz byl řádně proveden v rámci dokazování v hlavním líčení, přičemž obviněný měl možnost se k němu vyjádřit, nedošlo tímto postupem ke zkrácení práv obviněného na obhajobu. Proto nejde o podstatnou vadu řízení ve smyslu ustanovení § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř. a jen z toho důvodu, že určitý důkaz byl proveden v pozdější fázi trestního řízení, nelze dovést porušení zásad spravedlivého procesu.

II. Pro závěr, že jde o zvláště závažný zločin ve smyslu § 14 odst. 3 tr. zákoníku, není významná dolní hranice trestní sazby odnětí svobody posuzovaného trestného činu, popřípadě výměra soudem uloženého trestu odnětí svobody, neboť pro zařazení trestného činu do kategorie zvláště závažných zločinů je rozhodné jen to, zda zákon na něj stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I. Konečně je třeba poznamenat, že samotnou zákonnost výše uvedených odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu nezpochybňuje ani sám dovolatel. Jeho výtka směřuje pouze vůči tomu, že tento důkaz nebyl původně součástí spisu a byl soudu předložen teprve po podání obžaloby. **Protože stranám byla - byť později - dána možnost se s ním seznámit a předmětný důkaz byl pak řádně proveden v rámci dokazování v hlavním líčení, a obviněný (dovolatel) měl právo se k němu vyjádřit, nelze mu přisvědčit v tom, že by ve vytýkaném směru byl jakkoliv zkrácen na svých právech,** a že by došlo k porušení zásad spravedlivého procesu jen z toho důvodu, že by byl určitý důkaz uplatněn v pozdější fázi trestního řízení. Soud prvního stupně pak neponechal uvedenou otázku bez povšimnutí a na str. 8 svého rozsudku se s ní právně akceptovatelným způsobem vypořádal.

II. Pokud jde o hmotné právní námitku dovolatele, že s ohledem na rozmezí sazby trestu odnětí svobody uvedenou v ustanovení § 283 odst. 2 tr. zákoníku, která činí dvě až deset let,

se nedopustil zvlášť závažného zločinu, nýbrž toliko zločinu, nebylo jí možno přiznat opodstatnění. **Z jazykového výkladu ustanovení § 14 odst. 3 věty za středníkem tr. zákoníku totiž jednoznačně vyplývá, že zvlášť závažným zločinem je takový úmyslný trestný čin, na nějž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.** Dolní hranice trestní sazby odnětí svobody při vymezení kategorie zločinu (ostatního) a jejím rozhraničení od kategorie zvlášť závažného zločinu přitom nehraje roli. Pozn.: v právní nauce srov. Šámal a kol., Trestní zákoník I, Komentář, C.H.BECK 2009, str. 151 Poněkud nesrozumitelná interpretace dovolatele, že za trestný čin podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku lze uložit trest odnětí svobody na dvě léta až deset let, „tj. maximálně v této desetileté výši, nikoli nejméně v této hranici, resp. alespoň v této hranici“, obsahu ustanovení § 14 odst. 3 tr. zákoníku neodpovídá, neboť **zde nejde o otázku ukládání (výměry) trestu, nýbrž o trestní sazbou vyjádřenou typovou odlišnost zvlášť závažných zločinů na rozdíl od zločinů ostatních.**

Dotčené předpisy: § 2 odst. 5, 6 tr. ř., § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř., čl. 40 odst. 3 LZPS, § 14 odst. 3 tr. zák.

Uvedeno také: Právo na obhajobu (§ 40 odst. 3 LZPS)

Heslo: Rozhodnutí odvolacího soudu (§ 259 odst. 3 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. března 2013, sp. zn. 8 Tdo 218/2013, uveřejněné pod číslem 22/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Jestliže poškozený uplatnil včas a řádně nárok na náhradu majetkové škody způsobené trestným činem a obviněnému byla dána možnost seznámit se s tímto nárokem a vyjádřit se k němu, a neuložil-li přesto soud prvního stupně obviněnému povinnost k náhradě škody, může takové rozhodnutí za splnění zákonných předpokladů učinit odvolací soud. Pokud odvolací soud z podnětu odvolání státního zástupce či poškozeného podaného v neprospěch obviněného z důvodu, že nebyl učiněn výrok o náhradě škody, za podmínek uvedených v § 259 odst. 3 tr. ř. ve věci sám rozhodl tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil obviněnému povinnost, aby nahradil poškozenému způsobenou škodu, nejde pro obviněného o překvapivé rozhodnutí ani o porušení jeho práva na spravedlivý proces, neboť takové rozhodnutí odvolacího soudu nebylo vyloučeno. Obdobně to platí

u nároku poškozeného na náhradu nemajetkové újmy a na vydání bezdůvodného obohacení. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Odvolací soud při svém rozhodování shledal (především na podkladě řádně a včas podaného odvolání poškozené společnosti), že soud prvního stupně ve výroku napadeného rozsudku pochybil, pokud opomenul rozhodnout i o řádně a včas uplatněném nároku poškozené společnosti na náhradu škody. Proto bylo zcela na místě, aby odvolací soud – tím spíše, že k tomu měl i další zákonné důvody – postupoval podle ustanovení § 258 odst. 1 písm. b), f) tr. ř. a za podmínek uvedených v § 259 odst. 3 tr. ř. ve věci nově rozhodl rovněž tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil obviněnému P. B., aby rukou společnou a nerozdílnou se spoluobviněnými L. H. a M. Z. zaplatili poškozené společnosti jako náhradu způsobené škody 304.371,76 Kč. **Odvolací soud při takovém rozhodnutí totiž vycházel ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn soudem prvního stupně a svým postupem v podstatě jen napravitel pochybení, jehož se dopustil soud prvního stupně. Takový procesní postup odvolacího soudu je tak plně v souladu se zákonem.**

Výhrady dovolatele, že měl být zkrácen na svých právech, nepovažuje Nejvyšší soud za případné. **Rozhodnutí soudu druhého stupně pro něho nemohlo být rozhodnutím, které by bylo možno označit za překvapivé rozhodnutí, neboť o návrhu poškozené společnosti byl řádně a včas seznámen a postupem soudů obou stupňů mu nebyla odepřena možnost dostatečně se k věci vyjádřit** (srov. například nálezy Ústavního soudu České republiky sp. zn. ÚS 109/1999).

V této souvislosti je třeba akcentovat i to, že tzv. velkou novelou trestního řádu (provedenou zákonem č. 265/2001 Sb.) byla přijata i nová koncepce odvolacího řízení, která se projevila ve způsobu vyřizování věcí odvolacím soudem přechodem od principu kasačního s omezenými prvky apelace k principu výrazně apelačnímu s prvky kasace. Odvolacímu soudu sice zůstala zachována možnost vrátit věc soudu prvního stupně s příkazem, aby rozhodl o chybějícím výroku (srov. § 259 odst. 2 tr. ř., jehož aplikace se obviněný dovolával), **současně však má i pravomoc sám rozhodnout ve věci rozsudkem, jsou-li splněny zákonné podmínky** (srov. § 259 odst. 3, 4 tr. ř.). **Jelikož tyto podmínky v posuzované věci splněny byly, odvolací soud měl možnost nejen změnit rozsudek soudu prvního stupně ve výroku o vině, ale v návaznosti na něj k odvolání poškozené společnosti podanému v neprospěch obviněného rozhodnout nově i o solidární povinnosti obviněného nahradit způsobenou škodu** (srov. § 259 odst. 4, věta za středníkem tr. ř.).

Dotčené předpisy: § 258 odst. 1 písm. b), f) tr. ř., § 259 odst. 3,4 tr. ř., § 228 tr. ř., čl. 36 LZPS

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS), Náhrada škody (§ 228 tr. ř.)

Heslo: Reformatio in peius (§ 259 odst. 4 tr. ř.)

- *Nález Ústavního soudu ze dne 5. března 2009, sp. zn. III. ÚS 2306/07, publikovaný pod číslem N 47/52 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 471.*

Právní věta:

Nerespektováním zákazu reformationis in peius obecný soud poruší právo stěžovatele na spravedlivý proces podle článku 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a dále základní právo být stíhán nebo zbaven svobody toliko z důvodů a způsobem, který stanoví zákon, garantované článkem 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Nahrazení výroku rozsudku nalézacího soudu, který byl napaden toliko obžalovaným, novým výrokem o souhrnném trestu, v němž odvolací soud zohlední i existenci trestního příkazu vydaného v jiném trestním řízení v rozporu s § 314e odst. 5 písm. c) trestního řádu, se ocitne v rozporu s dispozitivním charakterem odvolání a zároveň nerespektuje zákaz reformationis in peius. Samo nahrazení výroku o úhrnném trestu v prvoinstančním rozsudku výrokem o trestu souhrnném za více sbíhajících se trestných činů již představuje změnu rozhodnutí v neprospěch obžalovaného. Zcela nepřijatelná je pak situace, kdy je tímto způsobem odvolateli ukládán přísnější trest, než který mu byl uložen jím napadeným rozhodnutím první instance. Nelze akceptovat ani skutečnost, že odvolací soud, rozhodující pouze na základě odvolání obžalovaného, ve výroku o souhrnném trestu de facto přemění peněžitý trest, pravomocně uložený v jiném trestním řízení, v trest odnětí svobody. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud konstatuje, že výše popsaný postup odvolacího soudu není slučitelný se zásadou zákazu reformationis in peius. Ústavní soud předně poukazuje na dispozitivní charakter odvolání, zvýrazněný od účinnosti zákona č. 265/2001 Sb. Český trestní proces touto velkou novelou opustil dřívější (omezený) revizní princip a nyní se v odvolacím řízení uplatňuje princip vázanosti odvolacího soudu podaným odvoláním a jím vytykány vadami podle

§ 254 odst. 1 tr. řádu. **I s ohledem na tuto vázanost a opuštění dřívějšího revizního principu nelze za správný považovat postup, kdy odvolací soud z podnětu odvolání obviněného napravuje chybu, ke které došlo v jiném pravomocně skončeném trestním řízení a ne v řízení, z něhož vzešel odvoláním napadený rozsudek nalézacího soudu.** Takovýto postup odvolacího soudu by ovšem ještě nemusel znamenat ústavně relevantní zásah do práv odvolatele. Zcela nepřipustná je však situace, kdy je v důsledku uvedené "revize" odvolateli ukládán přísnější trest, než který mu byl uložen jím napadeným rozhodnutím první instance. Právě tato situace nastala v projednávané věci.

Odvolání stěžovatele se netýkalo a ani nemohlo týkat trestního příkazu vydaného Okresním soudem v Hradci Králové a stěžovatel svým odvoláním zajisté nesledoval uložení souhrnného trestu, k němuž přikročil krajský soud v ústavní stížnosti napadeném rozsudku. **Samo nahrazení výroku o úhrnném trestu v prvoinstančním rozsudku výrokem o trestu souhrnném za více sbíhajících se trestných činů již představuje změnu rozhodnutí v neprospěch obžalovaného. Především však krajský soud de facto přeměnil peněžitý trest 15 000 Kč, uložený pravomocným trestním příkazem, v nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání jednoho měsíce, čímž prodloužil trest uložený soudem prvního stupně odvoláním napadeným rozsudkem. Krajský soud se přitom ve svém rozhodnutí vůbec nezabýval otázkou, zda stěžovatel peněžitý trest např. již zaplatil (s důsledky dle § 54 odst. 4 tr. zák.) či zda jsou dány podmínky pro postup ve smyslu § 344 odst. 2 tr. řádu. Ústavní soud připomíná, že peněžitý trest má obecně charakter mírnější alternativy k trestu odnětí svobody. Avšak ani v případě, že by mohl být či již byl nařízen náhradní trest odnětí svobody, nemohl odvolací soud k odvolání stěžovatele takovýto trest transformovat v byť i kratší trest odnětí svobody v rámci souhrnného trestu, neboť takový postup je v příkrém rozporu s již zmíněným dispozitivním charakterem odvolání.** Ústavní soud přitom odkazuje na svou předchozí judikaturu, v níž zdůraznil nutnost extenzivního výkladu zákazu reformationis in peius a jeho souvislost s požadavkem kontradiktornosti řízení (viz nálezy I. ÚS 670/05, I. ÚS 1947/07 - oba viz výše).

Dotčené předpisy: § 259 odst. 4 tr. ř., § 314g odst. 2 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 5. listopadu 2012, sp. zn. IV. ÚS 2355/12, publikovaný pod číslem N 184/67 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 225.

Právní věta:

Podle čl. 2 odst. 2 Listiny, respektive podle čl. 2 odst. 3 Ústavy, lze státní moc uplatňovat jen v zákonem stanovených případech, mezích a zákonným způsobem. Podle čl. 4 Listiny pak mohou být meze základních práv a svobod upraveny pouze zákonem, přičemž při jejich aplikaci musí být šetřeny jejich podstata a smysl. Podle čl. 36 odst. 1 Listiny se může každý domáhat svého práva u nezávislého a nestranného soudu. Příslušným zákonným vymezením je ustanovení § 150 odst. 1 trestního řádu upravující stížnost a řízení o ní, podle kterého: "Orgán rozhodující o stížnosti nemůže z jejího podnětu změnit usnesení v neprospěch osoby, která stížnost podala nebo v jejíž prospěch byla stížnost podána.". V projednávaném případě se Krajský soud v Brně tímto omezením neřídil. Postupem, který zákon výslovně vylučuje, se zpronevěřil citovaným článkům Ústavy a Listiny způsobem, který považuje Ústavní soud za zcela nepřijatelný. Krajský soud v řízení postupoval v rozporu s procesními předpisy, neposkytl stěžovateli přiměřenou právní ochranu jeho nároku na spravedlivé projednání věci před soudem, a tím zasáhl do práv stěžovatele na spravedlivé soudní řízení, zaručených v čl. 5 odst. 4 a čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jakož i v čl. 36 odst. 1 Listiny. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Pro posouzení porušení zásady reformatio in peius je nezbytné zohlednit všechny okolnosti projednávané věci. Stěžovatel byl nespokojen s výší peněžité záruky, kterou považoval za nepřiměřeně vysokou a zcela mimo možnosti jeho manželky. Podmínka náhrady vazby tedy byla subjektivně nesplnitelná. Proto požádal krajský soud o přezkum výše peněžité záruky. Krajský soud v Brně dalším šetřením zjistil, že ke stíhanému jednání stěžovatele by byla adekvátní částka podstatně vyšší, tedy ještě méně splnitelná. Za této bezvýhodné situace krajský soud sice nezvýšil peněžitou záruku, ale tuto záruku vůbec nepřijal. Tím stěžovateli učinil náhradu vazby objektivně nesplnitelnou, tedy zhoršil postavení stěžovatele způsobem, který v ústavní stížnosti namítal.

Ústavní soud v této otázce odkazuje na bohatou judikaturu obecných soudů k zásadě reformatio in peius, k níž lze jen stručně konstatovat, že tato procesní záruka slouží k tomu,

aby rozhodnutí mohla být předložena k přezkumu bez obav, že postavení osoby, v jejíž prospěch je opravný prostředek předložen, se tím zhorší.

Nedílným znakem, plynoucím z této zásady, je i skutečnost, že nikdo nemůže podat stížnost ve svůj neprospěch. **Pokud tedy stěžovatel podal stížnost ke krajskému soudu, předmětem přezkumu nemohlo být posouzení přípustnosti přijetí záruky, neboť takovým návrhem by stěžovatel sám zhoršil své postavení. Pokud tedy krajský soud v napadeném usnesení uvedl, že stížnost je důvodná, byť ze zcela jiných důvodů, než které v ní byly uvedeny, překročil pravomoci, které mu zákon svěřuje.**

Dotčené předpisy: § 73a odst. 2 písm. b) tr. ř., § 141 odst. 1 tr. ř., § 150 odst. 1 tr. ř.

- *Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2013, sp. zn. Tpjn 303/2012, uveřejněné pod číslem 21/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Odvolací soud může na podkladě odvolání podaného státním zástupcem pouze v neprospěch obviněného zrušit nebo změnit napadený rozsudek soudu prvního stupně nejen v neprospěch obviněného, ale i v neprospěch a ve prospěch obviněného a také výlučně v jeho prospěch. Takovému rozhodnutí nebrání ani skutečnost, že obviněný se po vyhlášení rozsudku výslovně vzdal odvolání (§ 250 odst. 1 tr. ř.).

Rozhodnout ve prospěch obviněného může pouze za splnění podmínek uvedených v ustanoveních § 254 odst. 1, 2, 3 tr. ř. a § 258 a § 259 tr. ř. V odůvodnění rozhodnutí musí odvolací soud takový postup řádně odůvodnit. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Zásada zákazu změny k horšímu (tzv. reformationis in peius) se uplatňuje proto, aby mohl obžalovaný a v jeho prospěch další oprávněné osoby v co nejširší míře napadnout nesprávný rozsudek odvoláním, a podrobit ho tak přezkumu soudem druhého stupně bez obavy z rizika zhoršení situace obžalovaného (viz k tomu i náleze ze dne 24. dubna 2006 sp. zn. I. ÚS 670/05, uveřejněn pod č. 88, ve sv. 41 Sb. nález. a usn. ÚS ČR). Smyslem ustanovení § 249 odst. 2 tr. ř., podle kterého je státní zástupce povinen v odvolání uvést, zda je podává, byť i jen zčásti, ve prospěch nebo v neprospěch obviněného, je v zásadě prosadit v trestním řízení zásadu zákazu reformationis in peius, tedy aby nemohlo být

rozhodnuto v neprospěch obviněného v případech, kdy opravný prostředek byl podán v jeho prospěch. Dalším důvodem je patrně poskytnout obviněnému jistotu, že nemůže být rozhodnuto v jeho neprospěch, pokud státní zástupce výslovně v odvolání neuvede, že ho podává v neprospěch obviněného (viz také § 259 odst. 4 tr. ř.). **Takové ustanovení tedy je na prospěch obviněného a lze jej z hlediska jeho podstaty přirovnat k tzv. „favor defensionis“.**

Naproti tomu státnímu zástupci, který podává odvolání v neprospěch obviněného, zákaz změny k horšímu z jeho hlediska svědčit nemůže, neboť státní zástupce zastupuje v řízení veřejnou obžalobu (srov. § 2 odst. 8 věta druhá tr. ř.) a z tohoto hlediska má v řízení před soudem sice postavení strany, jejíž postavení je v zásadě rovné se stranou obhajoby, **ale na druhé straně jako zástupce státu nemůže mít nikdy zájem na nespravedlivém trestním odsouzení.** Veřejná žaloba vykonávaná státním zastupitelstvím jako státním orgánem zařazeným sice Ústavou České republiky do moci výkonné, ale zároveň vykazujícím se výraznými justičními prvky, neboť chrání veřejný zájem a tím působí jako jeho představitel, který musí přihlížet k potřebě udržení rovnováhy mezi veřejným zájmem a oprávněnými zájmy jednotlivců, klade na státního zástupce zvýšené požadavky. **Proto jeho role nemůže být chápána tak jednostranně, aby na základě jím podaného odvolání v neprospěch obviněného nemohlo být v zákonem odůvodněných případech rozhodnuto v jeho prospěch.** Nelze tedy říci, že v případě odvolání podaného v neprospěch obviněného, pokud odvolací soud rozhodne ve prospěch obviněného, půjde ve vztahu ke státnímu zástupci o změnu k horšímu, tedy ve vztahu k tomu, čeho se domáhal. **Již z hlediska vymezení státního zastupitelství jako orgánu veřejné žaloby nemůže jít ve vztahu k němu ani o obdobu tzv. favor defensionis obviněného.** V té souvislosti je třeba zdůraznit, že státní zástupce jako osoba práva znalá je ve vztahu k obviněnému již právě touto znalostí zvýhodněn, a proto jsou právě obviněnému a jen jemu poskytnuty zvláštní výhody ve formě tzv. favor defensionis.

Ve vztahu k činnosti státního zástupce se nepochybně uplatňují zásada oficiality a zásada vyhledávací, což na druhé straně ovšem neznamená, že by se státní zástupce při jejich uplatňování nemohl dopouštět chyb, byť to samozřejmě musí být jen ve výjimečných případech. [...] Takové chyby, pokud je odvolací soud shledá s odůvodněným závěrem, že věc měla být posouzena ve prospěch obviněného, **a to při dodržení zásad a limitů stanovených v § 254 tr. ř pro odpovědný přezkum, je nepochybně třeba odstranit a docílit tak zákonného a spravedlivého rozhodnutí o vině obviněného, jakož i příp. trestu a navazujících výroků v takovém rozhodnutí, i když obviněný o těchto**

nedostatečích nevěděl a odvolání si sám nepodal. Brzdou pro zneužívání takového postupu ze strany soudů je tu zákonná úprava, která váže takový postup a rozhodnutí ve prospěch obviněného právé na uvedená omezení v ustanovení § 254 odst. 1, 2 a 3 tr. ř. Námitkám, že v takovém případě může dojít k tomu, že proti rozhodnutí si státní zástupce nebude moci podat nový opravný prostředek, lze čelit poukazem na ustanovení § 259 odst. 3 tr. ř., který podstatně omezuje možnost soudu rozhodnout ve druhém stupni rozsudkem, proti němuž by již nebylo možno podat odvolání, a rovněž tak úpravou dovolání, které může proti pravomocnému rozsudku podat nejvyšší státní zástupce (srov. § 256a a násl. tr. ř.).

Závěrem je třeba uvést, že **požadavek zákazu změny k lepšímu ve vztahu k obviněnému, i když si odvolání ve svůj prospěch nepodal, neodpovídá zásadám trestního řízení, ani postavení a úkolům státního zástupce.** Předně by **zákazem takového zlepšení byla narušena zásada spravedlivého procesu a v konečném důsledku princip spravedlnosti, který musí ovládat rozhodování soudu v trestním řízení.** Zásahy do těchto principů jsou možné jen na základě zákona a v souladu s ním. V zásadě by takovým přístupem byl narušen i účel trestního řízení, kterým je nade vší pochybnost především snaha náležitě zjistit trestné činy a podle zákona jejich pachatele spravedlivě potrestat (§ 1 odst. 1 tr. ř.). Přitom v současném trestním řádu pro takové formální přístupy nenalezneme výslovné oprávnění, neboť i odvolací soud musí pečlivě zvažovat všechny právně významné skutečnosti významné pro rozhodnutí, a to i když tomu strany nepřikládají váhu nebo se jich přímo zřikají (srov. Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář – díl I. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2004, s. 29).

Naproti tomu rozhodnutí ve prospěch obviněného podle výše uvedených pravidel žádná právní úprava nebrání, naopak je výslovně připouští (viz zejména shora citovaný § 254 tr. ř.).

Dotčené předpisy: § 249 odst. 2 tr. ř., § 254 odst. 1,2,3 tr. ř.,

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. srpna 2013, sp. zn. 5 Tdo 741/2013, uveřejněné pod číslem 44/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Zákaz reformationis in peius se při rozhodování podle § 259 odst. 4 a § 264 odst. 2 tr. ř. v odvolacím řízení vztahuje jen k osobě obviněného (obžalovaného), přičemž nepřipouští z hlediska celkového posouzení žádnou změnu v neprospěch takové osoby. Změna

k horšímu tak nemůže nastat ve skutkových zjištěních, v použité právní kvalifikaci, v druhu a výměře trestu, v ochranném opatření i v náhradě škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Zákaz reformationis in peius, tedy princip zákazu změny k horšímu, vyjadřuje v trestním řízení obecně požadavek zákazu zhoršení postavení osoby, která podala opravný prostředek nebo v jejíž prospěch byl opravný prostředek jinou oprávněnou osobou podán, a to jak přímo v opravném řízení, tak i v následujícím řízení po zrušení napadeného rozhodnutí a vrácení věci k novému projednání. Předpokladem uplatnění tohoto principu je, že se ohledně takové osoby vede opravné řízení výhradně v její prospěch. **Jestliže je tedy vedle opravného prostředku podaného ve prospěch určité osoby podán další opravný prostředek v její neprospěch, zákaz reformationis in peius se neuplatní**, dojde-li ke zrušení rozhodnutí v důsledku obou opravných prostředků. Stejně tomu je, pokud je opravný prostředek podán jak ve prospěch, tak i v neprospěch určité osoby (např. odvolání státního zástupce ve prospěch i neprospěch obžalovaného atd.). V ustanovení § 259 odst. 4 tr. ř. zákon omezuje možnosti, aby odvolací soud změnil napadený rozsudek v neprospěch obžalovaného. Odvolací soud tak může učinit jen tehdy, jestliže rozhoduje na podkladě odvolání, které bylo podáno v neprospěch obžalovaného; takové odvolání může podat jen státní zástupce a stran výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy nebo o vydání bezdůvodného obohacení i poškozený (§ 247 odst. 1 tr. ř.). **Zároveň je tím vyjádřen zákaz reformationis in peius, tj. zákaz změnit napadený rozsudek soudu prvního stupně v neprospěch obžalovaného, pokud odvolací soud nerozhoduje z podnětu odvolání podaného v neprospěch obžalovaného.** Není-li zde důvodné odvolání podané v neprospěch obžalovaného (nebo bylo-li takové odvolání zamítnuto či odmítnuto), platí tento zákaz, třebaže je zřejmé, že napadený rozsudek soudu prvního stupně je vadný, ale náprava vady by znamenala rozhodnutí v neprospěch obžalovaného. **V neprospěch obžalovaného je rozsudek měněn tehdy, dojde-li k jakékoli změně a v kterémkoli výroku rozsudku, jenž se přímo dotýká obžalovaného [§ 246 odst. 1 písm. b) tr. ř.], a to v tom směru, že zhoršuje postavení obžalovaného** (srov. č. 35/2004 a č. 41/2007 Sb. rozh. tr.). Změna k horšímu může nastat ve skutkových zjištěních, v použité právní kvalifikaci, jako je tomu i v tomto projednávaném případě, v druhu a výměře trestu, v ochranném opatření i v náhradě škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení (srov. Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha : C. H. Beck, 2013, str. 3085 – 3088). Tento princip

se u odvolání vztahuje k osobě obviněného (obžalovaného), jak to vyplývá z ustanovení § 259 odst. 4 a § 264 odst. 2 tr. ř., přičemž nepřipouští z hlediska celkového posouzení žádnou změnu v neprospěch takové osoby. **Zákaz reformationis in peius se uplatňuje proto, aby nesprávná rozhodnutí byla obviněným a v jeho prospěch oprávněnými osobami, popř. dalšími oprávněnými osobami napadána a přezkoumána příslušným orgánem vyššího stupně, aniž by tyto osoby měly obavy z rizika zhoršení své situace nebo situace té osoby, v jejíž prospěch opravný prostředek podaly (u odvolání jde o obžalovaného).**

Dotčené předpisy: § 259 odst. 4 tr. ř., § 264 odst. 2 tr. ř.

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. září 2013, sp. zn. 7 Tz 43/2013, uveřejněný pod číslem 38/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Zákaz reformace in peius (§ 259 odst. 4 tr. ř.) se vztahuje jen k rozhodnutí o odvolání, které bylo podáno výlučně ve prospěch obviněného, nikoli též k rozhodnutí o odvolání podaném poškozeným pro nesprávnost výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení. Nic proto nebrání odvolacímu soudu, aby na základě odvolání poškozeného zrušil výrok, jímž mu byl soudem prvního stupně přiznán nárok na náhradu škody a odkázal poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, byť jde o rozhodnutí pro poškozeného nepříznivější. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Za tohoto stavu byl výrok o náhradě škody, který se týkal poškozené, nesprávný a měl být podle § 258 odst. 1 písm. f), odst. 2 tr. ř. zrušen. Nic na tom nemění okolnost, že vadný výrok o náhradě škody byl přezkoumáván z podnětu odvolání poškozené. Podle § 254 odst. 1 tr. ř. (druhá věta) k vadám, které nejsou odvoláním vytýkány, odvolací soud přihlíží, jen pokud mají vliv na správnost výroků, proti nimž bylo podáno odvolání. **Zrušení výroku o náhradě škody z podnětu odvolání poškozené by sice bylo rozhodnutím v její neprospěch, avšak v této spojitosti je nutné zdůraznit, že pokud je odvolací řízení ovládáno zásadou vyjadřující zákaz reformace in peius (zákaz změny k horšímu), vztahuje se tato zásada k odvolání obviněného, resp. k odvolání podanému ve prospěch obviněného, a nikoli k odvolání poškozeného (§ 259 odst. 4 tr. ř.).** V souvislosti se zjištěním, že pojišťovna

odškodnila poškozenou v rozsahu zahrnujícím její nárok na náhradu škody uplatněný v adhezním řízení, měl Krajský soud v Českých Budějovicích dát průchod zásadě, že soudním rozhodnutím není možné přiznat nárok, který již byl uspokojen.

Dotčené předpisy: § 259 odst. 4 tr.ř.

Heslo: Vrácení věci státnímu zástupci k došetření (§ 260 tr. ř.)

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. května 2009, sp. zn. 4 Tz 27/2009, uveřejněný pod číslem 50/2010 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Ustanovení § 260 tr. ř. je ve vztahu speciality k ustanovení § 259 odst. 1 tr. ř., protože upravuje výjimečný postup odvolacího soudu, jímž se věc vrací zpět až do stadia přípravného řízení.

Odvolací soud může vrátit věc státnímu zástupci k došetření podle § 260 tr. ř. jen tehdy, když zjistí, že dosavadní řízení je zatíženo takovou procesní vadou, kterou nelze odstranit v řízení před soudem (např. byla-li podána obžaloba pro jiný skutek, než pro který bylo zahájeno trestní stíhání).

Vrácení věci státnímu zástupci k došetření je zpravidla spojeno s tím, že odvolací soud zruší rozsudek soudu prvního stupně z důvodů uvedených v ustanovení § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř., tj. pro podstatné vady řízení, které předcházely rozsudku soudu prvního stupně, nikoliv jen z jiných důvodů uvedených v ustanovení § 258 odst. 1 tr. ř., a to pokud odvolací soud současně neshledá důvod pro jiné rozhodnutí ve věci, které by učinil sám nebo které přichází v úvahu po vrácení věci soudu prvního stupně. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Ustanovení § 260 tr. ř., jenž navazuje na ustanovení § 258 tr. ř., je ve vztahu speciality k ustanovení § 259 odst. 1 tr. ř., přičemž upravuje výjimečný postup odvolacího soudu, jímž se věc vrací zpět až do stadia přípravného řízení. Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. bylo původní znění tohoto ustanovení změněno, a to v souvislosti se zásadní změnou poměru a významu jednotlivých stadií trestního řízení, kdy přípravné řízení má pro příště funkci skutečně pouze přípravnou a pomocnou a těžiště řízení se přenáší před soud. To

mimo jiné znamená výrazné omezení procesní činnosti orgánů činných v přípravném řízení, naopak řízení před soudem se stává skutečným těžištěm, v němž mají být za respektování všech základních zásad provedeny rozhodující důkazy v patřičné procesní formě, náležitě vyhodnoceny a vyvozena z nich správná a úplná skutková zjištění a rozhodnuto o vině. Pro úvahu, zda po zrušení napadeného rozsudku odvolacím soudem je nutno postupovat podle § 259 odst. 1 tr. ř. a vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí nebo státnímu zástupci k došetření podle § 260 tr. ř., **je rozhodné, v jakém rozsahu je třeba řízení doplnit, a které úkony provést k odstranění zjištěných procesních nedostatků.** Státnímu zástupci může být věc vrácena pouze výjimečně, a to zejména tehdy, když odvolací soud zjistí, že věc je zatížena takovými procesními vadami, že ani opakování hlavního líčení by zřejmě nemohlo vést k nápravě, a je proto žádoucí věc projednat znovu v přípravném řízení. **Důvodem pro vrácení věci státnímu zástupci k došetření ze stadia odvolacího řízení již není pouhý požadavek náležitého objasnění věci (jako tomu bylo před účinností zákona č. 265/2001 Sb.), a to ani tehdy, jestliže by se jednalo o nedostatečná skutková zjištění znamenající obtížné a rozsáhlé došetření skutečností důležitých pro rozhodnutí ve věci, jenž by nalézací soud nemohl provést rychleji než státní zástupce.**

Odvolací soud přistoupí k úvahám o vrácení věci státnímu zástupci k došetření poté, co zruší napadený rozsudek zpravidla z důvodů uvedených v ustanovení § 258 odst. 1 písm. a) tr. ř., tedy pro podstatné vady řízení, které mohly mít vliv na správnost a zákonnost přezkoumávané části napadeného rozsudku. Zkoumá přitom nejprve, zda není dán důvod pro jiné rozhodnutí ve věci ať už přímo odvolacím soudem, nebo soudem prvního stupně. [...] Provádění důkazů specifikovaných v odůvodnění zrušujícího usnesení odvolacím soudem nejen že zcela určitě nepředstavuje žádné "rozsáhlé dokazování" (jak konstatuje odvolací soud), ale už vůbec nemůže mít povahu neodstranitelných procesních vad předpokládaných ustanovením § 260 tr. ř., jako podmínky pro vrácení věci státnímu zástupci k došetření. **To platí především proto, že se jedná o důkazy, jejichž potřeba provedení vyvstala teprve až na základě výsledku odvolacího řízení a jejich dosavadní neprovedení tedy v žádném případě nemůže mít povahu neodstranitelných vad.** Z hlediska aplikace § 260 tr. ř. je proto požadavek na provedení dalších důkazů nově navržených obviněným u odvolacího řízení zcela bez významu.

Dotčené předpisy: § 258 odst. 1 tr. ř., § 259 odst. 1 tr. ř., § 260 tr. ř.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. prosince 2012, sp. zn. 5 Tz 86/2012, uveřejněný pod číslem 52/2013 Sběrky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Ustanovení § 260 tr. ř. je ve vztahu speciality k ustanovení § 259 odst. 1 tr. ř., protože upravuje výjimečný postup odvolacího soudu, jímž se věc vrací zpět až do stadia přípravného řízení. Odvolací soud může vrátit věc státnímu zástupci k došetření podle § 260 tr. ř. jen tehdy, když zjistí, že dosavadní řízení je zatíženo takovou procesní vadou, kterou nelze odstranit v řízení před soudem (např. neměl-li obviněný po celou dobu trestního řízení obhájce, ač ho podle zákona měl mít, nebo byla-li podána obžaloba pro jiný skutek, než pro který bylo zahájeno trestní stíhání).

Pro úvahu, zda po zrušení napadeného rozsudku odvolacím soudem je nutno postupovat podle § 259 odst. 1 tr. ř. a vrátit věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí nebo státnímu zástupci k došetření podle § 260 tr. ř., je podstatné zejména, jaké povahy a závažnosti je rozhodná procesní vada, a to z hlediska, zda tato vada je v řízení před soudem neodstranitelná, přičemž v návaznosti na toto základní procesní posouzení je třeba zvažovat, v jakém rozsahu je třeba řízení doplnit a které úkony je třeba provést k odstranění zjištěných procesních nedostatků. Státnímu zástupci může být věc vrácena pouze výjimečně, a to zejména tehdy, pokud odvolací soud zjistí, že věc je zatížena takovou procesní vadou nebo procesními vadami, že ani opakování hlavního líčení by zřejmě nemohlo vést k nápravě, a je proto žádoucí se věcí zabývat znovu v přípravném řízení. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Pokud pak odvolací soud uvedl, že orgány přípravného řízení mají větší a operativnější možnost tento důkaz vyslechnutím svědka D. opatřit znovu, než by měl tuto možnost soud prvního stupně, považuje Nejvyšší soud za potřebné zdůraznit, že podle § 428 tr. ř. doručení či důkazy provedené na žádost orgánu České republiky orgánem cizího státu jsou účinné, pokud byly provedeny v souladu s právním řádem dožádaného státu nebo pokud byly provedeny v souladu s právním řádem České republiky. Nadto postup při dožádání do ciziny podle § 426 a násl. tr. ř. je stejný jak pro státního zástupce, tak i pro soud. V následném řízení je pak možno, nestanoví-li vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, jinak (srov. § 375 odst. 1 tr. ř.), postupovat podle § 429 tr. ř. Nejvyšší soud tak uzavírá, že

s přihlédnutím k tomu, co byla shora v podrobnostech uvedeno, provedení důkazu výsledkem svědka J. T. D., příp. provedení dožádání o jeho výslech podle § 426 a násl. tr. ř. do Polské republiky, nemá povahu neodstranitelné procesní vady předpokládané ustanovením § 260 tr. ř., jako podmínky pro vrácení věci státnímu zástupci k došetření a dokonce ani nepředstavuje rozsáhlé dokazování. Nejvyšší soud tak již jen nad rámec uvedeného podotýká, že **vyvstane-li v řízení potřeba provést další důkazy, nemají v řízení před soudem zásadně takové nedostatky ve skutkových zjištěních charakter neodstranitelných procesních vad, které jediné opravňují odvolací soud k vrácení věci státnímu zástupci k došetření podle § 260 tr. ř.**

Dotčené předpisy: § 259 odst. 1 tr. ř., § 260 tr. ř.

Dovolání
(§ 265a až § 265s tr. ř.)

Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Přípustnost dovolání (§ 265a tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. května 2011, sp. zn. 8 Tdo 550/2011, uveřejněné pod číslem 26/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Osoba označená jako spolupachatel nemůže podat dovolání proti rozhodnutí uvedenému v ustanovení § 265a odst. 1 tr. ř., pokud jím nebylo rozhodnuto též o její vině a trestu. Bylo-li dovoláním napadeným rozsudkem rozhodnuto o vině ohledně jiného obviněného, který čin, pro nějž byl uznán vinným (resp. zproštěn obžaloby), spáchal s další osobou, tento spolupachatel, byť je ve skutkovém zjištění uveden, není osobou, jíž se rozsudek bezprostředně dotýká ve smyslu § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř.

V takovém případě osoba označená jako spolupachatel nemůže být oprávněným dovolatelem ani se zřetelem na dovolací důvod uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř. a její dovolání musí být podle § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř. odmítnuto jako podané osobou neoprávněnou. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř. dovolání může podat obviněný pro nesprávnost výroku rozhodnutí soudu, který se ho bezprostředně týká. Obviněný též může vytýkat, že v napadeném rozhodnutí nebyl učiněn určitý výrok, který se ho měl týkat nebo že takový výrok je neúplný. Obviněného se bezprostředně týká takový výrok, jímž bylo rozhodnuto o jeho vině, trestu nebo právech a povinnostech. Z uvedeného plyne, že **obviněný nemůže podat dovolání proti rozhodnutí, které se ho vůbec netýká, resp. o jeho vině a trestu nebylo vůbec rozhodováno.** O výrok, který se obviněného bezprostředně týká tak **nemůže jít tehdy, když bylo napadeným rozsudkem o vině rozhodnuto ohledně jiného obviněného, který čin, pro nějž byl uznán vinným, resp. zproštěn, spáchal s další osobou jako spolupachatelem.** Tento spolupachatel, byť je ve skutkovém zjištění uveden, **není osobou, jíž se rozsudek bezprostředně dotýká, neboť tím byl zcela jiný rozsudek** (v projednávaném případě ohledně A. Ch. rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 30. 8. 2004, sp. zn. 7 T 142/2002). V takovém případě nemůže osoba uvedená jako spolupachatel být oprávněným dovolatelem ani se zřetelem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř.

Vzhledem k tomu, že nyní dovoláním napadeným rozsudkem Okresního soudu v Olomouci ze dne 24. 10. 2005, sp. zn. 7 T 142/2002, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 23. 3. 2006, sp. zn. 2 To 13/2006, **bylo rozhodováno o vině a trestu a o náhradě škody pouze ve vztahu k obviněnému J. Z., nebyl obviněný A. Ch. tím, jehož by se tato rozhodnutí bezprostředně týkala.**

Dotčené předpisy: § 265d odst. 1 písm. b) tr. ř., § 265i odst. 1 písm. c) tr. ř.

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. května 2013, sp. zn. 4 Tdo 412/2013, uveřejněné pod číslem 68/2013 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Jestliže obhájce podal za obviněného odvolání proti výroku o vině i trestu, ale obviněný, jehož způsobilost k právním úkonům nebyla omezena, poté výslovně omezil své odvolání jen proti výroku o trestu, přičemž s ohledem na jím vytýkané vady odvolací soud výrok o vině nepřezkoumával, ani jej nebyl povinen přezkoumat (§ 254 odst. 2 tr. ř.), pak

dovolání obviněného směřující proti výroku o vině je nepřipustné (srov. č. 20/2004 Sb. rozh. tr.). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

V této souvislosti je nutné zdůraznit, že obhájce obviněného je v trestním řízení nadán poměrně širokými právy zastupovat obviněného včetně podávání opravných prostředků (viz § 41 odst. 2 tr. ř.), ale vždy se tak musí dít v souladu s vůlí obviněného. Jediné případy, kdy tomu tak být nemusí, vyplývají z ustanovení § 41 odst. 4 a § 247 odst. 2 tr. ř., podle nichž může obhájce svá oprávnění včetně podání odvolání vykonávat i proti vůli obviněného a to pokud je obviněný zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li tato jeho způsobilost omezena. Z přezkoumávaného trestního spisu ani z dovoláním napadených rozhodnutí soudů nižších stupňů ale neplyne, že by v projednávaném případě taková situace nastala. **Obhájce obviněného proto nebyl oprávněn podávat odvolání v rozsahu, který nebyl souladný s vůlí obviněného**, jenž tuto projevil již ve shora zmíněném vazebním zasedání před odvolacím soudem v tom smyslu, že jeho odvolání směřuje výhradně do výroku o trestu.

Dotčené předpisy: § 265a a násl. tr. ř., § 41 odst. 2 tr. ř., § 41 odst. 4 tr. ř.

Uvedeno také: Povinnosti a práva obhájce (§ 41 odst. 4 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. května 2013, sp. zn. 3 Tdo 523/2013, uveřejněné pod číslem 19/2014 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Za rozhodnutí ve věci samé ve smyslu ustanovení § 265a odst. 1 a 2 tr. ř. nelze považovat rozhodnutí o dalším trvání zabezpečovací detence podle § 100 odst. 5 tr. zákoníku, neboť nejde o rozhodnutí, jímž bylo uloženo ochranné opatření [§ 265a odst. 2 písm. e) tr. ř.], a proto proti němu není přípustné dovolání. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Dovolací důvod podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. j) tr. ř. je dán, pokud bylo rozhodnuto o uložení ochranného opatření, aniž byly splněny podmínky stanovené zákonem pro jeho uložení. **Z výše uvedeného přehledu ustanovení § 265 odst. 2 tr. ř. vyplývá, že za rozhodnutí ve věci samé ve vztahu k ochranným opatřením, mezi něž náleží**

zabezpečovací detence, patří toliko rozsudek či usnesení je ukládající a vztahuje se tedy toliko k pochybením vzniklým při rozhodování o jeho uložení, nikoli k vadám rozhodnutí o jeho dalším trvání, jak je obviněným v jeho mimořádném opravném prostředku namítáno. V předmětné věci v rámci rozhodnutí o dalším trvání zabezpečovací detence podle § 100 odst. 5 tr. zákoníku tedy není vysloveno uložení ochranného opatření, ale předmětem je posuzování skutečnosti jiné, takže podřazení napadeného usnesení soudu pod § 265a odst. 2 písm. a) nebo e) tr. ř. možné není. Toto nelze považovat za rozhodnutí ve věci samé ve smyslu § 265a odst. 1, odst. 2 tr. ř., proto proti němu není přípustné dovolání.

Dotčené předpisy: § 265a odst. 1,2 tr. ř., § 100 odst. 5 tr. zákoníku

Heslo: Důvody dovolání (§ 265b odst. 1 písm. a/ tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. srpna 2011, sp. zn. 7 Tdo 986/2011, uveřejněné pod číslem 36/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Z ustanovení § 67 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, plyne, že soudce může svou funkci vykonávat jen u jednoho konkrétně určeného soudu, k němuž byl přidělen. Stejná zásada platí i pro soudce dočasně přiděleného k výkonu funkce soudce k jinému soudu podle § 68 tohoto zákona, a proto se takový soudce na dobu dočasného přidělení stává soudcem soudu, k němuž byl dočasně přidělen, a po tuto dobu nemá z hlediska výkonu soudcovské funkce žádný vztah k soudu, od něhož byl přidělen. Poznámka redakce: Tyto principy se neuplatní u soudců kárného soudu, a to vzhledem ke speciální zákonné úpravě způsobu, jakým je tento soud sestaven, tak i vymezení jeho kompetencí (viz zákon č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů). Rozhodnutí předsedy krajského soudu o dočasném přidělení soudce okresního soudu k výkonu funkce u krajského soudu podle § 68 odst. 1, odst. 2 písm. a) zákona o soudech a soudcích, jakož i výkon funkce takového soudce odpovídají požadavkům kladeným na zákonného soudce podle § 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále „Listina“) jen tehdy, je-li soudce k výkonu funkce u krajského soudu dočasně přidělen tak, že po dobu takového přidělení přestává vykonávat funkci soudce okresního soudu, k němuž

byl přidělen podle § 67 zákona o soudech a soudcích. Právo na zákonného soudce nelze obcházet organizačním opatřením předsedy krajského soudu, jímž bylo „přerušeno“ dočasné přidělení soudce za účelem jeho rozhodování v konkrétní věci u okresního soudu, a na ně navazujícími změnami rozvrhu práce, na základě nichž soudce dočasně přidělený ke krajskému soudu vykonával funkci soudce i u okresního soudu. Takový výkon funkce soudce je porušením čl. 38 odst. 1 Listiny (k tomu též č. 8/1996 Sb. rozh. tr.).

II. Naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. spočívajícího v tom, že rozhodnutí učinil soud, který nebyl náležitě obsazen, může být založeno i na skutečnosti, že ve věci rozhodoval soudce, jenž byl v době rozhodování dočasně přidělen k jinému soudu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Z odůvodnění napadeného usnesení je patrné, že Krajský soud v Praze v posuzované věci nepovažoval za aplikovatelné právní názory vyslovené v nálezu Ústavního soudu ze dne 16. 9. 2010, sp. zn. II. ÚS 721/2010, a v rozhodnutí č. 8/1996 Sb. rozh. tr. Citovaná rozhodnutí sice byla učiněna ve skutkově odlišných věcech, avšak byly v nich zobecněny zásady, jimiž se soudy měly řídit i v posuzovaném případě. **To se týká zejména postavení soudce dočasně přiděleného k jinému soudu s tím, že tento soudce po dobu přidělení nemá žádný skutečný vztah k původnímu soudu a že je třeba považovat ho za soudce soudu, ke kterému byl přidělen. Dále se to týká nepřípustnosti rozhodovacích těles sestavených ad hoc pro konkrétní případ.**

V souladu s ústavně zaručeným právem na zákonného soudce byl pouze takový postup, při kterém by řízení konané v době dočasného přidělení JUDr. Ladislava Koudelky ke Krajskému soudu v Praze, tj. v době od 1. 9. 2010 do 28. 2. 2011, provedl senát Okresního soudu v Kladně s jiným soudcem v pozici předsedy senátu, a to soudcem, jehož přítomnost v této pozici by vyplývala z předem stanovených pravidel uvedených v rozvrhu práce Okresního soudu v Kladně.

Rozsudek Okresního soudu v Kladně je rozhodnutím soudu, který nebyl náležitě obsazen, ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. Napadené usnesení Krajského soudu v Praze pak je rozhodnutím, které je vadné ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., neboť jím bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku a v řízení předcházejícím tomuto rozhodnutí byl dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř.

Dotčené předpisy: § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř., § 67 z. o soudech, § 68 z. o soudech
Uvedeno také: **Zákonný soudce** (čl. 38 odst. 1 LZPS)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. října 2011, sp. zn. 8 Tdo 825/2011, kat. B.*

Pozn.: Rozhodnutí pouze předáno na web.

Právní věta:

Z ustanovení § 68 zák. č. 6/2002 Sb. plyne, že ke změně v umístění soudce může dojít jen na základě uvedených zákonných podmínek, čímž je sledován zájem na řádném výkonu soudnictví, které neodporuje základním zásadám vymezeným Ústavou pro výkon soudní moci. Soudce může svou funkci vykonávat výlučně vždy jen u jednoho konkrétně stanoveného soudu. Tato zásada vylučuje, jakoukoliv možnost, aby soudce vykonával svou funkci současně na dvou soudech. Z dikce ustanovení § 68 zák. č. 6/2002 Sb. plyne, že soudce dočasně přidělený k jinému soudu, přestává být soudcem toho soudu, k němuž byl původně podle § 67 zák. č. 6/2002 Sb. ministrem spravedlnosti přidělen. Tento základní požadavek vyplývající z Ústavou garantovaného práva na zákonného soudce musí být vždy v tomto smyslu plně respektován, a nelze jej oslabovat či obcházet žádnými podzákonnými administrativními opatřeními či úkony justičních orgánů (např. rozvrhem práce, opatřeními o přerušení dočasného přidělení apod.). Jestliže dojde k porušení uvedených zásad o přidělování soudce, a nastane situace, že soudce dočasně přidělený k jinému soudu ve stejném časovém období vykonává svou rozhodovací činnost též u soudu, od něhož byl dočasně přidělen, je nutné takovou jeho rozhodovací činnost posoudit jako rozhodnutí soudu, který nebyl náležitě obsazen, naplňuje dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Z těchto důvodů se Nejvyšší soud nemohl ztotožnit s odvolacím soudem, který tento názor nezastával, a nerespektoval nejen uvedené principy, ale ani dosavadní judikaturu (konkrétně rozhodnutí č. 8/1996 Sb. rozh. tr.), a naopak shledal, že „bylo umožněno, aby ve věci bylo kontinuálně rozhodováno zákonným soudcem, jehož dočasné přidělení bylo na některé úkony přerušeno, přičemž tato možnost není zákonem o soudech a soudcích vyloučena a odvolací

soud ji naopak považuje za zákonnou variantu, jak zajistit, aby ve věci rozhodoval i nadále zákonný soudce. Uvedený závěr odvolacího soudu je nesprávný a je vyjádřením nerespektování shora uvedených zákonem stanovených principů. Přestože organizačním opatřením předsedkyně Krajského soudu v Praze byl soudce v určité dny pro projednání konkrétních věcí u Okresního soudu v Kladně z výkonu funkce uvolněn, a přesto, že v rozvrhu práce okresního soudu bylo vymezeno projednání věcí podle jejich nápadu v době před tím, než byl soudce k jinému soudu přidělen, nemohou tato opatření mající povahu jen administrativního úkonu měnit ústavou a zákony vymezená pravidla zaručující nestranné a na principech zákonného soudce postavené soudnictví (čl. 38 odst. 1 listiny základních práv a svobod). Současně je takovými mimozákonými prostředky narušována neopominutelná podmínka řádného výkonu soudní moci a soudcovské nezávislosti. Je tím i ohrožena ochrana především proti libovůli a účelovému obsazování soudů, k němuž při nerespektování zákonem vymezených podmínek pro realizaci ústavního principu zákonného soudce může docházet.

Dotčené předpisy: § 265b odst. 1 písm. a) tr. ř., § 67 z. o soudech § 68 z o soudech

Heslo: Důvody dovolání (§ 265b odst. 1 písm. b/ tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. srpna 2009, sp. zn. 15 Tdo 520/2009, uveřejněné pod číslem 31/2010 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Soudce, který bezdůvodně inicioval trestní stíhání znalce pro trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku podle § 175 tr. zák., byť tak učinil až po pravomocném skončení trestního stíhání, v němž znalec podal znalecký posudek, je vyloučen z vykonávání úkonů trestního řízení, pokud se v tomto pravomocně skončeném trestním stíhání pokračuje (např. na podkladě rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku nebo o ústavní stížnosti), zejména když soudce dalším postupem, vztahujícím se k potřebě opětovně provést důkaz tímto znaleckým posudkem, dal znovu najeho svůj negativní postoj k osobě znalce a k jeho posudku tím, že ani neprovedl důkaz tímto posudkem.

Nebylo-li v takovém případě rozhodnuto o vyloučení soudce podle § 31 odst. 1 tr. ř. a ten se podílel i na novém rozhodnutí ve věci samé ve smyslu § 265a odst. 2 tr. ř., je tím

naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. S poukazem na tento dovolací důvod však nelze namítat, že ve věci vystupoval podjatý znalec, o jehož vyloučení nebylo rozhodnuto. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Tím, že JUDr. Martin Zelenka dal podnět k prověření skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu znalcem MUDr. P. T., jehož znalecký posudek byl součástí důkazů prováděných v trestní věci obviněné, **dal v podstatě najevo, že znalecký posudek vypracovaný tímto znalcem považuje za nesprávný.** Svým podnětem k trestnímu stíhání zpracovatele znaleckého posudku tak JUDr. Martin Zelenka uvedeným způsobem hodnotil tento důkaz sice až poté, co bylo rozhodnuto o řádném opravném prostředku obviněné, což by samo o sobě nezakládalo důvod k podjatosti jmenovaného předsedy senátu odvolacího soudu, takový důvod ovšem nastal za situace, kdy týž senát odvolacího soudu opětovně rozhodoval ve věci. Obviněná totiž podala proti předchozímu odvolacímu rozhodnutí jednak dovolání a následně i ústavní stížnost, na podkladě které byla zrušena dřívější rozhodnutí obecných soudů vydaných v nyní posuzované trestní věci včetně předchozího dovolacího rozhodnutí Nejvyššího soudu. **V nově konaném odvolacím řízení pak rozhodoval senát odvolacího soudu ve stejném složení poté, co předtím předseda tohoto senátu JUDr. Martin Zelenka inicioval trestní stíhání znalce MUDr. P. T., a tím jmenovaný předseda senátu vyjádřil poměrně vyhraněný názor na znalecký posudek tohoto znalce, který mu – i celému senátu odvolacího soudu – bránil znovu hodnotit uvedené důkazy v novém odvolacím řízení zcela nestranně a nezájatě.** Pro úplnost velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu zdůrazňuje, že znalecký posudek MUDr. P. T. představoval ve věci obviněné jeden ze stěžejních důkazů, neboť otázka trestní odpovědnosti ve vztahu k přičetnosti obviněné v době činu se stala předmětem nejobsáhlejší části procesu dokazování před soudy prvního i druhého stupně. Proto také měl být tento důkaz proveden v opakovaném odvolacím řízení, a nestalo-li se tak, lze v tom shledávat rovněž pochybnost o nestrannosti senátu odvolacího soudu, který u veřejného zasedání dne 11. 11. 2008 zopakoval, resp. doplnil jen tu část jiných znaleckých důkazů, jimiž byla obviněná usvědčována a které potvrzovaly alespoň částečné zachování rozpoznávacích a ovládacích schopností obviněné, ale neprovedl již důkaz posudkem znalce MUDr. P. T.

Dotčené předpisy: § 30 odst. 1 tr. ř., § 105 tr. ř., § 265b tr. ř.

Uvedeno také: Vyloučení soudce (§ 30 odst. 1 tr. ř.)

Heslo: Důvody dovolání (§ 265b odst. 1 písm. c/ tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2009, sp. zn. 4 Tdo 9/2009, uveřejněné pod číslem 58/2009 Sbírkvy soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Obviněný je oprávněn vzít sám zpět své odvolání, i když je předtím podal prostřednictvím obhájce, neboť s opravným prostředkem zásadně disponuje ten, jehož jménem je podán.

V případě, že obhájce je oprávněn jménem obviněného podat odvolání i proti jeho vůli (§ 41 odst. 4 tr. ř.), zpětvzetí takového odvolání jen samotným obviněným je neúčinné.

Nejde-li o případ, kdy obhájce může jménem obviněného podat odvolání i proti jeho vůli, pak skutečnost, že obviněný zastoupený obhájcem vzal sám zpět své odvolání ani nezakládá důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., tj. že obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona měl mít, a to ani tehdy, měl-li obhájce z důvodu nutné obhajoby. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Pokud obviněný namítá, že obhájce musí být přítomen každému úkonu, který v rámci trestního řízení obviněný činí, tedy i ke zpětvzetí odvolání, které dle jeho názoru nelze v takovém případě učinit platně bez součinnosti s obhájcem, pak se obviněný mylí. **Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. nezahrnuje jakékoliv (resp. každé) porušení práva na obhajobu a naplnění dovolacího důvodu nelze spatřovat ani ve vlastním způsobu výkonu obhajoby obviněného ustanoveným obhájcem.**

Odvolání má povahu dispozitivního procesního úkonu učiněného osobou k tomu oprávněnou trestním řádem a jeho účinným podáním se zahajuje odvolací řízení. Zásada dispoziční v daném případě znamená, že je výlučně věcí svobodného projevu vůle obviněného určitý úkon učinit či nikoli. Tato zásada není nijak omezena a z **žádného ustanovení trestního řádu nevyplývá, že v případech nutné obhajoby by jakýkoli projev vůle obviněného vůči soudu byl neúčinný, pokud byl učiněn v nepřítomnosti, resp. bez součinnosti obhájce, což platí i o zpětvzetí odvolání.** Pokud tedy obviněný učinil úkon směřující ke zpětvzetí odvolání bez jakékoli porady s obhájcem, stalo se tak na základě jeho svobodné volby.

Dotčené předpisy: § 41 odst. 4 tr.ř., § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

Uvedeno také: Obviněný a obhájce – konflikt vůle obhájce o obviněného (§ 41 odst. 4 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2009, sp. zn. 8 Tdo 1020/2009, uveřejněné pod číslem 29/2010 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Jestliže bylo obviněnému pravomocným rozhodnutím přiznáno právo na bezplatnou obhajobu a byl poučen o tom, aby si zvolil obhájce, popřípadě aby požádal soud o jeho ustanovení (§ 33 odst. 2, 4 a 5 tr. ř.), záleží jen na obviněném, zda a kdy toto své právo uskuteční. Učiní-li tak se značným časovým odstupem (např. zvolí si obhájce až po uplynutí více jak šesti měsíců od přiznání práva na bezplatnou obhajobu) až poté, co orgány činné v trestním řízení prováděly úkony trestního řízení směřující k vydání meritorního rozhodnutí, pak ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. nemůže úspěšně namítat, že v řízení neměl obhájce, ač ho podle zákona měl mít. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Právo obviněné na její obhajobu bylo respektováno i potud, že když podala návrh na obhajobu bezplatnou, neboť bylo o jejím požadavku usnesením Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 3. 3. 2008 sp. zn. 0 Nt 1043/2008, podle § 33 odst. 2 tr. ř. rozhodnuto kladně a tento nárok jí byl přiznán. Se zřetelem na to, že obžaloba na obviněnou byla Okresnímu soudu v Hradci Králové podána až dne 20. 5. 2008, obviněné nic nebránilo, aby poté, co již pominuly důvody nutné obhajoby, si obhájce zvolila. Obviněná však k tomuto kroku přistoupila až dne 15. 9. 2008, kdy udělila plnou moc obhájci JUDr. Josefu Šlerkovi.

Za pochybení v této souvislosti nelze považovat ani to, že z protokolu o hlavním líčení, které se konalo dne 9. 9. 2008 vyplývá, že obviněná při něm uvedla, že se jí nepodařilo spojit s obhájcem, a požadovala odročení řízení. Tomuto jejímu požadavku v době, kdy již neexistovaly důvody nutné obhajoby, samosoudce nevyhověl s poučením, že si může zvolit obhájce pro další fázi řízení, což také obviněná následně učinila. Stejně tak za okolnost porušující právo na obhajobu nelze považovat, že obhajoba nebyla podle názoru obviněné

řádně zajišťována, protože naplnění uvedeného dovolacího důvodu nelze spatřovat ve vlastním způsobu obhajoby obviněného ustanoveným obhájcem (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2005, sp. zn. 3 Tdo 567/2005, uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu roč. 2005, seš. 17, č. T 806).

Dotčené předpisy: § 33 odst. 2, 4, 5 tr. ř., § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř.

Uvedeno také: Práva obviněného, právo zvolit si obhájce (§ 33 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. února 2010, sp. zn. 11 Tdo 1041/2009, uveřejněné pod číslem 53/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Zrušení ustanovení obhájce, kterého soud ustanovil obviněnému na jeho žádost z důvodu, že obviněnému byl přiznán nárok na bezplatnou obhajobu (§ 33 odst. 2, 4 tr. ř.), se vůbec neváže na existenci (zánik) důvodů nutné obhajoby (§ 36 a § 36a tr. ř.), nýbrž výlučně na pominutí důvodů, které vedly k přiznání nároku na bezplatnou obhajobu (§ 33 odst. 4 tr. ř.).

Pokud v důsledku nesprávného postupu soudu, který s odkazem na ustanovení § 39 odst. 1 tr. ř. (tj. s ohledem na pominutí důvodů nutné obhajoby) zruší ustanovení takového obhájce obviněného, přestože nebylo zjištěno, že by pominuly důvody uvedené v ustanovení § 33 odst. 2 tr. ř., pro které mu byl obhájce ustanoven, jde o porušení práva obviněného hájit se prostřednictvím svého obhájce. Jestliže tímto postupem byla obhájkyni znemožněna účast na takovém jednání soudu, v němž bylo učiněno i rozhodnutí ve věci samé (např. obhájce nebyl ani vyrozuměn o konání veřejného zasedání odvolacího soudu a nebyl mu přítomen), pak je naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Obviněný byl v odůvodnění opatření poučen, že si místo ustanovené obhájkyně může zvolit jiného obhájce na plnou moc, to však neučinil, a JUDr. B. Č. jako svou obhájkyni plně akceptoval. O tom svědčí především opakovaná účast této obhájkyně na hlavních líčeních u okresního soudu (dne 29. října 2007, dne 4. února 2008, dne 29. května 2008 a dne 1. září 2008), ale i skutečnost, že za obviněného sepsala odvolání proti rozsudku soudu prvního

stupně a účastnila se i prvního veřejného zasedání odvolacího soudu (dne 11. prosince 2008) nařízeného k jeho projednání. Je zřejmé, že i soudy ji důvodně pokládaly za obhájkyňu obviněného. Její ustanovení tedy mohlo být zrušeno pouze za podmínek § 33 odst. 4 tr. ř., tj. pouze pokud by pominuly důvody, pro které byl obviněnému nárok na bezplatnou obhajobu přiznán. V posuzovaném případě však odvolací soud ve veřejném zasedání dne 11. prosince 2008 ani před tímto zasedáním žádná taková zjištění neučinil, takové skutečnosti nevyplývají ani ze spisu soudu prvního stupně a **je tak evidentní, že odvolací soud se otázkou trvání důvodů pro přiznání práva obviněného Z. H. na bezplatnou obhajobu vůbec nezabýval. Odvolací soud tedy ustanovení obhájkyňe zrušil, aniž by k tomu byly dány zákonné důvody podle § 33 odst. 4 tr. ř.** Pokud zrušení ustanovení této obhájkyňe navíc opřel o § 39 odst. 1 tr. ř., tak je nutno zdůraznit, že v ustanovení § 33 odst. 4 tr. ř. se odkazuje toliko na obdobné užití ustanovení § 38 odst. 2, § 39 odst. 2 (nikoliv odst. 1), § 40 a 40a. Propuštění obviněného z výkonu trestu odnětí svobody (kde se, jak vyplývá z šetření Nejvyššího soudu, nacházel v období od 15. října 2008 do 19. listopadu 2008) takovým zákonným důvodem není

Dotčené předpisy: § 33 odst. 2 tr. ř., § 33 odst. 4 tr. ř., § 39 odst. 1 tr. ř., § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř.

Uvedeno také: Zánik ustanovení obhájce, bezplatná obhajoba (§ 33 odst. 2 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. prosince 2010, sp. zn. 6 Tdo 1516/2010, uveřejněné pod číslem 36/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Ustanovený obhájce, jemuž byl pozastaven výkon advokacie, není oprávněn po dobu pozastavení výkonu advokacie poskytovat právní služby, a nemůže tedy ani vykonávat obhajobu obviněného v trestním řízení. Za této situace je obhájce, který vykonává advokacii samostatně, povinen, neučiní-li jiné opatření za účelem ochrany práv nebo právem chráněných zájmů obviněného, bez odkladu, nejpozději do jednoho měsíce ode dne, kdy vznikla taková překážka, ustanovit jiného advokáta (po dohodě s ním) svým zástupcem (§ 27 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů).

II. Jestliže se takto ustanovený zástupce obhájce poté účastní úkonů trestního řízení, např. veřejného zasedání konaného o odvolání, nelze učinit závěr, že obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl, takže není naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Obviněný J. N. prostřednictvím svého obhájce uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., jehož naplnění spatřuje v tom, že jemu ustanovené obhájce byl pozastaven ke dni 1. 5. 2010 výkon advokacie a u veřejného zasedání obviněného ji měla zastupovat obhájce JUDr. D. J., kterou viděl poprvé v životě, kterou si za svoji obhájce ne zvolil a „nabyl přesvědčení, že s projednávanou věcí není blíže seznámena“. Uvádí, že „po dobu pozastavení výkonu advokacie zaniká oprávnění poskytovat právní služby“ a od 1. 5. 2010 tedy neměl v trestním řízení obhájce, přestože se jednalo o případ nutné obhajoby. Vrchní soud v Praze neměl připustit, aby obviněného v řízení o odvolání obhajovala JUDr. D. J., kterou „bez jeho vědomí určila Mgr. E. K. s odkazem na ustanovení § 26 odst. 1 zákona o advokacii, které však nelze použít v případě zániku oprávnění vykonávat advokacii“. S ohledem na shora uvedenou skutečnost obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil rozsudek soudu druhého stupně a věc tomuto soudu vrátil k novému projednání a rozhodnutí.

K dovolání obviněného J. N. a jím uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., který je dán v případě, že obviněný neměl v řízení obhájce, ač ho podle zákona mít měl, Nejvyšší soud konstatoval, že dovolací námitky jsou založeny na tvrzení, že obviněný neměl ve veřejném zasedání odvolacího soudu obhájce, ač ho podle zákona mít měl, protože se v jeho případě jednalo o nutnou obhajobu.

Uvedl, že z obsahu spisu Městského soudu v Praze vyplývá, že obviněný měl ustanovenou obhájce Mgr. E. K., která ho také zastupovala osobně, eventuálně prostřednictvím svého substituta. V tomto směru tedy od počátku řízení až do 1. 5. 2010 nemohl být naplněn zmíněný dovolací důvod a obviněný ho shledává až od tohoto data, tj. od 1. 5. 2010. Ve vztahu k prováděným důkazům přichází v úvahu zabývat se pouze problematikou § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. ve vztahu k veřejnému zasedání odvolacího soudu, neboť žádné úkony, které by měly vliv na výsledek trestního řízení, prováděny nebyly. Ze spisu je také patrné, že ustanovené obhájce Mgr. E. K. byl pozastaven výkon advokacie z důvodu uvedeného v § 9 odst. 1 písm. b) zákona o advokacii. Uvedená advokátka tuto skutečnost sdělila Vrchnímu soudu v Praze přípisem ze dne 12. 5. 2010, doručeným dne 17. 5. 2010. Již dne 1. 5. 2005 Mgr. E. K. ustanovila svým zástupcem podle § 27 odst. 1 zákona o advokacii JUDr. D. J.,

kteřá se také dostavila k veřejnému zasedání u odvolacího soudu dne 14. 6. 2010 a zde zajistila obhajobu obviněného. Obviněný však v podaném dovolání argumentoval tím, že JUDr. D. J. viděl u veřejného zasedání poprvé v životě, nikdy si ji za svého obhájce nezvolil a že pozastavením výkonu advokacie zaniká advokátovi oprávnění poskytovat právní služby, což nastalo i u obhájkyň Mgr. E. K. v jeho trestní věci, proto mu měla být dána možnost obhájce si ve stanovené lhůtě zvolit, případně mu měl být následně obhájce ustanoven. Uvedenou argumentaci obviněného nelze akceptovat.

Ustanovená obhájkyň obviněného si byla vědoma svých povinností vůči obviněnému – klientovi i skutečnosti, že pozastavením výkonu advokacie po dobu pozastavení výkonu advokacie není advokát oprávněn poskytovat právní služby. Ustanovená obhájkyň, vědoma si této skutečnosti, postupovala podle § 27 odst. 1 zákona o advokacii, podle něhož, „brání-li advokátovi, který vykonává advokacii samostatně, jakákoliv překážka ve vykonávání advokacie a neučiní-li jiné opatření za účelem ochrany práv nebo právem chráněných zájmů svých klientů, je povinen ustanovit bez odkladu, nejpozději však do jednoho měsíce ode dne, kdy taková překážka vznikla, jiného advokáta po dohodě s ním svým zástupcem (§ 26 odst. 1)...“ Z postupu ustanovené obhájkyň je patrné, že tato postupovala plně v zájmu klienta. Z toho, že veřejnému zasedání byla přítomna JUDr. D. J. vyplývá, že ustanovená obhájkyň JUDr. E. K. v této souvislosti u veřejného zasedání žádnou právní službu neposkytovala. Obviněný byl u veřejného zasedání zastoupen obhájkyňí a tudíž jeho odkaz na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. je zjevně neopodstatněný. Obviněný byl obhájcem zastoupen nejen ve formálním významu zastoupení, ale i materiálním, neboť argumentaci obviněného uplatněnou v dovolání, že „o JUDr. D. J. nabyl přesvědčení, že s projednávanou věcí není blíže seznámena“, lze označit za účelovou, protože nelze přehlížet okolnosti konání veřejného zasedání dne 14. 6. 2010. Obhájkyň JUDr. D. J. byla veřejnému zasedání přítomna, přednesla odvolání, rovněž tak závěrečný návrh a ani v jednom případě tohoto vystoupení obviněný neuplatnil námitku, že jej tato obhájkyň zastupuje nekvalitně, naopak sám uvedl, že souhlasí se slovy své obhájkyň. Tato skutečnost svědčí rovněž pro závěr, že služby advokátky, které se mu dne 14. 6. 2010 u veřejného zasedání dostalo, nic nevytýkal a nečinil rozdílu mezi obhájkyňí ustanovenou a JUDr. D. J.

Dotčené předpisy: § 35 odst. 1 tr. ř., § 39 tr. ř., § 265b odst. 2 písm. c) tr. ř., § 38 tr. ř.

Uvedno také: Ustanovený obhájce (§ 39 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. ledna 2012, sp. zn. 8 Tdo 1454/2011, uveřejněné pod číslem 6/2013 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Obsahuje-li plná moc udělená zvolenému obhájci (§ 37 tr. ř.) oprávnění, že se tento obhájce v trestním řízení vedeném proti obviněnému může dát zastoupit jiným advokátem, je takový projev vůle v souladu s ustanovením § 26 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů. Jestliže se zvolený obhájce nemůže zúčastnit nařízeného hlavního líčení nebo veřejného zasedání a nechá se zastoupit jiným advokátem, nejde o porušení práva na obhajobu a soud není povinen takové jednání odročit.

Nesouhlasí-li obviněný s konáním hlavního líčení nebo veřejného zasedání a žádá-li o jeho odročení s tím, že trvá na osobní účasti zvoleného obhájce, a pro toto hlavní líčení nebo veřejné zasedání udělí témuž obhájci novou plnou moc, podle níž se zvolený obhájce nesmí dát zastoupit jiným advokátem, lze takové jednání obviněného posoudit jako obstrukční snahu zmařit konání hlavního líčení nebo veřejného zasedání, pokud s ohledem na konkrétní okolnosti případu neexistuje vážný důvod obviněnému vyhovět. Pakliže takové hlavní líčení nebo veřejné zasedání proběhne za přítomnosti obhájcem pověřeného advokáta, není naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud však neshledal porušení práva na obhajobu obviněného, ani v dalším postupu odvolacího soudu, který veřejné zasedání za účasti substituenta konal i přes změnu obsahu uvedené plné moci, v níž si obviněný vyhradil, že se obhájce dát zastoupit zmocněncem nemůže (viz č. l. 3154). Z obsahu této další plné moci plyne, že obviněný dříve udělenou plnou moc nezrušil, ale toliko, jak je v této nové plné moci výslovně uvedeno, „nově zplnomocnil advokáta Mgr. Radima Janouška“, aby ho zastupoval s tím, že tato plná moc „je udělena k obhajobě v trestním řízení, jenž je vedeno v současné době před Vrchním soudem v Olomouci pod sp. zn. 5 To 24/2011“. Je tedy zřejmé, že obviněný tímto jednostranným úkonem sjednal vedle shora uvedené generální plné moci novou plnou moc, v níž svou obhajobu jmenovaným obhájcem omezil, a to zcela účelově, jen na uvedený určitý úsek trestního řízení.

Tímto úkonem (vystavení další plné moci s vyloučením možnosti substituce), se obviněný snažil obejít rozhodnutí soudu o konání veřejného zasedání, které bylo řádně a včas nařízeno. Obviněný takto jednal přesto, že obhájce Mgr. Radim Janoušek dne 22. 6. 2011 sepsal plnou moc pro substituenta Mgr. Radima Struminského, který uvedené zmocnění, aby jako obhájce zastupoval při obhajobě v trestní věci obviněného M. V. před Vrchním soudem v Olomouci dne 29. 6. 2011, převzal v H. dne 27. 6. 2011. K veřejnému zasedání se v souladu s tímto zmocněním dostavil a obhajobu obviněného i přes jeho nesouhlas realizoval. **Z uvedeného postupu obviněného je možné vyvozovat, že se prostřednictvím svého práva na obhajobu, snažil o neopodstatněné a zcela účelové protahování řízení. V takovém případě bylo v rozporu s obsahem původní plné moci trvat na osobní účasti jmenovaného obhájce, což nemělo žádné opodstatnění,** a to tím spíše za situace, že u tohoto veřejného zasedání nebyly prováděny žádné doplňující důkazy a odvolání obviněného bylo zčásti ve vztahu k výroku o náhradě škody vyhověno.

Dotčené předpisy: § 37 odst. 1 tr. ř., § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., čl. 40 odst. 3 LZPS

Uvedeno také: Právo na obhajobu (čl. 40 odst. 3 LZPS), Zvolený obhájce (§ 37 tr. ř.)

Heslo: Důvody dovolání (§ 265b odst. 1 písm. d) tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2010, sp. zn. 6 Tdo 1064/2010, kat. B.

Pozn.: Rozhodnutí projednáno evidenčním senátem.

Právní věta:

I. Rozhoduje-li o stížnosti podané proti usnesení soudu prvního stupně nadřízený soud, činí tak vždy v senátě a v neveřejném zasedání. To platí i v případech, když nadřízený soud rozhodne o stížnosti podané proti usnesení, jímž soud prvního stupně zamítl návrh státního zástupce na uložení ochranného léčení, tak, že podle § 149 odst. 1 písm. a) tr. ř. zruší napadené usnesení a sám uloží ochranné léčení. Ustanovení § 239 odst. 1 tr. ř., podle něhož soud uloží ochranné léčení ve veřejném zasedání, navrhne-li to státní zástupce, se vztahuje jen na řízení před soudem prvního stupně.

II. V případě, že soud druhého stupně v souladu se zákonem rozhodne o stížnosti v neveřejném zasedání, třebaže z podnětu podané stížnosti sám učiní rozhodnutí, které by mohl vyhlásit soud prvního stupně jen ve veřejném zasedání, nemůže být naplněn

dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř. spočívající v porušení ustanovení o přítomnosti obviněného v hlavním líčení nebo ve veřejném zasedání. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud konstatuje, že pro rozhodnutí o stížnosti proti zamítnutí návrhu na uložení ochranného léčení není v trestním řádu stanoveno veřejné zasedání. **Výše citované ustanovení § 239 odst. 1 tr. ř. se zjevně týká řízení před soudem prvního stupně, což je též evidentní ze znění § 239 odst. 2 tr. ř.** (pojednává o přípustnosti stížnosti a jejím odkladném účinku mimo jiné proti rozhodnutí o ochranném léčení). Navíc nelze pominout, že **rozhoduje-li o stížnosti jako nadřízený orgán soud, činí tak vždy v senátu a v neveřejném zasedání** (srov. Šámal P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 5. vydání. Praha: C. H. Beck 2005, str. 1051), jak důvodně upozorňuje i statní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství ve vyjádření k dovolání. Krajskému soudu v Brně tudíž nelze vytknout pochybení, pokud v daném případě rozhodl v neveřejném zasedání. Pro jeho nařízení zákon nestanoví žádnou lhůtu, což je logickým důsledkem toho, že se tohoto jednání účastní pouze soudní osoby (viz znění § 242 odst. 1 tr. ř.). **Proto dovolatel nemohl být k neveřejnému zasedání soudu předvoláván a nedostatkem není, že o jeho konání nebyli on a jeho obhájce ani vyzoumíváni.**

Dotčené předpisy: § 239 odst. 1 tr. ř., § 242 odst. 1 tr. ř., § 265b odst. 1 písm. d) tr. ř., § 147 tr. ř.

Uvedeno také: **Rozhodování nadřízeného orgánu o podané stížnosti (§ 147 tr. ř.)**

Heslo: Důvody dovolání (§ 265b odst. 1 písm e/ tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. ledna 2011, sp. zn. 3 Tdo 709/2010, uveřejněné pod číslem 10/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Ustanovení § 163 odst. 1 tr. ř., které vyžaduje v určitých případech souhlas poškozeného s trestním stíháním, se uplatní jen tehdy, je-li poškozeným fyzická osoba. Proto byla-li trestným činem způsobena škoda na majetku právnické osoby (např. obchodní společnosti) nebo je-li právnická osoba z jiného důvodu poškozeným (§ 43 odst. 1 tr. ř.), není trestní stíhání podmíněno souhlasem této právnické osoby, která

nemůže být vůči podezřelému nebo obviněnému ve vztahu, jaký předpokládá ustanovení § 100 odst. 2 tr. ř. To platí i za situace, jestliže členem statutárního orgánu nebo společníkem takové poškozené právnické osoby je fyzická osoba, která je vůči podezřelému nebo obviněnému ve vztahu uvedeném v § 100 odst. 2 tr. ř.

II. Bylo-li tedy vedeno trestní stíhání obviněného bez souhlasu poškozené právnické osoby, byť členem jejího statutárního orgánu nebo společníkem je fyzická osoba, která je vůči obviněnému ve vztahu uvedeném v § 100 odst. 2 tr. ř., nelze dovodit, že takové trestní stíhání bylo nepřipustné ve smyslu § 11 odst. 1 písm. i) tr. ř., a že tím byl naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Vrchní soud v Olomouci správně vyšel z úvahy, podle níž je třeba důsledně oddělit osobu JUDr. S. D. jako osobu fyzickou na straně jedné a poškozenou obchodní společnost M. P., a. s., jako osobu právnickou na straně druhé. To platí i za situace, pokud se JUDr. S. D. posléze stal jediným akcionářem jmenované akciové společnosti, když její majetek, který byl předmětem posuzované trestné činnosti, je ve vztahu k JUDr. S. D. jako akcionáři majetkem cizím a vznik případné škody na majetku akciové společnosti může mít nanejvýš nepřímý dopad na vznik majetkové újmy jemu samému jako fyzické osobě. (...) JUDr. S. D. sice byl oprávněn jednat jménem poškozené obchodní společnosti, ale nelze ho považovat za poškozeného ve smyslu § 163 odst. 1 tr. ř., který by byl oprávněn disponovat souhlasem s trestním stíháním obviněného J. D. (dovolatele). (...) Nejvyšší soud nemohl přisvědčit názoru obviněného J. D., pokud se domáhal použití ustanovení § 163 tr. ř. v posuzovaném případě.

Dotčené předpisy: § 163 odst. 1 tr. ř., § 11 odst. 1 písm. i) tr. ř., § 265b odst. 1 písm. e) tr. ř.

Uvedeno také: Právo svědka odepřít výpověď (§ 100 odst. 2 tr. ř.), Souhlas poškozeného s trestním stíháním (§ 163 tr. ř.)

Heslo: Důvody dovolání (§ 265 odst. 1 písm. g/ tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. září 2012, sp. zn. 6 Tdo 955/2012, uveřejněné pod číslem 19/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Je-li ve skutku, jehož se týká podané odvolání, shledáván jednočinný souběh více trestných činů, musí odvolací soud z hlediska požadavků uvedených v ustanovení § 254 odst. 1 tr. ř. přezkoumat správnost všech právních kvalifikací i skutkových zjištění je odůvodňujících, a to i když odvolatel nevytkl v odvolání žádnou vadu ohledně některého ze sbíhajících se trestných činů.

II. Rozhodnutí soudu druhého stupně lze napadnout dovoláním pro nesprávnost právního posouzení skutku ve smyslu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. i tehdy, vytýká-li dovolatel vadu spočívající v nesprávné souběžné právní kvalifikaci skutku, v němž je spatřován jednočinný souběh více trestných činů, přestože jde o právní kvalifikaci, jejíž nesprávnost nebyla v odvolání podaném proti rozsudku soudu prvního stupně vytýkána. I tuto právní kvalifikaci a skutková zjištění, která ji odůvodňují, byl totiž odvolací soud povinen přezkoumat podle § 254 odst. 1 tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I. Je-li odvolatelem napaden výrok o vině (což obviněný učinil) a sestává-li se tento z více trestných činů, jimiž byl obviněný uznán vinným, je z hlediska přezkumné povinnosti odvolacího soudu podstatné zjištění, zda souběh trestných činů v odvoláním napadeném rozsudku má podobu konkurence ideální či reálné. V případě reálné konkurence (tzn. souběhu vícečinného daného více skutky) se přezkumná povinnost odvolacího soudu, v souladu s realizací dispozičního práva odvolatelem, koncentruje toliko na skutky, potažmo trestné činy v nich obsažené, odvoláním napadené. Jinými slovy řečeno, odvolací soud nepřezkoumává správnost výroků týkajících se jiných (odvoláním výslovně nenapadených) trestných činů, resp. jiných skutků obsažených ve výrokové části napadeného rozsudku, nevyvolá-li i jejich přezkoumání aplikace ustanovení § 254 odst. 2 tr. ř. V případě souběhu jednočinného se však odvolací soud nemůže omezit na pouhé přezkoumání odvoláním napadené právní kvalifikace, neboť napaden (byť v tomto směru částečně) je jeden skutek ve smyslu trestního práva procesního, u něhož správnost právní kvalifikace, tj. subsumpce skutkových zjištění pod příslušná ustanovení trestního zákona, musí odvolací soud přezkoumat v celém rozsahu, neboť jde o výrok - z hlediska procesního rozhodování o něm - nedělitelný. Z dosud uvedeného plyne, že odvolací soud je podle § 254 odst. 1 tr. ř. povinen přezkoumat celý výrok o vině (a řízení mu předcházející) týkající se odvoláním napadeného skutku. Je-li v napadeném skutku shledáván souběh více

trestných činů, musí odvolací soud přezkoumat správnost všech právních kvalifikací i skutkových zjištění je odůvodňující, a to i tehdy, nevznesl-li odvolatel vůči některému ze sbíhajících se trestných činů ve svém odvolání žádné výhrady.

II. Protože je nutno dovodit, že **dovoláním lze rozhodnutí soudu druhého stupně napadnout pro nesprávnost právního posouzení skutku** [dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.] **i tehdy, spočívá-li dle dovolatele uplatňovaná vada v nesprávnosti souběžné právní kvalifikace skutku, která jím nebyla v odvolání podaném proti rozsudku soudu prvního stupně napadajícím též skutek výslovně uplatněna, neboť i tato právní kvalifikace odvoláním napadeného skutku a ji odůvodňující skutková zjištění podléhaly podle § 254 odst. 1 tr. ř. přezkumné povinnosti odvolacího soudu,** uzavírá Nejvyšší soud, že v jím posuzované věci zákonné podmínky pro přezkoumání napadené části rozhodnutí odvolacího soudu dovolacím soudem jsou splněny.

Dotčené předpisy: § 254 odst. 1 tr. ř., § 254 odst. 2 tr. ř.; § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Uvedeno také: **Rozsah odvolacího přezkumu (§ 254 odst. 1 tr. ř.)**

Heslo: Důvody dovolání (§ 265b odst. 1 písm. k) tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2010, sp. zn. 8 Tdo 578/2010, uveřejněné pod číslem 15/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Vzhledem k tomu, že odvolací soud ve smyslu § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. pouze nahrazuje výrok soudu prvního stupně podle § 222 odst. 2 tr. ř. spočívající v tom, že posuzovaný skutek nenaplňuje znaky žádného trestného činu, ale lze v něm spatřovat přestupek, je vázán ve vztahu k výroku a odůvodnění rozhodnutí, jímž tak činí, stejnými náležitostmi, jaké zákon stanoví pro postup soudu prvního stupně, a tedy i odvolací soud je povinen ve výroku, jímž zrušil rozsudek soudu prvního stupně, podle § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. do tohoto výroku uvést popis skutku, jehož se postoupení týká.

Jestliže tak odvolací soud neučiní, jde o vadu rozhodnutí, jež zakládá dovolací důvod předpokládaný ustanovením § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř., tj. že výrok takového rozhodnutí je neúplný. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Vzhledem k tomu, že odvolací soud při postupu podle § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. činí rozhodnutí, k němuž již byl povinen soud prvního stupně podle § 222 odst. 2 tr. ř., **je též vhodné připomenout, že soud prvního stupně takto postupuje tehdy, když shledá, že nejde o trestný čin, avšak zažalovaný skutek by mohl být jiným orgánem posouzen jako přestupek nebo kárné provinění, o nichž je tento orgán příslušný rozhodnout.** Podmínkou tohoto postupu je, že bylo prokázáno, že nejde o trestný čin. Takový závěr musí mít dostatečnou oporu ve výsledcích dokazování, které bylo provedeno v hlavním líčení řádně a v potřebném rozsahu.

Postoupení věci ve smyslu § 222 odst. 2 tr. ř. se týká vždy skutku, a nikoliv jeho možného právního posouzení. Ve výroku usnesení o postoupení věci proto musí být kromě označení (jména) obviněného a dalších základních obsahových náležitostí usnesení (§ 134 odst. 1 tr. ř.) uveden i popis skutku, jehož se postoupení týká, a to tak, aby tento skutek nemohl být zaměněn s jiným skutkem (srov. rozhodnutí č. 44/1996 Sb. rozh. tr. a přiměřeně též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. 4 Tz 9/2003, uveřejněné v Souboru Nejvyššího soudu ve sv. 24, roč. 2003, T-568, část 2.). **Nestačí, jestliže je ve výroku jen právní posouzení skutku a skutek samotný je popsán pouze v odůvodnění usnesení.** V odůvodnění usnesení o postoupení věci pak musí být uvedeny skutkové a právní úvahy, na podkladě kterých soud rozhodl o postoupení věci (srov. Bulletin Nejvyššího soudu, seš. 2, roč. 1988, č. rozhodnutí 26).

Neuvedení skutku ve výroku, jímž odvolací soud postupuje věc k projednání příslušnému orgánu, **vytváří předmětné rozhodnutí nesrozumitelným a pro orgán, jenž se má věci dále zabývat, nejasnost toho, co má být podstatou jeho další činnosti.** Nelze rovněž nezmínit, že rozhodnutí o postoupení věci podle citovaného ustanovení představuje meritorní vyřízení této věci v trestním řízení, a po právní moci se jím definitivně končí trestní stíhání obviněného. **Pravomocné rozhodnutí o postoupení věci tedy tvoří překážku věci rozhodnuté (rei iudicatae).** Pokračovat v trestním stíhání téhož obviněného pro týž skutek je možné jen v případě zrušení rozhodnutí o postoupení věci v řízení o mimořádných opravných prostředcích, jak ostatně vyplývá i z tohoto řízení o dovolání (srov. rozhodnutí č. 3/1974 sb. rozh. tr.). **Trestní stíhání je přitom vždy vedeno jen pro určitý, přesně popsaný skutek** (viz § 160 odst. 1 tr. ř.), a i rozhodnutí o postoupení věci podle § 222 odst. 2 tr. ř., event. § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř. se týká vždy jen skutku, a nikoli jeho možného právního posouzení...

Dotčené předpisy: § 222 odst. 2 tr. ř., § 257 odst. 1 písm. b) tr. ř., § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř.

Uvedeno také: Postoupení věci jinému orgánu v odvolacím řízení (§ 257 tr. ř.)

Heslo: Osoby oprávněné k podání dovolání (§ 265d odst. 1 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. září 2011, sp. zn. 15 Tdo 354/2011, uveřejněné pod číslem 15/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Nejvyšší státní zástupce je jediným ze zákona oprávněným státním zástupcem v celé soustavě státního zastupitelství, který může ve smyslu § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř. podat dovolání. To ovšem na druhé straně neznamená, že by toto ustanovení vylučovalo, aby za splnění zákonných podmínek stanovených v § 8 odst. 1 písm. a), odst. 2 zákona o státním zastupitelství podal dovolání v jeho zastoupení náměstek nejvyššího státního zástupce.

Nejvyšší státní zástupce však nemůže na základě ustanovení § 8 odst. 1 písm. a), odst. 2 zákona o státním zastupitelství ve smyslu dovětky „v pořadí a v rozsahu jím stanoveném“ přenést celou agendu dovolání nebo jiného výlučného oprávnění (např. rozhodování podle § 174a odst. 1 tr. ř.) na některého svého náměstka. Takový postup by totiž zcela nespočíval vůli zákonodávce, aby v určitých věcech zásadně rozhodoval sám nejvyšší státní zástupce, a nikoli příslušné státní zastupitelství či státní zástupce příslušného státního zastupitelství. Náměstek nejvyššího státního zástupce může totiž nejvyššího státního zástupce jen „zastupovat“, a nikoli zcela vykonávat jeho výlučné pravomoci svěřené mu zákonem. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Rozhodnutí nejvyššího státního zástupce, zda podá dovolání v určité věci, proti kterému rozhodnutí, proti jakému jeho výroku, v jakém rozsahu a z jakých důvodů, záleží zcela na jeho vůli. Nejvyšší státní zástupce je tedy jediným ze zákona oprávněným státním zástupcem v celé soustavě státního zastupitelství, který může ve smyslu § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř. podat dovolání. To ovšem na druhé straně neznamená, jak z toho dovodil senát 7 Tdo ve svém usnesení ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 7 Tdo 241/2011, že by toto ustanovení vylučovalo, aby za splnění zákonných podmínek stanovených v § 8 odst. 1 písm. a), odst. 2 zákona o státním

zastupitelství podal dovolání v jeho zastoupení náměstek nejvyššího státního zástupce. **Není totiž správné stavět tato ustanovení proti sobě v tom smyslu, že ustanovení § 265d odst. 1 písm. a) tr. ř. vylučuje použití ustanovení § 8 odst. 2 zákona o státním zastupitelství. Tato ustanovení nejsou vůči sobě ve vztahu speciality, ale jde o ustanovení, která je třeba vykládat ve vzájemné souvislosti a v návaznosti na sebe, neboť z nich vyplývá, že zásadně, pokud tomu nic nebrání, vykonává výlučné oprávnění podat dovolání sám nejvyšší státní zástupce, jestliže však výkonu tohoto oprávnění, stejně jako jiného výlučného oprávnění brání určitá podstatná překážka** (např. smrt nebo nemoc nejvyššího státního zástupce, dlouhodobá zahraniční cesta apod.), **uplatní se ustanovení § 8 zákona o státním zastupitelství o zákonném zastoupení nejvyššího státního zástupce jeho náměstky v pořadí a v rozsahu jím stanoveném.**

V takovém případě, kdy by nejvyšší státní zástupce určitou výlučnou zákonnou pravomoc zcela přenesl na svého náměstka, by výkon takové výlučné pravomoci jím přestal být osobně vykonáván, což by neslo nejen prvky libovůle, ale i negaci vůle zákonodárce, aby takovou pravomoc zásadně vykonával sám nejvyšší státní zástupce. **Aniž by velký senát považoval výkon výlučných pravomocí nejvyššího státního zástupce za jeho „osobní privilegium“ oddělené od činnosti Nejvyššího státního zastupitelství jako celku, považuje za nutné zdůraznit, že zákonné zastupování ve smyslu § 8 odst. 2 zákona o státním zastupitelství u výlučných pravomocí nejvyššího státního zástupce přichází v úvahu jen v případě, že mu v jejich výkonu brání důležitá překážka.** V té souvislosti je třeba také poznamenat, že je na nejvyšším státním zástupci, aby si organizoval svou práci a přítomnost na pracovišti tak, aby v zásadě mohl své výlučné pravomoci svěřené mu zákonem vykonávat osobně a nikoli prostřednictvím svých zastupujících náměstků, a aby právě z tohoto hlediska jeho práce neměla jen formální a bezobsažnou úroveň.

Dotčené předpisy: § 265d odst. 1 tr. ř.

Heslo: Lhůta k podání dovolání (§ 265e tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. listopadu 2011, sp. zn. 8 Tdo 1347/2011, uveřejněné pod číslem 48/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Lhůtu dvou měsíců k podání dovolání nejvyššího státního zástupce je třeba počítat od prvního doručení rozhodnutí soudu druhého stupně státnímu zástupci, přičemž není rozhodující, zda jím bude státní zástupce příslušného okresního či krajského státního zastupitelství, rozhoduje-li ve věci v prvním stupni okresní soud a ve druhém stupni krajský soud. Pro doručování opisu rozhodnutí státnímu zástupci neplatí zásada obdobná té, jež je vyjádřena v ustanovení § 265e odst. 2 tr. ř. a podle níž, jestliže se rozhodnutí doručuje jak obviněnému, tak i jeho obhájci a zákonnému zástupci, běží lhůta od toho doručení, které bylo provedeno nejpozději. Lhůta k podání dovolání nejvyššího státního zástupce proto běží od toho doručení rozhodnutí státnímu zástupci příslušného státního zastupitelství, jež bylo provedeno nejdříve. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle § 12 odst. 6 tr. ř. je stranou v řízení před soudem též státní zástupce. **Není ale žádný rozumný důvod nahlížet na státního zástupce krajského státního zastupitelství a státního zástupce okresního státního zastupitelství jako na dva odlišné subjekty**, jako na dvě rozdílné procesní strany, jelikož úkolem obou je zastupování státu při ochraně veřejného zájmu ve věcech svěřených zákonem do působnosti státního zastupitelství. I když vnitřní kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy ukládá krajskému soudu zaslat opis rozhodnutí o odvolání vždy přímo krajskému státnímu zastupitelství a soudu prvního stupně ukládá další opis tohoto rozhodnutí doručit příslušnému státnímu zastupitelství, je třeba mít na zřeteli, že jednak jde o podzákonnou normu, jež nemůže nikterak významně doplnit či dokonce modifikovat příslušná ustanovení trestního řádu či zákona o státním zastupitelství, a jednak že doručení opisu rozhodnutí jak krajskému státnímu zastupitelství, tak okresnímu státnímu zastupitelství je nutno v daném kontextu vnímat především jako administrativně-technickou záležitost (toto ustanovení bylo součástí vnitřního kancelářského řádu pro okresní, krajské a vrchní soudy ještě před zavedením institutu dovolání v trestním řádu). Z uvedeného proto vyplývá, že **doručení opisu rozhodnutí odvolacího soudu krajskému státnímu zástupci je z hlediska hodnocení jeho významu pro běh lhůty k podání dovolání stejné jako jeho doručení státnímu zástupci okresního státního zastupitelství.** [...] Za těchto okolností je třeba počítat lhůtu dvou měsíců k podání dovolání od prvního doručení rozhodnutí soudu druhého stupně státnímu zástupci, přičemž není rozhodující, zda jím bude státní zástupce příslušného okresního či krajského státního zastupitelství, rozhoduje-li ve věci v prvním stupni okresní soud a ve druhém stupni krajský soud (k tomu obdobně Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. II. díl. 5.

vydání. Praha: C. H. Beck 2005, str. 2051, 2052). Pro doručování opisu rozhodnutí státnímu zástupci totiž neplatí zásada obdobná té, jež je vyjádřena v ustanovení § 265e odst. 2 tr. ř. a podle níž, jestliže se rozhodnutí doručuje jak obviněnému, tak i jeho obhájci a zákonnému zástupci, běží lhůta od toho doručení, které bylo provedeno nejpozději. Lhůta k podání dovolání nejvyššího státního zástupce běží od toho doručení rozhodnutí státnímu zástupci příslušného státního zastupitelství, jež bylo provedeno nejdříve.

Dotčené předpisy: § 12 odst. 6 tr. ř., § 130 odst. 1 tr. ř., § 265e odst. 2 tr. ř.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. března 2012, sp. zn. 6 Tdo 251/2012, uveřejněné pod číslem 10/2013 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Doručuje-li se rozhodnutí jak obviněnému, tak i jeho obhájci, podle § 265e odst. 2 tr. ř. běží lhůta k podání dovolání od toho doručení, které bylo provedeno nejpozději. Uvedené ustanovení se však neuplatní, pokud obviněný v době, kdy trestní stíhání pravomocně skončilo rozhodnutím soudu druhého stupně, neměl obhájce, neboť si jej sám nezvolil a přitom nebyl dán důvod nutné obhajoby, a ke zvolení nebo ustanovení obhájce došlo až následně v průběhu lhůty pro podání dovolání. Z hlediska běhu lhůty pro podání dovolání je v takovém případě bez významu, zda a kdy byl doručen opis rozhodnutí takto ustanovenému obhájci. Požádá-li obviněný o ustanovení obhájce a jsou-li splněny podmínky podle § 33 odst. 2, 4 tr. ř., musí mu být neprodleně ustanoven. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Nejvyšším soudem bylo z předloženého trestního spisu zjištěno, že v předmětné věci v době, kdy trestní řízení pravomocně skončilo rozhodnutím soudu druhého stupně, obviněná obhájce neměla, neboť si jej sama nezvolila a tento jí nebyl ani ustanoven, když nebyl dán žádný z důvodů nutné obhajoby. Z obsahu trestního spisu se dále podává, že usnesení odvolacího soudu bylo obviněné doručeno dne 21. 9. 2011 (viz doručenka na č. l. 114 spisu). Poslední den lhůty k podání dovolání obviněné tak se zřetelem k výše citovaným ustanovením připadá na den 21. 11. 2011 (jednalo se o pracovní den). Dovolání obviněné však bylo podáno

prostřednictvím obhájkyně teprve dne 25. 11. 2011 (viz dovolání s obálkou na č. l. 131 až 133 spisu).

Nejvyšší soud tedy uzavírá, že dovolání obviněné bylo podáno až po uplynutí lhůty pro podání dovolání stanovené v § 265e odst. 1 tr. ř. a že tato lhůta nebyla zachována ani podle ustanovení § 265e odst. 3 tr. ř.

S ohledem na skutečnosti shora stručně rozvedené nutno ještě dodat, že **na otázku běhu dovolací lhůty nemělo v posuzovaném případě z hlediska obviněné žádný vliv ustanovení obhájkyně, k němuž došlo opatřením** Okresního soudu Brno - venkov ze dne 14. 11. 2011, sp. zn. 30 T 4/2011 (založeno na č. l. 129 spisu).

Je přitom nutno zdůraznit, že **zákon (§ 265e odst. 4 tr. ř.) bez výjimky, tj. bez ohledu na okolnosti, za nichž k marnému uplynutí lhůty k podání dovolání došlo, vylučuje její navrácení**, a to vzhledem k tomu, že dovolání je mimořádný opravný prostředek, který se podává proti pravomocnému rozhodnutí, a období, v němž by mohlo být pravomocné rozhodnutí ještě tímto způsobem zpochybněno, nelze dále prodlužovat.

Dotčené předpisy: § 265e odst. 1, 2, 4 tr. ř.

Heslo: Obsah dovolání (§ 265f tr. ř.)
--

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. července 2012, sp. zn. 8 Tdo 587/2012, uveřejněné pod číslem 46/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

I. Nejvyšší soud se může v dovolání zabývat jen těmi skutečnostmi, které jsou v obsahu dovolání uplatněny v souladu s obsahovými náležitostmi dovolání podle § 265f odst. 1 tr. ř. tak, aby byly uvedeny konkrétně přímo v textu dovolání. Z těchto důvodů dovolatel nemůže svou námitku opírat jen o odkaz na skutečnosti uplatněné v řádném opravném prostředku či v jiných podáních učiněných v předcházejících stádiích řízení, a to ani v závěrečných řečech v řízení před soudem prvního či druhého stupně.

II. Dovolání je mimořádným opravným prostředkem s přesně zákonem stanovenými formálními podmínkami, za nichž ho lze uplatnit (§ 265a odst. 1 tr. ř.). Základní podmínkou a rozhodným hlediskem je existence pravomocného rozhodnutí ve věci samé. Při neexistenci konkrétního rozhodnutí je podání dovolání jen proti nesprávnosti procesního postupu vyloučeno. Proto dovolání, v němž je namítáno, byť s odkazem na

dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř., že soudy pochybily při rozhodování o vazbě, je dovoláním nepřipustným a dovolací soud je odmítne podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I. Jestliže je vymezení dovolacího důvodu obligatorní obsahovou náležitostí podaného dovolání, pak je tím dán požadavek, **aby veškeré nedostatky, které jsou dovoláním vytýkány, byly v jeho obsahu rozvedeny a konkretizovány tzn., že v něm musí být vyjádřeny všechny shledávané argumenty tak, aby již z vlastního textu dovolání byly uplatněné výhrady patrné.** Z těchto důvodů se dovolatel nemůže úspěšně v dovolání opírat o odkaz na skutečnosti obsažené v řádném opravném prostředku či v jiných podáních učiněných v předcházejících fázích řízení, a to ani v závěrečných řečech učiněných před soudem prvního či druhého stupně (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2010, sp. zn. 8 Tdo 940/2010, publikované v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, seš. 69, pod č. T-1325, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2006, sp. zn. 8 Tdo 1264/2006, ze dne 8. 10. 2008, sp. zn. 7 Tdo 1192/2008, ze dne 5. 10. 2011, sp. zn. 5 Tdo 1189/2011, či ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. 7 Tdo 1467/2011). **V daných souvislostech je argumentace spočívající pouze v odkazu na jiná dříve učiněná podání jen formalistickým přístupem vůči orgánu veřejné moci, a proto ji není možné objektivně akceptovat** (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 4. 5. 2006, sp. zn. I. ÚS 17/2005, uveřejněný pod č. 95 ve sv. 41 Sb. nález. a usn. ÚS ČR).

Z těchto důvodů Nejvyšší soud nemohl přihlížet k té části dovolání, v níž dovolatelka pouze odkázala především na obsah závěrečného návrhu svého nebo své obhájkyne při hlavním líčení konaném soudem prvního stupně, a pro své další úvahy vycházel toliko z těch výhrad, jež jsou uvedené přímo v textu podaného dovolání.

II. Dovolání je mimořádným opravným prostředkem s přísně zákonem stanovenými formálními podmínkami, za nichž ho lze uplatnit. Základní podmínkou a rozhodným hlediskem je existence pravomocného rozhodnutí ve věci samé. Proto ho nelze podat proti kterémukoli pravomocnému rozhodnutí, **neboť není určeno k univerzálnímu přezkumu a k nápravě všech tvrzených vad a všech rozhodnutí. Při neexistenci rozhodnutí je podání dovolání jen proti nesprávnosti procesního postupu zcela vyloučeno.** Proto dovolání, v němž je namítáno, byť i s odkazem na důvod podle § 265b odst. 1 písm. k) tr. ř., že soudy pochybily v některé fázi vazebního řízení, není dovolání přípustné, a pokud by bylo podáno jen pro tuto výhradu, muselo by být podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. odmítnuto. **Je-li**

uvedená námitka pouhou součástí i jiných důvodů, které směřují proti pravomocnému rozhodnutí ve věci samé, pak ji Nejvyšší soud z důvodu jejich nepřipustnosti jen nepřezkoumává. Tak tomu je i v této projednávané věci.

Dotčené předpisy: § 265f odst. 1 tr. ř., § 265a odst. 1 tr. ř., § 26b odst. 1 písm. k) tr. ř.

Heslo: Beneficium cohaesionis (§ 265k odst. 2 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. března 2012, sp. zn. 11 Tdo 369/2011, uveřejněné pod číslem 57/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Pokud bylo rozhodnutí v dovolacím řízení zrušeno pouze v důsledku aplikace zásady beneficium cohaesionis, může obviněný, jemuž svědčilo dobrodiní souvislosti, po novém rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé podat dovolání. Takové rozhodnutí však může napadnout jen v rozsahu, v němž bylo předchozí rozhodnutí zrušeno na základě použití uvedené zásady v dovolacím řízení. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Dovolání V. P. směřuje proti těmž rozhodnutí Krajského soudu v Brně a obviněný v něm napadl nepřiměřenou délku řízení v jeho věci, v čemž spatřuje naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. e) tr. řádu. **Po opětovném rozhodnutí odvolacího soudu je však právo obv. P. podat dovolání již limitováno rozsahem zrušení původního rozhodnutí i důvody, které ke zrušení vedly.** Rozhodnutí krajského soudu sp. zn. 8 Tdo 338/2008 z 16. 9. 2008 bylo ve vztahu k obv. P. zrušeno a věc vrácena k novému projednání tomuto soudu pouze z podnětu dovolání obv. G. a aplikace zásady beneficium cohaesionis, jelikož obv. P. dovolání nepodal. Obv. G. podal dovolání opírající se pouze o hmotněprávní důvody a pouze z hlediska těchto důvodů Nejvyšší soud v předchozím dovolacím řízení věc přezkoumával. Protože dospěl k závěru, že část těchto důvodů svědčí i obv. P., zrušil v rozsahu těchto důvodů napadené rozhodnutí i ve vztahu k obv. P..

To znamená, že obv. P. **je sice oprávněn podat dovolání, ale toto oprávnění je limitováno mezemi aplikace benefice**, tzn. v tomto případě především z hmotněprávních důvodů (§ 265b odst. 1 písm. g) tr. řádu), a to ve vztahu k výrokům (skutkům) dotčeným zrušujícím rozhodnutím dovolacího soudu v důsledku aplikace benefice **a z procesních důvodů pouze**

za situace, že k procesním vadám, které by naplňovaly některý z taxativně vymezených dovolacích důvodů, by došlo až v řízení po zrušení původního rozhodnutí dovolacím soudem. Pokud tedy v původním dovolání obv. G. byly namítány pouze hmotněprávní vady, obv. P. již v tomto stádiu řízení není oprávněn napadat rozhodnutí dovoláním opírajícím se o údajné procesní vady, které však nemají své kořeny v řízení po zrušení původního rozhodnutí dovolacím soudem. Dovolatelova výhrada o nadměrné délce řízení nepochybně stojí mimo tyto meze, a proto je vyloučeno, aby ji v tomto stádiu řízení Nejvyšší soud meritorně projednal (srov. přiměřeně R. č. 29/2004 Sb. rozh. tr.) Vzhledem k tomu Nejvyšší soud dovolání obv. P. posoudil jako nepřipustné a odmítl ho podle ust. § 265i odst. 1 písm. a) tr. řádu.

Dotčené předpisy: § 261 tr. ř., § 265k odst. 2 tr. ř., § 265a tr. ř.

Heslo: Možnosti rozhodnutí o dovolání jen do výroku o náhradě škody (§ 265m tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. února 2013, sp. zn. 8 Tdo 48/2013, uveřejněné pod číslem 78/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Dovolání podané nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněného toliko proti výroku o náhradě škody, jímž byl poškozený s nárokem na náhradu škody odkázán podle § 229 odst. 1 tr. ř. na řízení ve věcech občanskoprávních, s návrhem, aby Nejvyšší soud zrušil napadené rozhodnutí vztahující se k výroku o náhradě škody a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal odvolacímu soudu, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl, je dovoláním nerespektujícím postup podle § 265m odst. 2 tr. ř., podle něhož zruší-li Nejvyšší soud rozsudek toliko ve výroku o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení, užije přiměřeně § 265 tr. ř. Dovolací soud tak po zrušení napadeného rozsudku toliko ve výroku o náhradě škody buď sám rozhodne, nebo odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem.

Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud nemůže po zrušení rozsudku pouze ve výroku o náhradě škody podle § 265 tr. ř. věc přikázat soudu nižšího stupně k novému projednání a rozhodnutí o náhradě škody, mohl by ve věci sám rozhodnout ve veřejném zasedání. Tak ovšem může postupovat jen tehdy, pokud by nebylo třeba provádět

dokazování, které podle § 265r odst. 7 tr. ř. ve veřejném zasedání Nejvyšší soud zpravidla neprovádí; může tak učinit jen výjimečně, aby mohl o dovolání rozhodnout. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Všechny tyto skutečnosti svědčí pro závěr, že **bez doplnění dokazování není možné spolehlivě o požadavku nejvyššího státního zástupce uvedeném v dovolání v rámci dovolacího řízení rozhodnout**, a to i se zřetelem na procesní možnosti dovolacího řízení. Pokud totiž Nejvyšší soud rozhoduje o dovolání podaném pouze proti výroku o náhradě škody, na jehož základě by podle § 265m odst. 2 tr. ř. přicházelo v úvahu zrušení napadeného rozsudku toliko v tomto výroku, postupuje Nejvyšší soud přiměřeně podle § 265 tr. ř., podle kterého, **nerozhodne-li sám, odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem. [...]** Je tedy patrné, že **potřeba objasnit a prošetřit zmíněné skutečnosti by výrazně protáhla trestní řízení nejenom v současné době, ale i v řízení před soudem prvního stupně. Takový požadavek by byl nepochybně v rozporu se zásadami trestního řízení zdůrazňujícími zejména jeho rychlost (§ 2 odst. 4 tr. ř.).** Navíc je potřebné zmínit i to, že v daném případě by potřeba zavázat obviněného k náhradě škody ve smyslu § 228 odst. 1 tr. ř. byla s ohledem na vydaný rozhodčí nález zcela nadbytečná, neboť, jak je patrné z výpovědi svědka T. Z., společnost WPP již část svého dluhu na jeho základě uhradila, takže je zřejmé, že se může na podkladě tohoto obchodně právního titulu svých nároků vzniklých v důsledku trestného jednání obviněného reálně domoci i později.

Dotčené předpisy: § 2 odst. 4 tr. ř., § 265 tr. ř., § 265m odst. 2 tr. ř.

Heslo: Nepřípustnost dovolání (§ 265p odst. 2 písm. b/ tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2013, sp. zn. 11 Tdo 712/2013, uveřejněné pod číslem 20/2014 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Jestliže Nejvyšší soud v řízení o dovolání podaném nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněného z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. proti rozhodnutí, jímž soud zastavil trestní stíhání na základě aplikace aboličního ustanovení

amnestie prezidenta republiky, po přezkoumání shledá, že na čin se vztahuje rozhodnutí prezidenta republiky, kterým nařídil, aby se nepokračovalo v trestním stíhání, pak takové dovolání s ohledem na ustanovení § 265p odst. 2 písm. b) tr. ř. jako nepřipustné odmítne podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

[...] je nutno poukázat na konstantní judikaturu, ve které je zcela zřetelně vyjádřen právní názor, podle něhož v případě odsuzujícího rozsudku končí trestní stíhání obviněného až právní mocí výroku o vině a trestu, resp. výroku o upuštění od potrestání. Zrušením odsuzujícího pravomocného rozsudku, i když jen ve výroku o trestu v řízení o mimořádných opravných prostředcích (např. v řízení o dovolání), vzniká ve věci právní stav neskončeného trestního stíhání. Odsuzující výrok o vině (popřípadě i výrok o náhradě škody), který nebyl dotčen rozhodnutím o mimořádném opravném prostředku, a tedy je i nadále v právní moci, není překážkou pro následné zastavení trestního stíhání pro některý z důvodů jeho nepřipustnosti podle § 11 odst. 1 tr. ř., např. z důvodu milosti nebo **amnestie prezidenta republiky**, promlčení, úmrtí obviněného nebo jeho prohlášení za mrtvého.

Dotčené předpisy: § 256p odst. 2 písm. b) tr. ř., § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř., § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř., § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř.

Uvedeno také: Amnestie (§ 368 tr. ř.)

**Obnova řízení
(§ 277 až § 289 tr. ř.)**

Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Okruh rozhodnutí, proti nimž je přípustná obnova řízení (§ 277 tr. ř.)

- *Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 30. ledna 2013, sp. zn. Tpjn 302/2012, uveřejněné pod číslem 22/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Výčet rozhodnutí uvedených v ustanovení § 277 tr. ř. je taxativní, proto jejich okruh ani s použitím analogie legis in bonam partem za žádných podmínek nelze rozšiřovat.

II. Ustanovení čl. 4 odst. 2 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod sice stanoví něco jiného než trestní řád, ovšem zpětný odkaz v čl. 53 této Úmluvy na vnitrostátní trestní právo procesní znamená, že platí právní věta č. I. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

K tomu je třeba dodat, že v kontextu obou rozhodnutí senátů Nejvyššího soudu je **klíčovým pojmem pojem „(nové) skutečnosti či důkazy soudu dříve neznámé“**. Již ze samotné dikce § 278 odst. 1 věty první tr. ř. může jít pouze o skutečnosti, které v době původního řízení a rozhodování objektivně nastaly a existovaly, avšak rozhodujícímu soudu byly tehdy (tj. *ex tunc*) subjektivně neznámé. Literatura vyjadřuje tuto podstatu a logiku obnovy např. takto: „Nové skutečnosti nebo důkazy se musí týkat skutkových okolností, a to takových, které nastaly již před původním rozhodnutím, proto mohly ovlivnit jeho podobu. Nové je na nich jenom to, že vyšly najevo až dodatečně po právní moci původního rozhodnutí, proto o nich příslušný orgán činný v trestním řízení v době rozhodování nevěděl. V rámci obnovy řízení však nelze přihlížet ke skutkovým změnám nastalým až po právní moci rozhodnutí (napadaného návrhem na obnovu).“ *Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T.* a kol. Trestní právo procesní. 5. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 655. Shodně i konstantní judikatura: R 10/1976, R 72/1980, zejm. pak SR 118/2001, TR NS 5/2004 - T 687. Viz též *Kmec, J., Kosař, D., Kratochvíl, J., Bobek, M.* Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1425. Jak již bylo uvedeno, podle rozhodnutí ve věci sp. zn. 4 Tz 18/2007 se jednalo o situaci, kdy šlo o rozhodnutí o nařízení podmíněně odloženého výkonu trestu odnětí svobody, přičemž důvodem pro takový postup byla skutečnost, že se obviněný ve zkušební době dopustil trestného činu, prokázaná pravomocným trestním příkazem, který musel být respektován. **Teprve až po právní moci rozhodnutí o nařízení výkonu podmíněného trestu došlo ke zproštění obžaloby obviněného pro skutek považovaný za trestný čin údajně spáchaný ve zkušební době. Za těchto okolností by tedy sice šlo o situaci, kdy „vyšly najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé“, ale vzhledem k nimž by původně uložený podmíněný trest nebyl a nemohl být ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti původního trestného činu nebo k poměrům pachatele**

nebo takto uložený trest by nebyl ve zřejmém rozporu s účelem trestu ve smyslu § 278 odst. 1 věta první tr. ř.

Jinak řečeno, skutek, pro který byl obviněný ve zkušební době původního podmíněného odsouzení nejprve trestním příkazem pravomocně odsouzen a posléze pak pravomocně zproštěn, objektivně existoval již v době rozhodování o nařízení výkonu podmíněně odloženého trestu, akorát že tehdy rozhodující soud ve vykonávacím řízení o něm nevěděl, a ani nemohl, to pro jeho vázanost zmíněným pravomocným trestním příkazem. Tento skutek se poté stal mimo vykonávací řízení najevo vyšlou novou skutečností, přičemž důkaz o tom, že již tehdy mělo dojít ke zproštění obžaloby, tzn. k vydání zprošťujícího rozsudku, je pak novým důkazem ve smyslu § 278 odst. 1 tr. ř., i když sám tento rozsudek v době rozhodování podle § 330 odst. 1 tr. ř. ještě neexistoval. Nicméně právě popsaná nova nejsou takové povahy, aby opravňovala soud k přímé aplikaci obnovy řízení za daných procesních podmínek.

Dotčené předpisy: § 277 tr. ř., § 278 odst. 1 tr. ř.

Heslo: Podmínky obnovy řízení (§ 278 tr. ř.)

- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 23. března 2009, sp. zn. I. ÚS 3031/08, publikované pod číslem 7/52 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 803.

Právní věta:

Ústavní soud uvádí, že dle platné právní úpravy Československého i Českého státu byl přípustný přezkum pravomocného rozsudku bývalého Mimořádného lidového soudu v Mostě ze dne 30. prosince 1948 sp. zn. Ls 299/48 v řízení o obnově podle § 278 odst. 1 tr. řádu.

Podle § 278 odst. 1 tr. řádu platí, že obnovu řízení povolí soud, pokud předchozí řízení skončilo pravomocným rozsudkem nebo trestním příkazem, vyjdou-li najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečností a důkazy známými už dříve odůvodnit jiné rozhodnutí o vině nebo o přiznaném nároku poškozeného na náhradu škody, anebo vzhledem k nimž by původně uložený trest byl ve zřejmém nepoměru ke stupni nebezpečnosti činu pro

společnost nebo k poměrům pachatele nebo uložený druh trestu by byl ve zřejmém rozporu s účelem trestu. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud současně uvádí, že dle platné právní úpravy Československého i Českého státu i dle ustálené judikatury nelze v řízení o stížnosti pro porušení zákona přezkoumávat rozhodnutí vydaná Národním soudem zřízeným dekretem prezidenta republiky č. 17/1945 Sb., o Národním soudu, ve znění pozdějších předpisů, jakož i rozhodnutí mimořádných lidových soudů zřízených dekretem prezidenta republiky č. 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech, ve znění pozdějších předpisů (srov. rozhodnutí R 62/1994). Tento ustálený výklad nebyl "překonán ani ve věci J. A. B.", jak mylně uvádí stěžovatel. Právě v řízení o stížnosti pro porušení zákona podané ve prospěch J. A. B. byl vysloven nedostatek pravomoci Nejvyššího soudu k přezkoumávání rozhodnutí mimořádných soudů ustavených na základě citovaných dekretů prezidenta republiky. **Současně se však připouští přezkum těchto rozhodnutí buď na základě zvláštního zákona anebo v řízení o návrhu na obnovu.** V případě J. A. B. došlo ke zrušení rozsudku Národního soudu v Praze sp. zn. TNs 12/47 ze dne 2. května 1947 na základě návrhu státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Praze usnesením Městského soudu v Praze sp. zn. Nt 214/2007 ze dne 25. června 2007. **Ve světle této judikatury je přípustný i přezkum pravomocného rozsudku bývalého Mimořádného lidového soudu v Mostě ze dne 30. prosince 1948 sp. zn. Ls 299/48 v řízení o obnově podle § 278 odst. 1 tr. řádu.**

Dotčené předpisy: § 268 odst. 1, § 278 odst. 1 tr. ř.

- Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 24. března 2009, sp. zn. I. ÚS 982/08, publikované pod číslem 8/52 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 809.

Právní věta:

Vzhledem k tomu, že usnesením okresního soudu bylo původní odsuzující rozhodnutí Vojenského obvodového soudu v Prešově zrušeno a zároveň byla povolena obnova původního trestního řízení, a to dne 4. 4. 2003, tedy ještě před přijetím nálezu Ústavního

soudu sp. zn. IV. ÚS 792/02 ze dne 1. 3. 2004 (N 31/32 SbNU 281), mohl stěžovatel legitimně očekávat, že bude pokračováno v původním, tj. obnoveném řízení, s důsledkem, že vedle ukončení trestního řízení bude deklarována stěžovatelova účast na soudní rehabilitaci. Jinak řečeno, stěžovatel mohl právem očekávat, že bude rozhodnutí totalitní moci zrušeno, trestní stíhání zastaveno a následně mu bude vydáno osvědčení o rehabilitaci, čímž by měl otevřenu cestu k účasti na odškodnění podle zákona č. 261/2001 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky účastníkům národního boje za osvobození, politickým vězňům a osobám z rasových nebo náboženských důvodů soustředěných do vojenských pracovních táborů a o změně zákona č. 39/2000 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky příslušníkům československých zahraničních armád a spojeneckých armád v letech 1939 až 1945.

Důvodnost legitimního očekávání stěžovatele nemůže narušit ani akademický výrok rozhodnutí Nejvyššího soudu. To proto, že k povaze stížnosti pro porušení zákona podávané v neprospěch odsouzených se Ústavní soud vyslovil již nálezem sp. zn. Pl. ÚS 15/01 ze dne 31. 10. 2001 (N 164/24 SbNU 201; 424/2001 Sb.). (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

V přezkoumávaném případě musel Ústavní soud zohlednit existenci nálezu sp. zn. IV. ÚS 792/02 ze dne 1. 3. 2004 (N 31/32 SbNU 281), v němž byla řešena otázka, zda v důsledku judikatury Ústavního soudu změněná interpretace zákonných ustanovení vztahujících se k odepření nástupu vojenské služby s odkazem na svobodu náboženského vyznání, tedy změna výkladu trestněprávní normy, je "skutečností" soudu dříve neznámou ve smyslu 278 odst. 1 tr. ř. a zda odůvodňuje povolení obnovy řízení. **Ústavní soud v citovaném rozhodnutí vyjádřil právní názor, podle kterého obnova řízení řeší výhradně vady ve skutkových zjištěních, a proto nelze "novou skutečnost spatřovat ve vadě v právním posouzení věci dovozané z jiného (pozdějšího) výkladu právní normy."** Ústavní soud dále uvedl, že žádný z předcházejících nálezů Ústavního soudu nevyslovil, že "by návrh na obnovu řízení měl být procesním prostředkem k odstranění trestních rozhodnutí minulé doby, která z pohledu dnešního nazírání na základní práva a svobody těžko mohou obstát.". Odlišný (pozdější) výklad práva, podmíněný právním názorem vysloveným v nálezu Ústavního soudu ve věci odpírání nástupu vojenské služby motivovaného svědomím a náboženským přesvědčením, není okolností, která by odůvodňovala povolení obnovy řízení. [...] Jakkoliv by se mohlo zdát, že právní názor vyslovený ve výše citovaném nálezu čtvrtého senátu Ústavního soudu prima facie brání tomu, aby byl stěžovatel v dokončení o obnoveného řízení

úspěšný, je přesto, z důvodů uvedených shora a při komplexním posouzení celé věci, **nutno konstatovat, že postupem Okresního soudu v Opavě došlo k porušení legitimního očekávání stěžovatele ve vztahu k dokončení obnoveného řízení jako předpokladu k uplatnění majetkových nároků.** Vzhledem k tomu, že usnesením okresního soudu bylo původní odsuzující rozhodnutí Vojenského obvodového soudu v Prešově zrušeno a zároveň byla povolena obnova původního trestního řízení, a to dne 4. 4. 2003, tedy ještě před přijetím nálezu Ústavního soudu IV. ÚS 792/02, mohl stěžovatel legitimně očekávat, že bude pokračováno v původním, tj. obnoveném řízení, s důsledkem, že vedle ukončení trestního řízení bude deklarována stěžovatelova účast na soudní rehabilitaci.

Dotčené předpisy: § 278 odst. 1 tr. ř.

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. července 2009, sp. zn. II. ÚS 2445/08, publikovaný pod číslem N 174/54 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 193.

Právní věta:

Pro posuzování návrhu na povolení obnovy řízení jsou relevantní takové skutečnosti nebo důkazní prostředky, kterými jsou zpochybňovány usvědčující důkazy provedené v původním řízení. Znalecký posudek obsahující nové skutečnosti, které vedou k jinému skutkovému závěru, je třeba považovat za vhodný důkazní prostředek.

Obecné soudy tím, že zamítly návrh stěžovatele na povolení obnovy řízení, aniž by se řádně vypořádaly s novými skutečnostmi (důkazy) ve prospěch stěžovatele, které vyšly najevo a mohly mít vliv na původní rozhodnutí v trestní věci stěžovatele, porušily stěžovatelovo ústavně zaručené právo na spravedlivý proces zakotvené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Důkazy a skutečnosti opodstatňující obnovu řízení musí být - ve smyslu § 278 odst. 1 tr. řádu - "nové", tj. dříve nebyly soudu známy nebo nebyly dostupné (proveditelné), ačkoli objektivně existovaly; důvod obnovy řízení je dán i tehdy, jestliže obviněný v původním řízení navrhl určitý důkaz, ten však nemohl být z důvodu objektivních překážek proveden.

Stěžovatel považuje za nový důkaz posudek znalce, který má vyvrátit závěry soudu učiněné na základě výpovědi očitých svědků a poškozeného. **Zpracování znaleckého posudku z oboru silniční dopravy navrhol stěžovatel již v původním řízení. Soud prvního stupně jej považoval za nadbytečný právě s ohledem na výpovědi svědků a totéž konstatoval i soud odvolací.** Oba soudy tedy vycházely při posuzování viny stěžovatele z důkazů, které byly provedeny, zejména, jak již bylo několikrát zmíněno, z výpovědi svědků, o jejichž věrohodnosti neměly žádné pochybnosti.

K názoru stěžovatele, že soud v případě pochybností o objektivitě znalce měl nechat vyhotovit revizní znalecký posudek, Ústavní soud odkazuje na náleznost sp. zn. I. ÚS 2517/08 ze dne 24. 2. 2009 (N 34/52 SbNU 343), v němž konstatoval, že "soud pominul skutečnost, že jeho povinností bylo v řízení o povolení obnovy zkoumat nový důkaz toliko z pohledu jeho možné či potenciální, nikoli zcela mimo jakoukoli rozumnou pochybnost prokázané, schopnosti vychýlit roviny ve prospěch pochybností o tom, zda je pachatelem skutku stěžovatel, tj. odsouzený (viz body 39, 40), a to za plného respektování zásady in dubio pro reo, která se samozřejmě musí uplatňovat i v řízení o povolení obnovy řízení, neboť stále jde o řízení trestní se všemi jeho potenciálními následky, v němž je proto třeba šetřit všechna základní práva stěžovatele, jakož i ústavní principy ovládající trestní řízení (bod 39). Ústavní soud nemůže přehlédnout Ústavě odporující vybočení soudu rozhodujícího o obnově řízení z procesního rámce vyhrazeného řízení o povolení obnovy řízení. Nemůže přehlédnout, že soud aktivisticky a v rozporu s příkazem plynoucím z ustanovení § 278 odst. 1 tr. řádu (viz slova "by mohly") svévolně, tj. mimo zákonný rámec vymezující předmětné řízení, nechal, nestranně nahlíženo, bezdůvodně, tj. nad rámec přípustného výkladu ustanovení § 282 odst. 1 tr. řádu (viz bod 39) vypracovat revizní znalecký posudek". Jinými slovy, je-li zde nový důkaz, který může mít vliv na původní rozhodnutí (stačí pouhá rovina pravděpodobnosti), není zde zmocnění pro soud, který o návrhu na povolení obnovy řízení rozhoduje, provádět dokazování k potvrzení či vyvrácení této pravděpodobnosti. Takové dokazování může provádět pouze soud rozhodující o vině a trestu v obnoveném řízení.

Dotčené předpisy: § 2 odst. 6 tr. ř., § 134 odst. 2 tr. ř., § 278 odst. 1 tr. ř., § 282 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS)

Heslo: Zamítnutí povolení obnovy (§ 283 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. prosince 2011, sp. zn. III. ÚS 1231/11, publikovaný pod číslem N 207/63 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 413, shodně i nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. října 2012, sp. zn. III. ÚS 2310/09, publikovaný pod číslem N 177/67 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 157.

Právní věta:

Ve smyslu závěrů nálezů Ústavního soudu vyslovených ve věcech sp. zn. III. ÚS 303/04 ze dne 10. 3. 2005 (N 52/36 SbNU 555) a sp. zn. III. ÚS 457/05 ze dne 5. 1. 2006 (N 4/40 SbNU 39) platí, že usnesení, jímž byl zamítnut návrh odsouzeného na povolení obnovy trestního řízení, je mu třeba oznámit nikoli jen vyhlášením, nýbrž též doručením opisu usnesení, a až od okamžiku tohoto doručení počíná odsouzenému lhůta k podání stížnosti.

Zamítnutím stížnosti v důsledku chybného posouzení počátku lhůty (v neprospěch procesně oprávněné strany) porušil stížnostní soud sice normy podústavního práva, avšak v důsledku toho byl stěžovatel zbaven opravné instance, resp. práva na věcné projednání svého opravného prostředku, a tím mu byla odňata možnost reálně a efektivně ve své věci jednat před soudem ve smyslu ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod; ústavněprávní roviny bylo tak dosaženo, a důvod ke kasačnímu zásahu Ústavního soudu je dán. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

V nálezu sp. zn. III. ÚS 303/04 (viz výše) Ústavní soud vyložil, že ustanovení § 137 odst. 1 tr. řádu zakládá právní účinky oznámení usnesení buď vyhlášením, anebo doručením; není-li účelem a smyslem doručování toliko naplnění jeho informační funkce, povinnost doručovat dle ustanovení § 137 odst. 4 tr. řádu ve spojení s ustanoveními § 143 odst. 1 a § 140 odst. 1 písm. b), aa) tr. řádu vylučuje právní účinky oznámení usnesení vyhlášením (argumentum reductionis ad absurdum). Ve vztahu k teleologickému výkladu pak Ústavní soud připomněl, že jednotlivá ustanovení jednoduchého práva jsou orgány veřejné moci povinny interpretovat a aplikovat v první řadě vždy z pohledu účelu a smyslu ochrany ústavně garantovaných základních práv a svobod, tj. v daném případě ve prospěch procesně oprávněného.

Na těchto závěrech setrval Ústavní soud i v nálezu sp. zn. III. ÚS 457/05 (viz výše), v němž zdůraznil, že pokud je stěžovateli nutno ve smyslu ustanovení § 137 odst. 4 tr. řádu doručit opis usnesení příslušného okresního soudu, pak jen jeho přítomnost při vyhlášení citovaného usnesení nezaložila účinky oznámení, které mohlo nastat až doručením opisu usnesení. **Ústavní soud dodal, že opačný závěr by nutil oprávněnou osobu podat stížnost proti usnesení, aniž by se mohla seznámit s jeho písemným vyhotovením, a povinnost doručit opis usnesení by se pak jevila jako samoučelná.** Bez ohledu na skutečnost, že při vyhlášení usnesení se vedle výroku sděluje i podstatná část odůvodnění (ustanovení § 128 odst. 2 tr. řádu ve spojení s ustanovením § 138 tr. řádu), je obeznámenost s písemným odůvodněním usnesení pro kvalifikované podání stížnosti klíčová. **Usnesení o opravném prostředku ve smyslu § 137 odst. 4 tr. ř. se přitom svým významem blíží rozsudku, a právě proto byla stanovena povinnost jeho opis oprávněným osobám písemně doručit;** pokud by se lhůta k podání stížnosti neodvívjela od doručení opisu usnesení, ztratilo by toto ustanovení svůj racionální smysl. [...] Z vyžádaného spisu se podává, že usnesení okresního soudu, jímž byl zamítnut návrh na povolení obnovy řízení, bylo stěžovateli obhájci doručeno (prostřednictvím datové schránky) dne 8. 2. 2011 a stěžovateli dne 10. 2. 2011. Odmítl-li tedy stížností soud pro opožděnost stížnost podanou obhájcem (prostřednictvím datové schránky) dne 9. 2. 2011 (nikoliv dne 9. 12. 2010, jak nepřesně uvádí krajský soud - viz č. I. 153 spisu), postupoval ve zjevné kolizi se závěry vyslovenými v označených (a citovaných) nálezech Ústavního soudu; jinak řečeno, podal-li obhájce stěžovatele stížnost proti usnesení okresního soudu dne 9. 2. 2011, pak není namístě závěr, že nebyla podána včas.

Dotčené předpisy: §137 odst. 1, 4 tr. ř., § 140 odst. 1 písm. b) tr. ř., § 143 odst. 1 tr. ř., § 278 odst. 1 tr. ř., § 283 tr. ř.

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS)

Heslo: Řízení o návrhu na povolení obnovy (§ 286 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. června 2010, sp. zn. III. ÚS 608/10, publikovaný pod číslem N 173/58 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 513.

Právní věta:

Z principů kontradiktornosti a rovnosti stran je třeba vycházet i při hledání ústavně konformního výkladu ustanovení upravujícího řízení o návrhu na povolení obnovy (§ 286 odst. 1 a 2 tr. řádu) a jeho vztahu k obecné úpravě týkající se stížnosti dle § 141 a násl. tr. řádu a neveřejného zasedání soudu dle § 240 tr. řádu. Je třeba vycházet ze specifické povahy obnovy řízení, jež na rozdíl od dovolání nebo stížnosti pro porušení zákona slouží jako mimořádný opravný prostředek k odstranění nedostatků skutkového rázu. Na rozdíl od ostatních mimořádných opravných prostředků je řízení o obnově ze své podstaty decentralizováno a zpravidla se v něm neuplatní devolutivní účinek (srov. § 281 odst. 1 a 2 tr. řádu). Rozhodnutí o povolení obnovy řízení je navíc jediným ze všech rozhodnutí o řádných i mimořádných opravných prostředcích, proti kterému zákon připouští řádný opravný prostředek (stížnost dle § 286 odst. 3 tr. řádu). Byť se v obnovovacím řízení nejedná o meritum trestního řízení (o vině a trestu), toto řízení je svým charakterem v řadě ohledů analogické fázi trestního řízení probíhající před soudy ve věci samé.

Dokazování prováděné v obnovovacím řízení s cílem zjistit, zda tu jsou navrhovatelem tvrzené nové důkazy nebo skutečnosti ve smyslu § 278 odst. 1 tr. řádu, se nemůže vymykat zásadě volného hodnocení důkazů dle § 2 odst. 6 tr. řádu ani zásadám ústnosti a bezprostřednosti dle § 2 odst. 11 a 12 tr. řádu. Důkazní řízení musí mít kontradiktorní charakter, který v neveřejném zasedání zajištěn být nemůže. S ohledem na tento charakter řízení o obnově má Ústavní soud za to, že rozhodování soudu druhého stupně o stížnosti dle § 286 odst. 3 tr. řádu je třeba přiměřeným způsobem podrobit zásadám ovládajícím řízení odvolací, pokud jde o provádění a hodnocení důkazů odvolacím soudem a jeho vlastní rozhodnutí o meritum věci (srov. § 259 odst. 3, § 263 odst. 7 tr. řádu).

Rozhoduje-li soud druhého stupně o stížnosti směřující proti rozhodnutí nalézacího soudu, jímž byla povolena obnova, může ve smyslu § 149 odst. 1 písm. a) tr. řádu napadené rozhodnutí zrušit a sám návrh na povolení obnovy zamítnout dle § 283 písm. d) tr. řádu (tzn. pro nedůvodnost na základě skutkových úvah) jen způsobem uvedeným v § 286 odst. 1 tr. řádu, tedy ve veřejném zasedání. Opačný výklad by byl v závažném rozporu s požadavkem kontradiktornosti procesu a dokazování (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud má tudíž za to, že i ve věci stěžovatele je třeba přiměřeně aplikovat závěry ohledně práva na přítomnost u jednání a práva vyjádřit se k prováděným důkazům,

k nimž Ústavní soud dospěl ve svých nálezech týkajících se obviněných v trestním řízení, včetně řízení před odvolacím soudem [viz např. nález sp. zn. I. ÚS 2971/09 ze dne 17. 2. 2010 (N 28/56 SbNU 315)], v nálezech týkajících se rozhodování obecných soudů o výkonu podmíněně uloženého trestu odnětí svobody [sp. zn. I. ÚS 574/05 ze dne 30. 5. 2006 (N 109/41 SbNU 357), II. ÚS 222/07 ze dne 26. 4. 2007 (N 72/45 SbNU 143), I. ÚS 1756/08 ze dne 24. 11. 2008 (N 200/51 SbNU 439), I. ÚS 2669/09 ze dne 25. 11. 2009 (N 246/55 SbNU 367)], případně v nálezech ohledně práva na přítomnost u jednání v civilním řízení [např. sp. zn. I. ÚS 1537/09 (viz výše), IV. ÚS 973/09 ze dne 7. 10. 2009 (N 212/55 SbNU 3)]. **Ve věci stěžovatele nelze ponechat zcela stranou ani problematiku tzv. překvapivosti rozhodnutí odvolacího soudu** [např. nálezy sp. zn. III. ÚS 765/02 ze dne 15. 5. 2003 (N 65/30 SbNU 141), I. ÚS 777/07 ze dne 31. 7. 2008 (N 134/50 SbNU 181)] ani otázky důkazního řízení a hodnocení důkazů odvolacím soudem [tzn. judikaturu k § 259a odst. 3 a § 263 odst. 6 a 7 tr. řádu - nálezy sp. zn. IV. ÚS 544/98 ze dne 4. 8. 1999 (N 109/15 SbNU 75), III. ÚS 93/99 ze dne 27. 5. 1999 (N 80/14 SbNU 161), II. ÚS 455/05 ze dne 24. 4. 2008 (N 74/49 SbNU 119) a další].

Především však chce Ústavní soud odkázat na ta vlastní rozhodnutí a rozhodnutí ESLP, v nichž byl zdůrazněn požadavek tzv. kontradiktornosti a rovnosti účastníků jako klíčových atributů spravedlivého řízení před soudem [viz nálezy sp. zn. I. ÚS 32/95 ze dne 21. 5. 1996 (N 40/5 SbNU 331), Pl. ÚS 15/01 ze dne 31. 10. 2001 (N 164/24 SbNU 201; 424/2001 Sb.), Pl. ÚS 1/07 ze dne 2. 7. 2008 (N 122/50 SbNU 57), IV. ÚS 343/04 ze dne 14. 3. 2005 (N 55/36 SbNU 581), I. ÚS 2569/07 ze dne 23. 10. 2008 (N 181/51 SbNU 235), IV. ÚS 2785/07 ze dne 15. 1. 2009 (N 10/52 SbNU 103), I. ÚS 988/08 ze dne 5. 8. 2009 (N 177/54 SbNU 225), IV. ÚS 941/09 ze dne 6. 4. 2010 (N 72/57 SbNU 3), I. ÚS 2669/09 (viz výše), I. ÚS 2971/09 (viz výše), dále viz např. rozsudky ESLP ve věci Feldbrugge proti Nizozemí z 29. 5. 1986, Brandstetter proti Rakousku z 28. 8. 1991, Kremzow proti Rakousku z 21. 9. 1993, Mantovanelli proti Francii z 18. 3. 1997, Cooke proti Rakousku z 8. 2. 2000, Kaya proti Rakousku z 8. 6. 2006]. [...] V projednávané věci je nutné zejména zdůraznit, že kontradiktornost se v soudním procesu nevztahuje jen na dokazování [např. ve smyslu článku 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy], ale zahrnuje i právo seznámit se s argumenty předloženými druhou stranou a vyjádřit se k nim. Dle Evropského soudu pro lidská práva nemůže být soudní rozhodnutí založeno na ničem, co nebylo předmětem diskuse stran, resp. co jim nebylo předloženo k diskusi (rozsudek Mantovanelli proti Francii z 18. 3. 1997, Rowe a Davis proti Spojenému království ze dne 16. 2. 2000, srov. např. nález Ústavního soudu ve věci sp. zn. I. ÚS 2971/09 - viz výše, bod 21). **Tato diskuse nemusí mít vždy nutně ráz**

ústního slyšení (např. v opravných řízeních, v nichž kasační soud rozhoduje výhradně o právních otázkách), zpravidla je však veřejné projednání věci za přítomnosti stran zároveň nejlepším předpokladem kontradiktornosti [srov. Repík, citované dílo, str. 151, dále viz rozsudky Ekbatani proti Švédsku z 26. 5. 1988, Helmers proti Švédsku z 29. 10. 1991, Belziuk proti Polsku z 25. 3. 1998, Cooke proti Rakousku z 8. 2. 2000, srov. rozhodnutí Ústavního soudu ve věci sp. zn. I. ÚS 176/04 ze dne 11. 5. 2004 (U 31/33 SbNU 515), II. ÚS 648/05 (viz výše), I. ÚS 573/02 ze dne 23. 3. 2004 (N 41/32 SbNU 397) a další].

Dotčené předpisy: § 2 odst. 6 tr. ř., § 240 tr.ř, § 278 tr. ř., § 286 odst. 1 tr. ř., § 281 tr. ř.

**Zvláštní způsoby řízení
(§ 290 až § 314s tr. ř.)**

II. Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.)

- *Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 24. února 2011, sp. zn. Tpjn 303/2010, uveřejněné pod číslem 28/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Změna věcné příslušnosti soudu po podání obžaloby nemá vliv na další existenci a význam mezinárodních či evropských zatýkacích rozkazů vydaných soudem v přípravném řízení (takové zatýkací rozkazy se neruší, ani nepozbývají platnosti ze zákona), takže nepřipadá v úvahu je nahrazovat novými, vydanými soudem příslušným ve věci po podání obžaloby. Po podání obžaloby je dále příslušný k provádění případných dalších úkonů souvisejících se zatýkacím rozkazem ten soud, který v době úkonů provádí řízení. Tomuto soudu je třeba dodat obviněného, jehož cizí stát na základě takového zatýkacího rozkazu vydal (§ 387 odst. 1 tr. ř., § 405 odst. 6 tr. ř.).

II. Vydání pravomocného odsuzujícího rozsudku v řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.) při trvajícím pobytu osoby, která má být vydána nebo předána, v cizině, je důvodem [§ 384 odst. 5 písm. a), odst. 6 tr. ř. a § 405 odst. 6 tr. ř.] pro zrušení mezinárodního nebo evropského zatýkacího rozkazu vydaného pro účely trestního

stíhání a vydání nového mezinárodního nebo evropského zatýkacího rozkazu k vyžádání odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody. Soudem příslušným k těmto úkonům je soud, který rozhodl v prvním stupni.

III. Na chyby v mezinárodním nebo evropském zatýkacím rozkazu, které vyjdou dodatečně najevo, nebo na změny vyplývající z postupu při objasňování činu (např. v popisu skutku), musí soud, který zatýkací rozkaz vydal, popř. soud rozhodující o obžalobě, náležitým způsobem reagovat jen v případě, že mají rozhodující význam pro vydání či předání vyžádané osoby cizím státem, nebo pro dodržení zásady speciality pro vydání či předání vyžádané osoby z ciziny. Soud, který vydal původní zatýkací rozkaz, nebo soud, který vede řízení, vydá v téže věci nový zatýkací rozkaz (s novým datem), kde budou chyby napraveny, aniž by zrušil původní zatýkací rozkaz. Vyžádá-li cizí stát doplňkovou informaci, postačí původní zatýkací rozkaz opatřit dodatkem s uvedením příslušných doplňných nebo opravených informací.

IV. V případě pozbytí platnosti mezinárodního, resp. evropského zatýkacího rozkazu z důvodů uvedených v § 384 odst. 5 písm. b) a c) tr. ř., pozbývá zatýkací rozkaz platnosti ze zákona, a není jej proto třeba rušit samostatným rozhodnutím. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Postupy soudů jsou různé také v případech, kdy osoba není na základě zatýkacího rozkazu vypátrána ani vydána před pravomocným odsouzením a pátrání má pokračovat za účelem vydání k výkonu trestu odnětí svobody. Vyskytují se případy, kdy byly osoby již odsouzeny v řízení proti uprchlému, avšak soudy, které mezinárodní zatýkací rozkazy vydaly, přikročily k jejich zrušení podle § 384 odst. 5 a 6 tr. ř. až z podnětu Ministerstva spravedlnosti, které se přiklání k názoru, že v těchto případech důvody původního vydání mezinárodního zatýkacího rozkazu pro účely trestního stíhání pominuly, a měl by být vydán mezinárodní zatýkací rozkaz nový pro účely vyžádání odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody, neboť náležitosti mezinárodního zatýkacího rozkazu pro účely vyžádání k výkonu trestu jsou v ustanovení § 384 odst. 3 tr. ř. proti mezinárodním zatýkacím rozkazům pro účely trestního stíhání rozšířeny. Nový zatýkací rozkaz by pak vydal soud, který ve věci rozhodoval v prvním stupni.

Shodně s názorem Ministerstva spravedlnosti je třeba konstatovat, že v případech pravomocného odsouzení nevypátráných osob v řízení, které proti uprchlým bylo vedeno, důvody původního vydání mezinárodního zatýkacího rozkazu pro účely trestního stíhání pominuly, takže je třeba tento zatýkací rozkaz podle § 384 odst. 5 písm. a), odst. 6 tr. ř.

vydáním usnesení zrušit. Zároveň je nutno vydat mezinárodní zatýkáací rozkaz nový, a sice pro účely vyžádání odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody. To proto, že náležitosti mezinárodního zatýkáacího rozkazu pro účely vyžádání k výkonu trestu jsou ve smyslu § 384 odst. 3 tr. ř. ve srovnání s mezinárodním zatýkáací rozkazem pro účely trestního stíhání širší. S ohledem na to, co bylo shora řečeno o příslušnosti soudu k provádění úkonů podle § 384 odst. 6 tr. ř., zruší zatýkáací rozkaz pro účely trestního stíhání, jakož i vydá nový mezinárodní zatýkáací rozkaz (tj. pro účely vyžádání odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody) soud, který ve věci rozhodoval v prvním stupni. Nejvyšší soud k tomu dodává, že uvedené názory lze vztáhnout i na evropské zatýkáací rozkazy, neboť podle § 405 odst. 3 tr. ř. evropský zatýkáací rozkaz pro účely vyžádání odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody musí obsahovat i další údaje, než ty, které jsou stanoveny pro evropský zatýkáací rozkaz pro účely trestního stíhání. Srov. také ustanovení § 403 odst. 3 tr. ř.

Dotčené předpisy: § 26, § 302 tr.ř., § 384 odst. 1 tr.ř., § 384 odst. 5 písm. a), b), c) tr.ř., § 384 odst. 6 tr.ř., § 387 odst. 1 tr.ř., § 405 odst. 1, odst. 6 tr.ř.

Uvedeno také: Mezinárodní (evropský) zatýkáací rozkaz (§ 384 tr ř.)

- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 16. června 2011, sp. zn. Tpjn 300/2011, uveřejněné pod číslem 52/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Pravomocný odsuzující rozsudek vytváří zákonnou překážku, pro kterou není možno pachatele pro týž skutek postavit před soud (překážka ne bis in idem), a proto se dnem právní moci odsuzujícího rozsudku podle § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku promlčecí doba stává, což znamená, že od právní moci takového rozsudku promlčecí doba neběží a po jeho případném zrušení pokračuje (srov. § 139 tr. zákoníku).

Dojde-li proto na návrh odsouzeného podle § 306a odst. 2 tr. ř. ke zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku vydaného v řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.), doba od právní moci odsuzujícího rozsudku vydaného v řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.) do vyhlášení rozhodnutí o jeho zrušení postupem podle § 306a odst. 2 tr. ř. se do promlčecí doby nezapočítává, neboť pachatele nebylo možno postavit před soud pro zákonnou překážku podle § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku spočívající v překážce ne bis in idem [srov. § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř.]. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Úvodem je třeba připomenout, že při promlčení trestní odpovědnosti zaniká trestní odpovědnost pachatele trestného činu uplynutím doby stanovené zákonem. Důvody promlčení jsou především hmotněprávní, protože uplynutím času postupně slábne, až docela zaniká potřeba trestněprávní reakce na trestný čin, a to jak z hlediska generální prevence (např. na trestný čin se zapomíná, negativní ovlivnění společenského vědomí mizí a škodlivost činu se snižuje), tak i z hlediska prevence individuální (u pachatele, který nespáchal další trestný čin, který je stejně nebo přísněji trestný, se předpokládá pozitivní změna jeho osoby, která rovněž přestala být nebezpečnou). Zanikla-li uplynutím doby škodlivost činu, resp. nebyla-li včas uplatněna trestní odpovědnost vůči pachateli trestného činu, je důvodný i zánik trestní odpovědnosti za takový čin. K těmto důvodům pak podpůrně přistupují i důvody procesní, které spočívají v obtížích při dokazování spojených s tím, že uplynutím času se oslabuje síla důkazních prostředků (např. svědci zapomínají, stopy zmizí), protože ty pozbývají spolehlivosti, nebo je nelze vůbec opatřit. Další důvod lze spatřovat v tom, aby byly orgány činné v trestním řízení stimulovány k potřebné aktivitě při plnění svého poslání a k urychlení trestního řízení.

Promlčení podle § 34 odst. 1 tr. zákoníku je však nepochybně institutem hmotněprávním, protože jím zaniká trestní odpovědnost jako zvláštní typ právní odpovědnosti pachatele za spáchaný trestný čin, která je založena hmotněprávními předpisy – trestním zákonem ve smyslu § 110 tr. zákoníku, tj. trestním zákoníkem a zákonem o soudnictví ve věcech mládeže. Tomu ostatně odpovídá i nová terminologie, kterou použil trestní zákoník v ustanoveních § 34 a 35 tr. zákoníku, v jejichž smyslu promlčením zaniká trestní odpovědnost, nikoli jen stíhatelnost pachatele (dřívější trestní zákon z roku 1961 obsahoval poněkud zavádějící nadpis ustanovení § 67 a 67a tr. zák. „Promlčení trestního stíhání“, byť i zde šlo o zánik trestnosti činu, nikoli jen o procesní překážku stíhatelnosti). Navíc hmotněprávnímu pojetí promlčení svědčí i skutečnost, že trestní zákoník odstupňovává promlčecí dobu podle zákonné trestní sazby, což vychází nepochybně z myšlenky, že promlčení je odůvodněno zejména zánikem potřeby odplaty činu a že vzhledem k tomu, že pachatel nespáchal v mezidobí trestný čin, na který zákon stanoví trest stejný nebo přísnější, má se za to, že se napravil, takže již mu není třeba ukládat trest.

Hmotněprávní povaha promlčení má zásadní důsledky i z hlediska posuzování povahy a významu jednotlivých ustanovení, které je třeba uplatnit při řešení problematiky promlčení v souvislosti s tím, je-li na návrh odsouzeného podle § 306a odst. 2 tr. ř. zrušen pravomocný

odsuzujícího rozsudek vydaný v řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.). Proto také trestní zákoník stanoví počátek promlčecí doby (§ 34 odst. 2 tr. zákoníku), důvody stavení promlčecí doby (§ 34 odst. 3 tr. zákoníku) a přerušení promlčecí doby (§ 34 odst. 4, 5 tr. zákoníku). Na druhé straně však má promlčení trestní odpovědnosti i důležité procesní důsledky, spočívající v tom, že trestní stíhání pachatele, jehož trestní odpovědnost za určitý trestný čin byla promlčena, nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno podle § 11 odst. 1 písm. b), § 172 odst. 1 písm. d), § 188 odst. 1 písm. c), § 223 odst. 1, § 231 odst. 1, § 257 odst. 1 písm. c), odst. 2 a § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř. V trestním stíhání, které bylo takto zastaveno, se však pokračuje, prohlásí-li obviněný do tří dnů od doby, kdy mu bylo oznámeno usnesení o zastavení trestního stíhání, že trvá na projednání věci; o tom je třeba obviněného poučit (§ 11 odst. 3, § 172 odst. 4 a § 257 odst. 3 tr. ř.). Tato procesní ustanovení však základní hmotněprávní úpravu jen doplňují a upravují související procesní postupy. Z těchto hledisek je třeba chápat i ustanovení § 275 odst. 1 věta druhá, § 289 písm. a) a § 314i písm. a) tr. ř., týkající se mimořádných opravných prostředků, jako ustanovení, která jen hmotněprávní úpravu obsaženou v trestním zákoníku doplňují a zdůrazňují (v podrobnostech viz dále).

Doba od právní moci odsuzujícího rozsudku vydaného v řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.) do vyhlášení rozhodnutí o jeho zrušení postupem podle § 306a odst. 2 tr. ř. se dává ve shora citovaných právních názorech do souvislosti s promlčecí dobou podle § 34 tr. zákoníku, tzn. s promlčením trestní odpovědnosti. Děje se tak vzdor tomu, že překážky, které by měly mít vliv na její běh, se z povahy věci mohou týkat, resp. uplatnit, pouze v době, v jejímž průběhu se předmětná trestní odpovědnost teprve vyvozuje (dokazuje). Pravomocný odsuzující rozsudek ve věci naopak znamená, že tato trestní odpovědnost již vyvozena byla. Přesto je třeba uvažovat po právní moci odsuzujícího rozsudku nejen o promlčení výkonu trestu (§ 94 tr. zákoníku), nýbrž i o promlčení trestní odpovědnosti, neboť může dojít k odstranění této překážky v důsledku rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku v trestním řízení nebo v řízení před Ústavním soudem na základě podané ústavní stížnosti anebo konečně na návrh odsouzeného podle § 306a odst. 2 tr. ř. v řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.).

Podle § 306a odst. 2 tr. ř. v případě, že řízení proti uprchlému skončilo pravomocným odsuzujícím rozsudkem, a poté pominuly důvody, pro které se řízení proti uprchlému vedlo, na návrh odsouzeného podaný do osmi dnů od doručení rozsudku soud prvního stupně takový rozsudek zruší a v rozsahu stanoveném v odstavci 1 se hlavní líčení provede znovu. O právu navrhnout zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku musí být při doručení rozsudku

odsouzený poučen. Přiměřeně soud postupuje, vyžaduje-li to mezinárodní smlouva, již je Česká republika vázána. V novém řízení nemůže dojít ke změně rozhodnutí v neprospěch obviněného (tzv. zákaz reformationis in peius). Dojde-li v takovém případě na návrh odsouzeného podle § 306a odst. 2 tr. ř. ke zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku vydaného v řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.) a věc je znovu projednávána v hlavním líčení, je třeba v dalším řízení, tak jako v jiných trestních stíháních, řešit otázku promlčení trestní odpovědnosti ve smyslu ustanovení § 34 a násl. tr. zákoníku. Z těchto důvodů je třeba se zabývat i tím, zda zákonnou překážkou ve smyslu § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku se rozumí také pravomocný odsuzující rozsudek, včetně takového rozsudku vydaného v řízení proti uprchlému.

Podstatou promlčení trestní odpovědnosti, jak to vyplývá z ustanovení § 34 tr. zákoníku, je skutečnost, že v důsledku uplynutí zákonem stanovené doby od spáchání trestného činu ve smyslu § 34 odst. 2 tr. zákoníku (pokud nedojde k stavení nebo přerušení promlčecí doby) zaniká trestní odpovědnost za spáchaný trestný čin. Do promlčecí doby se podle § 34 odst. 3 tr. zákoníku nezapočítává

- a) doba, po kterou nebylo možno pachatele postavit před soud pro zákonnou překážku,
- b) doba, po kterou bylo trestní stíhání přerušeno,
- c) doba, po kterou oběť trestného činu obchodování s lidmi (§ 168 tr. zákoníku) nebo některého trestného činu uvedeného v hlavě třetí zvláštní části tohoto zákona o trestných činech proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti byla mladší osmnácti let,
- d) zkušební doba podmíněného zastavení trestního stíhání.

Jde o případy tzv. stavení promlčecí doby, kdy pro trestním zákoníkem předvídanou překážku promlčecí doba po časový úsek trvání takové překážky neběží, přičemž po jejím odpadnutí promlčecí doba pokračuje ve svém běhu. Jinými slovy tato doba trvání překážky se nezapočítává do promlčecí doby.

Promlčecí doba se podle § 34 odst. 4, 5 tr. zákoníku přerušuje

a) zahájením trestního stíhání pro trestný čin, o jehož promlčení jde, jakož i po něm následujícím vzetím do vazby, vydáním příkazu k zatčení, zatýkacího rozkazu nebo evropského zatýkacího rozkazu, podáním obžaloby, návrhu na potrestání, vyhlášením odsuzujícího rozsudku pro tento trestný čin nebo doručením trestního příkazu pro takový trestný čin obviněnému, nebo

b) spáchal-li pachatel v promlčecí době trestný čin nový, na který trestní zákon stanoví trest stejný nebo přísnější.

Přerušením promlčecí doby počíná promlčecí doba nová.

Z těchto důvodů stavení nebo přerušení promlčecí doby přichází v úvahu v případě zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku vydaného v řízení proti uprchlému podle § 306a odst. 2 tr. ř. především důvod stavení promlčecí doby podle § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, tedy zákonná překážka, pro kterou nebylo možno pachatele postavit před soud. Podstata této překážky je v nestíhatelnosti pachatele, nikoli v jeho beztrestnosti. Musí jít o překážku stanovenou v zákoně, a proto překážka jen skutkové povahy (faktická) nestačí, ani když je závazná. Za zákonnou překážku je v České republice tradičně považována mimo např. diplomatické imunity (§ 10 odst. 1 tr. ř.), imunity poslance nebo senátora (čl. 27 Ústavy), imunity soudce Ústavního soudu (čl. 86 odst. 1 Ústavy), imunity poslance Evropského parlamentu (čl. 9 Protokolu o výsadách a imunitách Evropských společenství ze dne 8. 4. 1965, čl. 6 Jednacího řádu Evropského parlamentu), jakož i jiných případech nepřipustnosti trestního stíhání bez souhlasu oprávněného orgánu (např. u soudce podle § 76 zákona o soudech a soudcích), také i zákonná překážka věci pravomocně rozhodnuté ve smyslu § 11 odst. 1 písm. f), g) a h), odst. 4 tr. ř. V případě pravomocného odsuzujícího rozsudku vydaného ve smyslu § 306a odst. 2 tr. ř. v řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.) jde nepochybně o zákonnou překážku spočívající v nestíhatelnosti téhož obviněného pro týž skutek, neboť podle § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. trestní stíhání nelze zahájit, a bylo-li již zahájeno, nelze v něm pokračovat a musí být zastaveno proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozsudkem soudu, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno. Tato překážka vznikající dnem právní moci rozsudku a spočívající na zásadě „ne bis in idem“ (ne dvakrát v jedné věci) je také opakovaně zdůrazňována v literatuře, *Novotný, O., Vanduchová, M. a kol. Trestní právo hmotné. 1. Obecná část. 5, přepracované vydání. Praha: ASPI, a. s., s. 359; Novotný, O., Vanduchová, M., Šámal, P. a kol. Trestní právo hmotné. 1. Obecná část. 6, přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., s. 352; Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 3. přepracované a aktualizované vydání. Praha: Linde, a. s., s. 337 až 338; Jelínek, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vydání podle nové právní úpravy účinné od 1. 1. 2010. Praha: Nakladatelství Leges, s. r. o., s. 343; Šámal, P. a kol. Trestní zákon. Komentář 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 596 až 597; Šámal, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 – 139. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 391; Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D. Systém českého trestního práva. Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Orac, 2003, s. 426; Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D., Vanduchová, M. Systém českého trestního práva. II. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Nakladatelství Novatrix, s. r. o., 2009, s. 455. byt' spíše ojediněle v příkladném výčtu*

zákoných překážek uváděna není. *Kratochvíl, V. a kol.* Trestní právo hmotné. Obecná část. 3. vydání. Brno: MU, 2002, s. 393; *Kratochvíl, V. a kol.* Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné. Obecná část. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 406 – z hlediska zákoných překážek se zde pouze uvádí: „Stavění běhu promlčecí doby způsobuje, že se určitá část promlčecí doby v důsledku existence zákonné překážky nezapočítává. Nástupem této překážky přestává promlčecí doba běžet, po odpadnutí překážky běh promlčecí lhůty pokračuje. K zákoným překážkám patří např. omezení stíhatelnosti, doba, po kterou bylo trestní stíhání přerušeno. Také zkušební doba podmíněného zastavení trestního stíhání se do promlčecí doby nezapočítává, nemá-li být pachatel nedůvodně zvýhodněn.“ Výslovně se však v této učebnici otázka, zda překážka věci pravomocně rozhodnuté ve smyslu § 11 odst. 1 písm. f), g) a h), odst. 4 tr. ř. je zákonnou překážkou ve smyslu § 34 odst. 3 písm. a) trestního zákoníku, neřeší, což plyne i z toho, že se v příkladném výčtu neuvádí ani další obecně podřazované zákonné překážky, jako je diplomatická imunita, senátorská či poslanecká imunita, atd., což se zřejmě v této učebnici podřazuje pod pojem „omezení stíhatelnosti“, kam by bylo možno zařadit i překážku spočívající na zásadě „ne bis in idem“ (ne dvakrát v jedné věci). Zásadně se k tomu v literatuře uvádí, že mezi zákonné překážky tato zásada ne bis in idem náleží (např. byl-li pravomocný rozsudek zrušen z podnětu mimořádného opravného prostředku, staví se po dobu pravomoci zrušeného rozsudku promlčení trestného činu, který snad byl spáchán tímž skutkem, třebaže to trestní řád již neopakuje). *Solnař, V.* Systém československého trestního práva. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Academia, 1972, s. 351; *Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D.* Systém českého trestního práva. Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Orac, 2003, s. 426; *Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D., Vanduchová, M.* Systém českého trestního práva. II. Základy trestní odpovědnosti. Praha: Nakladatelství Novatrix, s. r. o., 2009, s. 455. Tuto překážku právní moci odsuzujícího rozsudku, která staví běh promlčecí doby ve smyslu § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, je třeba odlišovat od přerušení promlčecí doby podle § 34 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, které mimo jiné nastává také vyhlášením odsuzujícího rozsudku, a proto od tohoto dne počíná promlčecí doba nová (srov. § 34 odst. 5 tr. zákoníku), která běží až do dne nabytí právní moci tohoto odsuzujícího rozsudku, jímž se promlčecí doba staví podle § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku a v případě zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku vydaného v řízení proti uprchlému podle § 306a odst. 2 tr. ř. pak pokračuje (dobíhá). Z těchto důvodů není správný právní názor zastávaný např. Městským soudem v Praze, podle něhož po dobu mezi nabytím právní moci odsuzujícího rozsudku vyhlášeného v řízení proti uprchlému a zrušením takového odsuzujícího rozsudku podle § 306a odst. 2 tr. ř. doba promlčení trestní

odpovědnosti nejenže neběží, ale od zrušení odsuzujícího rozsudku podle § 306a odst. 2 tr. ř. běží dokonce promlčecí doba zcela nová. Tak by tomu mohlo být jen v případě přerušení promlčecí doby podle § 34 odst. 4 tr. zákoníku, který však takový důvod přerušení promlčecí doby nestanoví.

Dotčené předpisy: § 34 odst. 3 písm. a) tr. zákoníku, § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř., § 302 tr. ř., § 306a odst. 2 tr.ř.

Uvedeno také: Ne bis in idem (§ 11 odst. 1 tr. ř.)

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. dubna 2009, sp. zn. 4 Tz 116/2008, uveřejněný pod číslem 10/2010 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Jestliže důvody podle § 302 tr. ř. nastaly až po vydání rozsudku soudu prvního stupně a vedlo-li se řízení proti uprchlému jen před odvolacím soudem, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena, činí úkony podle § 306a odst. 2 tr. ř. poté, co pominuly důvody k řízení proti uprchlému, soud prvního stupně, který v takovém případě k návrhu obviněného zruší jen rozhodnutí odvolacího soudu a předloží mu věc k novému rozhodnutí o odvolání. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Základní zákonnou podmínkou pro postup soudu podle § 306a odst. 2 tr. ř. je, aby pominuly důvody, pro které bylo vedeno řízení proti uprchlému. Jak již bylo uvedeno shora, krajský soud svým postupem dal zcela jednoznačně najevo, že obviněného J. Č. nepovažuje za uprchlého. S obviněným korespondoval, doručil mu rozsudek odvolacího soudu s výslovným poučením o možnosti postupu podle § 306a odst. 2 tr. ř. a vzal na vědomí informaci o jeho bydlišti. Zejména tím, že obviněného soud poučil o možnosti postupu podle § 306a odst. 2 tr. ř., dal zcela zjevně najevo, že "pominuly důvody, pro které se řízení proti uprchlému vedlo". V opačném případě by totiž takové poučení vůbec nepřicházelo v úvahu.

Krajský soud v Brně při rozhodování o návrhu obviněného J. Č. na zrušení pravomocného rozsudku odvolacího soudu, vydaného v jeho trestní věci v řízení vedeném jako proti uprchlému, postupoval v rozporu s ustanovením § 302 tr. ř. a rovněž v rozporu s ustanovením § 306a odst. 2 tr. ř., když na základě takto učiněného závěru návrh obviněného na zrušení

pravomocného rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 3. 2000, sp. zn. 4 To 83/1999, v rozporu s citovaným ustanovením trestního řádu zamítl. Pro úplnost lze uvést, že krajský soud tak učinil až na základě pokynu Vrchního soudu v Olomouci.

Jak již bylo uvedeno shora, z ustanovení § 306a odst. 2 tr. ř. vyplývá, že za splnění dalších podmínek soud v řízení proti uprchlému, které skončilo pravomocným odsuzujícím rozsudkem, na návrh obviněného takový rozsudek zruší a v rozsahu stanoveném v odstavci 1 hlavní líčení provede znovu. Ustanovení § 306a tr. ř. je zjevně formulováno tak, že dopadá na případy, kdy celé řízení bylo konáno proti uprchlému a skončilo pravomocným odsuzujícím rozsudkem. Vychází tedy ze stavu, kdy řízení je vedeno proti uprchlému již ve fázi hlavního líčení před soudem prvního stupně (případně již v přípravném řízení) a pokračuje i v odvolacím řízení a nepředpokládá sled událostí takový, jaký nastal v projednávané věci. Jestliže probíhalo celé trestní řízení jako řízení proti uprchlému a s takovou situací ustanovení § 306a odst. 2 tr. ř. počítá, je nepochybně dána příslušnost soudu prvního stupně k rozhodnutí o návrhu obviněného na zrušení svého rozsudku, pokud proběhlo i odvolací řízení, také ke zrušení rozhodnutí odvolacího soudu.

Jestliže proběhlo hlavní líčení před soudem prvního stupně standardním způsobem, tj. za přítomnosti obviněného (resp. za podmínek stanovených v ustanovení § 202 tr. ř. v jeho nepřítomnosti), a teprve v odvolacím řízení nastaly důvody pro konání řízení proti uprchlému, jak tomu bylo v projednávané trestní věci, lze konstatovat, že byť ustanovení § 306a odst. 2 tr. ř. s takovou situací nepočítá, z jeho dikce jednoznačně vyplývá, že i v takovém případě o návrhu obviněného rozhodne soud prvního stupně, který také rozhodnutí odvolacího soudu zruší. Zde je třeba odkázat i na nález Ústavního soudu ze dne 24. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 371/07, ve kterém Ústavní soud posuzoval otázku, zda je namístě v případě, že řízení je vedeno jako proti uprchlému až od okamžiku, co ve věci rozhodl soud prvního stupně, toto rozhodnutí soudu prvního stupně zrušit (k návrhu odsouzeného podle § 306a odst. 2 tr. ř.). Ústavní soud v citovaném rozhodnutí dospěl k závěru, že soud prvního stupně (v Ústavním soudem projednávané věci krajský soud) postupoval správně, pokud k návrhu odsouzeného podle § 306a odst. 2 tr. ř. zrušil toliko rozhodnutí odvolacího soudu. S postupem soudu prvního stupně, který rušil rozhodnutí odvolacího soudu, se ztotožnil (srov. též č. 36/2004 Sb. rozh. tr., str. 659 – 661).

Dotčené předpisy: § 302 tr.ř., 306a odst. 2 tr.ř.

Heslo: Řízení proti uprchlému (§ 302 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. května 2013, sp. zn. 8 Tdo 1464/2012, kat. B, EU.

Pozn.: Rozhodnutí projednáno evidenčním senátem.

Právní věta:

I. Pro posouzení, zda jde o vyloučení soudce ve smyslu § 30 odst. 1 tr. ř., je nutné zásadně v každé konkrétní věci zvažovat souhrn všech rozhodných podkladů, postojů a chování soudce. Okolnosti svědčící o poměru soudce k projednávané věci nebo k osobám zakládající jeho vyloučení je nutné posuzovat výhradně se zřetelem na okolnosti projednávaného případu, nikoli s ohledem na problematiku (byť by zdánlivě obdobnou) v jiných trestních věcech, neboť důvody pro vyloučení soudce podle § 30 odst. 1 tr. ř. pro jeho podjatost lze dovozovat vždy jen ve vztahu k pojednávané věci a okolnosti zjištěné z jiných věcí není možné zásadně zobecňovat. Každá věc je jedinečná, má zcela jiný obsah a zkoumají se vždy konkrétní skutečnosti v každé projednávané věci samostatně.

II. Pro vedení řízení proti uprchlému ve smyslu § 302 tr. ř. u osoby pobývající v cizím státě je rozhodující, že důvodem jeho pobytu v cizině je právě jeho záměr vyhnout se trestnímu stíhání před domovským soudem. Jestliže se za těchto okolností obviněný nachází v cizím státě, kde je vzat na základě požadavku domovského státu na vydání takového pachatele do vydávací vazby, čímž je omezen na osobní svobodě, jsou stále splněny podmínky § 302 tr. ř. pro konání řízení proti uprchlému.

III. Závěru o naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu zpronevěry podle § 248 odst. 1, 4 tr. zák. spáchaného přede dnem 1. 7. 2006 bezhotovostními převody, které získaly materializovanou povahu peněz v hotovosti (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2007, sp. zn. 5 Tdo 1256/2007), nebrání skutečnost, že tyto finanční prostředky nebyly v hotovosti vybrány přímo z majetku osoby, která je pachateli svěřila, ale došlo k tomu až poté, co byly záměrně nejprve převedeny na účty jiných subjektů, které se tak staly prostředníkem v toku těchto finančních prostředků, a byly v hotovosti vybrány teprve z účtů těchto prostředníků, pokud se tak stalo se záměrem zakrýt kriminální povahu takového jednání. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I. Lze jen připomenout, že pokud se v nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 167/1994, konstatuje, že postačí pochybnost podjatosti, s tímto závěrem se Nejvyšší soud ztotožňuje, neboť to vyplývá především ustanovením § 30 odst. 1 tr. ř. Jestliže však obviněný tímto rozhodnutím argumentuje na podporu svých úvah o vyloučení senátu odvolacího soudu, srovnávaný náleží řešil konflikt mezi soudkyní a právním zástupcem účastníka řízení, na rozdíl od projednávané věci, kde šlo o rozdílnost právních názorů nalézacího a dovolacího soudu. Argumentace nálezem sp. zn. III. ÚS 2523/2010 není v projednávané věci rovněž namístě, protože tento náleží se netýká podjatosti, nýbrž ultima ratio a procesní korektnosti úkonů orgánů činných v trestním řízení.

Rozhodné proto je, že u každé jednotlivé věci je nezbytné pro podjatost soudců posuzovat individuálně na základě obecných principů vycházejících z čl. 6 Evropské úmluvy o lidských právech a v čl. 36, 37, 38 Listiny základních práv a svobod a dalších pravidel stanovených obecnými konkrétními právními normami. Na podjatost proto **nelze usuzovat jen na základě názoru obviněného dovozovaného z okolností vytržených z kontextu všech skutečností** (tj. nejen týkajících se osoby pachatele a projednávaného činu, ale i všech dalších stojících i mimo rámec projednávané věci) majících pro takové posouzení význam. **Je proto nutné v případě možných pochybností o podjatosti soudců vždy zvažovat celý komplex v konkrétní věci zjištěných skutečností, podkladů a postojů soudců v ní rozhodujících**, neboť teprve při souhrnném uvážení všech důležitých poznatků je možné učinit spolehlivý závěr o tom, zda zkoumaná námitka zpochybňující nestrannost soudce svědčí s přihlédnutím ke všem konkrétním okolnostem o podjatosti soudce či nikoli. Je proto vždy nutné vycházet z konkrétních okolností případu [k tomu srov. např. Hauschildt proti Dánsku, rozsudek pléna, 24. 5. 1989, č. 10486/83, § 49]. Pouhá skutečnost, že soud rozhodl v neprospěch stěžovatele, není dostatečná k závěru, že soud nebyl nestanný [viz. Shalimov proti Ukrajině, rozsudek, 4. 3. 2010, č. 20808/02, § 69].

II. Jestliže za těchto skutečností je obviněný v cizím státě vzat na základě požadavku domovského státu na vydání takového pachatele do vydávací vazby a je v cizím státě omezen na osobní svobodě, jsou stále splněny podmínky § 302 tr. ř. pro konání řízení proti uprchlému, protože i za takové situace se obviněný vyhýbá trestnímu stíhání v domovském státě. Jde tedy o zcela odlišnou skutečnost, než když je osobní svoboda osoby trestně stíhané omezena vězením v cizině, v níž obviněný pobýval nikoli proto, aby se vyhýbal trestnímu stíhání, ale přebýval v ní ze zcela jiných důvodů. V nyní projednávané věci se tedy nejedná o situaci ve smyslu rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2000, sp. zn. 5 Tz 79/2000.

III. Pokud jde o tu část ze společnosti Technology vyvedených finančních prostředků (tj. částky 48.743,- Kč, 6.664.360,- Kč 5.900.000,- Kč, 6.708,- Kč a 149 EUR), která zůstala pouze v bezhotovostní podobě a nebyla tedy průkazně materializována, když současně nebyl prokázán ani úmysl obviněných jejich hotovostní výběr uskutečnit, aby bylo možné uvažovat o pokusu trestného činu zpronevěry, odvolací soud je do částky představující výši způsobené škody nezahrnul, a proto o ně ani výrok o vině neopřel.

Dotčené předpisy: § 30 odst. 1 tr. ř., § 302 tr. ř., § 206 tr. zákoníku

Uvedeno také: Vyloučení soudce (§ 30 odst. 1 tr. ř.)

Heslo: Podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307 a násl. tr. ř.)

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. září 2011, sp. zn. 15 Tz 43/2011, uveřejněný pod číslem 16/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Trestní řád neumožňuje odvolacímu soudu, aby v rámci odvolacího řízení podmíněně zastavil trestní stíhání obviněného. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Totožné stanovisko, ke kterému se přiklonil i ministr spravedlnosti v uplatněné stížnosti po porušení zákona a senát 4 Tz Nejvyššího soudu České republiky v usnesení ze dne 5. 5. 2011, sp. zn. 4 Tz 83/2010, kterým předložil danou věc k posouzení velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky, zaujal Nejvyšší soud České republiky již v usnesení ze dne 21. 4. 2004, sp. zn. 11 Tdo 426/2004 (publ. v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ve sv. 7/2004, pod č. T 706), kde bylo konstatováno, že posouzení, zda byly v konkrétní věci splněny všechny podmínky pro zastavení trestního stíhání, je výlučně v kompetenci soudu prvního stupně s tím, že trestní řád odvolacímu soudu neumožňuje, aby sám v rámci odvolacího řízení podmíněně zastavil trestní stíhání.

Na druhé straně je třeba dodat, že odlišný názor v minulosti vyslovil Nejvyšší soud České republiky v rozhodnutí ze dne 25. 6. 2003, sp. zn. 6 Tdo 505/2003, podle kterého podmíněné zastavení trestního stíhání a schválení narovnání podle § 257 odst. 1 písm. c) a § 223a odst. 1 tr. ř. per analogiam ve stádiu řízení o odvolání je přípustné, neboť pokud by zákonodárce takovou možnost vylučoval, nebylo by důvodu citovaná rozhodnutí zařazovat do výčtu rozhodnutí, která lze podle § 265a odst. 1, 2 písm. f), g) tr. ř. dovoláním napadnout.

Ustanovení § 265a tr. ř., jak zmínil již ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona, však řeší především otázku, která soudní rozhodnutí jsou natolik závažná, aby bylo nutno umožnit procesním stranám dosáhnout jejich přezkumu Nejvyšším soudem České republiky v rámci řízení o dovolání. Mimo výčtu jednotlivých konkrétních typů rozhodnutí ve věci samé uvedených v ustanovení § 265a odst. 2 písm. a) – g) tr. ř. obsahuje § 265a odst. 2 tr. ř. ustanovení § 265a odst. 1 písm. h) tr. ř., podle kterého lze dovoláním napadnout rozhodnutí soudu druhého stupně, jímž byl zamítnut nebo odmítnut řádný opravný prostředek proti rozsudku nebo usnesení uvedenému pod písmeny a) až g). Pokud totiž chtěl zákonodárce umožnit, aby Nejvyšší soud České republiky mohl být činný jako soud dovolací ve věcech, které skončily pravomocným rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání, pak s ohledem na konstrukci § 265a odst. 1, 2 tr. ř. musel tato rozhodnutí výslovně uvést v taxativním výčtu ustanovení § 265a odst. 2 tr. ř., a to bez ohledu na skutečnost, že tato rozhodnutí bude možno napadat pouze prostřednictvím rozhodnutí uvedeného v ustanovení § 265a odst. 2 písm. h) tr. ř. Argumentaci, podle které by nebyl důvod rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání zařazovat do výčtu rozhodnutí, která lze dovoláním napadnout, pokud by je nemohl učinit odvolací soud, není tedy možno dle názoru velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky považovat za správnou.

Vzhledem k výše uvedeným okolnostem velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky dospěl k závěru, že žádné zákonné ustanovení neumožňuje odvolacímu soudu, aby sám v rámci odvolacího řízení podmíněně zastavil trestní stíhání obviněného.

Dále není možno akceptovat ani takový postup odvolacího soudu, když soud prvního stupně zproští obviněného obžaloby a odvolací soud na základě odvolání státního zástupce v neprospěch obviněného zruší zprošťující rozsudek a sám rozhodne v neveřejném zasedání o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného, jak učinil Krajský soud v Praze stížností pro porušení zákona napadeným usnesením ze dne 6. 4. 2010, sp. zn. 10 To 168/2010. Nelze totiž pominout, že z ustanovení § 307 odst. 1 tr. ř. o podmíněném zastavení trestního stíhání vyplývá, na rozdíl od rozhodnutí o zproštění obžaloby podle § 226 písm. b) tr. ř., že jeho aplikace je možná pouze tehdy, je-li obviněný pokládán po všech stránkách trestně odpovědným za spáchané jednání

V případě projednávané věci odvolací soud obviněného J. V. sice výslovně neuznal vinným skutkem, pro nějž byl soudem prvního stupně zproštěn předmětné obžaloby, avšak zprošťující rozsudek soudu prvního stupně zrušil a sám rozhodl v neveřejném zasedání o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněného, čímž došlo k významnému zhoršení postavení obviněného, když obviněný neměl ani možnost proti tomuto rozhodnutí podat řádný opravný

prostředek. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky má za to, že takovému postupu brání ustanovení § 259 odst. 5 písm. a) tr. ř., podle kterého odvolací soud nemůže sám uznat obviněného (obžalovaného) vinným skutkem, pro nějž byl napadeným rozsudkem zproštěn. V rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání ve smyslu § 307 odst. 1 tr. ř. je totiž fakticky obsažen, byť výslovně nevyjádřený, závěr, že se obviněný činu kladeného mu za vinu dopustil, zvláště když podmínkou rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je mimo jiné i doznání obviněného k tomuto činu [srov. § 307 odst. 1 písm. a) tr. ř.].

Dotčené předpisy: § 257 odst. 1 písm. c) tr. ř., § 307 odst. 1 tr. ř.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. ledna 2012, sp. zn. 8 Tdo 1571/2011, kat. A.

Pozn.: V kolegiu nepřijato/staženo z jednání. Uveřejněno ve Výběru judikatury nakladatelství C. H. Beck pod číslem NS 2713/2012 (dostupné z www.beck-online.cz).

Právní věta:

V rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je uložení povinnosti obviněnému, který uzavřel s poškozeným dohodu o způsobu náhrady škody nebo dohodu o vydání bezdůvodného obohacení, aby škodu v průběhu zkušební doby nahradil nebo aby v této době bezdůvodně obohacení vydal, ve smyslu § 307 odst. 3 tr. ř. obligatorní. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Další (v pořadí již čtvrtou) nezbytnou podmínkou pro podmíněné zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř. je, že obviněný nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě. Obviněný tedy má tři možnosti, které mu jsou dány na výběr (zákonná úprava žádnou z nich neupřednostňuje). Těmito možnostmi jsou úplná reparace způsobené škody obviněným již před rozhodnutím, uzavření dohody o její náhradě s poškozeným a učinění jiných potřebných opatření k její náhradě. Současně však platí, že zásadně je třeba vypořádat celou náhradu škody, byť kombinací uvedených možností.

V případě trestného činu spáchaného zaviněným způsobem dopravní nehody v silničním provozu – jak tomu bylo i v posuzované věci – lze za „jiné potřebné opatření k náhradě škody“ považovat také oznámení dopravní nehody jako pojistné události příslušné pojišťovně a poskytnutí další potřebné součinnosti (srov. rozhodnutí č. 19/1995 Sb. rozh. trest.).

Pochybení v dovoláním napadených usneseních spočívá konečně v tom, že již soud první instance, pokud už považoval za splněné (byť nesprávně) všechny kumulativní podmínky pro podmíněné zastavení trestního stíhání uvedené v § 307 odst. 1 tr. ř., do výroku svého usnesení nezahrnul uložení povinnosti obviněnému, aby škodu v průběhu zkušební doby nahradil. Uložení této povinnosti totiž není fakultativní, nýbrž obligatorní (srov. § 307 odst. 3 tr. ř. – argument „uloží“).

Dotčené předpisy: § 307 odst. 1 tr.ř., § 307 odst. 3 tr.ř.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. prosince 2012, sp. zn. 4 Tdo 1515/2012, uveřejněné pod číslem 59/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

V případě pojmu „jiná potřebná opatření“ podle § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř. se musí jednat o opatření, které přináší poškozenému podobnou míru jistoty, jakou mu přináší dohoda uvedená v tomtéž ustanovení, jejíž obsah je právně závazný a jejíhož splnění se lze domoci soudně. Za jiné potřebné opatření ve smyslu tohoto ustanovení nelze považovat pouhý slib obviněného, že nahradí škodu způsobenou trestným činem a vstoupí s poškozeným do jednání ohledně sjednání splátkového kalendáře. Takový slib totiž obviněného k ničemu nezavazuje a nelze ho považovat za účinnou a potřebnou míru součinnosti obviněného k tomu, aby poškozenému byla škoda uhrazena.

Dohodu nebo „jiná potřebná opatření“ nelze nahradit rozhodnutím podle § 307 odst. 4 tr. ř., protože rozhodnutí podle tohoto ustanovení je podmíněno existencí dohody mezi obviněným a poškozeným. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Dle názoru Nejvyššího soudu České republiky, ve shodě s názorem nejvyššího státního zástupce, není tedy pochyb o tom, že v případě pojmu „jiná potřebná opatření“ se musí jednat o opatření, které přináší poškozenému podobnou míru jistoty, jakou mu přináší dohoda

uvedená v ustanovení § 307 odst. 1 písm. b) tr. ř., jejíž obsah je právně závazný a jejíž splnění se lze domoci soudně. Je zřejmé, že za jiné potřebné opatření nelze považovat pouhý slib obviněného, že nahradí škodu způsobenou trestným činem a vstoupí s poškozeným do jednání ohledně sjednání splátkového kalendáře. Takový slib totiž obviněného k ničemu nezavazuje a nelze ho považovat za účinnou a potřebnou míru součinnosti obviněného k tomu, aby poškozenému byla škoda uhrazena. Navíc by mohlo dojít i k situaci, kdy poškozený se splátkovým kalendářem, který mu obviněný případně navrhne, nemusí souhlasit.

Jak správně uvedl již nejvyšší státní zástupce v podaném dovolání, Krajský soud v Brně pochybil, pokud zamítl stížnost státního zástupce a v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že pohledávka pojišťovny je „přiměřeným způsobem zajištěna“, a to vzhledem k výroku usnesení soudu prvního stupně, podle kterého byla obviněnému dle § 307 odst. 3 tr. ř. uložena povinnost v průběhu zkušební doby nahradit způsobenou škodu. Z dikce ustanovení § 307 odst. 3 (dle současné úpravy odst. 4) tr. ř. mimo jiné vyplývá, že obviněnému, který uzavřel s poškozeným dohodu o způsobu náhrady škody, se v rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání uloží, aby škodu v průběhu zkušební doby nahradil. Citované ustanovení tedy přímo předpokládá dohodu mezi obviněným a poškozeným. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí podle § 307 odst. 3 tr. ř. je podmíněno existencí dohody mezi obviněným a poškozeným, jeví se jako nesprávná úvaha soudu druhého stupně o tom, že dohodu nebo „jiná potřebná opatření“ lze rozhodnutím podle § 307 odst. 3 tr. ř. nahradit.

Dotčené předpisy: § 307 odst. 1 tr.ř., § 307 odst. 4 tr.ř.

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. prosince 2012, sp. zn. 15 Tdo 1198/2012, uveřejněné pod číslem 55/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Předmětem trestního stíhání je vždy skutek, v němž je spatřován trestný čin, od kterého je třeba odlišovat jeho popis, který je obsažen v obžalobě nebo v návrhu na potrestání (srov. č. 41/2002-I. Sb. rozh. tr.). Podstatou skutku je trestněprávně relevantní jednání a jím zapříčiněný trestněprávně významný následek. Proto i při posuzování otázky škodlivého následku při podmíněném zastavení trestního stíhání je nutné vždy vycházet ze skutku, který je obviněnému kladen za vinu, a zkoumat, zda ke konkrétní škodě nebo

k bezdůvodnému obohacení došlo v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním obviněného a zda je zahrnuta jeho zaviněním. Přestože nemusí být v popisu skutku obsaženém v žalobním návrhu obžaloby nebo návrhu na potrestání uvedeny např. všechny osoby, které v důsledku protiprávního jednání obviněného utrpěly škodu nebo na jejichž úkor bylo získáno bezdůvodné obohacení, musí soud rozhodující o podmíněném zastavení trestního stíhání, pokud je vzniklá škoda nebo bezdůvodné obohacení v příčinné souvislosti se zaviněným jednáním obviněného, které je mu kladeno za vinu, zkoumat, zda obviněný nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu, anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, nebo vydal bezdůvodné obohacení činem získané, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu, anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání, ve vztahu ke všem subjektům, jimž škodu skutečně způsobil nebo na jejichž úkor se bezdůvodně obohatil, a to bez ohledu na to, zda jsou zachyceny v popisu skutku, který je předmětem trestního stíhání (§ 307 odst. 1 písm. b/, c/ tr. ř.). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Krajský soud v Brně reagoval v napadeném usnesení na shodnou námitku státní zástupkyně městského státního zastupitelství tak, že doznání, které obviněný vyslovil v rámci svého výsledku v procesním postavení podezřelého, stejně jako veškeré další skutečnosti obsažené v jeho výpovědi, jsou procesně použitelné i v řízení před nalézacím soudem. Přitom odkázal na ustanovení § 314d odst. 2 tr. ř., který připouští možnost čtení protokolu o výsledku podezřelého v hlavním líčení podle § 207 odst. 2 tr. ř. Uvedený názor odvolacího soudu je možné podle senátu 5 Tdo, rovněž tak i podle velkého senátu Nejvyššího soudu, považovat za správný, neboť v podstatě vychází z formulace ustanovení § 314d odst. 2 tr. ř., který výslovně odkazuje na možnost použít v hlavním líčení konaném ve zjednodušeném řízení ve vztahu k výsledku obviněného ustanovení § 207 odst. 2 tr. ř.

Velký senát Nejvyššího soudu, nepovažuje za správnou ani dovolací námitku o zásadní rozdílnosti podmíněného odložení návrhu na potrestání podle § 179g a násl. tr. ř. a podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 a násl. Při porovnávání obou institutů trestního řádu upravujících odklon od standardního řízení a umožňujících jiný způsob ukončení trestního řízení než vyslovení viny je nutné zkoumat především jejich smysl. Rovněž při srovnání zákonných podmínek, za nichž je možné použití těchto zvláštních způsobů řízení, není zjevný podstatný rozdíl, naopak ustanovení § 179g tr. ř., které bylo do trestního řádu zavedeno později (až novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 283/2004

Sb.), má od doby účinnosti zákona č. 459/2011, jenž nabyl účinnosti 1. ledna 2012, prakticky shodné znění jako § 307 tr. ř. Pokud tedy byl I. K. v procesním postavení podezřelého v rámci své výpovědi náležitě poučen o možnosti postupovat podle § 179g tr. ř., souhlasil s ním, přičemž příslušná státní zástupkyně nezvolila tento způsob odklonu a podala k soudu návrh na potrestání, není vyloučeno, aby soud považoval takový souhlas za dostačující i pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 1 tr. ř. Samozřejmě za podmínky, že souhlas byl učiněn řádně, tj. výslovně ke všem okolnostem, za nichž měl být čin spáchán ve smyslu již citované soudní judikatury. Nakonec v případě, že by takový obviněný nechtěl z různých důvodů akceptovat rozhodnutí soudu o podmíněném zastavení svého trestního stíhání podle § 307 tr. ř., může podat proti takovému usnesení stížnost, jež má odkladný účinek (srov. § 307 odst. 5 tr. ř.).

Předmětem trestního stíhání je vždy skutek, v němž je spatřován trestný čin. Jeho podstatou je trestně právně relevantní jednání a jím zapříčiněný trestněprávně významný následek. Již na počátku trestního stíhání je třeba skutek popsat tak, aby nemohl být zaměněn s jiným a především aby vyjadřoval všechny okolnosti významné z hlediska jeho právní kvalifikace, znaků konkrétního trestného činu, jaký je v něm spatřován. Proto i při posuzování otázky škodlivého následku je nutné vždy vycházet ze skutku, který je obviněnému kladen za vinu, a zkoumat, zda ke konkrétní škodě (stejně tak i k bezdůvodnému obohacení) došlo v příčinné souvislosti s protiprávním jednáním a zda je zahrnuta zaviněním pachatele. Přestože nemusí být ve skutku uvedeny např. všechny osoby, které byly v důsledku protiprávního jednání obviněného poškozeny, může soud rozhodnout i o nárocích na náhradu škody těchto neuvedených poškozených, pokud vzniklá škoda je v příčinné souvislosti s tímto zaviněným jednáním obviněného (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2001, sp. zn. 11 Tz 129/2001, publikované pod č. 41/2001-I. Sb. rozh. tr., a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 8. 1973, sp. zn. 5 Tz 49/73, publikovaný pod č. 34/1974 Sb. rozh. tr.).

Z těchto důvodů se velký senát Nejvyššího soudu v projednávané věci zcela ztotožnil s právním závěrem senátu 5 Tdo, že jestliže soud uvažuje o použití ustanovení § 307 tr. ř., které upravuje podmíněné zastavení trestního stíhání, je nezbytné, aby obviněný nahradil škodu nebo uzavřel dohodu o její náhradě nebo aby učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, a to ve vztahu ke všem subjektům, jimž škodu skutečně způsobil, a to bez ohledu na to, zda jsou tyto poškození zachyceny v popisu skutku, který je předmětem trestního stíhání. Od účinnosti zákona č. 181/2011 Sb., tj. od 1. 7. 2011 se stejná situace týká i vydání bezdůvodného obohacení, pokud bylo činem získáno [srov. § 307 odst. 1 písm. c) tr. ř.]

Dotčené předpisy: § 307 odst. 1 tr. ř.

Heslo: Narovnání (§ 309 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2008, sp. zn. 11 Tdo 1202/2008, uveřejněné pod číslem 47/2009 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

V případě základní skutkové podstaty trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 odst. 1 tr. zák. nelze rozhodnout o schválení narovnání, jestliže tímto činem nebyla způsobena škoda či jiná újma, kterou by bylo možno nahradit či jinak odčinit v procesu narovnání, a v řízení o tomto trestném činu nevystupuje poškozená osoba ve smyslu ustanovení § 43 tr. ř., s níž by obviněný případně mohl jednat o uzavření dohody o narovnání jejich vzájemných vztahů dotčených spáchaným trestným činem. Za splnění zákonných podmínek však není vyloučeno použití některého jiného typu tzv. odklonu (např. podmíněného zastavení trestního stíhání). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Je zřejmé, že narovnání se tak uplatní zejména v případech, kdy je vedle veřejného zájmu trestným činem dotčena výrazněji i sféra soukromá, přičemž stát na trestním postihu pachatele nemá výrazný zájem, neboť trestný čin má spíše podobu sporu mezi obviněným a poškozeným. To ovšem neznamená, že by bylo vyloučeno provedení narovnání v případech, kdy by trestným činem došlo výlučně k dotčení veřejného zájmu a konkrétně poškozeným byl samotný stát či obec, které by v řízení byly zastupovány orgány k tomu příslušnými.

O schválení narovnání podle § 309 odst. 1 tr. ř. však nelze ani při splnění dalších zákonných podmínek rozhodnout, jestliže je obviněný stíhán pro trestný čin, kterým nebyla způsobena škoda či jiná újma, kterou by bylo možné v procesu narovnávání nahradit či jinak odškodnit podle § 309 odst. 1 písm. b) tr. ř. a jež by odůvodňovala, aby v řízení vystupoval poškozený ve smyslu § 43 tr. ř., s nímž by obviněný mohl jednat o urovnání vztahů narušených spáchaným trestným činem (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 11. 2003, sp. zn. 4 Tz 156/2003, publikovaný pod č. T 652. v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, sešit č. 1, nakladatelství C. H. Beck).

V případě narovnání je tak situace odlišná od jiného způsobu odklonu upraveného v trestním řádu, jímž je podmíněné zastavení trestního stíhání. U podmíněného zastavení trestního

stíhání je jednou z podmínek jeho aplikace nahrazení škody obviněným, případně uzavření dohody s poškozeným o její náhradě, či učinění jiných potřebných opatření k její náhradě, to však jen za předpokladu, že činem obviněného byla skutečně škoda způsobena /§ 307 odst. 1 písm. b) tr. ř/. Jinak řečeno, oproti narovnání zákon umožňuje aplikaci institutu podmíněného zastavení trestního stíhání obviněného i tehdy, nevznikla-li posuzovanou trestnou činností žádná škoda. Jeho použití, při splnění ostatních zákonných podmínek, nelze předem vyloučit ani v případě např. trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 odst. 1 tr. zák. Další neméně podstatnou odlišností je i to, že k podmíněnému zastavení trestního stíhání se vyžaduje pouze souhlas obviněného, kdežto u narovnání takový souhlas musí dát i poškozený. Je tedy zcela logické, že pokud dojde ke spáchání trestné činnosti, při níž nebyl nikdo poškozen (není zde poškozený ve smyslu ustanovení § 43 tr. ř.), nelze institutu narovnání k vyřízení věci užít, protože zde není osoba poškozeného, která by jednak s narovnáním vyslovila souhlas a jednak převzala od obviněného příslušné odškodnění, byť by ostatní v zákoně stanovené podmínky byly naplněny.

V této souvislosti lze též připomenout, že při určení příjemce peněžité částky k obecně prospěšným účelům je soud vázán obsahem dohody o narovnání mezi obviněným a poškozeným (§ 311 odst. 2 tr. ř.). To mimo jiné znamená, že poškozený je oprávněn spoluurčovat i subjekt konkrétního příjemce peněžité částky k obecně prospěšným účelům, kterou je obviněný povinen složit na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství, což je další zákonnou podmínkou procesu narovnání. Pokud poškozený ve věci nevystupuje, nemůže uplatnit svoji vůli ve výše naznačeném směru a není zde ani žádného dalšího subjektu, který by byl oprávněn to učinit za něho.

Dotčené předpisy: § 201 odst. 1 tr. zák., § 309 odst. 1 tr.ř.

Heslo: Řízení před samosoudcem (§ 314b tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. června 2011, sp. zn. 4 Tdo 659/2011, uveřejněné pod číslem 32/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Hlavní líčení lze konat v nepřítomnosti obžalovaného i ve zjednodušeném řízení před samosoudcem po podání návrhu na potrestání po zkráceném přípravném řízení (§ 314b a násl. tr. ř.), ale je zde nutné respektovat určité zvláštnosti, které se týkají takového

způsobu řízení. Jedna z nich spočívá v tom, že v případě zkráceného přípravného řízení nemůže dojít ve smyslu § 166 odst. 1 tr. ř. ke skončení vyšetřování, a proto obviněnému ani nelze umožnit, aby poté prostudoval spis a učinil návrhy na doplnění vyšetřování. Tato podmínka stanovená pro konání hlavního líčení v nepřítomnosti obžalovaného podle § 202 odst. 2 písm. b) tr. ř. se v případě zjednodušeného řízení před samosoudcem neuplatní.

Konání hlavního líčení v nepřítomnosti obžalovaného za uvedených předpokladů neodporuje ani ustanovení čl. 38 odst. 2 věty první Listiny základních lidských práv a svobod, jestliže soudní řízení jako celek není dotčeno v takové míře a takovým způsobem, aby pozbylo podstatných rysů spravedlivého procesu. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Je třeba zdůraznit, že hlavní líčení lze konat v nepřítomnosti obviněného i ve zjednodušeném řízení po podání návrhu na potrestání po zkráceném přípravném řízení, ale je zde nutné uplatnit určité zvláštnosti, které se takového způsobu řízení týkají. (srov. Trestní řád, Komentář – II. díl, Prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D. a kol., nakladatelství C. H. Beck, 6. doplněné a přepracované vydání, 2008). Jednou z nich je přitom zásada definovaná v ustanovení § 314b odst. 1 tr. ř., podle níž se trestní stíhání ve věcech, v nichž se konalo zkrácené přípravné řízení, zahajuje doručením návrhu státního zástupce na potrestání soudu. U zkráceného přípravného řízení tedy nedochází k vydání usnesení o zahájení trestního stíhání (§ 160 tr. ř.) a následně k vedení vyšetřování, z čehož je nutno dovodit, že u takového typu řízení nemůže dojít ani ke skončení vyšetřování ve smyslu § 166 tr. ř. Je zřejmé, že za této situace obviněnému postupem podle § 166 odst. 1 tr. ř. nemůže být umožněno prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění vyšetřování, když žádné vyšetřování konáno nebylo.

S výkladem čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod není v rozporu, že v konkrétních ustanoveních trestního řádu, který zmíněné ústavní právo obviněného blíže rozvádí, jsou odlišně stanoveny podmínky, za nichž lze konat v nepřítomnosti obviněného hlavní líčení (popř. veřejné zasedání). Je důležité, aby konáním hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného nebylo dotčeno soudní řízení jako celek v takové míře a takovým způsobem, aby pozbylo podstatných rysů a standardů spravedlivého procesu (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 8 Tdo 249/2011).

Postup nalézacího soudu, který neakceptoval požadavek obviněného na v pořadí již třetí odročení hlavního líčení, navíc z důvodu, že na jeho konání zapomněl, a rozhodl se provést

hlavní líčení bez přítomnosti obviněného, nelze považovat za takový zásah do zmíněného práva obviněného, který by nebylo možno akceptovat. Příslušný soud měl k takovému rozhodnutí zákonný podklad a soudní řízení jako celek nepozbylo podstatných rysů spravedlivého procesu.

Nejvyšší soud České republiky považuje za vhodné doplnit, že osobní účast obviněného při hlavním líčení je především jeho právem. Jestliže jej nevyužije, k účasti ho nelze nutit a za splnění zákonem stanovených podmínek může tedy soud rozhodnout o konání hlavního líčení v nepřítomnosti obviněného, a to i za situace, kdy bylo ve věci konáno zkrácené přípravné řízení (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 6. 2007, sp. zn. 5 Tdo 307/2007).

Dotčené předpisy: § 202 odst. 2 písm. b) tr. ř., § 314b a násl tr. ř., čl. 38 odst. 2 LZPS

Uvedeno také: **Právo obviněného na přítomnost při provádění důkazů (čl. 38 odst. 2 LZPS), Přítomnost při hlavním líčení (§ 202 tr. ř.)**

Heslo: Řízení o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu (§ 314l až § 314n tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2012, sp. zn. 4 Pzo 4/2011, kat. B.

Pozn.: Projednáno evidenčním senátem. Uveřejněno ve Výběru judikatury nakladatelství C. H. Beck pod číslem NS 736/2012 (dostupné z www.beck-online.cz).

Právní věta:

Přezkumná činnost Nejvyššího soudu podle § 314l až § 314n tr. ř. se nevztahuje na příkazy k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu vydané v trestních věcech pravomocně skončených před 1. 7. 2008. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

K tomuto vysvětlení předsedkyně senátu Obvodního soudu pro Prahu 4 považuje Nejvyšší soud za vhodné doplnit, že stejnou novelou trestního řádu (zákonem č. 177/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním - trestní řád - ve znění pozdějších předpisů), a zákonem č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů,

byl do trestního řádu doplněn celý oddíl sedmý, jímž je „Řízení o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu“ (§ 314l – 314n). Povinnost Nejvyššího soudu přezkoumávat zákonnost příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu tedy byla založena až dnem 1. 7. 2008, kdy předmětná novela trestního řádu nabyla účinnosti. Z uvedených skutečností Nejvyšší soud dovodil, že odsouzený M. S. se svým návrhem na přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu domáhá práva, které mu nepřísluší.

Jestliže totiž trestní řád přiznává právo navrhnout Nejvyššímu soudu takový přezkum toliko oprávněným osobám ve lhůtě šesti měsíců od podání informace o nařízeném odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, přičemž povinnost podat takovou informaci má podle § 88 odst. 8 tr. řádu předseda senátu soudu prvního stupně *bezodkladně po pravomocném skončení věci*, je logicky vyloučeno, aby taková informace byla podávána v trestních věcech pravomocně skončených před datem účinnosti citované novely trestního řádu.

Pro podání návrhu Nejvyššímu soudu na přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu tak v daném případě nebyly splněny zákonné podmínky, neboť lhůta pro podání návrhu nezačala a ani nemohla začít běžet a odsouzeného M. S. nelze považovat za osobu oprávněnou k podání takového návrhu.

Dotčené předpisy: § 314l - §314n tr. ř., § 88 odst. 8 tr. ř.

Vykonávací řízení
(§ 315 až § 362 tr. ř.)

I. Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Příslušnost ve vykonávacím řízení (§ 315 odst. 2 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2009, sp. zn. 11 Td 24/2009, uveřejněné pod číslem 33/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Z důvodu uvedeného v ustanovení § 67 písm. a) tr. ř., tj. pro obavu z toho, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se vyhnul pravomocně uloženému trestu, lze vzít do

vazby odsouzeného též v řízení konaném podle § 332 odst. 1 tr. ř. o tom, zda se jako podmíněně propuštěný osvědčil nebo zda vykoná zbytek trestu odnětí svobody podle § 64 odst. 1 tr. zák. (srov. přiměřeně rozhodnutí pod č. 7/1996 Sb. rozh. tr.). Jestliže v takovém řízení byl odsouzený vzat do vazby, pak soudem příslušným k rozhodnutí o započítání této vazby do uloženého trestu (§ 38 odst. 1 tr. zák.*), § 334 odst. 1 tr. ř.) je soud, jehož příslušnost vyplývá z ustanovení § 315 odst. 2 tr. ř., tj. soud, který rozhodl v prvním stupni ve věci, v níž byl odsouzenému uložen trest odnětí svobody, o jehož výkon jde.

*) Poznámka redakce: Nyní jde o ustanovení § 92 odst. 1 tr. zákoníku. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Odsouzený L. D. byl odsouzen rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 20. 4. 2005, sp. zn. 10 T 129/2004, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. 8. 2005, sp. zn. 3 To 603/2005, k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání dvou let a tento trest vykonával do podmíněného propuštění usnesením Okresního soudu v Lounech ze dne 13. 6. 2006, sp. zn. 4 PP 107/2006, ve věznicí v N. S. Pokud je do tohoto trestu třeba provést zápočet vazby, je nutno z hlediska místní a věcné příslušnosti soudu k tomuto rozhodnutí postupovat podle ustanovení § 315 odst. 2 tr. řádu, tedy že soudem příslušným k takovému rozhodnutí je Okresní soud v Ostravě, jako soud, který ve věci odsouzeného L. D. rozhodl v prvním stupni.

Dotčené předpisy: § 67 písm. a) tr. ř., § 315 odst. 2 tr. ř., § 332 odst. 1 tr. ř., § 334 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: **Důvody vazby** (§ 67 tr. ř.), **Podmíněně propuštění – rozhodování o osvědčení** (§ 332 odst. 1 tr. ř.)

Heslo: Příslušnost ve vykonávacím řízení (§ 315 tr. ř.)

- *Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. června 2013, sp. zn. 3 Nt 15/2013, uveřejněné pod číslem 43/2014 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

K rozhodnutí o přeměně trestu odnětí svobody v trest domácího vězení (§ 57a tr. zákoníku) je podle § 320 odst. 2 tr. ř. příslušný soud, v jehož obvodu odsouzený

vykonává trest odnětí svobody, neboť se uplatní tato speciální úprava příslušnosti ve vztahu k obecnému ustanovení § 315 odst. 2 tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Argumentuje-li Okresní soud v Olomouci tím, že při absenci speciální úpravy pro příslušnost soudu podle § 333 odst. 1 tř. ř. platí obecná úprava podle § 315 odst. 2 tr. ř., nelze tuto argumentaci akceptovat. Ustanovení § 315 odst. 2 tr. ř. stanoví, že rozhodnutí související s výkonem trestu a ochranných opatření činí, není-li dále stanoveno něco jiného, soud, který ve věci rozhodl v I. stupni. Dále je ovšem v ustanovení § 320 odst. 2 tř. ř. stanoveno, že u osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody, činí rozhodnutí související s výkonem tohoto trestu soud, v jehož obvodu se trest odnětí svobody vykonává. Jde tedy o speciální úpravu k § 315 odst. 2 tr. ř., která užití tohoto obecného ustanovení o příslušnosti ve vykonávacím řízení vylučuje

Dotčené předpisy: § 315 odst. 2 tr. ř., § 320 odst. 2 tr. ř., § 57a tr. zákoníku

Uvedeno také: Výkon trestu odnětí svobody (§ 320 odst. 2 tr. ř.)

Heslo: Výkon trestu odnětí svobody (§ 320 odst. 2 tr. ř.)

- Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 7. června 2013, sp. zn. 3 Nt 15/2013, uveřejněné pod číslem 43/2014 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Pozn.: Schváleno kolegiem 30. 4. 2014.

Právní věta:

K rozhodnutí o přeměně trestu odnětí svobody v trest domácího vězení (§ 57a tr. zákoníku) je podle § 320 odst. 2 tr. ř. příslušný soud, v jehož obvodu odsouzený vykonává trest odnětí svobody, neboť se uplatní tato speciální úprava příslušnosti ve vztahu k obecnému ustanovení § 315 odst. 2 tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Argumentuje-li Okresní soud v Olomouci tím, že při absenci speciální úpravy pro příslušnost soudu podle § 333 odst. 1 tř. ř. platí obecná úprava podle § 315 odst. 2 tr. ř., nelze tuto argumentaci akceptovat. Ustanovení § 315 odst. 2 tr. ř. stanoví, že rozhodnutí související

s výkonem trestu a ochranných opatření činí, není-li dále stanoveno něco jiného, soud, který ve věci rozhodl v I. stupni. Dále je ovšem v ustanovení § 320 odst. 2 t.ř. stanoveno, že u osob, které jsou ve výkonu trestu odněti svobody, činí rozhodnutí související s výkonem tohoto trestu soud, v jehož obvodu se trest odněti svobody vykonává. Jde tedy o speciální úpravu k § 315 odst. 2 t.ř., která užití tohoto obecného ustanovení o příslušnosti ve vykonávacím řízení vylučuje

Dotčené předpisy: § 315 odst. 2 t.ř., § 320 odst. 2 t.ř., § 52 a t.ř. zákoníku

Uvedeno také: Příslušnost ve vykonávacím řízení (§ 315 t.ř.)

Heslo: Nařízení výkonu trestu (§ 321 t.ř.)

- *Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 1. prosince 2011, sp. zn. Tpjn 301/2011, uveřejněné pod číslem 2/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Nařízení, aby odsouzený byl do výkonu trestu odněti svobody dodán podle § 321 odst. 3, 4 t.ř. (příkaz k dodání do výkonu trestu), je opatřením směřujícím k výkonu trestu ve smyslu § 94 odst. 4 písm. a) t.ř. zákoníku, v důsledku něhož se přerušuje promlčecí doba výkonu trestu. Urgence soudu směřující k realizaci tohoto nařízení (příkazu) je možno považovat za takové opatření soudu pouze v případě, že policejní orgán učinil na základě urgency soudu, popř. z jeho podnětu, konkrétní kroky k realizaci nařízení (příkazu). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Zákonná úprava, podle níž se promlčecí doba přerušuje opatřeními soudu směřujícími k výkonu trestu, o jehož promlčení jde, odráží jednu ze zásad vykonávacího řízení, podle níž potřebné úkony směřující k realizaci odsuzujícího rozsudku, jímž byl uložen trest, činí soud. Opatření směřující k výkonu trestu učiněná jiným orgánem než soudem tedy běh promlčecí doby nepřerušují.

Opatřeními soudu směřujícími k výkonu trestu odněti svobody třeba rozumět procesní úkony zaměřené na to, aby byl uskutečněn obsah uloženého trestu.

Jde-li o výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody, není pochyb o tom, že takovými opatřeními jsou podle § 321 odst. 1 tr. ř. *nařízení výkonu trestu odnětí svobody a výzva odsouzenému*, je-li na svobodě, aby trest ve stanovené lhůtě nastoupil. Jedná se o úkony činěné předsedou senátu, bez nichž by nebylo možné započít s výkonem trestu odnětí svobody ve věznici. Podle § 6 odst. 1 zák. č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, lze totiž odsouzeného přijmout do výkonu trestu jen na základě písemného nařízení výkonu trestu vyhotoveného soudem. Odsouzený pak musí vědět, v jaké lhůtě a do jaké věznice má k výkonu trestu nastoupit.

Za opatření směřující k výkonu trestu odnětí svobody je právní teorií i praxí považováno rovněž *nařízení předsedy senátu, aby odsouzený byl dodán do výkonu trestu (příkaz k dodání do výkonu trestu)*, jež má oporu v ustanovení § 321 odst. 3, 4 tr. ř. Jeho vydání přichází v úvahu tehdy, jestliže odsouzený nenastoupí trest ve lhůtě, která mu byla poskytnuta, nebo bylo-li z konkrétních skutečností zjištěno, že jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava, že uprchne nebo se bude skrývat. Jak patrně, jde zde o úkon, jehož provedení ukládá soud trestní řád za účelem zajištění realizace výkonu trestu odnětí svobody v případech, kdy odsouzený dobrovolně nesplní povinnost nastoupit trest nebo existuje reálná hrozba útěku či skrývání se odsouzeného, popř. je urychlený nástup trestu vyžadován potřebou ochrany společnosti před nebezpečným pachatelem, který je na svobodě. Je opatřením soudu, jež se provede zejména za situace, kdy bez něho není uskutečnění obsahu odsuzujícího rozsudku ve výroku o trestu reálné.

Určité pochybnosti, zda lze příkaz k dodání do výkonu trestu považovat za opatření soudu směřující k výkonu trestu ve smyslu § 94 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, vnáší do právní praxe nálezy Ústavního soudu ze dne 29. 8. 2005, sp. zn. IV. ÚS 144/05, publikovaný pod č. 166 in Ústavní soud České republiky: Sbírnka nálezů a usnesení – svazek 38. Vydání 1. Praha: C. H. Beck 2007. V textu nálezu Ústavní soud připomíná, že z podstaty institutu promlčení vyplývá, že úkony, jež by přerušovaly promlčecí dobu výkonu trestu, musí být učiněny především ve vztahu k samotnému odsouzenému. Úkony, jež činí vůči sobě navzájem jednotlivé složky státní moci, nemohou mít vliv na právní postavení odsouzeného, a to zvláště, když se soud (jako v posuzovaném případě) omezil na formální přípis adresované policejním orgánům, aniž důrazně vyžadoval od Policie České republiky efektivní splnění povinností, tj. dodat odsouzeného do výkonu trestu odnětí svobody.

Podle Ústavního soudu ze soudního spisu, který si vyžádal, vyplynulo, že za poslední úkon způsobující přerušení běhu promlčecí doby je nutno považovat „příkaz k nástupu do výkonu trestu ze dne 21. 5. 1993“, čímž měl Ústavní soud zřejmě na mysli výzvu odsouzenému k nástupu výkonu trestu, jak vyplývá z časové chronologie jím popsaného postupu soudu („Stěžovatel měl nastoupit k výkonu trestu odnětí svobody do 4. 6. 1993, což však neučinil. Obecný soud z toho důvodu rozhodl dne 10. 6. 1993 o dodání stěžovatele do výkonu trestu odnětí svobody.“).

K uvedenému třeba konstatovat, že jediným úkonem soudu směřujícím přímo k odsouzenému je skutečně výzva k nástupu do výkonu trestu (§ 321 odst. 1 tr. ř.). Ostatní úkony směřují k odsouzenému nepřímo, prostřednictvím jiných orgánů. V případě příkazu k dodání do výkonu trestu je takovým prostředníkem mezi soudem a odsouzeným policejní orgán. Uvedený příkaz však lze podle názoru Nejvyššího soudu rovněž považovat za úkon soudu učiněný, byť zprostředkovaně, ve vztahu k odsouzenému, jak má na mysli Ústavní soud. Není totiž jen úkonem, který vůči sobě navzájem činí soud a policejní orgán jakožto složky státní moci, neboť zákon nepředpokládá, že by to měl být přímo soud, kdo i fakticky zajistí realizaci svých nařízení, pakliže se jim odsouzený dobrovolně nepodrobí; typicky je to právě policejní orgán, kdo tak činí.

Ústavní soud v daných souvislostech ostatně sám uvádí, že úkony soudu přerušující běh promlčecí doby výkonu trestu musí být učiněny *především* ve vztahu k samotnému odsouzenému, tedy připouští i možnost, že tomu tak být nemusí. Pokud by totiž posledním úkonem soudu směřujícím k výkonu trestu odnětí svobody měla být výzva odsouzenému k nástupu do výkonu trestu, nelze vyloučit, že odsouzení by to vnímali jako signál, že může být výhodnější nerespektovat výzvu k nástupu trestu, uprchnout či skrývat se a bez rizika dalšího přerušení běhu promlčecí doby vyčkat promlčení jejich trestu. Opodstatněně nelze ani očekávat, že marnému uplynutí promlčecí doby výkonu trestu by mohlo zabránit opětovné doručování výzvy, zvláště nezdržuje-li se odsouzený v místě trvalého pobytu nebo na adrese, kterou označil pro účely doručování, či není-li jeho pobyt znám. Z hlediska požadavku zajištění nástupu odsouzeného do výkonu trestu co nejdříve by takový postup nemusel být příliš efektivní, navíc periodické zasilání výzvy by za takových okolností stěží mohlo splnit požadavek opatření soudu, které skutečně, a nikoliv jen zdánlivě směřuje k výkonu trestu odnětí svobody.

Složitější situace nastává v případě tzv. *urgenci soudu k realizaci příkazu k dodání odsouzeného do výkonu trestu*. Tento úkon není trestním řádem upraven. Trestní řád pouze v ustanovení § 321 odst. 3 věta *in fine* ukládá předsedovi senátu, aby v příkazu vždy požádal

policejní orgán o neprodlené podání informace o tom, zda byl odsouzený do výkonu trestu dodán, popř. jaké okolnosti dodání do výkonu trestu brání. Jde-li o podstatu tohoto procesního úkonu, stejně jako v případě příkazu k dodání odsouzeného do výkonu trestu, jde sice o úkon adresovaný soudem policejnímu orgánu, nicméně se zamýšleným dopadem právě do poměrů odsouzeného, neboť jeho cílem je zajistit, aby výkon trestu nastoupil.

Ústavní soud v této souvislosti odmítl akceptovat především praxi vyznačující se tím, že se soud omezil pouze na formální přípisy adresované policejním orgánům, aniž důrazně vyžadoval od Policie České republiky efektivní splnění povinností, tj. dodat stěžovatele do výkonu trestu. S tímto názorem nelze polemizovat, opakující se formální urgence je vskutku na místě kvalifikovat jako opatření jen zdánlivě směřující k výkonu trestu, a proto s nimi nelze spojovat účinek přerušení promlčecí doby. Pokud ale urgence soudu nemají povahu jen ryze formálního úkonu, ale soud požaduje od policejního orgánu faktické kroky, které mají zajistit naplnění příkazu, případně sám iniciuje policejní orgán k takovým postupům, a policejní orgán je, byť neúspěšně, realizuje, lze i takové urgence považovat za opatření soudu směřující k výkonu trestu ve smyslu § 94 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku. Opačný závěr by mohl vést soud k praxi vyčkat s urgencí až na konec promlčecí doby, což ve světle požadavků sledujících naplnění účelu trestu a výchovného účinku výkonu trestu za žádoucí postup mít zjevně nelze.

Ve prospěch výše uvedeného názoru, tedy že běh promlčecí doby přerušuje nejen výzva k nástupu do výkonu trestu, ale i příkaz k dodání do výkonu trestu a za určitých okolností i urgence tohoto příkazu, svědčí i poznatky z další rozhodovací činnosti Ústavního soudu. Ústavní soud v usnesení ze dne 14. 4. 2011, sp. zn. II. ÚS 3483/10, mimo jiné právě k povaze příkazu k dodání do výkonu trestu a urgencí soudu k jeho realizaci v souvislostech s promlčením výkonu trestu odnětí svobody uvedl: „Úkony soudu nebylo možné označit za formální, když obecný soud také důsledně trval na sdělení jednotlivých kroků, které Policie České republiky činí k zadržení stěžovatele, a to v relativně krátkých časových úsecích tak, aby mohl mít přehled o tom, zda je činnost Policie České republiky dostatečně intenzivní (vyhlášení celostátního pátrání, vytěžení rodičů, spolubydlících, dotaz na úřad práce a správu sociálního zabezpečení, opakované výpisy z centrální evidence obyvatel). Soud se konečně pro účely zjištění kontaktní adresy stěžovatele sám opakovaně obrátil s dotazem k právním zástupcům stěžovatele, avšak marně. Ústavní soud akceptuje závěry stížnostního soudu, který se zabýval otázkou plynutí času ve vztahu k účelu uloženého trestu, jehož promlčení bylo namítáno, a srozumitelně a jasně vyložil, proč nemohl dospět k závěru, že uložený trest již bude neefektivní a bude obsahovat toliko prvky trestní represe.“

Dotčené předpisy: § 94 odst. 4 písm. a) tr. zákoníku, § 321 odst. 1, 3, 4 tr. ř.

Heslo: Odklad výkonu trestu (§ 322 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. dubna 2012, sp. zn. 8 Tdo 249/2012, uveřejněné pod číslem 31/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Trestní zákoník blíže nedefinuje pojem „závažný důvod“ významný z hlediska naplnění zákonných znaků přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku (v době rozhodování se jednalo o ustanovení § 337 odst. 1 písm. e) tr. Zákoníku). Může jím však být jen reálně existující okolnost, v důsledku níž obviněný není schopen se k nástupu výkonu trestu odnětí svobody dostavit. Za takový důvod je vedle závažných zdravotních potíží možné považovat i jiné závažné problémy, pokud však jsou svým nepříznivým dopadem do poměrů obviněného či jeho rodiny srovnatelné se závažnými zdravotními potížemi (např. bezprostřední situace po povodni, požáru, vytopení bytu apod.). Podání návrhu na odklad výkonu trestu odnětí svobody samo o sobě nepředstavuje závažný důvod ve smyslu § 337 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Z uvedených procesních podmínek různě upravujících možnost odkladu výkonu trestu odnětí svobody plyne, že ani u jednoho z nich (§ 322 odst. 2 tr. ř. a § 323 odst. 1, tr. ř.) není podání návrhu spojeno s odkladným účinkem nástupu výkonu trestu, a proto v případě, že obviněný podá návrh na odklad trestu, nemůže se tím zbavit povinnosti trest nastoupit.

Ze smyslu těchto procesních podmínek vyplývá povinnost obviněného nastoupit trest na výzvu soudu. Za okolnost, pro kterou tak učinit nemusí, považuje zákon jen „závažný důvod“. Trestní zákoník v ustanovení § 337 odst. 1 písm. e), pojem „závažného důvodu“ nevymezuje, neboť tento je vždy dán konkrétními okolnostmi stojícími na straně obviněného. Obecně však lze říci, že takovým důvodem může být jen reálně existující okolnost, v důsledku níž obviněný není schopen se k nástupu výkonu trestu odnětí svobody dostavit, a to především pro závažné zdravotní potíže u něj samotného nebo některého blízkého rodinného příslušníka. Za takové důvody je rovněž možné považovat i jiné než zdravotní problémy, jež se však svou

povahou a velmi nepříznivým dopadem pro obviněného či jeho rodinu rovnají charakteru závažných zdravotních potíží. Takovými srovnatelnými okolnostmi mohou být např. bezprostřední situace po povodni, požáru, vytopení bytu a pod. Jelikož pro různou povahu osob i situací není možné tento pojem jednoznačně vymezit, bude vždy v každém jednotlivém případě nezbytné s ohledem na konkrétní okolnosti pečlivě posuzovat, zda situace, již obviněný předkládá jako důvod toho, proč v souladu s podmínkami uvedenými ve výzvě k nástupu výkonu trestu odnětí svobody trest nenastoupil, je „závažným důvodem“ ve smyslu shora ustanovení § 337 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku.

Za závažný důvod podle citovaného ustanovení není možné považovat samotné podání návrhu na odklad výkonu tohoto trestu poté, co obviněný obdržel výzvu k nástupu výkonu trestu odnětí svobody, ale jen takovou okolnost, která odůvodňuje nenastoupení trestu. Musí tedy jít jenom o konkrétně nastalý skutečně daný závažný důvod, jakým je např. těžké onemocnění, tragická nebo živelná událost v rodině apod. Pokud u obviněného takový závažný důvod nevznikl a obviněný podává žádost o odklad výkonu trestu jen na podkladě nevýznamných okolností, činí tak formálně, ve snaze vyhnout se nástupu výkonu trestu. Takové podání samo o sobě uvedeným závažným důvodem není, ale je toliko součástí úmyslného se vyhýbání nástupu výkonu trestu ve smyslu § 337 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku ze strany obviněného.

Dotčené předpisy: § 337 odst. 1 písm. f) tr. zákoníku, § 322 tr. ř.

Heslo: Podmíněné odsouzení (§ 329 tr. ř.)
--

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. března 2009, sp. zn. 4 Tz 6/2009, uveřejněný pod číslem 8/2010 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Skutečnost, že podmíněně odsouzený nesplnil uloženou povinnost podle § 59 odst. 2 část věty za středníkem tr. zák. spočívající v tom, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou způsobil trestným činem, zpravidla odůvodňuje rozhodnutí soudu o tom, že se vykoná podmíněně odložený trest odnětí svobody (§ 60 odst. 1 tr. zák.), ale jen v případě, když podmíněně odsouzený zavinil nesplnění uvedené povinnosti. Povinnost nahradit škodu způsobenou trestným činem „podle svých sil“ totiž znamená, že podmíněně odsouzený je povinen nahradit škodu v době a ve výši, v jaké to dovolí jeho osobní, majetkové

a výdělkové poměry. Soud rozhodující o osvědčení podmíněně odsouzeného je proto povinen zjišťovat, jaké byly poměry odsouzeného z hlediska jeho možnosti nahradit způsobenou škodu (zejména zda byl zaměstnán, a pokud nikoli, proč tomu tak bylo, zda se zajímal o zaměstnání, zda pobíral sociální dávky a v jaké výši, zda měl k někomu vyživovací povinnost, zda na jeho příjmy či majetek byl veden výkon rozhodnutí k uspokojení jiných pohledávek apod.).*)

***) Poznámka redakce: Nyní jde o ustanovení § 82 odst. 2 tr. zák. (Zdroj: NS)**

Z odůvodnění:

Ustanovení § 59 odst. 2 tr. zák. umožňuje soudu, aby podmíněně odsouzenému uložil přiměřená omezení a přiměřené povinnosti uvedené v § 26 odst. 4 tr. zák., směřující k tomu, aby vedl řádný život; zpravidla mu má též uložit, aby podle svých sil nahradil škodu, kterou trestným činem způsobil. Uložením povinnosti podle § 59 odst. 2, věta za středníkem tr. zák. je zesilován výchovný účinek podmíněného odsouzení tím, že pod pohružkou výkonu trestu odnětí svobody podněcuje obviněného k dobrovolné úhradě škody, kterou trestným činem způsobil, vyžaduje se od něj aktivní úsilí o nápravu nebo odčinění škodlivých následků trestného činu a vede jej k uznání a respektování zájmů trestným činem dotčených. Takto uložená povinnost je tak důležitým prostředkem nápravy a resocializace podmíněně odsouzeného. Povinnost k náhradě škody podle svých sil znamená, že obviněný je povinen nahradit škodu v době a ve výši, v jaké to jeho osobní, majetkové a výdělkové poměry dovolí. Ustanovení § 60 odst. 1 tr. zák. upravuje způsob skončení podmíněného odsouzení, při kterém je soud povinen do svých úvah zda se podmíněně odsouzený ve zkušební době osvědčil či nikoli komplexně zahrnout poznatky o chování obviněného ve zkušební době – zda vedl občansky řádný a bezúhonný život, zda se znovu nedopustil trestné činnosti, zda vyhověl uloženým omezením, pokud ne, proč se tak stalo, a jaký podíl na případném nesplnění daného omezení nese svým zaviněným jednáním obviněný, případně zda objektivně existující podmínky mu splnění tohoto omezení neumožnily. Jinak řečeno, soud je povinen vyhodnotit i okolnosti týkající se znaku „podle svých sil“. V této souvislosti je povinen zjišťovat jaké byly finanční poměry obviněného, zda byl či nebyl zaměstnán, v negativním případě proč nepracoval a zda se o zaměstnání zajímal, zda pobíral sociální dávky a v jaké výši, zda měl k někomu vyživovací povinnost, zda v rámci případného výkonu rozhodnutí předcházely jiné pohledávky apod.

Na rozhodování o tom, zda se podmíněně odsouzený ve zkušební době osvědčil, se rovněž vztahuje povinnost soudu zjistit skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to

v rozsahu, který je nezbytný pro takové rozhodnutí (§ 2 odst. 5 tr. ř., srov. ÚS 89/2001). Rozhodnutí o tom, že se podmíněně odložený trest odnětí svobody vykoná, musí předcházet dokazování, v jehož rámci je třeba objasnit všechny výše uvedené okolnosti, jež jsou pro takovýto závěr nezbytné, a teprve komplexním shromážděním všech potřebných důkazů vznikne stav, kdy soud může přistoupit k hodnocení důkazů v intencích ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř.

Dotčené předpisy: § 59 odst. 2 tr. zák., § 60 odst. 1 tr. zák., § 329 a násl. tr. ř.

Heslo: Pomíněné odsouzení (§ 330 tr. ř.)

- Nález Ústavního soudu ČR ze dne 31. května 2012, sp. zn. III. ÚS 169/12, publikovaný pod číslem N 117/65 ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ČR na straně 549.

Právní věta:

Z ustanovení čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod plyne základní právo na reálnou a efektivní možnost účastníků řízení jednat před soudem, zahrnující i oprávnění skutkově a právně argumentovat, a tímto způsobem hájit svá práva.

Porušení uvedeného práva zakládá postup, kdy soud prvního stupně, který rozhodl podle § 330 odst. 1 trestního řádu s použitím § 83 odst. 1 trestního zákoníku tak, že odsouzený vykoná trest odnětí svobody, nepředloží písemné odůvodnění stížnosti, kterou odsouzený podal ústně do protokolu při veřejném zasedání, stížnostnímu soudu včas, resp. předtím, než o zmíněné stížnosti rozhodne. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

Ústavní soud v řadě svých rozhodnutí uvedl, že z ustanovení čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny plyne základní právo na reálnou a efektivní možnost účastníků řízení jednat před soudem, zahrnující i oprávnění skutkově a právně argumentovat, a tímto způsobem hájit svá práva [viz např. nálezy sp. zn. III. ÚS 93/99 ze dne 27. 5. 1999 (N 80/14 SbNU 161), sp. zn. IV. ÚS 426/09 ze dne 9. 6. 2009 (N 134/53 SbNU 681) a sp. zn. I. ÚS 2570/09 ze dne 13. 1. 2010 (N 7/56 SbNU 63)]. Byť v uvedených případech spočívalo pochybení v jiném postupu než v tom, proti němuž stěžovatelka brojí v ústavní stížnosti, předchází závěry Ústavního

soudu je třeba vztáhnout i na souzenou věc, neboť daná pochybení mají tentýž důsledek. V dané věci stěžovatelce sice nebyla upřena možnost skutkové a právní argumentace, a to v podobě písemného odůvodnění shora zmíněné stížnosti, tato její argumentace se však - v důsledku pochybení soudu prvního stupně - nedostala do dispozice stížnostního soudu. Přitom se - vzhledem k tomu, že posledně uvedený soud rozhodoval v neveřejném zasedání - jednalo o jediný způsob, jak stěžovatelka mohla před městským soudem jako soudem stížnostním "jednat" a v daném (stížnostním) řízení hájit svá práva.

Dotčené předpisy: čl. 38 odst. 2 LZPS, § 330 odst. 1 tr. ř., § 83 odst. 1 tr. zákoníku

Uvedeno také: Právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS)

Heslo: Podmíněné propuštění – rozhodování o osvědčení (§ 332 odst. 1 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2009, sp. zn. 11 Td 24/2009, uveřejněné pod číslem 33/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Z důvodu uvedeného v ustanovení § 67 písm. a) tr. ř., tj. pro obavu z toho, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se vyhnul pravomocně uloženému trestu, lze vzít do vazby odsouzeného též v řízení konaném podle § 332 odst. 1 tr. ř. o tom, zda se jako podmíněně propuštěný osvědčil nebo zda vykoná zbytek trestu odnětí svobody podle § 64 odst. 1 tr. zák. (srov. přiměřeně rozhodnutí pod č. 7/1996 Sb. rozh. tr.). Jestliže v takovém řízení byl odsouzený vzat do vazby, pak soudem příslušným k rozhodnutí o započítání této vazby do uloženého trestu (§ 38 odst. 1 tr. zák.*), § 334 odst. 1 tr. ř.) je soud, jehož příslušnost vyplývá z ustanovení § 315 odst. 2 tr. ř., tj. soud, který rozhodl v prvním stupni ve věci, v níž byl odsouzenému uložen trest odnětí svobody, o jehož výkon jde.

*) Poznámka redakce: Nyní jde o ustanovení § 92 odst. 1 tr. zákoníku. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Odsouzený L. D. byl odsouzen rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 20. 4. 2005, sp. zn. 10 T 129/2004, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 15. 8. 2005, sp. zn. 3 To 603/2005, k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání dvou let a tento trest vykonával do podmíněného propuštění usnesením Okresního soudu v Lounech ze dne 13. 6.

2006, sp. zn. 4 PP 107/2006, ve věznici v N. S. Pokud je do tohoto trestu třeba provést zápočet vazby, je nutno z hlediska místní a věcné příslušnosti soudu k tomuto rozhodnutí postupovat podle ustanovení § 315 odst. 2 tr. řádu, tedy že soudem příslušným k takovému rozhodnutí je Okresní soud v Ostravě, jako soud, který ve věci odsouzeného L. D. rozhodl v prvním stupni.

Dotčené předpisy: § 67 písm. a) tr. ř., § 315 odst. 2 tr. ř., § 332 odst. 1 tr. ř., § 334 odst. 1 tr. ř.

Uvedeno také: Důvody vazby (§ 67 tr. ř.), Příslušnost ve výkonávacím řízení (§ 315 odst. 2 tr. ř.)

Heslo: Podmíněné propuštění (§ 333 odst. 1 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. června 2009, sp. zn. 11 Td 35/2009, uveřejněné pod číslem 49/2010 Sbírkvy soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Ani v případech, kdy je dána zvláštní (funkční) příslušnost soudu k rozhodování ve výkonávacím řízení (např. podle § 333 odst. 1 tr. ř. činí rozhodnutí o tom, zda se podmíněně propuštěný osvědčil nebo zda se vykoná zbytek trestu, ten okresní soud, který podmíněně propustil odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody), není vyloučeno za splnění zákonných předpokladů uvedených v ustanovení § 25 tr. ř. věc odejmout příslušnému soudu a přikázat jinému soudu téhož druhu a stupně (tzn. v případě rozhodování podle § 333 odst. 1 tr. ř. ji lze přikázat jinému okresnímu soudu). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle § 25 tr. ř. může být věc z důležitých důvodů odňata příslušnému soudu a přikázána jinému soudu téhož druhu a stupně. Pojem „důležité důvody“ sice není v zákoně blíže definován, ale je nepochybné, že se musí jednat o skutečnosti, jež budou svoji povahou výjimečné, neboť ustanovení § 25 tr. ř., podle něhož lze v určitých případech věc delegovat k jinému soudu, je zákonným průlomem do zásady, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, vyjádřené v ustanovení čl. 38 odst. 1 Listiny základních práva svobod.

Důvody pro odnětí věci příslušnému soudu a její přikázání jinému soudu musí být natolik významné, aby dostatečně odůvodňovaly průlom do tohoto ústavního principu.

Jedním z hledisek určujících důvody pro odnětí věci příslušnému soudu a její přikázání jinému soudu je – při současném respektování zásad rychlosti a hospodárnosti řízení – též zájem na zajištění ústavního práva obviněného, vyjádřeného v ustanovení čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, aby věc obviněného byla projednána v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. S ohledem na vzdálenost mezi Okresním soudem v Karviné, který je místně příslušný k projednání a rozhodnutí věci odsouzeného B. M., a obvodem Okresního soudu v Českém Krumlově, odkud by se odsouzený musel obtížně dopravovat k příslušnému soudu v důsledku svých finančních problémů a s ohledem na svůj zdravotní stav, se jeví vhodným změnit místní příslušnost soudu. Všechny tyto důvody lze považovat za natolik závažné, že opodstatňují použití ustanovení § 25 tr. ř. pro změnu místní příslušnosti soudu k projednání této věci.

Uvedenému postupu nijak nebrání ani okolnost, že v ustanovení § 333 odst. 1 tr. ř. je v rámci rozhodování soudů ve vykonávacím řízení (viz ustanovení § 315 tr. ř.) zakotvena zvláštní příslušnost soudů k rozhodnutí o podmíněném propuštění odsouzeného z výkonu trestu odnětí svobody, protože rozhodnutí o tom, zda se podmíněně propuštěný z výkonu trestu odnětí svobody osvědčil nebo zda vykoná zbytek trestu (§ 332 tr. ř.) činí okresní soud, který odsouzeného podmíněně propustil z výkonu trestu odnětí svobody. Rozhodnutím podle § 25 tr. ř. však ani v těchto případech nemůže ve vykonávacím řízení dojít ke změně věcné příslušnosti soudu.

Dotčené předpisy: § 25 tr. ř., § 333 odst. 1 tr. ř.

Heslo: Výkon trestu obecně prospěšných prací (§ 336 tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. března 2010, sp. zn. 11 Td 11/2010, uveřejněné pod číslem 10/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I v případě, že výkon trestu obecně prospěšných prací nenařídil okresní soud, který uložil tento trest, ale byl přede dnem 1. 1. 2010 nařízen podle § 336 odst. 2 tr. ř. v tehdejší znění (tj. před novelou provedenou zákonem č. 41/2009 Sb.) soudem, v jehož obvodu měl odsouzený vykonávat uvedený trest, je s účinností od 1. 1. 2010 příslušný ke

všem úkonům týkajícím se dalšího výkonu trestu obecně prospěšných prací (např. k rozhodování o změně druhu a místa jeho výkonu podle § 336 odst. 5 tr. ř., o jeho přeměně v nepodmíněný trest odnětí svobody podle § 340b tr. ř.) okresní soud, který uložil tento trest. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

S účinností od 1. 1. 2010 byla zákonem č. 41/2009 Sb. významně novelizována ustanovení o výkonu trestu obecně prospěšných prací (§ 336 až § 340b tr. ř.), a to zejména v otázce místní příslušnosti soudu, takže podle nyní platného a účinného ustanovení § 336 odst. 2 tr. ř. výkon trestu obecně prospěšných prací vždy nařizuje okresní soud, který uložil tento trest, a nikoli soud, v jehož obvodu se vykonává (resp. má vykonávat) uložený trest. Tato zásadní změna v místní příslušnosti soudu se pak promítla i do dalších ustanovení týkajících se výkonu trestu obecně prospěšných prací.

Nejvyšší soud proto podle § 24 odst. 1 tr. ř. dospěl k závěru, že vzhledem k novelizaci ustanovení § 336 odst. 2 tr. ř., která nabyla účinnosti od 1. 1. 2010, se nelze ztotožnit s názorem Okresního soudu v Mladé Boleslavi, podle něhož se citované ustanovení týká pouze trestů obecně prospěšných prací, jejichž výkon dosud nebyl nařízen, ale nic nemění na dosavadní příslušnosti soudu k provádění úkonů ve vykonávacím řízení (např. ke sledování průběhu výkonu trestu obecně prospěšných prací, k jeho přeměně v nepodmíněný trest odnětí svobody apod.), pokud již přede dnem 1. 1. 2010 byl odsouzenému nařízen výkon trestu obecně prospěšných prací podle tehdy platného a účinného ustanovení § 336 odst. 2 tr. ř.

K tomu Nejvyšší soud zdůrazňuje, že časová působnost trestního řádu jako procesní normy (na rozdíl od časové působnosti trestních zákonů) se řídí zásadou, podle níž se procesní úkony v průběhu trestního řízení provádějí vždy podle trestního řádu účinného v době, kdy je určitý úkon prováděn (srov. přiměřeně rozhodnutí pod č. 31/2002 Sb. rozh. tr. v odůvodnění), nevyplývá-li výjimka z nové právní úpravy. Pokud tedy v rámci přechodných ustanovení nového zákona není výslovně stanoveno něco jiného, postupuje se v trestním řízení zásadně podle nové právní úpravy již od počátku její účinnosti.

Proto i v případě, že výkon trestu obecně prospěšných prací nenařídil okresní soud, který uložil tento trest, ale byl přede dnem 1. 1. 2010 nařízen podle § 336 odst. 2 tr. ř. v tehdejší znění (tj. před novelou provedenou zákonem č. 41/2009 Sb.) soudem, v jehož obvodu měl odsouzený vykonávat uvedený trest, je s účinností od 1. 1. 2010 příslušný ke všem úkonům týkajícím se dalšího výkonu trestu obecně prospěšných prací (např. k rozhodování o změně

druhu a místa jeho výkonu podle § 336 odst. 5 tr. ř., o jeho přeměně v nepodmíněný trest odnětí svobody podle § 340b tr. ř.) okresní soud, který uložil tento trest.

Dotčené předpisy: § 24 tr. ř., § 336 tr. ř.

Heslo: Výkon trestu vyhoštění (§ 350b tr. ř.)

- Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 24. února 2011, sp. zn. Tpjn 304/2010, uveřejněné pod číslem 20/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

I. Právní mocí rozsudku, jímž byl uložen časově určitý druh trestu vyhoštění, nastává počátek výkonu tohoto trestu jen v případě, že se odsouzený v tomto okamžiku již nachází mimo území České republiky. Pokud se odsouzený naopak nachází na území České republiky, započne výkon trestu vyhoštění až od okamžiku, kdy skutečně opustí území České republiky. Lhůta, kterou mu soud poskytl k obstarání jeho záležitostí podle § 350b odst. 2, resp. odst. 3 tr. ř., se do doby výkonu trestu vyhoštění nezapočítává.

II. Doba, po kterou byl odsouzený ve vyhošťovací vazbě (§ 350c tr. ř.), se započítává do doby výkonu trestu vyhoštění.

III. Doba, po kterou se odsouzený v průběhu výkonu trestu vyhoštění zdržuje na území České republiky, byť tím maří jeho výkon, se započítává do doby výkonu trestu vyhoštění. Uvedené platí, jestliže výkon trestu vyhoštění již započal, tzn. odsouzený opustil území České republiky a poté na něm v rozporu s uloženým trestem vyhoštění znovu pobýval. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Bylo by v rozporu s účelem i podstatou trestu vyhoštění, pokud by počátek jeho výkonu byl vždy dán okamžikem právní moci odsuzujícího rozsudku, jímž byl tento trest uložen, bez zohlednění toho, zda se odsouzený v tomto okamžiku nachází již mimo území České republiky anebo ještě na jejím území. Takový přístup by mohl vést k tomu, že trest vyhoštění by byl vykonán, aniž by odsouzený opustil území republiky např. proto, že je na něm vykonáván trest odnětí svobody anebo proto, že nerespektoval výzvu, aby z České republiky neprodleně či ve stanovené lhůtě vycestoval.

Při stanovení počátku doby výkonu časově určitého druhu trestu vyhoštění nutno tedy rozlišovat, kde se odsouzený nachází v době právní moci rozhodnutí, jímž mu byl tento trest uložen. Je-li v tomto okamžiku již mimo území České republiky, započne doba výkonu trestu vyhoštění právní mocí rozsudku. V opačném případě, tzn. pokud se odsouzený na území republiky nachází, nutno počítat dobu výkonu trestu vyhoštění až od okamžiku opuštění území České republiky; srov. i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2008, sp. zn. 4 Tz 55/2008.

Takovému výkladu nasvědčuje i procesní úprava výkonu trestu vyhoštění (§ 350b až 350h tr. ř.). Podle ustanovení § 350b odst. 1 tr. ř. jakmile nabude právní moci rozsudek, kterým byl uložen trest vyhoštění, předseda senátu zašle nařízení výkonu trestu Policii České republiky a vyzve zároveň odsouzeného, aby z České republiky neprodleně vycestoval. Za podmínky § 350b odst. 2 tr. ř. může odsouzenému poskytnout přiměřenou lhůtu k obstarání záležitosti v maximální délce jednoho měsíce od dne, kdy rozsudek nabyl právní moci. Tuto lhůtu lze na žádost odsouzeného i opakovaně prodloužit, jestliže odsouzený prokáže, že učinil všechny úkony potřebné k obstarání cestovních dokladů a dalších náležitostí potřebných k vycestování, avšak dosud nemůže z České republiky vycestovat (srov. § 350b odst. 3 tr. ř.). Tuto lhůtu však nelze do doby výkonu časově určitého druhu trestu vyhoštění započít, neboť jde fakticky o dobu, na kterou byl výkon trestu vyhoštění odložen.

Trestní řád pak pamatuje i na situaci, že se odsouzený v době, kdy soud přistoupí k nařízení výkonu trestu vyhoštění, již na území České republiky nenachází. V takovém případě předseda senátu zašle nařízení výkonu trestu Policii České republiky a další úkony neprovádí (§ 350g tr. ř.).

S obligatorním odkladem výkonu trestu vyhoštění pak počítá ustanovení § 350b odst. 4,5 tr. ř. Z uvedeného je zřejmé, že soud musí učinit úkony směřující k výkonu uloženého trestu vyhoštění, tzn. k tomu, aby odsouzený vycestoval z České republiky, pokud se na jejím území ještě nachází (k tomu srov. rozhodnutí č. 50/2003 Sb. rozh. tr.).

Pokud by tedy měla doba výkonu časově určitého druhu trestu vyhoštění započít vždy právní mocí rozsudku, bez ohledu na to, kde se odsouzený v tomto okamžiku nachází, nebylo by třeba uvedených úkonů soudu, směřujících k výkonu trestu vyhoštění, zejména pak výzvy odsouzenému, aby z České republiky vycestoval. Tento trest by začal být vykonáván okamžikem právní moci a bylo by jen na odsouzeném, aby urychleně vycestoval a respektoval tak pravomocný odsuzující rozsudek, tak jako je tomu v případě trestu zákazu činnosti nebo zákazu pobytu. U těchto trestů nedochází k nařízení jejich výkonu ani k výzvě

odsouzenému, aby přestal vykonávat činnost, která mu byla zakázána, či opustil místo, na něž se vztahuje zákaz pobytu.

Výslovně je pak oddálení počátku výkonu trestu vyhoštění upraveno pro případ, kdy je na odsouzeném vykonáván trest odnětí svobody (srov. § 350d tr. ř.). V takovém případě soud vyrozumí o nařízení výkonu trestu vyhoštění též příslušnou věznicí. Je-li to třeba, požádá Policii České republiky o zajištění cestovních dokladů potřebných k výkonu trestu vyhoštění tak, aby tento trest bezprostředně navazoval na výkon trestu odnětí svobody. Rovněž toto ustanovení nasvědčuje závěru, že pokud se odsouzený nachází v okamžiku právní moci rozhodnutí, jímž mu byl uložen trest vyhoštění, na území České republiky, byť třeba ve výkonu trestu odnětí svobody, započne doba výkonu trestu vyhoštění až vlastním opuštěním území České republiky.

Určitou výjimkou v tomto směru je situace, kdy odsouzený k trestu vyhoštění byl vzat do vyhošťovací vazby podle § 350c tr. ř. Soud může o vzetí odsouzeného do vyhošťovací vazby rozhodnout, hrozí-li obava, že se odsouzený bude skrývat nebo jinak mařit výkon trestu vyhoštění, nerozhodne-li o jejím nahrazení zárukou, slibem nebo peněžitou zárukou.

Dobu, po kterou byl odsouzený ve vyhošťovací vazbě, je třeba započítat do doby výkonu trestu vyhoštění, neboť tato vazba slouží k realizaci a uplatnění účelu trestu vyhoštění; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2002, sp. zn. 11 Tz 253/2001.

Z uvedeného tedy vyplývá, že *počátek výkonu časově určitého druhu trestu vyhoštění nastává*

- *právní mocí rozsudku, jímž byl tento trest uložen, v případě, že se odsouzený v tomto okamžiku již nenachází na území České republiky,*
- *faktickým výkonem, tzn. okamžikem opuštění České republiky, v případě, že se odsouzený v tomto okamžiku na jejím území dosud nachází, přičemž do doby výkonu trestu vyhoštění se započítává doba, po kterou byl odsouzený ve vyhošťovací vazbě.*

Otázka okamžiku opuštění území České republiky je věcí zjištění skutkového stavu a musí být řešena v rámci dokazování, za použití dostupných důkazních prostředků, např. listinných důkazů, či svědeckých výpovědí. V případě, že se nepodaří zjistit bez důvodných pochybností, zda, resp. kdy odsouzený území republiky opustil, popř. se nepodaří vyvrátit jeho tvrzení v tomto směru, uplatní se zásada *in dubio pro reo*.

V souvislosti s výkonem časově určitého druhu trestu vyhoštění vyvstává rovněž otázka, zda se doba, po kterou se odsouzený v průběhu výkonu tohoto trestu zdržoval na území České republiky, započítává do doby výkonu trestu vyhoštění. Trestní předpisy uvedenou otázku nijak neřeší. Vzhledem k absenci právní úpravy v uvedeném směru je nutno dovodit, že se pobyt na území České republiky do doby výkonu trestu vyhoštění započítává; srov. rozsudek

Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2008. sp. zn. 4 Tz 55/2008. Jinak řečeno, trvání časově omezeného trestu vyhoštění se neprodlužuje o dobu, po kterou odsouzený mařil jeho výkon tím, že se zdržoval na území České republiky. V takovém případě se odsouzený může dopustit trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, resp. podle § 171 odst. 1 písm. b) tr. zák.

Uvedené však platí pouze pro případ, že výkon časově určitého druhu trestu vyhoštění již započal, buď právní mocí rozsudku, anebo okamžikem opuštění území republiky – viz výše. Dopadá tedy na situace, kdy odsouzený se nacházel mimo území České republiky a v rozporu s uloženým trestem vyhoštění na její území opět vstoupil a pobýval na něm. Nemůže se vztahovat na situace, kdy odsouzený se stále nachází na území České republiky a nerespektuje výzvu soudu k vycestování z České republiky ve stanovené lhůtě (§ 350b odst. 1, resp. odst. 2, odst. 3 tr. ř.). I v takovém případě se může dopustit trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, resp. podle § 171 odst. 1 písm. b) tr. zák. Doba pobytu na území České republiky se však do doby výkonu časově určitého druhu trestu vyhoštění nezapočítává, neboť, jak uvedeno výše, počátek výkonu tohoto trestu nastává až okamžikem opuštění České republiky. Opačný přístup by byl v rozporu s takto stanoveným počátkem výkonu trestu vyhoštění a mohl by vést k výše naznačené nežádoucí situaci v podobě vykonání celého časově určitého druhu trestu vyhoštění, aniž by odsouzený opustil území České republiky.

Dotčené předpisy: § 80 tr. zákoníku, § 350b tr. ř, § 350c tr. ř.

- *Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 5. června. 2013, sp. zn. Tpjn 300/2013, uveřejněné pod číslem 53/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Pokud byly pachateli uloženy dva a více trestů vyhoštění na dobu určitou (§ 80 odst. 2 tr. zákoníku), vykonávají se postupně, tzn. s výkonem každého z nich se započne až poté, co byl ukončen výkon předchozího trestu vyhoštění.

II. Jestliže odsouzený v průběhu výkonu trestu vyhoštění neoprávněně pobývá na území České republiky, tak doba, po kterou maří výkon tohoto trestu, a tedy se dopouští trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 písm. b) tr. zákoníku, se mu započítává do doby jeho výkonu (srov. stanovisko trestního kolegia

Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. Tpjn 304/2010, uveřejněné pod č. 20/2011-III. Sb. rozh. tr.).

III. Do doby výkonu trestu vyhoštění se naopak nezapočítává doba výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody, který byl odsouzenému uložen za tento trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, popř. i za jiný trestný čin, ani doba předchozího výkonu vazby. O tuto dobu se tedy prodlužuje doba výkonu trestu vyhoštění. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Ani trestní zákoník, ani trestní řád neupravují otázku, zda v případech, kdy odsouzený má vykonávat dva a více uložených trestů vyhoštění, se uložené tresty vyhoštění vykonávají souběžně nebo zda se s výkonem každého dalšího trestu vyhoštění započne až poté, co byl vykonán trest vyhoštění, jehož výkon započal dříve, tj. postupně. Uvedená otázka je přitom významná zejména u časově určité formy trestu vyhoštění. Při jejím posuzování je třeba vyjít z výše uvedeného účelu trestu vyhoštění a jeho podstaty. Není přitom žádný důvod, aby se postupně uložené tresty vyhoštění na dobu určitou vykonávaly souběžně. Naopak souběžný výkon by byl v rozporu s účelem a podstatou trestu vyhoštění. Pokud soud rozhodl o uložení dalšího časově určitého trestu vyhoštění, měl bezesporu za to, že je nezbytné zabránit odsouzenému, aby pobýval, resp. opětovně vstoupil na území České republiky ještě po delší dobu, než byla stanovena v předchozím odsuzujícím rozsudku. Za situace, kdy by pozdější trest vyhoštění byl ať již zcela nebo zčásti fakticky absorbován výkonem trestu předchozího, by tento další trest vyhoštění pozbyl smyslu.

Princip postupného výkonu trestů téhož druhu se uplatňuje i u ostatních trestů s časovým omezením – odnětí svobody, zákaz činnosti téhož druhu, domácí vězení, zákaz pobytu. Pokud je pachatel např. postupně uložen několik trestů nepodmíněného odnětí svobody v určité výměře, jejich výkon na sebe navazuje. Z hlediska výkonu trestu se postupně uložené a dosud zcela nevykonané tresty odnětí svobody sice považují za trest jediný (§ 77 zákona o výkonu trestu odnětí svobody), uvedené má však význam pro rozhodování např. o společném způsobu výkonu takových trestů, pro přezarování odsouzených, pro řízení o podmíněném propuštění, popř. pro zacházení s odsouzenými. Rozhodně to však neznamená, že by postupně uložené tresty odnětí svobody byly vykonávány souběžně. Jiný přístup by popřel smysl opakovaného ukládání trestů odnětí svobody.

Trestní předpisy neřeší výslovně ani otázku, zda se již započatý výkon trestu vyhoštění přerušuje, resp. staví v případě, že je odsouzený ve vazbě či ve výkonu nepodmíněného trestu

odněti svobody, jenž mu byl uložen za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 písm. b) tr. zákoníku, spočívajícího v tom, že se v průběhu výkonu trestu vyhoštění zdržoval na území České republiky, popř. i za jiný jeho trestný čin.

Pokud se odsouzený v průběhu výkonu trestu vyhoštění vrátí na území České republiky, dopouští se trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 písm. b) tr. zákoníku. Doba, po kterou se v průběhu výkonu trestu vyhoštění zdržuje na území České republiky, byť tím maří jeho výkon, se započítává do doby výkonu trestu vyhoštění – viz právní věta III. stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu uveřejněného pod č. 20/2011 Sb. rozh. tr.

Je-li odsouzený v takovém případě omezen na osobní svobodě vzetím do vazby, pobývá na území České republiky nedobrovolně (nuceně) a proto nemůže nadále úmyslně mařit výkon trestu vyhoštění a nemůže tímto způsobem nadále vykonávat uložený trest vyhoštění. Vzetím do vazby tedy končí jak páchaní trestné činnosti spočívající v maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní, tak doba vykonávání trestu vyhoštění, a tedy i započitatelnost doby neoprávněného pobytu na území České republiky do doby výkonu trestu vyhoštění. Doba výkonu vazby se do doby výkonu trestu vyhoštění nezapočítává, neboť nucený pobyt odsouzeného na území České republiky jeho vzetím do vazby totiž znemožňuje i samotný výkon trestu vyhoštění, jehož podstatou a smyslem je, že se odsouzený zdržuje mimo území České republiky.

Je třeba připomenout, že otázku započítávání doby výkonu vazby do doby výkonu trestu řeší judikatura ve vztahu k výkonu trestu zákazu činnosti. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněného pod č. 12/2000 Sb. rozh. tr., skutečnost, že pachatel (odsouzený) byl v průběhu výkonu trestu zákazu činnosti vzat do vazby, nestaví výkon trestu zákazu činnosti. Uvedené řešení však není pro případ výkonu trestu vyhoštění příslušným, a to právě vzhledem k výše uvedené specifické podstatě a smyslu vyhoštění. Kromě toho, na rozdíl od trestu vyhoštění, ve vztahu k trestu zákazu činnosti je otázka jeho stavení upravena výslovně, a to jen pokud jde o dobu výkonu nepodmíněného trestu odněti svobody, která se podle § 74 odst. 1 tr. zákoníku do doby výkonu trestu zákazu činnosti nezapočítává. Jiné skutečnosti proto nestaví výkon trestu zákazu činnosti.

Z důvodu nuceného pobytu odsouzeného na území České republiky, který znemožňuje výkon trestu vyhoštění, se do doby výkonu trestu vyhoštění stejně tak nezapočítává ani doba výkonu nepodmíněného trestu odněti svobody, který byl odsouzenému uložen za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní podle § 337 písm. b) tr. zákoníku, spočívajícího v tom, že se v průběhu výkonu trestu vyhoštění zdržoval na území České republiky, popř. i za

jiný jeho trestný čin. Uvedenému závěru pak nasvědčují i již zmíněná ustanovení § 74 odst. 1 tr. zákoníku a § 75 odst. 1 tr. zákoníku, která řeší uvedenou otázku ve vztahu k výkonu trestu zákazu činnosti a zákazu pobytu. Podle těchto ustanovení se do doby výkonu trestu zákazu činnosti, resp. do doby výkonu trestu zákazu pobytu nezapočítává doba výkonu trestu odnětí svobody.

Po ukončení výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody uloženého za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 písm. b) tr. zákoníku, popř. i za jiný trestný čin, pokračuje u odsouzeného výkon původně uloženého trestu vyhoštění okamžikem opuštění území České republiky, přičemž se do doby výkonu trestu vyhoštění započítává doba, po kterou byl odsouzený ve vyhošťovací vazbě – viz II. právní věta již citovaného stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu publikovaného pod. č. 20/2011 Sb. rozh. tr. Pokud byl odsouzenému za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 písm. b) tr. zákoníku, popř. i za jiný trestný čin uložen kromě trestu odnětí svobody i další časově určitý trest vyhoštění, jeho výkon započne až po skončení výkonu předchozího, resp. předchozích trestů vyhoštění (viz právní názor v bodě I. tohoto stanoviska).

Dotčené předpisy: § 80 odst. 1 tr. zákoníku, § 350b tr. ř.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. března 2009, sp. zn. 8 Tdo 135/2009, uveřejněné pod číslem 30/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Současné uložení trestu vyhoštění a podmíněného trestu odnětí svobody není vyloučeno, zvláště pak v situaci, kdy na základě mezinárodní smlouvy lze dosáhnout sledování způsobu života odsouzeného (viz § 459 tr. ř.). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Ustanovení § 28 tr. zák. popsaným způsobem vymezuje základní zásady pro ukládání jednotlivých druhů trestů, stanovuje vzájemné vztahy mezi nimi a upřesňuje zásadu důsledné individualizace trestu. V odstavci 2 výslovně stanoví jeden z případů neslučitelnosti dvou druhů trestů – peněžitého a propadnutí majetku. Druhý výslovně uvedený případ neslučitelnosti trestů (odnětí svobody a obecně prospěšných prací) obsahuje ustanovení § 45 odst. 2 věta třetí tr. zák. Další možné případy neslučitelnosti některých druhů trestů vyplývají z ustanovení trestního zákona vymezujících podmínky pro jejich uložení. Tak například

výkladem z opaku lze dovodit, že podle § 46 odst. 1 tr. zák. nelze uložit trest ztráty čestných titulů a vyznamenání vedle kratšího nepodmíněného trestu odnětí svobody než dvě léta, nebo vedle podmíněného trestu odnětí svobody, anebo vedle jiného druhu trestu. Obdobně z charakteru jednotlivých druhů trestů by bylo možno nepřímo usuzovat na jejich neslučitelnost (srov. Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Komentář – díl I., 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 250 a násl.).

S tím souvisí i fakt, že (obecně i v daném případě) lze mít pochybnosti o smyslu a účelu uložení trestu vyhoštění vedle podmíněného trestu odnětí svobody. Výkon trestu vyhoštění totiž nelze podmíněně odložit a v případě, že byl uložen vedle podmíněného odsouzení, se vykoná ihned po právní moci rozsudku (§ 350b odst. 1 tr. ř.), resp. po uplynutí případných lhůt uvedených v § 350b odst. 2, 3 tr. ř. To vyplývá rovněž ze znění § 350d tr. ř., podle něhož je důvodem k oddálení výkonu vyhoštění jen situace, kdy se na odsouzeném trest odnětí svobody skutečně vykonává (srov. Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Komentář – díl I., 6. vydání. Praha: C.H.Beck, 2004, str. 489).

Přes uvedené pochybnosti (o smyslu a účelu uložení trestu vyhoštění vedle podmíněného trestu odnětí svobody odvolateli) je ovšem evidentní, že trestní zákon k současnému uložení těchto dvou druhů trestů žádnou omezující podmínku výslovně nestanoví, takže jejich současné uložení nevylučuje.

Dotčené předpisy: § 57 tr. zák., § 58 tr. zák., § 350b a násl. tr. ř., § 459 tr. ř.

Heslo: Výkon ochranného léčení a zabezpečovací detence (§ 351 a násl. tr. ř.)

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. prosince 2011, sp. zn. 11 Td 51/2011, uveřejněné pod číslem 52/2012 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I když se odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody dobrovolně podrobuje léčbě, jež jinak svým obsahem odpovídá jemu uloženému ústavnímu ochrannému léčení, nelze takovou léčbu pokládat za výkon ochranného léčení, neboť s jeho výkonem lze započít jen na základě nařízení příslušným soudem, tj. soudem, který ochranné léčení uložil.
(Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Ve vztahu k předmětu rozhodování Nejvyššího soudu lze z podkladů obsažených ve spise konstatovat, že odsouzenému V. S. byl rozsudkem Okresního soudu v Kladně ze dne 17. července 2008, sp. zn. 6 T 95/2008, uložen jednak trest odnětí svobody v trvání dvaceti měsíců, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s ostrahou, a jednak ochranné léčení sexuologické ústavní. To mu bylo nařízeno opatřením Okresního soudu v Kladně ze dne 1. října 2008, sp. zn. 6 T 95/2008, do psychiatrické léčebny H. B. Nastoupit výkon ochranného léčení měl odsouzený až poté, co vykoná uložený trest odnětí svobody, k jehož výkonu byl dodán do Věznice K. Z podkladů obsažených ve spise se dále podává, že odsouzený dne 3. února 2009 z vlastního rozhodnutí zahájil výkon nařízeného ochranného léčení v průběhu výkonu trestu odnětí svobody. Vlastním šetřením Nejvyšší soud zjistil, že odsouzený V. S. byl dne 21. října 2011 propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody z Věznice K. a byl předán k výkonu ochranného léčení do Psychiatrické léčebny H. B., kde se nachází doposud.

Za daných okolností se Nejvyšší soud v první řadě zabýval otázkou, jaké povahy byla léčba, jíž se odsouzený V. S. podroboval v průběhu výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici K., a zda tuto lze považovat za výkon nařízeného ochranného léčení sexuologického ústavního, a jednak, který soud je příslušný k případnému rozhodnutí o prodloužení ochranné léčby odsouzeného.

Pro řešení první z nastíněných otázek je podle názoru Nejvyššího soudu především rozhodující výše citované ustanovení § 351 odst. 1 tr. ř., z něž vyplývá, že výkon ochranného léčení nařizuje zdravotnickému zařízení nebo věznici, kde je vykonáván trest odnětí svobody, předseda senátu. Jen na základě jeho rozhodnutí lze započít s výkonem uloženého ochranného léčení. Pokud pak jako v posuzovaném případě byl předsedou senátu výkon ochranného léčení odsouzeného V. S. nařízen do Psychiatrické léčebny H. B., tedy až po skončení výkonu trestu, nemohl výkon ochranného léčení započít dříve než v tento okamžik. Stanovisko odsouzeného a jeho případná vůle započít s výkonem léčení již v průběhu výkonu trestu odnětí svobody je z tohoto pohledu bez významu. Samozřejmě nelze vyloučit, aby okolnost, že odsouzený se dobrovolně a úspěšně podroboval určité léčbě, byla posuzována v jeho prospěch např. v souvislosti s pozdějším rozhodováním o změně způsobu výkonu ochranného léčení. Léčba odsouzeného zahájená v průběhu výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici K., byť byla zaměřena na léčbu jeho sexuální deviace, tedy již s ohledem na výše uvedené nemůže být považována za výkon ústavního ochranného léčení sexuologického, s nímž tak do skončení výkonu trestu odnětí svobody nebylo vůbec započato. O výkonu ochranného léčení sexuologického ústavního lze proto u odsouzeného V. S. hovořit až od jeho předání do

Psychiatrické léčebny H. B., k němuž došlo po jeho propuštění z výkonu trestu odnětí svobody až dne 21. října 2011.

Pokud jde o otázku, který soud je funkčně příslušným k rozhodnutí o prodloužení ochranného léčení odsouzeného, podle § 353 odst. 2 tr. ř. je soudem příslušným k takovému rozhodnutí soud, v jehož obvodu se ochranné léčení vykonává.

Dotčené předpisy: § 351 odst. 1 tr. ř., 353 odst. 2 tr. ř.

- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích - pobočky Tábor ze dne 28. února 2011, sp. zn. 14 To 54/2011, uveřejněné pod číslem 6/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Jestliže bylo obviněnému nebo pachateli činu jinak trestného, který není pro nepřičetnost trestně odpovědný, uloženo ochranné léčení, s jehož výkonem bylo započato před 1. 1. 2009, muselo být soudem nejpozději do dne 31. 12. 2010 rozhodnuto o tom, zda se toto ochranné léčení prodlužuje. Pokud k takovému rozhodnutí nedošlo, rozhodne soud podle § 353 odst. 1 tr. ř. o propuštění této osoby z ochranného léčení. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

S účinností od 1. 1. 2009 je totiž součástí trestního řádu nová právní úprava, která podstatným způsobem změnila dosavadní úpravu ochranného léčení a přezkoumávání jeho důvodnosti. Stalo se tak zákonem č. 129/2008 Sb., kterým byl, krom jiného, do českého právního řádu zaveden institut zabezpečovací detence. Novelizováno tehdy bylo též ustanovení § 353 odst. 1 tr. ř., které bylo doplněno o právní úpravu, podle níž v případě, že nebude ochranné léčení vykonáno tak, aby *do dvou let od jeho započetí bylo rozhodnuto o propuštění z ochranného léčení nebo jeho ukončení, podá zdravotnické zařízení nejméně 2 měsíce před uplynutím lhůty dvou let od počátku výkonu ochranného léčení, návrh na jeho prodloužení.* Jinými slovy, právní úprava, která se v současné době objevuje také v ustanovení § 99 odst. 6 tr. zákoníku, reaguje na citované ustanovení trestního řádu. Tak nyní i z hmotněprávního předpisu vyplývá, že musí být přezkoumávána důvodnost ochranného léčení nejdéle v dvouletých intervalech,

kdy musí být rozhodováno o prodloužení či ukončení ochranné léčby, případně o propuštění z ochranného léčení.

Jak vyplývá z ustanovení § 62 zákona č. 129/2008 Sb., pro výkon dosud nevykonaného ochranného léčení, které bylo uloženo před nabytím účinnosti tohoto zákona, platí, že se *dokončí podle dosavadních právních předpisů*. Není přitom blíže vysvětleno, co je obsahem pojmu *dokončí*. Krajský soud dovozuje, že tím má zákonodárce na mysli zejména zabránění změny ústavního ochranného léčení na zabezpečovací detenci ve smyslu § 351a odst. 1 in fine tr. ř., neboť to není pro osoby dříve postižené uložením ochranného léčení příznivější. Dosavadními předpisy se pak řídí i upuštění, propuštění či ukončení ochranného léčení, ale nikoli v té části, která je nyní upravena novým zákonem ve prospěch osoby, nad níž je či má být ochranné léčení vykonáváno. Pokud tedy nově existuje právní úprava, která upravuje přezkoumávání důvodů ochranného léčení, a tato je tudíž příznivější pro osobu, které ochranné léčení bylo uloženo, musí být také v případě dříve uložených ochranných léčeb použita a musí být přezkoumáváno, zda tyto mají nadále své opodstatnění.

Ostatně, právní úprava nyní účinná je výsledkem úvah o tom, že předchozí právní úprava kolidovala s občanskými právy a svobodami zakotvenými v Listině základních práv a svobod, neboť zejména pro osoby v ústavní ochranné léčbě znamenala předem neurčená doba zbavení osobní svobody nepodléhající pravidelné kontrole důvodnosti takového postupu ze strany nezávislého soudu velmi citelný zásah do jejich práva na svobodu. Vyjadřoval se k tomu ostatně i Ústavní soud, např. ve svém nálezu ze dne 3. 11. 2004, sp. zn. IV. ÚS 502/02, když upozornil, že *ochranné léčení v ústavní formě je mimořádně závažným omezením svobody léčeného, které někdy může znamenat větší újmu než nepodmíněný trest odnětí svobody, a to zejména díky neurčitosti svého trvání*.

Z uvedeného tak krajský soud dovozuje, že nejpozději k datu 31. 12. 2010, tedy do dvou let ode dne počátku účinnosti ustanovení § 353 odst. 1 věta druhá tr. ř., měly být přezkoumány důvody ochranného léčení uloženého přede dnem 1. 1. 2009, a mělo tudíž být konstatováno, zda ochranné léčení bude pokračovat, bude ukončeno, event. z něj bude odsouzený propuštěn. Jiný výklad, tedy zejména takový, který by s odkazem na výše citované ustanovení § 62 zák. č. 129/2008 Sb. odmítal provést přezkum uloženého ochranného léčení, nemůže obstát, neboť by ve svém důsledku zakládala dvě kategorie osob vykonávajících ochranné léčení. Těch, kterým bylo toto léčení uloženo před 1. 1. 2009 a tudíž nepodléhajících pravidelnému přezkumu, a těch druhých. To by mezi nimi zakládalo nepřipustnou nerovnost, která by byla v rozporu s čl. 4 odst. 3 Listiny základních práv a svobod, jenž uvádí, že *zákonná omezení*

základních práv a svobod musí platit stejně pro všechny případy, které splňují stanovené podmínky.

Jestliže se tak v případě odsouzeného J. T. nestalo a okresní soud rozhodoval o ukončení ochranného léčení až dne 26. 1. 2011, pak tuto lhůtu nerespektoval a dopustil se pochybení, jehož praktické důsledky sice nejsou pro tuto chvíli významné (odsouzený je ve výkonu trestu odnětí svobody), ale současně je nelze do budoucna vyloučit, neboť tento nesprávný postup znemožňuje, aby na jmenovaného bylo v průběhu výkonu trestu či po jeho skončení v souvislosti s diagnostikovanou závislostí na alkoholu odborně působeno.

Takto nezbyvá krajskému soudu než konstatovat, že je nezbytné rozhodnout o propuštění odsouzeného z ochranného léčení, neboť toto již bylo započato, nepřipadá tak v úvahu upuštění od jeho výkonu, a současně nelze uzavřít, že je nutno ochranné léčení ukončit, protože to připadá v úvahu pouze u těch osob, u nichž účelu ochranného léčení nelze dosáhnout. Proto muselo být rozhodnuto způsobem pro odsouzeného nejvýhodnějším, tedy o propuštění odsouzeného z ochranného léčení (obdobně § 99 odst. 4 tr. zákoníku).

Dotčené předpisy: § 353 odst. 1 tr. ř.

**Zahlázení odsouzení
(§ 363 až § 365 tr. ř.)**

Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Příslušnost soudu v řízení o zahlázení odsouzení (§ 364 odst. 1 tr. ř.)

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. května 2011, sp. zn. 11 Td 26/2011, kat. B.

Pozn.: Projednáno evidenčním senátem. Uveřejněno ve Sbírce trestních rozhodnutí NS nakladatelství C. H. Beck pod číslem T 1392 a Výběru judikatury nakladatelství C. H. Beck pod číslem NS 8588/2011.

Právní věta:

Za bydliště odsouzeného v době podání návrhu na zahlázení odsouzení, které je podle § 364 odst. 1 tr. ř. rozhodné pro určení příslušnosti soudu k řízení o zahlázení odsouzení,

nelze pokládat věznici, v níž odsouzený vykonává trest odnětí svobody, ale je jím poslední známé bydliště odsouzeného před nástupem k výkonu trestu odnětí svobody.
(Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle § 364 odst. 1 tr. ř. rozhoduje o zahlazení odsouzení předseda senátu okresního soudu, v jehož obvodu odsouzený v době podání návrhu má nebo naposledy měl bydliště.

Pro určení místní příslušnosti soudu k rozhodnutí o zahlazení odsouzení je tedy klíčovým výklad pojmu bydliště odsouzeného. V tomto směru lze odkázat na právní názor vyslovený v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. června 2005, sp. zn. 30 Cdo 444/2004, publikovaném v časopise Soudní rozhledy č. 3/2006, s. 91, nebo v usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 8. června 2004, sp. zn. Nad 79/2004, publikovaném pod č. 371/2004 Sbírkou rozhodnutí Nejvyššího správního soudu; v těchto rozhodnutích je sice pojem bydliště vykládán pro oblast práva civilního a práva správního, tento výklad je ovšem zcela použitelný i pro oblast práva trestního a není žádného důvodu se od něj v jakémkoliv směru odchýlovat.

Za bydliště odsouzeného je tak, i ve smyslu ustanovení § 364 odst. 1 tr. ř., třeba považovat obec, resp. městský obvod, kde tato osoba bydlí s úmyslem se zde trvale zdržovat. Nejde o pojem totožný s pojmem trvalého pobytu, jak jej užívají předpisy správního práva, ale zpravidla bude místo trvalého pobytu totožné s místem skutečného bydliště osoby. Bydliště je zejména místo, kde má osoba svůj byt, rodinu, práci, pokud v místě práce také bydlí. Okolnosti dočasného charakteru, jako pobyt v nemocnici, v lázních, studium nebo např. výkon trestu odnětí svobody, na bydlišti osoby nic nemění, pokud současně nejsou doprovázeny takovými okolnostmi, z nichž lze s jistotou usuzovat, že se tato osoba v tomto jiném místě zdržuje s úmyslem zde trvale bydlet.

Podstatným pro závěr, že určité místo je bydlištěm nějaké osoby je tedy mimo jiné existence úmyslu trvale na tomto místě bydlet. Tento úmysl zpravidla nebude dán v případě pobytu odsouzeného ve věznici, kde je donucen vykonávat soudem uložený trest odnětí svobody, a to bez ohledu na jeho délku. Proto věznici, v níž je vykonáván trest odnětí svobody zásadně nebude možno pokládat za „bydliště“ odsouzeného, a to ani, pokud odsouzenému byl uložen dlouhodobý, popř. doživotní trest odnětí svobody. Ostatně v posuzované věci o skutečném úmyslu odsouzeného Z. V. ve vztahu k výkonu jemu uloženého doživotního trestu a věznici, v němž jej vykonává, svědčí mimo jiné i jeho opakované snahy o dosažení podmíněného propuštění z výkonu tohoto trestu. Je tedy zřejmé, že Věznici Mírov nepovažuje a nehodlá považovat za své bydliště. Proto odsouzený Z. V. nemá v době podání předmětného návrhu na

zahlázení svého odsouzení ve věci Obvodního soudu pro Prahu 1, sp. zn. 4 T 162/86, bydliště ve Věznici Mírov, okr. Šumperk. Proto není k projednání a rozhodnutí o jeho návrhu příslušným soudem Okresní soud v Šumperku.

Jelikož tedy v případě odsouzeného Z. V. nepřichází v úvahu určení příslušnosti soudu podle jeho bydliště v době podání návrhu na zahlázení odsouzení, je třeba jako rozhodující kritérium použít poslední známé bydliště odsouzeného.

Nejvyšší soud ale současně v souladu s ustanovením § 24 odst. 2 tr. ř. rozhodl o odejmutí věci tomuto soudu a jejím přikázání Okresnímu soudu v Šumperku. K tomuto rozhodnutí jej vedla existence důležitých důvodů ve smyslu ustanovení § 25 tr. ř. V rámci rozhodování o zahlázení odsouzení musí soud (předseda senátu) zejména posoudit, zda odsouzený v době po výkonu trestu odnětí svobody, o jehož zahlázení jde, vedl po celou zákonem stanovenou dobu řádný život (§ 105 odst. 1 tr. zákoníku), popř. zda před uplynutím této doby prokázal svým velmi dobrým chováním, že se napravil (§ 105 odst. 3 tr. zákoníku). Nelze tak zcela vyloučit, že za tímto účelem bude třeba objasnit některé okolnosti vztahující se k chování odsouzeného, a to nejlépe, nejehospodárněji a nejrychleji v součinnosti se samotným odsouzeným, který již více než dvacet let, tedy podstatnou část doby po vykonání trestu, jenž má být zahlázen, je umístěn ve Věznici Mírov. Proto podle § 25 tr. ř. Nejvyšší soud rozhodl, aby tuto věc projednal a rozhodl Okresní soud v Šumperku, v jehož obvodu se nachází Věznice Mírov, jež je místem výkonu trestu odsouzeného.

Dotčené předpisy: § 24 odst. 1 a 2 tr. ř., § 364 odst. 1 tr. ř.

MILOST A AMNESTIE

Udělení milosti a použití amnestie (§ 366 až § 370a tr. ř.)

I. Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Rozhodnutí o použití amnestie (§ 368 tr. ř.)

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. února 2013, sp. zn. 5 Tdo 1340/2012, uveřejněný pod číslem 42/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Podle článku II rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013 (č. 1/2013 Sb.) je třeba rozhodnout o zastavení pravomocně neskončeného trestního stíhání, s výjimkou trestního stíhání proti uprchlému, od jehož zahájení k 1. lednu 2013 uplynulo více než 8 let, pro trestné činy, za něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody nepřevyšující deset let.

Článek II tohoto rozhodnutí o amnestii nelze použít na trestní stíhání, která byla k datu vyhlášení amnestie pravomocně skončena, a k zrušení odsuzujícího rozsudku a tím k pokračování v trestním stíhání došlo na základě dovolání nebo jiného mimořádného opravného prostředku (návrhu na obnovu řízení nebo stížnosti pro porušení zákona).
(Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Z dikce tohoto ustanovení (pozn. čl. II předpisu č. 1/2013 Sb.) vyplývá, že rozhodnout o zastavení trestního stíhání je možno jen u trestních stíhání, která běžela po dobu více jak 8 let od zahájení trestního stíhání k datu vyhlášení amnestie dne 1. ledna 2013. **Zmíněný článek II rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013 tedy nelze použít na trestní stíhání, která byla k datu amnestie dne 1. ledna 2013 pravomocně skončena, a k zrušení odsuzujícího rozsudku a tím k pokračování v trestním stíhání**

došlo na základě dovolání, jako tomu bylo v posuzovaném případě, anebo na základě jiného mimořádného opravného prostředku (návrhu na obnovu řízení nebo stížnosti pro porušení zákona). **Nelze tedy použít výklad, který byl používán v minulosti u jiných amnestií (např. článku V rozhodnutí prezidenta Československé socialistické republiky o amnestii ze dne 1. ledna 1990 – č. RO 01/1990 nebo článku I odst. 1 rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 3. února 1993 – č. 56/1993 Sb.), které byly vázány na určené trestné činy v rozhodnutí o amnestii, které byly spáchány přede dnem takového rozhodnutí, a to bez ohledu na to, kdy se mělo zahájit nebo se vedlo trestní stíhání pro takový trestný čin. Naproti tomu článek II rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013 je vázán na trvající trestní stíhání ke dni 1. lednu 2013, od jehož zahájení uplynulo více než 8 let, což v tomto případě obviněného L. S. nebylo splněno, neboť ke dni 1. lednu 2013 bylo již trestní stíhání pravomocně skončeno rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 11. ledna 2012, sp. zn. 43 T 12/2002, ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 25. května 2012, sp. zn. 3 To 30/2012. Z těchto důvodů nepřichází v úvahu v dalším řízení zastavení trestního stíhání obviněného L. S. pro některý ze skutků pod body 1., 2., 9., 13. a 14. výroku o vině v rozsudku nalézacího soudu z důvodu použití článku II rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1. ledna 2013.**

Dotčené předpisy: § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř.

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. května 2013, sp. zn. 11 Td 18/2013, uveřejněné pod číslem 1/2014 Sbirky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Výjimka z místní příslušnosti soudu k rozhodnutí o použití amnestie podle § 368 věta druhá tr. ř., podle které o tom, zda a do jaké míry je odsouzený účasten amnestie, rozhoduje soud, v jehož obvodu odsouzený vykonává trest odnětí svobody, se uplatní nejen ohledně trestu odnětí svobody, který odsouzený odpykává v době rozhodnutí o použití amnestie, ale též ohledně všech dalších trestů odnětí svobody, jejichž výkon byl odsouzenému nařízen (§ 321 tr. ř.), i když s jejich výkonem se má začít až později. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle § 368 tr. ř. rozhodnutí o tom, zda a do jaké míry je osoba, již byl pravomocně uložen trest, účastna amnestie, učiní soud, který rozhodl v prvním stupni. Opykává-li si taková osoba v době rozhodování trest odnětí svobody, učiní rozhodnutí soud, v jehož obvodu se trest vykonává. Proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek.

Podle názoru Nejvyššího soudu výjimka stanovená z obecné příslušnosti soudu uvedená v druhé větě ustanovení § 368 je formulována jednoznačně tak, že znamená situaci, kdy odsouzený se v době, kdy má být rozhodnuto o tom, zda je účasten amnestie, nachází ve výkonu trestu odnětí svobody. Není významné, zda jde o výkon toho trestu, na který amnestie dopadá. To především vyplývá ze skutečnosti, že tato věta nestanoví jako podmínku své aplikace, aby šlo právě o opykování trestu, na který se amnestie vztahuje. Takový závěr je ostatně také v souladu s převažující praxí i se současnou právní naukou (srov. např. G., T., Ř., J., Amnestie prezidenta republiky ze dne 1. 1. 2013 vyhlášená pod č. 1/2013, in *Trestněprávní revue*, č. 2, roč. 2013) a odpovídá i praktickým potřebám správné realizace rozhodnutí o amnestii. Důvodnost závěru, že soud příslušný podle věty druhé § 368 tr. ř. rozhodne i o trestu, který není v té době vykonáván, je zřejmější za situace, kdy odsouzený je ve výkonu trestu, na který amnestie dopadá, ale má vedle tohoto trestu uloženy i další tresty odnětí svobody, jejichž výkon byl nařízen, na které se rovněž vztahuje amnestie. V takovém případě musí takový soud rozhodnout i o těchto dalších trestech, neboť rozhodnutím o účasti odsouzeného na amnestii jen u právě vykonávaného trestu odnětí svobody by odsouzený začal vykonávat další amnestovaný trest odnětí svobody. Platí-li uvedený princip o rozhodování soudu, v jehož obvodě vykonává odsouzený trest odnětí svobody, v tomto případě, musí být důsledně uplatňován i v případech, kdy se na právě vykonávaný trest amnestie nevztahuje. Takový výklad ustanovení § 368 věta druhá také odstraňuje možné potíže při realizaci rozhodnutí o amnestii v případech, kdy by výkon právě opykovávaného trestu, na nějž se amnestie nevztahuje, v krátké době končil a na odsouzeném měl by měl začít být vykonáván trest dotčený amnestií. Rozhodnutí o účasti odsouzeného na amnestii má ostatně vždy význam pro okresní soud, v jehož obvodu se trest odnětí svobody vykonává, s ohledem na možnou změnu okamžiku, kdy odsouzený splní podmínky k podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody ve smyslu § 88 tr. zákoníku, neboť bylo-li odsouzenému postupně uloženo více trestů odnětí svobody, jež dosud nejsou vykonány, považují se z hlediska výkonu za jediný trest (§ 77 zákona o výkonu trestu).

Dotčené předpisy: § 368 tr. ř.

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2013, sp. zn. 11 Tdo 712/2013, uveřejněné pod číslem 20/2014 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Jestliže Nejvyšší soud v řízení o dovolání podaném nejvyšším státním zástupcem v neprospěch obviněného z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř. proti rozhodnutí, jímž soud zastavil trestní stíhání na základě aplikace aboličního ustanovení amnestie prezidenta republiky, po přezkoumání shledá, že na čin se vztahuje rozhodnutí prezidenta republiky, kterým nařídil, aby se nepokračovalo v trestním stíhání, pak takové dovolání s ohledem na ustanovení § 265p odst. 2 písm. b) tr. ř. jako nepřipustné odmítne podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

[...] je nutno poukázat na konstantní judikaturu, ve které je zcela zřetelně vyjádřen právní názor, podle něhož v případě odsuzujícího rozsudku končí trestní stíhání obviněného až právní mocí výroku o vině a trestu, resp. výroku o upuštění od potrestání. Zrušením odsuzujícího pravomocného rozsudku, i když jen ve výroku o trestu v řízení o mimořádných opravných prostředcích (např. v řízení o dovolání), vzniká ve věci právní stav neskončeného trestního stíhání. Odsuzující výrok o vině (popřípadě i výrok o náhradě škody), který nebyl dotčen rozhodnutím o mimořádném opravném prostředku, a tedy je i nadále v právní moci, není překážkou pro následné zastavení trestního stíhání pro některý z důvodů jeho nepřipustnosti podle § 11 odst. 1 tr. ř., např. z důvodu milosti nebo **amnestie prezidenta republiky**, promlčení, úmrtí obviněného nebo jeho prohlášení za mrtvého.

Dotčené předpisy: § 256p odst. 2 písm. b) tr. ř., § 11 odst. 1 písm. a) tr. ř., § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř., § 265b odst. 1 písm. f) tr. ř.

Uvedeno také: Nepřipustnost dovolání (§ 265p odst. 2 písm. b) tr. ř.)

- Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 1. září 2011, sp. zn. I To 39/2011, kat. A.

Pozn.: Rozhodnutí je v kategorii A ve stavu k anonymizaci. Publikace nedohledána!

Právní věta:

Při rozhodování o účasti obviněného na amnestii je třeba vycházet z trestního zákona účinného v době jejího vyhlášení. Skutečnost, že v době rozhodování soudu vykazuje posuzovaný skutek znaky trestného činu, na který se amnestie nevztahuje (např. trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1, odst. 2 písm. d), e) tr. zák.), nebrání jejímu užití, bylo-li možné podle zákona účinného v době vyhlášení amnestie skutek, o němž se řízení vedlo, posoudit jen jako trestný čin amnestií podléhající (např. trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zák.).

Aboliční ustanovení příslušného amnestijního rozhodnutí je proto třeba aplikovat i v případě, že by dle pozdějšího zákona bylo třeba posuzovaný skutek kvalifikovat jako přísněji trestný čin, jehož znaky by byly podle pozdějšího zákona naplněny, ať již v důsledku způsobu jednání pachatele (např. spáchal-li čin na svědkovi), či v důsledku za účinnosti pozdějšího zákona vzniklého těžšího následku (např. způsobil-li takovým činem těžkou újmu na zdraví). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Skutečnost, že v době rozhodování soudu vykazuje posuzovaný skutek znaky trestného činu, na který se nevztahuje vyhlášená amnestie, nebrání jejímu užití, bylo-li možné podle zákona účinného v době vyhlášení amnestie skutek, o němž se řízení vedlo, posoudit jen jako trestný čin amnestií podléhající (jako trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zákona), a jestliže důvod, pro který by k zastavení trestního stíhání obviněného v době rozhodování soudu nemělo dojít, spočívá např. buď ve zvláštní formě jednání pachatele („spáchá-li takový čin na svědkovi“), či v pozdějším vzniku těžšího (poruchového) následku („způsobil-li takovým činem těžkou újmu na zdraví“), které na rozdíl od zákona pozdějšího neupravoval jako znaky kvalifikované skutkové podstaty zákon účinný v době vyhlášení amnestie.

Vrchní soud při svém rozhodování vyšel z názoru, že při rozhodování o účasti obviněného na amnestii je třeba vycházet z trestního zákona účinného v době jejího vyhlášení. Rozhodující tak dle něj je to, jak mohl být skutek, o němž se řízení vede, posouzen podle zákona účinného v době vyhlášení amnestie. Aboliční ustanovení příslušného amnestijního rozhodnutí je tak

dle vrchního soudu třeba aplikovat i v případě, že by dle pozdějšího zákona bylo třeba posuzovaný skutek kvalifikovat jako přísněji trestný čin (tj. trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1, odst. 2 písm. d/, písm. e/ tr. zákona), jehož znaky by byly podle pozdějšího zákona naplněny ať již v důsledku způsobu jednání pachatele („spáchá-li takový čin na svědkovi“), či v důsledku za účinnosti pozdějšího zákona vzniklého těžšího následku („způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví“), byla-li tato právní kvalifikace skutku vyloučena v době vyhlášení amnestie (tj. k datu 1. 1. 1990).

Odvolací soud proto dospěl k názoru, že je na místě respektovat příkaz obsažený v čl. V. písm. a) citovaného amnestijního rozhodnutí, a proto skutková vyjádření trestného činu vydírání podle § 235 odst. 1 tr. zákona do popisu skutku, jímž obžalovaného uznal vinným, nezahrnul a uvedenou právní kvalifikaci nepoužil. Došlo tak k jejímu tzv. vypuštění z výrokové části rozsudku, a to z důvodu jednočinného souběhu s trestnými činy, jimiž (ad a/) odvolací soud uznal obžalovaného vinným (a nikoli – pro totožnost skutku, k němuž se ideální konkurence trestných činů upírá – zastavení trestního stíhání pro uvedenou právní kvalifikaci).

Dotčené předpisy: § 368 tr. ř., § 235 odst. 1, 2 písm. d), e) tr. zák.

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 7. května 2013, sp. zn. I Ntd 6/2013, kat. B.

Pozn.: Rozhodnutí projednáno evidenčním senátem. Publikace nedohledána.

Právní věta:

Výjimka z místní příslušnosti soudu k rozhodnutí o použití amnestie podle § 368 věta druhá tr. ř., podle něhož rozhoduje soud, v jehož obvodu odsouzený trest odnětí svobody vykonává, se uplatní pouze v případě, kdy odsouzený v době rozhodnutí o použití amnestie vykonává trest odnětí svobody, na něž se amnestie vztahuje. Vykonává-li trest odnětí svobody jiný, je ve věcech, v nichž přichází rozhodnutí o použití amnestie v úvahu, k tomuto rozhodnutí o použití amnestie příslušný soud určený podle § 368 věta první tr. ř., tedy soud, který rozhodl v prvním stupni. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle § 368 tr. ř. rozhodnutí o tom, zda a do jaké míry je osoba, již byl pravomocně uložen trest, účastna amnestie, učiní soud, který rozhodl v prvním stupni. Odpykává-li si taková osoba v době rozhodování trest odnětí svobody, učiní rozhodnutí soud, v jehož obvodu se trest vykonává.

Ze znění výše citovaného ustanovení tedy vyplývá, že obecně je místně i věcně příslušný k rozhodnutí o použití amnestie ten soud, který rozhodl odsuzujícím rozsudkem (trestním příkazem) o vině a trestu odsouzeného v prvním stupni. Tímto soudem je v daném případě Obvodní soud pro Prahu 9.

Druhá věta zmíněného ustanovení stanoví výjimku z takto určené místní příslušnosti soudu. Účelem změny místní příslušnosti soudu nepochybně je především potřeba rychlého rozhodnutí o použití amnestie tak, aby odsouzená osoba, která si odpykává trest odnětí svobody, na nějž se amnestie vztahuje, mohla být neprodleně z výkonu tohoto trestu propuštěna. Pro takový postup jsou nepochybně nejlépe splněny podmínky u soudu, v jehož obvodu odsouzený trest odnětí svobody, na nějž se vztahuje amnestie, vykonává. Proto i když to trestní řád ve zmíněném ustanovení výslovně, resp. jednoznačně nestanoví, tato výjimka z místní příslušnosti soudu, určené jinak podle § 368 věta první tr. ř., se podle názoru Vrchního soudu uplatní pouze ve vztahu k těm případům, kdy odsouzený v době rozhodnutí o použití amnestie vykonává trest odnětí svobody, jehož se rozhodnutí o použití amnestie týká. Není totiž dán žádný důvod, aby o použití amnestie ve vztahu trestu odnětí svobody, který má odsouzený vykonat až v budoucnu po výkonu předchozího trestu odnětí svobody, nemohl rozhodnout soud příslušný podle § 368 věta první tr. ř., tedy soud, který rozhodl v prvním stupni. Pro takový výklad svědčí i znění ustanovení § 320 odst. 2 tr. ř., podle něhož u osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody, činí rozhodnutí souvisící s výkonem **tohoto trestu**, soud, v jehož obvodu se trest odnětí svobody vykonává. Nepochybně zde má trestní řád na mysli trest odnětí svobody, který je právě vykonáván, a nikoliv jakýkoliv další trest odnětí svobody, který byl odsouzenému uložen. Podle názoru Vrchního soudu proto nepostačuje, jak je tohoto názoru Obvodní soud, že odsouzený v době rozhodnutí vykonává jakýkoliv trest odnětí svobody, tedy dokonce i ten, na nějž se amnestie vůbec nevztahuje. K aplikaci zmíněné výjimky místní příslušnosti soudu v těchto případech není žádný důvod.

Argument Obvodního soudu, že pro soud, v jehož obvodu odsouzený vykonává trest odnětí svobody, je velmi významné, zda se na odsouzeného bude či nebude vztahovat amnestie, neboť je možné, že se díky amnestii změní podmínky pro podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, kdy soud při rozhodování počítá se všemi nařízenými tresty a nikoliv

jen s právě vykonávaným trestem, není v dané souvislosti na místě. Rozhodnutí o použití amnestie je soud povinen neprodleně zaslat věznicí, v níž odsouzený vykonává trest odnětí svobody, resp., které doručil nařízení výkonu trestu odnětí svobody, a je tak nepochybné, že soud rozhodující o podmíněném propuštění z výkonu trestu odnětí svobody bude mít k dispozici potřebné podklady pro posouzení, zda je splněna podmínka podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody spočívající ve výkonu poloviny (dvou třetin) uloženého nebo podle rozhodnutí prezidenta zmírněného trestu odnětí svobody.

Dotčené předpisy: § 368 tr. ř., § 320 odst. 2 tr. ř.

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 11. června 2013, sp. zn. 9 Ntd 8/2013, kat. A.

Pozn.: Rozhodnutí bylo projednáno evidenčním senátem. Publikace nedohledána.

Právní věta:

Výjimka z místní příslušnosti soudu k rozhodnutí o použití amnestie podle § 368 věta druhá tr.ř., podle něhož rozhoduje soud, v jehož obvodu odsouzený trest odnětí svobody vykonává, se uplatní v těch případech, kdy odsouzený v době rozhodnutí o použití amnestie vykonává trest odnětí svobody či několik postupně uložených trestů odnětí svobody, na něž, či na některý z nich, se amnestie vztahuje. Výkon trestu přitom musí být předsedou senátu soudu, který ve věci rozhodoval v prvním, příp. druhém stupni, nařízen (§ 321 tr.ř.). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle § 368 tr.ř. „rozhodnutí o tom, zda a do jaké míry je osoba, již byl pravomocně uložen trest účastna amnestie, učiní soud, který rozhodl v prvním stupni. Odpykává-li si taková osoba v době rozhodování trest odnětí svobody, učiní rozhodnutí soud, v jehož obvodu se trest vykonává“.

Z jazykového i logického výkladu věty druhé tohoto zákonného ustanovení vyplývá, že výjimka z obecné místní příslušnosti se uplatní pouze v případě, že odsouzený v době rozhodnutí, které soud učiní z úřední povinnosti, vykonává trest, či několik postupně uložených trestů, na něž či na některý z nich se amnestie vztahuje. To znamená, že výkon trestu musí být předsedou senátu soudu, který ve věci rozhodoval v prvním, eventuálně ve

druhém stupni, nařízen (§ 321 tr.ř.). Není-li tomu tak, jako v tomto případě, kdy odsouzený M. P. byl z výkonu trestu odnětí svobody uloženého mu výrokem I. rozsudku Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 15. 2. 2010, sp.zn. 1 T 231/2005 podmíněně propuštěn usnesením Okresního soudu v Mostě ze dne 29. 11. 2010, sp.zn. 31 PP 315/2010, příslušným k rozhodnutí o amnestii podle § 368 tr.ř. je Okresní soud v Ústí nad Labem. A to přesto, že odsouzený v současné době ve Věznici H. S. vykonává trest odnětí svobody uložený mu rozsudkem Okresního soudu v Ústí nad Labem, sp.zn. 5 T 216/2011 a výrokem II. rozsudku téhož soudu sp.zn. 1 T 231/2005, který byl již výše citován. Toto stanovisko Vrchního soudu není nikterak v rozporu s publikovaným názorem autorů Doc. JUDr. Gřivny Ph.D. a JUDr. Říhy Ph.D., jehož obsah Okresní soud v Ústí nad Labem nesprávně interpretuje.

Na tomto místě Vrchní soud pro úplnost připomíná, že rozhodnutí o amnestii podle § 368 tr.ř. činí soud z úřední povinnosti, ale pouze v případě, že shledá, že odsouzený je amnestie účasten. Negativní rozhodnutí nevydává. Z obsahu spisu totiž vyplývá, že Okresní soud v Ústí nad Labem se touto otázkou nikterak dosud nezabýval, a není ani zřejmé, co vyvolalo jeho spor s Okresním soudem v Sokolově, když ve spise není obsažena ani žádná písemná žádost odsouzeného, která by mohla být pro takový postup podnětem. Vypořádat se pak bude muset případně i s ustanovením § 370 tr.ř., které by však na příslušnost soudu v tomto případě žádný vliv nemělo.

Dotčené předpisy: § 368 tr. ř., § 321 tr. ř.

MEZINÁRODNÍ ASPEKTY

Právní styk s cizinou (§ 375 až 460zp tr. ř.)

I. Judikatura k vybranému okruhu podle hesel

Heslo: Mezinárodní (evropský) zatýkací rozkaz (§ 384 tr. ř.)

- *Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 24. února 2011, sp. zn. Tpjn 303/2010, uveřejněné pod číslem 28/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I. Změna věcné příslušnosti soudu po podání obžaloby nemá vliv na další existenci a význam mezinárodních či evropských zatýkacích rozkazů vydaných soudem v přípravném řízení (takové zatýkací rozkazy se neruší, ani nepozbývají platnosti ze zákona), takže nepřipadá v úvahu je nahrazovat novými, vydanými soudem příslušným ve věci po podání obžaloby. Po podání obžaloby je dále příslušný k provádění případných dalších úkonů souvisejících se zatýkacím rozkazem ten soud, který v době úkonů provádí řízení. Tomuto soudu je třeba dodat obviněného, jehož cizí stát na základě takového zatýkacího rozkazu vydal (§ 387 odst. 1 tr. ř., § 405 odst. 6 tr. ř.).

II. Vydání pravomocného odsuzujícího rozsudku v řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.) při trvajícím pobytu osoby, která má být vydána nebo předána, v cizině, je důvodem [§ 384 odst. 5 písm. a), odst. 6 tr. ř. a § 405 odst. 6 tr. ř.] pro zrušení mezinárodního nebo evropského zatýkacího rozkazu vydaného pro účely trestního stíhání a vydání nového mezinárodního nebo evropského zatýkacího rozkazu k vyžádání odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody. Soudem příslušným k těmto úkonům je soud, který rozhodl v prvním stupni.

III. Na chyby v mezinárodním nebo evropském zatýkacím rozkazu, které vyjdou dodatečně najevo, nebo na změny vyplývající z postupu při objasňování činu (např. v popisu skutku), musí soud, který zatýkací rozkaz vydal, popř. soud rozhodující

o obžalobě, náležitým způsobem reagovat jen v případě, že mají rozhodující význam pro vydání či předání vyžádané osoby cizím státem, nebo pro dodržení zásady speciality pro vydání či předání vyžádané osoby z ciziny. Soud, který vydal původní zatýkácí rozkaz, nebo soud, který vede řízení, vydá v téže věci nový zatýkácí rozkaz (s novým datem), kde budou chyby napraveny, aniž by zrušil původní zatýkácí rozkaz. Vyžádá-li cizí stát doplňkovou informaci, postačí původní zatýkácí rozkaz opatřit dodatkem s uvedením příslušných doplněných nebo opravených informací.

IV. V případě pozbytí platnosti mezinárodního, resp. evropského zatýkácího rozkazu z důvodů uvedených v § 384 odst. 5 písm. b) a c) tr. ř., pozbývá zatýkácí rozkaz platnosti ze zákona, a není jej proto třeba rušit samostatným rozhodnutím. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Postupy soudů jsou různé také v případech, kdy osoba není na základě zatýkácího rozkazu vypátrána ani vydána před pravomocným odsouzením a pátrání má pokračovat za účelem vydání k výkonu trestu odnětí svobody. Vyskytují se případy, kdy byly osoby již odsouzeny v řízení proti uprchlému, avšak soudy, které mezinárodní zatýkácí rozkazy vydaly, přikročily k jejich zrušení podle § 384 odst. 5 a 6 tr. ř. až z podnětu Ministerstva spravedlnosti, které se přiklání k názoru, že v těchto případech důvody původního vydání mezinárodního zatýkácího rozkazu pro účely trestního stíhání pominuly, a měl by být vydán mezinárodní zatýkácí rozkaz nový pro účely vyžádání odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody, neboť náležitosti mezinárodního zatýkácího rozkazu pro účely vyžádání k výkonu trestu jsou v ustanovení § 384 odst. 3 tr. ř. proti mezinárodním zatýkáčím rozkazům pro účely trestního stíhání rozšířeny. Nový zatýkácí rozkaz by pak vydal soud, který ve věci rozhodoval v prvním stupni.

Shodně s názorem Ministerstva spravedlnosti je třeba konstatovat, že v případech pravomocného odsouzení nevypátráných osob v řízení, které proti uprchlým bylo vedeno, důvody původního vydání mezinárodního zatýkácího rozkazu pro účely trestního stíhání pominuly, takže je třeba tento zatýkácí rozkaz podle § 384 odst. 5 písm. a), odst. 6 tr. ř. vydáním usnesení zrušit. Zároveň je nutno vydat mezinárodní zatýkácí rozkaz nový, a sice pro účely vyžádání odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody. To proto, že náležitosti mezinárodního zatýkácího rozkazu pro účely vyžádání k výkonu trestu jsou ve smyslu § 384 odst. 3 tr. ř. ve srovnání s mezinárodním zatýkáčím rozkazem pro účely trestního stíhání širší. S ohledem na to, co bylo shora řečeno o příslušnosti soudu k provádění úkonů podle § 384 odst. 6 tr. ř., zruší zatýkácí rozkaz pro účely trestního stíhání, jakož i vydá nový mezinárodní

zatýkáci rozkaz (tj. pro účely vyžádání odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody) soud, který ve věci rozhodoval v prvním stupni. Nejvyšší soud k tomu dodává, že uvedené názory lze vztáhnout i na evropské zatýkáci rozkazy, neboť podle § 405 odst. 3 tr. ř. evropský zatýkáci rozkaz pro účely vyžádání odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody musí obsahovat i další údaje, než ty, které jsou stanoveny pro evropský zatýkáci rozkaz pro účely trestního stíhání. Srov. také ustanovení § 403 odst. 3 tr. ř.

Dotčené předpisy: § 26, § 302 tr. ř., § 384 odst. 1 tr. ř., § 384 odst. 5 písm. a), b), c) tr. ř., § 384 odst. 6 tr. ř., § 387 odst. 1 tr. ř., § 405 odst. 1, odst. 6 tr. ř.

Uvedeno také: Řízení proti uprchlému (§ 302 a násl. tr. ř.)

Heslo: Zásada speciality ve vztahu k vydávání (§ 389 tr. ř.)

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. listopadu 2009, sp. zn. 11 Tz 62/2009, uveřejněný pod číslem 38/2010 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Jestliže byl obviněný vydán z ciziny do České republiky pro účely výkonu trestu, lze konat trestní stíhání v jeho jiné trestní věci pouze při dodržení zásady speciality vyplývající z ustanovení § 389 tr. ř. (pozn. nyní § 85 zák. č. 104/2013 Sb.), případně z příslušné mezinárodní smlouvy.

V případě, že obviněný byl vydán cizím státem k výkonu trestu na základě takové mezinárodní smlouvy (např. Evropské úmluvy o vydávání publikované pod č. 549/1992 Sb.), která stanoví užší rozsah výjimek ze zásady speciality než ustanovení § 389 tr. ř. (pozn. nyní § 85 zák. č. 104/2013 Sb.), pak posouzení otázky, zda je přípustné trestní stíhání v jiné trestní věci obviněného (popřípadě zda lze vykonat trest uložený mu v jiné trestní věci) se s ohledem na ustanovení § 375 odst. 1 tr. ř. (nyní *patrně* § 3 odst. 2 zák. 104/2013 Sb.) použije ustanovení o výjimkách ze zásady speciality uvedených v této mezinárodní smlouvě (viz např. ustanovení čl. 14 odst. 1 Evropské úmluvy o vydávání). Trestní stíhání, které se konalo v rozporu se zásadou speciality, nemůže být zákonným podkladem pro vydání meritorního rozhodnutí soudu či jiného orgánu činného v trestním řízení.

Lze-li nápravu pravomocného rozhodnutí učiněného v takovém řízení zjednat jeho zrušením, je nutno jako nezákonné zrušit též celé řízení, popřípadě tu jeho část, která

byla provedena v rozporu se zásadou speciality (viz § 265k odst. 1 tr. ř., § 269 odst. 2 tr. ř.). (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Městský soud v Praze pak provedl řízení před soudem a rozhodl rozsudkem ze dne 23. 5. 2006. Za daných okolností, protože sám mezinárodní zatýkácí rozkaz nevydal, před tím, než nařídil hlavní líčení, kde byla přítomnost obviněného zajišťována eskortou z výkonu trestu, do kterého byl dodán v rámci extradice, **měl nejprve vyhodnotit otázku, zda se v případě obviněného uplatní zásada speciality uvedená v čl. 14 odst. 1 Evropské úmluvy o vydávání, resp. některá z výjimek z této zásady.** Jak se ovšem podává z obsahu spisového materiálu i samotného rozsudku, touto otázkou se Městský soud v Praze nezabýval. Zásada speciality přitom byla v té době upravena jak Evropskou úmluvou o vydávání (čl. 14 odst. 1), tak i trestním řádem v § 389. Speciální úprava pro případy předání osob z jiného členského státu Evropské unie na základě evropského zatýkácího rozkazu v § 406 tr. ř. účinná od 30. 10. 2004, na tuto věc nedopadala, neboť tuto úpravu do 31. 6. 2007, než došlo ke změně přechodného ustanovení čl. II odst. 2 zák. č. 539/2004, jímž byl novelizován trestní řád, nebylo možno ustanovení oddílu třetího hlavy dvacáté páté trestního řádu použít na trestné činy spáchané přede dnem účinnosti citovaného zákona, tj. přede dnem 30. 10. 2004. [...] Z obsahu spisového materiálu Okresního soudu v Českých Budějovicích přitom vyplývá, že obviněný byl od svého vydání až do podmíněného propuštění, o kterém rozhodl usnesením Městský soud v Brně dne 20. 6. 2006, sp. zn. 8 PP 93/2006, ve výkonu trestu odnětí svobody. Pokud by tak Městský soud v Praze postupoval, **zjistil by tedy, že okolnosti předvídané čl. 14 odst. 1 písm. b) dány nebyly. V úvahu tedy připadal postup podle § 383 tr. ř. zajistit souhlas slovenské strany s trestním stíháním pro skutek, který projednával.** Tento postup ovšem Městský soud v Praze zcela opomněl a prováděl trestní řízení vedoucí k rozhodnutí o vině obviněného v rozporu s právní úpravou, kterou byl povinen se řídit. [...] Propuštěním obviněného z výkonu trestu poté, co byl již v posuzované jiné trestní věci vydán odsuzující rozsudek, však **zmíněnou vadu nebylo možno zhojit ani v případě, že by se obviněný zdržoval na území České republiky po dobu 45 dnů nebo se po opuštění jejího území vrátil zpět. Řízení, které bylo provedeno v rozporu s mezinárodními závazky České republiky a tím i v rozporu s jejím právním řádem, nemůže být podkladem pro rozhodnutí soudu.** Jediný možný způsob odstranění uvedené vady bylo zrušení napadeného rozsudku soudu prvního stupně a vrácení věci k provedení nového řízení, které by proběhlo v souladu se zákonem a mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

samozřejmě přihlízejíc k nové situaci, která propuštěním obviněného z výkonu trestu a jeho dalším chováním nastala. Z dikce čl. 14 Evropské úmluvy o vydávání a ostatně i z úpravy trestního řádu v § 389 totiž jasně vyplývá, že zásada speciality zabraňuje již samotnému vedení trestního stíhání a potažmo také odsouzení. Řízení, které vedl soud prvního stupně po předání odsouzeného k výkonu trestu v jiné trestní věci, proto bylo nezákonné.

Dotčené předpisy: § 375 odst. 1 tr. ř., § 389 tr. ř.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2013, sp. zn. 11 Tz 45/2013, kat. A.

Pozn.: Schváleno kolegiem.

Právní věta:

Oprávnění obviněného, jehož trestní stíhání pravomocně skončilo v řízení proti uprchlému, navrhnout zrušení odsuzujícího rozsudku podle § 306a odst. 2 tr. ř. nijak nesouvisí s jeho ochranou vyplývající ze zásady speciality v případě jeho předání z jiného členského státu Evropské unie (srov. § 406 tr. ř., účinného do 31. 12. 2013, a § 198 zák. č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních) před výkonem trestu a před trestním stíháním pro jiný trestný čin než ten, pro který byl předán do České republiky.

Jestliže obviněný pouze využil svého oprávnění podle § 306a odst. 2 tr. ř. a navrhl zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku, který byl vůči němu vydán v řízení proti uprchlému, pak z toho nevyplývá, že se tím současně vzdal práva na uplatnění zásady speciality. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud připomíná, že z ustálené judikatury vztahující se k uplatňování zásady speciality lze vyvodit závěr, že respektování zásady speciality mimo jiné též znamená, že rozhodnutí soudu nemůže být obviněnému ani doručeno po jeho předání do České republiky k trestnímu stíhání nebo k výkonu trestu pro jiný trestný čin (skutek), aniž by byly splněny podmínky pro tento postup vyplývající z ustanovení § 406 odst. 1 až 3 tr. ř. Zpravidla půjde o opatření dodatečného souhlasu cizího státu s rozšířením předání i pro další trestný čin. Pokud se tak nestane, tak s ohledem na ustanovení § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř.

nelze činit úkony směřující k trestnímu stíhání obviněného pro skutek uvedený v tomto rozhodnutí, přičemž za takový úkon je nutno považovat i doručení tohoto rozhodnutí (srov. č. 32/2002 Sb. rozh. tr.). **Osobou, k jejímuž stíhání je podle zákona, tj. podle § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř., třeba souhlasu, je též obviněný, který byl předán do České republiky dožádaným státem a má být stíhán pro jiný skutek, než pro který byl předán do České republiky tímto státem, spáchaný před předáním, neboť s ohledem na zásadu speciality vyjádřenou v ustanovení § 406 tr. ř. je v takovém případě k jeho trestnímu stíhání třeba souhlasu příslušného oprávněného orgánu, tj. orgánu cizího (dožádaného) státu (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 24/2007-I Sb. rozh. tr. a přiměřeně též rozhodnutí pod č. 55/2000-II Sb. rozh. tr.).**

Dotčené předpisy: § 306a odst. 2 tr. ř., § 389 tr. ř.

Heslo: Rozhodnutí ministra spravedlnosti o vydání (§ 399 tr. ř.)

- Stanovisko Ústavního soudu ČR ze dne 13. srpna 2013, sp. zn. Pl. ÚS-st. 37/13, publikované pod číslem 262/2013 Sb.

Právní věta:

I. Rozhodnutí ministra spravedlnosti podle § 399 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (pozn. nyní § 97 odst. 1 zák. č.104/2011 Sb.), kterým bylo povoleno vydání osoby z České republiky do cizího státu za účelem trestního stíhání nebo výkonu již uloženého trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spočívajícího ve zbavení svobody, není rozhodnutím o opravném prostředku proti rozhodnutí soudu, kterým byla podle § 397 odst. 1 trestního řádu (pozn. nyní § 95 odst. 1 zák. č.104/2011 Sb.) vyslovena přípustnost jejího vydání. Zatímco soud rozhoduje o tom, zda není dán některý z důvodů uvedených v § 393 trestního řádu (pozn. nyní § 93 zák. č.104/2011 Sb.), jenž by činil vydání nepřipustným, ministr spravedlnosti tyto závěry soudu sám dále nepřehodnocuje a jejich věcnou správností se zabývá pouze s ohledem na možnost využití svého oprávnění předložit věc v případě svých pochybností k přezkoumání Nejvyššímu soudu podle § 397 odst. 3 trestního řádu (pozn. nyní § 95 odst. 5 zák. č.104/2011 Sb.). Vlastní rozhodování ministra spravedlnosti o povolení vydání se kromě posouzení jeho politických aspektů, jejichž hodnocení soudům zásadně nepřisluší, omezuje na zjištění,

zda soud pravomocně rozhodl, že vydání je přípustné, dále zda nastala některá ze skutečností uvedených v § 399 odst. 2 a 4 trestního řádu (*pozn. nyní § 97 odst. 2 a 5 zák. č.104/2011 Sb.*) a zda případně nastala jiná skutečnost, která by představovala právní překážku povolení vydání. Z těchto důvodů může osoba, o jejíž vydání jde, podat ústavní stížnost jak proti rozhodnutí vrchního soudu o stížnosti proti usnesení krajského soudu, kterým bylo o přípustnosti vydání rozhodnuto v prvním stupni, tak proti rozhodnutí ministra spravedlnosti o povolení vydání. Obě tato rozhodnutí se totiž navzájem odlišují svým účelem a předmětem posouzení, protože mají z hlediska řízení před Ústavním soudem povahu rozhodnutí o posledním procesním prostředku, který zákon poskytuje této osobě k ochraně jejího práva (§ 72 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů). Lhůta k podání ústavní stížnosti se v případě každého z nich posuzuje samostatně.

II. V řízení o ústavní stížnosti proti rozhodnutí ministra spravedlnosti podle § 399 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (*pozn. nyní § 97 odst. 1 zák. č.104/2011 Sb.*), kterým bylo povoleno vydání stěžovatele z České republiky do cizího státu, Ústavní soud posuzuje také, zda vydání nebrání skutečnost, že osobě, o jejíž vydání jde, byla v České republice udělena mezinárodní ochrana, nebo že doposud nebylo pravomocně rozhodnuto o její žádosti o udělení mezinárodní ochrany, včetně případného soudního přezkumu. Smyslem obou uvedených podmínek povolení vydání je garance, že jeho realizace nebude znamenat porušení závazku vyplývajícího ze zásady *non-refoulement* ve smyslu čl. 33 odst. 1 Úmluvy o právním postavení uprchlíků, publikované společně s Protokolem týkajícím se právního postavení uprchlíků z 31. ledna 1967 pod č. 208/1993 Sb., a čl. 2 a 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, jenž má jako závazek ze smlouvy o ochraně lidských práv přednost před jinými závazky z mezinárodních smluv. Ústavní soud však v tomto řízení ani nepřezkoumává ani nepřehodnocuje právní závěry obsažené v rozhodnutí soudu, kterým bylo vysloveno, že vydání je přípustné. (Zdroj: ÚS)

Z odůvodnění:

I. Ačkoliv rozhodování o povolení vydání věcně navazuje na rozhodnutí soudů o jeho přípustnosti, nelze ministra spravedlnosti považovat za další rozhodovací instanci v příslušném soudním řízení. Jako orgán moci výkonné by takovéto postavení nakonec ani mít nemohl, stejně tak jako by nemohl rozhodnutí soudů přehodnocovat, měnit nebo rušit.

Smyslem soudního posouzení otázky přípustnosti vydání ještě před jeho rozhodnutím je poskytnutí nejvyšší možné garance z hlediska vnitrostátního práva, že v případě konkrétní osoby nedojde povolením jejího vydání k porušení jejich ústavně zaručených práv. Zákon totiž předpokládá, že v době rozhodování ministra spravedlnosti o povolení vydání již bude otázka přípustnosti vydání vyřešena, a tedy k realizaci vydání bude moci dojít v relativně krátké době (srov. např. délku vydávací vazby podle § 400b odst. 4 trestního řádu (*pozn. nyní § 101 odst. 5 zák. č.104/2011 Sb.*)), což by z povahy věci jakoukoliv následnou ochranu práv této osoby přinejmenším ztěžovalo nebo dokonce znemožňovalo. Z těchto důvodů již ministr spravedlnosti sám ani nepřehodnocuje ani nenahrazuje rozhodnutí soudů a jejich věcnou správnost se zabývá v podstatě pouze s ohledem na možnost využití svého oprávnění předložit věc v případě svých pochybností k přezkoumání Nejvyššímu soudu podle § 397 odst. 3 trestního řádu (*pozn. nyní § 95 odst. 5 zák. č.104/2011 Sb.*). I případné zjištění změny relevantních okolností (§ 400b odst. 6 trestního řádu (*pozn. nyní § 101 odst. 7 zák. č.104/2011 Sb.*)) by mohlo vést ze strany ministra spravedlnosti toliko k jeho závěru, že toto rozhodnutí je neaktuální a při povolení vydání z něho nelze vycházet, nikoliv však k tomu, aby nové posouzení přípustnosti vydání provedl samostatně, tedy bez předchozího rozhodnutí soudu.

II. Podstatou nastiněného výkladu § 393 písm. b) trestního řádu (*pozn. nyní § 91 odst. 1 písm. b) zák. č.104/2011 Sb.*) je existence zákonem stanovené procesní garance zásady non-refoulement, která s ohledem na existenci dvou řízení představuje vyšší, nikoliv však nezbytný standard ochrany souvisejících základních práv a svobod. Stejně tak této zásadě nelze rozumět v tom smyslu, že možnost cizince domáhat se politického azylu, která vyplývá z čl. 43 Listiny, má obecně přednost před mezinárodněprávním závazkem vydávat osoby do cizích zemí za účelem jejich trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody. Takovou přednost by bylo možné v mezích vyplývajících z ústavního pořádku a příslušných mezinárodních smluv, jež jsou pro Českou republiku závazné, dovozovat v případě závazku vyplývajícího z již zmíněné zásady non-refoulement, nikoliv však i v případě jeho konkrétní procesní garance právě v rámci azylového řízení. Uvedené meze přednosti zásady non-refoulement jsou vyjádřeny především v čl. 1 písm. F Úmluvy o právním postavení uprchlíků, který vylučuje z působnosti této Úmluvy osobu, o níž je vážný důvod se domnívat, že se dopustila např. zločinu proti míru, válečného zločinu, zločinu proti lidskosti, nebo vážného nepolitického zločinu mimo zemi svého azylu dříve, než jí bylo povoleno se tam usadit jako uprchlík. [...] Řízení o žádosti o udělení mezinárodní ochrany zpravidla ztratí svůj význam, pokud je žadatel vydán do cizího státu ještě před jeho skončením, přičemž stejný závěr platí i ve vztahu k navazujícímu soudnímu přezkumu. V této souvislosti samozřejmě nelze

podceňovat riziko neúměrného prodlužování délky řízení o vydání, jež je spojeno s podmíněním rozhodnutí ministra spravedlnosti o povolení vydání skončením výše uvedených řízení. Toto riziko však samo o sobě nemůže představovat důvod, pro který by měla být osobě, o jejíž vydání jde, upřena ze zákona vyplývající možnost požádat o udělení mezinárodní ochrany a domoci se v jeho rámci posouzení existence důvodů, jež by odůvodňovaly udělení mezinárodní ochrany, a tudíž nepřipustnost vydání. Je především povinností Ministerstva vnitra, aby v případech, kdy je vedeno řízení o vydání žadatele, postupovalo co nejvíce efektivně a bez průtahů a v tomto směru využívalo prostředky, které mu zákon o azylu poskytuje [např. § 10a písm. e) nebo § 16 odst. 2 zákona o azylu]. V tomto směru lze apelovat i na postup krajských soudů v řízení o žalobě proti příslušnému rozhodnutí Ministerstva vnitra (§ 32 soudního řádu správního) a Nejvyššího správního soudu v případném následném řízení o kasační stížnosti proti rozhodnutí krajského soudu.

Dotčené předpisy: § 397 tr. ř., § 399 tr. ř., § 393 tr. ř.

Heslo: Zásada speciality ve vztahu k předávání osob mezi členskými státy EU na základě evropského zatýkacího rozkazu (§ 406 tr. ř.)

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. srpna 2013, sp. zn. II Tz 45/2013, kat. A.

Pozn.: Schváleno kolegiem.

Právní věta:

Oprávnění obviněného, jehož trestní stíhání pravomocně skončilo v řízení proti uprchlému, navrhnout zrušení odsuzujícího rozsudku podle § 306a odst. 2 tr. ř. nijak nesouvisí s jeho ochranou vyplývající ze zásady speciality v případě jeho předání z jiného členského státu Evropské unie (srov. § 406 tr. ř., účinného do 31. 12. 2013, a § 198 zák. č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních) před výkonem trestu a před trestním stíháním pro jiný trestný čin než ten, pro který byl předán do České republiky.

Jestliže obviněný pouze využil svého oprávnění podle § 306a odst. 2 tr. ř. a navrhl zrušení pravomocného odsuzujícího rozsudku, který byl vůči němu vydán v řízení proti uprchlému, pak z toho nevyplývá, že se tím současně vzdal práva na uplatnění zásady speciality. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Nejvyšší soud připomíná, že z ustálené judikatury vztahující se k uplatňování zásady speciality lze vyvodit závěr, že respektování zásady speciality mimo jiné též znamená, že **rozhodnutí soudu nemůže být obviněnému ani doručeno po jeho předání do České republiky k trestnímu stíhání anebo k výkonu trestu pro jiný trestný čin (skutek), aniž by byly splněny podmínky pro tento postup vyplývající z ustanovení § 406 odst. 1 až 3 tr. ř.** Zpravidla půjde o opatření dodatečného souhlasu cizího státu s rozšířením předání i pro další trestný čin. Pokud se tak nestane, tak s ohledem na ustanovení § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř. nelze činit úkony směřující k trestnímu stíhání obviněného pro skutek uvedený v tomto rozhodnutí, přičemž za takový úkon je nutno považovat i doručení tohoto rozhodnutí (srov. č. 32/2002 Sb. rozh. tr.). **Osobou, k jejímuž stíhání je podle zákona, tj. podle § 11 odst. 1 písm. c) tr. ř., třeba souhlasu, je též obviněný, který byl předán do České republiky dožádaným státem a má být stíhán pro jiný skutek, než pro který byl předán do České republiky tímto státem, spáchaný před předáním, neboť s ohledem na zásadu speciality vyjádřenou v ustanovení § 406 tr. ř. je v takovém případě k jeho trestnímu stíhání třeba souhlasu příslušného oprávněného orgánu, tj. orgánu cizího (dožádaného) státu** (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 24/2007-I Sb. rozh. tr. a přiměřeně též rozhodnutí pod č. 55/2000-II Sb. rozh. tr.).

Dotčené předpisy: § 306a odst. 2 tr. ř.

Heslo: Zkrácené předávací řízení (§ 413 tr. ř.)

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. května 2010, sp. zn. 12 To 39/2010, uveřejněné pod číslem 44/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Jestliže vyžadaná osoba po poučení ve smyslu ustanovení § 413 odst. 2 tr. ř. (pozn. nyní patrně ustanovení § 208 odst. 1 věta druhá zák. č. 104/2011 Sb.) prohlásí, že trvá na uplatnění zásady speciality, pak její současné vyjádření o souhlasu se svým předáním do vyžadujícího státu nemá právní účinky předpokládané ustanovením § 413 odst. 1 tr. ř. (pozn. nyní patrně ustanovení § 208 odst. 1 věta první zák. č. 104/2011 Sb.) umožňující konání zkráceného předávacího řízení. Obdobné závěry platí i pro případ

zjednodušeného vydání podle § 398 tr. ř. (pozn. nyní patrně ustanovení § 96 zák. č. 104/2011 Sb.) (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Soud prvního stupně ovšem o předání – podle výroku - rozhodl podle § 413 odst. 3 tr. ř. Toto ustanovení upravuje zkrácené předávací řízení, podmíněné souhlasem vyžadované osoby. Podmíněno je i tím, že tato osoba je podle § 413 odst. 2 tr. ř. (*pozn. nyní patrně ustanovení § 208 odst. 1 věta druhá zák. č. 104/2011 Sb.*) poučena za tam stanovených podmínek o významu a následcích tohoto prohlášení, včetně vzdání se uplatnění zásady speciality. **Předávaný M.-S. G. při výslechu před soudem dne 8. 4. 2010 a poté dne 4. 5. 2010 po poučení prohlásil, že s vydáním (správně: s předáním) do Rumunska souhlasí, trvá ale na zásadě speciality. Za tohoto stavu věci ovšem nelze považovat podmínky pro zkrácené předávací řízení za splněné.** Souhlas s předáním (nehledě k tomu, že jmenovaný souhlasil podle protokolace s vydáním, což je jiný právní institut podle § 391 a násl. tr. ř.) znamená vzdání se zásady speciality - § 413 odst. 2 tr. ř. (*pozn. nyní patrně ustanovení § 208 odst. 1 věta druhá zák. č. 104/2011 Sb.*)- **a pokud předávaný na této zásadě trvá, nutno to vyložit tak, že souhlas k předání vlastně nedal.** Jiný výklad by znamenal zkrácení práv předávaného v rozporu se smyslem ustanovení § 413 tr. ř. (*pozn. nyní patrně ustanovení § 208 zák. č. 104/2011 Sb.*)

Za tohoto stavu věci nelze ovšem o předání rozhodnout v rámci zkráceného předávacího řízení podle § 413 tr. ř., ale podle obecných ustanovení podle § 411 tr. ř. (*pozn. nyní patrně ustanovení § 202 násl. zák. č. 104/2011 Sb.*), když předání podle § 411 tr. ř. (*pozn. nyní patrně ustanovení § 202 násl. zák. č. 104/2011 Sb.*) zachování zásady speciality umožňuje. Jak bylo již uvedeno, postupu podle § 411 tr. ř. (*pozn. nyní patrně ustanovení § 202 násl. zák. č. 104/2011 Sb.*) přitom nic nebrání.

Dotčené předpisy: § 398 tr. ř., § 413 tr. ř.

Heslo: Rozšíření předání na jiný trestní čin (§ 418 tr. ř.)

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. července 2010, sp. zn. 14 To 7/2010, uveřejněné pod číslem 40/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

I. V řízení o rozšíření předání na jiný trestný čin podle § 418 odst. 1 písm. a) tr. ř. (pozn. nyní patrně ustanovení § 216 odst. 1 písm. a) zák. č. 104/2011 Sb.) je třeba postupovat přiměřeně podle ustanovení oddílu třetího hlavy dvacáté páté trestního řádu. Proto v tomto řízení musí mít již dříve předaná osoba obhájce (§ 36 odst. 4 písm. d/ tr. ř.) a věc je třeba na podkladě podaného návrhu státního zástupce projednat a rozhodnout ve veřejném zasedání.

II. Pokud se tato již dříve předaná osoba nachází na území vyžadujícího státu, protože na základě jím vydaného evropského zatýkacího rozkazu byla tato osoba dříve do tohoto státu předána, řízení se vede na základě žádosti vyžadujícího státu o udělení souhlasu s rozšířením předání na jiný trestný čin, která navazuje na již dříve realizovaný evropský zatýkací rozkaz.

III. Zjistí-li soud rozhodující o udělení souhlasu ve smyslu § 418 odst. 1 písm. a) tr. ř. (pozn. nyní patrně ustanovení § 216 odst. 1 písm. a) zák. č. 104/2011 Sb.), že dříve předaná osoba se již nenachází na území vyžadujícího státu, souhlas udělit nemůže. V takovém případě totiž jsou dány podmínky pro to, aby vyžadující stát vydal nový evropský zatýkací rozkaz. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

I. Volbu formy jednání soudu v daných případech totiž nelze spojovat pouze s přítomností již dříve předané osoby na území České republiky a tím i její přítomností u jednání soudu ve věci udělení souhlasu podle § 418 odst. 1 písm. a) tr. ř. (pozn. nyní patrně ustanovení § 216 odst. 1 písm. a) zák. č. 104/2011 Sb.) Ve velké většině případů rozhodnutí podle zmíněného ustanovení trestního řádu totiž přichází v úvahu učinit v nepřítomnosti takové osoby, neboť ta se v době rozhodnutí zpravidla bude po předchozím předání a odsouzení ve vyžadujícím státě, nacházet ve výkonu trestu odnětí svobody či ve vazbě v tomto státě, který o souhlas s rozšířením trestního stíhání pro jiný trestný čin požádal. **Z přiměřenosti užití ustanovení upravujících předávací řízení ovšem nepochybně vyplývá, že již dříve předaná osoba, ohledně níž má být souhlas udělen, musí mít v tomto řízení vždy obhájce /viz § 36 odst. 4 písm. d) tr. ř./.** V dané věci byl sice předanému obhájce soudem ustanoven, ovšem obhajobu mohl ve skutečnosti začít vykonávat až podáním stížnosti proti napadenému usnesení Městského soudu vzhledem k tomu, že neveřejné zasedání bylo konáno bez jeho účasti, ačkoliv mu měla být dána možnost vyjádřit se k návrhu státní zástupkyně i důkazům provedeným v neveřejném zasedání, které jsou významné pro

rozhodnutí. V řízení před Městským soudem bylo tak závažným způsobem v rozporu se zákonem porušeno právo již dříve předaného na obhajobu, proto nelze považovat ani rozhodnutí Městského soudu vydané v tomto řízení za zákonné.

II. Z logiky věci, v níž přichází v úvahu rozhodnutí podle § 418 odst. 1 písm. a) tr. ř. (*pozn. nyní patrně ustanovení § 216 odst. 1 písm. a) zák. č. 104/2011 Sb.*), **vyplývá, že osoba, ohledně níž jiný členský stát EU žádá o souhlas s rozšířením jejího trestního stíhání pro jiný trestný čin, než pro nějž byla dříve předána, se musí nacházet na území vyžadujícího státu**, v daném případě tedy na území Slovenské republiky. **V těchto případech pak není na místě ani vydávat nový EZR, neboť jde o řízení navazující na původně vydaný EZR a řízení o předání, které bylo na jeho podkladě vedeno a skončilo předáním vyžadané osoby do vyžadujícího státu.** EZR je totiž příkaz, jímž má být provedeno omezení osobní svobody (zatčení) u konkrétní osoby a na jehož podkladě má pak být provedeno i fyzické předání této osoby do vyžadujícího státu. To však v případě souhlasu podle § 418 odst. 1 písm. a) tr. ř. nepřichází v úvahu.

III. Uvedené skutečnosti významně z hlediska volby postupu a rozhodnutí soudu však nebyly náležitě zjištěny. Již návrh státní zástupkyně na postup podle § 418 odst. 1 písm. a) tr. ř. (*pozn. nyní patrně ustanovení § 216 odst. 1 písm. a) zák. č. 104/2011 Sb.*) byl podán, aniž by bylo v rámci předběžného šetření zjištěno, zda jsou pro takový postup splněny podmínky. **Nebylo ani prověřeno, zda se jmenovaný nezdržuje na území České republiky a zda proto nepřichází v úvahu návrh na postup podle § 411 odst. 1 tr. ř.** (*pozn. nyní patrně ustanovení § 205 odst. 1 zák. č. 104/2011 Sb.*) (vzhledem k tomu, že v dané věci byl vyžadujícím státem vydán i EZR) **či zda není na místě postup podle § 409 odst. 3 písm. c) tr. ř.** (*pozn. nyní patrně ustanovení § 203 odst. 8 písm. d) zák. č. 104/2011 Sb.*), tedy ukončení předběžného šetření v případě zjištění, že se jmenovaný na území ČR nezdržuje či místo jeho pobytu není známo.

Dotčené předpisy: § 418 tr. ř

Heslo: Řízení o uznání cizozemského rozhodnutí (§ 452 tr. ř.)

- *Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. listopadu 2010, sp. zn. 11 Tz 31/2010, uveřejněný pod číslem 34/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

I když v ustanovení § 452 odst. 3 tr. ř. (pozn. nyní patrně § 127 odst. 4 zák. 104/2011 Sb.) je uvedeno jen tolik, že v řízení o uznání cizozemského rozhodnutí odvolací soud rozhodne, zda se cizozemské rozhodnutí uznává či nikoli, v případě, pokud odvolací soud dospěje k závěru, že podané odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně vydanému v řízení o uznání cizozemského rozhodnutí není důvodné, zamítne je usnesením podle § 256 tr. ř. per analogiam.

Ustanovení § 452 odst. 3 tr. ř. (pozn. nyní patrně § 127 odst. 4 zák. 104/2011 Sb.) nebrání odvolacímu soudu, aby po zrušení rozsudku soudu prvního stupně vydaného ve věci uznání cizozemského rozhodnutí sám rozhodl rozsudkem podle § 259 odst. 3 tr. ř. per analogiam. V tomto případě má rozhodnutí odvolacího soudu podobu rozsudku, neboť se tím nahrazuje rozsudek soudu prvního stupně o uznání cizozemského rozhodnutí, přičemž odvolací soud sám rozhodne o tom, zda se cizozemské rozhodnutí uznává či nikoli.

Z ustanovení § 452 odst. 3 tr. ř. (pozn. nyní patrně § 127 odst. 4 zák. 104/2011 Sb.) pak vyplývá, že v řízení o uznání cizozemského rozhodnutí nemá odvolací soud možnost, aby po zrušení rozsudku soudu prvního stupně mu vrátil věc k novému projednání a rozhodnutí, ale za této situace musí odvolací soud vždy sám rozhodnout ve věci rozsudkem. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Pokud však za této situace o podaném odvolání nerozhodl způsobem předvídaným ustanovením § 256 tr. ř. per analogiam, tak zřejmě proto, že nesprávně vyložil ustanovení § 452 odst. 3 tr. ř. (pozn. nyní patrně § 127 odst. 4 zák. 104/2011 Sb.) Toto ustanovení neobsahuje nějaký výčet způsobů či forem rozhodnutí o odvolání v řízení o uznání cizozemského rozhodnutí, **nýbrž říká „...rozhodne, zda se cizozemské rozhodnutí uznává či nikoli.“** podle názoru Nejvyššího soudu pouze vylučuje takové kasační rozhodnutí odvolacího soudu, které spočívá v tom, že po zrušení napadeného rozsudku se věc vrací soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí, tzn. neumožňuje postup jinak předvídaný ustanovením § 259 odst. 1 tr. ř. Ostatně tomuto výkladu nasvědčuje i důvodová zpráva k zákonu č. 457/2008 Sb., v níž se v této souvislosti uvádí, že „...Odvolací soud pak v neveřejném zasedání rozhodne, zda se cizí rozhodnutí uznává či nikoli. Vzhledem k tomu, že v řízení o uznání cizího rozhodnutí soud nerozhoduje o skutkových okolnostech, tj. o uznání viny, neboť ta je stanovena již justičním orgánem odsuzujícího státu, ale pouze o

tom, zda uznání daného rozhodnutí je v souladu s příslušnou mezinárodní smlouvou, kterou je Česká republika vázána, odvolacímu soudu **není stanovena možnost vrácení věci k novému projednání a rozhodnutí krajskému soudu**⁴. Samozřejmě lze si představit jednoznačnější a podrobnější právní úpravu této problematiky.

To znamená, že pokud je v ustanovení § 452 odst. 3 tr. ř. (*pozn. nyní patrně § 127 odst. 4 zák. 104/2011 Sb.*) uvedeno, že v řízení o uznání cizozemského rozsudku odvolací soud rozhodne, zda se cizozemské rozhodnutí uznává či nikoli, pak v případě, že podané odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně vydanému v řízení o uznání cizozemského rozhodnutí není důvodné, odvolací soud je usnesením podle analogie § 256 tr. ř. zamítne. Toto ustanovení také nebrání odvolacímu soudu, aby po zrušení rozsudku soudu prvního stupně ve věci uznání cizozemského rozhodnutí sám rozhodl rozsudkem podle § 259 odst. 3 tr. ř. per analogiam. V tomto případě má rozhodnutí odvolacího soudu podobu rozsudku, neboť se tím nahrazuje rozsudek soudu prvního stupně o uznání cizozemského rozhodnutí, když odvolací soud rozhodne o tom, zda se cizozemské rozhodnutí uznává či nikoli. **Naproti tomu z ustanovení § 452 odst. 3 tr. ř. (*pozn. nyní patrně § 127 odst. 4 zák. 104/2011 Sb.*) vyplývá, že v řízení o uznání cizozemského rozhodnutí odvolací soud nemá možnost po zrušení rozsudku soudu prvního stupně mu vrátit věc k novému projednání a rozhodnutí, ale za této situace musí ve věci sám rozsudkem rozhodnout.**

Dotčené předpisy: § 119 odst. 1 tr. ř., § 256 tr. ř., § 259 odst. 3 tr. ř., § 452 odst. 3 tr. ř.

- *Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. září 2012, sp. zn. 11 Tcu 137/2012, uveřejněné pod číslem 1/2013 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.*

Právní věta:

Ustanovení § 4 odst. 4 zák. č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, ve znění zák. č. 357/2011 Sb., podle něhož Nejvyšší soud z podnětu soudu, který podle § 452 tr. ř. rozhodl o uznání rozhodnutí soudu jiného než členského státu Evropské unie, následně zruší své předchozí rozhodnutí o zaznamenání údajů o tomto odsouzení občana České republiky cizozemským soudem do evidence Rejstříku trestů, se analogicky použije i v případech, kdy Nejvyšší soud před účinností zák. č. 357/2011 Sb., tj. před 27. 4. 2012, podle tehdy platného ustanovení § 4 odst. 2 zákona o Rejstříku trestů rozhodl o zaznamenání údajů

o odsouzení českého státního občana soudem jiného členského státu Evropské unie.
(Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Podle § 4 odst. 4 zákona (ve znění zákona č. 357/2011 Sb.) platí, že pokud byly do Rejstříku trestů zaznamenány údaje o jiném odsouzení občana České republiky cizozemským soudem podle § 4 odst. 2 nebo 3 zákona a soud příslušný podle zvláštního právního předpisu (§ 452 tr. ř.) následně rozhodne o uznání takového rozhodnutí cizozemského soudu, Nejvyšší soud z podnětu tohoto soudu zruší své předchozí rozhodnutí o zaznamenání údajů o tomto odsouzení. Rejstřík trestů v takovém případě eviduje pouze rozhodnutí o uznání podle § 4 odst. 1 zákona.

I když se současná úprava ustanovení § 4 odst. 4 zákona o Rejstříku trestů nevztahuje na odsouzení soudem jiného členského státu Evropské unie (srov. § 4 odst. 2, 3 tohoto zákona), a v předmětné věci jde o odsouzení soudem Dánského království (tedy členského státu Evropské unie), tak při absenci přechodného ustanovení ve shora uvedeném zákonu č. 357/2011 Sb. ve vztahu k těm cizozemským rozhodnutím, o jejichž zaznamenání do evidence Rejstříku trestů rozhodl Nejvyšší soud do 26. 4. 2012 podle tehdy platného ustanovení § 4 odst. 2 zákona, je namístě postup podle analogie § 4 odst. 4 zákona o Rejstříku trestů.

Dotčené předpisy: § 452 tr. ř.

Heslo: Vykonání peněžitého trestu v jiném státě (§ 460u tr. ř.)

- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. ledna 2011, sp. zn. 14 To 51/2010, uveřejněné pod číslem 30/2012 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, kat. A.

Právní věta:

Postup podle ustanovení § 460u odst. 4 tr. ř. (pozn. nyní patrně ustanovení § 270 odst. 4 zák. č. 104/2011 Sb.), podle něhož prokáže-li odsouzený, že peněžitou sankci nebo peněžité plnění uložené rozhodnutím jiného členského státu Evropské unie o peněžitých sankcích a plněních úplně uhradil v jakémkoliv státě, soud rozhodne o upuštění od výkonu takového rozhodnutí, přichází v úvahu pouze poté, co již bylo rozhodnuto

o uznání a výkonu rozhodnutí podle § 460t odst. 1 tr. ř. (pozn. nyní patrně ustanovení § 268 odst. 1 zák. č. 104/2011 Sb.) Pokud odsouzený peněžitou sankci nebo peněžitě plnění uhradí před rozhodnutím soudu podle § 460t odst. 1 tr. ř. (pozn. nyní patrně ustanovení § 270 odst. 4 zák. č. 104/2011 Sb.), soud nečiní žádné rozhodnutí, nýbrž věc jako vyřízenou založí, příp. vyrozumí o skončení věci příslušný orgán jiného členského státu Evropské unie, který žádost o uznání a výkon zaslal. (Zdroj: NS)

Z odůvodnění:

Trestní řád výslovně postup soudu v případě, kdy jsou peněžitá pokuta či peněžitý trest uhrazeny před rozhodnutím soudu o uznání a výkonu rozhodnutí podle § 460t tr. ř. (pozn. nyní patrně ustanovení § 268 zák. č. 104/2011 Sb.), neupravuje. **Pokud taková situace nastane a žádající příslušný orgán jiného členského státu EU považuje vzhledem k úhradě peněžitě sankce svoji žádost za bezpředmětnou, nastává situace, jako by tuto žádost vzal zpět.** Řízení o uznání a výkonu rozhodnutí jiného členského státu EU podle § 460t tr. ř. (pozn. nyní patrně ustanovení § 261 a násl. zák. č. 104/2011 Sb.) se sice vede z podnětu žádosti příslušného orgánu vyžadujícího státu EU, **nejde však o řízení návrhové, což vyplývá z ustanovení § 460r odst. 3 tr. ř. (pozn. nyní patrně např. ustanovení § 266 odst. 2 či § 267 odst. 1 zák. č. 104/2011 Sb.), podle něhož soud rozhodne o zamítnutí uznání a výkonu rozhodnutí, nikoliv tedy o zamítnutí žádosti či návrhu, a dále i z ustanovení § 460p odst. 5 a 6 tr. ř.,** která ukládají krajskému soudu v případě zjištění, že soudy ČR nejsou příslušné k uznání a výkonu zaslání rozhodnutí či v případě, že je zjištěno, že odsouzený zemřel, vyrozumět o uvedených skutečnostech příslušný orgán jiného členského státu, který o uznání a výkon rozhodnutí požádal a zaslání rozhodnutí mu vrátit (pozn. nyní patrně ustanovení § 242 odst. 2 zák. č. 104/2011 Sb.). **Proto podle názoru vrchního soudu nepřichází v úvahu ani rozhodnutí o zpětvzetí žádosti o uznání a výkon rozhodnutí.** Podle názoru vrchního soudu je proto na místě postupovat zcela neformálně, tj. je třeba vyrozumět příslušný orgán jiného členského státu EU, který žádost o uznání a výkon zaslal, že je věc považována za skončenou a věc jako vyřízenou založit.

Dotčené předpisy: § 460p odst. 5, 6 tr. ř., § 460r odst. 3 tr. ř., § 460u odst. 4 tr. ř.

Rejstřík

Adresa pro doručování – fikce doručení 148, 149, 350
Amnestie 424

Beneficium cohaesionis 422
Bezplatná obhajoba 405

Devolutivní účinek stížnost - 352
Dokazování nároku na bezplatnou obhajobu 14
Domovní a osobní prohlídka 174, 176, 178, 179
Domovní prohlídka 264, 308, 310, 314
Doručování 147, 369
Doručování do datové schránky 145
Doručování do vlastních rukou 150
Dozor státního zástupce 327
Důkaz 179, 216, 243, 245, 246, 250, 255, 260, 264, 312, 337
Důvody dovolání 39, 56, 83, 101, 102, 113, 119, 126, 273, 320, 364, 370, 379, 398, 400, 401, 403, 404, 405, 406, 409, 410, 411, 412, 414
Důvody nutné obhajoby 104, 107
Důvody vazby 154, 155, 459, 470

Jiná majetková hodnota 168

Kolize práva obhajoby a zájmem na ochraně utajovaných informací 15, 43

Lhůta a místo k podání stížnosti 6, 283
Lhůta k podání dovolání 417, 419

Mezinárodní (evropský) zatýkací rozkaz 436, 497
Možnosti rozhodnou o dovolání jen do výroku o náhradě škody 423

Nahlížení do spisů 53, 152
Náhrada nákladů poškozeného 28, 300
Náhrada nákladů trestního řízení - odměna obhájce 287, 289, 290, 294, 295, 297, 324
Náhrada škody 23, 31, 382
Náhrada škody poškozeného 10, 20, 134, 342, 343, 344, 346, 347, 348
Náhrada škody způsobené trestním stíháním 34
Nahrazení vazby 161
Náklady trestního řízení 115, 285
Náklady trestního řízení – výše odměny a náhrada hotových výdajů 118, 296
Nárok na bezplatnou obhajobu 99, 101, 102, 103
Narovnání 455
Nařízení výkonu trestu 462
Ne bis in idem 75, 77, 438
Neodkladný a neopakovatelný úkon 174, 176, 178, 193, 224, 243, 305, 308, 310, 312, 314, 316, 317, 337
(Ne)připustnost dovolání 128, 424, 491

Nepřijmutnost trestního stíhání – amnestie nebo milost 71

Nepřijmutnost trestního stíhání – promlčení 72

Nutná obhajoba 106

Obsah dovolání - 420

Obviněný a obhájce - konflikt vůle obhájce a obviněného 403

Oddělitelné výroky 131

Odklad výkonu trestu 466

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu 98, 141, 193, 200, 214, 216, 221, 223, 224, 227, 250, 317

Odůvodnění rozhodnutí 17, 42, 279, 281

Odůvodnění rozsudku 10, 342

Okruh rozhodnutí, proti nimž je přípustná obnova řízení 425

Oprávnění nejvyššího státního zástupce 329

Osoba oprávněná k podání stížnosti 19, 55, 356

Osoby oprávněné k podání dovolání 416

Oznamování usnesení 6, 283, 359

Peněžitá záruka 162

Počítání lhůty k podání stížnosti 357, 359, 361

Podání učiněné prostřednictvím datové schránky 144

Podání vysvětlení 302

Podjatost 86

Podmíněné odsouzení 27, 467, 469

Podmíněné propuštění 471

Podmíněné propuštění – rozhodování o osvědčení 155, 459, 470

Podmíněné zastavení trestního stíhání 448, 450, 451, 452

Podmínky obnovy řízení 8, 427, 428, 430

Postoupení věci 157, 326, 341

Postoupení věci jinému orgánu v odvolacím řízení 379, 414

Postup před zahájením trestního stíhání – podání vysvětlení 124

Poškozený 131, 371

Poškozený – návrh k náhradě škody 134, 136, 346

Poškozený jako osoba oprávněná k podání dovolání 367

Povinnost k náhradě nákladů 289, 297, 298, 299

Povinnosti a práva obhájce 47, 96, 122, 124, 125, 126, 128, 302, 396

Práva obhajoby 33, 130, 140, 143

Práva obviněného 47, 96, 125

Práva obviněného - právo zvolit si obhájce 404

Právo na obhajobu 11, 19, 47, 49, 51, 53, 55, 56, 58, 59, 68, 96, 113, 125, 152, 356, 381

Právo na osobní slyšení u vazebního zasedání 40, 160

Právo na spravedlivý proces 4, 6, 8, 10, 11, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 23, 25, 27, 28, 29, 31, 33, 42, 43, 49, 51, 55, 59, 68, 99, 140, 143, 274, 279, 281, 283, 301, 342, 343, 344, 348, 356, 359, 382, 384, 430, 431, 469

Právo obviněného na přítomnost při provádění důkazů 35, 37, 333, 365, 456

Právo obviněného nevypovídat 98, 141, 221

Právo svědka odepřít výpověď 273, 320, 411

Presumpce nevinny 15, 17, 42, 43, 46, 49, 51, 59, 62, 63, 67, 68, 281

Prohlídka jiných prostor a pozemků 186

Provedení prohlídky jiných prostor nebo pozemků bez příkazu – listina 199

Provedení prohlídky jiných prostor nebo pozemků bez příkazu 197
Prověrka na místě 165, 276
Přezkoumání výroku o vině při odvolání do výroku o trestu 376
Přezkoumávání trvání důvodu vazby 40, 160
Příkaz k domovní prohlídce 193, 224, 317
Příkaz k zatčení 157, 341
Příprava veřejného zasedání – vyzoomění o konání veřejného zasedání 149, 350
Příslušnost soudu 79, 81, 91
Příslušnost soudu k úkonům v přípravném řízení 79, 81, 91
Příslušnost soudu v řízení o zahlazení odsouzení 485
Příslušnost státního zástupce 330
Příslušnost ve vykonávacím řízení 155, 459, 460, 461, 470
Přístup orgánů činných v trestním řízení k údajům o telekomunikačním provozu 229, 241
Přítomnost při hlavním líčení 37, 333, 456
Přípustnost dovolání 395, 396, 397

Reformatio in peius 4, 384, 386, 387, 389, 391
Rozhodování nadřízeného orgánu o podané stížnosti 364, 410
Rozhodnutí ministra spravedlnosti o vydání 502
Rozhodnutí o použití amnestie 488, 489, 491, 492, 493, 495
Rozhodnutí odvolacího soudu – podstatná vada řízení 58, 381
Rozhodnutí odvolacího soudu 31, 348, 382
Rozsah odvolacího přezkumu 370, 371, 375, 412
Rozšíření předání na jiný trestný čin 507
Řízení o návrhu na povolení obnovy 433
Řízení o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu 458
Řízení o uznání cizozemského rozhodnutí 509, 511
Řízení proti uprchlému 75, 88, 436, 438, 444, 445, 497
Řízení před orgánem, proti jehož usnesení stížnost směřuje 93, 362
Řízení před samosoudcem 37, 456

Souhlas poškozeného s trestním stíháním 273, 320, 321, 323, 411

Tlumočníci, náhrada promeškaného času 82
Totožnost skutku 339

Usnesení, proti nimž je přípustná stížnost 353, 355
Ustanovený obhájce 118, 119, 406
Účast obviněného a obhájce při úkonech vedoucích k získání důkazů 287, 324

Věc důležitá pro trestní řízení 165, 276
Vrácení a další nakládání s věcí a jinou majetkovou hodnotou 173
Vrácení věci státnímu zástupci k došetření 392, 394
Výkonání peněžitého trestu v jiném státě 512
Vyloučení obhájce 109, 116
Vyloučení soudce 79, 81, 83, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 93, 95, 401, 445
Vyloučení státního zástupce z rozhodování nadřízeného orgánu 93, 95, 362
Vyzoomění o vazbě 158
Výkon ochranného léčení a zabezpečovací detence 481, 483
Výkon trestu obecně prospěšných prací 472

Výkon trestu odnětí svobody 460, 461
Výkon trestu vyhoštění 474, 477, 480
Výslech obviněného (svědka) v hlavním líčení 336
Výslech svědka – korunní svědek 29
Výslech svědka 274
Výslech svědka v hlavním líčení 243, 312, 337
Výzva k odstranění vad odvolání 147, 369
Vzetí do vazby 156

Zadržení podezřelého 163
Zahájení trestního stíhání 303, 305
Zajištění náhradní hodnoty 169, 172
Zajištění peněžních prostředků na účtu u banky 167
Zákaz výslechu svědka 270
Zákonný soudce 39, 398
Zamítnutí povolení obnovy 21, 431
Zamítnutí stížnosti 35, 365
Zánik obhajovacích práv ustanoveného obhájce 296, 405
Zánik zmocnění obhájce k obhajobě 129
Zásada oficiality a zásada vyhledávací 11, 49, 59, 68
Zásada přiměřenosti 62
Zásada rychlosti, nepřiměřená délka trestního řízení 64, 67
Zásada speciality ve vztahu k vydávání 499, 501
Zásada speciality ve vztahu k předávání osob mezi členskými státy EU na základě evropského zatýkacího rozkazu 505
Zkrácené předávací řízení 506
Zkrácené přípravné řízení 332
Změna zvoleného obhájce 115, 294
Zmocněnec poškozeného 137
Zpětvzetí odvolání 128, 368
Zproštění obhájce povinnosti obhajování 121
Zvláštní prostředky protokolace 33, 98, 130, 140, 143, 221
Zvláštní prostředky protokolace v řízení před soudem 141, 143
Zvláštnosti protokolace v řízení před soudem 33, 130, 140
Zvolený obhájce 56, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 116

Vědecká redakce MU

prof. PhDr. Ladislav Rabušic, CSc.; Ing. Radmila Droběnová, Ph.D.
Mgr. Michaela Hanousková; doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D.
doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D.; Mgr. et Mgr. Oldřich Krpec, Ph.D.
prof. PhDr. Petr Macek, CSc.; PhDr. Alena Mizerová
doc. Ing. Petr Pirožek, Ph.D.; doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D.
Mgr. David Povolný; Mgr. Kateřina Sedláčková, Ph.D.
prof. RNDr. David Trunec, CSc.; prof. MUDr. Anna Vašků, CSc.
prof. PhDr. Marie Vítková, CSc.; Mgr. Iva Zlatušková
doc. Mgr. Martin Zvonař, Ph.D.

AKTUÁLNÍ JUDIKATURA K TRESTNÍMU ŘÍZENÍ

doc. JUDr. Marek Fryšták, Ph.D., JUDr. Petra Polišenská,
Mgr. Ing. Vladimír Gajdičiar, Mgr. Dušan Gaľo, Mgr. Jana Kursová,
Mgr. Jan Provazník, Mgr. Petr Zarivnij

Vydala Masarykova univerzita v Brně roku 2014

Spisy Právnické fakulty MU č. 493 (řada teoretická, Edice Scientia)

Ediční rada: J. Kotásek (předseda), J. Bejček, V. Kratochvíl, N. Rozehnalová,
P. Mrkývka, J. Hurdík, R. Polčák, J. Šabata

Tisk: Point CZ, s.r.o., Milady Horákové 890/20, 602 00 Brno

1. vydání, 2014

ISBN 978-80-210-7518-4